

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

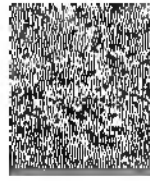
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

LETOPISIȚELE
ȚEREI MOLDOVEI

CRONICELE ROMANIEI

SĂU

LETOPISEȚELE

MOLDAVIEI ȘI VALAHIEI

A DOUA EDITIONE

REVEDUTĂ, ÎNDESTRATĂ CU NOTE, BIOGRAFI ȘI FAO-SIMILE,
COPRINDÎNDU MAI MULTE CRONICE NEPUBLICATE ÎNCĂ; ȘI, CA ADAOSĂ :

TABLELE ISTORICE ALE ROMANIEI

DE LA 1768 PÂNĂ LA 11 FEBRUARIE 1866.

DE

MICHAIL KOGĂLNICEANU

TOMU III

PREFAȚĂ.

LETOPISEȚUL MOLDAVIEI (1662—1729) ATRIBUITĂ LUI NICOLAE MUSTE.

CRONICA ANONIMĂ A MOLDOVEI, (1662—1783) TRADUSĂ ÎN GRECESC, DE A. AMIRAS.

LETOPISEȚUL MOLDOVEI (1741—1769) DE SPATARUL ION CANTA.

LETOPISEȚUL MOLDOVEI (1783—1774) DE ENAKI KOGĂLNICEANU.

STIHURI ASUPRA TĂJAREI DOMNULUI GRIGORI GHICA VV AL MOLDOVEI, DE ENAKI KOGĂLNICEANU.

STIHURI ASUPRA PRIREI BOIERILOR MOLDOVEI BOGDAN ȘI CUZA, DE ENAKI KOGĂLNICEANU.

CONDICA OBICIURILOR VECHE ȘI NOU (CEREMONIALUL CURȚEI) ALE DOMNILOR MOLDOVEI, DE GHEORGAKI AL DOILEA LOGOFĂȚU, 1762.

TRAGODIA SĂU ETERIA GRECILOR DIN 1821, DE VORNICUL ALEXANDRU BELDIMAN.

TRACTATURILE ÎNCHĂLĂTE DE CĂTRE BOGDAN VV AL MOLDOVEI CU SULTAN HAJAZET II DE LOGOFĂȚUL NICOLAI COSTIN.

APENDICE.

BUCURESCI

IMPRIMERIA NAȚIONALĂ, C. N. RĂDULESCU, STRADA ACADEMIEI, 24.

1874 .

KG 5101

RECEIVED

1907

LIBRARY

THE HARVARD-YENCHING INSTITUTE OF SINOLOGICAL STUDIES

CHINESE LIBRARY

CHINESE LIBRARY

1907

THE HARVARD-YENCHING INSTITUTE OF SINOLOGICAL STUDIES
CHINESE LIBRARY
HARVARD UNIVERSITY
CAMBRIDGE, MASS.

1907

1907

Tomul III al *Cronicelor României* variază în multu de tomul III al *Letopiseşelor Moldaviei*. Nua noastră ediţiune s'a imbogăţit cu mai multe opere istorice necunoscute, celū puţin de noi, pe la anul 1850 când a apărutū întâia ediţiune, de esemplu :

Tragodia sēū *Eteria grecăscă din 1821*, scrisă în versuri de *Alexandru Beldiman*, şi care apare pentru întâiaşi dată în ediţiunea actuală a *Cronicelor*, *reprodusă dupe chiar manuscrisul originalū* aflatū în posesiunea Domnului Dimitrie A. Sturdza Miclăuşeanu.

Două compuneri în versuri a le lui Enaki Kogălniceanu, una tratândū despre tăierea lui *Grigori Ghika VV al Moldaviei*, şi alta despre tăierea boerilor *Moldaviei Bogdan şi Cuzu*, amēndouē inedite, fiind că, de şi scrise de fratele străbunului meu Constantin Kogălniceanu, ele au fostū retăcite la neamurile mele, şi suntū regăsite numai de câţiva ani.

N'aşi fi bine completatū colecţiunea *Cronicelor Moldaviei*, care îşi au finitul cu tomul III al acestei ediţiuni, decât n'aşi fi închisat-o cu publicarea a altorū trei opusculu istorice, care egalmente se repōrtă totū la istoria specială a României de peste Milcovū, şi din care unul de şi tipăritū în seculul XVII, însă astăzi a devenitū foarte rarū, ēră celelalte două n'au ajunsū a fi cunoscute publicului de cât foarte de curândū, mulţumită numai traducţiunii romănesci făcută de Domnul B. Hăjdeu, eruditul şi neobositul investigatōrū al surgentelorū primitive ale istoriei noastre naţionale.

Aceste trei opusculu, pre care le publicămū în formă de *apendice*, suntū :

I° *Letopiseşul vechiū moldovenescū* de care ne vorbesce Vornicul Urechi în mai multe locuri din *Cronica* sea, precum totū elū ne mai vorbesce şi de alte două letopiseşie, unul sub numele de *letopiseşul latinescū* şi altul subt acelu de *letopiseşul slavonescū*. Nicī unele din aceste trei annale antice a le părinţilor nostri, —care au servitū la redigerea celei mai vechi a noastre *Cronice* cunoscută pēnē astăzi, acea a Vornicului Urechi, —n'au ajunsū pēnē la noi, sēū celū puţin nu sunt încă aflate. D'abia posedămū o traducţiune în limba polonă a unui din aceste letopiseşie. Acēstă traducţiune, a căriea manuscrisū originalū din seculul al XVI-le ş'a fostū aflatū pe la începutul seculului nostru între cărţile marelui istoricū polonū *Adam Naruszewicz*, a fostū în fine scōsă la lumină de către unū altū renumitū archeologū polonū *Vladislas Ca-*

simir Wojcicki. Ea este coprinsă în tomul VI din opera sa ce poartă titlul de *Biblioteka starożytna pisarzy polskich*, publicată în Varsavia, în două edițiuni în 8°, una între anii 1843—1844, și alta între anii 1854—1855. Acastă reproducere era atât de plină de greșeli, în cât prin erorile copistului și ale tipografului, multe paragrafe importante deveniseră cu desevirșire neinteligibile.

Domnul B. Hajden a avut înse fericirea de a deveni posesor de două copii mai credincioase originalului; una i se dedă de către studentul de la Universitatea de Kiev, D. *Gerard Cichowski*, și alta,—cea mai exactă, făcută de contele *Iosif Dunin-Borkowski*, luminatul filoromân și ardentul amic și corespondinte al juneții mele,—i se hărăzi de către eruditul librar din Lemberg, D. *Cajetan Jablonski*, editorul și păstrătorul scrierilor postume a le lui Borkowski. Ajutat de aceste trei tecte, confruntându o copie cu alta, și în fine preferându copia inedită făcută de Dunin-Borkowski, D. Hajden are meritul de a fi îmbogățit literatura noastră istorică, cu publicarea, în Capul tomului III al *Archivei istorice a României*, atât a traducțiunei polone restaurată dupe tectul primitiv, cât și a retraducțiunei în limba română. Domnul Hajden a însoțit edițiunea sea cu un comentariu cum scie d-sa a le face, adevă bine scris, spiritual, erudit, și în totu casul interesant și luminător.

Nu intră în cadrul ce ne amă prescriu la această edițiune a *Croniclelor României* de a reproduce și acestu comentariu. Acel ce volesc a-l cunoscă îl trămitem la însuși *Archiva istorică a României*.

Pe lângă o consciincioasă reproducere a tectului polon și a retraducțiunei române, ambele trecute sub ochii Domnului Hajden, noi ne mărginim, din comentariul său, a releva numai că: este bine constatat de d-sa, că, mulțumită vechii traducțiunei polone ajunsă pene în timpurile noastre, noi astăzi posedăm acel *vechiu letopisețu moldovenesc* de care în atâte rânduri ne vorbește Grigorie Urechi, și pre care D. Hajden îl califică de *Cronică putnăni*, ca scrisă de călugărul din Monastirea Putna. Mai constatăm, totu mulțumită cercetărilor comparative ale eruditului nostru istoric, că acestu vechiu letopisețu moldovenesc mergea cu narațiunea sea numai pene la anul 1552, érá că restul scrierii,—care coprinde evenemintele petrecute în Moldavia de la 1552 pene la 1566, precum și notițiile statistice ce o însoțesc—este o lucrare proprie a traducătorului polon, făcută în timpul petrecerii seile în Moldavia, și anume în Iași, de unde și este datată, anno 1566.

II Alu doilea opusculu poartă titlul de *Descrierea Moldaviei și a Valahiei*, este redigată de Miron Costin în versuri polone și dedicată de

marele istoric și bărbat de stat al Moldaviei marelui rege al Poloniei *Ion Sobiecki*. Un vechi al nostru amic, profesorul de filosofie și de istorie de la bătrâna Universitate jagelonă din Cracovia, D. M. Wiszniewski, — căruia îi datorim descoperirea și publicarea a multor documente importante pentru istoria românească, — a vorbit celui d'ânteu despre această prețioasă scriere în opul său *Historya literatury polskiej*. (Krakow, 1840 tom I p. 75.) Conte Iosef Dunin-Borkowski, al căruia nume trebuie să figure în istoria noastră ca fruntașul filoromânilor, a publicat în fine chiar opera autografă a lui Miron Costin. (Pisma. Lwow tom I pag. 239—274.) sub titlul polon de: *Opisanie ziemi Moldawskiej i Multanskiej przez Mirona Kostyna, wielkiego Logofeta ziemi Moldawskiej*. O broșură trasă în deosebi, și coprinzând acest poem istoric, a fost în 1867 hărăzită cu multe alte cărți de valoare de către Doctorul Isidor Kopernicki Bibliotecii naționale din Bucuresci, cu această uimitoare inscripție: «Ce remarquable ouvrage de l'illustre réfugié roumain en Pologne, est offert à la bibliothèque nationale de Bucarest par le docteur Isidor Kopernicki, réfugié polonais. Le 1er, juin 1867.» În adevăr scrierea lui Miron Costin este datată din Iulie 1684 în orașul Daszow. Acolo marele nostru istoric se refugiază, chiar în acel an 1684, — când compuse poemul său — spre a-și salva viața din ghimarele acei hiene din Fanar numită *Dimitri Kantacuzino*, și carele în două rînduri și mai mulți ani a desonorat și roșit cu sânge nenorocitul tron al Moldaviei!

Din Daszow, Miron Costin, refugiatul român, plăti ospitalitatea polonă scriind în limba polonă istoria patriei sale și dedicându-o Regelui-cavaler, liberatorului Vieni și, putem zice, al întregii Chrestinătăți.

Două-sute opt-deci-și-trei de ani în urmă, un refugiat polon, Doctorul Kopernicki, plătia, în 1867, ospitalitatea română, hărăzind Bibliotecii naționale din Bucuresci opera tipărită a refugiatului român din Polonia din anul 1684.

De pe acest esemplar interesant, Domnul B. Hăjden a făcut traducțiunea română a poemului lui Miron Costin, pre care a publicat-o în tomul I al Arhivei istorice a României, pag. 159—172.

Edițiunea noastră reproduce textul polon al scrierei lui Miron Costin, întocmai după esemplarul Bibliotecii din Bucuresci; era traducerea românească este întocmai precum ea este publicată de d. B. Hăjden.

III Ală treilea opuscul cu care finim tomul nostru este compus în versuri românești de Dosoftei, marele mitropolit al Moldaviei, ilustrul

versificatoru al psalmiloru lui David. Scrierea pörtä titlul de *Versuri pentru prea luminații și slăvită-pomeniții Domnii țerei Moldovei*, este dedicată Domnului Moldaviei Ion Duca V. V. și figură in capul *Molitvelniculu* publicatü peptu prima örä in limba Românescă totü de Mitropolitul Dosoftei, și anume in Iași la anul de la zidirea lumei 7189*).

Noi amü reproducü tectul acestei scrieri întocmai dupe primitiva edițiune, care ne a intratü in mână, mulțumită amiculu V. Alesandrescu Urechii. Singura diferență ce esistă intre ambele edițiuni, este numai aceea ce naturalü trebuie să provină din cauza literelorü cirilice și a ortografiei antice cu care s'a imprimatü Molitvelnicul din 7189. Spre satisfacerea curiosității cetitoriloru nostru, ne păstrămü de a reproduce in facsimile o pagină din vechia edițiune.

Aceste lămuriri ne place a crede că suntu destule spre a dovedi importanța materiilorü conținute in tomul III al Cronicelorü. Tot pe ele ne basămü spre a reclama indulgența publiculu pentru întârziata esire la lumină a acestu tomü. Pe lingă multe și neprevădute greutăți, ni s'a înfăcișatü și lipsa din tipografiile nostre a caracterelorü cedilate, particulare idiomulu polonü. Acéstă greutate s'a biruitü prin bunavoință și zelul ce a pusü D. Stefanü Rasidescu spre a îndestra cu aceste caractere Tipografia Națională. Inse, cum este lesne de înțelesü, acéstă a reclamatü sacrificii nu numai de bani, ci și de timpü. Nu putemü de cât a esprima in publicü recunoscința noastră d-lui Rasidescu pentru că, tipografü și cetățeanü Românü, n'a cruțatü nimicü spre a inlesni și a imbunătăți publicarea Cronicelorü, aceste mari și frumoșe surgente ale istoriei României.

M. Kogălniceanu.

Bucuresci 11 Octombrie 1874.

* Titlul acestei cărți, actualmente förte rară, este : «Molitvelnicü de înțelesü acmu tipăritü intru blagoslovite dillele Măriei Séle prea luminatulu intru Christos Ion Duca VV cu mila lui Dumnedeu Domnii țerei Moldovei, cu chieituaia Măriei Séle, si cu poslușania smereniei nostre Dosofteii Mitropolitul Sucevei, in tipariul santei Mitropolii in Iași v. leată 7189, luna Maiu 26.»

Versurile pentru Domnii Moldaviei mai suntu tipărite intr'o altă carte totü a lui Dosofteii care pörtä titlul următorü : «Paremiile preste anü tipărite cu poronca Măriei Séle pré luminatulu intru Is. Chr. Ion Duca VV cu mila lui Dumnedeu Domnii țerei Moldovei și Ucraină, cu poslușania smeritului Dosofteii Mitropolitul, in tiparnița țerei ce ne-aü dăruitü Sfântea Sa părintele nostru fericitü Ioachim din slăvita patriarșie a Moscului. Milostivul Dumnedeu se 'lu blagoslověsch. Veleată 7191, mesiția Octombrie in 7 zile.» Veđi și Chrestomathia sėu Analectele literare de Tim. Cipariü, Blasiu MDCCCLVIII in 8.

LETOPISEȚUL ȚEREI MOLDOVEI

DE LA DOMNIEA LUI ISTRATI DABLIJA V.V. PÂNĂ LA A TREIA DOMNIE
A LUI MIHAI RACoviȚĂ V.V.

atribuită lui

NICOLAI MUSTE

DIEACŪ STARE DE DIVANŪ

(1662—1729)

CAP. I.

Domniea lui Istrati Dabija Voda. În anul 7170. April 1.

După mórtea lui Stefăniță Vodă, feciorul lui Vasilie Vodă, a trimis boierii pre Chiriță Draco la Pórta Impărăției cu rugămintea să le dea Domnă de țără, pre cine 'și voră alege ei dintre sine. Și eșindă răspunsă de la Vezirul, ca să vie toți boierii țerei la Pórta, și pre cine'și voră alege acolo Domnă, pre voie să le fie; și mergendă toți boierii la Țarigradă după poronca Vezirului, între cari era și Dabija Vornicul, 'dică că trăgea nădejde altul de domnie, atunce cu mersul boierilor la Pórta; ce fiindă Cuparul celă bătrênă la Țarigradă, a tocmită lucrurile domniei pentru Dabija Vornicul. Și decă a mersă boierii în Țarigradă, și a eșită înaintea Vezirului, îndată a întreată Vezirul, carele este Dabija Vornicul; și arătându-lă cel-alți boieri, 'l-a îmbrăcată cu cafetană de domnie. Érá acei ce trăgeau nădejde de domnie, a rămasă numai cu nădejdea. 'Dică că a poroncită Impăratul să' aducă pre Dabija Vornicul, să'lă vedă în ce chipă este; și 'l-a adusă de 'l-a vëdută, și apoi 'l-a făcută Domnă. Ce nime pentru acesta nici într'ună prepusă n'a fostă la acestă Domnă; că și lui peste voie i-a fostă a fi Domnă. Numai chiemândă pre boieri la Pórta, cum s'a dísă mai susă, a tocmită trebile Cuparul, să nu se facă vre o împerechiare între boieri pentru alesul dintre dênșii la domnie. Și fiindă omă bătrênă, și boieră de țără Dabija Vornicul, oră cu voie, oră fără voie i-a fostă, a eșită Domnă țerei.

Venit'a Dabija Vodă Domnă țerei; și era tuturoră cu părere de bine pentru Domnă de țără; și nime dintre boieri nu era nici într'ună prepusă la acestă Domnă, nici țera nu era împesurată cu dările.

Pre acele vremi avendă vrbă Turcul cu Némțul, venit'a poroncă la Dabija Vodă de s'a gătită de ôste, și a mersă la Uivară în țera Nemțescă, împreună cu Grigorie Vodă, Domnul Muntenescă; și împreunându-se cu Vezirul, a bătută cetatea Uivară și a' dobândit'o, și s'a întorsă cu dobândă. Adus'a Moldovenii care încărcate de borfe și de feră.

La anulă după acestă ôstire, érá a venită poroncă de ôste Dabijei Vodă și lui Grigorie Vodă domnului Muntenescă; și gătindu-se a mersă érá în țera Nemțescă, trecendă Dunărea pre la Rușava, și împreunându-se cu Vezirul a mersă la cetatea Leva cu ôștirile Turcesci. A lăsată Vezirul pre ună Saraskeră cu ôști și ună Sultană cu vre o trei-deci de mii de Tătari să bată cetatea Leva, să o dobândescă; érá singură Vezirul cu alte ôști, a mersă la

altă cetate mai înlăuntru se o bată ; unde întâi pre Vezirul 'l-au bătut Nemții de acolo de la acea cetate. Și dându-se Vezirul într'o parte cu oștile séle, au trimesă la Saraskerul ce'lă lăsase la Leva, și cu Tătarii și cu Moldovenii și cu Muntenii se'î vie întru agiutoră se bată pre Nemții. Ce și acolo la Leva au bătut Nemții pre Turci, și i-au răsipit, că n'au mai apucat să dea agiutoră Vezirului ; că nici și vrau să mērgă acolo unde'î chiema Vezirul, fiindă vreme de érnă pre la Sămmetru ; că toți trăgeau nădejde de întorsă cineși spre locurile séle ; cari și peste voia Vezirului se întorsese din oști pe acea vreme ; și mai alesă Grigorie Vodă Domnul Muntenescă cu Dabija Vodă, sfātuindu-se să fugă în țera Leșescă cum i-au lovită Nemții acolo la Leva, au și fugit și au trecută Dunărea fără scirea Vezirului cu oștile séle.

Venindă Dabija Vodă cu Grigorie Vodă prin țera Muntenescă gata de fugă, iar Stamati ce era Postelnică mare la Dabija Vodă, au sfătuită pre Dabija Vodă, dicēdu-î : «Să nu fugă Măria ta ; nu te potrive sfatului lui Grigorie Vodă Domnului Muntenescă. Ce numai să ne întorcemă înapoi la Vezirul, și să lăși pre Grigorie Vodă, să facă elă ce-ară sci. Că neîntorcēdu-te Măria ta, pôte să trimită de urmă Vezirul poroncă la țera să te prindă, și'î vei pune capulă.» I-au ascultată Dabija Vodă sfatul celă sănetosă a lui Stamati Postelnicul, și s'au întorsă ; și mergēndă la Vezirul și-au tocmită lucrul, și îmbrăcāndu-lă cu caftană și-au luată diua bună de la Vezirul, și au venită în țera cu bucurie.

Grigorie Vodă mergēndă la scaunulă său în Bucuresci, nesciindă de întorsul Dabijei Vodă, și-au pornită Dōmna cu totă casa lui, și au trecută în țera Ungurēscă. Atunce Grigorie Vodă au omorită pre Constantin Cantacuzino Postelnicul în mōnăstirea Snagovă. Venit-au Grigorie Vodă pre aice prin țera, și neafândă pre Dabija Vodă s'au dusă până la Sucēvă, și de acolo răslefindu-se óstea sa, numai cu vr'o 50 de ómeni au luată spre Botoșeni, temēndu-se să nu sară după dēnsul țera s'elă prindă ; iar de la Botoșeni au lovită la Prută la Bogdānescă, și de la Prută au lovită la Nistru, și au trecută pre la Movilău. Éră cândă au ășită din Botoșeni, până în diuă, fiindă negură, s'au rētăcită ună Cămărașă a lui, cu o păreche de desagi cu galbeni, și cădēndă pre mâna Jorii Vornicul de Botoșeni, au luată banii și i-au trimesă lui Dabija Vodă ; ce până ai trimete, elă au despecetluită banii, și au luată câți-va galbeni, și au dată sēmă că așa despecetluită i-au găsită.

Grigorie Vodă n'au zăbovită multă în țera Leșescă, ce au trecută în țera Nemțescă, unde au ședută patru ani și mai bine.

Boierii Muntenesci, dacă au pribegită Grigorie Vodă, ei au pusă domnă pre ună omă prostă anume Antoni, și'î daă nafaca pe și câte dece costande, și era Domnă numai cu numele. Mers'au Constantină feciorul lui Constantină Cantacuzino Postelnicul la Impăratul Nemțescă de s'au jăluită pre Grigorie Vodă, pentru că au omorită pre tată-seu ; ce nemică n'au stricată lui Grigorie Vodă.

Grigorie Vodă, sātulă de binele Nemților, și-au făcută pace de la Vezirul Turcescă, și au mersă érá în Țarigradă, și primindulă cu bine Vezirulă, i-au dată domniea érá în țera Muntenescă. Ce până a'lă îmbrăca cu caftană de domnie, vrēndă să prindă pre boierii Muntenesci la mână, au ședută Grigorie

Vodă ascunsă în Țarigrad, și aș trimesă Vezirul în țera Muntenescă de aș chieamată pre boierii Muntenesci să vie cu aș elă Domnă a loră la Pôrtă, anume s'î înnoescă domniea. Decă boierii Muntenesci, nesciindă nemică de venirea lui Grigorie Vodă la Țarigrad, aș și purcesă, și aș mersă voioși cu Domnul loră la Țarigrad; și cum aș intrată înaintea Vezirului aș și adusă pre Grigorie Vodă de unde era ascunsă; și pre locă îmbrăcându'ă cu caftană de domnie, aș prinsă pre boierii Muntenesci, și'î dederă pre mâna lui Grigorie Vodă: pre Mihăi, și pre Constantină, și pre Iordaki Cantacuzinesci feciorii lui Constantină Postelnicul. Număi Șerbană Logofătul aș scăpată; așăși din glôtă dinaintea Vezirului nu 'l-aș vădută nime ce s'aș făcută. Și răpeșindă înaintea ômenii sei Grigorie Vodă, aș prinsă și pre giupânesa lui Șerbană Logofătul. Și mergendă Grigorie Vodă în scaunul domniei în Bucuresci, i-aș închisă pre toți la pôrtă curții în Bucuresci în turnă, la Nemți. Și bătai ce aș luată acei boieri, amă lăsată să scrie Munteni; érá noi ne întôrcemă la rônduêla nôstră.

Dabija Vodă domnindă cu pace, cu domnie aședată și cu țéră întemeiată era omă bună și blândă; și încă nelmplinindă patru ani în domnie, fiindă și omă bătrână aș plătită datoriea cea de obsce, și 'l-aș îngropată în mônăstirea Bârnova ce este de dânsul zidită; număi temeliea aș zidit'ô Mironă Barnovski Vodă.

CAP. II.

Domniea Antêia a Ducăi Vodă.

Duca Vodă era de moșie de la Rumele din țera Grecescă; și de copilă mică viindă aice în țéră în țilele lui Vasilie Vodă, aș fostă la dughenă la abăgerie. Apoi Vasilie Vodă 'l-aș luată în casă; și slujindă și în țilele altoră Domni la curte 'l-aș boierită; érá în țilele Dabijeii Vodă s'aș însurată, și aș luată pre o fată a dômnei Dabijoe, hiastră Dabijeii Vodă, și 'l-aș pusă Vistiernică mare. Décă aș murită Dabija Vodă, aș mersă Dômna Dabijoe cu ginerile sei Duca Visternicul în Țarigrad, avendă pre Cuparul celă bătrână în Țarigradă purtătoră de trebile domniei la Vezirul, și la alte căpitenii a Porții Impăresci; aș îmbrăcată pre Duca Visternicul cu caftană de domnie țerii, în locul socru-seu Dabijeii Vodă.

Venită Duca Vodă domnă țerei; tuturoră era bună și fôră prepusuri, fiindă și elă domnă din boierii de țéră, câtă nime nici o strimbătate n'aș avută de dânsul. Ce număi giumătate de ană aș domnită, și 'i-aș venită maziliea, număi pentru povestea unei cărți ce aș fostă scrisă elă la Hanul.

Spună că acel Hană se cerca să se închine la Impărăția Moskului, și să se lipsescă de la Turci; care poveste așdinduse în Țarigradă la Impărăție n'aș creșută, că vrëndă să adevărescă lucrul, Vezirul aș scrisă la Duca Vodă aice în țéră, număi să căute să afle cum ar fi lucrul mai adevărată,

să facă scire la Impărăție. Duca Vodă vrându să ispitescă pre Hanul, să pôtă cunósce adevêrul, aú scrisú la Hanul, cum că și elú este robú plecatú sub puterea lui, și altele ce ar fi scrisú. Êră Hanul luându cartea o aú și trimisú la Impărăție, și îndată aú mazilitú pre Duca Vodă. Eșise Duca Vodă la primblare cu tótă casa lui, și cu boierii la satul lui, la Berehoesci pre Jijiea în susú, luându'si séma oilorú ce avea din boieria sa, unde fără veste 'i-aú sositú mazilia, și luându'lú Aga Impărătescú 'l-aú dusú în Țarigradú; și în locul lui aú venitú domnú țerei Iliășú Vodă, feciorul lui Alecsandru Vodă Iliășú.

CAP. III.

Domniea lui Iliășú Vodă.

Décă aú mazilitú Impărăția pre Duca Vodă, fiindú Iliășú Vodă feciorú de Domnú în Țarigradú, aú luatú domniea nu fără multă cheltuélă; și viindú în scaunul domniei în Iași în anulú 7175, cu tótă casa lui, ómenii străinii Greci, nu avea nici o mândrie nici elú, nici ómenii lui. Pre boierii în mare cinste'i avea; la primblări, în ospețe, pre la boierii. De multe ori boteza, și cununa pre mulți, și dăruia; numai limba țerei sê grăescă nu scia, ce totú cu talmaciú grăia; și a o sémă de boierii a căroră părinți aú fostú cu boierii, cândú s'aú rădicatú țera de aú scosú din domnie pre tată-sê Alecsandru Vodă, le-aú făcutú înaltú giosul. Și țera în zilele lui era impresurată cu dările ce orânduia de la Visterie. Pre acele vremi era pace și țera întemeiată. Era bănărie în cetatea Sucevei, care era de la Dabija Vodă, și făcea șalái de aramă, carií numai aice în țeră âmblău, 4 șalái la unú banú bunú. La acestú domnú cineșú mergea cu cevașú poclonú să'i inchine, tuturorú da baní; și aú domnitú de alú treile anú, și 'l-aú mazilitú. Și êrú aú venitú domnú Duca Vodă cu a doua domnie.

CAP. IV.

A doa Domnie a Ducái Vodă.

În anulú 7177 aú venitú Domnú țarei Duca Vodă alú doele rôndú; și într'a-cestú anú aú începutú a zidi mônăstirea Cetățuia, ce este în delú la Iași. Și domnia Duca Vodă cu pace. Êrú în alú treile anú a domniei lui, s'aú rădicatú Orheenii și Lăpușnenii cu óste pre Duca Vodă, pentru urăciunea Grecilorú, mai alesú pentru Cupăresci, oștinduse căpităniile acelorú ținuturi Hăncul și Duracú Sărdarul, și cu alții; aú venitú cu óste în Iași, strigându pre Greci sê'i prindă sê'i omóre. Fugit'aú toți boierii în țera Muntenescă; êră Duca Vodă vedëndú că s'aú rădicatú atâta țeră asuprá'i, aú eșitú cu tótă casa lui din

curte, și au purcesu în glosu. Țăra Hăncul și cu alții de ai sei au intrat în curtea domnescă, și prin casele boierești, și prin târgu, prin dughenile neguțitorești, jăcuind și stricându totu ce au găsit. Duca Vodă de odată au trecut peste Dunărea, dându cale acei adunături nebune; și de acolo dându șire la împărăție, 'i-au venit poroncă de au luat Tătari căi 'i-au trebuit; și trimetându Duca Vodă la Alecsandru Buhuș Sărdarul de au venit din țera Muntenescă de unde era fugitu cu alți boieri, și trimetându-l cu Tătarii, au lovită pe oștea Hăncescilor la Epuren, și 'i-au bătutu, și 'i-au risipitu. Prădat'au Tătarii ținuturile acele, și pre mulți 'i-au și robitu; țăra pre căi 'i-au prinsu din capete, pre toți 'i-au spânzuratu, și i-au înșepatu Duca Vodă dacă s'au întorsu de peste Dunărea. Țăra mare era, că așă țăra s'au făcutu acea zarvă; ce de Domnă nu s'au pututu apropia să 'i facă vre unu rău. Țăra pre lângă cei vinovați au peritu multu norodă nevinovatu, și așă s'au potolitu acea zarvă. Numai de poveste au rămasu de atunci întru pomenirea omenilor numele Hăncescilor, aice în țera până astăzi.

Întru acestă ană 7180, dacă s'au desvăratu, împărăția Turcului s'au gătitu cu oști să vie asupra țerei Leșești, să dobândescă vestita cetate Camenița; și întâi au trimesu poroncă la Duca Vodă, să 'i trimită chipul și starea cetății Camenițe, să vedă ce locu și ce țarie ară avea. Duca Vodă din poronca împărăției au trimesu pre un Nemeșu din ținutul Hotinului anume Grigorie Cornescul, care era foarte meșteru de scrisore și de săpături la pētră, și de ziditu, și la alte lucruri, de au făcutu chipul cetății Cameniței de cēră, și starea loculu din afară, și din lontru, cu toate tocmelele ei, minunatu lucru; și o au trimesu la împărăție. Cure lucru dacă 'i-au vedutu împăratul Sultan Mehmedu, multu s'au miratu de țaria ce are cetatea din singură starea loculu cu apa Smotriciul, și cu stinți înalte de pētră împregiuru. Și mai multu acēsta au clătitu pre Turcu a veni în cetatea Camenița.

Turcul gătinduse de acēstă cale n'au datu veste Leșilor, după cum au obiceiul Craii și împărații, de dau veste cându se rădică cu oști unul asupra altuia, să se gătescă cu putere de oști; ce fără de veste au purcesu din Targigradu, și sosind la Oblucița, era podul gata peste Dunărea, și ne făcendu zăbavă au trecut pe podu mercu peste Dunărea. Leșii ne avēndu veste de venirea Turcului, nici o gătire de oști n'au făcutu; nici macar cetatea Cameniței cu niscă pedestrime să se apere de năvala Turcului n'au întemeiatu.

Duca Vodă au gătitu conace pentru împărăție, și poduri peste toate văile căte au trebuit, cu mare grijă, orânduind pre la conace omeni de ispravă și cu isvodu de căte ară trebui să nu lipsescă.

Purces'au împărăția și au venit în susu pe lângă Prutu cu oști și cu armată; și sosind la Țuțora au făcutu oturacu. Țăra era bejănită, numai din calea oștei; țăra nime din Turci n'au avutu nevoie, nici la mersul în susu, nici cându s'au întorsu; ce totu cu bani au cumpăratu bucate, pome, și orđu de cal. Era într'acestă ană bișugă în totă rōda, în pâne, în miere, și în pome; cine au făcutu neguștorie s'au umplutu de bani, ducēndu orđu, făină, untu, miere, și pome în tabăra Turcescă; vindea totu cu prețu, și de nime nici unu vală nu avea. De la Țuțora au venit împăratul cu curtea sa în primăre

până în Iași, pe lângă mănăstirea lui Nicoriță, pogorînduse în valea Căcainei, și s'au suită prin tîrgul boilor, și au eștit în câmp, și au descălecat subț saivanu, de la dealu de tîrgulu boilor. Duca Vodă cu boierii pe giosu cîtu putea mai tare mergeau, și cîteva bucăți de atlază întindîndu pre ambe părți de drumu, pe unde trecea Împăratul.

Dacă au descălecat Împăratul sub saivanu, 'l-au închinat daruri Duca Vodă, cai turcesci cu podobe scumpe, lighenă cu ibricu de argintu, și alte daruri scumpe. S'au întors Împăratul era la urdie la Țuțora; și a treia zi era au mai venit Împăratul și au mersu în delu la Cetățuie, privindu loculu, și era s'au întors la Țuțora.

Deci precum țările birnice depurarea suntă învrajbitore, așa și boierii Ducăi Vodă atunce au găsit vreme de jalobă la Îm. erăție asupra Ducăi Vodă; și era numai s'lu mazilască la Țuțora; numai Vezirul s'au pus și au grăit pentru dînsul la Împăratul se nu'lu mazilască de pre cale; că apoi se va face smintelă pentru conace, și poduri, și altele ce suntă orînduite se le grijască pentru treba Împărăției până la Nistru. Și așa îngăduind Împăratul nu 'l-au mazilit de aici din Țuțora.

Purces'au Împăratul de la Țuțora pe Prut în sus; era pre la conace era grijit totu ce trebuia, pîne, orđu, ialovițe, berbeci, miere, untu, lemne, iarbă, țeruş, și totu ce trebuia se nu fie lipsă nici de unele.

Acestu Împăratu era călăraşu bunu, și vînătoru, mergea totu pe câmpu cu pușintu din curtea lui, până unde era conacul de descălecatu.

Intr'acestu anu, nepovestită minune s'au arătat în mănăstioara din giosu de cetatea Hotinului; au lăcrimat Iconă Maicei Précurate pe obrazu, cîtu se răsturnau lacrimile pe Iconă, și picu într'o tipsie ce era sub Iconă. Tuturor cu mare mirare era a privi lucru preste fire ca acela; care adevăratu au fost semne și arătare de perirea a mulți Creștini în țera Leșescă, și de începătura durerilor noastre; că de atunce din acelu anu totu reu și amar, și pusteirea locurilor de pre acolo până în ziua de astăzi.

Cîndu au sosit Împărăția la Nistru era podulu gata peste Nistru la Dărbani din giosu de Hotin, și trecîndu Împărăția pre podu, sta Duca Vodă la capul podulu de ceea parte de Nistru; nesciind de mazilie, ascepta s'lu îmbrace cu caftanu pentru slujbă, ca pre unu domn. Era Împăratul cum au trecut pe podu, au și făcutu semn de'lu luară, și 'l au dus la Bașcăuș, și 'lu au pus în fere. Și îndată au eșit răspunsu boierilor pre cine'și voru alege dintre dînșii, se mîergă s'lu îmbrace cu caftanu de domnie în locul Ducăi Vodă.

La acéstă mazilie a Ducăi Vodă, dicu se fi fostu părișu Ursaki Visternicul; pentru cîre faptă apoi Duca Vodă, viindu domn țărei a treile rîndu, 'și au răsplătitu cu asupră de pre Ursaki, închis în temniță cu tîlharii, legat la pusce, bătutu la talpe până au datu mangăru celu de apoi. Au datu ce au avut, până cîndu n'au găsit ce mai lua de la dînsulu din avuția cea multă. Așa face pisma și zavistia.

Boierii s'au apucat de Stefanu Pêtriceico ce era Cluceru mare, fiindu bătrănu, și boier de țără, numai să'lu rădice domn; elu apărându-se se nu fie

și vrîndu să fugă noaptea, ei 'l au păditu să nu fugă, și a doua zi îmbrăcîndu'lă cu unu contêșu a altui boieru, 'lă au luatū între dênșii, și mergêndu la Vezirul au strigatū cu toții: acestu sê ne fie domnū. Și 'lă au îmbrăcatū cu caftanū de domnie; êră pre Duca Vodă cela ce au purtatū grijă, viindū Impêrăția, sê nu'f afe vină nici de una, și au dăruitū multe daruri scumpe, în locū de cinste și de milă 'lă au băgatū în fere, și 'lă au trimesū mazălū la Țarigradū. Êră și Petriceico Vodă ce 'lă au alesū boierii țerei domnū, vede-veți apoi la cîtă stingere și perire au adusū țera cu faptele lui, cum se va scrie pe rîndū. Êră sê fie lăsatū pre Duca Vodă sê domnêscă, nici unele de acele nu s'arū fi făcutū asupra acestii țeri; că era domnū aședatū și întemeiatū, și harnicū de domnie pre acele vremi.

Pre Duca Vodă 'lă au pornitū de acolo cu unū Agă Impêrătescū, și viindū prin Iași s'au rădicatū cu totū ce au avutū și s'au dusū la casele lui în Țarigradū. Leșii ne avêndū grijă de venirea Turcului la Cameniță, nici o gătire de oști n'au avutū, cum s'au disū mai susū; cîtū nici satele de pe margine n'au apucatū sê se bejănêscă sê între prin pâlânci. Staū satele pline de ômeni; și le spuneau cesti de dincôce, și le strigaū: «Fugiți! fugiți! că vinū Turcii sê trecă în țera voastră.» Êră ei staū pre locū. Turcii cum au trecutū Nistrulū au începutū a prăda și a da focū, cîtū au pututū agiunge prin țera Leșêscă ne avêndū nici o grijă de Leși. În Cameniță erau numai ômenii cei de locū, și vr'o 7000 de Drăganii la porți; și cum au tăbăritū Turcii lîngă cetatea Cameniței, n'au zăbovitū de ce zile, bătîndū din pușce, s'au și închinatū, cine era în cetate, giurnindu-se slobodenie tuturorū, închinîndu-se de bună voie. Și așa deschidêndū porțile au intratū Turcii, și au eșitū toți ômenii cei de locū afară, cu totū ce au avutū. Êră Volodiovski starostele de Cameniță, vêdêndū că se închină toți cei din cetate, elū au intratū în erbărie, și au datū focū de s'au aprinsū erbăriea, de au arșū și elū cu érba cea de pușcă; pentru sê nu încapă viū în mânele Turcilorū, 'și au făcutū môrte singurū cu mânele sale.

Turcii întărindū cetatea Camenița cu pușce, cu zahara, și cu ôste, au aședatū Pașă; și prădîndū și robindū cîtū au pututū agiunge ôstea Turcêscă pin țera Leșêscă, s'au întorsū Impêrăția înapoi de la Cameniță, și au trecutū Dunărea la Obluciță, cu isbîndă cu multū pleanū de robi. Êră Petriceico Vodă au remasū în Hotinū.

Grigorie Vodă domnul Muntenescū s'au întorsū cu ôstea sa ce au avutū și s'au dusū pre la Cotnarū în țera sa. Aceste s'au făcutū în anul 7180; Avgustū 17, au dobînditū Turcii Camenița.

du'lu cum au fostu povestea și lucrurile lui Husăinu Pașa, de au răpusu ôstea acolo la Hotinû, érá Grigorie Vodă aflându cale cuvintelorû sale înaintea Vezirului, au spusu cum au sfătuitu elû pre Husăinu Pașa să nu stea cu ôstea în șanțuri, ce se éså la câmpû să facă răsboiû cu Leșî; că ôstea puter-nicului Împêratû la locû largû este cu nădejde de isbândă asupra nepriete-tenului. «Elû s'au mâniatu pre mine, și au săritû să mă omóre cu hange-
rul, și ne-au făcutû și pre noi de amû intratû în șanțuri; și venindû ôstea Leșescă, ne-au cuprinsû din tôte părțile, și abia au scăpatû Pașa peste Nistru, cu câți au apucatû pe pod'î. Érá oû mi-amû adusû capul la talpele Măriei tale.» Și așa tocmitu'și-au lucrul Grigorie Vodă de la Vezirul.

Până a veni Grigorie Vodă la Vezirul, au fostu îmbrăcatû pre Duca Vodă cu caftan'î de doinnia țerei Muntenescî în locul lui Grigorie Vodă, avându veste că Grigorie Vodă s'au închinatû la Leșî. Ce Vezirul decă au vëdutu pre Gri-gorie Vodă de părere bună era numai s'elû îmbrace cu caftanû de domnie în țera Muntenescă, și se întôrcă pre Duca Vodă de pre cale; ce n'au priimitû Grigorie Vodă rugându-se Vezirului s'elû lase să mERGă a casă'și în Țarigradû să se odihnescă din mila Împêrației, și să se curățescă de acelu nume de hainû ce'î esise. Și îndată au trămesû Vezirul de i-au scosû dómna cu tótă casa lui, cu totû ce luase, din saraiurile Împêrătescî; și au mersû și Grigorie Vodă în Țarigradû. Și după acésta n'au mai eșitû Domnû Grigorie Vodă, prilejindu-î schimbarea vieței din lumea acésta. Érá Petriceico Vodă au rămasû închinatû la Leșî cu Grigorie Hăbășescul Hatmanul și cu alți boieri mai de giosû ce era de casa lui.

Sinavski Hatmanul atunce de la Hotinû cu o samă de ôste Leșescă s'au pogoritû în giosû, și au mersû până în giosû de Hușî, anume că i-a mai veni ôste din urmă să trecă în țera Turcescă. Érá Petriceico Vodă au mersû la Sucévă, că acolo îi era Dómna.

Turciî prindëndû veste de venirea oștîi Leșescî, au orônduitû pe Caplanû Pașa cu ôste Turcescă și unû Sultanû cu 20.000 de Tătari. Leșîl, decă au simțitû de Tătari, s'au întorsû neavëndû ôste, ce o ascepta să vie din urmă, și fiindû érna, n'au mai asceptatû s'êși ele cojôce de la Tătari, ce s'au întorsû mai de sirgû pre Prutû înapoi. Atunce și Petriceico Vodă s'au rëdicatû din Sucévă și s'au dusû în țera Leșescă cu Hăbășescul Hatmanul din boieri. Érá în locul lui Petriceico Vodă au venitû Domnû țerei Dimitrașco Cantacuzino, ce au fostû Capi-kihala lui Petriceico Vodă la Pórtă, velétû 7182, apucându-se elû să strice cetățile țerei să nu între Leșîl într'ensele.

CAP. VI.

Domnlea Antëiū a lui Dimitrașco Vodă Cantacuzino.

Acestū Dimitrașco Cantacuzino aū fostū Visternicū în țera Muntenescă la Grigorie Vodă, ăra pe urmă aū fostū Capi-kihale lui Petricefco Vodă; și ne-fiindū vre unū Domnū mazilū la Pôrta Impărăției, 'l-aū îmbrăcatū pre dēnsul cu caftanū de domnia țerei în locul lui Petricefco Vodă, fiindū Impărăția la Obluciță, și i-aū datū poroncă să strice tôte cetățile de aice din țără, să nu le apuce Leșii cu oști. Așjdere aū rōnduitū câte-va mil de Tătari să erneze în țără, din Nistru până în Prutū, pentru să nu între ôstea Leșescă să strice țera. Stătut-aū Dimitrașco Vodă cu boierii, fiindū toți acolo în Obluciță, să apere țera, să nu între Tătarii să erneze; ăra Vezirul aū cerșutū zapisū de la Dimitrașco Vodă, cum că de orū face vr'o stricăciune Leșii în țără, elū să dea samă la Impărăție, și să nu mērgă Tătarii să erneze în țără. ăra Dimitrașco Vodă aū cerșutū zapisū la mâna lui de la boieri, să ia boierii asupra capetelorū sele acestă grijă, cum Leșii în țără nu vorū mai intra, și elū va face zapisū la mâna Vezirului, și așa vorū tocmi lucrul să nu între Tătarii în țără. ăra boierii și mai alesū Mironū Logofetul n'aū vrutū să dee zapisū ca acela la mânile lui Dimitrașco Vodă; ce aū ăisū că țera este plină de ômeni, și de orū erna câte cinci-șese Tătari într'unū satū, nici se va cunôsce pre urma lorū stricăciune, că și în țera Leșescă ernēză Joimirii prin sate, și nici unū rēu nu petrecū ômenii prin sate. Deci pre aceli sfatū nesocotitū aū rēmasū de aū venitū Tătarii în țără; n'aū socotitū că Joimirii în țera Leșescă ce mănâncă gospodarul casei mănâncă și ei, și aū strinsore de mai maiii lorū; ăra Tătarii suntū lupi apucători, pradă, robescū, batū și căznescū pre Creștini, și pre cine'i pedepsesce Dumnezeu de cadū în mâna lorū. Intrat-aū Tătarii în țără ca lupii în turma de oi, cuprinsu-aū pre toți prin case din Nistru până în Prutū, și până în Jijia, nimăruil nici o milă fiindū de biata țără. Domnul era unū Grecū străinū; boierii numai cinesi pentru sine grijiă; ăra pentru binele celū de obște nimine nu căuta, ca cum vra fi țera fără de Domnū, nimăruil trebuindū. Ca cum vra fi sērăcii pricină rēutății, să fie sfătuitū ei pre Leși să vie în țără; nimăruil aminte n'aū fostū să le dea scire. Ernat-aū Tătarii până în postul celū mare; nu'i putea satura cu hrana de cai. Sacul de orđū îlū tăia în doă unui calū într'o ăi, și câtū nu mai biruia sē'lū mănărce, îlū strânga de-osēbi, și decă sfârșia orđul din grópă, făcea pre omū de cumpăra orđū de aceli rēmasū din traistele cailorū; ăra decă nu mai găsia orzū, sau banī, sau dobitocū, îlū legaū la gerū și'lū udaū cu apă. Pre alții îi băgaū în produhū și'i scoteaū pre alți produhū. Îi băteaū, îi căzneaū, câtū îi lăsaū morți. Călcăt-aū și aū jecuitū totū, și pre mulți aū și robitū, copii, fete pre furișū. Rēmas'aū bieții ômeni numai cu su-

CAP VII.

Domniea lui Antonie Rusetu.

Décă aŭ mazilitu Caplanu Paşa pre Dimitraşco Vodă la Tuşora, aŭ venitŭ domnŭ țerei Antonie Rusetu,   ră Grecu Țarigradean . Acesta era bună și mi-

Și să scii Cato, că sunt  cu v rsta de 76 de ani, și intr'acești ani. pre tată-mie  și pre muma-mea, și pre o m s , și două mătuși și cinci unchi, așijderea 9 surori, 11 frați, și 3 muieri cu pravilă lu te, și 5 slujuice, care 'mă-a  fost  intru desfătare, și 14 feciori voinici am  ingrop ti, și te este mai tristă de acéstea, doi prieten  am  astruca , den cari  unul la Capua trăia, altul aicea in R m  avea casă, a c ror  m rto de c t  a t te rudenie  mele și acelor  de aproape ai mei, mai amar  m -a  fost , că nici o sc dere in lume mai grea nu este, de c t  a pierde pre cea pre carele de la inimă il iubesc , și carele deplin  te iubesc .

 r  că Dumne eu cu at ta a se indestula a  socotit , că i-ar fi cu vătămare, că at tea pedepse a  gr m dit  asupra case  mele, și ac sta mai mare grămadă de c t  altele a  a-daos , că și un  nepot  bl stemat  să fie mic, carele ar fi moștenitor  bunelor  mele, și pre mine singur  care să pl ng  vieța mea cea nenorocit  m -a  l sat , și aș  credinței tale m rturisesc  Cato, și pentru Dumne eul cel nemuritor  te rog , de vreme că și or ș n  es  cu indestulat  bunătate, și a norodului Censor , ca dintr'aceste două un  lucru să-mă ar ș  că s u acest  nepot  s  mă asculte pre mine s u c t  de cur nd  să-i el vieța, să faci nevo-inș , că nimic  nu-  mai amar  de c t  s  f  sup ș g nelor  celor  vii, carele av nd  amu 76 de ani numai pertru s  pl ng  pre cei morți ai mei.

Cato a nd  jaloba b tr nului după ce a  aflat  că a  spus  drept , chem nd  pre cel t n r , aș  i-a   is : -de ai face tu fiule slujba ta, și pre mine de durere și pre tine singur  den ur ciune te-ai r dica;  r  de vreme ce aș  este lucrul, cu răbdare ori ce voi  poruncă vei primi, nimic  nu voi  poronci lucru strein  de la dreptate, adev rat  ție  ic , că celor  tineri r i precum ești tu, mai mare rușine pentru greș lele făcute, de c t  pentru certarea insemnat , dator  este să ia durere; — și aș  poronci  nt it  la ivélă să fie b tat  cu bețe, — căci in gun ie și in put re ai pre moșu-tăi, apoi departe de hotarele R mului poruncesc  s  f  isgonit , de vreme ce ești t n r  r u, pre urmă de t te bunele c te ai luat  s  f  strein , de vreme ce nu ascultă pre moșu-tei, a c rniea părere aș  de tare socot l  este, aș  pentru cei tineri, să nu indr snesc  a fi improtiva celor  b tr ni necinsteși și neascult tor , cum și ceea ce le vine moștenire de agiuns , să nu socot sc , că li se cade a fi de c t  alții mai r i.

Filarin  scriind  la  re care prieten  b tr n ,  ice cum-că mai mult  scrisórea vrednic  este de filosof  de c t  de tiran ; că ar fi scris  cu aceste cuvinte. Și mă miră și mă v t m  prietene, că v  ndu-te de ani ingreuiat , cu faptele t n r , că te ar ș , și cinstea ta in ș cole micșor ndu-se, r u im  pare, și mai multă durere am , c nd  cugeteș  ce  i se va prileji cu vina- , care ar t nd  mintea ta, o pierd  cei b tr ni, caro deprindă a se  inea in ț ra Grec sc , adecă toți t lharii, furii, giur torii strimb , ucigașii de  meni, mai f r  grijă erau c nd  alerg u la cei cărunți, se apuca  de d nșii, ca c nd  ar fi sc pat  la altarul biserice-lor . Ah, c t  bunătate, deplinire, ințelepciune și nevinovăție, b tr nilor  celor  vechi ar trebui să fie, c nd  cinstindu-se cu Dumne ei lor  la Rom ni, și cei cărunți in ț ra Grec sc  ca bisericele neatinși s  socote .

Plinie Fabat , scriind   ice: precum fu intrebat   re care filosof  de Piru, Craiul Epiro-

lostivă; decă aū venitū în scaunul domniei, s'aū apucatū a zidi, și a lucra

tilorū, intru a cărui țără se afla acel filosofū, care orașū arū fi mai bunū pre pământū? Să fie ăisū filosoful, că ar fi Molerda mai bunū orașū pre pământū, care tērgușorū al Ahaī are 100 case cu focuri, și zidurile lui suntū de pietre negre zidite, ără sfatul intru dēnsul totū de ămenī cărunți, cu capetele albe; pre lūngă acestea să fie adaosū: Val Romei, val Cartagenei, val Numantieī, val Atenei, val Egiptului, care cinci orașe în totā lumca pământului să socotescū a fi, ără eū socotindū într'altū chipū de vreme ce le placū lorū zidirile albe, în divanū sfetnicii tineri, nu li'i rușine. Fōrte bine aū grăitū filosoful, și socotescū că nime nu se va depărta de secotēla mea, că Romul cel ăntēiū împēratū Rōmului, aū alesū 100 de bătrāni, pentru cărma republicei, ără cea-altā tinerime toți la lucrul oștinei i-aū pusū.

Dupē ce amū arătatū ce cinste da în vēcūl cel vechiū celorū bătrāni, arată lucrul ca să ne învățāmū den care anū a vieții, să se fie bătrānū pentru să se cinstescă de bătrānū, că aședetoriī legilorū precum aū aședatū cinstea celorū bătrāni, așa den care ăi și anū acea cinste s'arū fi începutū, aū hotărītū.

Mulți din filosofii cei vechi, socotia den anul cel de nașcere a fie-cui, până la mōrte 6 vârste, aū aședatū. Pruncia până în 6 ani, copilăria până la al 16-le anū, tinerețile până în 30 ani, statul bărbătescū până în 55 de ani, bătrânețile până în 80 ani, și vârsta îmbătrānită până la mōrte. Și așa den 55 ani înainte se numia bătrānū, și amu scimū den ce vērstă s'ē'i ținemū dreptū bătrānū, și s'ē'i cinstimū. Țără și bătrāniū trebuie să scie spre ce cinste și bunătate suntū supuși, ca cu dirēptă, nu scornită cinste să se cinstescă. Ca de vomū mărturisī adevērul, de se vorū potrivi acele ce aū datorie între sine, mai multū spre bunătate cei bătrāni de câtū spre slujbă cei tineri suntū legați, nime nu se va vātāma. Căci den tōte orōnduețele, și den tōte nēmurile mai susū, ăntēiū cei bătrāni și cei tineri spre nevoiņa bunătății suntū legați, ără numai celorū bătrāni într'acēsta mai mare vina va fi, că mai de multe ori de greșēce tinērul, den nesciīņă sēū den neispitā. Țără de greșēce bătrānul, den mulțimea rēutāții lui vine*).

Seneca în ore care carte ăice, să scii Lucile, cum multū imi bănuescū și mē jēluescū, nu de prietenī sēū de neprietenī, ci de mine singurū pentru pricinā ca acēsta, că mē vēcū intru ani bătrēnū și intru rēutāții tēnērū mē simți, așa câtū lucru puținū arū fi, ce amū ascunsū despre Dumneđei, și de parte mai puținū cu care arū fi fostū de folosū ămenilorū; și așa ăice, cine se laudā a fi bătrānū, și cinste de bătrānū poftesce, intru mănecare cu măsurā, intru îmbrăcāminte cinstesū, intru bēutul triazū, intru vorōvā adevēratū, intru sfaturī înțeleptū, intru dureri ce arū petrece răbdătorū, și de rēutāțile ce'lū ispitescū, prea curatū a fi li trebuie. Adevēratū mare laudā agonisescue și Seneca ăicēndū aceste cuvinte: ără mai mare vorū agonisi bătrāniū deși vorū indirepta lucrurile sēle spre acelea. Că de i-amū vedea pe înșiī streini de cele ce nu li se cade, și împotrivā și împodobiși intru bunătăți: arū fi acēsta, că părăsindu-ne al: sluji lorū, amū începe a ne închina lorū.

Cu vīrsta anilorū, trebuie să fie și portul hainelorū, de vreme ce alte feliuri de îmbrăcāminte fetele, alta cele măritate, și alta văduvele pōrtā; într'acēstū chipū ăicū că s'arū cădea a fi îmbrăcāminte copiiilorū, alta a celorū tineri, alta a celorū bătrāni, carea mai cu cinste acea bătrānescă se cade a fi. Că ămenii carii suntū amu cu capul căruntū, nu în haine scumpe, ce în fapte cinsteși sē-și socotescă cinstea sea, vrednicia sea.

Sēū eū minți, sēū a grāi pociū, că acea nevoiņa deșartā carea o facū cei bătrāni, ca să mērgā neatezi, isteși, împodobiși, curași și gigăși, nu pentru altā aia, ce ca sē li se parā că nu'sū bătrāni cei tineri**). Ce lucru este mai nevrednicū, de câtū a privi pre bătrāni, în chipul smochinelorū den smochinū cădēndū de cōpte, ce'i mai de miratū de câtū a privi pre cela ce să face cu vērsta tēnērū, și el este bătrānū; așa darā de mai multe ori imi vine

*) Va să fie frumosū și să fie și bătrāniū aceste doī poște nu se tocimescū, de vei fi bătrānū, nu vei fi frumosū. Augustinū 22.

**) Așa este de vrednică bătrāneja de nuntā ca bruma de secerā. — Plutarhū 8.

la Dumnezeuescele biserici, ca s'î rămăe pomenire, și nume bun în țără. Aū diredū clopotnița la biserica sfântului Nicolai, și aū șindilitū peste totū, și aū zugrăvitū pridvorul, și zidū împregiurū aū ziditū precum se ve-le; adus'aū și ape pre ôle, până în zidul acestil biserici. Zidit'aū și împregiurul mōnăstirii sfântului Sava zidū de pētră, ce n'aū apucatū s'îlū isprăvescă. Ėră în alū doi-lea anū a domniei lui i-aū venitū poroncă de aū mersū cu ôste la cetatea Cehrinul în țera Căzăcescă; Ėră din țera Muntenescă aū mersū Duca Vodă Domnul muntenescū cu ôste; și impreunându-se cu Vezirul, cu ôstei turcescă, și bătându cetatea Cehrinul, aū venitū ôste moskicescă cu unū Cnézū anume Ramadanovski, și aū bătutū pre Turci de sub Cehrinū, unde mulți Turci s'aū înecatū în Tismetū. La anul după acēsta Ėră aū mers'î cu oști la Cehrinū și domniea acestorū țeri; și până aū venitū ôstea moskicescă aū dobânditū Turcii Cehrinul cu viclesugū. Dicu sē fie cădūtū în robie la Turci unū feciorū a lui Ramadanovski Cnézū dintr'unū podghiazū, de mai nainte de ce aū mersū Turcii la Cehrinū; și 'lū aū fostū turcitū. Ėră înțelegendū elū că este tată-sēu Ramadanovski cu oștile moskicesci la Cehrinū, aū spusū Turcilorū s'îlū ducă și pre dēnsul la Cehrinū, că decă 'lū va sci tată-sēu pôte s'îlū rēscumpere. Decī mergendū Turcii a doa ôră la Cehrinū, aū dusū pre acestū feciorū a lui Ramadanovski cu dēnșil, și să fie scrisū la tată-sēu, s'îlū scie că este și elū acolo, sē silēscă s'îlū scōțā din robie; agiungendū și Turcii cu daruri la Ramadanovski, și dāndu'î feciorul, aū făcutū meșteșugū, și aū datū cetatea Cehrinul; și intrāndū Turcii în cetate aū tăiatū și aū robitū pre toți câți erau în cetate, și aū datū focū cetățil de aū arsū până în pāmēntū, că era de lemnū și de pāmēntū. Ramadanovski s'aū făcutū a fugi cu ôstea, și tēmpināndu-se cu ôstea moskicescă ce'î venia agiutorū la Cehrinū, le-aū spusū că aū dobânditū Turcii cetatea Cehrinului, și s'aū întorsū în deșertū. Ėră pre urmă Impēratul Moskicescū înțelegendū de viclesugul lui Ramadanovski, 'l-aū pusū la muncă, și aū topitū banil ce aū luatū de la Turci pentru cetatea Cehrinul, și 'l-aū turna'tū în gură sē se sature de banl.

La Antonie Vodă era Hatmanū Gavrilū Costaki; Ėră decă aū mersū cu ôstea la Cehrinū, sciutū fiindū Buhușū Hatmanul de Vezirul pentru rēșboiul ce aū fostū avutū cu Leșil, ducendū zahara în Cameniță Halil Pașa și Buhușū cu slujitoril țerei, făcendū podul peste Nistru, venise Leșil de staū cu ôste sē nu lase sē trecă zaharaoa la Cameniță, și stānd'î vitejesce aū bătutū pre Leșil; aceli Pașā întrebāndū pe Antonie Vodă unde este Buhușū Hatmanul teū, Antonie Vodă 'l-aū spusū că s'aū bolnăvitū și n'aū pututū veni în ôste. Și îndată aū poroncitū lui Antonie Vodă sē trimiță la Buhușū Hatmanul, macarū

în cugetū a'î pofti rēutățile în care sē află, sē le lēpede, nu de anil carii îi aū, s'î apere*). Ėră eū pre Domnī și pre cei mari, cărora den bună voința lui Dumnezeu sosesc la bētrānefe îi rogū, le aducū aminte, ca nicī sē se rușinețe, nice sē le pae rēu că'sū bētrāni. Că sē mōrturisimū adevērul, acela nu va sē se vēđā bētrānū carele la tinerețe întrū deșertāri trāesce.

*) Bētrānefe toți le poftescū până a nu veni, Ėră dacā sosescū, toți oștescū.
Augustinū.

bolnavu cum ar fi numai s'el aduca; și numai ce 'l-au căutat a trimete lui Antonie Vodă mai curându la Buhușu, de au mersu tocmă la Cehrinu. Era mergendu pre câmpi pustii cu câți-va slujitori, au dat peste nisce Căzaci, ce țineau șleahul Turciloru, din nisce stinci de pētră, și nime nu'l putea dobândi, decă spucau de intra în stincele acele; era lovindu'l Buhușu cu cine era cu densul din slujitori, până a agiunge ei la stinci, pre toți 'i-a' luat de grumază, și mergendu la adunare, 'l-au închinat la Pașa; pentru care slujbă 'și au făcut veste și nume bun de la Pașa, și au poroncitu lui Antonie Vodă de 'l-au pus Hatmanu, și se nu scie că'l schimbă din Hătmănie. Macar că și Duca Vodă domnul Muntenesc de acolo din oște era îndemnătoru pentru cumnatu-său Buhușu Hatmanul la Pașa, se trimiță s'el aduca s'el pue Hatmanu; dera și hărnicia lui îl arăta la stăpân, cum și atunce i s'au prilejitu a merge nu cu mâna golă la adunare.

Pre atunce la Pōrta Impărăției Dimitrașco Cantacuzino âmbia pentru domnia țerei se mazilească pre Antonie Vodă; era Șerbanu Cantacuzino Logofetul din țera Muntenescă, pentru domniea țerei Muntenesci se mazilească pre Duca Vodă. Pre Șerbanu Logofetul 'l-au fostu lăsat Duca Vodă caimacamă în Bucuresci, și Ispravnicu se gătescă curțile domnesci acolo în Bucuresci, cându au purcestu Duca Vodă cu oștea la Cehrinu; și decă au gătitu curțile domnesci, elu n'au asceptat pre Duca Vodă, fiindu'l de multu aminte de domnie, cum ar pute se esă domn; au pribegitu, și avendu prieten la Pōrta Impărăției, au chieluitu și au eșitu domn în țera Muntenescă, schimbându pre Duca Vodă din scaunul domniei țerei Muntenesci în domnia țerei Moldovei. Deci Antonie Vodă întorcându-se cu oștea de la Cehrinu au venit până la Soroca, și acolo viindu'l mazilia 'l-au luat unu Agă Impărătescu și 'l-au dusu în Țarigradu. Acolo erau dōmna și feciorii la casa lui. Duca Vodă întorcându-se de la Cehrinu au mersu în scaunul său în Bucuresci, și acolo viindu'l schimbarea domniei, au venit domn țerei Moldovei în postul Crăciunului în anul 7187 Decemvrie în 6.

CAP. VIII.

Domnia a treia a Ducăi Vodă în anul 7188

Venit'au Duca Vodă domn țerei cu a treia domnie din țera Muntenescă aice în Moldova; era pe Șerbanu Logofetul 'l-au pus Impărăția domn țerei Muntenesci. Și au eșitu toți boierii întru întēpinarea Ducăi Vodă la Focșeni, și venindu pe Siretu, pe la Romanu, și aședūdu-se în scaun, ântēiași dată s'au arētatu către toți cu blādețe și cu milă, ca se uite rēutățile ce făcuse în domnia a doa. Era firea cea d'ântēiu care avusese n'au schimbat'o, nici au ascuns'o cu vr'unu meșteșugū, sau socotēlă; ce fără de zăbavă au început a face erășii ca și în zilele lui trecute, adecă a îngreuna țera cu nesăturarea ce avea, și a asupri pre boieri; căci fugendu țera de tirania lui, și puindu pe boieri zlotagi, îi făcea de plătiau de la casele lorū birul celorū fugiți. Carii

n'aveau să dea, îi lega la puse, și îi ungea cu miere ca să îi mănânce muștele, și nu numai boierilor făcea această strâmbătate, ce și giupăneselor lor asemine. Și nu era nici o închisore pre la toate orașele, să nu fie plină de bărbați, de muieri, carele la acele închisori nasceau prunci, și îi hrăneau, și îi cresceau mărișori copii; și fără de închisore altă casă nu sciau. Acestu Duca Vodă scos'au hârtii grele în țară, cu carele au pustiat țera, peste alte dări multe nenumărate și nesuferite. Atunce în domnia a treia, vrut'au Duca Vodă să plătescă slujba ce 'i-au făcut Hăncul, pre care mai susu 'l-amu pomenitu în domnia a doua, că au trimesu de au adusu pe feciorul Hăncului pe Donia, de unde era trăitoru, și 'i-au tăiatu capul în Tergul-Frumosu în curțele cele domnesci, nefindu vinovat; ce fără judecată 'l-au omoritu. Era la alu treile anu a domniei acesti, chiebat'au Impărăția pre Duca Vodă la Tariogradu, ca să sărute pōla Impărăției; că cum dicu nu sărutase pōla Impăratulu pentru această domnie; și acestu lucru îi făceau Turcii ca să ia bani de la dēnsul, fiindu neprietinu Cara Mustafa Pașa Vezirul, și omu de firea sa lacomū. Mers'au dera Duca Vodă la Impărăție, după poroncă, și au sărutat pōla Impăratulu; și într'acea vreme eșit'au feciorul Radulu Vodă la divanu, și s'au jeluitu pre Duca Vodă, dicēndu precum trăindū tată-seu, au fostu logoditu elu cu fata Ducăi Vodă, și pre urmă Duca Vodă n'au vrutu să 'i dea fata; rugāndu-se să 'i facă dreptate. Deci Vezirul au poroncitu Ducăi Vodă să 'i dea fata, după cum au logodit'o; și macarū că au cheltuitu Duca Vodă mulți bani, ca să nu 'și dea fata după dēnsul, neplācēndu 'i ginerele, fiindu lipsitu de minte, și nemică n'au isprăvitū Duca Vodă, ce 'și au datū fata după dēnsul dacă au venitū în țară. Intr'acea vreme mers'au boierii Căzăcesci la Impărăție, până a nu purcede Duca Vodă din Tariogradu, și cereau să le dea lorū Impărăția Hatmanū, fiindu ei pe acele vremi supuși Turcilor. Deci Vezirul au datū Ucraina cea mică Ducăi Vodă, mai și unu tuiu afară de cele două ce avea a țerei Moldovi, care luāndu tuiul, au făcutu mare cheltuēlă și pentru acelu tuiu, și pentru ginere; și venindū la Moldova, dicea cum că au cheltuitu mulți bani, și trebuie să 'i ia iarăși din țară. Pentru aceea punea dări și mai multe, și nesuferite pe țară. Era la anul după aceea, mers'au Duca Vodă la Ucraina, cu totă casa lui, și cu ginere-seu, și cu toți boierii săi, érašī cu giupănesele și cu copii lorū; și așa au șeputū acolo câteva zile. Apoi au pusū acolo Hatmanū pe Căzaci pe unu Ene Drăghinici omu prostū și neinvētatū, carele nu era harnicu de aceea slujbă. După aceea au venitū Duca Vodă érašī la scaunul său la Iași. După ce au venitū Duca Vodă la Iași, îndată éra au începutu a sili pe boieri, și pe totă țera, și a asupri cu dăjdi; și fugeau omenii la Ucraina peste Nistru, și nici zlotășii nu puteau să 'i oprēscă; éra Duca Vodă făcea pe zlotășii de plătiati banii celor fugiți, și diceau omenii atunce că Duca Vodă avea gândū să lase Moldova, și să mērgă șe se așede la Ucraina; și acestu lucru era de cređutū, că făcuse și curți Duca Vodă în Tăcănauca peste Nistru, și în satul Pecera, pe malul Buhului. Și de multă silă și nevoie ce aveau boierii de la Duca Vodă, mulți fugeau, și 'și lăsaū moșiile, și mergeau unii în țera Muntenēscă, alții în țera Leșēscă, cine pe unde putea.

Țăra la altă cincile ană a acesti domni, fiind Vezirul Kara Mustafa Pașă, rădicat s'au Impărăția asupra Nemților cu război, se mersă se ia Beciul; și au poroncit și domnilor acestor țări se mersă la oște. Și au mers Duca Vodă de aici, și Șerban Vodă din țara Muntenescă; și împreună au încungiu cetatea Beciul bătând o Turci 60 de zile; și au adus o la mare strinsore de oștea turcescă și tătară ce era acolo cu Murat Gherei Hanul, având nădejde se lă dobândescă. Și de n'ar fi agiuns oști din multe părți într'agiutor Nemților, totu și lă ar fi dobândit. Deci cum au mers Craiul Leșesc Sobietki acolo au bătut pre Turci, și i-au biruit cu oștea ce au venit într'agiutor Impăratului Leopold. Țăra Turci au dat dos, gonindu-i Nemți până în Buda; și de acolo Țăra s'au întors înapoi. Țăra Vezirul au venit în Beligrad, de unde și domni și au luat voie se se întorcă înapoi în țările lor. Șerban Vodă au mers la Bucuresci; Țăra Duca Vodă au venit pin țara Ungurescă până la Brașov. Venit au veste Ducă Vodă precum se fi venit la Iași din țara Leșescă Petriceico Vodă cu oște și cu câțiva boieri, cari se află acolo pribegi de multe nevoi și asuprele Ducă Vodă; și venind veste și mai adevărată de câtă cea d'antă, și este cap pe oște Dimidinski; Țăra Conetki Hatmanul Căzacilor pre carele îl pusesse Craiul Leșesc când era se purcedă într'agiutorul Nemților, scoțându pre Eni Drăghinici, și luând Ucraina de la Duca Vodă pe poronca Craiului, s'au pogorit la Bugeag cu oște Căzăcescă, și au mers și au prădat Bugeagul. Și cu acel Conetki au mers și câțiva Moldoveni, îndemnându-se în dobândă. Țăra Racoți Craiul Unguresc, acolo la Brașov, sfătuia pe Duca Vodă, se ia o sémă de oște Ungurescă, și se vie în Moldova ca se pótă goni pre Leși, și se se așede în scaunul se fôră de grijă; și acest sfat îl dă unii și din boierii se, Gavrilă Vornicul, și Buhuș Hatmanul, și alți; ori nevrându se face așa, se mersă în țara Muntenescă, unde era și domnă-sa, până s'or așede tulburările în țară. Țăra Duca Vodă pentru scumpetea lui, ca se nu cheltuescă ban cu oște, n'au primit sfatul lui Racoți, nici au mers în țara Muntenescă: căci Miron Logofetul și Constantin Ciobanul Postelnicul, de altă parte îl sfătuia se vie mai bine în țară, dicându că de va merge în țară, acei neprietini vor lăsa țara s'or fugi. Atunce Gavrilă Vornicul vedându că Duca Vodă n'au primit sfatul lui, au așeptat până au venit Duca Vodă de au intrat în munți se vie în Moldova; Țăra el lăsându-se au luat și pre alți boieri cu dănsul, și au fugit în țara Muntenescă de la Brașov. Țăra ceilalți boieri, cari erau la Iași calmacam: Nicolai Racoviță vel Logofet, și Todirașco Cantacuzino biv vel Visternici, și alți, au fugit în Hangu în munte, și de acolo au trecut pe potică în țara Ungurescă cu giupănesele lor, și cu copiii lor; și fugendu și alți din mazili cine unde au putut, numai se se mântuiesc de tirania Ducă Vodă. Deci primindu Duca Vodă sfatul acestor boieri, au venit în Moldova, trecendu muntele pe Oituz, și au pogorit la Putna la satul Domnescii, și s'au aședat acolo. Și auzind că este la Tecuci o parte de oște moldovinescă, cu căpitanul lor Hăbășescu, trimis au pre Buhuș Hatmanul, și i-au lovit, și i-au spart, și cu această antea isbândă, luânduși nădejde Duca Vodă, au ședut în sat fără

de grijă, în casele cele boieresci; érá boierii lui pin casele săteniloră, trime-
 țindă pin ținuturi ca să'l aducă zahara, orđă, făină de mâncată pentru ómeni
 și pentru cai. Érá Petriceico Vodă luândă veste de Duca Vodă unde se află,
 și la ce stare, îndată au trimesă o sémă de óste Leșescă și Căzácescă și Mol-
 doveni cu căpitanul Balențki, carele s'au făcută mai pe urmă și Sărdară, și eu
 ună Leahă ce era capă pe óstea Leșescă și Căzácescă; și mergendă asupra Ducăi
 Vodă, s'au întimpinată cu straja Ducăi Vodă, fiindă câțiva Lipcani, și 'i-au prinsă
 pre toți la Răcăciuni. Apoi s'au dusă la Domnescă în ziua de Crăciună, în vremea
 ce au ședută Duca Vodă la masă. Atunce au vedută Duca Vodă la ce sfată 'lă-au
 adusă boierii lui, ce'lă sfātuise să vie în țeră fără de óste Ungurésă. Întéiu
 déră Balenski s'au pornită asupra caseloră unde ședeau boierii lui Duca Vodă,
 și 'i-au prădată de tóte câte au avută pe toți. Numai Hatmanul Buhușă so-
 cotindă mai dinainte cele ce póte să se întemple, și pădindu-se n'au vrută să
 ședă la masa domnescă; ce fiindă gazda lui mai departe de câtă a altoră
 boieri, găsindă vreme, 'și-au încărcată în sanie giupănésă și copii; érá elă
 sprijinindu-se au scăpată din mână Leșiloră cu tótă casa lui. Era atunce pe
 lângă Buhușă Dediul Sărdarul, carele mai pe urmă s'au făcută Spatară mare
 omă vitéză și detrébă; și decă 'și-au scosă Buhușă casa sa din nevoie, și au
 dus-o la Focșeni, îndată s'au întorsă cu puținei Lipcani, și cu o sémă de ó-
 meni al săi, ce s'au aflată lângă sine, și au dată năvală să între în ogradá
 unde era Duca Vodă, și n'au putută că pórtă era încuiată în lăuntru. Și așa
 în doă-tri rōnduri, dândă năvală nimică n'au isprăvită, că au sesită și Căza-
 cii și elă fugândă 'l-au gonită până la o pădure, și acolo 'l-au lăsată de a'lă
 goni, temându-se și ei să nu aibă acolo într'acea pădure vr'o óste supusă, să'i
 smintésă. Și s'au întorsă înapoi Căzacii, și au încungiurată casa Ducăi Vodă,
 și întéiu Duca Vodă au începută rēsboiul asupra aceloră neprietini, spriji-
 nindu-se într'acea di, și a doa di éráși au începută a se bate, îndemnândă și
 pe Seimeni a vēră focul asupra Leșiloră și a Căzaciloră. Érá cei ce staă a-
 fară Căzacii și Leși, diceau către Seimenii Ducăi Vodă să nu dee din sânețe, că
 pe urmă îi voră pune pe toți sub sabie; și luăldă frică Seimenii, socotindă cea de
 pe urmă, slobodă sinețile fără de glonțuri. Vedendă Duca Vodă că nu isprăvesce
 nimică cu rēsboiă, au ispitită să facă pace; și au trimesă la dēnsii ună omă, dicendă
 să'lă lase viă, și să nu'lă jăcuésă, nici pe dēnsul nici pe boierii lui, saă
 pe ómenii săi, care tocmelă au primită ei. Și atunce chiămată au pe Balenski,
 și au grăită, cu dēnsul, și s'au încredințată; și a treea di au deschisă por-
 țile, și au intrată Căzacii și Leșii la Duca Vodă, și 'l-au luată; însă Căzacii
 de tocmelă nu s'au ținută, și 'l-au prădată, și 'i-au luată totă ce au avută.
 până și șlicul din capă, și pe ómenii săi 'i-au lăsată numai cu pelea, cumu'i
 obiceiul Căzaciloră, carii nici odată nu se țină de cuvēntă. Și așa 'l-au luată
 robă, și 'l-au dusă în țera Leșescă, și 'l-au închisă la Liovă, unde au și mu-
 rită după ună ană, acolo la închisóre. Și au domnită 5 ani într'acéstă domnie
 a treea.

Érá domnia țerei au dat-o Împărăția éráși lui Dimitrașco Cantacuzino cu a
 doa domnie.

CAP. IX.

Domniea a doa a lui Dimitrașco Vodă Cantacuzino.

După robiea Ducăi Vodă, venit'au domnă țerei Dimitrașco Cantacuzino cu a doa domnie; érá nimică n'au schimbatú firea sa; și éráși lăcomie, și apucături, și făcea strimbătăși, cum și în domniea ántéiú făcuse; care fapte a le lui, nesuferindú boierii, sculatus'au unii dintr'ênșii, adecă Gavrilăș Vornicul, și Cantemirú Sárdarul, carele au státutú pe urmă și domnă, și alții cu dênșii, și au fugitú în țera Muntenéscă la Șerbanú Vodă, și sciindú că Șerbanú Vodă era neprietinú lui Dimitrașco Vodă, încă din boieriea lorú, adecă cândú au fostú ei améndoii boierii lui Grigorie Vodă, domnindú în țera Muntenéscă; și cum au mersú acolo se rugau lui Șerbanú Vodă să între la mijlocú să afle unú chipú de cale să'i mántuéscă de Dimitrașco Vodă. Decí Șerbanú Vodă primindu'i pre dênșii, unde au pututú la Pórtă și la Saraskerul la Babadaí, ce era atunce Suleimanú Pașa, carele pe urmă au cădútú și Vezirú, au ámblatú cu ce felú de mijlocú au pututú împotiva lui Dimitrașco Vodă, și au isprávitú, că Împărăția au datú voie țerei să'si alégă domnă pre cine arú vre; și trimetindú la Saraskerul Suleimanú Pașa, stégú de domnie, și tuiuri ca să facă domnă pre care 'l-artú pofți țera. Érá Dimitrașco Vodă luándú scire de cele ce se lucrédă, trimis'au și elú pe Ionașco Balșú Vornicul, și pe Constantinú Ciobanul Postelnicul, și pe alți la Saraskerul mai susú pomenitú, ca să stee cu boierii cei pribegii să se judece cu dênșii, și prin mijlocul darurilorú să'i întórcă lucrul acesta, să nu rămăe mazilú. Érá boierii pe cari i-au trimesú elú acolo, s'au unitú și ei cu ceilalți boieri împreună, fiindu-le și lorú urite faptele cele rele a lui Dimitrașco Vodă; și așa cu toții au alesú pe Constantinú Cantemirú Clucerul și 'l-au răd'icatú domnă, și au venitú la Iași, și s'au aședatú în scaunú. Érá pe Dimitrașco Vodă 'l-au mazilitú, și 'l-au dusú la Țarigradú, unde 'și-au sfișitú și vieța. Și au domnitú unú anú și giumātate cu multă supărare despre Leși, fiindú învrăjbitú cu toții.

CAP X.

Domniea lui Constantin Cantemir Vodă.

După Dimitrașco Vodă la velétu 7192, stătut'au domnă țerei Moldovei Constantin Cantemir Vodă, carele era chiar pământénu din părinții lui; și pentru orânda și slujba, cându era slujitoru în rîndu cu slujitorii, l-au suitu și la boierie mai mare, la Sărdărie și Clucerie. Și cu mișlocirea lui Șerbanu Vodă au stătutu Domnă, și din tinerețile lui au arătat vitejie, și vrednicie în ceta slujitorască. Așa și la domniea lui, au arătat semne de bună kiverniselă; căci și țera și boierii au kivernisitu întru bună stare, fiindu pace.

Pământul nostru pe acea vreme avea nevoie despre oștile leșești, ce veniau din țera Leșescă, împreună cu Moldovenii, Joimiri și Căzaci; prăda și jăcuiau ce puteau apuca. Și nu numai aceste podghlauri, ce și Craiul Leșescu Iónu Sobietki au pogorit însuși cu oștile sale, pin Moldova până în gura Lăpușnei; și vedendu Cantemir Vodă că vine Craiul, pus'au la Iași pe Iamandi Vornicul, și pe alți boieri cu densus împreună, să fie caimacamii ca să pădască tîrgul; érá elu au purcesu către Siretu, unde era unu Sultanu cu Tătari. Érá Craiul au mersu pe Prutu în giosu cu tabăra; și acolo în gura Lăpușnei, pornitus'au Tătarii asupra Leșilor, și au venit până în părcane, ce aveau Leșii impregiuru; și așa se apropiau cătu Leșii de frica loră se închisese în părcane. Și vădendu Craiul că nimică nu isprăvesce, spăimântat de năvala Tătarilor, legat'au tabăra și s'au întorsu inapo, trecendu Prutul, și venindu la Iași. Érá Tătarii amblau pe de cealaltă parte de Prutu; ședut'au Craiul în curțile domnesci o di, și apoi au purcesu, și s'au dusu la țera lui; érá de Tătari multă nevoie și robie au avutu Craiul, și scădere în óstea lui; căci luându-se în urma loră Tătarii după obiceiul loră, căți rămăneau din tabără pentru vre o trébă îi lua Tătarii; și osébitu și țerei Moldovei, multă stricăciune au făcutu. Érá Craiul după ce s'au dusu în țera Leșescă, n'au trecut multă vreme, și s'au întorsu érá la Moldova cu óste până la Cotnară, pogorându-se pe apa Jijiei. Érá Cantemir Vodă gândindu că va se mérgă Craiul éráși în giosu, au trimesu agărlicul său la Tutova, érá elu au mersu la Țuțora, și s'au împreunat cu Sultanul, carele ședea acolo cu Tătarii, acceptându pe Craiul cu oscile lui; și acolo au venit veste precum Craiul au trecut Siretul, întorcendu-se inapo, și s'au dusu la Némțu, și l-au luat în tăriea sea, și de acolo s'au dusu la Sucéva; érá fiindu cetatea Sucevei stricată, pus'au de au făcutu șanțu la biserica armenescă, puindă întrênsul o samă de óste să'i fie de pază, și fiindu vremea acum despre érnă, s'au dusu Craiul la țera lui; și de greutatea ernei mulți Leși au peritu, și 'și-au lăsat agărlicul loră, carele, căruțele, lefticele și puscele cele mari, și cu mare pagubă s'au întorsu la țera loră cu caii stătuți. Și pe acea vreme au luat Leșii cetatea Sorocii,

puindă într'insa Căzaci, cari slobodind podghiazuri, au puseită acea parte a țerei până în Prut. Era de la Suceva, și din Câmpul-Lungă, și din Némțu, veniau alte podghiazuri, și prădau până la Iași; și odată au venit Crupenski ce au fost Medelniceru, fiindu elu capu pe o sémă de Joimiri Moldoveni, și au apucat căii lui Cantemiru Vodă din ceairu. Era de la Iași în susu era țera pustie; cum și în cea parte de Prut; numai la Lăpușna era puținel ómeni. Védendú Cantemiru Vodă că țera s'au puseitú despre partea Sorocel, scris'au la Impărăție, făcendú scire pentru acei tilhari de la Soroca ce stricáciune facú țerei; încă Impărăția au poroncitu la Saraskerul și la El-Agasi cu oștile lorú, și se margă se isgonescă pe acei tilhari din Soroca. Deci Cantemiru Vodă s'au dusú la Orheiú, și s'au împreunatu cu Pașa, carele venia cu El-Agasi, și au mersú la Soroca, și au încungiurat-o, și au bătut-o de ce díle cu pușcele și n'au pututu se o ia; și neputendú isprávi s'au întorsú inapoi cu puțină per-dare în ómeni ce au fostú în metereze. Și au venitú Cantemiru Vodă în sca-unú la Iași; era Pașa și El-Agasi au mersú pe la locurile lorú.

Domnit-au Cantemiru optú ani și au muritu în scaunú; și 'l-au îngropatu în biserica Sfântului Nicolae în Iași; era pe urmă s'au rădicatu ósele lui de aici, și s'au mutatú la mănăstire la Putna, ce'l zidita de densus.

Acestú Domnú au tăiatú și pe doi boieri mari: pe Mironú Costinú vel Logofétú și pe Velicico Hatmanú; spunú de Velicico că ar fi statú de multe ori improtitiva voróvei lui Cantemiru Vodă au fostú dicendú că omul care nu scie carte este unú dobitocu, adevă unde nu scia carte Cantemiru Vodă, și altele multe care nu se cădea se răspundă, fiindu-l stăpănu.

CAP. XI.

Domniea lui Constantinú Vodă feciorul Ducăi Vodă celui bătrěnu la anul 7201.

Dupé mórtea lui Cantemiru Vodă, venit-au Domnú țerei Moldovei Constantinú Duca Vodă; macarú că îndată după mórtea lui Cantemiru Vodă, boierii au socotitu de au alesú pe Dimitrie feciorul lui Cantemiru Vodă, fiindú aici în țeră, și 'l-au rădicatu Domnú, și 'l-au dusú în biserică după obiceiú, și i-au cetitu molitfa. Era Constantinú Băsărabú Vodă Domnul Muntenescú, vrěndú ca s'el fie ginere Constantinú feciorul Ducăi Vodă, precum au și fostú, au agiunsú la Pórtă cu bani, și au făcutú pe Constantinú Duca Domnú Moldovei; era Dimitrie Vodă au rămasú, fiindú neintărită domniea lui de la Pórtă. Era Constantinú Duca Vodă omú învțătu; era domniea au luat-o cu multă chiel-tuélă, și afară de aceste pentru sfatul cel rěu a unora ce'lú sfătuiau pe densus, se nu crědă pe nime, pe acesti de tětă, au făcutú o sémă de slujitori Seimeni la Țarigradu ca la două sute cu lěfă și i-au îmbrăcatú, și au făcutú multă chiel-tuélă cu dēnsii, adică ca se se păzescă cu puterea lorú. Era țera era slabă din pră-dile neprietinilorú, fiindú multă vreme nepace între Nemți și Leși cu Turcii, și

elū la scaunul său; și așteptându milă și cinste de către Impărăție pentru slujba ce s'au făcutu la deșertarea Cameniței, că nu era puțină slujbă, în locu de milă 'l-au mazilitu, și 'l-au dusu la Țarigradu. Eră domniea au dat'o lui Constantinū Vodă; și au domnitū Antiohū Vodă 5 ani.

CAP XIII.

Domniea a doa a lui Constantinū Duca Vodă, la anul 7209.

Venit'au érašī Constantinū Duca Vodă la scaunul țerei Moldovei, luându domniea cum și cea d'ântéiū cu mișlocul socru-său lui Constantinū Băsărabū Vodă; și au domnitū doi ani și giumatate. Eră firea sea cea d'ântéiū n'au schimbat'o, ce precum era ne stătătorū ântéiū așa și pe urmă s'au arătatu; căci decă au venitū la domnie, îndată au începutū a răspăti binele ce i-au făcutū socru-său, cu necunoscere de bine; și în locū de mulțumită 'l-au amestecatū la Pórtă cu multe cuvinte rele. De altă parte, supărându pe boierī țerei Moldovī, și pe totă țera, sculatu-s'au unī din boierī, anume Costaki Vornicul și Lupul Bogdanū Hatmanū, și Ilie Cantacuzino Visternicū, și Mihaiū Racoviță Spatarū, și alți mulți, și au pribegitū unī în țera Muntenescă, alți în țera Ungurescă; și dicū că acea pribegie a lorū să fie fostū cu scirea lui Băsărabū Vodă, care lucru pe urmă s'au arătatu, cândū i-au primitū în țera lui cu bucurie, și cu dragoste. Și acestū lucru 'l-au făcutū Băsărabū Vodă, căci înțelesese de amestecarea ce 'l-au amestecatū ginere-său Constantinū Duca Vodă, cum s'au dīsū mai susū. Ântéiași dată Constantinū Duca Vodă s'au temutū pentru pribegia boierilorū; și nu scia ce să facă, vedēndū că 'l-au părăsitū boierī toți, și 'și-au perdutū și nădejdea despre socru-său. Agiuns'au déră și el la Pórtă, și au trimisū pe Panaitaki Postelnicul și au scosū fermanū ca să ia boierī din țera Muntenescă, și să'i aducă la Moldova la Constantinū Vodă, pe cari erau capete. Eră Băsărabū Vodă temēnduse că de va lua pe boierī de acolo fi va omori Constantinū Vodă, pe cari era capete între dēșīl, n'au vrutū să'i dee ce au mișlocitū și Băsărabū Vodă la Pórtă, și au isprăvitū fermanū ca să nu dee pe unī din boierī, ce năzuise la dēșul, ce să'i propescă; eră pe cellalți să'i dee. Eră fermanul acela, Băsărabū Vodă nu 'l au arătatu, ce au scrisū la Constantinū Vodă dicēndū, să trimită boierī cu Mitropolitul lorū, să vie la margine, și să facă giurământū că nu vorū avea boierī nici o rēutate despre Constantinū Vodă. Trimis'au déră Constantinū Vodă pe Mitropolitul Moldovei Kirū Misail, și pe Nicolai Donici vel Vornicū, și pe Iónū Costinū Hatmanū, și pe Cuza Spătarul. Trimis'au și Băsărabū Vodă domnul Muntenescū, pe Episcopul de Buzău, și pe Corne Vel Banū, și pe Mihaiū Spătarul, și au venitū și s'au împreunatu la Focșeni; și făcēndū sfatū, au hotărītū, și au giuratū toți boierī cesti Moldovenesci, că nu vorū avé nici o rēutate despre Constantinū Vodă, nici pentru vieța lorū, nici întru avuția lorū. Și după ce s'au încredințatu cu giurământū s'au întorsū în țera; însă legătura au fostū

ca să vie toți boierii cei pribegi încóce în țeră; numai a doa și cându au trecut unii din boierii cei pribegi încóce în țeră, érá alții éráși din cei pribegi ce erau mai capete: Vasile Costaki vel Vornicu, și Bogdanu Hatmanu, și Mihaí Racoviță Spataru, carele au cădutu mai pe urmă și domn, și Ilie Cantacuzino Stolnicu, acestii au arătatú fermanul, carele scriea că pe cine arú vré Băsărabu Vodă să poprască la sine, să fie volnicu a-í popri. Și așa cesti boieri mai susú pomeniți s'au întorsú éráși la Băsărabu Vodă, cu boierii cei Muntenesci. Érá decă au venitú din boierii cei pribegi o sémă dintr'ensii, și o sémă au rămasú, Constantinú Duca Vodă au priceputú că au rămasú lucrul ne-aședatú, și au gătitú pe boierii sêi: pe Nicolaí Donici vel Logofétu, și pre Ciocărlanu vel Vornicu, și Ion Vlasto vel Postelnicu, și i-au trimisú la Impărăție, ca să facă jalobă asupra lui Băsărabu Vodă, pentru strimbătatea ce'i face, și popresce pe boierii seí acolo la densus și n'au ascultatú de poronca Impărătescă, ce popresce pe boierii cei mai capete la sine. Constantinú Vodă, măcarú că pírise pe Băsărabu Vodă, déră nimică n'au isprăvitú, că avea ómeni ca acia la Pórtă, de purtau de grijă, ca să nu póta Constantinú Duca Vodă a isprăvi, să póta lua pe boieri din mâna lui Băsărabu Vodă. Și după silința lui Constantinú Duca Vodă, ce au pusú ca să póta lua pe boieri, n'au isprăvitú nimică, și i-au venitú máziliea. Érá decă au venitú Agă împărătescu cu fermanu de mázilie, s'au agiunsú Constantinú Duca Vodă cu Aga cel împărătescu să dică că nu scrie în fermanu să fie mázilú, ce 'lú chiamă să sărute póla Impăratului, cum au chiămatú și mai înainte pe Băsărabu Vodă să sărute póla Impărăției, și au mersú până la Udriu, și sărutându póla Impăratului, s'au întorsú érá înapoi la scaunul seú. Érá Constantinú Duca Vodă, după ce au legatú voróva într'acestu chipú, cum mai susú scrie, dându'i și mulți bani, trimi-s'au și au chiămatú pe boieri, dicéndú ca să le citască lorú fermanu; și decă au venitú i-au închisú în casa cea mică, și erau lordaki Rusetu Vornicul și Manolaki Postelnicul, și Lupul Costaki Vornicul, și Savinu vel Spataru. Dicú că acestú lucru au făcutú Duca Vodă ca să sparie pe cealaltă boierime de închisórea acestora, și să fugă cine unde a puté să nu rămăe nici unul s'élú supere la Pórtă. Déră au greșitú, căci decă au auditú ceilalți boieri că au luatú pe cei mai capete din boieri de 'i-au închisú Constantin Duca Vodă, s'au sculatú și s'au dusú la cei-alți boieri, carií erau pribegi în țera Muntenescă, și s'au dusú cu toții la Țarigradu împotriva lui Constantin Vodă. Érá Constantin Duca Vodă pe boierii ce'i închisese, 'i-au luatú cu sine; și până a nu agiunge la Udriu Constantin Vodă au slobođitú pe boierii ce'i aducea cu densus, carií boieri împreunându-se cu cei ce veniaú din țera Muntenescă, și cu cei ce erau la Pórtă trimiși de Constantin Duca Vodă. Érá pe Constantin Duca Vodă cum au sositú la Țarigradu, îndată 'i-au surginitú Impărăția la unú orașú ce se chiamă Cavala; érá boierii au rămasú la unú satú lungă Udriu ce se chiamă Arnăut-Kioi. Deci decă s'au strinsú toți boierii la acelú satú ca să se sfātuască pentru trebile lorú, într'acéstă vreme s'au tēplatú și zurbale în Țarigradu, care au seosú pe Sultanu Mustafa din scaunul Impărăției, și au rēdicatú pe frate-seú Sultanu Ahmet; și ședéndú Impăratul cu corturi afară din Udriu la fântána ce se chiamă Solac-ceșme, érá boierii mergeau adese la Vezirul ca să cee să le dee

cum s'au ȡisȡu mai susȡu, cu Constantinȡu Vodȡ Brȡncovanul. Intr'acea vreme se tȡmplase de aȡ venitȡu solȡu din țȡra Muntenȡscȡ la Mihȡl Vodȡ, Toma Cantacuzino vel Spatarȡu de la Constantinȡu Vodȡ Brȡncovanul domnul Muntenȡscȡ; șȡ apucȡndu'ȡu aice vestea maziliei lȡu Mihȡl Vodȡ, aȡ fugitȡu de odatȡ la munȡi la Hangu; cȡci pintre mazilie, de multe ori se facȡ zorbale de cei proșȡi; ce pe urmȡ eșȡndȡu aȡ mersȡu cu pace ȡn țȡra sa.

Intr'acea vreme boierȡi carȡi nu erau de casa lȡu Antiohȡu Vodȡ, vȡdȡndȡu maziliea lȡu Mihȡl Vodȡ sositȡa așȡ forȡ veste, șȡ forȡ de nicȡ o pricinȡ, rȡmase ȡn mare grije, macarȡ cȡ șȡ Antiohȡu Vodȡ ȡn domniea d'ȡntȡiȡu tuturorȡu aȡ fostȡ bunȡ; nime nicȡ o nevoie saȡ urgie de la dȡnsul n'ȡu avȡtȡ; numai fiindu-le bunȡ tuturorȡu Mihȡl Vodȡ ca unȡ domnȡ de țȡrȡ, ce șȡ'lȡ alesȡse el domnȡ de la Pȡrtȡ, cum s'ȡu pomenitȡu mai susȡ, pre toȡi ȡi avea ȡn sciȡnȡ din boieria sea. Pe urmȡ domnȡndȡu numai unȡ anȡ șȡ giumatate, cu mare ȡntristare era tuturorȡu, ne sciȡndȡu ce'ȡ va mai ȡmpresura; nicȡ unȡ lucru mai alesȡ nu cugȡtȡ firea de cȡtȡ prieteșugul, nicȡ agȡutorȡu mai mȡre ȡmprotiva noroculȡ, de cȡtȡ tocmaia cea bunȡ; șȡ nimicȡ nu este mai cuviosȡ, de cȡtȡ a avea ȡn ce rȡdema supȡrarea. ȡnsȡ de șȡ erau ȡntristaȡi boierȡi, cum s'ȡu ȡisȡu mai susȡ, dȡrȡ nime n'ȡu dositȡu, ce toȡi aȡ asceptatȡu, luȡndu'ȡ cu bine Bogdanȡ Hatmanul, șȡ sciȡndȡu șȡ pre Antiohȡu Vodȡ ȡrȡșȡ domnȡ de țȡrȡ, toȡi ȡ-au asceptatȡu pȡnȡ aȡ venitȡu ȡn scaunul țȡriȡ. Numȡ Panaiotaki Postelnicul, aȡ pribegitȡu, sciȡndu-se greșȡtȡ lȡu Antiohȡu Vodȡ, din domniea d'ȡntȡiȡu, pentru ce ȡ aȡ fostȡ pȡritȡu la Pȡrtȡ; cȡndȡu s'ȡu mazilitȡu Antiohȡu Vodȡ, șȡ luase domniea Constantinȡu Duca Vodȡ. La a doa domnie apoi șȡ-au fȡcutȡ pace șȡ Panaiotaki Postelnicul.

CAP. XV.

Domniea a doa a lȡu Antiohȡu Vodȡ,

ȡn anul 7214 Fevruarie 15 aȡ luatȡ domniea Antiohȡu Vodȡ. Pre acele vremȡ era pace așȡdatȡ ȡnte ȡmpȡrȡșȡi, șȡ țȡra nȡstrȡ cu belșugȡ ȡn tȡtȡ rȡda; numai ȡn țȡra Leșȡscȡ erau multe zarve șȡ ȡmpȡrecherȡi pentru Craiul lorȡ Sasul Avgustȡ, carele vrȡndȡ sȡ strice volnicia Leșȡlorȡ nu'ȡu primiaȡ Leșȡi sȡ le mai fie Craiȡ. Pentru aceea Leșȡi aȡ trasȡu pre Craiul Șȡvedȡscȡ ostile lȡu ȡntr'ȡgiutorȡ sȡ scȡțȡ pre Sasȡ din Crȡie șȡ din țȡra lorȡ, șȡ sȡșȡ rȡdice el Craiȡ pre cineșȡ vorȡ alege. Sasul avea ȡntru ȡgiutorȡ pe Moskalȡ, cȡ șȡ Leșȡi fiindȡ rocoșȡi asupra Craiulȡ cum s'ȡu ȡisȡu, erau ȡmpȡrechieșȡ: unȡ țȡneȡu cu Șȡvedul, alȡȡ cu Moskalul, șȡ se fȡcuse multe oșȡi ȡn țȡra Leșȡscȡ, șȡ Șȡveșȡ șȡ Moskalȡ. Decȡ Șȡveșȡȡ cu singurȡ Craiul lorȡ aȡ gonitȡu pre Sasul, pre Craiul Leșȡȡscȡ din țȡra Leșȡscȡ, șȡ aȡ mersȡu Șȡveșȡȡ cu oșȡi pȡnȡ ȡn țȡra lȡu Avgustȡ Sasu ȡn Sacsonia, șȡ multȡ avȡșȡe aȡ luatȡ. ȡrȡ ȡntorcȡndu-se Șȡvedul din Sacsonia ȡrȡșȡ ȡn țȡra Leșȡscȡ, multe bȡtȡliȡ aȡ avȡtȡ cu Moskalȡȡ, luȡndȡ Moskalȡilorȡ multe cetȡȡi mari șȡ vestite cu multȡ avere. Ce pentru sȡ nu ȡmultȡmȡ povestea

aice, se va scrie la rîndul său la a doa domnie a lui Mihaî Vodă. Aice Antiohă Vodă, domnindă cu pace, era bună ţerei şi boierilor, şi la judeţe dreptă; numai era neîngăduitoră şi răstită graia de multe ori la divanuri, şi busduganul apuca să dea în cei pre cari se mânia, şi era cu grăză tuturoră; numai îndată éraşi se întorcea.

Voinţa domnului iscălitură este, şi acesta vecinică. Domnul precum la toate este cinsteşu, aşa la cuvîntă ca mai cinsteşu să fie, nu numai cătră boieri, ce cătră toţi; cătă nime nici dintre boieri nici din cei mai proşti să nu'lu pôtă însemna în vr'o răutate, că nu se cade de acolo să se nască strămbătăi, de unde se nască giudecăţile.

Domnul într'ună chipă să arăte dreptatea, cum celui ce este pururea lîngă sine, aşa celui ce vine din ţeră de departe; că mai bine este să'şi împartă Domnul totă avuţia sa Ispravniciloră săi, de cătă giudecata sa să o făgăduască loră.

Domnul pururea să fie iubitoră adevărului, şi să se ferască la vorove, să nu fie deşirată; că domnul la cuvîntă nestătătoră, şi la făgăduinţă pentru slujbe cu credinţă îndoită, aşa prietenii îl voră uri şi'lu voră părăsi, cum neprietenii îl voră batjocori. La petrecăni blîndă şi la milă pentru slujbă să fie sirguitoră. Domnului precum nu i se cade a grăi lucruri uşore, aşa spre ascultarea celoră uşore să nu fie uşoră.

Nu într'altă chipă ce ca pre ciuma, depregiură sine giambaşii şi înbunătorii săi isgonescă; că unii ca acei cu răutatea vieţii loră, oraşul voră turbura, şi cu îmbunăturile se le vestea şi numele Domnului voră astupa. De aceste nimăru cu bănată să nu fie, că pentru învăţătura şi aducerea aminte s'au scrisă aice.

Antiohă Vodă întru această a doa domnie aă zidită mănăstirea Mira pre Milcovă în munte, carea înainte era de lemnă durată de tată-său Cantemiră Vodă, şi'î puse nume Mira; éra elă o aă zidită de pîtră foarte frumoasă şi cu zidă înaltă împregiură.

În zilele acestui domnă, fiindă pace între Împăraţi, cum s'au dîsu, era şi ţerei îndemănă; pré lesne îşi plătea nevoile ce éseau, şi era linisce între toţi. Nime din boieri sau din alte capete nu érau nici într'ună prepuşi despre domnă, că era spre toţi cu bine, şi de multe ori pe la boieri mergea de mîncă bucate. Număi pre Iordaki Rusetă Vornicul într'ună rîndă 'l-aă închisă, pentru ună prepusă ce avea, şi éra 'l-aă slobođită şi 'l-aă boierită cu Vornicia cea mare de ţera de gîosă.

Éra la altă treile ană a domniei se le, viindu'î poroncă Împărătescă să mîrgă la cetatea Tighină pentru lucrul cetăţii unde éra Saraskeră Iosufă Paşa, omă vestită la Împărăţia Turciloră; şi aă purcesă de după Pască Antiohă Vodă la Tighină, şi împreunându-se cu Paşa s'au apucată de lucru cu mare nevoinţă şi sirguelă. Şi acolo îi veni mazilia şi lui Antiohă Vodă. Caută cu ce milă plătescă Turcii celoră ce le slujescă, precum şi lui Antiohă Vodă. Elă aă mersă la lucrul cetăţii cu atăta nevoinţă, cătă şi singură elă cu mânele se le săpa cu harleţul la şanţul cetăţii, şi boierii lui toţi alătura cu dînsul, şi suia lută deasupra, pentru să îndemne cei mai mici a lucra cu nevoinţă. Éra acolo şi Imbrihorul Împăratului venită să vedă cum să lucră. Fost'au omeni de lu-

cru și de la domnul Muntenescă, și Tătari mulți acolo la acelă lucru toți să-pândă la șanțurile cetăței; unde întemeindă cetatea s'au mutat și pašalicul acolo, că până atunci era la Baba peste Dunărea. Rău semnă de bietul pă-mântă al nostru; apropiindu-se Turcul s'au înmulțit nevoile, pusteirea țerei, fiindă aproape ună Saraskeră ca acela. Ce se lucra în țără, tôte lua aminte; încă și câtă sumă de bani eșia din țără încă scia pre totă anul; și cu mare chiel-tuélă stătu țerei neputendu'ă geui cu câtă îi da; și așa au rămasă rană ne-vindecată în spatele biete țeri cetatea Tighiné.

Deci și pre Antiohă Vodă de acolo au venită de 'l-au luată mazilă ună Agă Impărătescă; și au trimisă la Iași de 'și-au luată și dōmna și au mersă în Ța-rigradă, și au venită domnă Mihaï Vodă cu a doă domnie în locul lui An-tiohă Vodă.

Ōmeniū lui Mihaï Vodă din Țarigradă atunci viindă de olacă în Iași, prin-s'au pre o sēmă de boieri anume: pre Ilie Cantacuzino ce au fostă Visternicū mare la Antiohă Vodă și pre Panaiotaki Postelnicul, Grecū de nēmūl lui, omū fōrte vestitū la Pōrta Turcescă, cândă era trimisă cu trebile țerei, și pre Va-sile Ciaurul, cumnată lui Antiohă Vodă, închidendu'ă la Seimeni sē stee la pază până va veni Mihaï Vodă în scaună. Însă pre Ilie Cantacuzino cu mare grōză din somnă 'l-au luată desbrăcată cu Bulucă-bași și cu Seimeni, și cu o slugă a lui Iordaki Rusetă Vornicul anume Timușă, și așa desbrăcată 'l-au dusă la casa lui Iordaki Vornicul, țindu'ă acolo cu Seimeni de pază pre la porți.

Veđi aice tirănia! Se temea Iordaki Vornicul că'lă voră scăpa ōmeniū lui Mihaï Vodă cu Seimeni, ce au trimisă și pre credinciosul sētă pre Timușă de 'l-au prinsă. Acēstă mulțămită au arătată Iordaki Vornicul cătră Ilie Cantacu-zino, carele în dīlele lui Constantină Duca Vodă, când luase a doă domnie, prinđendă pre Iordaki Vornicul, 'l-au scosă Ilie Cantacuzino pre subt cum-pētă îmbrăcându'ă în haine prōste, 'lă-au trimisă în satul sētă în munte la Hangu ascunsă ca sē nu'ă cunōscă nime, și de acolo 'l-au trecută în țera Le-șescă cu ōmeniū sēi petrecători, căutându'ă de o primejdie ca aceea ce i se gătisē; ēră el cu acēstă mulțămită s'au arătată spre facerea de binele lui. Deci și Ilie au ședută la pază până au venită din țera Muntenescă fratele lui Mi-haï Vodă, și 'l-au slobođită. Slobođit'ău și pre Ciaurul; ēră pre Panaiotaki 'l-au ținută, până 'l-au și omorită în închisōre la Seimeni.

Aice nu putemă trece cu tăcerea de lucrurile țerei Unguresci ce s'au pri-lejită întru aceste vremi. După multe rēsbōe ce avea Turcul cu Nēmțul, încă de cândă au mersă Turcul cu oștile sēle și a acestorū țeri până subt ceta-tea Beciului în anul 7191, precum aflămă scrisă, și după cum spună și acei ce au fostă cu Duca Vodă atuncea la Beciū și cu Șerbană Vodă Cantacuzino domnul Muntenescă cu Vezirul Turcescă, Cara Mustafa Pașa, cu mulțime de oști până subt cetatea Beciului, ardendă și robindă țera Nemțescă după o-biceiu loră celă păgānescă. În cetatea Beciului era pré puțină ōste Nemțescă, neavendă grijă de venirea Turcului până acolo la scaunul Impărăției Nēmțu-lui; ōstea Nemțescă din câtă au fostă în cetate în Beciū, nu eșia afară sē facă rēsbōidă cu Turcul, ce numai din cetate da din tunuri apărāndă cetatea

de năvala Turcilor, din 5 zile a lui Iulie până în ziua întâia a lui Septembrie. Și noapte nu încetau tunurile Turcului cum și a Némțului din cetate intr'atâte zile, până au sosită oștea Némțescă de unde au fost. Venit'au întru agiutor și Craiul Leșesc Iónu Sobiețki cu oștile séle Leșesci; și numai din războiul d'ântéiu au și înfrânt pre Turc, luându-le într'aceeași ziua totă urdia; érá decă au însărat Turcii scoși din urdia lor, nemică n'au mai putut Turcii, ce îndată au fugit pre sléhul lor cine cum putea mai de strgă, câtă a doua ziua nu s'au vădută pre acolo Turc de poveste; numai corturile lor întinse cumu își era totă urdia lor, așa sta până au venit Impăratul Némțesc de au vădută pre corturi câtă mulțime de Turci au fost. Și s'au umplut Leșii și Némții de avuție și de cai turcesci, și de straie bune, precum s'au scris la Domniea Ducăi Vodă. După aceea în toți anii avându război Turcul cu Némțul, tot la Némți rămânea isbânda cu agiutorul lui Dumneșu, cu mare veste și laudă Némților, luând de tot din puterea Turcilor multe cetăți și locuri, care de mulți ani le luase Turcii de la Craii Unguresci: Buda, Ostrogonul, Timișvarul, Beligradul și alte cetăți multe, care pentru să nu înmulțim cu scrisoarea nu le-am pus toate anume. Turcii înfrânți de puterea Némțului vădându-se, numai ce au căutat a se pleca la pace; că cine lăcomesc se apuce cele străine, perde și ale séle. Și făcându pace, dat'au Turcii și Camenița Leșilor, care era luată de Turc de'nainte vreme de la Leși; și au rămas la Némți țera Ungurască cu totul; fără numai Timișvarul și Beligradul au rămas la Turci, carele în ani de acum și acele le-au luat Némții de la Turc cu multă vârsare de sânge, precum se va scrie la rîndul său. Rămîindu dără totă țera Ungurască cu cetățile și toate locurile Crăiei Unguresci, sub stăpînia Némțului, au aședat Némți prin cetățile acele după obiceiurile lor.

Nesuferită și neplăcută lucră era acésta Domnilor și Nemeșilor acei țări a rămâne sub stăpînia Némțului, cari nu sub stăpînie ci în robie li se părea a fi! Că fiind de câți va ani legați cu bir și cu tocmele sub Impărăția Turcului, în mare bișug și sburdăciune petreceau în țera lor, când ei pre Turc în țera lor nu'l vedeau, ce și birul ce era legat la Impărăția Turcului, ei singuri îl duceau la vremea birului, de nime nici o asupră avînd. Și adevărată cuvîntă au zis ore-cine: volniciile cele mari deprind a se întorce în robii. Precum și locuitorii țerei Unguresci, âmplîndu Némții cetățile lor cu oșteni, multe asuprele și nevoi le făceau boierilor, nemeșilor și tuturor; pentru ce mai bucuroși erau Ungurii să se vîdă sub Turci de cât sub stăpînia Némțului, precum fieșcine pentru volnicia sa nu se lasă a fi supus de altul cât și-ar putea. Agiuns'au dără la Turc cu nădejde de agiutor să se pîdă desbata de sub stăpînia Némțului, cum fieșcine cădîndu în primejdie și nenorocire alérgă la prietenii săi, sau pentru apărare, sau pentru mîngîiere. Turcul dîndu-le bună nădejde de agiutor, ei s'au și rocoșit asupra Némților din cetăți, și rădicînduși Craii pre Racoți feciorul lui Georgi Racoți celui bătrînu ce au fost Craii acolo, strîns'au adunătură de țară, catane și altă pîhotă multă, âmplîndu oștii din loc în loc pre la cetăți. Némții fiind închiși prin cetăți nimic nu le puteau strica catanele lui Racoți. Altă

oste Nemțescă era eșii la oste avându răsbouă pre acele vremi cu Franțuzul. Ce âmbra Racoți cu acea adunătură a sa fără de nici o scădere Nemțiloră, ce iarăși țera loră stricându și mîncându în câți-va ani, neavându cu cine face răsbouă. Eră viindă ostea Nemțescă asupra lui Racoți, el n'au putut stă împotrivă; ce au dată dosă cu catanele și cu strânsura lui, intrându prin locuri grele, prin munți, depărtându-se de âmpluse locurile acei țeri, de unde nime nu'i putea scôte; până de la o vreme o samă de acei boieri Unguresci agiungându-se cu Nemții, au înșelată pre câte-va catane dându'i în mîna Nemțiloră cu vicleșugă. Decă câți n'au peritū acolo de Nemți, ei s'au dusū în risipă cine încotro au putut, ca val de ei; unū din Domni Unguresci au venitū prin munți cu casele loră aice în țeră la nci; eră alți au eșitū în țera Muntenescă până și-au făcutū pace de la Nemți, apoi s'au dusū în țera loră. Eră Racoți au fugitū la Turci, unde 'l-au primitū cu cinste ca pre unū Craiū. Așa au fostū rocoșirea Unguriloră cu Racoți împotrivă Nemțiloră.

Aice trebue să socotescă cei mari ce stăpânescă norodele, avendu putere ca aceea de stăpânescă mulțime, și nime a'i opri seū a'i învăța nu pot; se cade singurū acel puternicū să'și fie stăpânū voiei seles și deșceptatū la tôte trebile seles, ca să nu se supere norodul cu strâmbătate; că de multe ori multa răutate face pre cei supuși de se rădică asupra celui ce'i stăpânesce; precum și Ungurii nerăbdându tirăniea Nemțiloră și asuprela ce le făceaū, étă ce au făcutū, că erau mai bucuroși să peră cu toți să esă de subt jugul Némțului. Ce în câți-va ani bătându-se, nimică n'au isprăvitū, nici se cade a le da pricină, căci pentru pămēntul și patria loră s'au bătutū, nevoindu-se pentru volnicia loră. Precum și bieții Moldoveni de multe ori agiungându-se cu Leșii ispitindu-se cum s'arū putea mântui de subt giugul și robiea Turcului, vrăjmasul legei creștinesci; ce fiindū slăbiți de nevoile și asuprelele păgănesci, nimică altă n'au isprăvitū, fără nume reū de hainū și de vicleanū și-au agonisitū, și mai mare perire și-au făcutū.

Antiohū Vodă au domnitū în a doa domnie doi ani și giumătate și 'l-au mazilitū de la cetatea Tighiné, și 'l-au dusū la Tarigradū cu tōtă casa lui cum s'au dīsū mai susū, fără de nici o scărbă seū urgie de la Turci; și în locul lui Antiohū Vodă au venitū Mihaiū Vodă Racoviță cu a doa domnie.

CAP. XVI.

A doa domnie a lui Mihaiū Racoviță Vodă

Mihaiū Vodă prin singură ostenela sa și prin prietenii seī au eșitū domnū cu a doa Domnie în cursul aniloră 7215, toți cu bucurie așceptându'l, știindu'l domnū de țeră, neavendu nime grijă seū prepusurī. Cu toți au eșitū înainte cu multū alaiū și glōtă mare de boierime și de alte capitenii și slujitori. Numai Ilie Cantacuzino Visternicul au pribegitū în țera Muntenescă, apoi făcēdu'și pace prin solii Domnului Muntenescă au venitū și el în țeră, și nu

s'au zăbovită ci érași s'au dusă în țera Muntenescă cu totă casa lui, avându a face și nuntă, dându'și o fată ce avea după Stefanu Beizade feciorul Brâncovanului domnului Muntenescă. Mers'au de aice și boieri Moldovenesci o-rându'și de nuntă, și solă trimisă de Mihaiu Vodă cu daruri după obiceiul acestor țeri. Éra după ce au nuntit în Bucuresci, alți boieri s'au întorsă în țără; éra Ilie Cantacuzino acolo au rămasă, așitându-se vrajbă între domnul Muntenesc și între Mihaiu Vodă; și dintru atăta prieteșugă ce avea amândoi, s'au făcută neprieteni și vrăjmași unul asupra altuia. Și de mirat lucrul, că Domnul Muntenescă era îndestulat și vestit de avut, câtă cu banii lui isprăvia ce'i era voia de la Pôrta Turcescă; numai pre acea vreme era Vezirt Ali-Pașa foarte prietenă bună lui Mihaiu Vodă; și câtă cheltuia Băsărabă Vodă domnul Muntenescă, nimică asupra lui Mihaiu Vodă nu putea isprăvi; ce înzădară își cheltuia banii, și agiungea pre la toți Pașii, dându-le bani să fie întru agiutoră să mazilăscă pre Mihaiu Vodă.

Mihaiu Vodă încă nu dormia, ce'și căuta trebile lui, păzindu-se ca de ună vrăjmașă. Sfeșile și vrajbele celor mai mari de multe ori se descarcă în spețele celor mici; și totă răutatea cade peste cei supuși și nevinovați. Ce voră da sémă acei ce începă răutățile, vërsându-și mânia loră asupra celor nevinovați; că domnul Muntenescă se nevoia să mazilăscă pre Mihaiu Vodă cum s'au dășă, care nu trebuia altă stingere și nevoie într'aceste țeri, de câtă adesele schimbări a domniloră, de unde multă nevoie și greutate au avută țera Moldovei de Brâncovanul domnul Muntenescă, agiutorându cu banii lui pre o samă de domni mazili ce erau la Țarigrad, care prea lesne isprăviau lucrurile loră de la Pôrta și le dău domniea țerei; éra după ce se aședă domnul acela în scaunul țerei și nu vrea să plinăscă toate poștele lui, îndată îl lepădău pre acela și se apucau de altul, ori care era mazil în Țarigrad. Și așa nici odată țera noastră nu avea odihnă de răul Brâncovanului Domnului Muntenescă; că precum este deprinsă firea Moldoveniloră grabnică la lucruri noi, numai câtă li se părea cevași boieriloră Moldoveni spre Domnul loră, se și duceau în pribegie în țera Muntenescă, la Brâncovanul Domnul Muntenescă, și se sculau cu piră asupra Domnului loră, făcându arzură la Pôrta Turcescă; carele totă cu mijlocul Brâncovanului pin prietenii lui se purtau și se isprăviau. Care amblete a boieriloră fără cale și nesocotite erau; nesocotindă ei că totă spre căderea și spre slăbiciunea țerei erau toate rocoșiturile loră acele asupra Domnului loră.

Scos'au Mihaiu Vodă întru acéstă a doa domnie desetină de stupi: să dea și boierii mari și mici, și mănăstirile, și episcopii ca și țeranii, care obiceiă nici odată n'au mai fostă. Cu urtă au cădută acestă lucră tuturoră boieriloră, făcându-se obiceiă nouă, și peste voia tuturoră pământeniloră; că totă agonisita acestui pământă, stupii suntă, și cu acestii își plătescă boierii și mănăstirile birurile, și își țină casele; dără cu desetina ce au scosă Mihaiu Vodă multe case de boieri și mănăstiri au sărăcită. Precum nici ună omă fără greșă sau pricină nu rămâne, așa și lui Mihaiu Vodă îi dămă pricină că peste voia tuturoră au făcută acestă obiceiă ce n'au mai fostă nici odată.

Pre acele vremi ce domnia Mihaiu Vodă aice în țără, avea război mare

Moscalii cu Șvedii în țera Leșescă, cum s'au ădit mai sus, fiindu agiuși o sémă de Domni Leșesci cu Craiul Șvedului; 'l-au trasu cu oștile lui în țera lor. Érá alți Domni Leșesci ce ținea cu Craiul lor Augustu Sasul, erau agiuși la agiutorul Moskalului, unde și óstea moskicescă s'au tēpinatū cu Șvedul, nu cu singur Impēratul ci cu unū general cu óste, că Impēratul nu mergea cu óstea. Și deapururea biruia Șvedii pre Moskali, câtū de la o vreme nici se mai puteau lipi Moskali la bătălii, se stea înaintea Șvedului; că ori unde se vra tēpina podghiazurile, séu loviau oștile, totū Șvedii rămăneau cu isbānda. Luat-au Șvedul Pomerania, Riga și alte cetăți mari și vestite, trăgēndu-se până în optū ani āmbletele lui prin țera Leșescă, până la rēboiul cel mare de subt Poltava.

Atuncea și Mazepa Hatmanul Căzăcescū, omū și capū a totā țera Căzăcescă, vrēndū sē viclenescă pe Moskalū de la carele avea milă și cinste, s'au agiunsū cu Craiul Șvedului, făgăduindu-se sē i se inchine cu totā óstea Căzăcescă ce avea în sēma lui; și împreunāndu-se sē bată pre Moskali, și fugindū Mazepa cu o sémă de Căzacii la Șvedū, s'au inchinatū. Moskalul încă stringēndu-și oștile au începutū a se clāti cu meștesugū subțire, trăgēndu-și oștile de prin țera Leșescă către locurile séle, cu care clătire a sa sē facă pre Șvedii sē se ia după dēnsul, căutāndu-și locū și prilejū cum i-arū putea sminti pre Șvedii. Atuncea Șvedul necunoscēndū meștesugul Moskalului, socotindū că Moskalul de frica putereii lui a datū dosū și fuge, avēndū Șvedul și pre Mazepa Hatmanul Căzăcescū indemnătorū, și adevēndu-i că se vorū rădica totā Căzăcimea în agiutorul Craiului; sumețū Șvedul cu neînfrānte oștile séle, s'au depārtatū de locurile țerei Leșesci mergēndū după oștile Moskalului; érá Moskali pre unde mergeau totū dau focū arđēndū și pāne și nutrețe câtū nu lāsaū nimicū sē rămāie în urma lor. Pentru aceea era mare nevoie Șvedilor mergēndū în urma oștilorū moskicesci, unde nice bucate nice hrană de cal nu găsiaū; și ori încotro sē vreaū abate Șvedii totū arsū și stricatū era. Pre unde îndelungēndu-se vremea unū anū și mai bine, purtāndu-i Moskali din locū în locū pre Șvedii, și-au alesū locū de bitae subt Poltava, și tăbārāndu-se Moskalul acolo 'și-au întemeiatū tabēra cu șanțuri și cu tunuri pe de tōte părțile. Aprōpe de tabēra Moskalului au tăbāritū și Șvedul; și au datū parola precum este tocmeā oștilorū temeinice de'și punū ăi de bătaie, érá nu fără de veste și cu înșelāciune. Pus'au și ei legăturī până în trei ăile sē aibă pace unii cu alții, și sē se gătēscă, érá a triea ăi sē se lovēscă, sē facă rāsboiū fățișū. Decī până a triea ăi, mergeau Generalii Moskicesci la acei Șvedesci de voroviaū și se împreunau; că așa le este obiceiul; fórtē cu socotēlă li'i bătaea lor, și cu frumósă orānduelă, avēndū totū unū meștersugū și unii și alții la rēboiul lor.

Șvedii vrēndū sē viclenescă pre Moskali nu au ținutū de parola ce 'și au datū, ce sirguindū cu oștile séle au datū în trimbiță și în dobe, semnū și oștilorū séle, cândū erau trei cēsuri până la ăiuă; și au nāvālitū cu mare puterea lor la șanțurile Moskalilor, unde au ruptū unū șanțū și al doele cu multă vērsare de sānge. Decī și Moskalii trēdindu-se ca din somnū, îndată stătură vitejește, dāndū focū neruptū din tunuri, câtū āmplură șanțurile de trupurile Șvedilor ce nāvālise, și'i împinsere de la șanțuri, și stātu unū rēboiū

mare și gróznică, câtă se cutremura locul, față la față, și mulți au perit de ambe părțile, stându și Moskalii și Șveții vitejesce. Fost'au la acel război și mulți din Moldoveni, unii la Șveți, alții la Moskali, cari după risipa războiului au venit aici în țară la Mihail Vodă de' l' spunea pre amăruntă de războiul lor, precum au fost. Singurul Craiul Șvețesc în fruntea pedestrimii sale, în pătășcă, că era rănit de mai înainte într'un picior din cetatea Poltava, și din pătășcă îndemna pre al săi dându-le inimă de vetejie; și începuse a-l înfringe pre Moskali de o dată, până în polcurile Împăratului. Atunci stându tare Moskali, îndată au înfrânt pre Șveți, și spărgându-l, au dată dosă Șveților a fugi, erau Moskali a-l tăia și a-l giunghia din spânge fără de milă; și au perit Șveți mulți fără sémă, câtă și Craiul lor pucină de n'au perit; ce l-au rătuită dărbănișii lui, apărându-l cățva loc, plecându fuga, până s'au depărtat de tabăra Moskalilor. Și scăpându el dintr'acelă fereadă, îndată au trimis pre un general al său la Moskali, ca să fie gata a doborâ de război. Moskalul au crezut și s'au strins la tabăra sa; erau Șvedul ca mai degrabă au plecat a fugi cu vr'o șesșesprezece mii de Șveți cu densul, cădându la Nipru să treacă spre Crimă; și au apucat de au trecut Craiul cu o sémă de Șveți. Era Moskali din urmă ajungându pre Șveți, acolo pre loc s'au închinat 12,000 de Șveți; erau Craiul au fugit spre Vozia, cetate Turcăscă cu multă frică; și gonindu-l Moskali l-au mai ajuns la apa Buhului, și au mai perit și acolo câțiva Șveți. Era Craiul au scăpat și peste Buh cu 1500 Șveți, și intrându în cetate au scăpat cu ăile la Turci; era oștea lui cea vestită și neînfrântă și în toate țările lăudată de vitejia lor, au perit cu totul.

Pre Craiul l-au primit Turcul cu mare cinste, și l-au dus la Împărăție, dându-l taină și nafaca și bani câți îi trebuiau. Deci bătându Moskalul pre Șvedii s'au îngrijet Turcul, că n'au zăbovit vremea, ce au stricat pacea între Moskalii și între Turci. Trecându și nisce Șveți aici în țară de cei ce scăpasă din război, au venit și un căpitan cu o sémă de Moskali din țara Leșescă la Cernăuți, și au luat de gramazi pre acei Șveți. Moskali încă au ernalt în țara Leșescă.

Atuncea și au gasit vreme și Brâncovanul domnul Muntenesc de au pîrit pre Mihail Vodă la Împărăție, precum s'au hainit și s'au ajuns cu Moskali, și va să fugă cu boierii săi și cu totă casa lui la Moskali, să se închine el și țara totă la Moskalii. Are obicei Turcul a nu le crede lesne aceste, cum n'au crezut de odată nici pentru Mihail Vodă, căci era prieten bun cu Vezirul, cine era atunci Ali-Pașa. Dără n'au lăsat loc Brâncovanul domnul Muntenesc să nu ajungă cu pîră și cu harzuri pre la toți Pașii, că este hain domnul Moldovei; și mai cu deadinsul și au luat soție pre Iusuf-Pașa ce era Sarasker la Tighine, care și acela au scris la Pórtă păgânul, cum că adevărat este hain Mihail Vodă din Moldova, și se gătesce să fugă la Moskali, și de nu vor trimete ingrabă să-l prindă nu-l vor apuca. Atuncea au trimis ferman de la Împărăție la păgânul Iusuf-Pașa să trimită oște de Tighine să prindă pre Mihail Vodă să-l ducă în Tarigrad; și cum iau sositt, îndată au răpeditt aici Pașa de Tighine 500 de Turci cu un Agă Împărătesc,

și au luat pe Mihai Vodă cu totă casa lui, cu mare grăză; și ducându-l drept la Tighine cu mare pază, acolo băgându-l în cetate cu tot ce au avut, au pus Eniceri vartă de-l păzeau, și au trimesu pașa pre Teftedarul lui și cu Aga cel Împărătescu și l-au scrisu totu ce au avut prin carele lui până într'unu capu de apă, și bani ce au găsit, și de acolo l-au pornit la Țarigrad.

Dacă au sosit în Țarigrad l-au închis în Edicula cu totă casa lui. Era n'au trecut multă vreme, și cădendu alt Vezir, îndată l-au slobođit din închisore, și ce l' luase bani la visteria Împărătescă l-au datu toți înapoi. Pre urmă eșind Mihai Vodă din totu greul, ce au făcut și el Brâncovanului, vom arăta înainte la rōndul se.

Domnit'au Mihai Vodă întru acestă domnie trei ani și jumătate, și mazilinduse, au venit Domn în locul lui Mihai Vodă, Nicolai Mavrocordat.

CAP. XVII.

Domniea lui Nicolai Vodă Mavrocordat, la anul 7218.

După a doa domnie a lui Mihai Vodă, au venit Domn țeri Nicolai Vodă feciorul lui Alecsandru Mavrocordat Dragomanul Împărătescu. Acestu Alecsandru terzimanul Împărătescu, tatăl lui Nicolai Vodă, cându s'au făcut pace între Turci și între noi, au fost și el cu solul Turcescu cu Ibrahim-Pașala Carlovița, unde s'au adunatu soli de prin toate crăiile pentru legăturile păcii, de era talmaci; și întorcându-se din solia aceea, fiind om de trebă, l'au întrebat Împăratu ce ar pofti el de la Împărăție să l' dăruască; căci prin miđilocol lui s'au aședatu multe treburi la Împărăție, ce au avut cu Nemții. Ce el ca un om bătrân au poftit să se odihnescă, era în locul lui să facă dragoman pre Nicolai fiul se. Deci fiind în locul tătane-se dragoman la Pōrta Împărătescă, pre lesne s'au scos domniea țerei, dăndu și câtă-va sumă de bani; că precum fiesc cine de cinste nu se satură, așa și Nicolai Vodă fiind îndemnat și de ómenii se Greci Țarigrădeni, cari sunt deprinși cu toți Domnii a veni în țera să se desfăte de unii pentru agonisita, alții pentru îmbunăturile, au lăsat terzimănia Porței Împărătesce, și au luat domniea țerei cu multă cheltuélă și mândrie grecescă. Luatu s'au și óste, Sērbii, Arnăuți, de i-au adus cu sine, și au venit nu ca un Domn, ce ca un leu, asupra tuturor. Eșit au boierii înainte la Galați; dera nici cu ochi asupra lor nu căuta, necum se grădescă cu dēnșii, sau se mai întrebe pre cineva vre unu cuvēnt.

Atunce și Ilie Cantacuzino Visternicul, viind din țera Muntenescă au eșit înainte lui Nicolai Vodă peste Dunărea. Era acestu boier în mare cinste la Nicolai Vodă, că numai cu dēnsul grăia Nicolai Vodă din toți boierii pământeni ce erati. Pre alții nici în casă nu l' primia; mai multu este de socotit că nu pentru voia lui, ce pentru voia Brâncovanului domnului Muntenescu l' făcea acea cinste, că l' au fost scrisu încă la Țarigrad, cum au luat domniea.

Boierii și țera, dacă au vedutu sălbătăciea și mândria lui Nicolai Vodă,

s'au spăimântat cu toți; câtă nime nu se mai ținea cu dîle, vedîndu-l domnă străin; limbă Românească nescindă totu cu tîlmaci grăia. Cu mulțime de Greci au venit, câtă rămăsese feneriul pustiu în Țarigrad, câtă numai mușterile lor rămăsese; era Greci, amblai mult pînă dai de vre unul acolo. Era aice, sosindă ampleu'tă curtea domnească, prin toate odăile, și prin tîrgu pre la gazde.

Nicolai Vodă sosindă în Iași, la scaunul domniei, au pus boieri mari pre unii și din pămînteni; ce numai căci se numiau boieri, dera nici o cinste nu aveau; nici în casă la domnă nu intrau, măcaru ce trebu artă fi avîndu, pînă nu'și luau răspuns pre vre unu Grecu, seu cînd îi chiama pre toți cu vre o trebu. Cum și banii ce se strîngeau din țeră, totu la mîna Grecilor se strîngeau, era nu la visteria țerei. Pus'au îndată bani mulți pre boieri de au dat împrumut, cu zapcii stringători de bani Greci; și îndată 'și-aa arătată gîndul lui ce'l avea pre boieri, că fără de nici o pricină au închis pre trei boieri mari la Seimeni, cu mare pază, anume: pre Iordaki Rusetu Vornicul, pre Ilie Catargiul Visternicul și pre Sturza Vornicul, fără de nici o dreptate seu giudecată; fôră numai ce i-au luat Seimenii pre acei trei boieri și i-au închis, câtă toți se spăimîntară că'i ducă se' omore; și nici unul nu se mai ținea cu dîle, ce toți așteptau din césu în césu, ce urgie le-artă veni asupra, și nici a vorovi în curte unul cu altul nu cutezau boierii, seu se mîrgă unul la altul la gazdă, într'atata pază și prepusuri ce era. De la boierii ce i-au închis au cerșut de ce pungi de bani, Catargiului și Sturzei, și cu mare grôză și strînsore; pînă n'au dat bani nu i-au slobođit, însă cu chizășie i-au slobođit pentru se nu lipsescă din țeră. Era lui Iordaki Vornicul, i-au luat trei-deci de pungi de bani, și totu închis 'l-au ținut cu mare pază pînă îi veni mazilia lui.

Fôrte era strănicu și răpitu la mînie, ca se se cutremure toți. Ușa lui era închisă, totu pentru mândrie grecească ce o avea; uritu și neplăcutu era tuturor Nicolai Vodă; și de artă fi mai domnit, totă boierimea se rădica se fugă din țeră, și se mîrgă se facă jalobă la Impărăție. Ce numai norocirea boierilor și a țerei, i-au venit mazilia fôră veste, ne plîndu nici unu an în domnie.

Așa Dumnezeu cêrtă câte odată totu pentru ca se nu se prea volnicescă nime; că nu de puțină certare au fostu acestu domn pămîntului nostru, că ne îmblănditu, și străinu de firea moldovenescă era. Că pînă la o vreme boierii nu se mai săturau de domni; unii cu unu domn trageau, alții pre altu domn se redice din cei mazili amblai. Ce éta Nicolai Vodă peste nădejdea lor, și nepoftitu de nime au venit domn, și i-au săturat pre toți; că și țeraniilor au fostu dată voie de se rădica cu pîră asupra boierilor, de nici îi băga în samă. În divan suduia mojiții pre boieri, și cum eșiau la divan de se jăluia unu țeran pre unu boieru, îndată da pre boieru în mîna țeranului, fôră de nici o giudecată se dreptate. Care de artă fi făcutu acesta cu vre o dreptate, éta că s'artă căde a'lu lăuda, și a'lu numi că era dreptu giudecătoru neveghindă nimăru voie, arătandă dreptatea tuturor cu se cade ca unu

domnii; dăra acesta o făcea el, numai totu ca să defaima și să rușineze némul boierescú, mirându-se ce arú mai face, să mai îngrozescă pre boieri.

Avea și sfetnicú pe lúngă sine o arătare de grecú anume Spandoni, unú omú uritú podăgriosú, carele și de mai înainte în zilele altorú domnii, au ședutú totú aice în țéră; unú blestematú și de nimică, fôrá de nici o meserie; num: i câtú își ținea capul cu minciunile și cu milosteniile ce'i daú; dăra după ce încăpuse la cinste mare la Nicolai Vodă, fiindu'i și némú de tóte, el a fostú sfátuindú pre Nicolai Vodă, și pre sfatulú lui ámbla Nicolai Vodă. Țéra era îngreuiată cu dările ce scotea Nicolai Vodă, și era mare greú de olăcăriile Craiului Șvedescú, fiindú scăpatú la Turcú din bătaia Moskului; ámbla ómenii lui spre țéra Leșescă, și spre țéra Ungurescă. Deapururea eratú și aice în Iași căți-va Șvezi, și óste leșescă de a lui staroste Halițki, ce eratú și acela pribagú la Turci, unde era și Craiul șvedescú; cá totú la unú sfatú eratú cu densusul, de erna aice în țéră acea óste prin sáte cu multă supărare și cheltuélă țerei.

N'au zăbovitú lucrurile aceste cu priimirea Turcului pre Șvedú, cá au stricatú pacea între Moskalú cu Turcul; cáci la legăturile lorú cele de pace era tocmélă se nu primescă unul pe neprietinul altuia în țérile séle, nici sé'i dea agiutorú de óști. Deci Moskalii au începutú tare a se gáti de óste se vie asupra Turcului, și s'au clătitú cu óștile séle spre margine prin țéra Leșescă.

Atunce Turcul au chiămatú pre Hanul Tătărescú la mușáverea, adecă la sfatú, fiindú în mare grijă Turcul, auđindú de gătirea Moskalului. Érá cu chiámarea Hanului la Pórtă, aflándú vreme Dimitrașco Beizade feciorul lui Cantemirú Vodă, au agiunsú la Hanul pentru domniea țerei, și prea lesne 'i-au isprăvitú; cá au ăisú Hanul, de vreme ce acum este de óste, trebuie schimbatú domnul din Moldova Nicolai Vodă la aceste vremi, cá nu'i harnicú de domnie, fiindú grecú, precum și adevérú au grăitú. Și îndată au îmbrăcatú pe Dimitrașco feciorul lui Cantemirú Vodă cu caftanú de domniea țerei, cu mijlocul Hanului, și au mazilitú pre Nicolai Vodă. Dimitrașco Vodă îndată au răpeđitú ómenii sel cu unú Agă Impărătescú înainte aice în țéră, și au mazilitú pre Nicolai Vodă, pornindu'l la Țarigradú spre moșiea lui.

Nici în gândú nu era lui Nicolai Vodă de mazilie așa de grabă și fôrá veste, cá nici unú anú nu plinise la Domnie; și prilejindu-se la divanú intru o ăi, numai cum sosi o slugă a lui Dimitrașco Vodă înainte, și au descălecatú tocma la ușa unui beciú ce este la capul scărei, cel despre casele dómnei în ograda curței domnesci, unde era închisú Iordaki Rusetú Vornicul; și îndată au stricatú ușa și 'i-au scosú fôrá veste nimáruí. Care îndată s'au cunoscutú lucrul și mazilia, și alergară Grecii decă vėđură așa la divanú de șoptiră lui Nicolai Vodă, și rădicėndu-se de grabă de la divanú au mersú acasă. Atunce boierii toți au mulțamitú lui Dumneđeu cá 'i-au rădicatú de-asuprále, părăndu-le bine tuturorú. Nicolai Vodă rămase în mare grijă se nu se rădice Moldovenii asupra lui se facă zarvă, și mai multú se temea pentru Grecii lui cá'i vorú opri și nu'i vorú lăsa în pace; numai scriea Dimitrașco Vodă se nu se atingă nime de Nicolai Vodă, nici de ómenii lui.

Grecii lui Nicolai Vodă s'au vritú toți pin casele domnesci, și nici unul a-

fară nu cuteza să ăasă; ăăă acea poghibală spurcată Spandoni, sfetnicul lui Nicolai Vodă, s'au îmbrăcatu muieresce cu tarpuză în capu, cum pōrtă muierile grece, și au intratū într'unū rădvanū cu dōmna, într'unū locū cu muierile pentru să nu'l cunōscă nime, pre carele cu ochiū mei 'l-amū privitū, arētāndu'l altū Grecū. Și așa au ășitū din Iași cu acea cinste acel Grecū cinstitū, și sfetnicū ce era; cā într'altū chipū de artū fi ășitū la ivală, alesū acela, pre locū il vrahū fi omoritū dinaintea lui Nicolai Vodă fōră de nici o frică. Așa s'au mântuitū țera și boieril de Nicolai Vodă și de Grecil lui; și au domnitū Țepe lunī; și viindū Domnū țerei Dimitrașco Vodă Cantemirū, și acesta mai mare perire și robie au făcutū țerei, precum se va scrie pe rōndū.

CAP. XVIII.

Domniea lui Dimitrașco Cantemirū Vodă în 7219.

Luāndū Dimitrașco Vodă domniea țerei, cu mijlocul Hanului de Crimū, și fiindū vremile tulburate de ăste, cā Moskalii erau oștiți numai să vie asupra Turcului prin țera Leșescă, n'au zăbovitū nici Dimitrașco Vodă în Țarigradū, ce cu menzili Impăratescū au venitū mai de grabă fōră glōtă, fōră de nici o mândrie. Dōmna și cuconil 'și-au lăsatū în Țarigradū, și mai pre urmă 'i-au venitū și dōmna în țeră. Dēcă se aședă Dimitrașco Vodă în domnie, s'au arātātū cātră toți cu dragoste și cu blāndețe, și pre toți boieril îi ținea la cinste, și țera nu o au supăratū cu banī, ce prea ușorū au lăsatū pre sēraci ca să se pōtă plăti mai lesne, cāci acum și lucrul se îngroșia cu Moskalii; și ămenil începuse a se sēmēți cu nădejde cā'i va mântui Dumnezeu din mână vrăjmașului legil crescinesci: turcul.

Intr'ăcēstă vară au mai venitū cāte-va stēguri leșesci, Lipcani și Căzaci fōră de Șvedil ce ernaū aice a craiului șvedescū, caril se țineaū totū de craiul Șvedului, și de staroste Halițki. Domnū mare era acestū Halițki la Leși și avutū. Dēcī viindū acea ăste ărăși aice în țeră, s'au aședatū la ținutul Cărligăturai pe valea Cogēcă, avēndū fermanū de la Impărație, să ședă aice și să le dāmū tainū de la noi, caril neîndestulāndu-se cu cātū le era orōnduitū din țeră, āmbლაუ jăcuindū, și fățișū și furișū, cumu'i rōndul acelorū felū de ămenl. Și pe lūngă acei ce erau sub stēgurile acele, au mai venitū adunătură de a lorū să mănānce și să strice prin țeră. Dēcī vēdēndū Dimitrașco Vodă atāte jalobe ce'i veniaū de la ămenī pentru acei Leși, Lipcani, și altă adunătură de a lorū, au pusū slujitoril de al sei cālărași pe la drumurī despre cāmpū de pază, și pre cari îi aflaū afară din obuzul lor pentru jocul lor, îi băteaū gonindu'i până îi băgaū în obuzul lorū. ără viind vreme de ărnă, nu le-au orōnduitū sate sau tērguri să'i hrănescă pentru să nu fie slobođi a jăcui pin țeră, ce 'i-au băgatū pre toți în tērgū în Iași, despre Păcurari, pe la gazdă, dāndu-le tainul ce era orōnduitū; și ără pentru să nu facă nebuniū pin tērgū, au pusū Seimenil de pază pre uliță, și nu'i lăsa în voia lorū. Și așa au ăratū ei până în postul,

cel mare, apoi venindu-le poroncă s'au gătitu și au mersu de s'au împreunatu cu Tătari, și s'au dusu în țera Căzăcască spre Kievu, de au prădatu și au robitu, și s'au întorsu Tătari cu duiumu și cu robu mulți fôră de nici o pagubă.

Mare bucurie era acestor țeri și a toți creștinii de venirea Moskului, cum și domnul Muntenesc Constantin Brâncovanul de apururea trimetea ômenii sêi la Impêratul Moskului, indemnându'l sê se rēdice cu oști asupra Turcului, și'î făgăduise că'î va da și zaheré câtă i-aru trebui de hrana oștei. Dimitrașco Vodă încă au trimisū pre unū boierū credinciosū al sêu anume Stefanū Luculenco Visternicul la Impêratul Moskului cu cărți de la sine, și de la țeră, închinându-i-se cu tōtă țera, și s'au întorsu acel boierū cu multe daruri de la Impêratul.

Turcul luându veste de venirea Moskului asupra'î, era în mare grijă, sciindū că Moskalul au bătutu și pre Șvedu, o crăie tare și neînfrântă de nime până atunce ce 'l-au bătutu Moskalul. Indată s'au gatitu cu mulțime de oști 400,000 de Turci călărime și pedestrime numai de rēsboiū, fără Tătărime, și fără altă adunătură, și gătindū podu mereu peste Dunărea unde au sositū și Vezirul cu oștile la podu așceptându pre Moskal; éra Moskalul viindū prin țera Leșescă, s'au pogoritu pre Nistru în giosū până dreptu Soroca, și era cuvêntul sê mērgă Moskalul totu pre Nistru în giosū până la cetatea Tighinē, și de acolo la Dunărea. Ce le-au stricatu sfatul Domnul Muntenescū și Dimitrașco Vodă, că i-au indemnatu de au trecutū Nistrul pre la Soroca și au venitū dreptu la Prutu, adevărindu-se că voru face și ei câte-va miî de ôste călăreți, și cum că pe Prutu le este mai îndemână sê se pogore, și mai bine pentru hrana oștei; ce s'au greșitu în sfatul lorū, căci n'au lăsatū pre Moskal sê se fie pogoritu pre Nistru ce 'l-au adusū la Prutu, că era într'acea vară sēcetă mare și lōcustă multă aice în țară, câtū nici érbă nici apă n'au găsitū din Nistru până în Prutu. Ôstea era grea, pedestrime și călărime ca la 80,000 de toți.

Până a sosi tabăra lui Șeremetū Feldmarșalul la Prutu, au venitū aice în Iași unū general anume Cropotū cu căți-va Moscali călărime de au apucatu Iașii și pre Dimitrașco Vodă. Turcii neguțitori din Iași nici cum nesocotindū că se va haini Dimitrașco Vodă, ședeau în Cetățuie în mōnăstire închiși împreună cu Dimitrașco Vodă; éra dacă au luatū veste de acelū general au fugitu o samă, pre cari 'l-au agiunsū gonașii lui Dimitrașco Vodă; éra pre unil 'l-au apucatu în tērgu și 'l-au prinsū, pre alții 'l-au omoritu luându-le totu ce au avutū. Éra sosindū ôstea la Prutu, au mersū și Dimitrașco Vodă de s'au împreunatu cu Șeremetū Feldmarșalul, sau Hatmanū; că Impêratulū încă nu venise la Prutu; și toți boierii împreună cu Dimitrașco Vodă, și acolo au sfătuitū pentru trebile oștirei. Éra dōmna lui Dimitrașco Vodă era în mōnăstire în Cetățuie cu Moscali de pază. Țera era bejănită pre la munți, și prin codri; alții în Iași prin mōnăstiri și în curtea domnēscă.

Trimis'au Impêratul banī capeice lui Dimitrașco Vodă, ca să facă ômenī de ôste călărime; și indată au făcutū polcōvnici dintre feciorii de boieri, și din alte căpitenii și de al sêi, dându-le banī Impêrătesci, jalovanie țarsca, adecă milă Impêrătescă, sê'și strângă slujitorii pe la stēguri, și împărția banī la

polcovnicul câte 50 lei și mai bine de omul, că așa era poronca Impăratului. Atunci toți se făcuse oșteni, slugile lăsați pre boieri, argații lăsați pre stăpâni, și altă prostime mulți au mersu de au luat bani, și s'au scrisu la stéguri, mai mulți fără de arme, că nu aveau de unde-și mai cumpăra, că și arcarii sfârșise arcele, săgețile, și săhăldacele ce au avut în dughenile lor, ce își făceau sulite din crângi ascuțite și pârлите la vîrfu, se încălăra cine cum putea. Dără ce oștenu va să fie prostimea, mojiicii ce nici odată pre calu n'au încălecatu, nici armă în mână n'au prinsu de cându erau ei, nici în oști n'au slujitu; ce numai cătu perdeau banii, că mulți de acia și polcovnicii (nefăcându-le nime căutare să le la sama cine câți omeni au strânsu, fără numai strigați și poronciați, și scieau cărti: totu omul se incălece să mērgă în oște pentru volnicia lor; ără cine nu va asculta acēstă poroncă, ori boleru, ori breslașu, și nu va merge în oște, bine se scie că acela va rămănea vecin și podanu în veci nerescumpăratu, și nevolnicitu, și totu ce va avea se voru da în jactu), âmbლაი jăcuindū în tôte părțile, cirețile de boi de negoțu ce mergeau la érmaróce în susu, turme multe de oi a gelepiloru, până și de pin carele bejenariloru pre unde aflatu câte doă au trei care jecuiatu ce găsiatu, și ce-și puteau; ără în oște n'au mersu.

Trimes'au bani Impăratul la Dimitrașco Vodă și pentru câte-va mii de ialovițe să cumpere din țără, să fie oștilorū de mîncatu, și nesirguindū să le cumpere să fie gata cându va sosi Impăratul să nu fie lipsă, numai ce au sositu și Impăratul cu oștea la Prutu la Țuțora; și nefindū ialovițele gata pe banii ce-i trimisese, îndată au repeđitu Dimitrașco Vodă, pin pregiurul Iasiiloru, și în Cărligătură și pre la Cotnarū, și unde era bejănitū, de au jecuitu și au luatū a cui le-au găsitū.

În țera Muntenescă, era Domnū Constantinū Brâncovanul vestitu de bogatu, și îmbătrănitū în domniea acei țeri cu feciori însurați, cu gineri întemeiați; nu era voia boieriloru sei Muntenesci, mai alesu Cantacuzinesciloru unchiloru sei, fiindu și ei omeni mari și vestiți spre părțile Creștinesci, ca să rămăie totu elu Domnū și la Crestini, socotindū că se voru lua aceste țeri de Moskali, și va rămănea totu el Domnū și de la Impărații Creștini.

Sfătuț-au dără acei boieri muntenesci, și au trimisū pre unul dintre dēnșii anume Toma Cantacuzino ce era Spatarū mare la Impăratul, de au venitū la Impăratul de s'au închinatu, pre carele 'l-au primitū cu bine și cu cinste, aice cându au sositū la Prutu, carele după sfatul lorū 'și-au tocmitū lucrul pentru domnie, pre cine voru pofti ei să'l dea Impăratul lorū Domnū; căci ei nefindu-le pre voie Brâncovanul Domnul lorū, trăgeau la sine domnia. Acestū Toma Cantacuzino isprăvindū de la Impăratul acēsta ce s'au ăisū, nu s'au lăsatū cu atăta, cătu cu sfatul lui au smintitu pre Moskali din calea lorū de pe Nistru, pre unde mergēndū să arēta lucru fōrte strașnicū păgănilorū, și 'l-au trasū cu oștile la Prutu cum s'au pomenitu mai susu; ce 'l-au și mai înșelatū pre Moskali, dāndu 'i oște călărime 12,000 cu un generalū anume Reni; cu care oște mergēndū Toma în țera Muntenescă, au lovitū tērgulū Brăilei cu cetatea ce este, și intrāndū în cetate multă avere au luatū; și cu acestū sfatū că se va rădica cătă-va somă de oște, și din țera Muntenescă, și voru trece Dunărea de voru prāda în țera

Turcescă. Veđi ce sfatŭ nesocotitŭ cu intrŭgă smintelă! Moskalul nesciutorŭ rândul și puterea acestorŭ țeri s'au înșelatŭ, anume că se va adeveri lucrul cumŭ l-au sfătuitŭ Muntenii și Dimitrașco Vodă.

Constantinŭ Vodă Brâncovanul, simțindŭ lucrurile și sfatulŭ Cantacuzi-neștilorŭ unchilorŭ săi improprie, nici ôste, nici zahara cumŭ se făgăduise Moskalului că va da, n'au datŭ; ce au ședutŭ în Târgoviște, așceptândŭ sfirșitulŭ lucrului. Reni generalul decă au dobânditŭ cetatea Brăilei, și au prădatŭ totŭ ce au găsitŭ, s'au întorsŭ înapoi pre Siretŭ în susŭ.

Impăratul fiindŭ la Țuțora au venitŭ și în Iași cu puțintel ômenl, împreună cu Impărătesa ce avea, ș'au masŭ în curțile domnesci, și a doa ți au âmblatŭ pre la tôte bisericile de le-au vĕdutŭ.

Frumosŭ lucru și cu minuni era tuturorŭ a privi atunce Impăratŭ Creștinŭ aice la noi; și fôră de nici o mândrie grăla cu toți. Mers'au ântĕu la Mitropolie de au vĕdutŭ biserica și casele, și au ședutŭ cât-va de au vorovitŭ cu Mitropolitulŭ Kir Gedeon ce era pe acele vremi; apoi au mersŭ pre la tôte bisericile, și trăgeau clopotele pre la tôte mănăstirile; și mergĕndŭ elŭ prin tĕrgŭ, eșla norodul de'l privia, mulțămindŭ lui Dumnezeu cu multă bucurie că le-au trimisŭ Impăratŭ Creștinŭ, nădăjduindŭ că vorŭ eși de suptŭ giugul păgânilorŭ. Și intru acea ți s'au dusŭ Impăratul éra la obuzul său la Țuțora; și au făcutŭ masă mare acolo în ziua de Sânt-Petru cu Dimitrașco Vodă, și cu toți boieri nostrii, benchetuindŭ și dândŭ din tunuri, și dintr'altŭ focŭ mănuntŭ.

Dimitrașco Vodă grabnicŭ la domnie neschimbată, precumŭ este obiceiul la Creștini, n'au așceptatŭ alesul ôștirilorŭ între Impărați să vadă cum își vorŭ alege, ce agiungĕndu-se cu unul din sfetnicii Impăratului, anume Sinior-Sava dăndu'i și câți-va bani, au stătatŭ pre lângă Impăratul, dicĕndu'i că și țera și boierii toți îl poftescŭ să le fie domnŭ totŭ Dimitrașco Vodă; și cerșindŭ și el de la Impăratul să'i facă aședare ca să fie domnŭ neschimbatŭ, prea lesne 'și-au isprăvitŭ domniga, dĕndu'i Impăratul semnŭ de domnie chipul său ce'l purta Dimitrașco Vodă la peptŭ din a drĕpta.

Avea grijă Dimitrașco Vodă și despre boierii săi, că după glasul ôștirii nu'l vorŭ primi pre dĕnsul să le fie domnŭ vecnicŭ; precumŭ și era-avea acĕsta, că boierii sfătuiău cu toții să se rōge Impăratului să le deă domnŭ pre carele orŭ pofti el, éra nu pre Dimitrașco Vodă. Ce aceste tôte s'arŭ fi alesŭ pre urmă, cândŭ arŭ fi rămasŭ isbānda la Moskali; ce Dimitrașco Vodă au apucatŭ înainte de au cerșutŭ la Impăratul aședarea domniei, cugetĕndŭ că de va fi pre voia Creștinilorŭ nu'și va mai întorĕce Impăratul cuvĕntul, ce va rămĕnĕ el domnŭ neschimbatŭ, și feciorii lui.

Dimitrașco Vodă avĕndŭ scrise ponturi pentru obiceiele țerei, și a domniei, cumŭ se vorŭ aședa să se scie, fiindŭ domnŭ de la Impăratŭ Creștinŭ, au chliămatŭ într'o ți pre toți boierii; și intrĕndŭ în biserica curței Dimitrașco Vodă cu Sinior Sava, au ședutŭ în scaunŭ ca unŭ domnŭ, și boierii înaintea lui, și au datŭ scrisore cu ponturile acele, la Logofetul său, și cetindŭ pre rândŭ, ântĕu pentru domnŭ să fie neschimbatŭ, și după vieța lui să fie feciorii lui neschimbați (de nu se vorŭ abate din obiceiile ce suntŭ tocmitē și scrise,)

arătându și venitul domniei: vama, ocna și târgurile; érá la țérá nici o angárie sá nu scótá, ce sá'și fie cineși satele, moșiile cu totú venitul, mónástirescú, boierescú și a altorú locuitorú, precumú este în țéra Leșescá volnici cine cu ce arú avea. Și dupé ce cetia Logofetul unú pontú, întreba Dimitrașco Vodá pre boieri: bunu'í acestú pontú? Ei diceáu: bunú; érá care pontú nu era pre voia boierilorú, ei răspundeáu cá nu'í bunú, și de aci staú până aședáu cumú era mai bine.

Domnul sê nu alhá voie a omori pre vre unú boierú fórá de judecata Mitropolituluí și a celor-l-alți arhieréi și a tótá boierimea, și altele ca aceste. Dimitrașco Vodá la titulușul sêu sá se scrie domnú vecnicú și oblăduitorú a tótá țéra Moldovei; ce în deșertú s'aú ostenitú, cá vecnicú numai singurú Domnul Dumneđeu este, și precumú este vecnicú, așa și lucrurile lui suntú necuprinse și nehotárite de mintea omenescá. Ce cugetáu Domnil și aceste țéri, și la ce aú eșitú sfârșitul lucrurilorú? Ei silláu a'și tocmi trebile și aședarea Domniei, érá ce era mai de trébá nu socotiaú, cu ce mijlocú sá surpe pre păgân'í nu pricepeáu. Pre Moskalú îl aduserá din calea lui de peste Nistru la Prutú cu óstea spárcuitá, fruntea cáláriméi trimisá la Bráila, cumú s'aú ăisú mai susú cu Toma Spatarul, óstea flámândá nesciindú locurile pe aice, nici pre Turcú scia ce orânduélá arú avea la rêsboiú, saú návala órdelorú Tătárescú; nici cálárimé aú avutú sá stee împotiva cáláriméi Turculuí și a Tătárilorú la rêsboiú, lăsându-se Moskalul în nádejdea Munténuluí și a lui Dimitrașco Vodá, cá vorú face și dintru aceste țéri óste cálárimé.

Dimitrașco Vodá cu sfatul lui aú trecutú pre Moskalú cu tótá óstea în acéstá parte de Prutú la locuri strimte cu păduri; cu care ámblete a lorú aú datú mare inimá Turculuí. Vezirul cumú aú simțitú de Moskalú cá aú trecutú peste apa Prutuluí din coace la locuri strimte, și zăbovesce din calea lui, aú priceputú cá nu are cálárimé de potriua oștilorú, și aú și luatú îndrâsnire de a se têmpina cu Moskalul, și îndatá aú trecutú Dunărea cu tótá óstea pre podú, și aú purcesú în susú împotiva Moskaluluí.

Moskalul mergêndú pre Prutú în giosú pe de acéstá parte, avêndú înainte óste de strájă cu Ianușú generalul, carele timpinându-se cu strêjile sêu cu fruntea oștei Turcescú la Stánilescú, aú datú și de poduri făcute de Turci pe apa Prutuluí; și avêndú rêsboiú cu Turciú acolo acel generalú n'aú ținutú rêboiul până a fi sositú și altá óste, ce s'aú datú înapoi. Eșise cuvêntú cum se fie datú Turciú banú aceluí general sê nu stee sê le dee rêsboiú, ăicêndú cá acolo nu era locul largú de bătălie, și dându se înapoi la locú largú, unde se încapá obuzul, îndatá s'aú făcutú spaimá în óstea lorú; și întorcêndu-se înapoi cu totú obuzul, aú datú návalá Turciú și Tătariú în urma oștei moskicescú, socotindú cá Moskaliú fugú, și multe care de pe urmă aú apucatú; și încungiurândú cu návalá Turciú și Tătariú tabéra moskicescá și aú mersú Moskaliú totú apărându-se nóptéa sâmbătă, și a doa ăi până în prândú, până aú agiunsú la locú largú și cu apă, și acolo aú stătutú cu obuzul închisú în párcane, apărându-se de návala Turcilorú, și s'aú bătutú de duminecă până mercurú și ăi și nópte cu Turciú.

Óstea Moskaluluí flámândită, pedestriméa obosită, caú leșinați cá nici érbá

nicl apă nu aveau, închiși în părcane; și cum era a eși, îndată cădeau în mânele Tătarilor; zaheré din urmă nu putea veni, nicl de aice din țeră nu avea pâne să le dea, nicl cu bani să se cumpere nu găseau, fiind lipsă de pâne pentru locuste ce erau pre aice, și mai înainte în vr'o doi trei ani, și într'acel an mânia lui Dumneșeu, câtă nicl erbă pre câmp, nicl frunză pe păduri unde cădea locusta nu rămânea, ce era cumu'i mai rău. Călărima Turcului da năvală, și era se depărta de obuz.

Eșit'au Moskalii din părcane, și pășind în grosimea Turcilor, au luat totă armata, adevă pușcele Turcilor cu multă perire în Turci, de focul Moskalilor, și se fie mai ținut Moskalii totu întinsu războiul, curându se vra duce în risipă totă oștea Turcescă. Ce Turcii atunci și luându veste pentru oștea moskicescă ce au mersu la Brăila cu Toma, Spatarul Domnului Muntenesc, cum s'au ținut mai sus, și cum au luat-o, în mare grijă și spaimă erau că'i voru încungiura Moskalii și despre Dunăre; și îndată au părăsit armele și au trimis sol de pace la Moskal. Era Moskalul nicl o veste n'au avut de acea oște a lui că au mersu la Brăila; Dimitrașco Vodă, decă au vedutu soli de pace de la Turci, au cădutu cu lacrimi la piciorile Împăratului moskicescu, rugându-se să nu facă pace, vedându înfrântă puterea Turcului. Era Moskalul nesciind rîndul Turcilor, și oștea lui flămândă, cum s'au ținut mai sus, s'au plecat și el la pace, și s'au întorsu de acolo înapoi pe Prutu în sus. Atunci s'au vedutu Moskalul înșelat de sfatul Muntenilor și a lui Dimitrașco Vodă, ce 'lau adus de la Nistru la Prutu, pe o secetă și arșiță ca aceea.

Lupul Costaki Vornicul atunci fiind bejănit la mănăstire la Bursuci, i-au scris Dimitrașco Vodă să vie, și n'au venit, ori că n'au vrut să se afle într'acele răscole cu alți boieri lângă Dimitrașco Vodă, ori că apucându'l vremea acolo tăbărită, n'au cutezat să iese din grija ce avea de Tătari, cari ambiau prădându și robindu într'acele parte de loc pre la bejănit pre unde era prin codri tăbărită. Era Dimitrașco Vodă decă au vedutu că nu vine Lupul Vornicul, au mersu de au spus Împăratului pentru Lupul că nu vra să fie și el împreună cu ceilalți boieri, ce să trimită să'l aducă.

Îndată au răpedit Împăratul pre Chigheci Polcovnicul cu 200 de omeni la Lupul numai să'l aducă; era când au sosit Chigheci la tabără unde era Lupul, era încungiurați de Turci și de Tătari, și se apăra Lupul cu alți bejenari ce erau, câtă puteau să nu'l dobândescă; și au căutat și lui Chigheci Polcovnicul a sta și el cu Lupul a se apăra ca mai bărbătesc stăndu cineși pentru capul său.

Vezirul au fost dat țăra în pradă Tătarilor atunci; era Hanul Tătărăscu n'au vrut să'i slobodă, ne avându fermanu, nicl poroncă Împărătescă să prade raeaoa, ce au apucat o samă de Tătari și fără poroncă de s'au slobodit pre la bejenii ce erau pe aproape pin codrii Tigheciului, și până în Siret, și mai sus de au prădat. Era decă au ținut Hanul, către Veșirul, că nu au fermanu de a prăda țera, au repedit Vezirul la Împărăție, numai să'i vie fermanu ca acela; era Dumneșeu n'au lăsat de totu în voia păgânilor, că neabovind alesul lucrului între Moskal și între Turci s'au împăcat; și după ce s'au împăcat, au stătu Vezirul de au întrebat dora au

remasă în cestă țără vre unū boierū, vre o căpitenie să vie la mine, saū voiū da țera în pradă.

Atunce din Turciī ce dodăiau la tabăra unde era Lupul Vornicul, aū spusū Vezirului, că este unū boierū într'o tabără, și de câteva zile se apără de Turci și de Tătari, și nu'lū potū dobândi; și îndată aū trimesū de aū chiebatū pre Lupul să vie să nu se témă. Darū cum se nu se fie temutū fieșcine la vremea de atunce? Unū omū se dea samă pentru o țără! Mers'aū Lupul cu multă frică la Vezirul și aū cădutū în genunchi înaintea Vezirului. Eră Vezirul cu mânie mare îl mustra făcându'lū hainū și vicleanū și în totū felul ca unū puternicū. Lupul ingenuchiatū își așcepta peirea; eră după ce 'l-aū musttratū Vezirul câtū aū vrutū, atunce și Lupul luându'și voie să grăescă, aū început a grăi și a se apăra de fapta lui Dimitrașco Vodă, avēndū cale cuvintelorū sale: «Ce vinovați suntemū pentru domnul țerei ce s'aū rocoșitū? Noi la Pórtă Împărăției sē'lū ceremū domnū n'amū venitū; noi chizeși de dēnsul nu suntemū; noi în rocoșirea lui și în sfatul lui amestecați nu amū fostū; el însuși 'și-aū scosū domnia de la Pórtă și aū venitū asupra nōstră. Noi decă amū simțitū că s'aū rocoșitū, amū fugitū dinaintea lui, cine cum amū pututū Noi totū suntemū robii Împēratului și a măriei tale &c.»

La aceste cuvinte imblândindu-se Vezirul, aū întreatū unde sunt alți boieri ai voștri? Aū dīsū: «Unii aū fugitū în țera Ungurēscă, alții suntū prin munți și prin codri, cine pe unde s'aū pututū mistui de gróza robiei». Și așa i-aū datū Vezirul fermanū ca sē'i chieame pre toți să vie la locurile sēle, și să fie ertați, să nu aibă nici o grijă; și pre cine vorū socoti, sē'și alégă domnū. Și așa aū hălădui'ū țera de mare primejdie ce i se gătise de Tătari să prăde cum s'aū dīsū mai susū.

Atunce Lupul Vornicul îndată aū pomenitū pentru Mihaī Vodă, dīcēndū: Avemū domnū mazilū la Pórtă pre Mihaī Vodă; de va fi mila măriei tale, acela sē ne fie domnū.» Eră acolo la Vezirul fiindū dragomanū Ianachi, fratele lui Nicolaī Vodă, îi era aminte să fie domnū frate-sēu, Nicolaī Vodă, care auđindū pre Lupul Vornicul înaintea Vezirului pomenindū pentru Mihaī Vodă, îndată aū pusū gândū reū asupra Lupului. Eră sē nu se fie prilejitū acestū boierū într'acea dată acolo la Vezirul, tótă țera arū fi cădutū în robiea Tătarilor, și arū fi pusū și Pașă sē domnescă țera.

Întorcēndu-se Moskaliī, aū mersū și unū Pașă cu Moskaliī până spre tabără, de aū scosū pre Turciī cei robiți de aice din Iași, cariī îi prinsese Dimitrașco Vodă, și pre alțiī ce căduse în prinsóre la Moskali; și apoi Pașa întorcēnduse de după Moskaliī cu vr'o 20 de Turci, aū venitū prin Iași și în curtea domnescă, anume Curt-Pașa.

În Iași atunce din boieri nu era fără numai Darie Donici Sărdarul, și 'lū aū pusū Hatmanū acelū Pașă; eră pe Buzagiu Vameșul 'lū aū pusū Postelnicū mare. Întreba și pre alțiī sē boierēscă, ce n'aū avuțū pre cine mai boieri. Trei zile aū zăbovitū acelū Pașă aice în Iași, până i-aū gătītū neguțitorii cu alți ómenii din Iași unū rândū de haine, de 'l-aū îmbrăcatū, și aū purcesū în giosū.

Dimitrașco Vodă viindū din obuzul Moskalilorū prin Iași, 'și aū luatū dōmna și s'aū dusū cu Moskaliī, cândū era obuzulū împotriva Iașilorū între Prutū și

între Jijia. Mers'au din boieri cu Dimitraşco Vodă şi Ión Neculce Hatmanu, Savinu Banul ce'lă făcuse Postelnicu mare atunce, şi Georgiţă Spătarul, şi Stefanu Leculenco ce'lă făcuse vel Visternicu, şi Păvălaşcu Rugină Sulgerul, şi alţii mulţi de cei mai de giosu boierenaşi, feciori de boieri, căţi n'au cutezată a rămâne pentru jacuri ce făcuse în cireşile cu boi neguţitoresci, şi în turmile cu oile gelepiloru, cum s'au pomenitu mai susu; cari luându banii, mila Împărătescă, n'au mersu la ôste, ce s'au desfrănatu la jacuri cine cum îi era voia.

După ce s'au dusu din Iaşi Curt-Paşa, au nimeritu şi Lupul Vornicul cu Bekir-Aga a Vezirulu, căimăcamu, până se va aşeda domnu în scaunu; şi îndată au trimesu cărţi pre la boieri, cari pre unde erau fugiţi, să vie toţi foră de nici o grijă, arătându-se poronca de la Vezirul. Éra până a veni boieri, au orânduitu Lupul Vornicul aice în tîrgu o sumă de bani, pre neguţitori, pre bresle, pre jidovi, şi pre toţi cum erau strinşi şi bejăniţi prin mănăstiri să dea poclonu Vezirulu.

Nu s'au plinitu o lumă de şile căimăcamiei Lupulu, au şi îmbrăcatu căftanul de domnie Nicolai Vodă; şi răpedindu aice pre unu Deli-Aga cu fermanu, au luat pre Lupul Vornicul, şi pre Antohi Jora Hatmanul în obeşe, şi 'i au dusu de 'i au închisă la Varna. Poronca au fostu să iae numa pre Lupul, pentru căci au fostu pomenitu înaintea Vezirulu de Mihaî Vodă; éra Antiohi Hatmanul vedendu că au luat pre veru-său Lupul, au mersu şi elu, şi au luat şi pre Macsutu ce au fostu Postelnicu, să le fie de tălmăcită, nesciindu că 'i ducă să 'i închidă pentru pisma şi zavistia lui Nicolai Vodă. Dera Lupul Vornicul, cându 'lă-au dusu înaintea Vezirulu într'o scârbă şi urgie ca aceea, în ce grijă aru fi fostu? Ce răspunsu să dea elu Vezirulu? Atunce nu de domniea nimăru, ce de capul său avendu grijă şi spaimă; cându pentru unu domnu hainu cu totă ţera lui, numa pre dănsul 'lă-au găsită mai de şirgu să dea sémă, şi de şi au avută îndrăsnirea din poronca Vezirulu să 'şi alégă domnu pe cine aru socoti, nu dora din domni mazi ce erau la Pórtă, ce pre cine aru socoti. Deci şi Lupul Vornicul, au de Constantin Vodă aru fi pomenitu, de care nu erau bucuroşu nici de nume să 'i audă; au de Nicolai Vodă de carele erau bucuroşi că s'au mântuitu de dănsul; au de Antioh Vodă a căru frate era Dimitraşco Vodă, atunce rocoşitu şi vicienu Împărăţiei? Ce numa pre Mihaî Vodă era datoru să 'lă cêră domnu ce era din boieri de ţeră, de dănsu alesu la domnie, cumu s'au şisu mai susu; pentru care cerere elu au încăputu la urgie.

Ţinut'au închisă în Varna pre aceşti trei boieri de alu doile anu, şi éra Nicolai Vodă 'i-au scosu şi 'i-au adusu în ţeră, făcendu 'şi obrazu că nu suntă de dănsul închisă, ce elu au făcutu milă de 'i-au scosu din închisóre.

Banul ce au strinsu Lupul Vornicul din tîrgu din Iaşi, 'i-au luat Nicolai Vodă, dăndu strinsóre şi bătaie unu Diacu de Visterie ce 'i erau pre sémă pentru căţi bani erau cheltuiţi în trebile ţerii.

Lupul Vornicul cu mergerea lui la Vezirul, au mântuită totă ţera de robiea Tătariloru, éra pre sine nu s'au pututu mântui de urgiea lui Nicolai Vodă!

CAP. XIX.

A doa domnie a lui Nicolai Vodă Mavrocordată.

Venit'au Domnă țerii Nicolai Vodă în locul lui Dimitrașco Cantemiră Vodă în anul 7220. Pățându una ca acesta la Pôrta Împărăției Ionachi fratele lui Nicolai Vodă, fiindă dragomană la Împărăție, prea lesne au eșită Domnă Nicolai, alesă la o vreme ca aceea ce se rocoșise Dimitrașco Vodă. Êră până a veri Nicolai Vodă în scaună, au trimesă pre frate-său Ionachi dragomanul aice în Iași pentru nisce bani; și luându'și banii s'au întorsă êrăși la slujba lui.

În anul d'întău a domniei lui Nicolai Vodă, era multă nevoie în țără de ômenii Leșiloră, pribegii ce erau cu Șvedul în țera Turcască Lipcani, Leși și altă adunătură orânduiți la ținutul Romanului, a Némțului, și a Sucevei, să'i hrănescă dândule provianturi, ce după firea loră nu'i puteau sătura bieții ômenii; ce prădaș și jăcuiaș cum le era voia. Și acesta era din neascultarea lui Nicolai Vodă, că boierii îlă sfătuiau să'i bage aice în tîrgă pre la gazde, precum au făcută cândă era Dimitrașco Vodă, și să le dee proviantă să nu'i slobodă prin țără; êră el n'au vrută. Ce mai pe urmă nu'i putea scôte din țără, până n'au eșită el de bună voia loră. Nicolai Vodă totă ca și în domniea d'ântău își ținea lucrul; pe nime din boieri nu credea; ușa lui închisă. Unde domniul închidă ușile supușiloră săi, acolo și supușii închidă inimile domniloră săi. La județă așași nimăru nu alegea, nici limba țerei sciindă. Turcii erau slobodă cu voia lui a apuca pre unii și pre alții pentru boii de negoț, și pentru alte jacuri din răscolă Moskaliloră; și închidendu'i îi făcea de plătaș Turciloră. Pentru nime nu vra să se pue, macară că avea fermană Împărătescă de ertată greșelele tuturoră din rocoșirile de atunce. Deci Nicolai Vodă ca ună domnă străină, și pentru să între în voia Turciloră, de nime nu'i era milă; și mai multă Ramadană Postelnicul îlă sfătuia să plinască pagubile Turciloră, să nu și'i facă neprieten; că apoi Turcii îlă voră apuca ôre cândă în Țarigradă și va avea gâlcévă. În anii 7221, ală doile-ană a domniei lui Nicolai Vodă, au venită Turcii de au luată Hotinul cetatea și cu totă ținutul, într'această chipă; fiindă Craiul Șvedescă în țera Turcască, cu Leșcinski, domnă Leșescă, ce vra să'lă rădice Craiul Leșescă, și cu starostele Haliski, Voevoda Kioschi cu agiutorul Turcului, că totă gâlcéva Șvedului cu Moskalul pentru Crăiea Leșescă era, cum s'au dîșă mai susă, Leșii, acestii ce erau cu Șvedul în țera Turcască au închinată să dea Turcului cetatea Camenița în țera loră, numai să fie pre voia loră pentru Crăie, și pornindu-se oștii turcești, să mîrgă să între în Cameniță să aședă și Craiul în țera Leșescă, și cu prilejă de oștii turcești, să mîrgă și Șvedul prin țera Leșescă la țera lui să hălăduască de Moskală. Leșii din țera loră simțindă de venirea Turcului la Cameniță, au trimesă solă cu cărți, în timpinarea Saraskerului Abdi-Pașă, ce era cu oștile, să'lă întrebă

unde merge cu acele oști, și s'î dea răspunsu să nu mîergă la Cameniță. Și timpinîndu soliî Leșesci pe Turcū pe Prutū la Zagarancea, aū întrebātū pe Pașa unde merge cu atâte oști. Pașa le-aū răspunsū că merge în țera lorū în Cameniță, datā de Leșil ce erau cu Pașa acolo în ôste. Soliî aū răspunsū că în țera Leșescă este Craiū aședātū carele aře de grija Cameniței și a tōtā țera lorū; ce sē se întōrcă că n'aū ce căuta la Cameniță, avēndū ei pace aședātā cu Împērăția; și Camenița de bună voie le-aū dato Turciî Leșilorū, nu de multū. «Ērā Leșil acesti pribegī cum se pōtā ei a inchina vouē Camenița, cu care ei n'aū nici o trēbā, ce nici pre dînșil singurī nu'î primesce recipopolita.» Turcul vēdēndū acelū răspunsū de la soliî Leșesci, sē se întōrcă înapoi le era cu rușine; ce aū luatū pre Leșcinski și pre staroste Halički, și 'î-aū băgatū în nisce fēre, și 'î-aū întorsū la Tighinē; Ērā cu ôstea tōtā aū mersū Pașa pe Prutū în susū, și aū mersū de aū descălecatū în Hotinū, și s'aū aședātū lucrāndū împregiurū cetatea, ce le-aū trebuitū, unde și până astādī zidescū și întārescū cu mare scādere țerei. Dicū că și venirea Turcilorū în Hotinū totū cu indemnarea lui Nicolai Vodā aū fostū. Pre Leșcinski și pre starostele Halički 'î-aū slobođitū Turciî, și s'aū dusū în țera lorū. Ērā Craiul Șvedescū fiindū în Tighinē îlū țineaū Turciî cu multā chieltuēlā, omū desmerdatū în avere, chieluitorū fără sēmā, cātū nu'lū mai puteaū ține Turciî. I-aū mersū carte de la împēratal Turciei sē se rădice din Tighinē sē mērgă la țera lui; el n'aū vrutū sē mērgă. Apoi aū trimesū de 'î-aū luatū fōrā voia lui din Tighinē și 'î-aū dusū în Țarigradū. Ērā până a'lū lua, el se apucase de rēsboiū din casele de unde ședea elū, sē nu se dea Turcilorū sē'lū ducā la Țarigradū. Ce încungiurāndū Turciî casa, aū nāvālitū sē'lū la din casā; Ērā elū aū sārītū pe o ferēstrā cu șpaga a mănā în glōta Turcilorū, și apucēndū'lū Turciî 'î-aū dusū la Țarigradū.

Domnul blagorodū și vestitū, măcarū că arū cădea din cinstea sa, Ērā cu inima sa totū se pare a fi nebiruitū. Așa și Șvedul simețū se ținea Craiū nebiruitū, cerēndū oști de la Turcū intr'agiutorū sē'lū petrēcā prin țera Leșescă, până în țera lui; ca vēdēndū'lū lumea mergēndū cu glōtā mare, sē'lū slāvēcā ca pre unū Craiū nebiruitū. Ērā Moskalul n'aū primitū acea pompā a Șvedului, ce aū dīsū sē mērgă Șvedul cu puțineā glōta sa ca unū omū fără putere, și abiea scăpatū cu dīle; și așa îi va da cale prin țera Leșescă, fiindū oștile Moskalului prin țera Leșescă, și pre la cetățile ce le luase de la Șvedū. Șvedul sātulū de binele Turcului, mai pre urmă era bucurosū sē scape cum arū putea, sē se ducā la țera sa; și 'î-aū datū cale prin țera Ungurēcā; și aū mersū de nu 'î-aū cunoscutū nime în glōta lui; că cei ce mergeaū înainte la conace, daū veste că sosescē Craiul; Ērā cei ce veniaū mai pre urmă la conacū, diceaū că aū trecutū Craiul înainte. Și așa, din conacū în conacū, trecēndū prin țera Ungurēcā, nime 'î-aū cunoscutū. Ērā decā aū sositū în țera lui, îndatā aū făcutū oști și se bătea cu Moscaliî ce erau prin cetățile ce le luase de la Șvedī, și pre apă și pre uscatū, până și elū 'și-aū pusū capul, lovindu'lū dintr'o pușcă.

Nicolae Vodā domnindū aice în țerā cu multe nevoi țerei, plinindū poruncile Împērăției, și mai mare greū era Hotinul, trebuindū salahorī, și menzilurī,

și alte cheltueile multe; și ómenii din țeră au trecutú toți în olatul turcescú în ținutul Hotinului.

În al treile anú a domniei lui Nicolai Vodă, au mersú oștile Turcescú la Morea; venit'au poroncă împărătescă la Nicolai Vodă de au datú cinci sute de cai de óste de pre la boierii, și de la mazili, totú cai aleși. Și mergendú Turcii au luatú Morea; și vestita cetate Anapoli câte-va zile bătând'o o au dobânditú, și alte cetăți au luatú cu multă avere, prădândú și robindú totú ce au găsitú.

Nu putemú trece cu scrisórea pentru mazilia lui Constantinú Vodă Brâncovanul, Domnul Muntenescú, ce 'l-au venitú de la Turci; cu mare jale a scrie de o furtună ca aceea ce 'l-au venitú așa fără de veste, fiindú acum de 27 ani Domnú acei ț'ri cu feciori însurați, cu fete măritate, întemeiatú cu atâte moșii, case frumoșe prin tóte satele, avuție nespúsă, avendú și boieri mari bătrâni pre unchiil sêi pre Cantacuzinescú, ómeni fórte vestiți alesú spre părțile Creținescú, anume Constantinú Stolnicul și frate-sêu Mihai Spătarul; pre acesti doi își lăsa tóte trebile domniei, și fórte cu bunú cumpătú au mersú 27 ani, și aveau mare cinste și dragoste la Domnú.

Dupé ce s'au rădicatú feciorii lui Constantinú Vodă Brâncovanul și cu ginerii, au începutú a face multe amestecături și lucruri neplăcute între acesti boieri, batgiocorindu'i; carii nu le-au pututú suferi îndelungú; ce din credincioși ce erau Domnului Muntenescú după datoria sângelui, ce erau totú de unú némú, și din credincioși adevărați, prea lesne s'au schimbatú întru vrăjmășie; carii din di în di cercaú prilejü cum și în ce chipú s'arú putea mântui de acelu domnú al lorú.

Pre acea vreme era Mihai Vodă mazilú după a doua domnie în Țarigradú unde și elú încă câtú putea lupta cu neprietinii pentru Constantinú Domnul Muntenescú, pentru multe strimbătăți și piri ce'i făcuse Basarabú Vodă, cum s'au ăisú mai susú, pîrindu'lú că Mihai Vodă Domnul de Moldova este hainú și vra se fugă la Moskalii cu tótă casa lui, și alte amestecături nenumărate, cândú era Mihai Vodă cu a doua domnie în țeră ca s'elú maziléscă, și pre o parte il clivetia, pre altă parte vërsa banii nenumărați, până au și mazilitú pre Mihai Vodă. Măcarú că'i era prietinu lui Mihai Vodă Ali-Pașa Vezirul ce era atunce, ce aúndú atâtea pîră că'i hainú și va se fugă la Moskalii, și-au întorsú prieteșugul în urgie; cređendú pîra minciunósă, au trimesú óste din Tighiné și au rēdicatú pre Mihai Vodă din scaunul domniei, și 'l-au dusú în Țarigradú închidēdu'lú în Edecula cu tótă casa lui. Apoi eșindú din Edecula totú nu'lú lăsa domnul Muntenescú se se odihnésca mazilú cum era; ce cu multe piri il adăogea s'elú facă surgunú și din Țarigradú încă și banii au datú unorú Enicerii, s'elú omóre nóptea, unde le-arú da mâna; care aceste tóte singurú Mihai Vodă ne spunea, dacă au venitú cu a triea domnie aice. După întórcerea Moskalilorú, aflat'au vreme și Mihai Vodă la Pórtă a piri pre Constantinú Vodă domnul Muntenescú, că cu scirea lui au venitú Moskalii și i-au chie-matú de au stricatú cetatea Brăila, și elú le-aú gătítú zahara și altele, pre-cum va se fugă la Nemți; carele tóte erau adevărate câte au ăisú Mihai Vodă. Érá atunce stricandú pacea Turcii cu Venețienii, și gătindu-se de óste, era bucurosú Vezirul se prindă pre domnul Muntenescú la mâna lorú s'elú mazi-

lăscă; ce temându-se că nu'lă voră puté prinde și se va duce la Nemți, îlă lăsa. Érá pre acea vreme fiindă Ali-Pașa Veziră, omă fórté cu cumpătă, și cerca pretutindene zurbalele și 'l totă omoria, care Veziră aă remasă de minune la Turci, câtă se cutremura'i toți Pașii, și totă răsăritul de dănsul, de morții ce făcea. Atuncea aă chiebată Vezirul pre Mihai Vodă și 'l aă întrebătă, puté-va în vr'ună fel să facă, ori cu óste, ori cu altă mijlocă, să prindă pre Brâncovanul domnul Muntenescă? Mihai Vodă aă poftită să'i mai dee ceva vreme până va cerca lucrul, și atuncea îi va da răspunsă; și sciindă Mihai Vodă că Cantacuzinesci, unchiă acelui domnă, s'aă rēciti și s'aă depărtată de dănsul, aă rēpeđită în țera Muntenescă pe ună credinciosă al sēu cu scrisóre la Mihai Spătarul, arătându'i totă lucrul, precum mazilia domnului loră este gata, numai din țeră să nu se facă vr'o smintělă, să nu fugă, saă să nu se facă vre o zurba; și pôte să nu'lă dee boierimea și slujitorimea, și să fugă toți cu dănsul. Ce aceste tóte Mihai Spătarul le-aă luată asupra lui; numai fermană de mazilie să'i vie, érá despre altele va da el sémă, și s'aă apucată pre capul lui cu giurămētă, cum va veni Domnul loră la mănule Împăratului fără de voiea lui.

Viindă acestă răspunsă la Mihai Vodă, îndată aă mersă la Vezirul și s'aă apucată că nici o zurba nu se va face, ce la mănule lui va veni domnul Muntenescă cu tótă casa lui și cu tótă avuția lui. Vezirul decă înțelése așa, se implu de bucurie, ce totă nu s'aă încređută cu atăta, ce aă ăisă lui Mihai Vodă să'i facă zăpistă la mână lui, cum se va puté lua domnul Muntenescă din scaunul lui, și'lă voră aduce mazilă la mână Imperăției; érá de s'ară tēmpla într'altă felă, să scape domnul Muntenescă Constantină Vodă Brâncovanul, să dee sémă Mihai Vodă la Împărăție; de care lucru 'l-aă căutată lui Mihai Vodă a face și zăpistă.

De mirată lucru este la câte s'aă băgată Mihai Vodă, și 'și aă pusă vieța la mijlocă. Étă ce agonisese zăvistia, cum află vreme neprietenul de'și isprăvesce trebile lui; că aceste tóte de nu s'ară fi acolisită Constantină Vodă Brâncovanul domnul Muntenescă de Mihai Vodă, nu s'ară fi făcută nici Mihai Vodă vrăjmașă asupra lui Constantină Vodă Brâncovanul; numai aice s'aă plinită cuvēntul Proorocului Davidă, ce ăice: «săpatăă grópă și aă căđută într'ēnsa.» Că cele ce gătia domnul Muntenescă lui Mihai Vodă, tóte asupra lui i-aă venită încă și mai cu asupră.

Vezirul ađeverindă lucrul cum nime nu se va pune împotriva porunciă Împărătesci pentru domnul Muntenescă, ce'lă voră da de'lă voră aduce la Împărăție, îndată aă răpeđită pre ună Agă Împărătescă anume Mustafa Agă cu pușintei ómeni, și cu două slugi a lui Mihai Vodă în portă turcescă îmbrăcată, cu fermană de mazilie, și altă fermană la boieri și la tótă țera să'lă dea de grumază, că apoi tótă țera loră sub sabie voră da. Și a doua ăi după acelă Agă, aă pornită pre Imbrihorul Împăratului, și fórté cu mare taină, câtă nime în Țarigradă n'aă sciută unde mergă.

Constantină Vodă Brâncovanul nesciindă nemică de una ca acēsta să se păzescă, numai ce aă sosită Agă Împărătescă mercuri înaintea Pasciloră, și aă descălecată la curțile domnesci. Indată intrandă în casă, prindēndă tóte ușele

aŭ scosŭ fermanul de mazilie, ŝi 'lŭ-au cetitŭ, ŝi aŭ începutŭ a bate pre copil din casă în tôte părțile, ŝi a'ŭ scôte din case afară. Atunce dicitŭ sê fie strigatŭ Constantinŭ Vodă pre ferestră: «Slugitorŭ, slugitorŭ unde sunteți? Nu mă lăsați!» Ce nimicŭ n'au isprăvitŭ, că Turcŭ prinsese porțile, ŝi aŭ pecetluitŭ tôte cămările ŝi tôte beciurile. Boierŭ pre la gasdă fiindŭ, decă aŭ prinsŭ de veste toți s'au spăimântatŭ.

Turcŭ, după ce aŭ prinsŭ porțile curții ŝi aŭ pecetluitŭ cămările ŝi beciurile, aŭ trimesŭ de aŭ chiebatŭ pre boierŭ la curte, ŝi le-aŭ cetitŭ fermanul Impăratescŭ. Boierŭ înțelegendŭ poronca Impăratescă, toți s'au plecatŭ poroncil ce scria în fermanŭ; érá pre Domnŭ 'l-aŭ luatŭ boierŭ în chieșășie, cum va sta, nu va fugi nicăiri; érá pază totŭ sta impregiurŭ. A două di aŭ sositŭ în Bucuresci ŝi Imbrihorul Impăratului. Mare jale era a privi cineva atunce unŭ Domnŭ vestitŭ ca acela, îmbătrénitŭ în domnie; bocete, ŝi țipete în fetele ŝi nurorile lui; că pre toți 'i-aŭ strinsŭ cu mare pază ŝi gróză la unŭ locŭ, ŝi pre feciorŭ ŝi pre ginerŭ; ŝi nimică zăbăvindŭ, ce totŭ în grabă 'l-aŭ gătitŭ s'êlŭ pornescă mai curéndŭ.

Atunce Impărăția giuruse domniea țerei Muntenescŭ lui Mihai Vodă, care ŝi ómenŭ lui érá trimisŭ cu Imbrihorul cu cărți pre la o sémă de boierŭ în țera Muntenescă; ce n'au îngăduitŭ boierŭ Muntenescŭ lucrul acela, mai alesŭ Cantacuzinescŭ. Ce s'au agiunsŭ cu Imbrihorul, ŝi aŭ rădicatŭ Domnŭ noŭ pre Stefanŭ Spatarul feciorul lui Constantinŭ Cantacuzino Stolnicul, ŝi îndată 'l-aŭ dusŭ cu alaiŭ la curțile domnescŭ; ŝi ședendŭ în scaunul domnescŭ, aŭ datŭ din pusce, ŝi în dobe, în surle după obiceiul domnescŭ; ŝi tótă boierimea aŭ venitŭ de i s'au închinatŭ, ŝi s'au adunatŭ sărutându'ŭ mâna. Și sculându-se Domnul celŭ noŭ din scaunŭ, aŭ mersŭ în casă unde era vêru-sêŭ Constantinŭ Vodă Brâncovanul de i-aŭ sărutatŭ mâna. O! ce sărutare cu ciudă ŝi cu lacrimŭ, cândŭ sluga se domnesce în scaunul domniei stêpânului sêŭ, cu înșelăciunŭ ca aceste, scoțendŭ'lŭ nu numai din domnie ci ŝi din țeră, din moșile lui.

Atunce cu multe lacrimi Constantinŭ Vodă Brâncovanul aŭ mustratŭ pre vêru-sêŭ Stefanŭ Vodă, cum 'l-aŭ înșelatŭ de i-aŭ luatŭ cinstea ŝi domniea. Óre nu este mai mare ciudă sluga în locul stêpânului, precum ŝi Băsărabŭ Vodă săracul priviŭ pre sluga lui cum i-aŭ luatŭ domniea! Haŭ lume fără sașŭ, cum nu se putură îndestula Cantacuzinescŭ cu atâtă cinste ce aveau la acestŭ Domnŭ, ŝi cu avere nespusă, ŝi'lŭ vicleniră ŝi'l luară domniea! Déră ŝi Domnŭ cu cine vorŭ puté sê se încredé cândŭ îi viclenescŭ némul lorŭ! Adeveratŭ că vrăjmașii omului, cei de casa lui suntŭ.

Aflat'au ŝi avuție multă fără sémă, banŭ ŝi odóre; ŝi gâtindu-se 'lŭ-au pornitŭ din Bucuresci cu tótă casa lui, cu feciorŭ ŝi cu ginerŭ lui.

Érá cândŭ eșia din Bucuresci, totŭ norodul, cu micŭ cu mare, lacrima ŝi plângea după acelŭ Domnŭ ca după unŭ tată; fiindŭ în mare bișugŭ țera lorŭ în 27 ani ce aŭ domnitŭ elŭ; plină era acea țeră de ómenŭ cu hrană ŝi cu agónisită, precum se pomenesce că aŭ fostŭ ŝi la noi în țeră în zilele lui Vasili Vodă.

Decă aŭ dusŭ pre Constantinŭ Vodă Brâncovanul în Tarigradŭ, 'lŭ-aŭ închisŭ în Edecula cu tótă casa lui; érá casele lui ce le avea în Tarigradŭ, le-aŭ

scoasă Turcii la vîndare. Şi cum a sosit, îndată a venit omeni împărăteşti, şi i-a scris totă averea, şi o a luat pre sîma împărăţiei, bani, şi odore, şi haine, şi alte lucruri scumpe. Ce hainele şi alte lucruri le-a dat pin tîrgu de le-a vîndut, cîtu se umpluse Țarigradul de hainele lor, şi de cusuturile cele cu sîrmă, care şi pre aice a ajuns de le vindea Turcii. Era pre dînsul sîracul l-a pus la muncă ca să-şi spuie averea ce mai are; şi a spus totu ce a avut, că avea bani la Veneţia şi la Nemţi, şi-i făcea silă să trimiţă să-şi aducă banii de acolo; ce aceea nu s-a putut face. Era alţi bani ce a avut i-a dat, cîtu se mira şi Turcii de atîta avere; şi totu l-a muncit cu nesuferite munci şi cazne de după Paşti pînă în ziua de Sîntă-Măria mare; că din ţera Muntenescă totu îl adăgea cu piră. Stefanu Vodă pînă i-a mîncat capul. Era atunci l-a scos la divanul împăratului cu tus-patru feciori lui, şi muştrîndu-l cu cuvîntul împăratul, făcîndu-l hainu, îndată a pus de a tăiat capetele, feciorilor înaintea tătăne-seu. Era unul din feciorii lui, vîdîndu pierderea fraţilor, a fostu dîcîndu că se va turci; ce l-a înfruntat tătă-seu cu cuvîntul dîcîndu-l: «Mai bine-î să moră în legea Creştinescă, de cîtu să se facă păgănu Turcu». Şi după perirea feciorilor lui, tăiatu-i-a şi lui capul. Jalnică privire şi nepovestită urgie! Ce inimă impietrită ar fi fostu aceea să nu plîngă atunci! Trupurile lor le-a aruncat în mare. Priviţi acum mai marii ţerilor şi cei ce stăpîniţi mulţimile, ce agonisesc lăcomia cea preste măsură, şi volnicia celor ce poftesc şi se tind să supue pre toţi împregiuraşii sei, şi nu se pot odihni cu cele ce sînt drepte a le da de la Dumnezeu, ce va să supue şi să apuce cele străine. Precum şi acestu Domnu Constantin Brăncovanu sîracul, de-apururea se silia să supue pre Domni din Moldova, să fie sub ascultare, adecă ce ar pofti ori de bine, ori de rău, să nu-î esă din cuvîntu. Ce cu greu pôte să se facă acêsta, avîndu amîndoi aceşti Domni ţeri osîbite, şi stăpînirea lor de atocma; ce mai bine cineşi a le se se păzescă; că de-î şi pare mai slabu neprietenul tîu de cîtu tine, şi făcîndu strîmbătate cu puterea averei tale, singuru Dumnezeu se pune ajutoru celui mai slabu împotriva banilor tei, şi te surpă cîndu nu te gîndesc; şi cîndu socotesc că te vei odihni pre averile tale, atunci le rîsipesce şi le dă în mînele altora; precum şi casa lui Constantin Vodă Brăncovanu ca o nemică şi de odată s-a stinsu, apucîndu străinii averile lui.

Ha! lume! cum se înşală omeni, şi nu se pot sătura de dragostea ta! La ce sîrşitîi îi aduce pre cei ce urmăze voiei tale! Cu adevăratu fum şi umbră, visuri şi pîrerî este cîntea ta.

Stefanu Cantacuzino domnu Muntenescu, după perirea Brăncovanului cugeta că se va odihni, şi va rămăne domnu neschimbatu în mulţi ani; ce plata lui Dumnezeu nu l-a îngăduit, că al doile anu l-a venit şi lui maziliea, şi ducîndu-l în Țarigradu a mersu şi tătă-seu bătrănu Constantin Cantacuzino Stolnicul cu dînsul; şi cum a sosit i-a omorît Turcii cu grîznică mîrtă; şi pre tătă şi pre fecioru pe Stefanu Vodă i-a sugrumat. Şi aşa a plătit şi ei mîrtă lui Constantin Vodă Brăncovanu; cu ce măsură a măsurat, şi lor li s-a măsurat. Vedeţi aice giudecată ave şi de sîrgu de la

Dumnezeu; păziți-vă cei vicleni și răi, că giudețul lui Dumnezeu nu va trece nici pe unul.

Eră după ce au omorît Turcii pre Stefanu Vodă, au trimesu aice în țără la noi, și au luat pre Nicolai Vodă cu totă casa lui, și 'l-au dus Domn în țera Muntenescă; eră aice în locul lui Nicolai Vodă, au venit Domn Mihai Vodă cu a triea domnie.

Nicolai Vodă, isprăvindu'si lucrul său ca să mergă domn în țera Muntenescă, au scos mari greutate pre țără și pre boieri pre la ținuturi cu sume mari, peste puțința ămenilor; și au luat mulți bani; sumele acele deplină cu mare sirguelă, cu zapcii, închidându pre boieri, i-au făcut de au istovitu toți banii. Apoi i-au sosit și schimbarea domniei de s'au mutat în țera Muntenescă.

Boierii decă au înțeles de venirea lui Mihai Vodă, toți s'au bucurat; dără și Nicolai Vodă întru această domnie a doua era mai blândă de cât în domnia de'ntăiu. Eră mergendu în țera Muntenescă Nicolai Vodă, cum au domnit într'acea țără, amă lăsat să scrie Muntenii; eră noi ne întorcem la lucrurile țerei noastre.

Mihai Vodă, îmbrăcându caftan de domnie, n'au zăbovit în Țarigrad; ce în menzili Impărătescu 'l-au pornit numai cu slugile sële; fără dōmna sa au venit, fiindu lucrurile tulburate între Turci și între Nemți, gătindu-se de ște.

CAP. XX.

Domniea a treia a lui Mihai Vodă Racoviță.

În anul 7224, schimbându-se Nicolai Vodă din domniea Moldovei în țera Muntenescă, venit-au Mihai Vodă domn țerei, și au intrat în Iași în 24 zile a lui Fevruarie, în duminica brânzei. Într'acestă an, gătindu-se Turcii de ște să stea împotriva Nemților la Beligrad, cum au venit Mihai Vodă în scaunul domniei, îndată i-au venit poroncă de au dat trei sute de cai din țără, pentru trēba oștei. Și făcendu rēsbou Turcii cu Nemții, au luat Beligradul de la Turci, cetate vechiă din crăiea Ungurēscă. Luat-au Nemții atunci și țera Muntenescă până în Oltu, și apoi s'au împăcat cu Turcii. Într'acestă an au fost timp rău cu rēcălă, câtă nimene n'au apucat altă dată să fie fost așa; că nici la sfântul Gheorghe nu era inverdit, nici câmpul, nici codrul, și au fost scādere în vinu, și în vii și în totă rōda.

Nicolai Vodă domnind în țera Muntenescă, mare vārsător de sānge s'au arētāt în boierii acei țeri, cât și pre Antim Mitropolitul, pentru ce 'l-au înfruntat cu cuvēntul pentru tirāniea lui, 'l-au omorīt, nu se scie cu ce fel de mōrte. A căruia tirānie nesuferind boierii, au adus ște Nemți și catane din țera Ungurēscă, și fiindu Muntenii toți la unu cuvēntu au dat pre Nicolai Vodă în mānile Nemților cu totă casa lui, și 'l-au dus în țera Ungurēscă jăcitu și prădat de totu ce au avut. Eră mai înainte de acea

zarvă aŭ trimistă Veŭirul în țera Muntenescă de aŭ luatŭ pe Mihai Cantacuzino Spatarul, și pre Dudescul Spatarŭ, și cum i-aŭ dusŭ la Vezirul, îndată le-aŭ tăiatŭ capetele. Trimis-aŭ Vezirul și aice în țeră la Mihai Vodă de aŭ luatŭ pre Lupul Costaki Vornicul; și cum 'l-aŭ dusŭ la Vezirul, nimicŭ nu 'l-aŭ mai întreatŭ, ce îndată i-aŭ tăiatŭ capul. Aceste s'aŭ făcutŭ cândŭ mergea Vezirul cu ôste improtiva Nemților la Beligradŭ; ăra ce vină i-arŭ fi datŭ Lupuluŭ nu se scie; numai totŭ de Nicolai Vodă i-aŭ fostŭ perirea, precum amŭ înțelesŭ dintr'alți.

După ce aŭ luatŭ Nemți pre Nicolai Vodă din țera Muntenescă, cum s'aŭ pomenitŭ mai susŭ, deprindându-se în jacuri Nemți și catanele, aŭ începutŭ a trece și aice în țeră, cu învățatura unŭ Generalŭ ce era în Brașău; și întăiŭ în satŭ în Ocnă aŭ lovitŭ fără veste, și aŭ luatŭ pre doi Turci neguțitori ce erau acolo veniți sê încarce sare. Și mai pe urmă s'aŭ mai înglotitŭ catanele, și aŭ venitŭ de aŭ lovitŭ în Romanŭ, și aŭ luatŭ ărași pe nisce Turci; și ducându-l în Brașău îi închinaŭ Generaluluŭ; și rescumpărându-se Turciŭ cu banŭ, îi slobođia Generalul. Și așa cu dobânda de la Turci deprindându-se acelŭ Generalŭ cu tâlhariŭ sêi, mare zarvă s'aŭ ațiatŭ în țeră, înmulțindu-se tâlhariŭ luŭ, ori cu scirea Generaluluŭ, ori cŭ scirea celorŭ mai mari al luŭ, cum era Generalul de Sibiiŭ. Aŭ începutŭ a prăda pe sub munte mănăstirile și casele boieresci, făcându-și prilejŭ cu Turciŭ, că de le-arŭ veni vr'o scârbă de la mari mariŭ lorŭ, sê se mântuescă totŭ cu Turciŭ, anume că ei unde sciŭ Turciŭ mai pre aprôpe, acolo agiungŭ pentru ca sê'i dobândescă: că ei cu ôstea la Beligradŭ n'aŭ fostŭ sê facă dobândă de la Turci. Și viindŭ unŭ Căpitanŭ de Catane anume Frențŭ, aŭ intratŭ în mănăstire în Cașinŭ, unde era bejănită țera și boieriŭ de pre acolo, de grija catanelorŭ, vedândŭ că pradă și jăcuescŭ, și pre Turciŭ îi robescŭ; Frențŭ Căpitanul numai cu 20 de ômeni aŭ venitŭ în Cașănŭ, de care arŭ fi pututŭ o țeră de ômeni sê se apere, sê nu'lŭ lase sê intre în mănăstire; ce cu toțiŭ 'lŭ-aŭ primitŭ, și i s'aŭ închinatŭ. Fiindŭ acolo Vasili Căiurul, isvodorul acestorŭ zarve, ce făcură toți la unŭ cuvântŭ, âmplându-se de gônduri rele asupra luŭ Mihai Vodă. Multŭ socotindŭ de sine Vasili Căiurul sê se rădice domnŭ de la Nemți, îndemnându'lŭ și alți de potriua luŭ, la minte deșertŭ, mers'aŭ în Brașău Vasili Căiurul la Generalul de Nemți de 'l-aŭ făcutŭ grafŭ. Și făcându-se una cu catanele Moldoveniŭ nostriŭ cu mari cu micŭ pradăŭ, jăcuiaŭ unul pre altul, mănăstirile pre sub munte, casele boieresci, câtŭ ținea pre Siretŭ, și pre câți nu se închinaŭ lorŭ sê ție cu dênșii. Țineaŭ drumurile, colnicele; mâncaŭ, stricaŭ și jăcuiaŭ, precum este năravul Moldovenilorŭ la vreme ca acele. De și erau ômeni ca acia sê nu ție cu dênșii, temându-se sê nu cađă la primejdie, mai pre urmă cum s'aŭ și prilejitŭ, nu puteaŭ hălădui de cei-alți sê scape d'îaintea lorŭ; ce de nevoie numai sê fie cu dênșii, până în Siretŭ, și până în Milcovŭ, totŭ de acea brăslă, înglotindu-se și înmulțindu-se din tôte părțile. Era și unŭ Mironŭ ce aŭ fostŭ și Serdarŭ cu unŭ hiastru alŭ sêi, omŭ fôră învățatură, mândru, semețŭ, cu numele luŭ, Velicico; năditus'aŭ și acestiŭ la ceta catanelorŭ. Deci Mironŭ aŭ sfătuitŭ pe Frențŭ Căpitanul de catane, de aŭ mersŭ din Cașinŭ și aŭ intratŭ în cetatea Neamțuluŭ, cu nădejde că vorŭ ține cetatea Némțuluŭ cu locurile d'înprogiurŭ, cum aŭ ținutŭ

Leșii, nu de mult, din venirea lui Sobiețki Craiul Leșesc, pre cându acelui Mironu era Jolnirul la unu stégii de Moldoveni; și âmplându cetatea de bucate, ei se ținea biruitori, ca cum aru fi dobânditu țera Moldovei până în Siret, ca și Nemții țera Muntenescă până în Olt. Ce doi domni într'o țără nu potu fi.

Acești din Némțu căutau vreme să vie să iae pre Mihaï Vodă din scaunul său, ca și pre Nicolai Vodă din țera Muntenescă. Mihaï Vodă, pentru această tulburare se păzia de primejdie, și au intrat în mănăstire în Cetățuie; unde nici acolo nu-lu putea ținea vremea să măie, cunoscându pre slujitorii săi îndoiți, mai multu stăruindu-le inimile spre neprieteni, de câtu spre dânsul, se-lu rătuescă ca pre unu domn. Cu toți căutau să vedă pre catane cum sosesc în Iași silitu să li se închine, vestinduse vălfa Nemțiloru de isbândă asupra Turciloru atunce și la Beligradu.

Mihaï Vodă pre o parte se păzia de primejdie, pre altă parte trimitea ômeni de al săi cu cărți pre la mazili, și pre la alți ômeni de peste Siret, fiindu-i milă de țără, să nu stea cu Catanele, ce să fugă d'inaintea lor, seu să stea cu toții să prindă pre Catane seu să-i gonescă; că puterea Impărăției este mare, și va trimete Tătari, și pre toți îi voru lua în robie; érá ei ne cum să înțelegă, ce încă mai sămeți erau, și apucau, pre acei ce le duceau cărțile, și-i puneau la închisore, dându-i în mânele Catanelorü de-i pedepsiau cum era mai rău; și-i făceau păgâni, că țină cu Turcii, și nu se închină cu totă țera la Nemți.

Adus-au Mihaï Vodă lungă ôstea sa și oști străine, câte-va stéguri de Lipcani de la Pașa de Hotin, și 200 de Tătari și 700 de Cazaci Zaporojeni de la Hanul, aice în Iași, să-i trimiță asupra Catanelorü peste Siret, la Némțu și la Cașan; ce pentru să nu strice țera cu oști străine nu 'i-au trimesu, asceptându să se tîmpescă sumeția lor, auzindü de oști, ce au adusü Mihaï Vodă, și se voru duce Catanele din cotro au venitü, lăsându locul de bună voiea lor. Érá și Catanele, și cesti din țără mai tare se'ntunecă cu orbiciunea tiraniei lor, nici cum socotindü la ce le va veni lucrul pre urmă; Cîaurul cu ceta lui în Cașin, érá Mironu cu hiastrul său Velicico în Némțu. Tirantul móre să apuce cele străine, érá domnul întru bunătate desăvêșitu să apere a le sële pune nevoință. Mântuitorul lumii Hristosü vrîndü să se ducă din lumea acésta, n'au dîsu răsboiü lasü voe, ce au dîsu: pace lasü voe; pacea mea dau voe. De unde se vede că Creștinului adevăratu mai multu este a păzi pacea, care au lăsat'o Hristosü, de câtu a rădica răsboiü pentru răs-cumpărarea strimbățărilor ce aru avea. Așa și Mihaï Vodă ca unu Creștinu adevăratu, pace pădindü föră smintelă, asceptându întorcerea lor; érá ei nici chemați a auzi, nici trași a simți nu s'au plecatü; că întârzierea certărei, Dumnezeu cu asupră o plinesce. Mihaï Vodă ôstea cea străină, Lipcanii, Tătarii, Cazacii cei ce venise de pază, nu 'i-au trimesu asupra Catanelorü, pentru ca să nu facă risipă și stricăciune țerei; nici lungă sine nu 'i-au ținutu, ce 'i-au lăsatü de s'au dusü, și rămăindü numai cu slujitorii lui. Deci trimetindü spre Némțu să prindă limbă, au adusü pe unu fecioru a Cuzai, și cu unu cumnatu alü său, ce ședea la Brănișteni peste Moldova; ce era totü de a Catanelorü;

pre cari! Miha! Vodă muștrându'! ca un! domn!u, '!-a! pus! la paz! în m!nastire la B!rnova, p!n! !r! !! va sl!bo!i. !r! Cuza Spatarul, fiind! aice în Iași, v!d!ndu'și feciorul la închis!re, el! ca un! om! de nimic! !ic! se fie agiuns! la Catanele din cetatea N!m!ului, numai se se sc!le se vie, c! a! vreme se iee pe Miha! Vodă; c! nu are !ste str!in! pregiur! sine, ce sunt! numai slujitorii s!i cei de ț!r!, în cari! nu'! n!dejde de sprijinit!. Deci îndat! s'a! g!tit! Velic!co, cu sfatul vitregului s!u Miron!, îndemn!nd! pe Frența C!pitanul cu C!tane ce avea, și a! purces! se vie în Iași se iea pre Miha! Vodă; și fiind! și alt! C!pitan! de C!tane la C!mpul-Lung! cu 100 de Nem!i, a! venit! și acela de s'a! împreun!t! cu Frența C!pitanul, și s'a! f!cut! la 800 de !meni. Și în ce !i a! purces! Catanele din N!m!u, într'acea !i a! venit! veste și la Miha! Vodă în Iași se se p!zesc! bine, c! vine podgh!z!. !r! Miha! Vodă cu mare tain!, c!t! nime n'a! prins! de veste, a! r!pe!t! la T!tari! pre Constantin! Costaki vel Visternic!, și pe Dimitrie Macri vel Stolnic!; și adev!rat! cum s'a! scris! mai sus!, c! cu al!i boieri! nu s'a! încre!ut! se le spue pentru venirea T!tarilor!, f!r! numai lui Donic! Vornicul, și lui Constantin! Ruset! vel Paharnic!, fiind! poronc! Imp!r!tesc! la T!tari! se apere ț!ra de neprietenii Imp!r!ției!. Și îndat! a! purces! T!tari! c!t! a! trebuit! ca 2000 de T!tari!. Joi Genarie !nt!i! a! purces! podgh!zul din N!m!u, și Joi la s!pt!m!na a! lovit! în Iași: în care !i Miha! Vodă g!tindu-se de !spe!i ca acei, !șind! cu !stea sa afar! din ț!rg!, din d!l! de P!curari!, așcep-t!nd! s!-! v!d!, fiind! vreme de pr!nd!, fruntea T!tarilor! agiungea despre m!n!stirea lui Aron Vodă. Miha! Vodă puind! str!ji, pe Bahlui! în sus!, și mai la c!mp!, s'a! !ntors! în curtea domnesc!; !r! slujitorii desc!lecase pe la gazde înc!ld!ndu-se c! era frig!. Miha! Vodă dup! pr!nd! s'a! l!sat! se se cam odihn!sc!. Catanele venind! din sus! pre Bahlui!, a! prins! str!jile lui Miha! Vodă, și f!r! de veste a! sosit! în Iași, temeiul merg!nd! pre din vale de feredee; și Frența C!pitanul a! mers! spre Cet!țuie !ntins!; !r! o s!m! pin ț!rg! a! intr!t!. Atunce și Miha! Vodă prin!nd! veste, a! înc!lecat!, și a! plecat! fuga spre Cet!țuie, cu doi-trei copii! din cas! dup! sine, și din boieri! ce erau l!ng! sine. !r! frate-s!u Dimitrașco Hatmanul ș!dea bolnav! în Cet!țuie. Darie Donic! Vornicul, și Iordaki Cantacuzino Comisul nu s'a! !nt!plat!, din boierinașii din curte; și Catanele de apr!pe gonindu'!u. !r! Velic!co cu cinci-șese dup! sine, a! mers! !ntins! la curte, și lovind! pre l!ng! temniț!, a! slobo!it! pe c!ți erau în temniț!. Pe urm! a! mers! la p!rta curței domnesc!, unde c!t! a! sosit!, îndat! Seimenii din lontru, ce erau de paza curței, a! deschis! p!rta f!r! de nici-o sil!; și închin!ndu-se la pic!re, dice!u bine a!i venit!, c! de mult! v! așceptam!, dragii nostrii! Caut! ce slujitori! de tr!b!, ce priinț! aveau c!tre domn!; și cu cine se se încr!d! Domnul la vreme ca aceea, av!nd! putere se !ie p!rta m!car! un! c!s!; !r! ei îndat! a! dat! cale și închin!ciune neprietenului Domnului! D!r! slujitorii cei c!l!ri! ca 500 de !meni! ce erau, unul de poveste nu s'a! aflat! l!ng! Domn! s!l! r!tu!sc!; ce cari! încotro a! putut! s'a! dus!; al!i a! fugit! spre Miroslava, al!i într'alte p!rți. Ca aceștii slujitori! erau! Ce Mihai! Vodă numai la Dumne!u n!d!jduia, și Dumne!u '!-a! ap!rat!. D!r! Velic!co, d!c! a!

intrată pe porța curței, au apucat de au slobodit pe nisce feciori de boieri, ce erau închiși la Seimeni încă din zilele lui Nicolai Vodă, pentru pricina unor Turci de cândă răscoleau cu Moskalii: doi feciori a lui Manoli din Hulpănesci și alții, slobozindu-i au eșit; și s'au dus și Velicico după temeiul lor la Cetățuie; era prin târgu au lovit un Tănase Voită de la Suceva cu alți Moldoveni ca să tîmpine pe cine aveau pismă, să-și isbîndescă. Și era spre Cetățuie, când Mihai Vodă intrîndu în Cetățuie, au apucat de au închis porța, era catanele au și sosit la porța mănăstirei, și îndată au încungiurat mănăstirea, dîndu din sînețe, și făcîndu năvală să intre în mănăstire. Acolo erau toți boierii închiși cu giupănesele lor, cu totu ce aveau; ce cîtu puteau boierii se apărau din pistole de pre zidă asceptîndu pre Tătari. Tătarii despre Cîricu avîndu veste de sosirea catanelor, veniau care cîtu îi putea calul, prin Tătărașu, și prin târgu spre Cetățuie. Vădîndu orda Tătarilor, catanele își perduse sfatul; vădură la ce au venit, slăbi simțea ce aveau, și dederă toți de vale bulucindu-se la capul ézului subt délul Cetățuiei. Era cuconul Velicico n'au vrut să rămăie să împartă dobînda ce aru lua din Cetățuie; ce făcîndu-și privilegiu că are trebă, dîse lui Frența, păzesce măriea ta rășboiul până oit veni eu; și cum s'au dus nu s'au mai întorsu, ce s'au opritu tocma în Némțu. Tătarii de-o-dată dîndu năvală, până a se buluci catanele, au perit cîți-va de a catanelor; era bulucindu-se catanele, slobozîndu focu vitejese în Tătari, pre mulți au rănit, carii vădîndu focul n'au mai năvălit, ce au stătut pe de o parte; era catanele au purcesu cătinea a se așara, alături cu tufele pe sub Hlince. Eșit'au Mihai Vodă din Cetățuie, și împreunîndu-se cu Tătarii, au repezîndu în târgu să vie mai de sîrgu slujitorii seimeni, și vinătorii, și negustorii, și alții toți; și îndată încălecîndu toți, au mersu; și dîndu-se pe din délul vinătorii, alături cu catanele, au începutu a da din sînețe în glôta catanelor; și îndată pre cîți-va oborîndu-i, că era vremea înserată, își perduse cîmpul catanele; și totu silîndu înainte clătîndu-se prin nisce ripi, cum este locul acela, că d'inainte nu le luase locul, ci năzuîndu spre pădure, au cădutu într'o ripă adîncă pe'ntuneric; și de acolo îi lua Tătarii de grumazi, pre cîți au pututu prinde. Era cîți au eșit peste ripă, s'au dus cine încotro au pututu hălădui, innoptîndu de nu s'au mai vădutu. Deci Tătarii s'au întorsu la coșul lor în Cîricu cu vr'o 50 de catane robiți, și Frențe Căpitanul lor. A doua zi venîndu Mihai Vodă, din Cetățuie în curte, venit'au și Tătarii, aducîndu pre catanele cei robiți cu stéguri, cu dobele lor, ce luase cu catane. Adus'au pre Frențe înaintea lui Mihai Vodă, pre carele întrebîndu-l Mihai Vodă, și muștrîndu-l că pre un tîlharu, ce au venit, ce au căutat în Cașîn, apoi în cetatea Némțului, cine l-au chie-mat să vie aici, cu a cui poroncă au venit iproci? Frența au răspuns că cu poronca Generalului au venit ca să ia pre Mihai Vodă, să-l ducă la Némț, ca și pre Nicolai Vodă. Deci răscumpărîndu-l cu bani Mihai Vodă de la Tătari, și l-au scos la porță, și i-au tăiat capul înaintea curței domnesci; era până a tăia pre Frența, Cuza Spatarul era spîndurat de furca scrînciobului, ce era înaintea curței domnesci, îmbrăcatu, încălțatu, cum l-au fostu găsit. Dîcu să fie chie-mat el pe catane în Iași să ia pe Mihai Vodă. Prin

păduri, pe drumuri, pre la odăi, pre unde fugise catanele, și totu îi aduceau câte 10, câte 5—6 în multe zile, prindându'i omeni pe unde'i și afla; și cum îi aduceau îndată îi spânzura, îi ardea, îi puneau în cărlige, și de piciore spânzurați. Și stringându trupurile celor morți și periți de Tătari la război, i-au îngropat, și au făcută movilă mare de asupra lor, în delu între Gălata, și între Cetățuie lângă drumul cel mare, și au mai făcută ș'o cruce mare de pără, săpată cu slove, și cerdacu forte frumosu de pără, precum se vede lângă acea movilă, pentru semnu de biruință ce au biruită pe neprietenii săi; că după isbânda războiului ce au avută Miha Vodă cu Nemții, au prinsu pre mulți și din Moldoveni, veniți la acel podghéz; ce totu cu morți groznice i-au omoritu. Pre unii i-au spânzurat, pre alții îi ardeau în focu de vii, pe alții de coste spânzurați, pe alții de piciore, câtu de gróză nu puteau să treci pe ulița cea mare, privindă atâția omeni spânzurați, și într'unu-felu, și într'altu; și cu atâte morți ce făcea tălharilor, totu nu se părăsiau. Era Catanele și Nemții, ce robise slugitori Moldoveni, i-au trimesu Miha Vodă la Impărăție: 12 Nemți și Catane cu stégurile lor, cu dobele lor, și i-au dusu la Udriș, că acolo era Impărăția, care mare laudă și mulțămită au făcutu lui Miha Vodă pentru acea slujbă. Era cându au purcesu podghézu la Iași, se ia pe Miha Vodă, au purcesu și Văsili Căiurul cu altu podghézu, numai să jăcuască și elu în țera de giosu casele boieresci; ce pe alții n'au găsit; numai lovindu și la casa lui Constandachi Stolnicu ca s'el prindă, elu au prinsu de veste și au scăpatu cu fuga, era casa lui au jăcuit'o de totu ce au avută, și de bucate, și de odore, și i-au luat și giupănăsa în robie, pe o soră a lui Miha Vodă, și au dus'o în Brașov la Generalul, și au dat'o în pază, de unde au scăpatu ea mai pe urmă; dându bani unui țeranu, au furat'o, și au scos'o în țera. Ce vitejie de omu cu socotela, au robitu o femeie!

Deci Miha Vodă biruindu aice la Iași Catanele, s'au gătitu să mergă și la cetatea Némțului, se bată catanele, ce mai erau de păziau cetatea; și a treia zi după războiul ce au avută la Iași, au purcesu la Cantemir-Mărza Saraskeru pe oster Tătărăscă; că erau acolo ca la 2000 de Tătari. Deci mergendu până la Crivesci, i-au venită veste cum au fugitu tote catanele din cetatea Némțului; și au chematu pre Mărza, și le-au spusu să se întorcă inapo; ce ei nici într'unu chipu n'au vrutu să se pără dobânda lor, ce a doa zi s'au pornitu. Giuruit'au bani să le dea Miha Vodă Mărzaciilor numai să se întorcă inapo, să nu prăde țera; ce nici asa n'au pututu folosi; și au purcesu și Miha Vodă după dênșii. Ce Tătarii, după obiceiul lor, au și lăsată ciambur în tote părțile, în șese zile de au prădatu și au robitu; și fiindu érna mare, omeții mari, nu s'au pututu ascunde bieții omeni; și s'au amplutu de rob și de dobitoce; cum erau saniile cu bejăniile, așa le aduceau încărcate de muieri și de copii, și pe drumu copiii degerați, și fete mari cum era mai amară. Éta la câtu au adusu țera acei lepădați de Dumneđu: Căiurul, și Mironu, și Velicico, că s'au strinsu cetă de tălhari să ia pre Miha Vodă, precum ore cându pre Duca Vodă de la Domnesci, că éra au fostu Mironu jolnir și atunci la Leși, cându au luat pre Duca Vodă celu bătrănu. Ce precum atunci pe urmă nici unu folosu n'au adusu, așa și acum; că ori căpi s'au sculat din boierii

Moldovenesci asupra Domnilorŭ, nici unui de acela n'au pricopsitŭ; ce totŭ cu osîndă Dumneŭească au peritŭ; ŝi potŭ dice cŭ acel de pre atunci, ce se hainiau despre domniŭi acela ŝi se sculaŭ asupra lorŭ, dŭrŭ au avutŭ ŝi strimbŭtate, sŭu urgie de la acel domniŭ; dŕrŭ acestiŭ scimŭ cŭ nici o strimbŭtate despre Mihaŭ Vodŭ n'au avutŭ; ce numai din firea lorŭ cea rea au rŭdicatŭ zurba asupra lui Mihaŭ Vodŭ ca sŕlŭ la din scaunŭ; ŝi   tŭ ce folosŭ au adusŭ   reŭ: robie ŝi jacuri în t  te p  r  ile!   rŭ de Mihaŭ Vodŭ nu s'au pututŭ lipi, nici s'au apropiatŭ; ce   u, a  a dicŭ, cŭ pre Domnŭ nime să nu'lŭ defaime, cŭ Domnul, orŭ bunŭ, au r  u, feritŭ trebuie. Domnul nu în de  ertŭ p  rtŭ armŭ; ŝi mai multŭ armele Domnului asupra celorŭ   mprotivniciŭ st  p  nesc   ŝi r  nesc   pre d  n  il; ŝi de c  te orŭ zarve ca aceste s'au a  i  atŭ asupra vre unui domn  , totŭ de risipa   reŭ au fostŭ. Că   nt  u c  nd   s'au r  dicatŭ H  nesc  il pre Duca Vodŭ, de 'l  -au scos   din scaun  , ce au f  cut   pre urmă Duca Vodŭ? Au venit   cu Tătari de au pr  dat   ținuturile acele, ŝi pre mul  i din c  piteniŭ au sp  ndurat  , pe al  i i'au   n  pat  , pentru fapta aceea ce au făcut'   ei. D  r   Petriceico Vodŭ, c  nd   au fugit   de la Hotin   în   ra Le  esc  ? D  r   pe urmă au   rnat   T  t: riŭ în   r  , din Nistru p  n   în Prut  , ŝi p  n   în Jijia, cu mare pagubă ŝi robie. R  dicatus'au   r   pre Duca Vodŭ Moldoveniŭ cu Le  i amesteca   de 'l  -aŭ luat   de la Domnesc  , c  nd     mbla Petriceico Vodŭ s   bată Bugeagul. D  r   au n'au fost     r   peirea   reŭ, de Tătari ŝi de Le  , ŝi fómete mare în doi trel ani în   r  , c  t   m  nca om   pre om  , precum mul  i spuneau de ac  sta, care nu fómete, ce os  nda lui Dumne  u, asupra acestui p  m  nt  ? D  r   au a Domnului au fost   pricina aceea? Ba nu a Domnului, ce răutatea celorŭ r  i. R  dicatus'au ŝi acmu asupra lui Mihaŭ Vodŭ, carele de nu 'l  -ar   fi ferit   Dumne  u, păzindu-l   de neprietenii s  i;   r   de s'arŭ fi t  mplat   s  l   la Nem  i,   re cine ar   fi r  mas   ne-robit   din Moldoveni de Tătari? Că atunci ar   fi fost   sfir  itul acestui tic  los   de norod  ; că pre Mihaŭ Vodŭ 'l  -ar   fi luată Nem  i,   r     ra t  t   o robia   T  tariŭ. D  r   au pricina Domnului este? Domnul au silit   s  i apere; d  r   ei singuri de bună vocea lorŭ, '  -au agonisit   perirea. ŝi nici cu at  ta pradă ŝi mor  i, ce făceau într'  n  i nu s'au p  r  sit  ; ce   r  i s'au mai strins   o s  m   de Moldoveni cu Cătane ŝi Nem  i, în m  n  stire în Ca  in   ŝi la Mira; ŝi ședeau într'acele do   m  n  stiri, ŝi   siau de jăcuiau în t  te p  r  ile; ŝi nu s'au p  r  sit   v  d  nd   patima lui Frențe Căpitanul, ŝi podgh  zul lui ce au ispr  vit  . Deci Mihaŭ Vodŭ după r  sboiul cu noroc   ce au avut   la Ia  i cu Frențe Căpitanul, ŝi au r  mas   isb  nda la Mihaŭ Vodŭ, n'au z  bovit   o lună de   ile, ŝi s'au g  tit     r  i de r  sboi   cu T  tariŭ ŝi cu   stea lui, ŝi au purces   la m  nastire la Ca  in  .

Dup   r  sboiul cu noroc   a lui Mihaŭ Vodŭ cu Frențe Căpitanul la Ia  i, totŭ nu s'au p  r  sit   t  lharii; ce   r  i s'au strins   Catane ŝi Nem  i, ŝi au   ntrat   în m  nastire în Ca  in  , de prad  u ŝi jăcuiau în t  te p  r  ile, ŝi duceau la m  nastire. Deci Mihaŭ Vodŭ n'au mai putut   suferi; ce s'au g  tit   tot   într'acea   rn  , după ce au venit   de la cetatea N  m  ului, ŝi au purces   la   ste. Adus'au ŝi Tătari, ce ei n'au venit   c  iŭ au scris   Mihaŭ Vodŭ; ce cum  i obiceiul lorŭ, au venit   mai mul  i de c  t   trebuiau; ŝi era Sarasker   peste   ste Aslanai-

Mârza, omu foarte viteză și cu cumpătă bună, și au purcesu cu totă oșteă pe la Romanu. Erau 30,000 de Tătari, fără Moldoveni; era cându au agiunsu la Siretă, 'i-au venită veste luî Mihai Vodă că și în Hangul suntă Catane; și au trimesu de la Siretă podgéză 2000 de Tătari, și 200 de Seimeni, și cu boieri mazili de țeră, s'î ducă pe Tătari la Catane, era s'î nu prade țera. Mers'au și cu acea oște, Nicolai Lazul Sulgerul și Șerbanu Cantacuzino Postelnicu; și au intratū în Hangū, fôră de nici o dodăelă despre nime. Catanele fugise; rob'it'au Tătarii pe câți 'și-au găsitū Moldoveni; rob'it'au atunci și pre giupănésă luî Ilie Cantacuzino Visternicu, fiindu bejenită în Hangū, și pe altă giupănésă, fata luî Iordaki Cantacuzino Stolnicul; și le-au scosū Mihai Vodă din robie la Iași, oblicindu-se. Era Mihai Vodă trecendū cu oșteă în giosū la Bacău, după ce au intratū pin codru pe Tazlău, au eșitū câți-va Nemți și Catane pe Tazlău, ca o strajă, nesciindū nimică de oșteă ce le venia asupra; și dândū nisce Turci ce erau cu Mihai Vodă, peste acei Nemți, 'i-au grăbitū Nemții pe Turci; și îndată au peritū unū Ali-Aga de la Țuțora; era alții s'au datū înapoi, până au venitū și cea-altă oște. Și luândū veste Mihai Vodă, că au eșitū Nemți și Catane înainte, au sfătuitū cu Aslanai-Mârza, și cu boierii, cum arū face ca s'î nu prindă de veste Tătarii, că ei veniau pe urmă, pentru s'î nu lasă cémburū în țeră; și așa au purcesū Aslanai-Mârza Saraskierul cu 40 de Tătari numai, și cu Moldoveni, ca s'î vedă ca câtă somă de oște arū fi de Nemți; și cum 'i-au vedutū că suntū puținei, s'au și sloboditū la dênșii, și au prinsū singurū Mârzacul pe unul, și 'i-au rêsipitū îndată, și s'au întorsū Aslanai-Mârza cu robul legatū de plete. Era Tătarii prindendū de veste, îndată au începutū a striga hala; și care cum 'i-au pututū calul s'au pornitū după Catane, și nu 'i-au mai pututū popri nime, și într'o clipală au agiunsū pe catanele acele, și au lovitū satul Ocna fôră de veste, și tôte satele de pin pregiurū, și pin Cașinū, pin pădurī pe la bejăni; au rob'itū și au prădatū mai rēu de câtū la Nemți, mulțime de ômeni și dobitoce, că îi aduceau ca oile pe bieții ômeni, cu muierī, cu copii, câtū suspinaī unde vedeai atâte suflete; că amū fostū față de amū vedutū aceste. Era decă s'au strinsū Tătarii toți de la pradă, s'au aședatū pe șesul Troțușului de lîngă Ocnă până din giosū de satū de Rădiana, câmpul totū de Tătari și de robī ce luase. A doa di au mersū la mōnastire la Cașinū, că Nemții se închisese toți în mōnastire; ce cu Tătarii ce ispravă aveau s'î faci la cetate! Au încungiuratū mōnăstirea pe delaturi; era nu s'au pututū apropia de zidū, că se apērau cu sacalușe din tôte părțile. Ce lăcândū mōnăstirea au mai prădatū ce au găsitū pe afară, și s'au întorsū înapoi cu mulți robī și dobitoce; și au trecutū la Bugégū cu toți robii. Era Mihai Vodă au trecutū Siretul pe la Răcăciunū, și au venitū la scaunul seū în Iași. Nemții ce erau în Cașinū încă s'au rēdicatū, și au eșitū din mōnăstire, și erăși s'au strânsū la Focșeni, și au apucatū o mōnastire anume Mira, ce este pe Milcovū, și adăogēndu-se și Moldoveni. Era într'acea érnă, au ședutū Mihai Vodă totū cu pază; era după ce s'au desvērātū s'au gătītū de isnová érá de oște, și au purcesū totū într'acelașū anū, de primăveră la Focșeni cu oșteă Moldovei, de 'i-au scosū și pre aceia din țeră.

Fiindū învęțați Catanele, și cu Moldovenii, cari se făcuse totū uni cu Ca-

tanele, a prăda țera, nici într'unu chipu nu se putea mântui de dênșii; și vëndându că s'au și mai adaosü Nemții și catane la Focșeni, și țineau Mira și Cașinul, s'au înțelesü și la Impărăție, cum Nemții ținü două cetăți în Moldova; și au venitü unü cîhodarü a Vezirului cu fermanü să mERGă să risipESCă a cele două cetăți adecă mōnastiri; și 'și-au strinsü öste Moldoveni, Codreni, Lăpușneni, și mai de țERă, și Seimeni, și au mai adusü și Tătari; și au purcesü primăvERA la luna lui Maiü în 21 de zile în ziua sfântului marelui Constantin ImpERATü, cu frumoSă öste, cĂlărime și pedestrime cu tunuri; și au mersü la BĂrladü, unde s'au tĕmpinatü cu Tătarii. Și sosindü la Nicoresci, au tăbăritü östea acolo pedestrimea, și cu Tătarii au purcesü podghiazü nÖpTEa, și le-au datü Sĕrdarü mai mare pe öste pe Constaztin Țărigrădeanul Postelnicü mare, bunü viteazü, fiindü slujitü la Moskalü, la Căzacü, sciindü rōndul östiriü, și îndrăsnețü și cu sfatü bunü era. Și au trecutü Siretul unü în vadü, alțil în notü; fiindü nÖpTE n'au nemeritü toți vadul; și 'l-au lovitü fÖră de veste pe Catane, și erau o mie de Catane cu Nemți, și 'l-au aflatü în Odobesci pe o sEMă; pre cariü îndată 'l-au risipitü, și au începutü a' l lua de grumazü. ERă cĂți au scĂpatü, au fugitü pe Milcovü la mōnastire la Mira; și îndată au eșitü cu toți din mōnastire gata de rĕsboiü, cu dobe și cu stĕguri tocmiți de rĕsboiü. Tătarii s'au împrăsciatü a goni pe cei d'intĕiü; și ERă s'au luatü dupĕ pradă pe la Focșeni; alțil au trecutü pin țERA MuntenESCă. Moldovenii dăndü năvală vitejesce, n'au pututü ține Catanele rĕsboiul multü; ce au purcesü în risipă a da dosü și a fugi; și gonindu' l Moldovenii și Tătarii, tăindu' l și robindu' l, până s'au împrăsciatü care încotro au pututü scĂpa, pin munte, pin pădure, fÖră caü, rĂniți. Atuncea au apucatü Tătarii de au robitü și pe Didiulescul Căpitanul celü mare de la Focșeni a domnului Muntenescü; și 'l-au adusü împreună cu alți robi la Mihaü Vodă, și îndată 'l-au scosü din robia Tătarilorü. Decü dupĕ risipa Catanelorü cu a Nemțilorü, au mersü și Mihaü Vodă la mōnăstirea Mira, și au stricatü zidul mōnăstirei, pe poronca Impărăției, ce era făcutü de Antiohi Cantemir Vodă. Aprins'au și chiliile, și-o biserică de lemnü ce era făcută de Cantemirü Vodă cel bĕtrănu; și cîhodarul Vezirului era totü împreună cu Mihaü Vodă, că avea poroncă să șEDă să vĕdă cum s'orĕ strica acele mōnastiri. De acolo s'au întorsü Mihaü Vodă cu totă östea la mōnăstire la Cașinü; și aflăndü ERăși tĂlharii de catane, i-au gonitü pe unü, pe alții i-au prinsü vii, și au mersü de au stricatü și zidul mōnăstirei Cașinului. Pe une locuri au pusü lagumü de au sfărmatü zidul; pe de altă parte cu ciocane de ferü au adusü șalgăii de la Ocnă de 'l-au risipitü. Și așa le-au spartü lōcașul acelorü Nemți și Catane. Cu cĂtü le eșise Ăntĕiü laudă mare, și se temeau unde auĖeau de numele lorü, cu atăta mai pre urmă se deprinsĖse Moldovenii de' l băteau și intraü într'Ėnșii, unde și' l gĂsiau. Și făcĖndü isbĂndă Mihaü Vodă, s'au întorsü la scaunul sĖu în Iași; dĖră totü cu scĂderea țEREi, de robia și prada ce făceau Tătarii. Și au mai șĖdutü până la luna lui Iulie, și s'au gĂtitü ERăși mai cu bună gĂtire să intre în țERA UngurESCă, că au venitü poroncă de la Impărăție la Mihaü Vodă, și la Sultanul, și la Pașă de Hotinü să se gĂTESCă să mERGă în țERA UngurESCă.

Venindü poroncă la Sultanul și la Mihaü Vodă, și la Pașă de Hotinü, să

mărgă în țera Ungurască să prade, și să robască, cari nu se voră închina din domni Unguresci la Turci, că erau fugiți o sémă din domni Unguresci la Turci cu Craiul lor Racofi, dicându că de ară merge óstea, se voră închina tóte cetățile, și tótă țera Ungurască la Turci. Ce pe cuvântul lor le-au datú voie de au venitú la Hotinú unú Bercinie domnú Ungurescú, și cu alți cu o sémă de Unguri ce avea și óste, și s'au mai strinsú și alți; și s'au gătítú și Mihaí Vodă cu ómení de óste, călărime, și pedestrime, și s'au făcutú căți-va din Câmpu-lungení, și din Hânganí totú cu sânețe. Venit'au și Colcégú cu óste, Lipcaní și Turci 1000 de ómení. Sultanul încă au venitú cu Tătari, și s'au adunatú cu toți la Botoșení și au mersú pin Sucévă, și au trecutú munții pe la Câmpulungú, cu nevoie mare, fiindú potica strimță; și numai câte unú omú încăpea de mergea pe potică; atáta óste fiindú, câtú unde mânia nóptea fruntea, a doua și agiungea cei din urmă. Venit'au lui Mihaí Vodă în Câmpu-Lungú călărași de la Țarigradú, cum c'au bătutú Nemți pe Turci; că era la óste Turci cu Nemți. Ce Mihaí Vodă de ácéta n'au spusú niménuí, că de arú fi prinsú veste Sultanul, s'arú fi intorsú ínapoi; ce Mihaí Vodă mai tare îndemna pe toți să între în țera Ungurască; că Tătarii decă au vedútu locuri închise și grele precum îi muntele nu vreaú să mai între în strimtori; ce au purcesú Mihaí Vodă înainte cu óstea sa, și cu Colcégú cu óstea lui; érá Tătarii pe urmă. Dérú totú s'au intorsú din Suhardú dintr'unú munte 2000 Tătari; n'au cutezatú a intra. Érá alții au mersú după Sultanul, și au trecutú munții în trei zile, fără de nici-o dudăélă despre nime; că puținel Nemți ce au fostú la Strajă, au fugítú, vedéndú atáta óste cu Mihaí Vodă. Din boieri au fostú Darie Donici Vornicul, și Constantinú Costaki Visternicul, Constantinú Țarigrádeanul vel postelnicú, Macri Banú, Iordaki Cantacuzino vel Comisú. Decí cum au trecutú peste munte într'unú satú în Rodna, au prinsú puținel robi, și au datú focú satului; asijderea și alte sate pe pin pregiurú totú le-au datú focú. Satele dese cu case multe, câtú acoperise vėzduhul de fumú, și la unú locú au eșítú o sémă de óste Nemți și Catane, la locú strimtu, și îndată s'au apucatú de rėsboiú: déră n'au ținutú multú, că au datú návală Lipcaní lui Colcégú și cu Moldovení; Tătarii fiindú în urmă n'au prinsú veste, și i-au ínfundatú îndată, și au începutú a fugi, názuindú la cetatea Bistriței; ce puținí au scăpatú, și aveatú totú cai de cei mari Nemțesci, și lepe friji. I-au agiunsú și au robitú căți-va, și au perítú într'acelú rėsboiú 40 de Nemți; s'au aflatú trupurile; cu îndrăsnire tótă óstea au purcesú înainte, făcéndú isbándă ántéiași-datá; și au eșítú la cetatea Bistriței, câtú acoperise șesul acela óstea. Déră în cetate erau Nemți puținí; érá Unguri erau mulți, că se strinsése din tóte părți în Cetate; și se temeau Nemții de Unguri că s'orú închina. Și n'au fostú multă zăbavă să se închine; numai Tătarii n'au vrutú să mai zăbovescă; ce au ședutú numai o zi. Și au prinsú totú tērgul pe din'afară; numai cetatea au rēmasú; și pe lúngă cetate erau mulți din prostime ce nu mai încăpuse în cetate, cu care, cu dobitóce pre subț zidú; și au datú návală Tătarii, Lipcaní, Moldovení, și i-au luatú pe toți, cu tóte dobitócele acele; și au masú într'acea nópte tótă óstea pin pregiurul cetăței. Tótă nóptea au stătutú gata toți; nime n'au dormítú; érá a doua zi au făcutú sfatú Mihaí

Vodă cu Sultanul, se mERGă în giosu spre Braşovă, totu prădându şi ardându, şi voru eşi pe potica Oltuzulu; şi fôrte bine era aşa, că ară fi mersu fără de nici o dudăélă, că Nemţil erau duşi la ôste la Turci; numai pin cetăţi căţi erau închisî. Ce n'aă vrutū Sultanul, fiindū unū copilū tēnērū, nesciindū rōndul cum s'a purta; ce aă purcesū în țera Ungurēscă în lontru de aă prădatū şi aă arsū, şi s'aă umplutū de robî şi de dobitôce, şi de alte lucruri. Şi vrēndū sē esă pin țera Leşēscă pe la Scôle, aă prinsū Leşil potica cu ôste, şi nu i-aă lăsatū; şi s'aă întorsū eră în urmă pin munţi, prin locuri grele; şi le-aă eşitū mojiçimea înainte la locuri strimte, şi i-aă grămăditū, câtū aă lăsatū duiumul, şi mai multū, şi caiil orū 'şi-aă lăsatū; şi aă eşitū în țēră aice cu mare scădere. Eră Mihaî Vodă cu Colcēgū Sardaiul pe ôstea de la Hotinū, s'aă întorsū cu pace eră pin Câmpu-Lungū, şi aă venitū la scaunul sēu în Iaşi.

Bine nu s'aă aşedatū, i-aă şi sositū veste cum pre la Ocnă aă eşitū multă ôste Nemţi şi Catane, şi vinū sē'şi rēscumpere țera lorū; şi fiind ôstea lui Mihaî Vodă imprăsciată, cine-şi pre la casele lorū i-aă lăsatū eşindū din țera Ungurēscă, şi trudiţi de cale, n'aveau cu cine sē stee; ce aă eşitū din Iaşi cu toţi boieril şi cu negustoril, şi cu totū tērgul, şi aă trecutū Prutul la Țuțora, asceptândū sē vēdă ce se va lucra. Atuncea aă sositū la Prutū şi Sultanul; ce Catanele acele s'aă întorsū înapoi d'incotro aă venitū, temēndu-se a se mai depărta la câmpū de la munte. Şi s'aă întorsū şi Mihaî în scaunul sēu în Iaşi cu toţi boieril, şi cu mare laudă de isbānda ce aă făcutū asupra țerei Ungurescî, care nu vorū uita-o ei multă vreme, câtă pagubă li s'aă făcutū. Eră de la Impērăție i-aă venitū nume bunū, şi laudă lui Mihaî Vodă; şi ori de ce scria şi jăluia la Impērăție i se asculta şi isprăvia.

Eră în alū șeptele anū a domniei lui Mihaî Vodă, s'aă hainitū o sēmă de Turci de la Agemū, şi s'aă rădicatū asupra Impēratuluî Agemilorū, şi 'l-aă biruitū, câtū aă căutatū a'şi lăsa scaunul, şi aă fugitū pintr'alte părți de locuri în țera lui; şi vēdēndū nevoia aă agiunsū la Impēratul Turcului de la Țarigradū, poftindū sē'î dea agiutorū, împrōtiva neprietinilorū lui; şi n'aă vrutū sē'î dea agiutoru, macarū că de o lege suntū Turcîl şi aceia; numai puțină osăbire aă, precum noi cu Papistaşil. Şi aă Impērăție mare şi vestită. Decî vēdēndū nevoiea asupra lui sosită, şi ne dāndu'î Turcîl agiutorū, aă agiunsū la Impēratul Moscului, poftindu'lū sē'î dea agiutorū; şi i-aă giurnitū că'î va da o sēmă de cetăți pentru binele ce'î va face. Moscalul aă priimitū bucurosū, şi s'aă gătitū cu ôste multă, şi aă purcesū singurū Impēratul cu oștile la anul 7231; şi lovindū pe la Cerkezî, pe la Obăzale, tôte țērile acele s'aă închinatū sē fie totū una cu Moskul, caril totū Crescinî suntū aceia. Şi mergēndū Moskalil aă luatū câteva cetăți pe marea Caspiei; şi 'şi-aă aşedatū acolo ostile la ernaticū. Turcîl vēdēndū venirea Moskului într'acele părți de locū, fôrte s'aă îngrijitū, fiindū aprōpe de marea Nēgră despre Anadolū, şi aă trimesū solū, la Impēratul Moskului; ce pe solū 'l-aă opritū la margine, şi nu 'l-aă lăsatū sē mERGă în lăuntru, ce i-aă disū sē ședă la Azacū la cetatea lorū, până îi va veni rēspunsū de la Impēratul.

Eră aice în țēră domniea Mihaî Vodă cu pace; şi aă făcutū ruptă în tōtă

țera să fie numai cinci sferturi într'unu an; ăra altă nimică nici unu felu de angărie n'au mai scos; și le era tuturor sārăcilor mai cu odihnă; că fiesce cine scia cātu biru are a da într'unu an. Nu umbla zlotași totu deuna pin țera, cum era până atunci.

Totu într'acestu an 7231, au muritu și Mitropolitul Kir Gedeonu, și l'au îngropatu la Mitropolie; ăra în locul lui au alesu Mihai Vodă, și cu totu sfa-tul, și au pusu Mitropolitu pe Georgie Episcopul de Romanu.

Ăra cându erau ani 7231 Aprilu în 20, într'o zi sâmbătă, pe ameață-ți s'au scornitu aice în Iași, o fortună de vântu mare; și cându s'au scornitu fortuna aceea, s'au aprinsu o casă a unu popă din susu de biserica sfântulu Dimitrie; și cātu clipala ochiulu s'au aprinsu și biserica sfântulu Dimitrie; și fi-indu vântu mare ca acelu, n'au pututu stinge focul, măcaru că venise și dom-niea cu totă glôta; că era lucru mare și înfricoșatu, că de la biserica sfân-tulu Dimitrie, au săritu focul înainte cātu trage cu săgeta, de s'au aprinsu cu temei casele în rōndu, cum mergu pe lungă ulița cea mare; și îndată s'au aprinsu și biserica sfântulu Nicolai, și curțile domnesci de tôte părțile, cātu nu s'au mai pututu nime apropia, fiindu domniea singură în curți; că slu-jitorii Seimeni alergase toți în tērgu, ca dōră aru pute stinge focul. N'au pu-tutu scōte din casele domnesci grăbindu focul, ce numai cātu au eșitu dōmna cu cuconii, cu ce au apucatu ei singuri, cu doi-trei copii din casă; și au e-șitu la malul Bahluiulu din susu de podu, cu mare spaimă, și cu fuga au scă-patu pe giosu. Ăra multe lucruri au arsu în casă; că nu se putea nime a-propia de para foculu. Atunce aevea era certarea de la Dumneșu; și de la curțele domnesci au săritu focul pe eazu, de au arsu și acolo două-trei case; ăra curțile domnesci au arsu cātu n'au rămasu nimică nearsu cu biserică cu totu. Și numai cātu au arsu curțile domnesci, îndată au stătu vântu și s'au alinatu; și până a agiunge focul la curțile domnesci, multe case boieresci, și a altora, au arsu cu totu ce au avutu; că nime n'au pututu scōte nimică; că ca săgeta au mersu focul, cātu n'au vēdu nimeni ardere așa în grabă; și în giurmătate de cēsū s'au făcutu tôte aceste; mai multu n'au ținutu. Certare de la Dumneșu era grabnică pentru pēcatele nōstre. Ăra domniea s'au mutatu în două case boieresci, în casele lui Ionu Păladi Spătarul, și într'a lui Con-stantinu Costaki Spătarul, fiindu aprōpe una de alta; și au ședutu până s'au isprăvitu curțile despre dōmna. Ăra după arderea curțelor domnesci, îndată au orânduitu ținutul Orheiulu, și au adusu totu lemnul cātu au trebuit; și s'au mai orōnduitu și la alte ținuturi care pentru salahorie. Fost'au Isprav-nicu peste totu lucrul caselor domnesci mai mare Constantinu Costaki vel Spătaru, lăsându totă grija pe sēma lui; și apucându-se ântēiu de casele de-spre dōmna, de le-au tocmitu precum se vēdu, și au mai făcutu și alte case de zidu despre Bahluiu, fōrte frumōse. Și gătindu-se curțile despre dōmna până în patru luni; și mutându-se domniea în curți, cu mare bucurie au datu din tunuri; și lui Constantinu Costaki vel Spătaru i-au mulțamitu Mihai Vodă de slujba ce i-au făcutu; și l'au îmbrăcatu cu contēșu cu sobolū, și șlicu de sobolū, și cu totu alaiul domnescu l'au dusu la gazdă, cu surle, cu dobe; și la gazdă ose-

bite daruri i-au trimis. Acoperit'au și biserica sfântului Nicolai totu într-acestă an.

Dice unu cuvântu: înmulțindu-se păcatul, se nasce pedépsa, precum și la noi în țeră câtă s'au tēplată în a treia domnie a lui Mihaï Vodă, cum au venit domnă, au intrat Nemți și catane în țeră, au robitu, au pradatu. Adus'au Mihaï Vodă Tătari ca să scotă pe Nemți; érá robie și pradă. După robie fómete mare, câtă a'i agiunsu merța de malaiu 10 lei; au muritu multe suflete, câți nu s'au dusu printr'alte țeri. După fómete, ciumă, omorū, bocete, și vaele în tóte părțile. Pe urma acelora lovit'au bôlă în dobitoce, câtă la unii ómenii n'au rămasu nici c'o vită; și în tótă țera era acea bôlă de dobitoce. Érá peste tóte aceste, și focu náprasnicu, cându au arsū curțile domnesci. Dice Solomonu că: pre cine iubesc Dumneđeu ilu cértă, pentru ca să se îndrepteze. Ce cu acestu cuvântu ne mângăemū și noi de tóte certările ce ne vinu de la Dumneđeu.

În anul acesta érá au scosu Mihaï Vodă desetina de stupi să dea toți; neplăcutu lucru era alesu boierimei și mōnăstirilor acestu obiceiū; și testamenturi cu afurisenie erau de la alți domni să nu mai fie desetina pe boieri și pe mōnastiri. Numai nevoia dice că strică obiceiurile cele bune, că la mare nevoie și strimtorare au cădutu domnia acestui pământu; de vreme că doi Pași mari Saraskeri s'au făcutu părtași a stăpâni din partea Moldovii: Tighine și Hotinul. Nu mai potū domni sătura cu datul.

Érá într'acestū an au făcutu aședare Moskalii cu Șahul, Impăratul de Persia; și au făcutu legătură între dēnsii, ca să'si stăpânescă elu țera; și cându i-artu trebui oști, să'i dea într'agiutorū Impăratul Moskului asupra zorbalilorū Enicerilorū lui. Déră și Moskalii să ție tóte cetățile acele ce au luatū la marea Caspiei. Turcii vėdēndu acele tocmele a lorū, au trimisū și ei óste multă la Anadolū pentru paza marginei țerilorū sėle; și au luatū câte-va cetăți și multu locu.

Érá la anul după ce s'au gătitu curțile despre dōmna, s'au apucatū Mihaï Vodă cum s'au luatū omătu de curțile cele-alte ce suntū despre apusū, și au stricatū întēiū tóte cele vechi: Divanurile, Spătăria până în pământu; numai două case ce suntū de Vasile Vodă făcute le-au lăsatū și le-au tocmitu întēiū acele, érá altele le-au făcutu din temelie cu frumósă orōnduélă precum se vėdū. Măcarū că acei Domni ce au făcutu curțile aceste mai în trecute țile au fostū, și mai putincioși din avuție, și vreme au avutū mai pe voie, nu cu atâte supărări despre Turci; déră ori că le-au fostū uritu a chiețui, ori că nu le-au datū cunoscința, prea uritu și ciudatū erau făcute casele aceste domnesci. Déră Mihaï Vodă le-au făcutu fōrte frumōse și deschise precum se vėdū. Într'acestū an 7232, fosta'au sēcetă mare, pānele prōste, mōrte în dobitoce, stupii în scădere; și peste tóte aceste, scos'au desetina de stupi indoită, de au datū cu toți, și boieri și mōnastiri, câte 48 de bani pe stupu. Cu mare supărū era boierilorū și țerei; și s'au imputinatū stupii de pe la toți; că atâte negustorie aveaū și pământeni. alesu partea boierimei. Până a nu da desetină, cu stupii își chivernisiau casele lorū, și își plătiaū birul; pentru acēsta mare jale și supărare au cădutu preste toți, făcēnduli-se supēru de au plătitū stupii indoiti; măcarū că nu din lăcomie s'au făcutu acēsta, ca să stringă în casa lui,

aceste suspine a tuturor, ce de mare nevoie și asuprele ce'i veniați de la Turci, că nu mai avea cu ce plini poroncile Impărătesci, și cu ce umple pe Grecii, ce erau pe lângă dânsul. Déră totu era mai cu cale a scôte de cele obicinuite pe țeră să fi luat, de câtă a se face obicei. Domni' câtă aru putea să se ferescă să nu scôță obiceiuri ce n'au mai fost; de vreme că sunt omeni mari, trebuie și lucrurile lor să urmeze după cinstea lor, și pentru ca să nu rămăie în blestemul norodului; că suspinul săracilor nu rămăie în deșert, macar cât de târziu. Și decă face unu Domn obicei macar cât de rău, alții pre urma lui prea lesne facti pe obiceiul acela, fără de nici o îndoelă, aruncându grija sa păcatul asupra aceluia ce 'l-au scornit; și étă că rădăcina și începătura păcatului este aceluia ce 'l-au scornit, de au dat pildă și altora a'lu face; că stingerea și sărăcia tuturor boierilor și mănăstirilor le-au fost desetina acéstă îndoită, de au dat două desetini o dată, care nu se va uita lesne de la pământenii Moldovii. Totu într'acelaș an în luna lui Septemvrie, s'au pornit ploi grele, câtă au venit apele mari afară de măsura lor pe cum venia de altă dată, și au înecat multe dobitoce și omeni alesu la ținutul Tecuciului, și prisăci de stupi, fonațe, omeni, copii mulți; că așa au venit de o dată Siretul fără de veste, și 'l-au apucat pe omeni pin case; cari au scăpat pin copaci, au scăpat. Hergheli de țepe au apucat apa, și puținele au scăpat; turme de oi, și casele cu totul a bieților omeni le-au înecat cu totu ce au avut. Câte sate au fost pe Siret, potă dice că 'l-au prădat Tătarii; că nu puțină pagubă au avut, care nu se va uita curându de acei ce locuesc pe acele locuri.

Intr'acelu an s'au mazilit și Hanul Crimului, și au venit Hanu Megli-Gherei pus de Impărăție. Totu într'acelaș an luat-au Turcii o cetate de la Căzilbaș mare, cu multă locă împregiur, și cu mulțime de omeni; și au venit cu acéstă veste de izbândă unu Agă a Vezirului, cu fermanu, ca să se veselască domniea, să facă dulalma; și au făcut treile zile veselie fără de voie Intr'acele treile zile, ce au ședutur Turcul aicea, au dat câte de trei ori de di din tunuri, și din foc mărunți; și au disu surlele și dobele; și când s'au plinit treile zile, au purcesu și Aga Vezirului, dându'i bacșișu 7500 de lei, fără de cai, și fără de alte daruri ce au mai luat.

Éră la anul 7233, au murit și Petru Impăratul Moskului, cu mare bucurie de mórtea lui Turcilor; éră între creștinii mare jale și întristare, că pôte să mai fie altu Impărat precum au fost acesta? Că tôte Impărățiile și Craiile se înfricoșase de dânsul, de vitejiile lui. Éră în locul lui au lăsat împărăția pre séma Impărătesei lui, și ea au rămas stăpână în locul lui Petru, până va fi de vîrstă nepotu-său ce avea.

Éră aice în țeră ne mai putendu sătura pe Turci cu bani, au scosu Mihai Vodă văcăritu, câte unu zlotu de bou și de vacă, și de cal câte unu leu; si au datu toți și mari și mici, nu puțină scădere țerei.

Mai mers-au ôste Turcescă într'acestu an la Agemu, și au mersu și 15,000 de Tătari, și au avut mare răsboiu cu Căzilbașii, și multă ôste Turcescă au peritu la acelu răsboiu; și pre urmă éră au isbândit Turcii, și au mai luat câte-va cetăți vestite, cu multă loc pin pregiur, dintre care s'au și scrisu

anume cetatea Revanul, care cetate este mare în țera Agemilor, și se hotărește cu marginea țerei Turcesci, și altă cetate Tebrizul oraș mare și bogat, dără nu-l incungiurată cu zid; dără fiesce-care casă ca o cetate fiind incungiurată cu zamea de lut îngrădită, și cuprind multe case într-o zamea, și totu aproape una de alta, și cuprind câte-va mahalale, și este scaunul țerei ce se chiamă Azibragianu. Mai luat-au Ghengea érá oraș mare, unde se face mătasă multă. Au mai luat o țera ce se chiamă Loristanu. Aceste sunt totu mari și vestite cetăți; érá de cele mai mici cetăți și sate, au luat numărate, carele pentru lungime nu le-am mai scris; și au agiuns până aproape de Spahaci (Ispahanu) scaunul țerei Hagimesci, cale numai de o săptămână până acolo. Aceste toate le-au cuprins până la anii 7234. Mare Impărăție au fost și Persia, și vechie și nebiruită de nime, de câte-va sute de ani; dără precum eclisiarhul dice: «vremea începe țerile, vremea le sfirșesce; îndelungate Impărății, vremea le priminesce; și nici-unu lucru stătător în lumea acésta nu este». Intru acestu an au murit și Sinavski Hatmanul Coronel, a Craiei Leșesci, om mare și vestit. Fost-au aice la noi érna mare și lungă; omețe mari peste totă țera. Scos-au Miha Vodă érna o dajde mare pe boierii cei mari, și pre mazili și pre mōnastiri, pe somele văcăritului; și au socotit câte doi orți pe vită pe toți; și s-au făcut somă mare de bani la toți, și cu mare supără tuturor; de vreme ce țeranii n-au dat văcăritu, numai boierimea și mōnastirile. Și acestu sfat mai mult era din Grecii ce erau pe lângă Miha Vodă, s-au făcut ca să calce pe boierii de țera, precum li-i obiceiul lor; că de la o vreme mai mult cu Grecii se sfătuia de cât cu boierii de țera; că precum era Miha Vodă înteu cu boierii de țera într-unu cuvânt, și la toate sfaturile ce erau trebile țerei, cu boierii sfătuia și le aședa, cu atâta l-au prilestit Grecii, de i-au depărtat, și au rămas Grecii sfetnici și credincioși. Așa vremea mută și schimbă lucrurile; și mai de multe ori aduc și sfirșit rău.

Érá în țera Muntenească, ne mai putend boierii răbda vrăjmășia și asuprelile ce le făcea Nicola Vodă, s-au sfătuit cu toți, și au fugit carii încotro au putut scăpa, eșind noptea din Bucuresci îmbrăcați în haine proste, până la Colentina; că acolo le scosese caii și armele, și slugile lor acceptându-l acolo, fiindu strâși mari în oraș. Intra altu chipu n-au putut scăpa; ce fiindu toți sfătuiți la unu cuvânt, s-au strinsu toți la Colentina, și de acolo au fugit, carii unde le-au dat mâna. Aice în țera au fugit doi-spre-dece boieri: Nicola Rusetu Logofetul, ginerele Brâncovanului, și Dediulescu Visternicul, și doi feciori a lui Asan călărașu, și alții; și i-au priimit Miha Vodă cu cinste. Dără n-au dormit nici Nicola Vodă pentru acésta pribegie a boierilor aice; ce mulți bani au dat la Pōrtă, și au trāmis aice unu Capegi-bașă Impărătescu ca să ia pe boierii. Ce pre dēșii nu i-au găsit, că au fost trecut în țera Ungurească, cum au auzit de venirea aceuia, totu că venia să-l ia, și s-au întors omul Impărătescu înapoi. Érá Nicola Vodă au jăluit cu mare jalobă la Impărăție, precum Miha Vodă i-au risipit țera cu sfatul lui ce au îndemnat pre boierii de au fugit; și acum nici de poronca Impărătescă n-au vrut să dea pe boierii; și cu alte piri adăogându-l i-au stricat

domniea lui Mihaï Vodă; că au tramesu unu Capegi-başă cu fermanu şi au mazilitu pre Mihaï Vodă, domnindū 11 ani. Dără sē nu se fie mazilitu se sfătuisē toţi boierii sē fugă, pentru mare călcare ce aveau despre ómenii lui, mai alesu despre Grecii lui. Eră domniea au luat'o Grigorie Vodă, ce au fostu Terzimanu la Impărătie, strēnepotū lui Grigorie Ghica Vodă. Aşa s'au trecutū şi domniea lui Mihaï Vodă; şi până a se mazili, au luatū mare somă de bani, de pre la boierii cei mari, şi de la cei mai de giosu, şi de pre la negustori, adevierindū că le va da banii, şi nimēruī n'au mai datū; şi au rēmasū toţi vënduī, şi îndatoriī, plângēndū, şi cerşindu'si banii; şi au rēmasū bieīi pāmēntenii toīi îndatoriī, partea boierimei, şi cu tóte obiceiurile ce n'au mai fostu scornite înainte de dēnsul, carele nu se vorū uita de locuitorii țerei. Eră pe dēnsul luādu'lū cu tótă casa lui, 'l-au pornitū la Țarigradū, la anii 7235 Septemvrie 25.

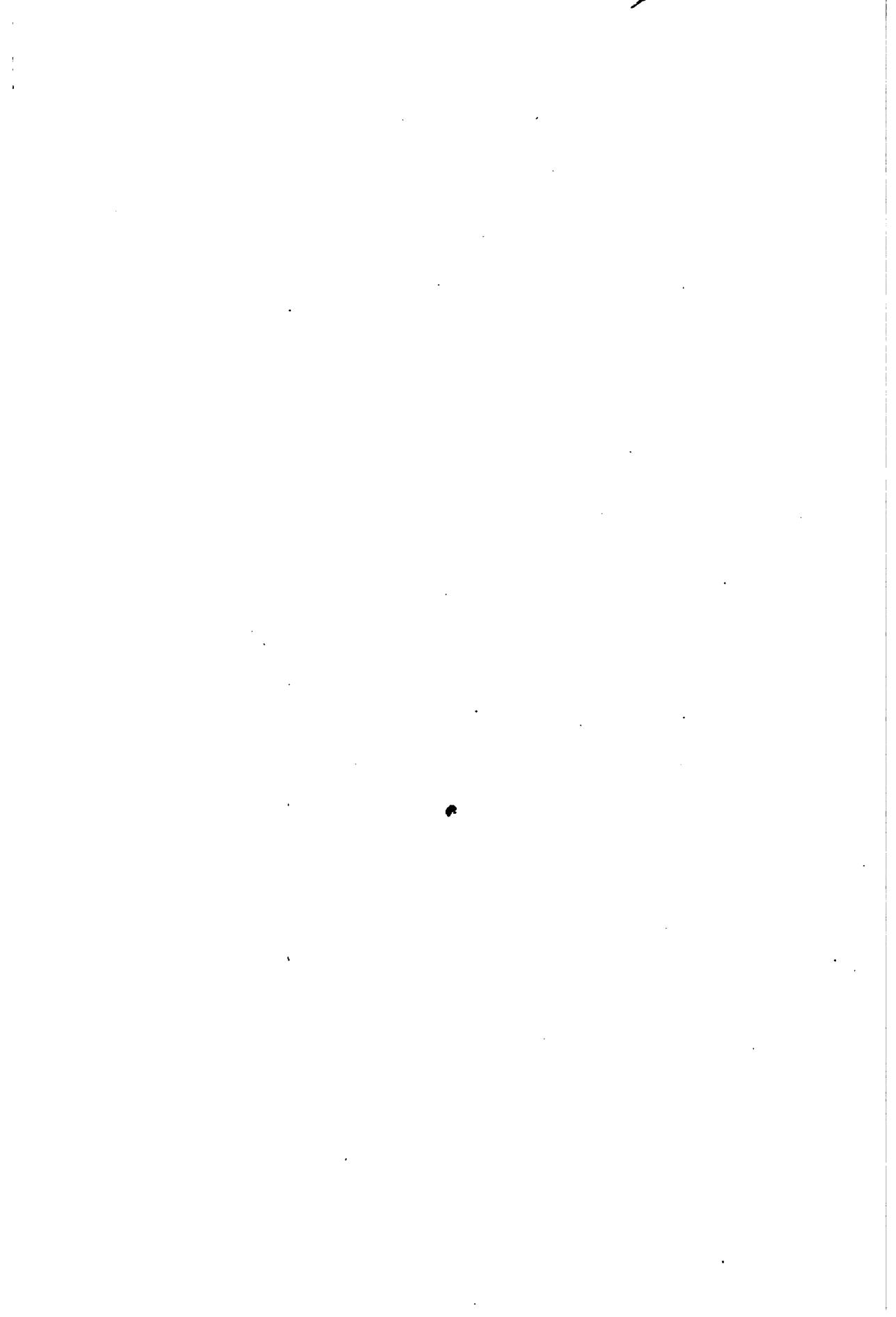
CAP. XXI.

Domniea lui Grigorie Ghica Vodă.

În anul 7235, venit-au domnū țerei Grigorie Ghica Vodă; elū fiindū Terzimanū la Impărătie, prea lesne și-au isprăvitū pentru domnie, fiindū cunoscutū la Pórtă, dāndū și bani după obiceiul lorū. Și luādu'si domniea, au purcesū din Țarigradū, și au poroncitū de i-au eșitū tótă boierimea înainte la Galați. Acestū Grigorie Vodă era strēnepotū lui Grigorie Ghica Vodă, ce au fostu domnū aice în țēră; dără fără de nici o mândrie. Pre boieri pre toīi i-au priinitū cu dragoste și la cinste, și nime n'au avutū nici unū prepusū despre dēnsul. Fiindū omū tēnērū, îi era dragū a se primbla adesū la vēnaturi; și cum s'au așēdatū la scaunul seū în Iași au scosū în țēră vācāritū de au datū toīi, care obiceiū 'l-au găsitū lāsātū de Mihaï Vodă, nu cu puțină scădere țerei, alesū boierimei și mōnăstirilor; încă au pusū nartul mai giosu de câtū Mihaï Vodă, sē dea câte șēse potronici de vită. Eră de primă-vară s'au apucatū de au făcutū unū turnū pe pórtă curței domnesci fórtē frumosū, și cu cēsornicū de bătea, de auđia totū orașul. Și au mai prefăcutū odăile Seimenilorū, precum și portul lorū le-au schimbatū, o samă totū cu haine verđi, alțiī roșiī, eră în capul lorū chivere negre; și era curtea împodobită. Era acestū Grigorie Vodă și călărețū bunū, și deapururea totū la preumblări cu toīi boierii, cu musice la veselie. Era omū bunū, pre boieri îi avea la cinste, nemāndru, cerca dreptatea fieșce cui la judecată, și limba Moldovinēscă prea lesne au învățatū. Eră la anul a domniei lui, s'au făcutū mare zurba între Tātari, rădicāndu-se unū Sultanū frate cu Hanul, cu toīi Bugegenii, ca sē scóțā pre frate-sēu Hanul; și s'au adunatū ca la 80,000 de óste, și au și începutū a trāmite aice la Grigorie Vodă cu laudă că vorū prāda țēra. Trimis'au Grigorie Vodă cātāva somă de bani și alte daruri; dără domnia și țēra au fostū în grijă mare; și s'au bejenitū tótă țēra, cu mare nevoie fiindū érna. Trăgānāndu-se trei

luni, și auzindu-se la Impărăție de rădicarea acelui Sultan cu Tătarii lui, asupra frăține-său Hanului, îndată au trimis un Pașă cu ôste, și au venit la Smilt. Venit'au și Hanul cu ôste, și Domnul Muntenesc până la un loc, și s'au întors înapoia scaunul său; și Grigorie Vodă cu câtă-va ôste Moldoveni, și ôste de la Hotin. Și vedându Tătarii că vine ôste asupra lor, s'au potolit; și Sultanul s'au plecat, și s'au dus singur la acel Pașă, și au trecut Dunărea, și s'au dus la Pörtă, lăsându pe Tătari să dea ei sémă. Eră Mărzacii cari au fost mai capete, au fugit toți la Leși. Domnia încă au mers cu ôstea până la codrul Kigheciului, și de acolo s'au întors la scaunul său la Iași, făcându o movilă mare, ca să fie sémnu de pomenire, și țera scăpându de tréba Tătariilor, déră cu multă pagubă satelor de pin pregiurul lor. Déră mai departe nu s'au întins, măcar că au venit poroncă de la Impărăție la Hanul, să plinască totă paguba Moldovenilor de la Tătari; déră ce intră în mâna lor, cu anevoie se scôte. Insa totu au luat Grigorie Vodă de la Tătari 220 de pungi de bani, și au dat și ômenilor celor prădați de Tătari, de acei bani. Cade-se pre făcătorii de bine pururea a'i lauda, și pre cei ce se silesc spre facerea de bine a obștiei; precum acest Domn, găsind aice în țéră un obicei scos de Mihai Vodă, desătina de stupi, de da mănăstirile și boierimea. La această dajde, multe mănăstiri au ramas la lipsă, și boierimea la mare nevoie și datorie au cădutu. Neplăcutu lucru era tuturor; éră acest Domn au arătat mare milă, și pentru dragostea ce avea către mănăstiri și către boierime, au legatu cu mare afurisănie, cu testamentu, ca să dea mănăstirile și boierimea de dece stupi unu leu, și 'i-au deosebitu din prostime, cu mare mulțămită și laudă de către toți, de această aședare ce au făcutu acestu domn, și nemuritoru în veci de la pământeni Moldovei; și au întăritu acel hrisovu și cu iscălitura prea fericitului Hrisantu Patriarhul Ierusalimului, fiindu venit aice în țéră, cu mare blestemu, care domn aru mai strica în urma lui, din care aru vrea să strice și aru mai cuteza peste acea legătură, în zădaru ilu voru avea Moldovenii de domn Crestinu, ce ori Ionu Vodă Armanul, ori Gașparu Vodă Sasul, s'ei dică ca unu călcătoru de lege. Déră din omul bunu, bunu lucru ese. Adus'au și dascalii Elinesci Greci și Slavonesci; și au aședatu scôlă de învățatu copiilor; și câtă somă de bani s'au făcutu dascalilor pre anu, au orânduitu și din Visterie, și au orânduitu și boierii cei cu boierie, ca să dea aice bani din anu în anu. Și ori cine vra s'ei dea copii la învățatură, învăța fără nici o plată. Aceste toate le făcea, că nu era lacomu ca să stringă avuții, ce mai multu se silia ca s'ei rămăe lucruri vrednice pre urma lui, de câtu să rămăe avuție; care la puțintei să află acesta daru, ca să nu'i biruască pofta lăcomiei și iubirea argintului.

SPISĂRIUL CRONICII ATRIBUITĂ LUI NICOLAI MUSTE,

VARIANTA
LA
CRONICA ATRIBUITA
LUI
NICOLAI MUSTE

Manuscrisul publicat  de N. Bălcescu  n Magasinul istoric  pentru Dacia tomul III, este mai pu in  completă de c t  acel  reproduș de mine sub titlul de *Cronica atribuit  lui Nicolai Muste*. Ast-fel  manuscrisul lui Bălcescu se încheie cu Domniea a treea a lui Miha  Racovi    n Moldova, c nd  manuscrisul meu merge p n  la Domniea lui Grigorie Ghica inclusiv .  nt iul manuscris  are o particularitate, aceea că: *de la a treea domnie a lui Duca Vodă, p n  la Domniea  nt i  a lui Racovi   Vodă, descrierea evenimentelor variază cu totul de textul manuscrisului reproduș de mine*. Public  d r  în deosebi ac st  mare Variantă.

M. KOGĂLNICEANU.

VARIANTA

LA

CRONICA ATRIBUATĂ LUI NICOLAI MUSTE.

Domniea Ducăi Vodă ală treilea rîndu.

Venit'au Domnă țerei Duca Vodă cu a treea Domnie din Domniea țerei Muntenesci; venit'au cu dînsul și câți-va boieri Muntenesci, pribegindă de grija lui Șerbanu Vodă ce venia Domnă țerei Muntenesci, că acești boieri nu se potriviau în sfatul lui Șerbanu Logofătul, ci nu 'l-au putut accepta se'lu vedă Domnă, ce au eșit toți cu Duca Vodă.

Pre acele vremi era greă țerei noastre pentru zaharale și menziliră la drumul Cameniței, și cu cheltuiala ce trebuia la schimbatur Pașilor de Cameniță; erau locurile totu pustii din Iași până în Nistru încă din ernalul Tătarilor cum s'au pomenit la Domniea lui Dimitrașco Vodă.

Aședase Antonie Vodă slujitor în Tabăra și în Ștefănesci de ținea drumu de cai de olacă și de hrană până în Cameniță cu multă nevoie de Turci ce urdină în sus și în giosu, și veniau podghiazuri de peste Nistru, și loviau pre Turci și pre neguțatori la drumul Cameniței de multe ori. Era Duca Vodă aședăndu slujitor de ajunsu și în Ștefănesci și în Perireta, și osebită trimitea stéguri de lefecii de pază pre câmpu, și lipcanii ce avea; deci s'au aședat și s'au potolit, și era pace.

Era în ală doilea ană a domniei lui, au tăiat pre trei boieri a nume pre Vasilie Geuca velu Visternicu, și pre Bogdanu Jicniceriu, și pre Lupul Sulgerul, aflându'i violen; au făcută carte violenă cu iscălitura lui Dimitrașco Vodă Cantacozino, carele era mazilită în Țarigradu, scriindă lă o sémă de capetenii de la ținutul Orheiului și a Lăpușnei, ca de la singuru Dimitrașco Vodă, cum din mila lui Dumnezeu 'l-au miluită împărăția cu domniea țerei; ce îndată ce oru vedea cartea lui se mērgă se prindă pre Duca Vodă, și cu totă casa lui, și pre o sémă de boieri a nume pre Mironu Logofătul, și pre Buhușu Hatmanul; și în cartea aceea era izvodită cu ce mörte oru omori pre Duca Vodă, și cu ce mörte pre Dómna și pre coconii, și ce sémă oru face lui Buhușu Hatmanul și lui Mironu Logofătul. Socotindă că căpeteniile și slujitorii de la acele ținuturi prea lesne se plăcă la lucruri noi, și trimetendă cartea aceea Geuca Visternicu și Bogdan Jitnicerul, pre Lupul Sulgearul acolo la căpitani de Orhei și de Lăpușna, cari vedendă cartea lui Dimitrașco Vodă așa scriindă la dēnsii, pre o parte s'au făcută a priimi poranca ce le scrie, era pe de altă parte unu căpitănu anume Decusară, luandă cartea aceea, au încălicat și cum mai de sirgu au venit de au dată scire întéiă lui Buhușu Hatmanul, pe vremea de amiață-și; și sculându-se Buhușu din somnă au mersu la curte și dăndu scire Ducăi Vocă îndată au trimis pe Georgiță Ciadinu Sărdarul de au prinsu pre Lupul Sulgeriu și 'l-au adus cu pază, carele îndată au spus că l'au trimis Vasilie Geuca Visternicu și cu Bogdan Jitnicearul cu acea carte

acolo la căpitaniî de Orheiū și de Lăpușna, și îndată trimețendū pre Baș-buluc-bașea cu Selmenîi la gazdele Boerilorū acelora, de i-au adusū și i-au pusū la pază, până au făcutū Divanū cu toți boerîi și cu Mitropolitul Dositeū, și aducendū-i pre tus-trîi la Divanū în ograda Curții, și întrebându-i, n'au mai tăgăduitū viclesugul lorū, ci au spusū dreptū că ei suntū vinovați; și așa Duca Vodă cerea giudețiū de la boeri: «dumneavōstră, mă rogū să mă giudecați cu acești boeri.» Și după Divanū i-au scosū la fōntână și i-au tăiatū.

Duca Vodă într'acestașū anū au mersū la Țarigradū, avendū piră cu Stefanū Vodă feciorul Radului Vodă, pentru logodna fiică-sea Catrinîi, ce o logodise cu Stefanū Vodă feciorul Radului Vodă încă de copilă mică; eră decă au agiunsū la vîrsta căsătoriei, nu se ținea Duca Vodă de tocmelă. Și eșindū fata de față la Divanul Vizirului, au remasū feciorul Radului Vodă pre Duca Vodă de la Divanū, și numai ce 'i-au căutatū Ducăi Vodă a face tocmelă să vie în țēră să nuntescă feciorul Radului Vodă.

Atuncea fiindū Duca Vodă în Țarigradū, Căzaciî de la Ocraină căpi erati peste Nistru și peste Buhū, s'au închinatū la împērăția Turcului și au datū Ducăi Vodă și Hătmănia de Ucraina; datu'i-au unū tuiū și buzduganū, și șlicū de sobolū, precum purtatū Hatmanîi Căzăcesci; și viindū den Țarigradū Domnū cu trei tuiuri Duca Vodă, și se scria în titulușul lui: «Domnū țerei Moldovei și Ucrainîi.» Și după ce au nuntitū aici în Iași dānduși pre fiică-sea Catrina după feciorul Radului Vodă, nuntă Domnescă cu soli din țērile megiașe venindū la nuntă cu daruri scumpe ca la unū Domnū vestitū și avutū, au mersū Duca Vodă la Ucraina, până în Nemirovū, și au aședatū Hatmanū Căzacilorū pre Iane Drăghinici, Grecū fiindū, scia limba și obiceiile rusesci, că era omū slujitū; și Polcovnici pre ôstea căzăcescă au pusū din căpeteniile căzăcesci, și au pusū de au făcutū case domnesci în țermurile Buhului la Șpicova, și alte case în țermurile Nistrului la Țicānauca. Și decă au gătītū casele, alū doilea anū primăvara, eră au mersū Duca Vodă până în Nemirovū cu totă casa lui, și cu toți boierîi, primblāndu-se, avendū pace aședată de tôte părțile, făcendū mese mari, și chiāmāndū pre Hatmanul și pre Polcovnici la masă, cinstindu'i până se veseliatū cātū nu puteau sta, ci'i luau tovarășiî de'i duceau pre la casele lorū.

Duca Vodă, după ce au venitū den țēra Muntenescă, au lăsatū țēra în 6 luni de n'au scosū nici o dare, rugāndul boierîi ca pre unū Domnū avutū, să chiețnescă de la sine; și decă vorū trece 6 luni, atuncea va scôte scrisōre și'i va lua banîi, că țēra era săracă, încă den ernatul Tătarilorū; deci pre socotēla boierilorū au luatū zapisū de la māna boierilorū, să aibă a'i plini banîi după șēse luni. Eră pre urmă mari nevoi erau pre boierîi, și pre mōnăstiri și pre țēră, cātū nu se mai puteau plăti ômenîi cu cātū aveau, și cădu tuturorū cu urītū Duca Vodă, că toți rugau pre Dumneđeu să'i māntuēscă de vrājmașia lui.

Eră în a cincelea anū alū Domniei lui, l. 7191, gātindu-se Turciî de ôste să mērgă în țēra Nemțescă, venit'au poruncă și la Duca Vodă, și la Șerbanū Vodă Domnul Muntenescū, să mērgă și ei cu ôstea țerei lorū, și purcedēndū Duca Vodă Aprilie 20, merģea încetū, pentru Tătari, până s'au strecuratū toți; cariî viindū prin țēră, făceau multă stricāciune pre unde au agiunsū, până au trecutū în țēra Muntenescă, apoi au trecutū și Duca Vodă pre la Focșani cu multă boerime

și ște grijită, érá Caimacamí aú lăsatú pe Nicolae Racoviță Logofétul, și pre Páladie velú Spátarú, și pre Toderășco K. velú Visternicú; aceștia toți s'aú sfătuitú ca de se va mai întórce Duca Vodă den ște se nu'lú ascepte, ce se pribegéscă cine încotro arú putea; și cu o sémă de boieri ce aú mersú cu Duca Vodă în ște, erau totú la unú cuvéntú.

Mers'aú Duca Vodă prin țera Muntenéscă pre la Rușava, și de acolo aú trecutú peste munte și aú mersú în susú prin Sebeș, prin Logoșú, prin Temeșvarú, prin Sarvași, prin Solnocú peste apa Tisa, și de acolo aú trecutú Dunărea pre la Buda, și acolo peste Dunăre aú agiunsú pre Șerbanú Vodă, și viindú Șerbanú Vodă Domnul Muntenescú, s'aú adunatú cu Duca Vodă; érá Vizirul cu șteea Turcéscă era mai înainte la Stolbeligrad.

Vizirul Cara Mustafa Pașa, pre atunci cu acea gătire de oști cu îndemnarea lui Tiukel Grof și cu altorú domni Unguresci, aú mersú se ia cetatea Enikiul în țera Nemțéscă la margine despre Buda, de care gătire Nemțií luândú veste, aú întăritú acea cetate cu ște și cu ce aú trebuitú; și sosindú Vizirul cu oștile lîngă cetatea Enikiul, aú prinsú limbă, carea aú spusú că cetatea Enikiul este grijită și cu mare tărie, carea nu o va putea dobândi; érá cetatea Beciul unde este scaunul Impărătescú, este fôră de nici o ște, și negrijită, că Impărăția Némțului era dusă cu șteea în altă parte, avéndú răsboiú cu megiașií sêl.

Luândú Vizirul veste pentru cetatea Beciul, că ar fi negata de ște, aú lăsatú împotriva Enikiului unú Pașă cu vr'o trei mil de Turci, érá elú cu tótă șteea aú purcesú de la Enikiú și aú mersú la Beciú, nemicú zăbavă făcéndú la Enikiú. În Beciú era numai unú Ghinărariú anume Starembergú cu 25,000 de Nemți. Sosit'aú Turcií sub cetatea Beciul în 5 zile a lui Iunie, și aú zăbovitú până în 2 zile a lui Septemvrie. Bătândú nepărăsitú den tunurí, cum și den cetate, se apérau vitejesce; era în mare strânsóre cei den cetate și în cumpănă de peire, neviindu-le agiutorú, până aú venitú Sobiețkíí Craiul Leșescú cu ște și aú bătutú pre Turci, și aú mântuitú cetatea Beciului; și întorcéndu-se Vezirul aú stătutú la Buda câte-va zile, și pogorându-se Craiul Leșescú cu șteea în giosú, pe de césta parte de Dunăre, érá aú mersú șteea Turcéscă împotriva oștilí Leșesci și aú făcutú răsboiú vitejesce, și érá aú înfrântú pre Turci, déră nu cu puțină cădere și oștilí Leșesci.

Stândú Vizirul la Buda, nice pre Domnií acestorú țeri nu'l lăsa sê'și vie în țerile sêle, ce și pre Duca Vodă și pre Șerbanú Vodă îi ținea cu ómenií lorú acolo. Decí, Șerbanú Vodă, sfátuia pre Duca Vodă ca se dea bani, sê'și facă ispravă sê'í slobódă; elú n'aú vrutú se dee, dicéndú că elú nu va face obiceiú, «că noi cândú venimú în ște, suntemú datorí se aducemú poclonú Vizirului, érá cândú ne întórceamú den ște, ne îmbracă cu caftanú și suntemú slobodi se mergemú în țerile nóstre». Érá Șerbanú Vodă țicea: «noi satú vomú agiunge se venimú cu Turcií în ște satú ba, ci se dămú ce vomú da se scăpămú mai curândú, étă că în Moldova se aude că se pogóră Leșií». Décă aú bătutú Leșií pre Turci la Beciú, s'aú rădicatú Moldovenii ce erau pribegi în țera Leșéscă, cu Petriceico Vodă, și cu câte-va stéguri de Leși cu Dimidinskií, și cu Cunețkíí Polcovnicií, și s'aú pogoritú în Moldova să mérgă se bată Bugécul, avéndú și

puținței Cazaci. Petriceico Vodă a rămas în Sucéva, era Cunețkil cu Cazacii și cu Moldovenii, a mers la Bugécü érna.

Dómna Ducăi Vodă, decă a simțit pentru Leși că se pogoră în giosu, a fugit den Iași și a trecut în țera Muntenescă, și s'a dus cu totă glóta ei la Brăila; era boierii ce erau caimacamii în Iași, s'a dus la munte, și țera s'a bejenit den calea oștil Leșesci, mazili și breslași siliți de Petriceico Vodă, de pre unde era toți să încalce să mERGă la Bugiacu cu óstea, de aceste de tóte a venit veste Ducăi Vodă, acolo la Beciu.

Vizirul după ce a zăbovit la Buda câte-va săptămēni până la Simedru, neavēndu nădejde de viață, căci elu s'a fost lădat către împēratul că va lua cetatea Eniciul și Beciu, era pre urmă așit lucrul cum s'a pomenit mai sus, că a răpus óstea, de care lucru își aștepta s'ei vie perirea s'ei ducă capul la împērație, a purcesu dela Buda în giosu, pe de ceea parte de Dunăre, mergēndu totu încet cu óstea cât'ei rămăsese cu Domnii acestor țeri, vremi rele, ploți, ninsori, și scumpete de bucate și de hrană de cal. Era decă a sosit Vizirul aprópe de Beligradu, a chiamat pre Duca Vodă și 'l-a îmbrăcat cu caftanu pre dēnsul și pre boierii pre obicei, și luādu-și diua bună Duca Vodă de la Vizirul, a și venit să trecă Dunărea cu óstea ce avea.

Șerbanu Vodă decă a înțeles că Duca Vodă 'și-a luat diua bună de la Vezirul, și lu nu i-a dat scire, ca să fie mersu amēndoi la Vezirul cum erau amēndoi voroviți, odată s'ei ia diua bună, și ilu imbia pre Duca Vodă să mERGă prin țera Muntenescă, fiindu și Dómna Ducăi Vodă acolo la Brăila, a și mersu Șerbanu Vodă la Vezirul de a piritu pre Duca Vodă, pentru 200 de pungi de bani, ce a luat Duca Vodă den țera Muntenescă, birul țerei ce era s'elu trāmiță la împērație, și nu 'l-a trāmisu cāndu a venit Domnu den țera Muntenescă aicea în țera, și îndată a întorsu pre Duca Vodă, și eșind la Vezirul a rămas Șerbanu Vodă pre Duca Vodă, să dea banii aceia, ci neavēndu bani, a lāsatu zalogu Duca Vodă pentru bani, pre doi boierii ai s'ei acolo în Beligradu, pre Catargiul vel Comisū și pre Tānase vel Șetrariu, până va trāmite banii.

Duca Vodă nevrendu să mERGă prin țera Muntenescă precum îndemna Șerbanu Vodă, s'a înșelat întru socotēla sa, și a cădutu în primejdie, că de a socotit elu pre Șerbanu Vodă că i-ar fi neprieten, era neprietenesc ilu sfātuia, că în țera Muntenescă era și Dómna cu totă casa lu, de unde ar fi pututu s'ei caute trebile Domniei; ce trecēndu Duca Vodă pe den giosu de Mitravița a lovit pe den giosu de Timișvaru, și prin Logoșu, și de acolo dreptu prin țera Ungurescă pre la Dobra a venit până în Beligradu, la scaunul crāesc. Era Craiu Ungurescu Apafi Miha prietenu Ducăi Vodă, 'l-a poftitu în curțile Crāesci de a descālecatu, și a făcutu masă mare beichetundū până a trēa di, cu mare veselie și cu jocuri, și sfātuia Craiul pre Duca Vodă să dea câte-va mi de catane s'elu petrecă până la scaunul lu în Iași, și n'a priimitu Duca Vodă să ia óste, s'elu apere de primejdia ce i se gātise de Petriceico Vodă care era venit în Socéva, și óstea în Bugiacu, Cazaci și Moldoveni, și țera turburată, boierii împērechiați, Caimācamii fugiți la munte

câtă ară simți că vine Duca Vodă în scaun, ei se trecă în țera Ungurască, érá boierii ce erau în cale cu Duca Vodă, decă au sosită cu Duca Vodă la Brașău, ei se miră cum ară face să ducă de acolo pre Duca Vodă prin țera Muntenască să'lă lase acolo, și ei se vie în țeră la ceialalți boieri să se închine la Petriceico Vodă, cugetându că de acmu ară fi isbândă la creștină, că și casele acelora boieri erau în țeră la munte.

Érá Mironă Logofetă și Buhușă Hatmanul și Costantină Postelnicul au ăisă, că: «decă n'au mersă prin țera Muntenască de unde'i poftia Șerbană Vodă, déră decă amă venită până aici, nu avemă ce umbla pren țera Muntenască, ce vomă merge pre Oituză; și eșindă în țeră, atuncea vomă vedea, de n'omă putea merge cu Domnul nostru la scaunul Domniei în Iași, noi ne vomă pogori pre Troțușă în giosă, spre marginea țerei Muntenescă, și de acolo precum ne va arăta vremea așea vomă face». Pre acestă sfată au rămasă, si au venită Duca Vodă peste munți pre Oituză la Troțușă Dechembre 6, în ăiua de St. Nicolae.

Boierii ce sfătuiă delă Brașău să mergică prin țera Muntenască, erau Gavril Costachi vel Vornică, și Ion Racoviță vel Paharnică, Gheorghe trete Logofetă, Mitrea Căpitanul de codru, și alți mai de giosă; decă au văduță că nu s'au făcută lucrul pre sfatul loră, ei au părăsită de acolo pre Duca Vodă, și au trecută în țera Muntenască.

Duca Vodă, decă au eșită la Troțușă, sciindă pre Petriceico Vodă că este în Sucévă și ôstea Leșescă și Căzăcescă în Bugiacă, s'au pogorită în giosă pre Troțușă și au mersă în sată în Domnescă, și acolo zăbovindă două săptămăni, ôste neavëndă mai multă de 80 de ômenă lipcană la două steaguri, și 60 de Seimeni, érá ôstea ce era ômenă de țeră toți s'au dusă cineși pre acasă fiindă ôsteantă delă luna lui Aprilie până în postul Crăciunului; supărați de cale, s'au dusă cine cum au putută să'și afle casele bejenite, de grijea ôștii ce era în țeră, cum s'au ăisă mai susă.

Petriceico Vodă viindă în Iași, au și orănduită pre Dimidinski și pre Bainski cu 3 steaguri de Leși și cu 2 steaguri de Cazaci, să mergică să lovescă la Domnescă să prindă pre Duca Vodă; și purcedëndă podghiazul în giosă pre Siretă luândă cu sila pre mazili și pre cineși afla delă casele loră, și s'au făcută ca la 500 de ômenă totă călărime.

Duca Vodă luândă veste de venirea lui Petriceico Vodă în Iași, și de podghiază, s'au sfătuită cu boierii ce ară face; sfătuiă Buhușă Hatmanul să nu stea în Domnescă ce să se ducă în Focșeni că acolo venise și Dômnă delă Brăila, că ară fi mai fără de griă la margine, că în Domnescă nu au ôste să stea înaintea vrăjmașilor săi, éru la margine este și mai departe, și ômenă de ară trebui se voră afla cu lăfă. Érá Mironă Logofetă au sfătuită să nu se clătescă din Domnescă, că podghiazulă ce vine suntă nesce tălhară, și ce putere au ei să vie asupra unui Domnă ca Măria ta; «să nu dămă locul, că acestă pământă este frământată cu sângele moșiloră și strămoșiloră noștri». Și aga cu acestă sfată nesocotită, s'au înșelată Duca Vodă și au stătuță neclătiti în Domnescă; și făcëndă căutare Seimeniloră s'au aflată numai 60 de ômenă, și i-au așădată în lănturu la ograda curții, că până atuncea erau Seimenii.

afară; erau și lipcani 80 de ómeni în satú pre la case; din lipcani au trimisú 12 ómeni cu Muharenco Căpitanul lorú de straje spre Răcăciuni în agiunul de Crăciunú; érá a doua și în ziua de Crăciunú era sê mérgă Hatmanul Buhușú cu alți Lipcani, în tēmpinarea podghiazului.

Sosindú Lipcanii cei de strajă în Răcăciuni, au sositú și podghiazul acolo; și dentr'acei 12 Lipcani numai unulú au scăpatú, și năzuindú acela sê dea șcire la domnie au rătăcitú nóptea Lipcanul, și dândú peste bejenari peste Trotușú au luatú pre unú omú se'lú petrecă până 'lú-a scóte din dumbravă la Domnesci; omul acela încă fiind vicleanú, au rătăcitú pre Lipcanú, să nu apuce sê dea șcire; érá dacă s'au făcutú ziua, Lipcanul conoscēndú locul, au eșitú den dumbravă la drumul celú mare, când și podghiazul era sositú în Domnesci fără de veste, Marți în ziua de Crăciunú.

Duca Vodă eșindú din biserică cam diminéță, au ședutú la masă, și îndată podghiazul au incongiuratú curtea; pórtă deschisă, era numai se între pe pórtă unú rotmistru; érá prilejindu-se în pórtă Cercheđú Bulucbașa de Seimeni, au lovitú din sinețe pre acelú rotmistru, și acolo pre locú cu căpul au plătitú acea îndrăznélă a lui, și au apucatú pórtă de o au închisú cu mare greú de návala Leșilorú ce vreaú sê între pre pórtă. Lipcanii toți la gazda rotmistruului lorú împărțindule lefe, că intr'acea și le-au fostú datú bani, de nimicú nu s'au pututú apuca, ce au plecatú cine încotro putea se scape, caii și armele lorú pre la gazde, unul într'o parte altul într'alta, precum era satulú reșchiratú; din câți s'au și încălăratú, cine fórá arme, cine fórá șele, s'au dusú în rēsipă.

Duca Vodă era la masă cu Mironú logofétul și cu Constantinú Postelnicul, érá Buhușú Hatmanul era la gazdă depărciorú de curte mai giosú; și cum au audítú gálceavă la curte, au încălicatú cu doi-trei feciori și s'au tēmpinatú cu Deadiul Sárdarú, și cu 5-6 Lipcani, și slobođindu-se spre curte, s'au tēmpinatú cu o sémă de Leși și Moldoveni, carii umblau pre la case prin satú, n'au pututú răzbi Hatmanul la curte unde năzuia, că în curte erau Seimenii și tótă glóta de curte, boerinași și slugi, și de artú fi avutú și pre Hatmanul între dēnsii s'arú fi apăratú. Ce 'și-au trimisú giupánésa mai de grabă la satú la Călimănesci, unde erau și alte glóte a lorú. Érá singurú Hatmanul cu cine era pre lângă dēnsul, au stătutú óreși-ce a săgeta în glóta Leșilorú; érá inglotindu-se Leșii, au datú dosú Hatmanul încetú a se sprijini de návala Leșilorú, până s'au depărtatú, și nimicú nu 'i-au stricatú, că nici Leșii nu îndrăsniau a se depărta în gónă, ce s'au întorsú înapoi. Trimis'au Hatmanul pre Manolaki Rusetú Sulgeariul la Dómna dândú șcire. A doua și Hatmanul cu cine au mai venitú dela Dómna, puțintei Seimeni, și cu slugi a boerilorú ce erau acolo cu Dómna, au mersú din Zăbrăuți la Domnesci până în ziua; ci n'au cutezatú fiindú Leșii mai mulți și grijiți; érá cu Hatmanul nu erau nici 100 de ómeni, și totú fórá arme și fórá îndrăznire.

Buhușú Hatmanul după ce au eșitú din góna Leșilorú, și au trimisú pre Manolaki la Dómna, că venise din Brăila în Focșani, sê vie la Domnesci, au ăisú sê dea bani Dómna slujitorilorú, și sê pue sê strige în léfă, și sê vie la dēnsul la locul ce s'au ăisú mai susú, la Zăbrăuți, la Șoldesci, că acolo ti va asceptă. Érá cum au agiunsú Manolaki la Dómna n'au căutatú sê facă niscal slujitori cu léfă; ci au încălecatú Stefanú Vodă ginerele Ducăi Vodă

cu puţinţei Seimeni ce erau cu Dómnă şi cu feciori (slugi) boeresci, şi au mersu acolo la Hatmanul, într'acea nópte, érá Hatmanul decă au vèdutu pre ginerile Ducăi Vodă venitú fórá de nici o gătire, numai ce s'au miratú ce arú face, şi pentru ce au venitú, ca unú omú fórá socotélă.

Érá mergèndú până în ziua la la Domnesci, unii sfátuiaú sè dea năvală la curte, fiind slujitori şi multă glótă în curte, se vorú împreuna cu toţi şi se vorú bate cu Leşii; érá Hatmanul n'au vrutú avèndú grije sè nu rēpue ómenii, nesciindú ce de óste este Leşescă; ce au asceptatú până s'au vèdutu sè scie asupra cui arú merge, érá neindrăznindule, se va întórce şi va stränge óste, şi apoi va veni, socotindú că în curte fiindú Seimeni şi altă glótă, se vorú apéra câteva zile avèndú în curte şi bucate şi hrană de cai şi pravú de sineţe de agiunsú; intrat-au prin arini ca sè nu 'lú vèdă, şi au mersú din giosú de satú într'o ripă, şi de acolo au trimisú Hatmanulú pre ómenii aleşi cu Deadiul Sárdarú, dreptú spre bulucul Leşilorú unde staú înaintea curţei ca 500 de ómenii cineşi cu calul de frú, avèndú grije de Hatmanul că 'i va lovi cu óste, ca-dóră arú încálica sè'i ia în gónă, şi așa arú da năvală şi Hatmanul de unde era supusú sè pótá rázbi spre curte; ce Leşii temèndu-se de înşeláciune, nice s'au clătítú de locú, fórá numai trei inşi au încálecátú şi au eşítú în témpinarea acestora, întrebându-i ce ómenii suntú; érá Deadiul Sárdariulú răspundea în limba turcescă. Ei au disú: vè scimú noi cine sunteţi, mai bine sè veniţi sè fimú totú unii, şi întorcèndu-se au prinsú limbă pre unú Leahú, carele au spusú câte stéguri suntú Leşii şi Cazacii; deci Hatmanul clătindu-se cu ómenii sei de acolo în giosú, pentru sè'i mai vie agiutorii; érá Seimenii cei den curte s'au şi închinatú Leşilorú, şi au deschisú portiţa ce era despre biserică, şi au intratú, Leşii, Cazacii şi Moldovenii în curte, prădândú şi desbrăcândú pre toţi, şi au luatú pre Duca Vodă şi ducèndu-lú în ţera Leşescă, acolo i s'au prilejitú mórtea în alú doilea anú.

Atuncea şi Tătarii au bătutú pre Leşii şi pre Cazacii ce erau în Bugiacú cu Cuneţkil, şi pre Moldovenii lui Petriceico Vodă. Dusus'au Petriceico Vodă den Iaşi la Suceva, mănecândú şi jácuindú şi elú ce au găsitú, câtú n'au mai rămasú nimicú în urma lui. Moldovenii atuncea gata la jacuri, sè ducèu carii cum puteau în Bugiacú de aduceau vite: boi, vaci şi oi multe. Érá apoi au plătitú cu asuprá jacurile ce au adusú den Bugiacú; şi prada şi robia ce a'i făcutú Tătarii nu se va uita în veci. Rēmas'au şi fómete mare în totá ţera dupó risipa ţerei de Petriceico Vodă, câtú în 2 ani nu se puteau apuca ómenii de hrană, ce totú fómete era; acestú bine au făcutú Petriceico Vodă ţerei cu venirea sa în două rōnduri în ţeră den ţera Leşescă.

Dómnă Ducăi Vodă au rēmasú în ţera Muntenescă, acolo au iernatú, şi după ce au trecutú ziua Pascilorú, s'au dusú în Țarigradú; érá până a purcede în Țarigradú au trāmisú bani pentru rēscumpérarea Domnu-sè'i, 60 de pungi de bani şi odóre multe Craiului Leşescú, însă cu scirea lui Şerbanú Vodă Domnul Muntenescú, prin ţera Ungurèscă; şi tóte acele daruri şi banii i-au oprittú Ungurii, şi n'au lāsātú sè'i ducă, ce acolo s'au prăpăditú; érá totú cu umbletele lui Şerbanú Vodă s'au oprittú acei bani şi darurile acolo în ţera Ungurèscă. Picú că şi mórtea Ducăi Vodă cu otrava lui Şerbanú au fostú; banii şi darurile le-au trāmisú Dómnă pre Anastase Visternicul ce era de casa lorú. Acésta s'au făcutú în anul 7191.

Domniea lui Dimitrașco Vodă ală doilea rând.

Décă au luat Leșii pre Duca Vodă și s'au dus și Petriceico Vodă din-cotro venise, au venit Domnă țerei țărei Dimitrașco Vodă Cantacuzino; țera era stricată, era fomete mare, câtă zăceau omenii pe gunoie leșinați; numai de la Tătari și din țera Ungurască aduceau pâine.

Boierii toți au venit la Dimitrașco și erau toți în cinste, numai Mironă Costină Logofetul era în țera Leșescă; de când au luat Leșii pre Duca Vodă au mers el de voia lui; și Buhuș Hatmanul era în țera Muntenescă, și-lu chiama Dimitrașco Vodă să vie în țera s'lu boierescă; ce el n'au vrut să vie, fiind om bolnav, și în țera multe neașederi, pe care vreme trebuia slujbă lui Dimitrașco Vodă, și mai mult, că nu-lu lăsa Șerbană Vodă Domnul Muntenesc să vie în țera. Era Dimitrașco Vodă vedându că nu vine Buhuș Hatmanul, el s'au scărbit și au pus Hatman pre Zosină Bașotă.

Venit au Tătarii pentru pagubele s'le făcute de Moldoveni când au fost Cunețkil în Bugécă, deși cereau bucatele de la Moldoveni, că le afla de față; și câte nu le găsiu acele toate le plinea Dimitrașco Vodă Tătarilor câtă le cereau, încă și cine n'au mers în dobândă la Bugiacă, plătia năpaste: vaci, boi și oi de la casele lor, și nu se puteau plăti omenii cu toate bucatele lor; pre mulți au robiti cu muieri, cu copii.

Șerbană Vodă Domnul Muntenesc, fiind neprieten lui Dimitrașco Vodă, aflându pricină, că au scos ferman de la Impărăție să tae pre toți boierii țerei, pentru ce au adus ei pre Petriceico Vodă cu oști în țera de au robiti pre Duca Vodă și au prădat țera și Bugécă, au învățat pre Buhuș Hatmanul să vie la margine să dea scire boierilor, să fugă toți acolo în țera Muntenescă, că pre toți va s'le taie Dimitrașco Vodă. Venit au Buhuș Hatmanul la margine în Focșeni, și aflându pre Gavril Costaki Vornicul, au trimis de i-au spus precum i-au spus Șerbană Vodă. Décă au înțeles Gavril n'au zăgubitu, ce dându scire și altor boieri, au pribegitu cu toți de frica lui Dimitrașco Vodă; și trecându în țera Muntenescă o semă de boieri cu Gavrilă Vornicul, le purta de grijă Șerbană Vodă la porța Impărăției, și la Soimană Pașa Saraskerul de la Obluciță; au mazilit pre Dimitrașco Vodă, și au rădicat Domnă dintre sine pre Cantemir Clucerul. Imbrăcat au pe Cantemir cu caftan de Domnie Pașa în Obluciță, și au trimis pre Beul de la Azac de au luat pre Dimitrașco Vodă din scaunul Domniei din Iași mazilă, și l-au dus în Țarigrad. Era la purcesul lui Dimitrașco Vodă sta Mitrea Căpitanul și cu alții la porța despre grajdurile curții domnesci, și Dimitrașco Vodă în rădvan la scară, și nu-lu lăsa să purcedă până nu le va da pre o slugă a lui a nume Sarăiane, și pre Paizanul, cari umblându cu slujbe prin țera a mulți făcuse înalt giosul, ca nisce făcători de rău, și se strânsese tîrgul cu sburături de lemne, cu petre pre amănă, câtă nu mai încăpeau pre subț ziduri și pre ziduri; era viind Beul de la gazda lui pre despre grajduri, s'au potolitu toți, și au eșitu Dimitrașco Vodă cu pace. Anul 7193, Iunie.

Domniea lui Cantemir Vodă.

Venit'au Domnă țerei Cantemir Vodă cu sfatul boierilor țerei în locul lui Dimitrașco Vodă, prin nevoința lui Șerban Vodă Domnului Muntenesc. Cantemir era den ómeni de țără de la ținutul Fălciului, și decă s'au rădăcată la vîrstă, au slujit în țera Leșescă, și în țera Muntenescă au fostu ceaușu spătăresc, apoi aice în țără au fostu Căpitan mare și Sărdar, că era om harnic de slujbă, și viteză bun. Decă fiind om bătrîn, 'l-au alesu cu sfatul tuturor la Domnie. Decă s'au aședat în scaunul Domniei, era tuturor cu bine, pre boieri îi avea în cinste, și mai alesu pre Gavrilă Vornicul; numai pre Iordache Ruset Postelnicul 'l-au închis pentru voia lui Șerban Vodă Domnului Muntenesc, avendu pismă veche pre Cupăresc, și 'l-au și muncit pînă au dat căte-va pungi de bani, și slobođindu'l cu chizășie se nu fugă den țără, éráși au trâmisi Șerban Vodă la Cantemir Vodă numai se omóre pre Iordache Ruset; ce dându'i veste un prieten, au fugit den Iași și au scăpat în țera Ungurésă, érá pre urmă elu s'au dusu la Țarigrad, și de acolo făcendu'și isprăvi bune, au venit în țără la Cantemir Vodă și i-au întors bani ce'l luase. Atuncea i-au dat Șkeia sat Domnesc pre Siret, și boierindu'l 'l-au făcut Visternic mare, și au fost în mare cinste la acest Domn; tóte trebile țerei și a Domniei în séma lui érau.

Pre acele vremi avendu răsboi Némul cu Turcul încă de când au fost Turcul la Beciu, în toți anii, și tot Némul era isbănditor, cu mare veste și nume de laudă la tóte țerile creștine; atuncea și Craiul Leșesc Ión Sobetki avendu îndemnare de la Papa de Róm, s'au rădăcat și elu cu oști se mergă asupra ordilor Tătăresc în Bugéc; strins'au oști în léfă, și s'au pogorit pre Prut în gios, și au mers pînă la Pagul, în anul 7194, și s'au întors neavendu nici un răsboi cu Tătari; și viind prin Iași, au luat pre Bahlui în sus pre la tîrgul Frumos, și s'au dus pre Siret în sus pînă în țără, stricându și mîncându tot ce au găsit, și Tătărime multă pen pregiurul obuzului dodeind, cum eșiau Leși den obuz la apă, la iarbă, îi și luat Tătari de grumaz.

Cantemir Vodă cu Moldovenii și cu Tătarii âmbiau din loc în loc. Mulți den Moldovenii slugi de pre la boieri atunci s'au dus la stéguri Leșesc de slujă cu léfă, și se slobođiau de prădă prin țera pre unde puteau agiunge, și mănăstirile pre sub munte, și case boieresc, cât n'au rămas loc necălcăt de tâlhărit; nu numai den țera Leșescă, ce și den țera Ungurésă veniau budușlăi preste munte pre la Ocnă pre la Sovejea și pre alte locuri de prădă și jăculă. Cine póte scrie de amănuntul prada și stricăciunea țerei de pe acele vremi; âmbiau budușlăi neferindu-se prin sate, și de frică le trâmiteau ómenii bucate de mîncat la otacele lor pri păduri, pînă i-au prinsu pre unii cu meșterșug, Miron Costin Logofetul fiind starosce la Putna, de i-au omorit, înțepați, tăiați cetvărți, și arși cu foc la tîrg la Focșeni unde și amu se cunósce movila peste ósele lor. Aședat'au Cantemir Vodă nisc stéguri de Lefeci în tîrg în Roman, de paza țerei pre Siret și pre Moldova, și alte stéguri în Piatră, érá de pază pre Bistrița, și acela țineau călea podghia-

zuriloră ce se slobođiaă prin țeră, și pre mulți îi prindeaă și'î aduceaă la Cantemiră Vodă, și cum îi aduceaă îndată îi omorîaă; și nu numai pre subt munte ce și în Iași aă slobođită podghiază, și aă luată caii lui Cantemiră Vodă den cîairă de subt curtea domnescă cu totul și s'aă dusă fôră nici o smintelă; aă încălecată Cantemiră Vodă cu cine era pre lîngă dînsul, ce nimică nu le-aă îndrăsnită.

Hatmană era Velicko, și ori unde mergea cu óstea totă de smintelă era, eșit'aă odată înaintea unui podghiază preste Jijia spre Turia, și cum s'aă slobođită se le dea răsboiă ca ună omă sumeță fôră de cumpătă la trebi ca a-celea, l'aă și luată de gónă cătă de nimică nu s'aă mai putută apuca fôră numai de fugă, și 'l-aă gonită până în Iași, totă luându'î de grumađi pre căți aă fostă cu Velicko, și nici ară fi avută de gôndă acelă podghiază se vie în Iași, eră gonindă pre Velicko, 'l-aă căutată a veni în Iași, și aă apucată ce aă găsită și aicea; eră Velicko fugăndă, s'aă oprită în cetățue, că acolo era și Cantemiră Vodă. Și s'aă întorsă podghiazul den Iași fôră de nice o smintelă; numai pre ună Jolniră anume Gurie 'l-aă prinsă într'o pivniță bétă.

Intorcēndu-se Craiul prin Iași, aă mersă cu Craiul și părintele Dositeiă Mitropôlitul, și aă luată móstele sfântului Mucenică Ión Novi, ce erau aduse în țeră în cetatea Sucevei de Alecsandru Vodă celă bună, de le-aă dusă cu sine în țera Leșescă, cu multe odóre scumpe, ce erau date la móstele acestui sfântă de pravoslavnică Domni, și de arhieriei țerei întru cinstea și bună podôba sfântului; și acolo aă rămasă până în ăiua de astăđi. Eră la anul după acéstă d'ânteiă venire a Craiului Leșescă, mai venit'aă acestași Craiă cu oști prin țeră, până la tērgul Frumosă, și de acolo elă s'aă întorsă spre Siretă, și aă trecută până la cetatea Némțului, unde era ore ce pedestrime Seimeni și pañiri de paza cetăței; neavēndă grijă de venirea Craiului pre acolo, aă luată Craiul cetatea Némțului, și aă pusă ună Comendantă și cu căți-va drăgană în cetate, întărind'o cu bucate și cu pușci. Pus'aă stēgă de Jolniri și prin mōnăstiri, în Agapia, în Sēcul, în Némță și în cetatea Sucevei, și prin tôte mōnastirile cāte suntă în susă, și în Cāmpu-Lungă, și în Cernăuți, în Lențescă, și în Orășeni, făcēndă pālānci și pārcane de apărare. Decă cu cetatea Némțul, cu cetatea Sucevei, și cu mōnastirile totă anume Craiul Leșescă își făcea slavă și veste la Papa, și la alte Craiă că aă dobāndită atâtea cetăți den Moldova sub ținerea lui, care erau sub ținerea Turcului. Și așa aă rămasă din Némță în susă totă locul sub ținerea Leșiloră, și de pre acolo se slobođiaă podghiazuri la drumul Cameniței și până în Bugécă, aגיעaă de apucaă herghelii, și prindeaă Tătari, și ducāndu'î la Craiul, luaă daruri pentru slujbe.

Venirea acestui Craiă Leșescă cu oști în Moldova, mai multă era cu îndemnarea lui Șerbană Vodă Domnul Muntenescă pre atuncea, carele era și elă gata se se rădice cu oști asupra Turcului; ce altă isbāndă n'aă făcută fôră numai stricăciune și risipă țerei nōstre aă adusă, cum și acmu pentru venirea Moskaliloră, eră Munteni 'i-aă adusă prin țera nōstră cu oști. Că Munteni ca nisce tirani numai pentru norocirea loră purtaă grijă, eră în țera nōstră se nu rămāe pētră pre pētră se nevoiaă. Cum și adesea schimbările Domniloră dentr'ēnsa, vedeavei iubite cititoră, de aici înainte, de mare scădere, și

de tot stingerea țerei, totu de zavistnicii Munteni. Până cându și ei 'ș-au luată diréptă răsplătire de la Dumneđeū, că au peritū cu sunetū pomenirea lorū, că suspinele săracilorū nu rămānū în deșertū măcarū câtū de târdiū.

Craiul Leșescū atuncea de la cetatea Némțului, au mersū pre Siretū în susū; fiindū tōmna, dat'au Dumneđeū nisce ploī cu ninsōre din susū de Deroncea, carea nu era altă fōră numai singurā mânia lui Dumneđeū sositā asupra obuzului Leșescū, care și ȕi și nōpte au ținutū plōea cu ninsōrea. Și cum staū drăganii la focuri impregiurū unul lūngā altul, așa au mărmuritū pre locū; caii la care și la carētele crăesci cum staū inhāmați așa au ȕăpenitū de răcēlā; cu mare greū au trecutū Craiul codrii spre Cirimuși, cu boi au dusū carētele și carele crăesci până la Sneatin. Ėrā pre atuncea au intratū și în cetatea Sorocii nește Căzaci, și au mersū Sutantabanū Pașa Saraskerul de la Tighinea cu ōste, și unū Sultanū cu Tătārime, și Cantemirū Vodā cu ōstea țerei, și au stătutū câte-va sēptāmāni pregiurū cetatea Sorocii cu meterēze, și cu lagumuri; și nu o au pututū dobāndi, că din cetate Căzaciī apārāndu-se vitejesce, pre mulți Turci și Moldoveni au ucisū din focul lorū ce sloboȕiaū de prin zidul cetăȕii. Decī neputēndū dobāndi au lāsātū cetatea și s'au întorsū Pașa și Tătārimea, și Cantemirū Vodā. Ėrā apoi la anul dupē acēsta au eșitū de bunā voia lorū, și s'au dusū din cetate Căzaciī drăganī ce au fostū, și au rămasū numai ōmenii cei de locū.

În anul 7197, au muritū Șerbanū Vodā Domnul Muntenescū, și în locul lui au rădicatū boierii acei țeri Domnū pre Constantinū Brāncovanul Logofētul; decī fiindū învrăȕbiți Domniī Muntenesci cu Cantemirū Vodā, āntēiū Șerbanū Vodā pentru Cupăresci, apoi și Constantinū Vodā Brāncovanul, de pre atuncea boierii țerei nōstre au începutū a pribegi în țera Muntenescā la Constantinū Vodā Brāncovanul.

În ȕilele lui Cantemirū Vodā, țera era ertatā și jeluitā de la Impērāȕie, fiindū prădatā și stricatā de oșȕi cum s'au ȕisū; ērā lācomia Cupărescilorū, nice atuncea nu lipsia, cu multe orānduele mănunte din țerā, decā au stătutū Iordaki Rusetū Visternicū mare, care lucru tuturorū căȕu cu uritū, fiindū numai Bogdanū Hatmanul ginerile lui Cantemirū Vodā, și Iordaki Rusetū Visternicul la tōte trebile Domniei purtātorī de griȕă, dupē ce au muritū Gavrilū Costaki Vornicul; ērā alȕi boierī numai căci eraū la rōndul boieriei. De multe ori Mironū Logofētul, intrāndū în Visterie, ȕicea cu glumā: «Visternice, mai încetū cu orōnduelile», ērā Visterniculū de aceste cuvinte nu'ī pārea bine; cum și Velicȕo Vornicul decā 'l-au pusū Vornicū mare Cantemirū Vodā, și au datū gineri-sēu lui Bogdanū Hātmānia, nu pārāsia la tōte mesele Domnesci a ocāri pre Bogdanū Hatmanul, și a'ī ȕice cuvinte fōră cale; nepurtāndū griȕă de Cantemirū Vodā, carele auȕia tōte, și se făcea a nu auȕi, și tōte le răbda, că totū pentru Hātmānie ȕi pārea rēu lui Velicȕo.

De mórtea lui Mironu Logofétul și a lui Velicico Vornicul.

Dice că voróva blándă tótă pornirea imblándesce, érá cea apregă, și pre celú slabú ațtă la mánie, și éráși greșéla necertată fórá hotarú deprinde a cresce. Velicico Vornicul era omú simețú nepurtándú grijá de Cantemirú Vodă, carele cu vorba lui cea desfránată 'și-au agonisitú perire lui'si și frăține-séu lui Mironú Logofétul.

Spunú că cu sfatul lui Velicico, au pribegitú Lupul feciorul lui Gavril Costaki Vorniculul și doi cumnați al lui Ivașco, și Constantinú, și Antiohie Jora, și alți, în țera Muntenescă la Costantinú Vodă Domnul Muntenescú, pre carí i-au trimesú la Pórta împărăției cu rávașú de jalobă pre Cantemirú Vodă, ne-avéndú nice o nevoe de Cantemirú Vodă, ce numai de zavistia ce aveatú toți și alestú casa lui Gavril Costaki Vornicul, cărorú le era Cantemirú Vodă tuturorú cu bine.

Cantemirú Vodă decă au înțelesú că au mersú acei boiari la Pórta sélú pírască cu miđilocol Domnului Muntenescú, au trimesú boieri de țérá și mázilí ómeni bătráni la Pórta împărăției, cu baní și cu daruri la prieteni, carí eșindú la Divanú înaintea Vizirului, au datú Vizirul de grumazí pre toți pre aceia ce se jeluiatú pre Cantemirú Vodă, și puindu'í în hére i-au adusú legați la Cantemirú Vodă, érá până a aduce pre aceia, au tăiatú Cantemirú Vodă pre Mironú Logofétul și pre frate-séu Velicico Vornicul; Velicico era în Iași, și luándu-lú dela casa lui nóptea, și aducéndu-lú la Cantemirú Vodă 'l-au bătutú cu buzduganul, și 'l-au închisú, și a doua nópte 'l-au scosú și i-au tăiatú capul. Érá Mironú Logofétul fiindú la țérá la casa lui la Bărboși, la ținutul Némțului, au trimesú pre Dimitrașco Macrinú vátiful de păhărniceí, cu poruncă la Lefecií ce erau în térgú în Romanú, și luándu'lú dela casa lui, și ducéndu'lú până în térgú în Romanú, 'l-au îngienuchiatú și i-au tăiatú capul. Și nu i-au scosú la Divanú Cantemirú Vodă sé le arate vina séu vicleșugul, sé vedă lumea, ce așa cu tiránie i-au omorítú, nice cărți viclene arátándú, ce numai așa au peritú pre vina lorú, orí cu nápaste i-au omorítú. Așa au deprinsú den ceputul lumí, pisma și zavistia, și nu părăsesce a mușca pre toți, și nime de dințií ei a se feri nu póte.

Décă au peritú Mironú Logofétul și frate-séu Velicico Vornicul de sabia lui Cantemirú Vodă, în mare spaímă erau toți boierii, și mai tare feciorii lui Mironú Logofétul, Ionú Sêrdarul și Nicolae Logofétul al treilea, și Pătrașco Cămărașul carele era logoditú cu fata lui Cantemirú Vodă, carí căutaú vreme sé pribegescú în cotr'o arú putea, teméndu-se de urgia lui Cantemirú Vodă; și sfátuindu-se cu Vasilașco Paharnicul, și cu frate-séu Ilie Cantacuzinescií, și cu Dimitrașco Ursache, sé fugă în țera Muntenescă, nu 'și-au căutatú calea mai în grabă; ce zăbovindú-se în sfatul lorú, ca nesce ómeni tineri ce erau, au oblicitú Cantemirú Vodă, și îndată au repeđitú nisce stéguri de slugitori Lefecií, sé'í prinđe pre toți sé'í aducă. Atuncea trecuse unú anú și patru luni de cândú perise Mironú Logofétul și Velicico Vornicul. Decí feciorii lui Mironú toți trei au scăpatú la Comendantul din cetatea Némțului; érá pre Vasilașco și pre Ilie Cantacuzinescií, și pre vêrul lorú pre Ursache, i-au încungiurátú

stégurile cele de Lefecii pre la casele lor, și i-au luat cu mare pază și gróză, prădându-le casele ca cum vrea fi orânduiți de perire, i-au pornit să-i aducă în Iași; érá pre cale aprópe de Iași, dreptú valea Lețcanilor, i-au tēpinatú veste că au muritú Cantemirú Vodă, și slobodindu-i din pază Lefecii, au venitú acei boieri în Iași cu nedejde de viétă, și au petrecutú și ei ósele lui Cantemirú Vodă până la casa cea vecinică, în biserică în St. Nicolae, unde 'l-au îngropatú în anul 7199. Martie.

Atuncea Bogdanú Hatmanul și Iordache Visternicul au pusú în scaunul Domniei pe Dimitrașco feciorul cel mai micú a lui Cantemirú Vodă, cu nádejde că-și vorú tocmi trebile Domniei dela Pórtá împărăției; ce până a ajunge ei la Pórtá, au îmbrăcașú caștanú de Domnie Constandinú Vodă feciorul Ducăi Vodă, cu miđilocol Domnului Muntenescú Constantinú Brâncovénul, că érá lo-goditú cu Dómna Maria fata acestui Domnú Muntenescú. Și viindú unú Agă împărătescú, au luatú pre Dimitrașco Vodă feciorul lui Cantemirú Vodă, și 'l-au dusú în Țarigradú. Érá Bogdanú și Iordache, boierii cei de credință a lui Cantemirú Vodă, au fugitú la Comendantul dela cetatea Némțului, neașteptându venirea lui Constandinú Vodă.

Domniea lui Constandinú Duca Vodă.

Dupé mórtea lui Cantemirú Vodă, au venitú Domnú țerei Constandinú Vodă feciorul Ducăi Vodă, cu agiutorul socru-séu Domnului Muntenescú. Atuncea se privilegise căți-va boieri de țérá în Odrú, trimiși de Cantemirú Vodă la Pórtá pentru trebile țerei; și domnindu-se Constantinú Vodă, au mersú toți la Domnú noú, și zăbovindú Domniea la Odrú câte-va săptămâni, multă chieluélă au făcutú, că érá mare glótă de boieri, și cu 200 de Seimeni ce-i scrisese la patru stéguri, în léfă cu îmbrăcăminte și cu arme totú în bani cumpérate, și banii căți îi cheltuia acolo cu atáta glótă de ómeni totú în datorie îi lua; Constantinú Vodă ca unú omú tēnerú ce érá, nu scia puterea țerei, nice din boieri nime nu sfátuia sé cheltuésca după agiunsú; fórá numai Lupul Costaki, ce-lú pusese atuncea și Visternicú mare, dícea sé chieluésca câtú de multú, că numai depre bucatele lui Bogdanú și a lui Iordache își vorú întórce banii.

Décă au venitú în țérá, s'au găsitú numai 3000 de oi a lui Iordache Visternicul; trimis'au de au datú strânsóre giupăneselorú acelorú boieri pribegi, că n'au apucatú sé se ducă și ele; ce le-au apucatú, și érá la pază, sé spue unde te arú avea mituitú, ci nemică n'au spusú, érá mai pre urmă au aflatú nesce odóre a lui Bogdanú Hatmanul, și cum le-au luatú așa le-au trâmisiú la Domnul Muntenescú, că nu lipsiatú ómenii Domnului Muntenescú pentru banii ce arú fi cheluitú pentru Domniea ginere-séu lui Costantinú Duca Vodă; și nu se mai putea plăti, cu câte dări strângea den țérá, până și vácăritú 'l-au făcutú de au scosú în țérá, care angărie n'au mai fostú de cândú este țéra, și totú nu se putea plăti; nice arátău câtă sumă de bani este datorú sé plă-tăcá, sé scie și elú câtú va sé dea, cé numai totú trâmiteau cărți după cărți

eșit'au Turcii den cetatea Cameniței și au dat'o Leșilor; eșit'au și Leșii den cetatea Némțului și a Sucevei, și de prin mănăstirile țerei noastre, și au rămas'ă țera plină de ómení, ținuturile de pre subt munte.

Domnul Muntenescú vrëndú s'e maziléscă pre Antiohie Vodă den Domnie, n'au pututú s'elú maziléscă, până nu s'au apucatú érá de giner-eséú Constantinú Duca Vodă. Măcarú că Muntenií umblau s'e facă Domnú pre cine arú putea in locul lui Antiohie Vodă. Ce érá au chieltuitú de au mazilitú pre Antiohie Vodă, și au rădicatú la Domnie érá pre ginere-séú Constantinú Duca Vodă, in anul 7209, Sept. 4.

A doua Domnie a lui Constantinú Duca Vodă.

Décá au vėđutú Domnul Muntenescú că nu va putea face altú Domnú in locul lui Antiohie Vodă, că așa îi eșise răspunsul de la Vizirul, că altú Domnú nu va mai face, ce de va chieltui pentru Constantinú Duca Vodă ce era mazilitú, elú va mazili pre Antiohie Vodă; ce i-au căutatú lui Constantinú Vodă Domnului Muntenescú a întorce și a se apuca de ginere-séú Constantinú Duca Vodă, pre carele nu'lú vrea elú, măcarú că boierii lui erau pribegí cum s'au ăisú, acolo in țera Muntenescă, și se rugau totú pentru Domnul lorú s'e chieltuéscă s'elú scóță érá la Domnie, ce nu'lú vrea Domnul Muntenescú. Érá pre urmă neputėndu-se mântui într'altú chipú de Cantemirescú, au chieltuitú și 'l-au scosú Domnú precum s'au ăisú mai susú, la anul dup'e deșertarea Cameniței.

Constantinú Duca Vodă, decá au îmbrăcatú caftanú de Domnie, îndată au trămisú unú omú alú séú cu Skimni Aga cu cărți la boierii ce'i făcuse aici Căimacamii la scaunul Domniei in Iași, dăndú veste de Domnie nouă, și pre cine din boierii arú vedea că nu vorú ascepta venirea lui, s'e aibă a-'i opri, alesú pre Bogdanú Hatmanul și pre Iordaki Rusetú Visternicul. Și cum au sositú fórá veste la curtea domnescă, fiindú toți boierii la curte, au prinsú porțile curții cu pază, și intrăndú in curte Skimni Aga împărătescú, n'au cunoscutú omul lui Constantinú Vodă, nice pre Căimacamii la cine scria cărțile, nice pre boierii ce era s'elú opréscă, ce au datú cărțile la altú boierú bătrănu anume că acela este Căimacamú; acela nesciindú ceti cărțile, le au tinsú la Bogdanú Hatmanul; elú cum le au luatú au și priceputú lucrul, și lepădăndú cărțile s'au și ascunsú, și au eșitú cum au pututú din curte; érá Iordaki Visternicul s'au ascunsú in curte până au însératú, și nóptea s'au îmbrăcatú într'unú cojocú apărescú și 'l-au scosú Ilie Cantacozino Paharnicú. Curtea era încungiurată de Seimeni, s'e nu scape acei doui boieri din curte. Ce in zădarú era acea pază, că boierii au eșitú și s'au dusú ántéiú Bogdanú Hatmanul, apoi și Iordaki Visternicul, pre carele 'l-au scosú Ilie Cantacuzino și 'l-au trămisú la satul séú in Hangú, și de acolo i-au datú omení de 'l-au trecutú până in țera Leșescă prin munți. Érá decá au venitú Constantinú Vodă in scaunú, au trămisú cărți încredințate acelorú boieri, și au venitú in țeră fórá de nici o griă, și i-au boeritú Constantinú Vodă,

Eră atuncea era pace întemeiată în toate țările; numai dările și nevoile în țară erau peste putință locuitorilor cât nu le mai puteau birui să se plătescă, care greutatea erau totu pentru banii domnului Muntenesc. Ce prebegindă o semă de boieri în țera Muntenescă, au venit mazilie lui Constantină Ducă Vodă, și în locul lui au venit Domnă țerei Mihalachi Racoviță ce au fost Spătaru, care se va scrie pre rându cumu 'l-au rădicat Domnă.

Domniea lui Mihail Racoviță Voevodă.

Fiindă Constantină Duca Vodă cu a doua Dumnie aicea în țară în cursul anilor 7212, care Domnie cumu cea d'ântăiu așa și a doa, era prin cheltuiala socru său Domnului Muntenesc Constantin Brâncovenul, dată de la Pôrtă, cu multă sumă de bani și daruri, îndatorându țera, de care bani și daruri nu putea fi păgubașu Domnului Muntenesc, ce cu multe nevoi și asuprele peste putința bieților locuitori a țerei, nu lipsau greutățile din țară, câtă numai putea birui boierii cu împrumutările și cu dăjdile, și țera cu orânduile și cu alte neobiciuite angării, de unde se plătescă banii Domnului Muntenesc, ce s'au distu, și se potă geoi și trebuințele Domniei seile, că cu nevoe și peste putință este a împlia vasulă fără fundu, adevă pre Turcu

Era acestea la anul după deșertarea Cameniței de Turci, și țera Moldovii de pre supt munte de Leș, în anul 7209, când era țera plină de omeni, alesu ținuturile de susu, eră până în alu treilea anu au rămasu pustii de nevoi și asuprel, (că aducătoare de mare ciumă este puterea, a putea strica:) și fără de acestea Constantină Vodă pre nime den boierii sei nu credea, de care lucră tuturor boierilor cădu cu uritu stăpânia lui, câtă de urăciunea lui, mulți boieri au pribegitu unii în țera Ungurască, alții în țera Muntenească, den cei de frunte, și de cei mai de giosu. Dice, că ura, zavistia, și frica, nascu vicleșugă. Eră către acestea, ori cum era lucru și umbletele lui Constantină Ducă Vodă, au făcutu pre Rami Vizirul ce era pre atuncea, de au chămatu la Pôrtă pre Constantină Vodă Domnul Muntenesc, socotindă că nu se va cuteza a merge elu la Pôrtă, avându la Turci multe prepusuri o Domnie îndelungată ca aceea, ce se va duce într'altă parte, sau de va și merge la Pôrtă, elu nu se va mai întorče, și așa voru apuca apucătorii Domnia țerei Muntenesc, carii așteptau den di in di una ca aceea. Ce pentru se nu lungimă povestea, Domnul Muntenesc au mersu la Pôrtă, și până a sosită elu, 'și-au tocmitu trebile cu bani, și s'au întorsu cu bine eră la scaunul său cu Domnie; și cunoscându despre cine'i facu acea cale, elu au distu: Eu amă mersu la Pôrtă și amă venit, eră voi să facu se mērgă și acela la Pôrtă, și nu se va mai întorče, precum s'au și plinitu, că îndată veni mazilia lui Constantină Vodă, cu ună agă împărătescu cu vr'o 100 de Turci. (Lățindu-se rēntățile la fies-ce care de aprôpe, saru, și atingându-se vatămă).

Fiindă dără fruntea boerimeii în țera Muntenescă, eră la mila și agiutorul Domnului Muntenesc aname; Vasile Costache vel Vornicu, Lupul Bogdan velu

Vornic, Antiohie Jora Hatman, Mihalache Racovița Spătar, Ion Paladie Spătar și alții den cei mai mici ce erau pribegi de răul lui Constantin Duca Vodă, lăsându-și casele și pământul, nu dormiau, ce-și căutau prilejul treburilor se-le cu agiutorul Domnului Muntenesc.

Sosindu' acelu' Agă împărătescu cu Turcii în Iași, cu mazilia lui Constantin Duca Vodă, cumu' s'au' ținut, îndată prinseră porțile la curțile Domnesci, și pre câți boieri au' apucat în curte, cu anevoe au' scăpat, unii peste zid au' sărit, alții pre unde au' putut s'au' virit ascunzându-se; dără și Constantin Vodă vedându-și urgie de la Dumne-deu' sosită asupră-i pentru faptele lui cele rele ce făcuse pământenilor, au' intrat în mare grijă. Că decă înțelese țera de mazilia lui, se strinseră boerime și mazili și alte căpetenii den câte nu pribegise printr'alte țeri, strigându și gâlcevindu la curtea Domnescă. Și înspăimântându-se Constantin Duca Vodă, se agiunse cu Turcul cu bani și cu daruri, să dică că nu-i mazil, ci cumu' îl chiamă împărăția la Pôrta, și așa l-au' pornit den Iași, în 24 zile a lui Iunie leat 7212, luându-și cu sine tot alaiul Domnesc, cu surle, cu dobe, și cu stéguri, încă și boieri mari s'au' pus decă au' sosit în Galați ca să nu-lu' pricépă că-i mașilă. Lăsat-au' și pre o semă de boieri den Iași cu urgie ducându-i în pază cu sine, a nume pre Iordache Ruset Vornicul, și pre Manolache Postelnicul frate-său, și pre alții.

Atuncea și boierii pribegi den țera Muntenescă gătindu-se îndată au' purcesu la Odri, dându scire prin scrisori și cestor-alți boieri den țera să se gătescă și ei să mergă la Odri după Constantin Duca Vodă, să se jeluiască la împărăție pentru răutățile ce le au' făcut. Și așa purcedându de aice den țera, câți-va boieri și curteni și țera multă, și cu toți adunându-se în Galați, și acolo cu toți sfătuindu-se trecură Dunărea pre la Galați boierii și alții toți.

Dără și Constantin Duca Vodă simțindu de acesta, că s'au' rădicat țera și boerimea de mergu după dănsul, îndată au' agiunsu la Iusu-fu pașa de Tighinea cu bani; ăra elu' păgănu, pentru lăcomia banilor, au' prinsu toate vadurile, să nu pôtă trece nimeni din boieri Dunărea, socotindu că cu acea pază elu' va speria pre boieri și pre țera, și se voru întorče. ăra boierii îndată au' agiunsu la Domnul Muntenesc, și le dede voe să trecă prin țera lui peste Dunăre pre la Rusciuc; deci Pașa de Tighinea decă au' vedut așa, au' slobođit și elu' vadurile, că nu era putere să-i oprască cineva pre atâta țera ce mergea cu jalobă la împărăție. Atuncea Constantin Duca Vodă mai mult se îngriji, decă înțelese că merge țera și boerimea după dănsul la împărăție.

ăra în Țarigradu s'au' rădicat zorbale mari asupra lui Sultan Mustafa Impărat, fiindu elu' la Udri; și într'acea zorba, Vizirul Rami îndată au' trimis pre Constantin Duca Vodă surghiunu la Cavala. ăra Enicerii și cu alte oști den Țarigradu, s'au' rădicat și au' mersu la Udri, cu Sultan Ahmet fratele lui Sultan Mustafa, și pre urmă învoindu-se oștile și căpeteniile den ambe părțile, își rădică Impăratu pre Sultan Ahmet, și maziliră pre Sultan Mustafa den împărăție.

Boierii și țera la Udri rămaseră în mare grijă, fiindu împărăția neaședată, și zorbale în toate părțile; dără unde va Dumne-deu' prea lesne se plecă inimi-

mile tuturor spre a tocni lucrurile, și alesu de sfinția sea a se plini, precum s'au prilejitu și boierilor de ș'au isprăvită lucrul pre voia lor. Că stringându-se toți la Udrii, asceptau vreme, și au aflatu pre împărăție eșită cu corturile afară, și găsiindu prilejiu au eșitu cu jaloba lor înaintea împărăției, unde vedându și împărăția atâta norod, îndată le au răspuns, se'și alégă Domnă dintre sine, pre cine aru vrea el.

Luându-și boierii acelu răspuns, s'au sfătuitu cu toți, și au alesu Domnă pre Mihalache Racoviță Spătarul, cu voia tuturor, fiindu boieru mare de țără, și dintre toți mai alesu, de blându, de bun și de înțeleptu, neripitu, nemândru, linu, și cu dreptate.

Atuncea și Antiohie Vodă au agiunsu la Cialăcu Enicariu Aga, giuruindu-l cătă-va sumă de bani, fiindu-l și prietenu, ca se nevoască pentru dânsul se fie elu Domnă, și multu au nevoitu; ci n'au pututu isprăvi, căci țera totă sta și striga, cerșindu pre Mihalache Racoviță Spătaru, se le fie Domnă.

Nu vrea Mihalache Racoviță Spătaru, nici într'unu chipu se priimască Domnia, ce tare se apăra și se lepăda, socotindu că mai bine și mai cu odihnă este ași ținea moșiile, satele și altă avere cu indestulare, ce avea ca unu boieru de cinste, de cătu Domnia, ce este pururea cu grijă; déră unde va Dumnezeu cu anevoie se póte muta cu sfatul. Că luându-lu totă boierimea l'au dustu la Divanul Vizirului pre obicei, și cu toți au strigatu: «acesta ne trebuesce Domnă!» și îndată l'au îmbrăcatu cu caftanu de Domnie.

(SFÎRȘITUL VARIANTEI ATRIBUITĂ LUI NICOLAI MUSTE)

CRONICA ANONIMA

A

ȚEREI MOLDOVEI

*Care se începe de la Domniea lui Istrati Dabija VV. și se sfârșesce
cu Domniea lui Grigorie Ghica Vodă celă bătrână.*

(1662—1733)

Tradusă și grecesce prin poronca

DOMNULUI GRIGORIE GHICA VV.

DE BIV-VELŬ SLUGERUL

ALECSANDRU AMIRAS

In Iași la anul 1729 Fevruarie.

CAP. I.

Domniea lui Istrati Dabija Vodă,

După mórtea lui Ștefăniță Vodă, fiul lui Vasilie Vodă, aș statutú Domnú Istrati Dabija Vodă, din pămęntení, carele sciindú starea pămęntenilorú, aveaú toți dreptate de la dınsul. In ȓilele acestui Domnú băteaú Turcıl cetărea Uivarul in ȓera Unguréscă cea de susú, și era și Dabija Vodă orónduitú din poronca Impărătéscă, de aú mersú acolo cu oștile. Érá remáindú Turcıl biruiți de către Nemți, aú fugitú și Dabija Vodă de acolo fôrá scirea Vezirului, și aú venitú la scaunul sêu ; pentru care faptă mâniindu-se Vezirul, aú trimisú de 'l-aú luatú din scaunú și 'l-aú adusú la urdie. Decı decă aú mersú acolo, temędu-se sê nu i se tēple urgie mai mare, aú agiunsú cu banı pre la prietint, și și-aú tocmitú greșéla sea, aducęndú nisce pricinı sê se îndrepteđe, și éráși aú venitú la scaunul sêu și aú domnitú cincı anı in Moldova, și aú muritú in scaunú, și 'l-aú îngropatú cu cinste la mőnăstirea Bărnovski, care mőnăstire o începuse Bărnovski Vodă, érá Dabija Vodă aú sėvırșit'ó. Érá in ȓera Muntenéscă era Domnú Grigorie Vodă, și era și elú cu Dabija Vodă că:đú cu bătăliea Turcilorú cu Nemți. Érá pentru alo lui Grigorie Vodă lăsămú sê scrie Muntenit.

CAP. II.

Domniea Ducăi Vodă ántėiú.

Dupé Dabija Vodă statut'aú Domnı Duca Vodă, ce aú fostú Visternicú la Dabija Vodă ; și aú domnitú șese lunı, intru care vreme era și blăndú și cu milă asupra pămęntenilorú. Érá pricina maziliei lui așa de curędu este acésta : In vremea aceea era Hanú Crımului Selim-Ghirei-Hanú, care intrase in prepusul Impărăției de hainú ; decı Vezirul ce era pe acea vreme Kiuprili-Ahmetú, elú bătăndú atunce și cetatea Critul, și ca sê afe adevėrul, de este Hanul cu adevėratú găndú rėú asupra Impărăției, scris'aú Vezirul o carte la Duca, poroncindu'i ca sê scrie o carte la Hanul prea cu meștesugú, și sê iscodéscă găndurile lui, și sê facă scire Impărăției. Decı Duca Vodă după poroncă, scris'aú o carte la Selimú-Ghirei prea cu meștesugú, numindu'lú Impėratú, și alte multe taine i-aú arėtatú, óre-cum că arú fi și elú la unú găndú cu dėnsul. Érá mergędu omul Ducăi Vodă cu cartea la Hanul, táluitu-s'aú cu unú Capegiú ce venia de la Crımú, pre carele flú trimisese Impărăția la Hanul, și dăndú peste omul Ducăi-Vodă, i-aú luatú cărțile, și le-aú dusú la Impărăție, și le-aú datú

la Rakieb-Caimacamă ce era atunce Cara-Mustafa, și Caimacamul fiindă neprietină Ducăi Vodă, le-a' dată la Impărăție. Și vedëndu Impăratul cele scrise de Duca Vodă la Hanul, s'a' mâniau, și a' trāmisă de 'l-a' mazilită, cu gându s' 'lă omóre ca pre ună haină ce' lă prepunea. Dără Duca Vodă îndată a' scrisă la Vezirul insciințādu' lă de totă pricina maziliei lă; érá cătră Impărăție încă a' spusă că cărțile acele le-a' scrisă cu poronca Vezirului, pentru pricina ce s'a' scrisă mai susă, adecă se iscodéscă gândul Hanului. Decī Ahmetū-Pașā a' scrisă la Impăratul pentru Duca Vodă, cum că nu' i vinovată, și a' scăpată Duca Vodă de mórte; érá mazilă totă a' rēmasă. Și domniea Moldovei a' dat' o Impărățiea lăi Ilieșū Vodă, fiul lăi Alecsandru Vodă.

CAP. III.

Domniea lui Ilieșū Vodă, feciorul lui Alecsandru Vodă.

După Duca Vodă, a' venitū Ilieșū Vodă domnū la Moldova, fiindū omū bunū și cu milă asupra țerei, și a' domnitū 2 ani și 6 lunī, și 'l-a' mazilitū Impărățiea, și a' datū domniea iarăși Ducăi Vodă. In zilele domniei lui Ilieșū Vodă nemică altă nu s'a' întēplată.

CAP. IV.

Domniea a doua a Ducăi Vodă.

In anul 7180, după Ilieșū Vodă a' stātutū domnū Duca Vodă cu a doua domnie: dără cu cât' i a' fostū la domniea d'ântēiū bunū, cu atāta la a doua domnie s'a' arētatū rău și cumplitū, prea vrășmașū, și plinū de totă răutatea; căci décă s'a' așēdatū cu domniea, a' începutū a pune dājdī grele asupra pāmēntenilorū, afară din cele obicīnuite. Care neputēndū a le suferi pāmēntenī, s'a' sfātuitū unī din boierī Lāpușnenī, și Orheenī, și Sorocenī, și dīcū unī că se fi fostū și cu scirea boierilorū din Iași, și s'a' sculatū o sēmă de óste cu acei boierī, fiindu-le căpitenī Hincul Sērdarul, și Costandinū Clucerul, și Duracū Sērdarul, și alți mai tinerī, și cu câte-va mīi de ómenī a' venitū la Iași asupra Ducăi Vodă, ca s' 'lă gonéscă din scaunul sēu. Vedëndū dără Duca Vodă acéstă zurbā, n'a' lāsātū nicī elū sē rămāle pe voiea lorū, arātāndu-se că nu se teme de dēnșil, și 'și a' gātītū și elī óstea ce avea, și a' trām' s' o cu o sēmă de boierī spre întēmpinarea acelorū zurbale. Și s'a' tēmpinatū la Ciricū, și împreunāndu-se oștile, și vedëndū partea de óste a Ducăi Vodă că n'orū putea sprijini pe Lāpușnenī, și Orheenī, a' începutū a se pleca către dēnșil, și unī și a fugi din óstea Domnului și a merge la Hincul, și la Duracū. Érá cât' i a' mai rēmasă din óstea Ducăi Vodă, a' fugitū īnapoi și a' venitū la Iași, și s'a' tuchisī in

curte. Țăra Hincul și Duracul gonindu-l cu oștea sea, au intrat în țergu, și au jăcuit casele negustorilor, și a unora din boierii, și cât au putut au jăcuit; apoi s-au oprit și asupra curții domnesci, unde era Duca Vodă închis, și a stătu înaintea curții, despre mănăstirea Treisfetitele, și despre sfântul Nicolai. Țăra Hincul și Duracul, căpiteniele acelor zurbale, ales-au 12 omeni din țera, și i-au trimis lui Duca Vodă, înteu rugându-se lui și dîcîndu se-l erte, și cu bine și cu pace se eșă din pămîntul lor, și se se ducă, că nu-l priimesce țera se le mai fie domn, arătându-l că nu mai pot suferi dările cele grele și nevoile ce aveau de cătră dînsul, că au sârcit și n-au rămas nemică în casele lor, și au stricat obiceiurile cele vechi a pămîntului, și nu mai este cu puțință se trăescă cu dînsul. Țăra Duca Vodă întiași dată, la aceste ponturi a lor, le-au răspuns cu simetie, poroncîndu Seimenilor se îndreptese puscile, și cu alte arme se se gătescă de răboiu asupra lor, că se tîmplase atunci și un Capegi-bașa Impărătescu, carele venise se ia biru. Și s-au închis și el în curte pe lingă domn, și le dîcea Capegi-bașa acelor omeni bătrani de țera, se se părăsescă de acel lucru ce au început, și se nu fie hain Impăratului. Țăra el răspundea că nu s-au hainit asupra Impărăției, ce numai pre Duca Vodă nu-l priimesc pentru multe reuțai ce le-au făcut, ce se le dea Impărăția altu domn, că are mulți omeni, și pôte se le trimiță și pe altu domn. Țăra Duca Vodă în nădejdea Capegi-bașii totu cu simetie și cu mândrie răspundîndu, atunci bătrani acei au datu răspuns cătră Duca Vodă, că de nu va eși de bună voia sea, va eși și fără de voia sea, că așa au poroncă de la boierii se-l dîcă mării se. Vîdîndu Țăra Duca Vodă că nu pôte cu simetie a isprăvi ceva, și cunoscîndu că nu este nici o nădejde de pace ca se se așede cu dînsul, au cerut de la acei boierii căpitenii, sorocul trei zile, ca se se gătescă de puresu; și i-au datu boierii păsuelă acele trei zile, și gătîndu-se au luat și pe Capegi-bașa în rădvanu cu dînsul, și au puresu cătră Țarigradu. Țăra Hincul, și cu Duracul, și Constantinul, au rămas la Iași chivernisitori. Duca Vodă sosîndu la Vaslui cu căl-va boierii, scris-au cărți la Impărăție, dîndu scire de întîmplarea lui, și pîrîndu pre pămîntul că s-au hainit; și au trimis cărțile cu călărași. Și prin prietenii ce avea la Impărăție, au isprăvit fermanu la Halil Pașa, ce era atunci Saraskerul la Babadacu și la El-Agasi de Bugegu, poroncîndu-le Impărăția se mîrgă cu oști se puie pe Duca Vodă érași în scaunul se. Țăra Hincul, și cu alți tovarăși ai lui, decă au puresu Duca Vodă, au socotit se trimiță omeni după dînsul se-lu pîrîscă la Impărăție, pentru strîmbățăile ce au făcut, și au ales căl-va pămînteni de i-au trimis la Țarigradu. Țăra Duca Vodă abia sosise la Carasuia în Dobrogea, unde l-au tîmpinat fermanul ca se se întorcă înapoi, și întorcîndu-se se mîrgă la Saraskerul, au datu pesce omenii ce-l trimisese boierii, cari omeni au n-au socotit se mîrgă pe altu drum, au s-au temut a merge înainte, și tîlnîndu-l Duca Vodă, i-au prinsu pre mulți dintr'ensii; éra unii au scăpat, și au datu scire boierilor, cari luîndu veste de cele ce s-au lucrat, au încălecat și au mers éra la Orhei și au strînsu oște îndoita, auzîndu că Duca Vodă vine cu Pașa mai sus pomenit și cu El-Agasi pre la Kișenau. Și decă au venit Duca Vodă la

Kișenău cu Pașa și cu El-Agasi, au pogorit și boierii cu ôstea la sat la Pașcani pe valea Ichiului două césuri de la Kișenău mai sus, și de acolo iarăși au ales o sémă de ômeni călări, și i-au trâmisi la Hali-Pașa ca să pîrască pre Domnă la Pașa dîcîndu, că nu'lu primesc Domnă pentru strîmbătățile lui. Êră decă au mersu la Pașa, le-au arêtat fermanul celu Impêrătesc, dîcîndu-le să se pârăsescă de acestu lucru necuvios, êră greșela loră au ertat'o Impêrăția. Êră bieții pămîntenî strigau cu toții, că nu le trebuie Duca Vodă. Êră Pașa rîspunđendu-le êrăși că este poronca Impêrăției, și nu se pôte într'altu chip; êră el de trei ori strigăndu totu așa că nu ne trebuie, atunce Pașa mîniindu se, au pentru că avea poroncă de la Impêrăție, ori indemnăt de Duca Vodă, îndată au poruncit s'î prîndă, și au prinsu șese dintr'ensu, și pre locu i-au spîndurat, êră pre alții i-au tăiat. Êră călărimea cea-l-altă vîdîndu mórtea acelora, au fugit la ôstea cea-l-altă ce era la Pașcani. Și fugîndu i-au agiunsu Tătarii și i-au tăiat, până au vîdutu și cea-l-altă ôste de la Pașcani. Povestesc unî din slugitorii acei ce au fostu întru ôstea Moldovenescă, că decă au vîdutu Duracū cum că Tătarii au omorit pre bieții Moldoveni în tôte dîlurile, multă pricină au avut cu Hîncul, dîcîndu Duracū, că de vreme c'au făcutu până într'atata, se lovescă și pre Pașa și pre El-Agasi și s'î omóre, că era ôstea loră mai multă de câtă a Pașii, apoi se trâmîta la Țarigradu, și se arăte nevoia și strîmbătățile ce le-au făcutu Pașa. Êră Hîncul n'au priimitu dîcîndu că nu vrea să fie hainu Impêrăției, și acêsta dîcîndu au datu biciu calului, și au purcesu cătră țera Leșescă, și după dînsul s'au risipit și ôstea loră. Dîcū alții că Domnul au agiunsu în taină la Hîncul și 'l-au trasu spre partea sea, cum au arêtat pre urnă semnile, că după ce au ședutu în țera Leșescă puțin, au venit êră în țera și 'l-au făcutu Duca Vodă Stolnicu mare, și în tótă Domniea Ducăi n'au datu nici o dajdie. Êră Duracū au rămasu totu în țera Leșescă până la mórte. Êră pe Duca Vodă 'l-au adusu Pașa și 'l-au aședat în scaun; numai pentru pricina acêsta tôte rîntățile au pogorit asupra pămîntulu acestu, cum vom arêta în rîndul istoriei, așjderea și asupra Ducăi Vodă. Decă s'au aședat în scaun Duca Vodă, la anul viitoru, venit'au Sultanul Mehmetu cu tótă putere sa la Camenița, avîndu êrăși pre Chiupruli Ahmetu Pașa Vezirî, trecîndu prin Moldova pre Prutu; nu puțină pagubă s'au făcutu Moldovei trecîndu tótă ôstea printr'ensa. Atunce êrăși bieții pămîntenî sîraci făceau răvașe de jalobă pîrîndu pre Duca Vodă, și le lepădau pre drumu, care răvașe găsindu-le Turcii, le luau și le duceau la Impêrăție; și au înțeles Impêrăția cum se jeluesce țera de Duca Vodă. Têmplatus'au atunce, den podurile ce au făcutu Duca Vodă pe porunca Impêrătesc în tôte locurile pe unde era să trecă Impêratul, s'au stricat unu podu trecîndu Impêratul pre dînsulu, și s'au mînieat Impêratul pentru acelu podu, și avîndu sciința și de răvașele de rea chivernisela lui, au trâmisi ceauși și 'l-au luat den Iași, și 'l-au dusu la Hotin la Urdia Impêrătescă, și au vrutu Impêratul s'î omóre; êră Vezirul 'l-au scos, dîră mazil totu au rîmasu; și au poruncit boierilor și țerii să alégă Domnă pre cine voru vrea. Și au alesu pe Petriceico Vodă; și atunce au luat Impêrăția cetatea Camenița, cu a căriea pricină multă rîutate au pogo-

ritu asupra pământului acestui, pentru angăriile ce punea și pentru oștile Turcesci ce treceau prin țera la Camenița, și de acolo veniau încóce. La mare cumpană au venit atunci Duca Vodă câtă se'și pérđă vieța; déră Vezirul și Ciaușbașa fiindu'i prieten, 'l-au scos din primejdie; însă acesta 'l-au agiutat, că se fi dat și o blană de vulpe négră, fórte bună, și de mare preț, Impératului, care 'l-au prea plăcut, și au scăpat de morte. și viind la Iași, cu porunca Impărătescă, au luat pe Dómnă sa și s'au dus la Țarigrad.

CAP. V.

Domniea lui Petriceico Vodă.

După mazilia Ducăi Vodă în anul 7181, poruncit'au Impărăția boierilor tuturor carii erau acolo cu țera, se'și alégă Domn; și sfātuindu-se au ales pe Petriceico Stefanu Vodă ce era Cluceru, omu bună și de cinste; și cu toți 'l-au adus la Vezirul, și 'l-au îmbrăcat cu caftanu de domnie după obicei, făcendu'l Domn. Fost-au chivernisitoru bună țerei, și cinstia pre boieri fórte mult, și nice o supărare n'au făcut, ș'au domnit doi ani. Și în anul alu doilea a domniei sele, s'au ostitu Turci érá asupra Leșilor, și porunci Impărăție. Domnilor acestor țeri, lui Grigorie Vodă Domnul Muntenilor și lui Petriceico Vodă Domnul Moldovei, se mérgă și ei la óste. Mers'au déră după poruncă la Hotinu cu Sarascherulu Sara Husein-Pașa; și auđind Leși că au venit Turci până la Hotinu, și au gându se prade țera Leșescă, n'au ascepat și fapta, și s'au pogoritú ántéiu ei și au venit la Hotinu, despre partea Moldovei, trecéndu Nistrulu mai sus de cetate. Venit'au déră oștile Leșesci, și s'au bătut cu Turci, și au isbánditú Leși, érá Turci au fugitú. Rémáindú Turci biruiți, multu prepusu au avut asupra Domnilor acestor țeri, dicéndu că au fost și ei agiunși cu Leși, pentru care prepusu teméndu-se Domni se nu petrécă vr'o strimbătate, și se'și puie vieța, au fugit și ei cu Leși. Incă Grigorie Vodă érá s'au pogoritú pe Nistru întorcéndu-se inapo, și au mersu la Sakce unde era atunci Vezirul, și s'au îndreptatú, dicéndu că au fugit de nevoie érá n'au avutú gându se rămále acolo; și îndreptându-se 'l-au datú vole se mérgă la casa sa la Țarigrad, dicéndu că domniea țerei Romănesci au apucat Impératul de au dat'o Ducăi Vodă, înțelegándu că au fugitú Domni. Érá Petriceico Vodă au rămásu totú la Leși până au muritú. Avea Petriceico Vodă la Pórtă Capi-Chihaia pe Dimitrașco Cantacuzino, carele auđind că au fugitú Domnul seú, au datú scire la Pórtă, și au umblatú cu totú mijlocul de 'și au isprăvitú se ia domniea țerei.

CAP. VI.

Domniea lui Dimitrașco Vodă Cantacuzino.

În anul 7183, venit'ău Dimitrașco Vodă Cantacuzino la scaunul Moldovei, și ău domnită doi ăni; era omă lacomă, apucătoră, nedreptă și nestătătoră, una ăicea și alta ăicea, și în scurtă năi o bunătate la dănsul nu era. Și pentru răutățile lui temădu-se se nu se scăle țera asupra lui, cum s'ău sculată la Duca Vodă, și despre altă parte fiindă îngrijiată se nu vie Petriceico Vodă din țera Leșescă cu osti, adus'ău multă oste Tătărăscă și 'i-ău ărnată în țeră, în Lăpușna, Orheiă, Soroca, Iași, Hotinul, Dorohoiul și Hărlăul; și de primăvară când ău vrută se purcădă Tătarii, ău robită mulți ămeni dintr'acele ținuturi care până astădi stată siliscile pustii, și nu sciă stăpănii loră a cui ău fostă. Și multe greutăți puneă pe țeră, și hărtiile elă le-ău scornită ăntăi. Decă Dumnedă vrădu s'ăi răsplătescă după faptele lui, ău luminată inima Impărăției, înțelegădu de rea chivernisela lui, și 'l-ău mazilită și ău făcută Domnă pe Antonie Vodă.

CAP. VII.

Domniea lui Antonie Vodă Rusetă.

După mazilia lui Dimitrașco Vodă în anul 7185, venit'ău Antonie Vodă Rusetă; și era omă dreptă, bună, crestină și milostivă, cu milă asupra pământului și cu norocă; că în trei ăni ce ău domnită era țera îndestulată de totă rōda. Acestă domnă ău înnoită biserica lui Sfete Nicolai, ce este în prējuna curții Domnesci, ău zugrăvit'ă și 'i-ău făcută și zidul ei, și s'ău apucată se facă și zidul lui Sfete Sava, și ău făcută o parte; ăra tēmplādu-se mazilia lui, ău rămasă neisprăvită, precum se vede astădi; și 'l-ău fi fostă și isprăvită, dăra în totă domnia sea n'ău măi ședută la Iași, că mergea cu ostea Impărătescă pe unde era bătălii, la Cehrină împotriva Cazacilor, unde ău biruită Turcii, și ău trimesă de ău prădată țera Căzăcescă, și ău luată și cetatea Ladijna și alte cetăți, și întorcădu-se înapoi la Kișănău 'l-ău mazilită; ăică că Duca Vodă din țera Muntenescă se fi umblată amestecădu s'ău mazilăscă, pentru că se ăgiunsese cu boierii țerei, adecă cu Mironă Costină velă Logofetă și cu Ciobanu Postelnicul, și cu alți boieri de acelu rōndă, și 'i-ău îndemnată Duca Vodă s'ău părăscă și s'ău mazilăscă, ca se vie elă ăra la Moldova, sciindă că Șerbană Logofetă de țera Muntenescă, umbla se ia domniea țerei Romănesci, și s'ău scotă pre dănsul; și elă pentru se nu rămăie fōră de domnie precum s'ău și făcută.

CAP. VIII.

A treia Domnie a Ducăi Vodă.

Venit'au Duca Vodă domnă din țera Muntenescă aice la Moldova; érá pe Șerbană 'l-au făcută Impărăția domnă în țera Românescă, și 'i-au eșit toți boierii în întâmpinarea lui la Focșeni, și pre la Siretă ai sosită la Romană, și de acolo au venită la Iași. Ântăiași-dată s'au arătată cătră toți cu blândețe și cu milă, ca să uite răutatea cea din domniea a doua; érá elă nu'și schimbăse firea cea d'ântăiă, nici au ascuns'o cu vr'ună mesceșugă sêu socotélă, ce fôră de zăbavă, au începută éráși a face ca în vremea trecută, a îngreuna țera cu nesăturarea ce avea, și asupra pre boieri, căci fugendă țera de tirăniile lui, puneă boieri zloțași și'i făcea de plătia ei birul celoră fugiți. Érá care nu vrea să dea, îi lega la pușce și'i căsnia; îi ungea cu miere ca să'i mănânce mușcele; și nu numai boieriloră făcea acéstă strimbătate, ce și giupăneseloră. Și nu era închisore în tôte orașele să nu fie plină de bărbați și de muieri, care acolo născău prunci și'i cresceu mari copii, și afară dintr'acele închisori alte case nu sciaă. Acestă Duca Vodă au scosă hărtii în țeră, cu care mai au pustiiă pământul acesta. Atuncea, în domniea a treia, vrut'au Duca Vodă să plătescă slujba ce i-au făcută Hincul, pre carele mai susă amă pomeniă în domniea a doua, că au trimesă de au adusă pre feciorul Hincului, pe Donie, de unde era trăitoră, și i-au tăiată capul în Têrgul-Frumosă în curțile domnesce fôră de nici o vină, și fôră dreptate, și fôră judecată 'l-au omorită. Érá ală treilea ană a domniei acestiea chiămată Impărăția pe Duca Vodă la Țarigradă ca să'i sărute pôla, că nu sărutase pôla Impăratului pentru acéstă domnie. Și acestă lucru îlă făceaă Turcii ca să iee bani de la dânsul, fiindu'i neprietină Carafă Mustafa omă din fire lacomă. Mers'au Duca Vodă la Impărăție după poroncă, și au sărutată pôla Impăratului, și într'acea vreme eșit'au feciorul Radului Vodă la divană și s'au jăluită pe Duca Vădă, dicendă că trăindă tată-său au fostă logodită elă cu fata Ducăi Vodă, și pe urmă Duca Vodă n'au vroită să'i deă fata, rugându-se să'i deă dreptate. Decă Vezirul au poroncită Ducăi Vodă să 'i-o deă după cum au logodită, și măcară c'au cheltuită Duca Vodă mulți bani să nu'și deă fata după dânsul, neplăcându'i ginerile, fiindă cam lipsită de minte, déră nemică n'au isprăvită, ce 'și-au dată fata după dânsul, decă au venită în țeră. Intr'acea vreme mers'au boierii Căzăcesce la Impărăție, până a nu purcede Duca Vodă din Țarigradă, și cereă să le deă Impărăția loră Hatmană, fiindă ei pe acele vremi supuși Impărăției; decă Vezirul au dată Ucraina cea mică Ducăi Vodă, mai dându'i și ună tuiă, afară de cele două ce avea a țerei Moldovei, care tuiă luându'lă, au făcută mare cheltuélă. Și viindă la Moldova dicea cum că au cheltuită mulți bani și trebuie éráși din țeră să'i iee; și pentru aceea puneă dări și mai multe și nesu-

ferite pe țără. Era la anul mers'au Duca Vodă la Ucraina cu totă casa sa, și cu gineri-său, și cu toți boierii săi, erau cu giupănesele și cu cuconii lor, și au ședut acolo câte-va zile; apoi au pus acolo Hatmanu pe Căzaci pe Eni Drăghinic, omu prost și neînvățat, care nu era bun nici de o treabă, și s'au întorsu înapoi la scaunul său la Iași. Decă au venit, au începutu erau a sili pre boieri și pe totă țera, și i' asupria cu dădji; și fugiau omeni la Ucraina peste Nistru, și nici zlătași nu puteau să le facă nemică, era Duca Vodă făcea pre zlotași de plătia banii celor fugiți. Și diceau omeni atunci că Duca Vodă are gându să lase Moldova și să meargă să se așeze în Ucraina; și acestu lucru era de creșut, că făcuse și curți în Țicănauca și în satul Pecera pe malul Buhului. Și de multă nevoie și silă ce aveau boierii de Duca Vodă, mulți fugiau din locu în locu, și i' lăsase moșiile și bucatele, și mergeau unii în țera Muntenescă, alții în țera Leșescă, și pe aiurele pe unde puteau. Era alu cincelea anu a acesti domni, fiindu Vezirul Cara-Mustafa Pașa, rădicatu-s'au Impărăția asupra Nemților cu războiu să meargă să iee Beciul, și au porncit și Domnilor acestor țeri să meargă la oște. Și au mers Duca Vodă de aice, și Șerbanu Vodă din țera Muntenescă, și împreună au încungiurat cetatea Beciului, bătându'o Turcii 60 de zile, și au adus'o la mare strinsore cu oștea Turcescă și Tătărăscă ce era acolo cu Muradu Gherei Hanul, avendu nădejde să o dobândescă. Și de n'ar fi ajunsu oști din multe părți în ajutorul Nemților, și alesu de la Craiul Leșescu Ionu Sobiețki, care singuru au fostu în ajutorul Nemților, totu ar fi dobândit'o. Deci cum au mers Craiul Leșescu acolo, au bătut pre Turci, și i-au biruit cu oștea sa. Era Turcii au dat dosu, gonindu'i Nemți până la Buda, și de acolo era se întorsu înapoi. Era Vezirul au venit în Beligradu, unde și Domni și-au luat pozevolenie să se întorcă la țerile lor. Șerbanu Vodă s'au dus la Bucuresci, era Duca Vodă au venit prin țera Ungurescă până la Brașov; acolo în Brașov, venitu-i-au veste pre câtu să fi venit la Iași din țera Leșescă Petriceicu Vodă cu oște, și cu câți-va boieri cari se aflau pribegi de multă nevoie a Ducăi Voda, și veste mai adevărată de câtu cea d'ânteu, și este căpitanie pe oștea Leșescă Demidețki. Era Conepolski Hatmanu Căzacilor pre carele îl pusesu într'acea vreme Craiul Leșescu, cându era să purcedă într'ajutorul Nemților, scoțendu pre Ene-Drăghinic și luându și Ucraina de la Duca Vodă, prin poronca Craiului, s'au scoborit la Bugegu cu oștea Căzăcescă, și au ars și au prădat Bugegul, și cu acel Conepolski au mers și câți-va Moldoveni indemnându-se în dobândă. Era Racoți Craiul Ungurescu acolo în Brașov sfătuia pe Duca Vodă să ia o sémă de oște Ungurescă, care i-a da lui, și să vie la Moldova, ca să pótă goni pe Leși și să se așeze în scaunul său, fără de grijă. Și acestu sfat îi dau și unii din boierii lui, adecă Gavrilă Vornicu și Buhuș Hatmanu și alții; ori nevrându să facă așa, să meargă în țera Muntenescă unde era și Dómna sa, până s'or așeza tulburările în țără. Era Duca Vodă, pentru scumpetea lui ca să nu cheltuască bani cu acea oște, n'au priimit sfatul lui Racoți, nici au mers în țera Muntenescă; căci Mironu Logofetul și Constantin Ciobanu Postelnicul, de altă parte îl sfătuiau să vie mai bine în țără, dicându'i că de va merge în țera aceea, neprietenii vor lăsa

și voru fugi. Atuncea Gavrilă Vornicul vedându că Duca Vodă n'au priimit sfatul lui, au așeptat până au venit Duca Vodă, de au intrat în munți să vie la Moldova; era el lăsându-l au luat cu densus și pre alți, și au fugit în țera Muntenescă de la Brasov. Era cei-alți boieri cari era la Iași Calmacani, adică Neculai Racoviță vel Logofet, și Todirașcu Cantacuzino vel Visternic, și alți, au fugit întâiu la Hangul în munți, și de acolo pre potici au trecut la Ardél în țera Ungurescă, cu giupănesele și cu coconi lor, fugendu și alți din mazili, cine unde au putut, numai se se mântuiesc de tirania Ducăi Vodă. Deci priimind sfatul acestor boieri, au venit la Moldova trecendu muntele pre la Oltuz, și au venit la Putna la satul Domnesci, și au ședut acolo, și auzind că este la Tecuci o sémă de ôste Moldovenescă cu căpitenia Hăbășescu, trimis-au pre Buhuș Hatmanul și i-au lovit de i-au spart, și cu această isbândă luându nădejde Duca Vodă, au ședut în sat fără de grijă în casele cele boieresci, era boierii pe la casele sătenilor, trimețendu pin ținut ca să aducă zahere, orz, fân, de mâncat pentru ômeni. Era Petriceico Vodă, luându de Duca Vodă veste unde se afla, și la ce stare, îndată au tramesu o sémă de ôste Leșescă, și Căzăcescă, și Moldovenescă cu căpitenia Baenski, care pe urmă s'au făcut și Sêrdar, și cu un Léhă ce era cap pe ôstea Leșescă și Căzăcescă; și mergendu asupra Ducăi Vodă s'au întilnit cu strēja Ducăi Vodă, fiind câți-va Lipcani, și i-au prins pre toți la Răcăciuni; apoi s'au dus la Domnesci în ȝioa de Crăciun, când ședea Vodă la masă. Atuncea au vedut Duca Vodă la ce 'l-au dus sfatul boierilor, ce-lu sfătuse să vie în țera fără de ôste Ungurescă; întâiu dera Baenski s'au pornit asupra caselor unde ședea boierii Ducăi Vodă, și i-au pradat, și i-au lăsat gol pre toți; numai Hatmanul Buhuș socotindu mai înainte cele ce pot se se întemple, pădindu-se, n'au vrut să ședă la masa gospod; ce fiind gazda lui mai departe de cât a altor boieri, găsind vreme, și-au încărcat în sanie giupănesă, și copii; era el, sprijinindu-se, au scăpat din mână lor cu totă casa lui dintr'acea nevoie. Era atuncea pe lângă Buhuș, Dediu Sêrdarul care pe urmă au agiuns de au fost Sptar mare, om vetez și de trebă; și decă au scos Buhuș casa sea dintr'acea nevoie și au dus-o la Focșeni, îndată s'au întors cu puține Lipcani, și cu o sémă de ômeni al să ce se afla lângă sine, și au năvilit în ograda casei unde era Duca Vodă, și n'au putut intra că era pórta încuiată, și cei ce era în lăuntru nu puteau să deschidă temându-se să nu intre Căzaci în lăuntru. Și așa în două și trei rânduri dându năvală, nemică n'au isprăvit că au sosit și Căzaci; și el fugendu, 'l-au gonit până la Pufesci la o pădure, și acolo 'l-au lăsat de al-lu mai goni, temându-se să nu aibă acolo niscal-va ôste ascunsă. Și s'au întors Căzaci înapoi, și au încungiurat casa Ducăi Vodă; și întâiaș dată Duca Vodă au început bătălii asupra acelor neprietini, sprijinindu-se într'acea și au luptat; era a doua-ȝi eraș au început a se bate îndemnându și pre Seimeni a vêrsa foc asupra Căzacilor; era Leșii cei ce stau afară, diceau cătră Seimenii Ducăi Vodă să nu dea din sânețe, că pre urmă, îi vor pune pre toți sub sabie. Și luându și Seimenii frică, socotindu cele de pe urmă, sloboșiau sânețele fără de glonțuri. Vedendu dera Duca Vodă că nu

isprăvesce nimică cu războiul, aș isprăvită și cu pace, și aș trimisă ună solă la dănsii dăcându-le să-lă lase viă, și să nu-lă jăcuască nici pe dănsul nici pe ômenii lui; care tocmeală aș priimită ei. Și atunce aș chiamată pre Baenski și aș grăită cu dănsul, și s'aș încredințată; și a treea dăi aș deschisă porțile și aș intrată Căzaci și Leșii la Duca Vodă și 'l-aș luată. Însă Căzaci de tocmeală nu s'aș ținută, ce 'l-aș jăcuită de totă, până și șlicul din capă i-aș luată: și pe ômenii săi i-aș lăsată numai în peile gôle, cumu'i obiceiul Căzacilor, cari nici o dată de cuvântă nu se țină. Și așa 'l-aș luată robă, și 'l-aș dusă în țera Leșescă, și 'l-aș închisă la Liovă, unde aș și murită după ună ană acolo la închisore. Domni'aș cinci ani într'acastă domnie a treea, și elă aș zidită mănăstirea Cetățuia; ăra Impărăția aș trimisă la Moldova Domnă ă-răși pe Dimitrașco Cantacuzino.

CAP. IX.

A doua domnie a lui Dimitrașco Vodă Cantacuzino.

După robia Ducăi Vodă venit'aș Dimitrașco Vodă cu a doua domnie la Moldova; ăra nemică n'aș schimbată în firea sea, ce ă-răși făcea lăcomii, și apuca și făcea strimbătăi, cum făcuse și în domniea d'ântăi; care fapte neputându-le suferi boierii, s'aș sculată Gavrilă Vornicul și Cantemiră Serdarul, care pre urmă aș stătită și Domnă, și alții cu dănsii, și aș fugită în țera Muntenescă la Șerbană Vodă, sciindă că Șerbană Vodă era neprietenă lui Dimitrașco Vodă încă din boierile loră, adecă de cândă aș fostă amândoi boierii lui Grigorie Vodă, domnindă în țera Muntenescă. Și cum aș mersă acolo, se rugău lui Șerbană Vodă să între la mișlocă, să afle ună chipă de care să-lă mântuască de acelă domnă rău. Decă Șerbană Vodă primindă pre dănsii, unde aș putută la Pôrtă și la Saraskerul la Babadană, ce era atunce Suliman-Pașă, care pe urmă aș cădută și Veziră, aș umblată cum aș putută împotriva lui Dimitrașco Vodă, și aș isprăvită; că Impărăția aș dată voie țerei să-lă alégă Domnă pre care voră vré ei, și trimețândă la Saraskerul Suliman Peșă stégă de domnie și tuiură, ca să facă Domnă pre cine voră vré. ăra Dimitrașco Vodă luândă scire de cele ce se lucrăză, trimis'aș și elă pe Ionașcu Balșă Vornicul, și pe Costină Ciobanu Postelnicul, și pre alții la Saraskerul, ca să stea cu boierii cei fugari să se judece, și prin mișlocul daruriloră să nevoască să întorcă lucrul, și să nu-lă mazilască. ăra boierii pre cari i-au trimisă elă acolo, s'aș unită și ei împreună cu cel-l-alți, fiind-le și loră urite faptele cele rele a lui Dimitrașco Vodă; și așa cu toții aș alesă pe Constantină Cantemiră Clucerul, și 'l-aș făcută Domnă, și aș venită la Iași și s'aș aședată în scaună; dără pe Dimitrașco Vodă 'l-aș mazilită, și 'l-aș dusă la Țarigradă, unde 'și-aș săvârșită viața. Și aș domnită ună ană și giumatăte cu supărarea Leșiloră prădândă în țără, avândă cu toți vrajbă.

CAP. X.

Domniea lui Constantin Cantemir Vodă.

După Dimitrașco Vodă, în velétu 7195 stătut'au Domnă Cantemiră Vodă care era chiară pământeană din părinții lui, și pentru slujbe, cându era în rîndul slujitorilor, 'l-au suită și în rîndul boieriei, adică la Sîrdărie și Clucerie. Și cu mișlocirea lui Șerbană Vodă a'i stătut domnă; și cum din tinerețile lui au arătat vitejie și vrednicie în orda slujitorască, așa și la domnia lui au arătat semne de bună chivernisală, căci și țera și pre boieri i-au chivernisit bine. Țăra pămîntul nostru avea nevoie despre Leși ce veneau din țera Leșescă împreună cu Moldovenii Joimiri și Căzaci, și prăda, și jăcnea, ce puteau apuca, și nu numai aceste podghiazuri, ce și Craiul Ionu Sobietki au pogorit însuși cu ostile sîle pin Moldova până la gura Lăpușii. Și vedîndu Cantemiră Vodă că vine Craiul, pus'au la Iași pre Rămădanu Vornicul, și alți boieri cu dînsul, să fie Caimacam, să pîzescă tîrgul; țăra elă au purcesă cătră Sărata, unde era unu Sultană cu Tătari. Țăra Craiul s'au dusă pe Prutu în giosă cu tabăra; și acolo în gura Lăpușiei, pornitus'au Tătarii asupra Leșilor, și au venit până în pîrcanele ce aveau ei înpregiură; și așa se apropiase, cătu Leșii de frica loră se închisese în pîrcane; și vedîndu Craiul că nu isprăvesce nemică, spălmîntat de năvala Tătarilor, legat'au tabăra și s'au întorsă înapoi, trecîndu Prutul, și viindă la Iași. Țăra Tătarii amblău pre de ceea parte de Prutu; ședut'au Craiul în curtea cea domnescă o zi, și apoi au mersă în țera Leșescă. Țăra pre drumă multă pagubă au avută despre Tătari; căci luîndu'i Tătarii în urmă, pe căți rămăneau înapoi pentru vre o trebă îi lua. Și țerei Moldovei mai multă stricăciune i-au făcută; căci întău în ținutul Cărligăturii. nici o casă boierască n'au remasă, nici la Hărlău, nici la Dorohoiu. Țăra Craiul după ce s'au dusă în țera Leșescă, n'au trecută multă vreme, și au venită țăra Moldova cu oște până la Cotnari, pogorîndu pe apa Jijiei. Țăra Cantemiră Vodă gîndindă că a vrea Craiul să mîergă țăra în giosă, au trîmisă argălăcul sîu la Tutova; țăra elă s'au dusă la Tuțora, și s'au împreunată cu Sultanul, carele ședea acolo cu Tătarii așteptîndu pe Craiul; și acolo au venită veste precum Craiul au trecută Siretul întorcîndu-se înapoi, și s'au dusă la Némțu, și 'l-au luată în puterea sea, și de acolo s'au dusă la Sucăvă. Țăra fiindă cetatea aceea stricăta, pus'au de au făcută șanțul la biserica Armenescă puindă înlăuntru o sîmă de oște de pază; și de acolo, apropiîndu-se țăra, s'au dusă în țera Leșescă. Și de greul țărei mulți omeni au perită pe drumă, lăsîndu pe drumă lefice, căruți, și pusce, și cu mare pagubă s'au întorsă la țera loră cu caii spetiți. Și într'acastă vreme au luată Leșii și cetatea Sorocei, lăsîndă într'însa Căzaci cari cu podghiazurile loră au pustiată cea parte a țerei până în Prutu. Țăra de la Sucăvă, de la Némțu, de la Cămpul-Lungă, veniau alți slujitori de pră-

daŭ până la Iași; și o dată au venitŭ Crupenski ce au fostŭ Medelnicerŭ, fiindŭ elŭ capŭ de o sēmă de Joiniri Moldoveni, și au apucatŭ caii lui Constandinŭ Vodă den ceairŭ unde se păseacă ca la 80 de cai, aprópe de Bahluiŭ. Și de la Iași în susŭ era țera pustie, ca și în ceea parte de Prutŭ; numai la Lăpușna și la Orhei, totŭ se aflaŭ puținelŭ ómenŭ. Védendŭ déră Cantemirŭ Vodă că țera s'au pustiitŭ despre partea Sorocel, scris'au la Impărăție dândŭ de scire de acei tâlhari câtă stricăciune au făcutŭ țerei. Inșă Impărăția au poruncitŭ lui Saraskerŭ Daltabanŭ Pașa, carele pe urmă au cădutŭ Vezirŭ, și la Elagasi sê se scóle cu oștile lorŭ, sê mérgă sê gonéscă acei tâlhari de acolo. Deci Cantemirŭ Vodă s'au dusŭ la Orheiŭ, și s'au împreunatŭ cu Pașa ce venŭ și cu Elagasi, și au mersŭ la Soroca și au încungiurat'o și au bătut'o dece dîle cu puscŭ și n'au pututŭ sê o iee. Și neputendŭ isprăvi s'au întorsŭ érá înapoi cu puțină perđare în ómenŭ ce au fostŭ în meterezŭ; și au venitŭ Domnul la Iași, érá Pașa și Elagasi au mersŭ pre la locul lorŭ. Domni't'au optŭ ani și au muritŭ în scaunŭ și 'l-au îngropatŭ în biserica lui Sfete Nicolai în Iași; érá pe urmă s'au rădicatŭ ósele lui de aice, și s'au mutatŭ la mōnăstirea de dēnsul zidită: la Mira ce este la Putna. Acestŭ domnŭ în Domniea lui au tălatŭ și pe doi boieri mari: pe Mironŭ Costinŭ Legofetŭ și pe Velișco Hatmanulŭ; spunŭ de Velișco Hatmanul că au fostŭ stândŭ de câteva ori împotriva lui Cantemirŭ Vodă cu pricină, și alesŭ ședendŭ o dată la masă 'l-au fostŭ dîsŭ domnu-sêu lui Cantemirŭ Vodă, că omul care nu scie carte este ca unŭ dobitoćŭ, adecă unde nu scia carte Cantemirŭ Vodă, și altele multe, care fiindŭ stăpânŭ nu i se cădea a i le rēspunde.

CAP. XI.

Domniea lui Constantinŭ feciorŭ Ducăi Vodă.

În anul 7201, după mórtea lui Cantemirŭ Vodă, venit'au Constantinŭ Duca Vodă, măcarŭ că îndată după mórtea lui Cantemirŭ Vodă, boierŭ au socotitŭ de au alesŭ pe Dimitrașco fiul seŭ celŭ mai micŭ, care se aflase aice în țeră și 'l-au numitŭ Domnŭ, și 'l-au dusŭ în biserică și 'l-au cetitŭ molitfa după obiceiŭ. Érá Constantinŭ Vodă Basarabul, domnul țerei Muntenescŭ, vrēndŭ ca sê facă ginere pe Constantinŭ Vodă fiulŭ Ducăi Vodă, pe care 'l-au și făcutŭ, au agiunsŭ la Pórtă cu chieltuială, și au făcutŭ pe Constantin Duca Vodă Domnŭ Moldovei. Érá Dimitrașco Vodă au rēmasŭ neîntărită domniea lui de la Pórtă. Érá Constandinŭ Vodă omŭ învēcătŭ, și cărturarŭ; érá domniea au luatŭ cu multă chieltuială. Și afară de aceste, pentru sfatul celŭ rău a unora, cariŭ îl sfătuiău pe dēnsul sê nu crédă pe pământeni, au făcutŭ o sēmă de slujitori Seimenŭ la Țarigradŭ ca la 200 cu leafă și 'l-au îmbrăcatŭ, și au făcutŭ multă chieltuială cu dēnsŭ, adecă sê se păzească cu puterea lor. Érá țera fiindŭ slabă de prădile neprietinilorŭ, den pricină că s'au lungitŭ multă vreme nepace între Nemți, Leși și Turci, și vrēndŭ sê'și scótă chieltu-

ela, și se plinescă poroncile Impărătesei, elu au scornitū ântēiū vâcăritul în țera, cu care vâcăritū mai au pusteitū țera. Și neavendū sfetnicii buni lângă sine, multe greșeli și lucruri fōră cale făcea, și nestătătorū la cuvēntū. De care înțelegēndū Impărăția reia chivernisēla lui, și slăbiciunea țerei, trimis'au unū Capegi-bașa ca să cerce starea țerei, și de chivernisēla Domnului. Deci viindū Capegi-bașa la Iași, au ședutū câteva zile, și pe câtū au âmblatū Constantinū Vodă cu bani s'elū tragă la sine, dēră nimică n'au isprăvitū. Însă dicū unī că cu scirea și voiea lui Neculai Costinū ce era Hatmanū și cumnatū lui Constantinū Vodă, adus'au ôste Leșescă pe carea era mai mare Moisei Sērdarulū, și au călcatū gazda Capegi-bașii ca s'elū ia. Êră elū nedându-se, s'au bătutū cu dēnșii, și 'l-au omoritū pe locū; êră slugile lui le-au robitū. Așijderea au prinsū atunce și pe Balci-bașa a Hanului ce s'au aflatū aice, și pe neguțitorii Turci ce erau la Carvasara 'l-au lovitū, și pre unī au omoritū, pre alții au prădatū și 'l-au robitū, și s'au întorsū înapoi, nestându-le nime împotrivă. Atunce vēdēndū Constantinū Vodă că au greșitū și nu se pôte îndreptăți la Impărăție, scris'au socru-sēu lui Basarabū Vodă domnul Muntenilorū cerēndū sfatū ce să facă; carele 'l-au sfătuitū ca să trāmișă osti împotriva Leșilorū, și să silēscă s'el gonēscă, s'el bată ca să tocmēscă greșala sa la Impărăție cu slujba acēsta. Deci trāmis'au pe Antohi Hatmanul cu câtă ôste au pututū face, și ântēiū au mersū la Nēmțū și au arșū tîrgulū, și pe câți Leși au găsitū i-au rēsipitū, și pe alții i-au omoritū; alții au fugitū la cetate, pre care n'au pututū s'el o ia. Apoi au mersū la mōnăstirea Agapia, unde erau câțiva Drăganī puși de la guvernatorul den cetatea Nēmțului, și 'l-au luatū și 'l-au robitū pe câți au rēmasū vii. Auqindū dēră Hatmanii Leșesci, că Constantinū Vodă au trimisū de au arșū tîrgulū Nēmțului, pe care 'lū stăpānlaū Leșii, și cum că au rāsipitū pe Leșii ce erau acolo, și cum că au luatū mōnăstirea Agapia, trimis'au și ei ôste Leșescă care avea la margini cu Zaharoski Căpitanul lorū, și cu Turculețū, și cu călărimea Moldovenescă carea slujia în țera Leșescă, și au venitū asupra Hatmanului Antohi și 'l-au aflatū acolo aprōpe de Nēmțū. Êră luāndū veste Hatmanul Antohi, s'au gătītū și elū de rēsboiū. Pornitus'au Leșii cu mare simeție asupra Moldovenilorū, ocărāndū 'l și dicēndū că suntū vâcari Spartii. Êră Dumneșēu au întorsū ocara Moldovenilorū asupra lorū, că dāndū rēsboiū, i-au biruitū Moldovenii, și atāta 'l-au gonitū, câtū fugēndū ei ca se scape la cetate, êră Moldovenii pre câți nu 'l tăiaū îi prindeaū vii, și agiungēndū pre Turculețū Rotmistru, lūngă cetate 'l-au rānitū cu sulita și 'l-a 'l prinsū viū. Êră până au sositū la Constantinū Vodă, Antiohi Hatmanul cu isbānda și cu nādejdea de tocmītū greșēla cea d'ântēiū, au agiunsū mai nainte mazilia lui de la Impărăție, cu urgie pentru mōrtea Capegi-bașei. Dicū că de arū fi avutū vreme să însciințeze la Pōrtă de isbānda acēsta, și pe Turculețū s'elū fi trāmisū la Pōrtă, pôte nu 'l arū fi mazilitū. Êră isbānda acēsta totū 'l-au agiutatū lui Constantinū Vodă, că 'l-au dāruiitū viēță; că după cum socotlaū mulți, în cumpānă era viēța lui. Și au datū Domniea lui Antiohi Vodă feciorū lui Cantemirū Vodă. Domnit'au Constantinū Vodă într'acēstă Domnie doi ani și giumētate.

CAP. XII.

Domnia lui Antiohi Vodă Cantemiră.

În anul 7204, venit'ău Antiohi Vodă în scaunul Domniei, omă tănără, ca de 24 ani de vîrstă, silitoră spre chivernisela țerei, și se nevoia ca să se facă asemenea următoră tătâne-său, la dreptate, și la bună chivernisela pământului; numai tinerețile lui nu 'l-au lăsat să meargă pe calea tătâne-său, căci mai multă își perdea vremea cu vînatărea. Eră avîndu sfetnici buni pe lingă sine, totu nu lipsia buna chivernisela din țeră, și domnia Antiohi Vodă cu linisce. Eră poghiazurile Leșesci nu lipsiau tulburîndu țera adesă, și de altă parte multă tulburare avea țera despre Turcii cari veniau bogate ori cu Saraskerul, alte ori cu Sultan Tătăresci; și împreună cu Domnul mergeau de băgau zaheréoa în Camenița. Într'acéstă Domnie numai o dată au scosă văcăritul; eră apoi au făcută milă de 'l-au ridicat ca să nu se mai la, vedîndu că din văcăritu se strică țera, și mulți ani au ținut de nu s'au luat văcăritu. Într'acéstă vreme făcut'au Turcii pace cu Nemții și cu Leșii, dîndu Camenița înapoi la Leși, și întorcîndu-se și de la Leși Turciloră cîtu luase ei la Moldova, adecă cetatea Némțului, Sucéva, Soroca, Câmpul-Lungu; și au dată poroncă lui Antiohi Vodă să meargă să deșerte Camenița, de cîte se aflău acolo a Turciloră; ómeni, zap-hanele, pusce și altele. Deci mergîndu Antiohi Vodă cu ómenii săi, și cu o sémă de ómeni orînduiți din țera Muntenescă, și au deșertat'o și au adusă tóte acele la Tighinea, și la Cetatea Albă, și la Chilia. Eră multă pagubă și călcare s'au făcutu în țeră pînă a o deșerta. Eră de érnă Tătarii Bugegeni, Nohai, s'au rocoșit asupră Hanului loră, Devletü Gherei Hanu, fiul lui Silim-Gherei Hanu, nepriimindu'lu Hanu, și vrea s'elă scótă să puie pre altul. Eră Impărăția nevrîndu să facă voia loră, poroncî'au Hanului Devlet Gherei, ș. Saraskerului Iusuf Pașa care era la Tighinea pe vremea aceea, și Domniloră acestoră țeri, să facă óste și să meargă asupră Tătăriloră ca s'el scótă din Bugégă. Făcut'au déră Antiohi Vodă óste cîtu au putut, și au mersă pînă la Fălci; eră Tătarii au lovită la Smilă, și la Reni, și la satele de pin pregiură, și au jăcuită, și au arsă, și au făcută multă pagubă în olaturile Turciloră, cîtu dicu că de ară fi fostă inghiețată Dunărea, ară fi trecută și la Dobrogea de ară fi prădată. Eră Hanul au venită de la Crimă, și trecîndu pe la Vozie cu multă óste ca să vie la Bugégă, mai mulți de óstea Crimului 'l-au lăsat și s'au întorsă eră la Crimă, și numai cu 4000 óste au sosită la Berezenă unde s'au tălnită cu Nohai, cari vrea să 'lă opréscă să nu trecă. Și vedîndu Hanul că nu isprăvesce nemică, s'au întorsă înapoi la Crimă; eră Nohai au mersă pe la casele loră, fôră de vătămarea țerei. Așa și Antiohi Vodă, auzîndu că s'au întorsă Hanul înapoi la Crimă și Tătarii s'au potolită, s'au întorsă și elă la scaunul său. Și asceptîndu Domnul milă și cinste de către Impărăție, pentru slujba ce au făcută la deșertarea Cameniței, că nu era puțină slujbă, 'l-au mazilită, și 'l-au dusă la Țarigrad; eră domniea au dată érašii lui Constantină Duca Vodă; și au domnită Antiohi Vodă cincă ani.

CAP. XIII.

A doua domnie a lui Constantinŭ Ducăi Vodă.

În anul 7209, venit'au éráși Constantinŭ Vodă cu a doua domnie la scaunŭ, luândŭ domniea cu mijlocul socru-séu lui Constantinŭ Băsărabŭ Vodă, și au domnitŭ doi ani și giumătate. Érá firea sea cea d'ântéiŭ n'au schimbat'o; ce cum era nestétătorŭ ántéiŭ, așa și pe urmă s'au arétatŭ; căci décă au venitŭ la domnie, îndată au începutŭ a resplăti slujba ce 'i-au făcutŭ socru-séu cu necunoscerea de bine, și pentru mulțămire 'l-au amestecatŭ la Pórtă cu multe cuvinte rele. Și de altă parte supărândŭ pe boierii țerei și pe tótă țera, s'au sculatŭ unŭ din boieri: Vasile Costaki Vornicul cu frații sâi, și cu Bujoreniŭ rudele lorŭ, și cu Bogdanŭ Hatmanul, și cu Antiohi Jora Hatmanul, și Ilie Visternicul, și Mihai Spătarul, și alții mulți, și au mersŭ unŭ în țera Muntenescă, și alții în țera Ungurescă; și dicŭ că acéstă fugă a lorŭ sê fi fostŭ cu scirea lui Băsărabŭ Vodă, care lucru pe urmă s'au arétatŭ cândŭ 'i-au priimitŭ în țera lui cu bucurie și cu dragoste. Și acestŭ lucru 'l-au făcutŭ Băsărabŭ Vodă, căci înțelesese de amestecăturile ce le amestecase ginere-séu Constantinŭ Vodă, precum amŭ dîsu mai susŭ. Ántéiași dată Constantinŭ Duca Vodă s'au temutŭ pentru pribegia acestorŭ boieri; și nu scia ce sê facă, vędëndŭ că 'l-au părăsitŭ și boierii toți, și că 'și-au perdutŭ și nădejdea despre socru-séu. Agiuns'au déră și la Pórtă, și au trāmisŭ pe Panaite Postelnicul, și au scosŭ fermanŭ ca sê ia pe boieri din țera Muntenescă și sê'l ducă la Moldova la Constantinŭ Vodă. Érá Băsărabŭ Vodă au socotitŭ că de vorŭ lua pe boieri de acolo, li va omorŭ Constantinŭ Vodă pe cel ce erau capete între dênșii; și au mișlocitŭ și elŭ la Pórtă, și au isprăvitŭ fermanul, ca sê nu dea pre unŭ din boieri ce nāzuise la dênșul; érá pre ceilalți sê'l dea. Érá fermanul acela Basarabŭ Vodă nu 'l-au arétatŭ, ce au scrisŭ la Constantinŭ Vodă, dicëndŭ sê trāmiță boierii la Focșeni cu Mitropolitul, și elŭ așijderea va trāmite boierii cu Mitropolitul lorŭ sê vie la margine, și sê giure că n'orŭ avea boierii nevoie despre Constantinŭ Vodă întru nemică. Trāmis'au déră Constantinŭ Vodă pe Mitropolitul Moldo-Vlahiei Kir Misail, și pe Nicolai Donici vel Logofétŭ, și pe Mitre Vornicul, și pe Ionŭ Costinŭ Hatmanul, și pe Cuza Spatarul; și de altă parte domnul Basarabŭ Vodă, trāmis'au pre Episcopul de Buzeŭ, și pe Cornea vel Banŭ, și pe Mihai Spatarul. Și au venitŭ și s'au împreunatŭ la Focșeni; și făcëndŭ sfatŭ au hotărîtŭ, și au giuratŭ toți boierii ai noștriŭ încredințându'i că n'orŭ avea nici o rēutate despre Constantinŭ Vodă, nici pentru viața lorŭ, nici întru avuția lorŭ; și după ce s'au încredințatŭ cu giurămēntul s'au întorsŭ érá o sēmă de boieri în țeră. Însê legătura au fostŭ ca sê vie toți boierii Moldoveni încóce în țeră; numai a doua și cândŭ au trecutŭ din boierii Moldoveni încóce, érá alții éráși din boierii ce erau mai nainte ca-

pete adecă: Vasile Costinū Vornicul, și Bogdanū Hatmanul, și Mihaī Racovița vel Spatarū, care pe urmă au cădută și Domnū, și Ilie Stolnicū, acești au arătat fermanul, care scriea că pe cine a vrea Basarabū Vodă se poprescă pe lângă sine, să fie volnicū a popri. Și așa acești boieri de mai susū numiți s'au întorsū érăși la Basarabū Vodă cu boierii cei Muntenesci. Éră decă au venitū boierii Moldoveni, o sémă din tr'ênșii și o sémă au rămasū, Constantinū Vodă au priceputū că au rămasū lucru netocmitū, și pe urmă era să se urmeze vrajbă; și au gătitū pe boierii săi: pre Neculaī Donici vel Logofătū, și pe Ciocărlanū Vornicul, și pe Ionū Vlasto vel Postelnicū, și i-au trāmisū la Impărăție ca să facă jalobă asupra lui Basarabū Vodă, pentru strāmbătatea ce'i făcea, și popresce pe boierii săi acolo, și n'au ascultatū de poronca Impărătescă, ce popresce pe boierii cei mai capete lângă sine. Constantinū Vodă Duca măcarū că au pîritū pe Basarabū Vodă, déră nemică nu i-au pututū strica; că avea ómenī ca aceia la Pórtă, de purtau grijă ca să nu pótă isprāvi nemică Constantinū Vodă, până într'atāta să pótă lua pe boieri din mână lui Basarabū Vodă. Și după tótă silința lui Constantinū Vodă ce au pusū, ca să pótă lua pe boieri, nemică n'au isprāvitū, și i-au venitū maziliea. Éră decă au venitū Aga cu fermanū ca s'elū rēdice, au făcutū Constantinū Vodă pe Aga să dică că nu scrie la fermanū să fie mazilū, ce cālū chiamă să sārute póla Impēratului, cum au chiamatū și mai înainte pe Basarabū Vodă, la sārutatul pólei Impēratului, și au mersū până la Udriū, și închinādu-se Impēratului s'au întorsū inapoi. Și după ce au grāitū cu Aga într'acestū chipū, și au legatū voróva cum mai susū scrie, dādu'i și mulți bani, trāmis'au de au chiamatū și pe boieri, dicēndū ca să le cetēscă fermanul; și decă au venitū i-au închisū în casa cea mică; și erau Iordaki Rusetū Vornicul, și frate-sēu Manolaki Postelnicul, și Lupul Costaki Vornicul, și Savinū Spātarul. Dicū uniī că acēsta au făcutū Constantinū Vodă, ca să se sperie cei-lalți boieri și să fugă cine unde a putea, să nu rămāe nici unul, s'elū supere la Pórtă; déră au greșitū, căci decă au auditū cei-l-alți boieri, că au luatū pe cei capete de i-au închisū, s'au sculatū cei-l-alți și s'au dusū la boierii cari erau în țera Muntenescă, și de acolo cu toți s'au dusū la Țarigradū împotiva lui Constantinū Vodă. Éră Constantinū Vodă pe boierii ce'i închisēse i-au luatū cu dēnsul; și până a nu agiunge la Udriū, Constantinū Vodă au slobođitū pre boierii ce'i ducea cu dēnsul, cari boieri împreunatus'au cu cei ce veniāu din țera Muntenescă, și cu cei ce erau la Pórtă. Éră pe Domnū, îndată ce au sositū la Pórtă, 'l-au surgunitū Impărăția la unū orașū ce se chiamă Kavala; éră boierii au rămasū la unū satū lângă Udriū, ce se chiamă Arnātū-Kioi. Deci, decă s'au strinsū toți boierii la acelu satū ca să sfātuēscă trebile lorū, s'au tēplatū la acea vreme și zorbale cari au scosū pre Sultanū Mustafa din scaunul Impărăției, și pre Rami Vezirul, și au omoritū și pre Muftiul, și au rădicatū Impēratū pe Sultanū Ahmetū frate-sēu, și pe Ahmetū Pașa Vezirū. Impēratul au fostū ședēndū cu corturi afară de Udriū, la fōntāna ce se chiamă Selacū-cișme; éră boierii mergeau adese la Vezirul, ca s'elū ceie să le dea Domnū, și mai multū mergeau ca s'elū vedā Impēratul. Și vedēndu'i Impēratul au pusū de i-au întreatū cine suntū acei ómenī; éră ei au răspunsū că suntū boierii Moldovei, și nu au

domnă, că pre domnul ce 'l-a avut 'l-a mazilită Impăratul, și poftescă să le dea Impărăția domnă. Deci Impăratul poroncitu-le-a prin Vezirul să'si alégă dintre dênșii pre unul care oră vré ca să'lă facă domnă; deci boierii aș alesă cu toții pre Mihai Racoviță Spatarul, și 'l-aș îmbrăcată cu caftană. Érá atunce mergendă Impărăția la Țarigradă, aș mersă și boierii împreună cu domnul loră; și acolo i-aș dată și cuca după obiceiă; și de acolo isprăvindu'si trebile sële, și gătindu-se de tôte cele trebuitóre aș venită la Moldova.

CAP. XIV.

Domniea lui Mihai Racoviță Vodă.

În anul 7212, stătu'tău domnă în domnie Mihai Racoviță Vodă, carele era din nēmă vechiă din boierii de țără, omă înțeleptă, ne măreță, și cinstitoră, apropiată către, toți boierii, și arăta către patria sea dragoste; érá mai multă de câtă ună ană n'aș domnită, și 'l-aș mazilită. Și aș dată domniea éráșii lui Antohi Vodă Cantemiră. Într'acestă ană ce aș domnită, nemică nu s'aș înnoită.

CAP. XV.

A doua domnie a lui Antohi Vodă Cantemiră.

Venit'aș Antohi Vodă Domnă cu a doua domnie la velétă 7213, și aș domnită doi ani și giurădate. Într'acestă domnie s'aș arătătă Antohi Vodă mai strașnică, care fire ântăiă nu o arătase, și nici pe boierii nu'l avea în cinstea și în dragostea, ce arătase ântăiă. Și dică unii că acestă sfată să'lă fi dată Panaitaki Postelnicul, și Ilie Cantacuzino Visternicul, să'si schimbe firea să se arate mai strașnică; déră nemică folosă din sfaturile loră n'aș vădită. Și pe acea vreme a domniei măriei sale, vrëndă Impărăția se zidescă cetatea Tighine ce o numescă Turcii Benderă, poroncit'aș lui Antohi Vodă și lui Basarabă Vodă ca să mērgă cu ômenii să slujescă la cetate. Érá Basarabă Vodă aș chieituită banii, și prin prietini să'si aș isprăvită de n'aș mersă. Érá Antohi Vodă aș mersă singură cu ômenii la cetate împreună cu Sarascherulă Iusuf Pașă; și fiindă Antohi Vodă în slujbă acolo la Tighine, 'l-aș mazilită. Dică unii, precum îmblândă Mihai Vodă la Pörtă să'si isprăvescă domniea Moldovei, trāmis'aș Impărăția la Antohi Vodă, și cerea de la dēnsulă 130 de pungi de bani; érá elă nevrëndă să deă acei bani, resemāndu-se și într'acea nădejde, căci se afla la slujba cetății, aș dată Impărăția domniea érá lui Mihai Vodă; și pe elă 'l-aș mazilită, și aș trāmesă Sarascherulă pe Capegilată Chihaesi ală seă Mustafa Aga, și aș luată pe Dômnă și pe cuconii lui Antohi Vodă de la Iași, și i-aș dusă la Tighine, și de acolo aș mersă la Țarigradă; și acolo la Țarigradă aș ședută mazilă ca la 18 ani, și 'și-aș săvîrșită vieța.

CAP. XVI.

A doua domnie a lui Mihai Racoviță Vodă.

În anul 7216, venit'au domnă Mihai Vodă cu a doua domnie la Moldova, și éráși firea sa cea d'ântéit nemică n'au schimbată. ce cumă au fostă mai nainte, așa și întru a doua domnie. Pre boierii îi avea la cinste și la mare dragoste, și dreptate țerei făcea, și frumosă chivernisia. Numai câtă în lume nici ună lucru fără de pricină nu este, și omul fără de greșelă; așa și Mihai Vodă făcut'au de obsce greșelă, că au scosă desetină în totă țera, de au luat și de la boierii, și de la mănăstiri, și de la toate breslele desetine asămine ca de la țeranii, care lucru mai înainte în țera noastră n'au fostă. O! sfetnicii fățarnici și stricători de țară, cu ce slujbă vreți să vă arătați Domnilor, și apoi și țera stricăți, și pe Domni cu nume rău îi faceți de se pomenescă! Să nu'i erte Dumnezeu sfetnicii ca aceia cari au sfătuită acestă lucru, căci din pricina acésta au rămasă boierii la mare sărăcie, și mănăstirele la pustire, și maziimea în cea deseversită stingere; numai Dumnezeu să'și facă milă cu dănsii, să trămiță ună Domnă ca acela să îndrepteze lucrul precumă au fostă mai înainte. Într'acéstă domnie a lui Mihai Vodă s'au tēplată de avea Petru Alecsievici Impăratul Moscului, rășboi cu Craiul Șvedului Garolă XII; și s'au bătut la Poltava în Ucraina, și bătendă Moscalii pe Șvedi cu mare rășboi. fugit'au Craiul Șvedescă la Vozia cu Mazepa Hatmanul Căzăcesc, carele au vicienit pre Impăratul Moscului, și s'au închinat cu totă Căzăcimea la Craiul Șvedescă. Și de acolo Iusuft Pașa 'l-au dusă la Tighine; asjiderea și Iusuft Pototki Voevoda Kievski, carele slujia la Craiul au fugit în țera Ungurască de frica Moscalilor, și de acolo au venit pin Moldova. Érá Craiul Șvedescă au trāmisă atunce la Orheiă căți-va slujitori ca să erneze; apoi i-au mutat de acolo la Cernăuți și la Băcău, și la Neamț ca să se hrănescă Șvedi cu Leși amestecați. Ședendă dără acei slujitori ai Craiului acolo la Cernăuți, venit'au Moscali din țera Leșescă, și cu Leșii cei ce ținea cu Moscalii, și cu Turculeți Rotmistru, și au bătut pe slujitorii aceia, și 'l-au prinsă pre toți, și i-au luat robii în țera Leșescă; pentru care lucru au scris Craiul cu jalobă la Impărăție, dicendă că aséstă tēmplare au fostă din neputarea de grijă a lui Mihai Vodă de au căcată acei Moscali pământul țerei Turcesci, și au luat pe Șvedi. Și pe lūngă jaloba Craiului, întârind și alți neprieteni ai lui Mihai Vodă, socotit'au Impărăția că acestă lucru s'au lucrat din neputarea de grijă a lui Mihai Vodă, și așa 'l-au mazită cu mare urgie, căci Iusuft Pașa au trimesă pe Abaza Mehmetă Aga cu fermană de maziie cu 400 de slujitori la Iași, și au luat pe Mihai Vodă den scaunul său, în ziua Prapadómnei Paraschive Octombrie în 14, și 'l-au dusă antéit la Tighine, și de acolo la Tarigrad, și 'l-au închisă la Edecule cu totă casa sa; că'lă pārise și Iusuft

Paşa, cum au vrut să fugă la Moskalî, s'au la Leşi să se hainască despre Impărăție. Era cându s'au mazilită, era Veziră Ali-Paşa Ciorlu; şi au şedut Mihai Vodă la închisore la Edecule o sémă de vreme. Era apoi fôră de zăbavă vreme mazilindu-se Ali Paşa Ciorlu den vizerie, stătut'au Veziră Numan Paşa Chiuprili, şi au dată Mihai Vódă la densuslă arzihală de la Edecule, arătându la ce stare se află; şi 'l-au scosă Numan-Paşa de la închisore, dându'î şi totă ce i se luase, în séma Impărăției. Era după mazilia lui Mihai Vodă, au dată domniea Moldovei lui Nicolai Vodă.

CAP. XVII.

Domniea lui Nicolai Vodă Alecsandru Mavrocordată.

În anul 7218, venit-au la domniea Moldovei Nicolai Vodă fiul lui Alecsandru Ecsaporitul Mavrocordată, care era atunci Tärzimană mare la Pörtă; şi pentru multă slujbă ce au făcută Impărăției i-au dată domniea Moldovei. Era omă învățată, şi cărturară mare, şi credinciosă Impărăției; numai în domniea d'ântei s'au arătată strânică; că nu numai pe pământeni nu' credea, dără nici pe ai săi; căci fiindă domnă nouă, şi nesciindă firea boierilor țerei, şi pôte că se fi fostă din sfaturile a unor pismași, au supărată pe ună din boieri şi i-au ocărită. Domnit'au numai 10 luni; şi mazilindu'ă au dată domnia lui Dimitraşco Vodă Cantemiră. Căci Impărăția avendă atunci războiă cu Moskalî, au gândită că Dimitraşco Vodă va fi mai viteză la războiă şi următoră tătâne-seu de războiă; şi pentru aceea 'l-au făcută domnă; şi mai multă au îndemnată pre Impăratul şi au mişlocită Hanul Crimului Devletă Gherei, fiul lui Selimă Gherei Hanul.

CAP. XVIII.

Domniea lui Dimitraşco Vodă Cantemiră.

În anul 7219, venit-au cu domniea Moldovei Dimitraşco Vodă feciorul lui Constantină Cantemiră Vodă Dechemvrie 10; omă învățată şi la Impărăție cunoscută; că şeduse multă vreme la Tarigradă, fiindă Beizade şi învățase turcesce, şi au arătată Turcilor meşteşugul muzicai, adică cântarea; şi era cinstită şi laudată de către toți, şi avea nume că este vrednică şi de războiă. Şi avendă Impărăția războiă într-acea vreme cu Moskalî pentru Graiul Svedscă, cum mai sus scrie, alergat'au Dimitraşco Vodă la Devletă Gherei Hană, rugându-se ca să mişlocască la Impărăție să'î isprăvescă domniea. Deci Hanul, părându'ă că este vrednică ca tată-seu, au mişlocită la Impărăție laudându'ă, şi așa 'l-au făcută domnă. Şi mai multă pentru această pricină 'l-au făcută domnă, adică dându-i-se poroncă să facă o sémă de ôste şi să mergă fôră de

veste să prindă pre Basarabă Vodă, și să'l dea în mânele Impărăției. Și măcară că nu era acelă lucru de cređut, dără spunea elă singur pe urmă către unil, și'l încredința pre dênșil că acêsta aă fostă pricina domniei sêle. Êră până a se apuca de lucrul acesta, prins'aă de veste Basarabă Vodă, ori de la Capi-kihaelele sêle, ori de la acei către cari arêtase Dimitrașco Vodă taina aceea. Decă atunci Dimitrașco Vodă, vêdendă că Basarabă Vodă aă luat sciință de acestă lucru și se păzia, și socotindă că n'a putea isprăvi nimică, și temendă-se să nu'l mazilască Impărăția, s'aă întorsă către Moskalil cari erau să vie atunci de primă-vără pin Moldova asupra Turcilor să se bată aprôpe de Tighine, și s'aă închinat la Impăratul loră Petru I Alecsievici. Êră trêba aceea a lui Basarabă Vodă aă lăsat'o; însă fiindă și Basarabă într'acea vreme într'ună cuvântă cu Moskalil, s'aă potrivit amânduol domni la ună gândă, făcendă-se și ei una cu Moskalil. Decă, decă aă venită primă-vără, și oștile Moskalilor se apropiase de Moldova, Dimitrașco Vodă cum legase cuvântă cu Impăratul Petru, așa aă rămasă până în sfîrșit; êră Basarabă Vodă s'aă întorsă iar la Turci. Și pricina întôrcerei lui aă fostă acêsta: avea Basarabă Vodă atunci Spatară mare în țera Muntenescă pe Toma Cantacuzino fiul lui Matei, și era vără lui Basarabă Vodă, carele sciindă taina acêsta de la Basarabă Vodă, aă fugit din țera Muntenescă și s'aă dusă la Impăratul Moskulul, și aă pîrîtă pre Basarabă Vodă, și s'aă îmbunată elă, arêtându-se credinciosă, avendă nădejdea aceea că de va birui Impăratul să fie elă în dragostea Impăratului, și să'l facă domnă vecnică în țera Muntenescă. Venit'aă dără Impăratul Petru la Prută, trecendă Nistrul la Soroca cu tătă ôstea sea, și mergea pe Prută în giosă spre Dunărea, ca să se tîmpine cu Vezirul Baltagi Mehmetă Pașă, care trecuse Dunărea cu tătă ôstea sea Turcescă, ca să se bată cu dênșil. Și ascultândă Impăratul, vorba Tomei, aă cređut și i-aă dată o somă de ôstei Moskicescă, cu ună Generală a nume Renă și o somă de ôste sprintenă. și aă mersă Toma la Brăila și aă luat'o. Êră Impăratul Moskicescă aă venită la Iași într'o di cu puțintei ômeni, și aă âmblată pe la tôte mănăstirile; și a doua di aă purcesă la Prută unde era ôstea lui. Acolo aă venită veste că vină Turci; decă trecendă și elă Prutul încôce mai susă pe Zăgărancea, mergea în tîmpinarea oștei Turcesci. Și s'aă tîmpinată oștile mai susă de gura Sărăței; și trecendă toți Turci Prutul dincôce împreună cu Tătari, s'aă bătută o di tătă ziua, și sêra s'aă închisă Moskalil în tabără, și aă ședută de s'aă odihnită puțintelă; apoi aă purcesă cu tabăra legată înapoi în susă, pe unde s'aă pogorită și aă mersă la Stănilescă pe malul Prutului. Prins'aă Tătari veste că Moskalil s'aă întorsă înapoi; și așa cu toți încălecase în dobândă asupra taberei Moskicesci, și pe mulți aă omorită și aă luată în robie. Luat'aă arme, lefici, și ce aă putută apuca din agărlăcul taberei Moskicesci, măcară că și ei aă perdută mulți Tătari, dără mai multă pagubă aă avută Moskalil. Êră a doua di poposindă Moskalil aprôpe de Prută, și legândă tabără cu care, și âmplându-le de pământă, și pe delatură puindă părcane, aă pusă pedestrime între care și între părcane. Venit'aă și Turci și aă făcută metereză în prēja taberei Moskicesci, și aă pusă puscile pe metereză, și nôptea s'aă bătută oștile despre âmbe părțile câte-va cêsuri. Și așa aă nă-

vălită Turcii câtă au agiunsă la părcane și le-au apucată cu mâinile; și la aceea năvală făcutu-s'au o tulburare și o amestecătură câtă nu cunosceau unul pre altul, nici își înțelegeau în glas, foră de câtă huetul puscilor și a eișelor neconținută. Eră pe urmă s'au vădută că focul Moskalilor au fostă mai tare și mai cu putere; că au eșită din parcan, și au împinsă pre Turci din metereze și au luată și puțină zephanea a loră și 60 pușce. Eră acolo cu Turcii și puținel Șveđi și Leși pre cariți trămisese Craiul Șveđescă Carlo de la Tighinea; că avea vr'o 4000 de Leși în lăfă sub ascultarea lui Potočki Voevoda Chiovski. Că pe atunci eraă căți-va boieri Leșesci tovarăși Craiului Șveđescă, din partea Craiului Stanislavă ce fusese Craiul Leșescă anume: Voevoda Chiovski, Mareșal-Tarlo, Voevoda Visnoviečki și Cărșpină și alții. Și Voevoda Chiovski era Hatmană mare Coronă; eră Visnoviečki Hatmană Litovski, eră Cărșpină Hatmană Polnei-Litovski; și era și Generalul Ión Sapiha, și Hatmanul Căzăcescă anume Filipă Orlică, pe care îl făcuse Craiul Șveđescă în locul Mazepel Hatmanul, murindă Mazepa la Tighine, după rășboiul de la Poltava, decă 'i-au bătută Moskalii și 'i-au biruită împreună cu Craiul Șveđescă, și fugendă ei au venită în țera Impărăției la Tighine, trecendă Nistrul la Vozia, cu poronca Impărăției; care Impărăție și rășboiul acesta cu Moskalii pentru Craiul 'l-au făcută. Și fiindă și acestă ôste ce mai susă amă pomenită, de ceea parte de Prută, opria pe Moskalii să nu iee apă din Prută, și multă 'i-au strimtorită pe Moskalii, și mai alesă că li se împuțina zaherea și finul, că nu puteau să eșă din tabără de mulțimea Turcilor, și se temeau a se bate Moskalii cu Turcii se nu cadă în primejdie cu toți. Și de altă parte nu puteau a sta mai multă în tabără, că nici putere de biruită nu aveau, nici de mănăcare de agiunsă; și mai virtosă că era Impărătesă cu Impăratul și erau cu primejdie să cadă toți în mâinile Turcilor. Atuncea au vădută Impăratul la ce 'l-au adusă sfatul lui Dimitrașco Vodă și a lui Basarabă Vodă, cariți numai cu vorba au întărită inima Impăratului să vie asupra Turcilor, eră agiutoră de bucate sēt de ômeni nici unul nu 'i-au dată. Decă din două rele fiindă bine aș alege celă mai mică, s'au sfătuită cu Generalul Șeremetă, și cu Dimitrașco Vodă, și cu Toma Cantacuzino, și cu Sinioră Sava, și cu alții de ai sei ce se facă: eși-va la năvală cu primejdia sea, au pofti-va pace? Cariți sfetnici socotindă cele ce potă a se'ntempla, și vedendă și puterea Turcilor și a loră slăbăciune, au alesă sfată să fie mai cu folosă Impăratului să facă pace; eră de nu voră vrea Turcii să priimăscă pace, atunci de nevoie să dee rășboiă, și cum va fi orânduită de la Dumneđeă așa va fi. Și au plăcută sfatul acesta Impăratului; decă au trămisă Impăratul solă pre unul din ômenii sei anume Baronă Șafirovă la Baltagi Mehmetă Pașă Vezirul, și au poftită pace, pre care 'l-au priimită, temendă-se și elă despre Moskalii ca să nu între în primejdie, fiindă îndoită de biruință la cine va rămăne biruință. Bucuratus'ău dără Turcii de soliea acestă, și au răspunsă lui Șafirovă că ei ceră de la Impăratul Moskului cetatea Azacului, (care o luase Moskalii cu multă vărare de sânge mai nainte de la Turci, după bătălia Turcilor de la Beci), și cetățile care Impăratul Moskului le zidise pe marea Năgră anume Taganrocă, Samara și Camenca ca să le strice; numai Azacul Turcilor s'elă dee cum

'l-au luat cu toate cele ce au avut în nuntru și cu pământul giurî în pre-giurî, și elî se nu mai mîrgă în țera Leșescă, ce dreptî la țera lui se mîrgă, și solî la Pîrtă se nu mai ție; numai neguțitorî se neguțitorîescă la Țarigradî pe uscatî. Priimit'au Împîratul cererea Turcilor, și au făcutî pace; și îndată 'i-au datî Turcii 300 de care de zahere, și au purcesî Împîratul la țera sea pre la Soroca. Și au mersî și Dimitrașco Vodă cu dînsul cu dîmna sea, și coconî, și cu câți-va boierî de al sîi; și decă au mersî la Mosku, 'i-au datî Împîratul lui Dimitrașco Vodă venituri și sate sîi slujescă, și ca se trăescă îndestulatî ca unî domnî, făcîndu'li și sfetnicî mare; și tîmplîndu-se acolo mîrtea dîmnei, s'au însuratî cu fata Cnezului Trubețkoî; și la rîsboiul ce au avutî Împîratul în țera Persienescă au fostî și Dimitrașco Vodă cu dînsul. Și trăindî o somă de vreme cu cinste și cu slavă acolo, au mîritî, lăsîndî pe cuconî sîi îndestulați și în rîndul Cnezilor, din care scară alta mai mare nu este în țera Moskicescă. Dîcî unî că, cîndî au priimitî Turcii pacea acîsta cu Moskalîi, care s'au făcutî la Huși pre malul Prutului la trecătore, la velîtu 1711 Iulie 10, se fi cerutî Turcii pe Dimitrașco Vodă sî'li de la mîna lorî ca pe unî hainî; ăra Moskalîi se fi rîspunsî, că nu'î în tabîra lorî, ce au fugitî; decî nu 'l-au mai cerutî Turcii fiindî bucuroși la pacea ce au făcutî Moskalîi, și cu cetatea Azacului ce au luatî, și rîsipirea celor-alte cetăți, cum amî dîsî mai susî. ăra Turcii au trîmesî la Moldova pentru chivernisîlă, pe Terzimanul celî mare a Împîrăției, Iónu Mavrocordatî, fratele lui Nicolai Vodă, și au datî domniea ărași lui Nicolai Vodă. ăra mai nainte de ăe au trîmesî pe Iónu marele Terzimanî, care au cădîtu pe urmă și domnî țerei Muntenescî, trîmesîse pre unî Curtî Pașa la Iași, și au ședîtu cîte-va dîle pînă au venitî Terzimanul, ca unî Epitropî a frăține-sîu. Prădat'au Tătariî într'acele rîscîle multe bucate a Moldovenilor, și au robîtu țera din gîosî; ăra pe urmă decă au vînitî Nicolai Vodă, au scosî fermanî ca se iee robîi înapî de la Tătari, fiindî rîa Moldova; și au trîmesî boierî la Bugégî, fiindî Devletî Gerei Hanî acolo, și au scosî pe câți au gîsitî și 'i-au adusî în țeră; ăra mai mulți 'i-au vîndîtu Tătariî, și 'i-au depărtatî de au rîmasî în robie pînă astădî. Domnit'au Dimitrașco Vodă optî lunî,

CAP. XIX.

A doua domnie a lui Nicolai Vodă.

Venit'au Nicolai Vodă cu a doua domnie la 7220, și au domnitî patru ani și s'au arîtatî prî bunî într'acîstă domnie, și pre boierî îi cinstea și 'l avea în dragoste cum se cade unî domnî. Și dîpî doi ani a domniei sîle au făcutî legătură cu testamentî și cu blîstîmî pentru desătînă, ca se nu mai ăsă pe boierî și pe mînăstiri desătînă țîrînescă, ce numai din ăce unî leu. Numai o dată au scosî țigînăritul pentru o nevoie ce au avutî atîncea, ăra apî n'au mai scosî nici țigînăritul; și ărași au legatî cu blîstîmî ca se nu

mai scôtă. Intr'acea vreme a domniei sële, fiindu Craiul Șvelescă la Tighine, ostile cele Leșescă a lui Voevoda Kiovski erna pe țera, așjdere și cele Șvelescă la Bacău, la Orhei, la Néamț, la Sucéva, la Cernăuți, la Cărligătura și la Iași, despre cari Leși și Căzaci avea țera mare supărare, că mâncau de pe la țeran. Érá pentru altă răutate au chivernisit domnul de nu s'au întemplat. Intr'acéstă vreme Impărăția silia se trâmîță pe Craiul Șvelescă la țera lui, prin țera Leșescă, că pe aiurea nu era cu puțină să mērgă. Érá Craiul cerea de la Turci o somă de ôste ca s'lu petrecă ca pre unu Craiu pin țera Leșescă; érá Turcii n'au vrut s'li dee ôste turcescă s'lu ducă pin țera Leșescă, temēdu-se sē nu bată Leșii pe acea ôste turcescă, și se va scorni pricină între Turci și între Leși; ci vrea s'lu petrecă cu pace prietinesce. Și intr'acești chipu priimiră și Leșii cei ce țineau cu Craiul Augustu; și însuși Craiul Augustu primisē, cum și Moskali. Érá Craiul Șvelescă nu priimia sē mērgă așa, prepuindū pe dēșii sē nu'lu viclenescă s'lu prinďă. Deci multă vreme s'au sfătuit Impărăția cu Hanul de Crimū; și după multă sfătuire ce au făcutu amēdoi și cu Pașa de Tighine ca sē afle chipu de mergerea Craiului la țera lui, au alesu sē ducă pre Craiul cu ôste Tătărăscă in vreme de érnă; și pe atuncea au gătitu Impărăția tôte cele ce trebuia de cale, și bani gata i-au datū mulți in datorie. Érá decă s'au gătitu ostile tătărăscă de purcesu, cădūt'au Craiul intr'altu prepusu, cum dicu unii, sē fi prinsu nisce cărți a Hanului ce le trâmitea la Craiul Augustu, dādu'li scire că este sē vie Craiul cu osti tătărăscă pin țera Leșescă sē mērgă la Pomerania, și ca sē trâmîță o somă de ôste in tēmpinarea lui s'lu prinďă. Și de atunce au întorsu Craiul vorova sē nu mērgă; acēsta vedēndu Hanul și Pașa de Tighine, scris'au la Impēratul că n'au vrutū Craiul sē mērgă după cum s'au orōnduitu, ce găsescē multe pricinī sē rămāe. Impēratul déră de multe ori au trāmisu ômenī la Craiul îndemnādu'lu sē so scōle sē se ducă. Érá nevrēndu și puindū pricinī ca acele, i-au dīsū Pașa de Tighine, că de nu va vrea sē purcēdă, 'l-orū rēdica și fōră de voiea lui. Auđindū Craiul aceste cuvinte, s'au tulburatū și au dīsū, că de art vrea s'lu silēscă peste voiea sea, se va bate cu dēșii până la mōrte, érá pin țera Leșescă nu va merge. Deci Hanul cu Pașa au alesu sfātu s'lu rădica cu sila, și au scosū ôste din cetate și au mersu asupra Craiului unde era ședēndu cu ômenii s'li in satul Varnița. Și decă au mersu acolo, éráși i-au dīsū sē primēscă sē se scōle sē mērgă cu binișorū, că de nu va vrea 'l-orū bate cu ôste. Érá Craiul mai multu scārbindu-se s'au bātutū cu dēșii cinci cēsuri; și au biruitū Turcii, și au prinsu pre toți Șvedii, și i-au jăcuitū; érá pe Craiul 'l-au trāmisu la Udriū. Intr'acéstă vreme au sositū și Stanislavū Leșcinski Craiul Leșescă din țera Șvelescă la Moldova ca sē mērgă la Tighine la Craiul Șvelescă; și era îmbrăcatū nemțescē, pre care Nicolai Vodă nu 'l-au cunoscutū; érá elū s'au arētatū cine este, și 'l-au pusū Nicolai Vodă in mōnăstirea Trii-sfetitelorū, puindū și doi boieri purtători de grijă; și s'au împreunatū cu dēnsul și au vorovitū, și i-au spusū tôte cele ce i s'au tēmplatū Craiului Șvelescă la Tighine; apoi au datū scire la Impărăție de venirea lui la Iași. Atuncea auđindū Hanul Devletū Gherei Hanū și Ismail Pașa de Tighine dintru Nicolai Vodă, c'au venitū Craiul Stanislavū la Iași,

trămis'au la Nicolai Vodă amândoi cu Hanul, cerându pre Craiul s'îl trîmîță la dînsîl, ca s'îl trîmîță ei la cetatea Albă, avîndu amîndoi gîndu rîu către Craiul. Êră Nicolai Vodă fiîndu întîleptu și cunoscîtoru trebilorî, n'au vrutî s'îl dee la mîna lorî, ce le-au rîspunsu că nu pîte s'îl dee de vreme că au făcutî scire la Impîrăție de venirea lui, și ascîptă rîspunsu ce sî facă cu dînsul. Intors'au pre trîmîșîl Pașîl și a Hanulî cu acestu rîspunsu; êră dupî câte-va zile au venitî rîspunsu la Nicolai Vodă, și poroncă de la Impîrăție ca sî trîmîțî pe Stanislavû la Tighine ca sî ședă acolo și sî aibă tîte cele trebuîncîose pentru hrana lui. Atunce Nicolai Vodă i-au datî doi boierî mari, și unû steagû de Seimenî și 'l-au trîmisû la Tighine, cu cinste ca pe unû Craiû. Și decă au sositû la Tighine, 'l-au primitû cu două-spre-șce pusce din cetate; slobođîndu-le 'l-au cîstitû, și au intratû în cetate Fevruarie 12 în anul 1713, și 'l-au pusû în gazdă în casele lui Kiorû Ismail Aga. Êră dupî ce s'au desvîratû, în locul lui Devletû Gherei Hanû, pe care îlî mazilise Impîrăția, au pusû pe frate-sîu Caplanû Gherei Hanû, și în locul lui Ismail Pașa ce'lî mazilise și pe dînsul, au trîmisû pe Abdi Pașa. Și tîtă trîba Craiului Stanislavû au dat' o în sîma lui Caplanû Gherei Hanû s'îl pîrte de grijă împreună cu Abdi Pașa, care era Saraskerû pe ôstea turcîscă a Rumîliei și a Anadolului; și cu Caplanû Gherei cu Tăturiî s'îl, sî iee pre Craiul Stanislavû s'îl ducă în țîra Leșîscă s'îl pue Craiû. Decî acestia și alți Pașî cu ostile de mai susû pomenite, făcîndu-se ca la o sută de mîl de ôste, luat'au pre Craiul Stanislavû de la Tighine și 'l-au dusû pin Moldova ca s'îl ducă în țîra Leșîscă pre la Hotinû, dîndu'î lui și cheltuélă de agiunsû. Și mergîndu cu dînsul și câți ofîteri Șvedî erau la Tighine și câți boierî Leșî și Căzaci cu Hatmanul Orlicû, dîndu'î și corturi de agiunsû și pentru dînsul și pentru ômenîl lui; așîjderea au fostû și Nicolai Vodă orînduitû sî vie și elû cu curtea sa sî se afîe la trebuînța de cale Sarascherului Avdi Pașa. Și viîndu cu tîtă podîba curței sîle cu mare slavă, și-au pusû corturile la Zagarance, pe unde era se trîcă Prutul tîtă acea ôste cu Hanulû și cu Sarascherul, și de acolo orîndula tîte cele trebuîtorî, și au datû vole ômenilorî de țîră ca sî aducă fieșcecare orzû, finû, pîne sî vîndă fîră de nicî o sfîeală; care lucru s'au făcutû fîră de nicî o supărare despre oștî, pentru mare dreptate a lui Avdi Pașa și dragostea ce avea către Nicolai Vodă. Decî decă au venitû la Zagarance, au mersû Nicolai Vodă de s'au împreunatû cu Pașa și cu Hanul, și intr'acea zi au sositû și Capegi-bașa de la Impîrăție la Hanulû și la Avdi Pașa cu fermanû, đîcîndu că Impîrăția, pentru alte pricinî au socotitû sî se întîrcă Craiul Stanislavû êră la Tighine de la urdie, și sî nu'lî ducă în țîra Leșîscă dupî cumû socotise ântîiû; êră ôstea sî mîrgă sî zidîscă cetatea Hotinului împreună cu Nicolai Vodă. Decî îndatâ au chîematû Sarascherulû pre Craiul, fiîndu împreună cu Hanulû subî cortul Sarascherului, 'l-au împreunatû și i-au cetitû fermanulû; apoi i-au datû 700 de slujitorî de Rumeli cîlărî și 'l-au dusû la Tighine. Êră domnulû s'au dusû la Hotinû cu Sarascherul în luna lui Avgustû, și au începutû pe urmă a zidi Hotinul. Așa Nicolai Vodă au orînduitû nîsce boierî cu salahorî sî tate lemne de trîba cetăței pîna la Noemvrie; și atunce s'au întorsû Nicolai Vodă la Iași: êră pașa au rîmasû de au

ernatū acolo. Și de veră érá s'aú dusū Nicolai Vodă la Hotinū, și aú slujitū până s'aú mazilitū Avdi Pașa, și s'aú trāmisū la Misirū, érá în loculū lui aú venitū Damatū Mehmetū Pașa, care aú fostū Tefterdarū mare. Érá în anul 1715. Vezirul Damatū Ali Pașa s'aú dusū cu multă oste la Moreea, și aú luat'o cu multă bătălie. Și decă s'aú întorsū de acolo la Țarigradū cu isbāndă de biruință, strigat'aú rēsboiū asupra Nemțilorū la anul viitorū, și aú socotitū sē întărească țera Muntenescă cu domnū credinciosū Impărăției, sē mute pe Nicolai Vodă în țera Muntenescă și s' mazilscă pe Stefanū Vodă Cantacuzino ce era atuncea domnū țerei Muntenesci. Și aú datū domniea țerei Muntenesci lui Nicolai Vodă la anul după venirea din Moreea; érá domniea Moldovii aú dat'o lui Mihaiū Vodă Racoviță; érá pe Stefanū Vodă l'aú omorîtū, cum omorise și pe Basarabū Vodă cu toți feciorii lui cu doi ani mai înainte, pentru hainlicul lui.

CAP. XX.

A treia Domnie a lui Mihai Racoviță Vodă.

În anul 7224 Ghenarie în 16, purces'aú Mihai Vodă din Țarigradū cu a treia domnie, după ce l'aú îmbrăcatū cu caftanū de domnie în ziua de Crăciunū la Vezirul. Érá mai pe urmă aú luatū și cuca de la Impăratul și chiel-tuială multă n'aú făcutū la acéstă domnie, și cu menzilū aú venitū la Iași Fevruarie în 12, și s'aú aședatū în scaunū. Érá de veră fost'aú multe plozi și adese, că într'acelū anū nici pâne nu s'aú făcutū, nici mălai, nici poma de vie nu s'aú făcutū, de răcele ce aú fostū tótă vara; numai finū, și orđū s'aú făcutū și puținele mere; érá alte pome nu s'aú făcutū. Și aceste erau semne de nenorocirile ce erau s' vie asupra acestui pământū; căci într'acea vară aú mersū Ali Pașa Vezirul la Varadinū și s'aú bătutū cu Nemți, și aú biruitū pre Turci și a' peritū și Vezirulū la rēsboiū. Și fugindū ôstea turcească, Nemți găsindū vreme aú luatū și cetatea Temișvarul de la Turci. Deci Nemți fiindū biruitori, vrut'aú sē și mai întindă hotarele spre țera Muntenească și spre Moldova; pentru aceea de tōmnă aú trimesū la Craiova peste apa Oltulū în țera Muntenescă o somă de ôste Catane, și aú prădatū. Érá Munteni, ca nisce iubitori de lucruri nouē, puindū pricină cumū că aú asupreală despre Domnul lorū Nicolai Vodă, aú agiunsū la Generalul celū mare a Ardealulū, și prin mijloculū lui, aú agiunsū la Cesarul, închināndū țera Nemțilorū, făgăduindū că de le-a trāmite o somă de ôste agiutorū, orū prinde pre Domnū și l-orū da în mâna lorū, și va rămānea țera la stăpānirea lorū, și altele ca acestea. Érá Nicolai Vodă, prindēndū veste de odată c'aú venitū ôste Nemțescă la Craiova, și se apropia de Bucuresci, aú fugitū la Giurgiu, și aú luatū de acolo ôste turcescă și s'aú întorsū la Bucuresci. Érá Catanele, auzindū că aú fugitū domnulū, s'aú întorsū érá la loculū lorū, sfātuindu-se cu boierii Muntenesci, și legēndū cuvēntū cu dēnșii sē se arate boierii credincioși către Nicolai

Vodă, și se dăcă că s'au dusă Catanele și n'au rămasă ôste în țera Muntenescă; și așa amăgindă pre Domnul, după câte-va zile, se facă scire Catanelor să vie să prindă pre Domnulă din Bucuresci. Decă boierii au incredințat pe Domnul ca să n'albă nici o temere, că Catanele au fugit și nu mai trebuie aceea ôste turcescă să fie lângă dânsul. Și așa lunecându-se Domnulă a crede vorba boierilor, au slobođit ôstea Turcescă, și ședea fôră de grije. Êră boierii găsindă vreme au adusă pe Catanele fôră de veste, și au prinsă pre Nicolai Vodă și 'l-au adusă în Ardeală, unde au ședută până la vremea păcei ce s'au făcută la Pojorovici, și atunci 'l-au scosă. Êră în locul lui Nicolai Vodă, decă 'l-au luată Catanele, au trâmisiă Impărația pre frate-seu Ionă Vodă, domnă țerei Muntenesci. Vădendă dără Nemții că le-au mersă bine oștirea acăsta, că au prădată și au luată multă avuție din țera Muntenescă, și de la domnă, și de la ômenii săi, pus'au în gândă să facă și lui Mihai Vodă asemenea, aflândă și aice în Moldova povață și tovarăși ca aceia cari arătau calea, și se adevărau că voră da și pe Mihai Vodă în mâna loră, și se supuie țera Moldovei la Impăratul Nemțescă. Și pricina pentru care s'au rădicat unii din boieri asupra domnului și 'l-au urită, făcându-se vrăjmași asupra loră, acăsta este: Intr'acăstă domnie, Mihai Vodă s'au arătată schimbată din firea care arătase în domniea d'ântăi și a doua; și boierii le-au dată mai tôte rudeloră lui, și pre unii cari se cădeau să aibă și ei vre o boierie, nu i-au căutată și au rămasă călcați și batgocoriți de rudele lui. Care călcare nesuferită au fostă îndemnarea unoră din boieri ca să'lă viclenescă și ca să tragă și pre alții la tovarășia loră; și aflândă chipă de pricină ca acăsta și vreme să'să isbândescă, au mersă la Generalulă de Brașovă, și au aședată lucru, să le deă loră o somă de ôste să vie să prindă pre domnă. Și cei ce au grăită aceste, era unul Vasile Ceaurul Stolnică, care se trăgea din neamul lui Ștefană Vodă, Gheorghiesă Velică Sulgeră, și Conțescul Căpitană, și Mironă Șărdarul, și Aslană și alții de cei mari și de cei mici. Primitu-i-au pre dânsii Generalulă și au arătată socotăla loră Generalului celui mare de la Sibii a nume Stăinville; êră pre celă din Brașovă îlă chiema Baronă Detină, care Generală Comendantă, din poronca Impăratului său, le-au dată loră ôste ca la 200 de Catane și vr'ă 100 de Nemți; și au făcută și ei o sémă de Moldoveni, nisce tâlhari, și cu acăstă ôste au oșită în țără și au intrată în mănăstirea Cașinul, și au pusă căți-va slujitori cu arme acolo. Apoi au mersă la cetatea Neamțului și au intrată în cetate, avândă căpitană pre ună Frența de la Lorena; și căți ômeni au găsită în ținută zlotași strângători de bani într'acele ținuturi i-au prinsă, și le-au luată banii domnesci. Prins'au pre Ilie Catargiul velă Logofătă și pre Antonie Comisul ală trăileă, și pre Mihălaki Medelniceră, și pre Iordaki Răhtivană, și pre Vinsita, și i-au închisă în cetate; și pe urmă au slobođită pre Logofătul Catargiul, êră pre cel-alți i-au ținută închisi. Acolo au mai tocmită ce era stricată în cetate, și au strinsă zaharea de pre la ținuturi, și au deschisă puțul celui vechi și adâncă a cetăței; și în scurtă vorovă tôte cele trebuincioșe le aveată, și de acolo eșiau de prădă negușitori la Romană și la Agiudă. Și unde audiau de Turci, îi robiau și avuția loră o jăfuiată; êră la Focșeni au trâmisiă alte Cătane, și au intrată în mănăstirea

ce este acolo, avându Căpitanu pe unu Mihaî Sirbu, şi se sloboDiau până la Bêrladû şi apucau pre Turci, şi'i jăcuiau şi pe pământeni. Aceste auDindû Impêrăſia, de o parte scrise la Mihaî Vodă sê silêscă sê gonêscă acea ôste a neprieteniloru din Moldova; êră de altă parte socotindû la ce stare se aflaû, şi înſelegêndû că nu era cu putinſă sê'i scôtă din țêră neavêndû ôste de agiunsû, dreptû aceea s'au adevêritû sê'i dee ôste Tătărăscă, şi Turcêscă, adecă Lefeciî, ca sê mêrgă sê'i gonêscă. Êră ei, până a găti Mihaî Vodă ôste, prădaû prin tótă țêra. Êră domnul Mihaî Vodă pădindu-se tare, nici dormia nôptea în curte, ce numai ȕiua se afla în curte ca sê chivernisêscă trebile sêle, êră nôptea fugea prin păduri, şi une-orî mânea în păduri, alte orî la Cetățuie, şi alte orî la Prutû; şi dimineſile iar venia. Aceste mêsuri ce nu mânea de douê orî la unû locû, era ca sê nu'i afle mânerea, temêndu-se sê nu vie Cătanele nôptea sê'lû prindă. Şi într'acêstă vreme au făcutû şi Mihaî Vodă o sêmă de ôste, şi i-au datû şi Impêrăſia voie sê-şi facă câtû fi va trebui cu lêfa Impêrătêscă. Pe acea vreme aveau şi Tătariî gâlcêvă cu Hanul Caplanû Gherei Hanû, şi 'l-au piritû la Pôrtă de multe pricinî, şi cum că nu'lû priimise sê le fie Hanû, ce sê le dee Impêrăſia altû Hanû. Decî Impêrăſia le-au datû Hanû pe Cara Devletû Gherei Hanû, care i s'au datû poroncă de la Impêrăſie, ca sê dee lui Mihaî Vodă ôste Tătărăscă agiutorû. Decî viindû fiul aceluî Hanû ce'lû făcuse Moredinû lû Bugêgtû, trimis'au unû Bulucbaşă la Mihaî Vodă cu cârſi, dându'i scire de venirea lui la Bugêgtû Seraskerû, şi cum că arû fi poroncă de la Hanulû ca sê întrobe de starea Moldovei, şi sê iee veste de la Mihaî Vodă de neprietenî, şi de'i trebuie ôste tătărăscă, sê'i dee. Venit'au dêră aceluî Bulucbaşă, şi au aflatû pre domnul la Cetățuie în intru mônăstirei închisû în ȕiua de Crăciunû; şi i-au datû cârſile Sultanulû. Şi înſelegêndû Mihaî Vodă cele scrise a Sultanulû, i-au făcutû rês-punsû, făcêndu'i scire că neprietenii s'au apropiatû, şi cum au făcutû o somă de ôste Moldovenêscă şi au poftitû, şi de la Sultanul sê'i trâmită cum mai de sirgtû 2000 de Tătari, dupê fermanul ce avea Mihaî Vodă, ca sê cee de la dênsul atăta somă de ôste, şi cu câtă avea elû, sê scôtă Cătanele din Moldova. Şi așa au orônduitû Sultanul ôste tătărăscă, şi au trâmîs'o la domnul; êră pe Cătanele ce erau la Focșeni o sêmă de ôste turcêscă, eșită din Brăila, au mersû la Focșeni şi i-au prinsû şi i-au robitû, şi cu pricina acêsta au robitû şi ômeni din țêră. Acolo trâmisesese şi Mihaî Vodă pe Banul Macri, şi pe Lăscăraki Vtori Ușerû, ca sê slujêscă Agăi celui mare ce venise trâmîsû de Mustafa Paşa de Brăila, şi a altorû Căpităniî de ôste. Şi avea gândû Mihaî Vodă, cândû orû veni Tătariî, sê purcêdă cu dênșil cu taină pe altû drumû, êră nu pe la Iași, ca sê nu iee de veste Cătanele de venirea lorû, ce sê'i lovêscă fôră de veste acolo la Nêmțû. Decî gâtindu-se domnul sê mêrgă impreună cu Tătariî ca sê gonêscă Cătanele de la Neamțû şi dintr'alte părſi, êră Cătanele nesciindû că este ôste tătărăscă cu domnulû agiutorû, şi vêdêndû că Mihaî Vodă nu mâne la unû locû, şi nôptea nu dormia în curte, şi vremea trece şi nu potû sê'lû prindă, eșindû din cetatea Neamțului dupê sciinſa ce aveau de la tovarășil lorû şi de la cel ce erau dintr'unû sfatû cu dênșil, luat'au drumul Iașilorû ca sê vie ȕiua la Iași, cândû odihnesce domnul dupê amêdă a-

tunce s'îl apuce. Şi într'acea zi ce au purcesu ei din Neamtu, purces'au şi Ceaurul la Covurlui şi au robitu pe sora lui Mihaî Vodă, şi au dus'o la Braşov, de unde pe urmă au scăpatu ea, şi au jăcuitu şi mănăstirea lui Adamu. Cu acestu gîndu d'era, Ghenarie 9 sera, au sositu Cătanele la Dumbrava Roşie şi au masu acolo, şi alţii diceau că voru se m'erga la Hotin, alţii asupra lui Mustafa Paşa, carele atunce, diceau unii că era se trecă de la Brăila la Hotin, şi de ac'estă venire a Cătanelor s'au făcutu scire lui Mihaî Vodă de cu sera, de Sandul Sturza pe care pe urmă 'l-au făcutu Banu mare. E'ra la miezul nopţii au venit u altă veste la domnă, şi totu era indoitu de nu credea, căci elu avea dece slujitorî de strajă la t'ergul Frumosu şi ei nici o scire n'au făcutu domnu-s'eu de purcesul Cătanelor; de vreme că nu scia Mihaî Vodă că pre acei slujitorî, lovindu'i Cătanele f'ora de veste, 'i-au omoritu. E'ra a doua zi dimin'eta, de izn'ova viindu altă scrisore de la celu mai susu pomenitu boieru, d'and u scire că Cătanele cu adev'ratu au luat u drumul Iaşilor, atuncia erau trei ceasuri de zi; şi îndat u eşitu Mihaî Vodă din curte cu mai bine de 600 de omeni Moldoveni călari. şi au mersu la Copou ca se vadă de venirea Cătanelor, fiind u elu gata se bată r'sboi u d'ensii; e'ra nev'ed'endu nemică, nici un u om u nu s'au aflat u se mai dee scire de Catane unde se află. După ce au st'atutu ca două c'esuri acolo la câmpu, ne mai put'endu suferi frigul ce era într'acea zi, s'au întorsu înapoi şi au intrat u în curte cu boierii sei, carii erau pe l'ungă d'ensul: Darie Donici vel Vornicu de t'era de giosu, Gavrilu Miclescul vel u Vornicu de t'era de susu, Dumitraşcu Racoviţa Hatmanu, fratele domnului, Constantin Costaki vel u Visternicu, Macri Banu, Constantin Rusetu vel Paharnicu, Constantin vel armaşu, Alecsandru vel Uşeru, Aga Conaki; e'ra Păladi vel Spătaru, cumnatu lui Mihaî Vodă, era în Cetăţuie închis u cu casa sea, împreună cu Iordaki Rosetu Vornicu, şi cu Catargiul vel logofetu şi alţi boieri mai mici. E'ra Constantin vel Postelnicu era atuncia la Țarigradu pentru trebile t'erei. E'ra călăraşii oştenii lui Mihaî Vodă s'au dusu toţi pe la gazdele lor, cine pe unde au pututu ca se se'n'cald'escă. S'au suitu d'era domnu în casele despre d'omna, fiind u vreme de masă, lăs'andu caii giosu în ograda, şi calul domnului la scară s'ei fie gata. E'ra ei au ş'edutu la masă; erau cu domnu mulţi neguţitorî Turci Lazi din Iaşi, între carii era unu anume Husan-Hagi Osmanoglu, pre care ilu avea Mihaî Vodă la mare dragoste, şi în totă domnia lui nu 'l-au lipsitu de l'ungă d'ensul, şi s'au aflat u şi un u Ali Aga păzitorul hambariului Imp'ărătescu de la Țuțora, carele era frate lui Casim u Efendi Tefterdarul de Hotin, la care Ali Aga năzuiau Turcii c'and u aveau grijă de Cătane, şi ş'edea i câte-va zile, şi e'ra se întorceau la Iaşi şi se închideau în curte. E'ra decă s'au sculat u domnu de la masă s'au culcat u puţinelu se d'ormă după obiceiul s'eu; aşijderea şi boierii tot u acolo în curte care pe unde au pututu s'au culcat u; e'ra Aga Conaki au eşitu din curte se m'ergă la gazdă, că nu g'andea că or u veni Cătanele într'acea zi trec'endu opt u ceasuri din zi. Eşindu Aga din curte numai ce au auditu huetul omeniloru d'ic'endu că au intrat u Cătanele în t'ergu. şi au intrat u pîn casele despre Bahlui cer'endu vinu se bee, fiind u îngheţati de mare frig u ce era; şi îndat ce au auditu Aga Conaki s'au şi întorsu înapoi în curte, şi au făcut u ş'cire că Cătanele au intrat u

în târgu, și au descepatu pre domnă. Deci sculându-se Mihaî Vodă cu toți boierii, au încălecatu și au eșitu afară, năzuindă dreptu asupra Cetățuiei ca se se inchidă acolo până se va strînge ôstea lui de pin târgu, fiindu împrăștiată pe la case; érá pe Visternicul și pe Banul Makri și pe Hasanu i-au pornitu îndată spre Aronă Vodă unde agiunsese și Tătarii cei aduși, ce mai susu amă pomenitu, se le dică loră se vie mai în grabă la Iași, și nu mai trebuia se mai mērgă la Neamțu, căci Catanele au venitū aice la Iași se prindă pre domnul. Abia au cređutu Tătarii pre boierii cei trimiși, temându-se se nu fie vr'unu vicleșugă, că prepunea și pre boierii și pre domnă, gândindă că au adusū ei pre Catane ca se'i lovēscă și se stăpânēscă ei pământul, ori că se temea se nu fie Catanele mai multe de câtu Tătarii și n'oră putea se'i biruēscă, de vreme că Catanele aveat și focu, și Tătarii nu potă sprijini acelū felū de focu. Érá trecēndu Mical Vodă podul peste Bahluiă cu ômenii săi, acolo nisee Catane 'i-au eșitu înainte, și au slobođitu sinețele și 'i-au omoritu patru copii din casă, și au gonitu și pre domnul până sub Cetățuie, și au intratu domnul în mōnăstirea Cetățuiea, asceptēndu se vie Tătarii și slujitorii sei. Acele Catane ce au sositū mai înainte în târgu și au întēpinātu și pe domnul la podu, au fostū puțină ômenă, o strajă a ôstei Cătănesci; érá ôstea cea mai multă a Catanelorū la unū ceasū mai pe urmă au sositū, viindū dreptū la curte, socotindū că oră găsi pre domnul la curte se'lū prindă. Și atunci unū Stoianū Sirbul ce era Bașbulubașu, pe care îl lăsase domnul cu 200 de slujitorii se pădēscă curtea, elū fōră de nici o stare împrōtivă-le, le-au deschisū pōrta. Pre care Bulubașu mai pe urmă pentru acēstă pricină cu deschiderea pōrtei, Mihaî Vodă 'l-a surginitū la Soroca, și acolo au muritu rănitū la unū piciorū de la bătăliea Catanelorū.* Și intrāndu Catanele în curte, a'i slobođitu tâlharii din temniță, și pe cei vinovați de mōrte, și pe cei haini ce erau închisi încă din zilele lui Nicolai Vodă, pentru mōrțile Turcilor ce făcuse din vremea Moskalilorū. Înțelegēndu ei dēră că domnul este în Cetățuie, au mersū cu toții acolo, și s'au strinsū lîngă biserica Balicai, mai susu de podul ce era acolo; érá unii din Catane au alergatū în târgu și au lovitū pe nisee Turci, și au omoritu doi dintr'acei Turci, și au jăcuitū pre câți au găsitū și Crestinii și Turci, pe cine le-au eșitu înainte. Érá alți Turci ce se aflau aice au fugitu și s'au ascunsū, și au hălăduitū de mōrte; și pe unde găsiatū ômenii domnesci îi omoriatū; alesū pe unū călărașū ce sosise atunci de la Hotinū și au datū peste Catane, nesciindū elū de Catane, acolo lîngă podul Balicai 'l-au omoritu. Mers'au și la Aga Conaki, negāsindu-lū pe dēnsul, au jăcuitū ce au găsitū în casă; și érá s'au întorsū la ôste la Balica, și acolo s'au sfătuitū ce se facă. Că dicū unii se fi poroncitu Catanele se le facă câte-va scări ca se se sule pe zidulū mōnăstirei Cetățuiei; érá ei s'au suitū pe giosū la mōnăstire cu toții, lăsānduși toți caii sub Cetățule, și umblau împregiurulū mōnăstirei, ispitindū locul, și asceptāndu se le vie scările. Érá domnul din nuntu au slobozitu o pușcă mare ce era acolo, dāndū semnū Tătarilorū ca se vie mai tare, și trăgēndu și clopotulū celū mare a mōnăstirei. Era împreună cu Mihaî Vodă și Divanū-Efendi, și Beșleaga, și slobođiatū și ei câte unū sânețu; érá chiote mai mari făceau cei ce se aflau în mōnăstire, ca

să sparie pe Catane. Eră vrîndu Dumneșeu să mîntuească pre domnul, etă au sositu și Tătariî la 10 ceasuri din ȕi, pre cariî vîdîndu'î ômenii lui Mihaî Vodă den clopotnița Cetățulei au strigatu, «Tătariî! Tătariî!» care cuvîntu au ȕindî Catanele, cari nu sciau de Tătariî, s'au spăimîntatu, și lăsîndu mînăstirea s'au pogoritî giosu la câmpu, unde le erau caiî, și au încălecatu și căutau locu de fugă; eră vreme nu aveaî să trecă podul, că Tătariî îi cuprinsese despre podu, și nu'î lăsaî să trecă. Deci Tătariî, după obiceiul lorî, îndată s'au apropiatu de dînsîi, strigîndu «hala, hala,» eră într'însîi n'au intratu; căci Catanele intrase în orîndueală oștîscă sub mînăstire pe heleșteul celî vechiî, dîndu dosulu lorî către mînăstire despre pornitura zidului, și se băteaî cu Tătariî cariî năvăleaî înainte și slobodeaî câte unû rîndu de senețe; apoi treceaî acelû rîndu și sloboȕiaî altă pînză de focu, pîna își âmpleaî altû rîndu sînețile, și s'au făcutu ca unû pîrete, și cîndu năvăleaî Tătariî asupra lorî, ei slobodeaî focu și împingeaî pre Tătariî, cîdîndu și câȕi va dintrînsîi. Eră decă au venitû Tătariî, au eșitu Mihaî Vodă din mînăstire, și s'au pogoritî giosu la gura heleșteului, și păȕia în gura heleșteului cu ôstea sa despre Balica, eră din giosu peste pîriû erau Tătariî unde se băteaî faȕa la faȕa cu Catanele ȕindu-le calea despre câmpu, și nu puteaî să fugă. Și vîdîndu Catanele așă, au inceputû pen'cetû încetû a se trage spre Hlincea bătîndu-se. Atuncea Mihaî Vodă au adusû pre Seimenî den curte cu Stolanû Bulubașă și pre vînatîrîi celî de i-au așȕdatû despre pădure, despre dealulu Cetățulei, și de acolo băteaî rîtu pe Catane, din dosu; și așă pe'ncetû trîgîndu-se și sprijinîndu-se, căutaî să găsîscă drumû asupra Hlinciî, șe fugă; eră cu câtu mergeaî mai giosu cu atăta dau peste pădure mai dîsă din dosulu lorû; eră înainte lorû era pîriulu pe care este mîra Cetățuielî, și erau și Tătariî cu domnul gonîndu'î și bătîndu'î; și fiindu vreme de nôpte, măcar că era lumină de lună, de lumina ca ȕiua, și gerû mare. Eră ômenii lui Mihaî s'au însemnatû cu acestû semnû, legîndu-se fiesce care cu năfrămele de brațu ca să fie cunoscuȕi Tătariilorû, cariî suntû Moldovenî. ȕinut'au rîsboiulu pîna la trei ceasuri de nôpte, și pîna atuncea au sositû și ei la rîpa pîrîului cea adîncă, și pîna acolo au sșirșitu și erba de sînețe, și numai aveaî cu ce sloboȕi sînețele. Și vîdîndu atăȕia Tătariî și Moldovenî după dînsîi, au socotitu că orû putea să scape numai să fugă, că altă nădejde de mîntuire nu era, fîră de câtu să trecă pîriulu în ceea parte să găsîscă drumû de fugă, rîpa fiindu mare și adîncă, nevoia lorû era și mai mare; și numai ce le-au căutatû a intra în rîpă, au cîȕutu unulû peste altul dîndu cu cal cu totû, eră alȕiî lăsîndu caiî au vrutu să fugă pe giosu, și nici așă n'au scăpatû, și năvîlîndu și Tătariî i-au scosu cu arcanele de gâtû mai pre toȕi. Prea puȕini au scăpatû, și au prinsû și pre Frența Căpitănul lorû. Eră între celî ce au scăpatû, au fostû unulû Velicîco, căruia i s'au tîmplatû de au trecutû pîriulu, și găsîndu și unû calû peste pîriû, au încălecatû și au fugitu. Și într'acea nôpte Tătariî au masû unî în câmpu, alȕiî în tîrgu, pin casele cele pustîi, fiindu ômenii bejenăriȕi pin mînăstiriî. Eră domnul au mersû în cetățule de au masû, și așă au sșirșitu rîsboiul cu Catanele. A doua ȕi diminîșă domnulû au pogoritû de la mînăstire la curte, și au chîematû pre mărzaciî Tătariilorû, între

carii era mai mare Cantemirü-Mirza, ca se se sfătuiască cu dênşii, şi i-au adusü şi pre Frença Căpitanul Catanelorü cu o funie de grumazü inaintea lui Mihaï Vodă. Şi 'l-au întrebatü ce au căutatü elü sê vie cu ôste sê'lü supere? Êră elü au răspunsü, că așa au avutü poroncă de la mai marii sêi, sê vie sê'lü prindă; şi de s'arü fi tēplatü așa sê'lü prindă, cu cinste 'l-arü fi dusü la Generalul ca pre unü domnū. Êră Mihaï Vodă 'i-au răspunsü, mai bine că te-amü prinsü eü pe tine, de câtü sê mē fi prinsü tu pe mine. Şi érăşi 'l-au întrebatü domnul, pentru ce au omoritü pre acei călăraşi la Tērgul-Frumosü? La acēsta nici unü răspunsü n'au datü Frença. Êră Turcii ce erau acolo, adecă Husan-Hagi-Osmanoglu, şi Ali-Aga Eminul de hambarü, şi Hagi-Mehmetü, şi alţii, au sfătuitü pe Mihaï-Vodă sê răscumpere pe Frença de la Tătarul ce'lü prinsese şi sê'i taie capul, ca sê iee pildă şi alţii sê nu mai vie la Moldova. Plăcut'au cuvēntul acesta domnului, şi au chiămatü pre Tătarul ce'lü prinsese, şi au neguţatü pre Frença dreptü 200 de lei, care pe locü 'i-au numēratü şi 'i-au datü în mână Tătarului. Şi luändü pre Frença 'l-au ingenuchiatü domnul inaintea sea, şedēndü domnul în scaunü în casa cea din mijlocü, despre dōmna, şi singurü domnul 'l'au bătutü dēndu'i căţi-va pumni. Apoi 'l-au datü pe mână lui Ali Aga şi 'l-au luatü cu ferbinte inimă şi 'l-au pogoritü dinaintea porţei cei mari a curţei, şi singurü elü 'i-au tăiatü capul; éră trupul lui au zăcutü pe pământü multe zile. Trimis'au Mihaï Vodă şi la pădurî despre Hlincea unde se infundase căţi-va din Catane de cu sēră pe giosü şi degeraţi; au mai prinsü ca 20 de ômenî strinsură de tōte nēmurile, şi pre toţi 'i-au spēnduratü. Êră pe unü nepotü a Egumenului de Caşinü anume Dumitraşcu şi cu al-tul 'i-au legatü la stîlpü de vii şi 'i-au arsü cu focü. Acelü Egumenü de Caşinü ca unü omü nesocotitü şi prostü de minte, s'au potrivitü şi elü Generalului spre stricăciunea ţerei; ce Dumnedeşü pe urmă fōră de zăbavă 'l-au rasü din cartea viilorü, cum şi Ceaurul şi Velicico au muritü în ţera Muntenescă; şi nici unul din hainii acestii n'au avutü sfîrşitü bunü, ce fōră de zăbavă 'şi-au luatü de la Dumnedeşü osînda. Atuncea era unü boierü numitü Cuza ce fusese Spătarü mare, şi diceau unii că au fostü şi elü într'unü sfatü şi într'o legătură cu acei neprieten; căci feciorul lui aeve au mersü la Cătane, şi umbla tăluindü. Şi de multe ori i-au poroncitü Mihaï Vodă ca sê tragă pe feciorii sêi în cōce, sê nu se afe la Nemţi cu Catanele; éră elü aducea pricinî ca sê îndrepteze pre feciorii lui; şi au trāmisü domnul de au prinsü pre doi din feciorii lui şi i-au închisü, şi au şedutü până au venitü Catanele; şi Cuza fiindü în Iaşi au trāmisü prin mişlocul Catanelorü şi au slobođitü feciorii de unde erau închisii. Ce prepuindü domnul şi dicēndu'i şi alţii, cum acelü Cuza au avutü respondenţie cu Catanele, şi i-arü fi umblatü scrisorile la dênşii, dāndu-le scire de starea domnului, îndată ce au pogoritü domnul de la Cetăţuie au pusü de 'l-au spēnduratü pe Cuza. Trupurile spēnduraţilorü şi a înţepaţilorü, pe toţi i-au strinsü la unü locü în préjma Cetăţuiei, unde au fostü bătălie pe drumul celü mare a Ţarigradului, şi au pusü pământü peste dēnsele şi au făcutü movilă, şi lūngă movilă cerdacü de pētră, şi au ingropatü şi unü stîlpü de pētră în mijlocul cerdacului pre care au scrisü tōtă povestea acēstă precum se vede.

A treea și după isbîndă, Genarie 12, luat'au Mihaî Vodă pre Cantemir-Mârza cu Tătarii lui și cu ôstea sea, și s'au dusu la Némțu ca să gonéscă Cătanele ce mai rămăsese acolo. Êră ei câți scăpase de la bătălie de aice mergendû la Némțu, dându-se scire și celorl-l-alți de cele ce s'au lucratu, și lăsândû cetatea, au fugitû în Ardélû; și atunci au slobođitû din cetate pre mai susu numițiî ômenî a lui Mihaî Vodă, adecă pe Antoni Comisul și pe Visența, și pe Mihalaki Medelnicerû, și pe Iordaki Răhtivanul cariî au venitû pe gioșu până la Siretû, și de acolo la Iași. Și decă au mersu Mihaî Vodă la cetate, n'au găsitû pe nime din Catane, și au pusû de au astupatu puțul celû cu apă ce'lû deschisese ei, și zaharéua ce strânsese au împărțit'o ôstei; așijderea și vinul 'l-au datû de 'l-au bêtû, și s'au întorsû înapoi. Êră Tătarii pe câți au găsitû în ținutul Némțului i-au robitû, numai cine au fugitû în bejaniî la păduri au scăpatû. Decă s'au întorsû Mihaî Vodă la Iași au scrisû la Pórtă pîrândû pe Cantemir Mârza, dicendû că Cantemirû, pre care îlû trâmisesese Impărăția agiutorû, au robitû raeaoa. Decî Impăratul au datû fermanû să dee robii înapoi; numai dintr'o sută unul au arctatû Tătarii; êră câți au pututû fugi aceia au scăpatû, și multe dobitoce au luatû, făcendû mare pagubă pămîntului acestuia, și mulți ômenî de cînste și boieri și giupănese au căđutû robi la Tătari, și pe unii i-au și omoritû. Au gonitû Mihaî Vodă pre neprietenii sêi de la Némțu; êră la Cașinû totû era, cum și la mônăstire la Mira își făcuse cuibû. Lăudat'au Impărăția pre Mihaî Vodă, pentru isbînda acésta ce făcuse, cândû au luatû scrisórea cu care au însciințatû pre Impăratul de întemplarea acésta, și cândû au luatû câți-va Nemți robiți ce'i trâmisesese Mihaî Vodă. Êră de altă parte poroncia lui Mihaî Vodă ca să facă cum a putea să trâmîșă ôste ca să gonéscă și din Cașinû și de la Mira pe Catane. Totû intru acésta vreme după isbînda mai susu pomenită, mazilit'au Impărăția pe Cara Devletû Gherei Hanû, și au datû Tătarilor pe Sadetû Gherei Hanû, fiul lui Selimû Gherei Hanû; și cum s'au împreunatû cu Vezirul celû mare la Țarigradû, 'l-au învățatû Vezirul din gură să dee agiutorû lui Mihaî Vodă împotriva Catanelorû, ôste Tătărăscă. Carele necercatû de Mihaî Vodă, de'i trebuie ori de nu'i trebuie ôste, au datû iarlicû la Beî Mârza din Orumbetoglu, și Aslanai Mârza Oracoglu, fratele lui Esenecû Mârza, ca să se scóle să vie la Moldova cu ôste într'agiutorû domnului. Decî au strinsû ôste Tătărăscă ca la 20,000, și au venitû la Iași. Êră Mihaî Vodă vedendû atâția Tătari s'au miratû, că nici cu pâne, nici cu carne nu'i puteau sătura, și multû au silitû s'î întórcă înapoi, poprindû numai ca la 2000 de Tătari, câți socotia că'i agiungû; déră n'au pututû, că ei în nădejde de dobîndă n'au vrutû să se întórcă și se sfădiau; și se ostenia Alecsandru Ușerul s'î întórcă, și nimică n'au isprăvitû. Că avendû amêndoi iarlicuri în mâna lorû, dicea unulû altuia să se întórcă, și nu vrea nici unul, nici altul, și era sfadă între dênșii câtû au rămasû mai să se și bată, fiindû 40 de mărzacî de toți. Și vedendû și Mihaî Vodă sfada lorû, i-au popritû și au chiămatû pe Mărzacî la curte, și au începutû a le dice: «Prietenilorû, eu voiû să vă dicû; voi ați venitû aice ca să slujiți Impăratului, și să goniți pe neprietenii din pămîntul sêu; dér nu m'ați întreatû mai înainte câtă ôste trebuie, ce ați venitû atâția de mulți, câtû mie atâta ôste nu'mi

trebuie, nici pociu să vă hrănescă fără de paguba raelii; și de altă parte socotesc că atâția mulțime nu s-a putea să nu prăde, să nu robescă raeaoa Impăratului, cum au făcut și Cantemir și Mârza mai înainte. Inse de vreme să mă agiutorăți și să goniți pe neprietenii Impărăției din pământul acesta, trebuiesc să mi dați zapisu la mână, precum veți merge numai pentru neprietenii, și pre Cătane să i prindeți, să i robiți pre câți veți putea prinde, era de raeaoa Impăratului să nu vă atingeți». Indată Tătarii au primită cuvântul și au ședut aceste două nămurii, Orumbetoglu și Oracoglu, și au scris câte un zapisu, și au dat în mâna domnului, într'acești chip scriind: adecă, «noi mai giosu iscaliți avându poroncă de la Impărăție să venim la Moldova, să gonim pre neprietenii Impăratului, cari au cuprinsu pământul Impăratului, și să fim împreună agiutorii lui Miha Vodă, scriem și mărturisim că ne-am apucat să mergem la neprietenii, și cu agiutorul lui Dumneșeu să i gonim din pământul Moldovei, era pe raea să nu o robim. Era de ne vom atinge de raea să fim lepădați de lege și despărțiți de muierile noastre.» Acest zapisu au scris Mărazii, și au pecetluit cu pecetile lor, și le-au dat în mâna domnului, care zapisu l-au trimis Vodă la Impărăție; și după trei zile au purcesu din Iași cu toți boierii săi și cu oștea sa, și cu toți Tătarii, în luna lui Februarie ca să mergă la Cașin. Și era atâta ger și ninsore, cât abia puteau oamenii să aștepte. Era până a nu purcede, au socotit domnul, că fiindu două capete între Tătarii, poate să se scornescă vr'o gâlcă; apoi erau din sfatul lui Alecsandru Ușerul îmbrăcat pe Aslan-Mârza cu căftan, și l-au făcut capu pe totă oștea Tătărăscă, era Bel-Mârza să fie tovarăș; era la poroncă să nu se amestece. Deschis au și Ali Aga de hambar de la Tușora stăg, și au scris câți-va Sărdăngesci din Turcii Lazii, și au mersu toți la Cașin. Și mergându pe drum au timpinat o cetă de Cătane ca două sute și mai bine, și s'au bătut; era Ali Aga fiindu mai înfrânt și vitezu, s'au sloboțit el și întâiu în Cătane, și întâiu el au și perit; era pre acele Cătane le-au prins și le-au robit. Deci mergându și la Cașin, care mănăstire este sub munte, și la potica țerei Unguresci, avea Miha Vodă ca la 1000 de Seimeni cu sine, și au vrut să deo năvală; se lee mănăstirea, de vreme că Tătarii nu sunt obișnuiți să deo năvală la ziduri unde sunt cetăți. Dis au domnul Tătarilor să păzescă ei potica țerei Unguresci, și domnul să stea cu ei cu noapte cu alii slujitori să lee mănăstirea; era Tătarii n'au ascultată cuvântul domnului, ce lăsându-l acolo la munte s'au sloboțit prin ținutul Bacăului, a Nămlului și la Suceava, de au prădat și au robit pe câți au găsit din raeaoa Moldovei, cum spuneau oamenii, ca la 40 de mii de suflete să fi robit, și au uitat zapisele și legătura și jurământul, și încă și pre Cămarășul de Ocnă Hristodol l-au robit; și s'au întors la Bugă pe unde au putut cu mare grabă, temându-se să nu se disgețe Prutul. Rămânând dără singur Miha Vodă la Cașin, s'au temut și el să mai facă năvală, socotind să nu vie nicaiva oște pe potică din țera Ungurescă, să-l smintescă, și n'a putea să prindă mănăstirea, și sculându-se de acolo au venit și el la Iași. Era pe Tătarii nu i-au mai vedut; căci nu s'au mai întors pe la Iași ca să nu le lee planul și robii; apucat au Tătarii câte o vită fugind, și mulți lupi s'au

bucurată într'acea furtună. Jăluitus'au érá Mihai Vodă pe Tătari, adecă pe Aslanai-Mârza și pe Beî-Mârza, și Impărăția éráși au dată poroncă să dee robii înapoi, fiindu raeaoa Impăratului, și fiindu robiți fără de fermanu Impărătescū; și au trimisū Impărăția pe unū Capegi-bașa anume Soltan-Zade, ca să isprăvescă și să scótă robii de la Tătari, cari au venitū ântéiu la Mihai Vodă de au arătatū poronca Impărătescă, și au luatū ómeni de la domnū și boieri și au mersū în Bugégū. Érá prea puținii robii au scosū, căci până a merge Capegi-bașa după obiceiū pe la Cadil de Kilie și de Smilū, să arăte fermanul și s'lu scrie în tabla giudețului, apoi să se'ntórcă să isprăvescă lucrul, au trecutū giumătate de vară, și Tătarii au avutū vreme de au vëndutū robii la Anadolū și la Misirū și la alte locuri mai departe. Érá Impărăția într'acéstă vreme au mai datū și altū fermanū lui Mihai Vodă, ca să iee pre robii unde i-arū găsi, și pe câți au găsitū ori unde, 'i-au luatū; asijderea și câți au fugitū și au venitū în țéră și au alergatū la stăpânii lorū, cerându'l la Mihai Vodă, nu i-au mai datū înapoi, cum au datū pe alții de alte nemuri. Inse Tudoraki Capi-Kihaea lui Mihai Vodă au scosū din mâna lui Nuradinū Sultanū 13 suflete, și 'i-au trāmisū de la Iamboli la Iași, fiindū Sultanul acolo mazilū.

Intr'acéstū anū aveau Leșii gâlcévă între dênșii, și neputéndū să se tocmescă cu Augustū Craiul lorū, pentru supărarea ce avea despre oștile Sacsons, s'au împărțitū recipospolita, și au stătutū unii din boieri într'o parte cu óstea lorū, și alții în altă parte ce ținea cu Craiul, care împărechiere au numit'ó republică confederată. Și din partea acei republice au trāmisū solū pe unū Polcovnicū a-nume Bekerski, cu cărți la Impăratul și la Ali-Pașa Vezirul, dicéndū că avéndū ei, Leșii, mare supărare despre oștile Sacsons, s'au strinsū ca să cee dreptate cu armele lorū, de vreme că n'au pututū să aibă pace, și dau scire Impărăției ca să nu se gândescă că s'au strinsū pentru altă trébă, și poftescū pacea care s'au legatū la Carloviță, între Impărăția cea mare Turcescă și între crăiea Leșescă, să o fie Impărăția neclătită cum și ei o ținū. S'au împreunatū cu Vezirul la Sofiea, și Vezirul Ali-Pașa 'l-au priimitū cu cinste pe acelū solū, și 'i-au luatū cărțile; care cărți le scriea adunarea Leșescă mai susū numită. Și după ce au vorobitū cu dênșul ce au trebuitū, 'l-au trāmisū pe solū de la urdie la Impăratul, ca să dee cărțile la Impăratul ce le scriea recipospolita. Și s'au împreunatū cu Impăratul la Udriū; érá Vezirul s'au dusū cu óste la Petrevaradinū. Décă au sositū Bekerski la Udriū s'au împreunatū cu Impăratul, și au datū cărțile. Cetindu-le Impăratul, au făcutū răspunsū éráși cu scrisori, cum făcuse și Vezirul, adecă: Impărăția sa au priceputū pricina adunării lorū, și s'au bucuratū că ei păzescū legătura păcei de mai susū pomenită, cum și Impărăția sa o ține și o va ține, și pofta lui este să fie țéra Leșescă necălcată, nesupărată despre óste străină; și la vreme de nevoie va da lorū și óste Tătărăscă agiutorū. Luândū déră Bekerski răspunsurile, s'au întorsū érá înapoi de grabă; și trecéndū prin Moldova au scrisū la Caplanū Gherei Hanū care era la Bugégū, și au trāmisū carte cu secretarul sēū, și Hanul 'i-au răspunsū asemenea, adecă: că va ține prieteșugul cu dênșii, și de le va trebui și agiutorū, are pozvolenie să le dee împotriva neprietenilorū.

Éra Bekerski n'aũ vrutũ sã priimescã ȕste Tãtãrescã, ȑicẽndũ cã suntũ ei putincioși sã'si isprãvescã improtiva Sacsonilorũ. Și aũ trecutũ pe la Iași și aũ mersũ la Hotinũ de unde și venise, și 'l-aũ cinstitũ Mihaĩ Vodã, trimețẽndu'i înaintea lui boieri și la dusũ și la întorsũ, și cu alaiũ petrecẽndu'lũ. Și era cu dẽnsul și unũ Agã a Pașei de Hotinũ, anume Abdil-Muminbegũ; și aũ pusũ și domnul pe Alecsandru Amiras vel Ușerũ, sã'lũ ducã pãnã la margine cu purtare de grijã.

În anul domniei sale, dupã mórtea lui Ali Pașa, aũ cãdutũ Vezirũ Halilũ Pașa, și viindũ la Udriũ aũ trimisũ pe Bahri Aga cu poronca Impãratului la Franția, și aũ chiãmatũ pe Racoți cu carte Impãrãtescã, imbiindu'lũ sã vie la Impãrãție ca sã'lũ puie și pe dẽnsul între ȕstea ce fãcea asupra Nemțilorũ. Scris'aũ și la Mihaĩ Vodã poroncindu'i sã scrie la generalul Bercilã și la alți oșteri a lui Racoți ce erau în țera Leșescã, și sã trãmitã omul sãu unde îi va gãsi sã le deã cartea Vezirului, și sã'l aducã la Hotinũ. Și aũ trãmisũ pe omulũ sãu de i-aũ cercatũ și i-aũ adusũ la Hotinũ vara; ẽrã de ẽrnã aũ chiãmatũ Vezirul pe Damatũ Pașa de Hotin împreunã cu Bercilã sã mERGã la Udriũ; și n'aũ trecutũ pe la Iași ce aũ trecutũ pre la Țuțora pe de ceea parte de Prutũ la hambare. Și acolo aũ mersũ domnul nȕptea de s'aũ împreunatũ cu dẽnșii, și le-aũ datũ tȕte cele trebuitȕre de drumũ, și daruri pe obicei; și a douã ȑi aũ purcesũ spre Galați pe Prutũ, ẽrã domnul aũ venitũ la Iași. Totũ într'acestũ anũ Impãrãția aũ fãcutũ ȕste asupra Nemțilorũ la Beligradũ, care cetate este scaunul Serbiei, și cãți caĩ i-aũ trebuitũ de trasul puscilorũ, i-aũ luatũ de la domnul Moldovei, cum și la anul trecutũ luase altele ce i-aũ trebuitũ; și tẽmpinãndu-se cu oștile aũ biruitũ ẽrãși Nemți pe Turci. Atuncea Hanul din Crimã fiindũ orõnduitũ sã mERGã și elũ la ȕste, și trecẽndũ pin țerã, mers'aũ Mihaĩ Vodã pe obiceiũ cu ȕstea sea înaintea Hanului, dãndu'i darurile cele obicĩnuite de venirea mãriei sãle, și dupã împreunare întorcẽndu-se pe la movila Rãbiei unde era un Lazũ anume Mustafa Aga silitrarul, carele fiindũ omũ obraznicũ, arẽtãndu-se nebãgãtorũ în sãmã poroncilorũ domnului, i-aũ aprinsũ casele de i-aũ arsũ cu tȕte meșteșugurile lui, și s'aũ întorsũ la scaunũ. Într'acea primãvarã ẽrãși Mihaĩ Vodã aũ mersũ cu ȕstea sea și cu o sãmã de Tãtari la mȕnãstirea Mira; și aũ fostũ și din boierii cei mari cãți-va, și aũ scosũ Catanele ce se țineaũ acolo, și cãți Moldoveni i-aũ gãsitũ acolo cu Catanele i-aũ legatũ, și i-aũ dusũ la Iași, și i-aũ certatũ pe unũ cu mȕrte, pe alți cu închisȕre. Și totũ n'aũ rãmasũ odihnitũ dintr'acele trei rȕnduri de oștiri, și ẽrã i-aũ venitũ poroncã de la Impãrãție în luna lui Avgustũ, aniĩ de la Hristosũ 1717, sã mERGã în țera Ungurẽscã cu Azametũ Gherei Hanũ fiul celũ mai micũ a lui Devletũ Gherei Hanũ, ca sã se împreune acolo cu Regepũ Pașa care era se între în țera Ungurẽscã, împreunã cu Bercilã Generalul pe la Hirsova. Venit'aũ dERã Sultanul mai susũ pomenitũ cu multe miĩ de Tãtari la Prutũ, și aũ trecutũ apa la Țuțora, și aũ mersũ domnul acolo și s'aũ împreunatũ cu dẽnsul, și multã vorȕvã aũ avutũ între dẽnșii, și cu Aga lui a nume Ali; cãci acestũ Ali Aga nu vrea sã priimescã sfatul domnului, carele ȑicea, sã mERGã cu ȕste pe la Ocnã, cum ȑicea și fermanul, ce asculta cuvintele unui Tãtarũ bẽtrãnũ carele ȑicea, cã ține

minte că într-o vreme cu mulți ani mai înainte au fost trecut cu ôste Tă-
 tărescă pe la Câmpul-Lungă, pe la o potică, érá nu pe drumul celú mare.
 Érá Sultanul de altă parte fiindú copilú ténártú ca de 12 ani și nesciindú
 trebile lumei, asculta cuvintele Tătarilorú cari nu sciaú drumul. Numai Mihai
 Vodă, vedéndú neschimbarea socotelei lorú, au priimitú sê mérgă cu dênșil
 pe unde le-a fi voia lorú și fórá de voia sa, și socotindú înainte că vorú a-
 lerga în zadarú, cu multă ostenélă și cu multú necazú au trecutú muntele, și
 nici unú folosú n'au făcutú, cum vomú arêta mai giosú. Orânduit'au Impêrăția
 cu aceste oști și pe Iliășú Colcégú-Beí, care era Salcol Agási la cetatea Ho-
 tinului, cu câtă ôste avea subt ascultarea sa, și pe Generalul Esterhazi Un-
 gurul, pe care amú đisú mai susú că au fostú la Hotinú cu poroncă sê se
 scóle și elú sê vie la Moldova împreună cu Colcégú-Beí, și sê între în țera Un-
 gurescă ca sê se împreune acolo cu Regepú Pașa, cum amú đisú mai susú,
 și sê îndemne pe Ungurí sê se rădice asupra Kesarului, dupe aceea sê se bată
 cu neprietenil și sê prade țera lorú. Decí au purcesú Colcégú de la Ho-
 tinú și au venitú și s'au împreunatu cu domnul și cu Sultanul la Boto-
 șeni; și de acolo au mersú la Câmpul-Lungú și au intratú în hotarul țerei
 Unguresci, și au mersú la unú satú ce este la capul hotarului, care se chiamă
 Răbno și 'l-au arsú. Așijderea au arsú și párcanele ce făcuse împregiurul satu-
 lui, și fânașile unde găsiaú până au mersú la cetatea Bistriței. Érá Genera-
 lul Bistriței auđindú că vine ôste asupra lorú cu domnul Moldovei, au trâmisiú ca
 o sută de Nemți, sê vedă câtă ôste vine, ca sê scie a se chivernisi; care Nemți
 au datú peste o sémă de ôste a lui Colcégú-Beí și a domnului, care mergea
 către Bistriță, și 'l-au prinsú pe toți cu rêsboiú; și unil au cădutu morți, érá
 pre alții 'l-au robitú și 'l-au dusú la Hotinú, și pre urmă 'l-au schimbatú im-
 preună cu Căpitaniil lorú pentru Turciil cari 'l-au fostú robitú Cătanele; însă
 mai mulți erau din ómenil lui Colcégú-Beí pe cari i-au fostú trâmisiú în érna
 trecută la Sucévă asupra Catanelorú, și 'l-au lovitú Cătanele fórá de veste și
 'l-au luatú pe unil, érá o sémă au scăpatú cu fuga. Ședut'au într'acea đí în
 préjma cetăței Bistriței, sfátuindu-se; érá a doua đí sêra Generalul cetăței au
 scrisú o carte si au trâmisiú o la Generalul de Brașovú, đicéndú că au luatú
 cartea lui și au înțelesú cele ce au scrisú, și cum s'au bucuratú de însciin-
 țarea ce au făcutú, adecă precum Dumneđeu au blagoslovitú armele Crestini-
 lorú și au biruitú pre Turci, și au luatú și cetatea Beligradului, și sê trămită
 agiutorú mai de grabă, căci domnul Moldovei, și Colcégú-Beí, și Sultanul au
 venitú cu ôste și vorú sê bată cetatea; că avea domnul mulți Seimeni și câte-
 va puște și zephane ce'l trâmisesese Pașa de Hotinú. Și pe omul ce trâmisesese
 cartea 'l-au prinsú ómenil lui Vodă mergéndú pe drumú și 'l-au dusú la Vodă,
 care cetindú cartea au spusú lui Colcégú-Beí povestea; și vedéndú că s'au
 stricatú óstea Turcésca la Beligradú și le-au luatú cetatea, teméndu-se sê
 nu vie niscalva ôste de la Ardélú și sê'l bată, s'au întorsú a doua đí dimi-
 néța înapoi; și Mihai Vodă au venitú la Iași, érá Colcégú-Beí au mersú
 la Hotinú. Érá Tătariil au intratú la Maramorășú, și au încungiuratú multe
 locuri, ardéndú, și prădándú, și robindú, și au zăbovitú câte-va đile. Dêrá
 întorcéndu-se sê ésa la Moldova, au perdatú drumul și au rétăcitú ám-

blându pin strimptori, silindû ca sê găsescă vr'o potică sê esă afară. Intr'acea vreme Ungurii de pin pregiurû, cum dicu moicime, érá nu óste strinsă bulucurî, ședeau pe la drumuri strimte pe unde era sê trecă Tătarii, și lovindu trecendû pe potică aû omoritu pe mulți cu sânețele, érá ceilalți de abia aû scăpatû pe giosû, și aû trecutû pe potici, lăsându'si caii lorû și totû pleantul, și robii ce luase. Și de n'arû fi fostû Balgi-Bașa Hanului anume Murtaza Aga sê iee pe Sultanul în spinare ca pe unû copilû de 'l-aû suitû la unû dealû mai alătore cu potica, arû fi fostû primejdie sê'lû prindă și pre densus, că aû fostû rămasû singurû, fiindû Tătarii imprăstiați. Érá alții dicu că aû fostû óste trâmésă de Generalul de Brașovû agiutorû lorû; însê ori cum aû fostû, Tătarii aû rămasû cu mare pagubă și rușinați despre acestă puțină óste ce 'l-aû lovitû la strim-tóre. Intorcându-se déră Mihaî Vogă la Iași, cum aû pogoritu din munte, aû tēmpinatû pe Generalul Esterhazi ce mergea la Galați, ca sê mērgă pe acolo unde 'l-aû orânduitû Impērăția sê ședă, căci cum aû disû elû către domnul, că n'aû avutû banî de agiunsû sê facă multă óste și sê mērgă cu domnul, care 'l-aû insciințatû de cele ce s'aû tēmplatû subt Bistrița. Érá Generalul Bircinei care aû fostû intratû pe la Hirsova în țera Ungurésă, pre acea ună vreme rămăindû Turcii bātuți, eșit'aû óste Nemțescă și Ungurésă și 'l-aû lovitû impreună cu toți pe câți avea pe lūngă densus Generali și ofițeri, și 'i-aû gonitû; și fugindû ei pe munți, lăsat'aû leficile lorû și totû agrlicul, și abia aû scăpatû ei din munți; din ómeni sêi 'l-aû ajunsû și 'l-aû omoritu, și câți aû rămasû de abia aû scăpatû în țera Turcésă golî și pe giosû, și s'aû întorsû éráși în țera Leșescă flămândi și leșinați, ca sê'si găsescă acolo petrecerea vieței sêle. Érá Generalii cei mai susû pomeniți s'aû întorsû érá la Țarigradû, la Craiul lorû Racoți. Érá la érna viitóre, trâmisi'aû érá Impērăția aice pre Generalul Esterhazi cu 200 de slujitori Unguri ca sê erneze aice în Iași, orânduindû sê'si iee zahereaia lorû de la domnul Moldovei, cari 'i-aû făcutû multe reutăți, nedēndule oborócele lorû la vreme; și fiindû ei de felû ómeni rēi, multe bucate a sāracilorû apucaû de le mēncău și furisû și fătișû, și spārgeau dughenele nóptea și le jăcuiau de ce gāsiau, câtû venia domnului în tóte dīlele sê aibă gālcévă cu dēnșii, și trimetea pe Căminarul Alecsandru de'i împăca; și așa aû trecutû érna aceea. Generalul acesta nu s'aû indestulatû cu atāta, ce trāmitea și la marginea Ardélului ómenii sêi, și ispitia pe Unguri; de care fapte insciințându-se Nemții, piritul'aû pe Racoți la Pórtă, și aû datû Impērăția fermanû ca sê se scóle Generalul din Iași și sê mērgă la Tighiné. Érá Mihaî Vodă le-aû datû tóte cele orānduite ce le trebuia, și s'aû dusû la Tighiné, unde făcēndû érá furtisaguri ca aceste, Ibrahimû Pașa, care era atunce la Tighiné aû spēnduratû pe câți-va dintr'ēnșii; érá pe urmă 'i-aû rădicatû Impērăția și de acolo, și 'i-aû trāmisû la Rumele. La alû treile anû a domniei sêle, făcut'aû Impērăția pace cu Nemții, lăsāndû la dēnșii Beligradul, și Temișvarul, și Craiova cu pāmēntul și cu satele impregiurul lorû. Totû intr'acestû anû aû fostû fómete în Moldova și în țera Muntenésă, și s'aû risipitû țerile fugāndû ómenii unde aû pututû ca sê găsescă pită, făcēndu-se scumpete mare; că nici de unû felû de ródă nu s'aû făcutû, nefiindû ploî tótă vara; și mulți din sārăcime mēncău rădăcinii de

papură și âmbლაუ pe drumuri cerându pită, ca să se hrănescă vieța lor. Vădându dără domnul lipsa săracilor, i-au strinsu la unu locu, și le-au datu o somă de pâne ântâiu, ăra pe urmă i-au împărțitu pe la boieri, dându fiesce-căruia câte 30, câte 20, câte 10, câte 5, sau mai puțin omeni dupe câtu îi era puțința să hrănescă. ăra cei mai bogați aduceau grău din țera Leșescă și mălai, și aduceau de vindeau la Iași merța de mălai câte 10 lei. Dat'au Dumneđu de s'au făcutu erna ușoră câtu de abia au căduțu puțințel omătă și ăra s'au luat; și n'au trebuită omenilor lemne multe, și verdăță din câmpu și din pădure n'au lipsitu de multe ploți ce au ploată peste erna, și pământul n'au inghiățatu, și au săpată omenii papură și alte buruene ce găseau pin păduri, și ciuline, și cu acele au trăitu totă erna. De primăveră au fostu ploți foarte multe, și Dumneđu celă ce certy și ăra miluesce dându omenilor hrană, dupe urgiea ce versase asupra acestui pământu, pe urmă cu atăta milă s'au întorsu câtu au resplătitu îndecitu necazul norodului seă. Fost'au belșugă mare peste veră, până, vină multă, pome, miere câtu cine au avută 100 de stupi au luată până la 400 de lei din miere, și sănătate în dobitoce; și cine au semynată ună sacă de mălai au luată 100 de saci; ăra mai puțină de 50 de saci nime n'au luat, câtu mai îmbelșugatu ană nime n'au apucatu să fie mai fostu, și semynta ce semynase omenii în tōmna trecută înainte fōmetei, și din vera ce semynase în anul fōmetei și nu rēsărise de secete, rēsărit'au și aceea într'acestu ană îmbelșugatu și s'au făcutu pâne câtu omul; ăra Dumneđu celă ce au făcutu cele bune așa și cele rele, și le-au mestecată cu ună chipă minunată a orōnduelei sēle cei pricepute, și nu se află înalturi a totă zidirea, bună se nu fie și cu rău amestecată, cum nici rău se nu fie și cu bine stămpărată; că dupe bucurie urmăză și jale și dupe jale bucurie. Trămis'au într'acea veră la Moldova bōlă de ciumā și au ținutu 6 luni, și au muritu mulți omeni, și câți scăpase din fōme au muritu de ciumā; și acēsta cum tōte pricepe fiesce care înțeleptă, este ca se nu se mândrēscă omul cătu'i de mare, ce seși aducă aminte că este prafă și cenușă și verme, ăra nu omă, dupe cum ăice Davidă Impēratul, care fiindă impērată scia pe sine ce este, ăra nu se arēta că este. Vădându dără Mihail Vodă că din pricina Cataneloră au fugitu omenii pin tr'alte țeri mai depărtate și mulți nu s'au mai întorsu, și mulți din pricina fōmetei au serycitu și de ciumā au muritu, și în robia Tătariloră au căduțu și s'au slăbită țera, și nu putea să stringă birul Impēratului cum se cade a se da deplină, au facutu scire Impērației, arētându starea țerei, și serycia raelei, trāmițendu câțiva boieri ca să se jeluēscă Impērației, și din gură arētându nevoia pământului, și rugēndu-se să facă milă cu seryca țera Moldovei, ca să pāsuească câți-va ani birul, și pocloanele cele obișnuite se nu le cee tōte o dată. Impērația dără milostivindu-se dat'au ună berată impērătescū țerei, ca să nu dea deplină birul până în trei ani, ce numai pe giumătate, ăra din bani poclōneloră se dea numai câte ăcece mi lei pe ană, ăra dupe trei ani se dea tot birul deplină, și peste biră 24,000 lei în toți ani, până s'a împlini rāmășița cea pāsuită, și bani poclōneloră ărași să dea deplină, și aceea rāmășiță să aibă țera a o împlini până în șēse ani. Mai făcut'au Impērația țerei și acēstă învoire, adecă, havalagii ce voră veni să nu le plătescă

loru bani îndată cei orându-i, căci havalagii cereau îndată banii cându veniau și dau mare supărare domnului, care nu putea atunci să-i plătescă de-a-gata ce să-i plătescă pe sferturi, adică, pe trei luni un sfert, și de nu va veni havalagiul la vremea sfertului, și în sfertul acela a fi apucat a lua altu havalagi, să albă a aștepta havalagiul acela până la altu doilea sfert, era pe domnul să nu-lu supere. Intr'acelu an vrându Mihai Vodă să iee omenii din țară ce fugise la Hotin la Spahii pentru greul birului, au scos fermanu scriindu fermanul la Mustafa Pașa de Hotin, pe care mai pre urmă 'l-au trimis Impăria de acolo la Trapezunda, poroncindu-i ca să deo omenii Moldovei în mâna domnului. Era acei Spahii ce priimise pre omeni în a lor sate, ca să nu se păgubescă de folosul lor, nu vreau să-i deo ascundându-i și tăgăduindu-i: era Capi-kihaea Iamandi stându virtos cerându să-i deo omenii, arătau Spahii că le sunt de traba lor; răspunsu-i-au lui Iamandi să scrie lui Mihai Vodă că omenii sunt de treba cetății și a lor, apucându-se ei să facă un arz precum au priimitu patru mi de omeni din Moldova și să se roge Impăriei să scadă birul acelor omeni. Care nepriimindu Iamandi, sta în puterea fermanului se iee pre omeni. Atuncea Spahii au răspuns lui Iamandi, că ei or face mai multă păgubire domnului Moldovei de câtă paguba acelor omeni din satele lor, cum 'lu au și păgubit, că strângându-se ei la un loc au scornitu că hotarul Hotinului nu este cel vechi a ținutului, ce este mai îngustatu, era hotarul cel vechi au arătat că se începe de la Prut până în Nistru; și Nicolai Vodă ce au fost mai nainte domn Moldovei, la vreme cându au hotărit, să fie dat bani lui Damat Mehmet Pașa de Hotin care era mort, și luându bani s'au făcut a nu vedea și au micșorat ținutul, și acum Hotinul avându loc puținu, ei n'au unde a se hrăni, și se rogă Impăriei cu arz să le trimită un Pahregi ca să scrie și să iee pământul ce-lu arătau ei că-l impresurare să-lu lipescă la Hotin. Deci Impăria creștându arzul Hotincenilor, îndată au trimis pe Mustafa-Aga Tahregiul, și au mers cu Hotincenii la Cernăuți, și de la Sarafinețu au început a se pogori în gios și a hotări pământul, și au luat totu ținutul Cernăuților până în Prut, unde este tirgul Cernăuților, că numai tirgul rămăsese la partea Moldovei; și fiind vremea iarmarócelor cari se fac în ținutul Cernăuților au luat iarmarócele. Și îndată au pus Mirza Pașa, care venise în locul lui Mustafa Pașa, omeni de al sei Judecători și Vameși, și Teftedarul așijderea au pus strângători și stringea veniturile de pe la sate, și luase vamă numai de cai și de boi 16,000 de lei, aflându-se mulți boi de negoț, și cai de vânzare, care bani era să iee vameșul lui Mihai Vodă, Grigoraș Bozagiul, și încă și alte 10,000 de lei ar fi mai luat vamă de pe alte neguțitorii. Și acești bani toți i-au păgubit Mihai Vodă, și încă au mai cheltuit Mihai Vodă alte 10,000 de lei până au scos pământul Cernăuților din mâna Turcilor, care după un an abia 'l-au scos cu multă silință a lui Manolaki Kiurci-Baș de la Pórtă. Aice este dovada pildei ce se dice, că scumpul mai multă păgubesc; căci și pe acei omeni Mihai Vodă impresurându-i, îi perduse, și pe urmă alerga cu acea multă cheltuială să-i potă érași câștiga și cu paguba pământenilor, căci pe urmă poprindu toate veniturile moșănenilor de pe acelu loc

ce scosese de la Hotinceni, și de ară fi priimită arđul de la Hotină ară fi fostă domnului în locă de zăpășă, cum că aă Hotinceni atăția ómeni din țără în mână loră, și Impărăția atunce pôte nevrëndă să scađă birul, ară fi poroncită să dee ómeni înapoi. Dără poate nici elă nu s'aă stătită cu nime, după obiceiul seă. Omul celă înțeleptă cândă vra să se apuce de ună lucru, ântăiă trebuie să se socotască pentru ce se apucă, și la ce sfirșită va veni, și în tóte faptele nóstre se cade totă-d'a-una să socotimă la ce sfirșită vomă veni; a doua la ce s'ară ispiti neprietinul să cugete vr'o scornitură împotriva nóstă, pe acea urmă trebuie să i se găsască întâmpinarea împotrivă de apărare.

Ără ală patrulă ană a domniei selee Impărăția aă mutată pe Mirza Pașa la Tighinea, și în locul lui aă trămisă pe Abdi-Pașa, care aă fostă Pașă la Misiră, și aă trecută pe aice de primăvară. Eșitu-i-aă domnul înainte cu tótă boierimea, și s'aă împreunată cu Pașa subț cortă la câmpă, la apa Jijiei; și i-aă arătată Pașa prietășugă și semne de dragoste și de sprijinire îmbrăcândă cu caftană pe boieră seă după obiceiă, și đicându-i domnului: «vei fi mulțămită despre mine, și vei đice că ai aflată ună Veziră a Impărăției Turcesci care este adevărată Veziră.» Și dreptă omă ca acela era Abdi Pașa slăvită și dreptă giudecătóră, și înțeleptă, și vrednică; că în đilele lui, câtă aă ședută la Hotină unde aă și murită, multă folosă aă avută țără despre đensul. Pre tâlhară cari veniaă la Moldova din țără Leșească de jăculă și agiungeă până în Bugeagă de omoriaă pe Tătariă ce mergeă la Bugécă la earmaroce, i-aă stinsă pe toți. Ără pre tâlhară de Moldova i-aă stinsă Mihai Vodă, câtă în đilele lui la Moldova putea să umble ómeniă cu galbină în mână. Văđendă dér Mihai Vodă bunătatea lui Abdi Pașa, s'aă apucată să scóță pe Nohai din Moldova, că cuprinsăse ei locul precum voiă arăta mai giosă. Cândă aă venită Moscală la Huși se se bată cu Turciă, cum amă đisă mai susă, satele de la marginea Moldovei aă fugită să nu'i calce óstea Turcescă și Moskicescă, care sate suntă aprópe de hotarul lui Halil-Pașa ce aă fostă orănduită de la Imperăție mai în vechile vremi pentru lócașul Tătariilor, și decă aă rămasă Moskaliă biruiă de Turci și s'aă dusă până a nu veni ómeniă ără la satele acele la urma loră, Tătariă ce lócuiescă în pământul ce se chiamă a lui Halil Pașa, avěndă vreme ca se se lățescă spre Moldova, đicendă că nu le agiunge locul lui Halil Pașa de hrană, pentru că s'aă înmulțită, s'aă sfătuită între sine Mărzaciă, între cariă era mai mare și mai bătrănă Giaună-Mirza, omă vestită pre care 'l-aă pusă Impărăția și Beł la Tighinea cum și la Vozia;— aveă Tătariă ună Beł pusă de Impăratul,— și aă trăită în cinstea acăsta până aă murită. Aă mersă dără cu toți la Devletă Gerei Hană fiul lui Selimă Gherei Hană, carele vrăndă se ajutorăscă pe Tătară, scrisă la Impărăție cum acele sate mai susă pomenite ar fi fostă locă pustă și Impărătescă, nearătendă nici într'ună chipă că se ținea de Moldova, și de câtă se ședă pustiiă, mai bine se le dee Impărăția acestoră două némuri Tătăresci, ce se chiamă unul Oracoglu și altul Orumbetoglu, ca se lócuiescă și se se lățescă, de vreme că nu încăpeă pe locul unde ședeă. Impărăția, după arzul loră cređendă că va fi așa, trămisă ună Tahregiă și aă scrisă locul pre care ilă arătaă ei că'i fôră de ómeni, încependă de la hotarul lui Halilă Pașa și până la Nistru în lungișă cale de 32 de césuri, și de-a-curmeđișă în lată

cale de doue césuri în pământul Moldovei, apoi au scrisu hogetul și 'l-au aședat în tabla divanului Impărătesc, și au datu hogetul Tătarilor ca să ședă ei să locuască, deciuéla pământului acelaia se o dee la Impărăție. Érá boierii Moldovei neputându atunci ca să opréască lucrul acesta, pentru hainia lui Dimitrașcu Cantemirú Vodă care s'au hainitú atunci, și au rémasú necuratú numele Moldovenilor despre Impărăție, au lăsatú și ei lucrul de au trecutú așa. Venit'au pe urmă Nicolai Vodă la Pórtă ca să iee pământul érá înapoi, déră n'au avutú vreme ca să isprăvéscă, pentru că 'l-au mutatú Impărăția în țera Muntenescă. Decí Mihai Vodă după isbinda ce făcuse asupra Catanelorú și după prada ce făcuse acesti Tătari în țéră la Moldova, au pusú gândú ca s'í scóță din pământul Moldovei, și să iee éráși locul înapoi de la dênșii la stăpânirea sa. Agiungendu la Abdi-Pașa care 'l-au agiutoritú, făcendu arzul la Impărăție, și arătendu adevérul că este locul dreptú a Moldovei, érá nu precum au đisú Tătarii, s'au rugatú la Impărăție ca să dee locul înapoi; și au scosú fermanú, și au pusú și Mumbașirú pe unú Ali Aga ginerile lui Abdi-Pașa, și pe Mustafa Efendi cadiul de Hotinú; érá boierii Moldovei ce au fostú orânduși cu dênșii, erau Constantinú Costaki vel Spatarú, și Darie Donici vel Vornicú, și Constantinú fiul lui Iónú vel Postelnicú, și alții, au mersú de au scrisu hotarul Moldovei, care se începe de la hindichiul lui Traianú Impératul Rómului și merge până în Nistru, cum se vede până astăzi, și au mărturisitú și mulți Turci bătrâni, cum locul ce au luatú Tătarii cu viclesugú, este din Moldova; așjiderea și 12 sate ce luase Benderleii. Și cum pământul acela ce'lú impresurase Tătarii 'l-au luatú înapoi, așjiderea și satele acele ce le impresurase Benderleii cu multă gálcévă și cheltuélă le-au luatú înapoi. Pus'au și Hanul de Crimú Saadetú Gherei ce era atunci, pe Elagasi anume Kilalú-Aga de au mersú împreună cu boierii, dându scire Tătarilorú să se rădice de pe locul Moldovei. Érá Tătarii fiindú bucuroși să ședă în locul Moldovei pentru hrana lorú, alergat'au la Elagasi, și s'au rugatú ca să mijlocéscă la Mihai Vodă, apucendu-se să dee deciuéla din róda pământului, și câte unú ortú de casă pe anú, și de stogul de fânú unú ortú, și de pe oi și de pe alte bucate alámú, și s'í lase să ședă pe locul acela. Decí Mihai Vodă pentru folosul sêú au primitú tocméla, și i-au lăsatú; și au venitú căři-va Mirzací dintr'aceste doué némuri, și au făcutú zapisú cu pecețile lorú în mâna Domnului, și ei au rémasú éráși pe locul acela. Și luándú voe ca aceea, au făcutú și mai multă îndrăsnélă, că au cuprinsú locul până aprópe de Prutú pe de ceea parte. Érá la șépte ani a domniei sêle au trecutú pin Moldova unú solú Leșescú anume Popilú, care au venitú din țera Leșescă la Hotinú în đilele lui Abdi-Pașa, și de acolo trecendu prin Moldova au mersú la Impărăție, și 'l-au trâmisiú Abdi-Pașa până la Ștefănescú cu doué stéguri de Lipcani petrecendu-lú, érá Mihai Vodă n'au trâmestiú înainte lui nici unú alaiú, ce numai pe Căminarul Alecsandru cu slugele sêle. Pentru care lucru s'au mâniatú solul, și ispitindu-se să se jeluéscă Pașii, érá Căminarul cu multe vorbe dulci și cu plecáciuni au mângaiatú pe solú, arétându'l că n'au fostú lucru într'adinsú făcutú; ce alaiul au fostú orónduitú să fie cândú a intra în Iași, érá la câmpú unde nu'lú vede nime nu era trebuitorú. Pentru care cuventu s'au întorsú solul și s'au imblânditú; érá

cându' au sositu' la Iași, scos'au Mihai Vodă unu' alaiu' mare, care nu se pomenesce să fie mai făcutu' altui solu', căci au trimisu' Mihai Vodă pe frate-său și pe alți boieri, împreună cu Căminarul, în întimpinarea solului, și au rămasu' prea mulțămitu' solul. După două zile ce au ședutu' la Iași, solul au purcesu', și au mersu' și Alecsandru Căminarul de 'l-au petrecutu' până la Galați; și de acolo trecendu' solul Dunărea, s'au întorsu' Alecsandru înapoi cu cărți de mulțămite de la sol. Cându' au sositu' solul la Țarigradu', s'au tēplatū bōlā de ciomā, au muritū 17 ómenī al sei. Ērā din trebile sēle nici una n'au isprăvitū, ce s'au întorsu' în deșertū trecendu' ērā prin Moldova, și atuncea nime din boieri nu i-au eșitū înainte pentru frica ciumei, ce numai conaccii ce'i purtau conacul. Ērā în anul 7233, ērā a domniei sēle alū noule anū, tēmplatus'au aice în Iași furtună mare și s'au scornitū focū, aruncendu'lū vēntul din casā în casā, și începēndū a arde biserica lui sfântul Dimitrie, într'unū cēsū au făcutū drumū ardendū tōte casele ce erau pe ulița cea mare din a stīnga, viindū asupra curței domnesci, cându' și la biserica sfântului Nicolai au datū focul și în curțile domnesci, și au arsu' de s'au topitū până în pāmēntū tōte casele Gospodū, și încă au sārītū focul și în casele de pe iazū. La care pōte fiesce cine sē socotēsca ce furtună au fostū, de au întinsū focul într'unū ceasū până 'l-au scosū din tīrgū pe iazū. Și fiindū vreme de primăvarā îndată s'au apucatū Mihai Vodă de au făcutū casele de iznōvā cum se vēdū, puindū Ispravnicū pe Constantinū Costaki velū Spătarū; ērā deplinū nu le-au făcutū scurtāndū'i vremea. Acestū domnū multe lucruri noui au scornitū aice în țērā; în domniea acēsta au scosū desētina îndoitā pe toți, care lucru alți domni mai săraci de cātū dēnsul nu 'l-au făcutū; scos'au și crășmāritū cāte cincī lei de pivniță, și multe strāmbātāși se făceau cu acestū crășmāritū, căci îl vindeau și mergeau cumpārătorii și pe la cei ce n'aveau pivniți, și avēndū o butie sa'i două de vinū, luau de la dēnsii cātū le erau vocea. Scos'au și prisăcāritū de prisacă două ung. într'unū anū; și cu prisăcāritu și cu desātina au stinsū stupii ómenilorū. Scos'au morāritū de tōtā mōra cāte două ung, care lucru n'au fostū altā dată. Luat'au țigānāritū care îlū legase Nicolai Vodă cu blāstemū de la Patriarhul Ierusalimului sē nu'lū mai scōtā, ērā elū îlū scotea în toți anii; și pe urmă scos'au și vācāritū de vr'o două ori, care vācāritū alți domni de multā vreme nu'lū scosēse. Și cu atātea bani ce au strīnsū din țērā, datoriile sēle n'au plātītū, că nu vrea să le plātēsca, ce numai se îndatoria, și izvodul de datorie de pe masa lui n'au lipsitū; ērā din împrumutul ce lua prea pučinū au plātītū, că nu'l era dragū a plăti; și unde auđia sē aibā cine-va bani, în multe chipuri silia sē'ī iee de la mână lui, și cu bine și cu rēu; și cine 'l-au slujitū cu dreptate, altā nimică n'au cāștigatū de la dēnsul fără de cātū prepusū și necunōscere de slujbā. Ērā la alū unspredecele anū a domniei sēle, dicū unii, precum avēndū boierii din țēra Muntenēsca nisce pricinī cu domnul lorū Nicolai Vodă, au fugitū unii dintr'ēnșii și au venitū la Moldova, între cariī au fostū și Nicolai Rosetū velū Logofētū, și se'l fi îndemnatū Mihai Vodă spre fugā ca sē pōtā vātāma pre Nicolai Vodă, domnul Muntenescū, pīrindu'lū la Pōrtā, că este cu strīmbātate asupra țērei Muntenesci, ca dōrā 'l-ar mazili Impērāția și sē dee domniea țērei Muntenesci, lui Mihai Vodă pre care o pōftia de multā vreme. Ērā decā

aû sositu acei boierii Munteni la Iaşi, i-aû pusû la mănăstirea Galata, şi 'n taină aû vorbitu cu dênşii, şi s'aû adeveritû ei că 'l-orû face pre dinsul domnû şi 'l-orû face de a câştiga mulţi bani. Êră Nicolai Vodă decă aû înţelesu de fuga boieriloru la Moldova, s'aû jăluitû la Impărătie pe dênşii şi aû trâmisiu Impărăţia pe Hăsătu-Mehmetû Aga Capigi-başa cu fermanû la Mihaî Vodă ca sê iee pe boieri de la dênşul; êră elû le-aû datû drumul şi n'aû vrutû sê'î dee. Êră Mihaî Vodă tot-d'a-una sta la Pórtă ca sê mazilêscă pe domnul ţerei Muntenesci, giuruindû şi o somă mare de bani. Decî domnul Muntenescû avêndû la Pórtă mulţi prietenî şi agiutorû, alesû pe Terzimanul celû mare a Impărăţiei Grigorie Ghica nepotu seû, cariî cu alţi prietenî şi cu boierii Porţei îlû agiutora şi'lû apăra de cele protivnice şi vătămătore, êră încă şi jalobele şi pîrele nu lipsiaû din âmbe părţile de la Pórtă, până i s'aû supăratû şi Porţei de cărţile ce lua de la amêndoi domniî, şi de jalobe ce veniaû unul asupra altuia. Decî şi Impărăţia aû socotitû de aû găsitû chipû de potolitû aceste zavistiî ce erau între dênşii de multă vreme, şi nu era altû leacû de păciuire între dênşii, până nu va fi mazilia unuia; şi de n'orû mazili pre unul n'a remâne nici Pórtă nici domniî linisciî; şi aşa aû socotitû de aû mazilitû pe Mihaî Vodă, şi aû scornitû se trâmîtă pe Terzimanul celû mare a Impărăţiei Grigorie Ghica domnû la Moldova; măcarû că Impărăţia se supărase şi cu alte pricinî mai de nainte vreme a lui Mihaî Vodă, déră cea mai de pe urmă pricină acêsta aû fostû pricina boieriloru de mai susû scrişi. Şi aşa s'aû mazilitû după 11 anî ce aû domnitû cu multă pagubă ce făcuse pământeniloru şi străiniloru, ori creştini, ori păgânî, căci aû meşteşugitû de aû luatû banii lorû cum Creştiniloru aşa şi Turciloru, şi nu i-aû plătitû, şi nici o faptă bună în tótă domniea lui n'aû făcutû. Mulţi îlû blastemă până astă-đi, êră prea pućini îi mulţănescû; însă nici popiloru n'aû fostû cu milă. Decî Septemvrie 25 într'o đi Duminică sosit'aû la Iaşi fiul lui Abdi-Paşă, Ali-beiû, cu fermanû de mazilie şi după 5 đile 'l-aû pornitû cu tótă casa sa şi cu toţiî ômenii sei de la Iaşi, şi 'l-aû dusû la Impărătie fôră de nici o vătămăre casei sale şi avuţiei sale. În đilele sale zidit'aû o biserică la Olăşeni unde era ispravnicû pe biserică părintele Ezechiil Egumenul de Kopou, êră vorniceî din tîrgû apucaû de pe la dughenele jidoviloru din Iaşi lavîţele şi scândurile, şi le luaû sê trebuiască trebile acei biserici. Mihaî Vodă mai multă dragoste avea spre Turcii Lazî neguţitori, şi 'î cinstia peste măsură, câtû pre unul dintr'ênşii anume Hasan îlû făcuse acum şi Visternicû, adecă 'l-aû pusû de aû cheltuitû visteria nouă lunî, dându'î lui răsurrele Visteriei. Acum cine nu'î scia firea acestui domnû, era în mirare, cum şi pe Lazî îi iubesc, şi pre Creştini îi făcea jărtvă Laziloru, dându'î platnici de plăteaû dobîndă peste dobîndă; êră pe urmă s'aû cunoscutû pricina dragostei lui, că nu era pentru altă, ce ca să le mănânce banii, cum i-aû şi mănăcatû şi aceluî Hăsanû o somă de bani, şi altora; şi din visteria mai susû pomenită nimică n'aû câştigatû că nu 'l-aû plătitû ce aû cheltuitû, şi decă n'aû vrutû sê mai cheltuêscă Hăsanû, luat'aû Mihaî Vodă visteria în sama lui, şi cheltuia cu mâna Nacului logofêtû de visterie. Şi nici avea cămară, nici visterie, şi sulgeriile încă luasă în sama sa, şi câte oi rele avea le tăia, şi ce lua de la alţiî nu plătia, şi stolnicii lui cu

jacul tîrgului ținea cuhnea lui, și de la toți boierii aia luat bani în datorie și nu i-a plătit, și toți boierii îl urîse și se sfătuiau să fugă toți. Și cu bună seamă de nu s'ar fi mazilit ar fi fugit boierii într'acele țile; și unde simțea pe cineva că are bani îi arunca câte o pricină ca să i iee bani. În chipul acesta s'a arătat Mihail Vodă și s'a purtat în domniea a treiea. Tot în acest an s'a tîmplat un lucru la Moldova, care fiindu lucru de mirat n'am lipsit a nu l' scrie ca se se afe în letopisiți scrisu celor următori: În ziua Pascilor jidovii din Onițcani, furat-au un copil ca de cinc ani și l-au pus întru o pivniță a lor, și acolo stringându-se toți acei jidovi, cum singuri ei au mărturisit pe urmă la divan, și au adus o albie cu apă caldă, și au spălat pe copil, apoi i-au legat cu o ață mădularul, și i-au cusut și ședutul cu ață, apoi l-au pus gol într'o putină, și i-au stors sângele din toate vinele și l-au împunsu cu sula prin totu trupul lui, și i-au scos ochii cu sula, și pelea din frunte încă i-au scos'o, cum s'a vădit cându l-au adus pe copil cu poronca lui Mihail Vodă, și l-au îngropat la sfântul Nicolai. Și în putina ce au stors sângele, au pus puțintică apă, și decă au omorît copilul, l-au scos și l-au lepădat la câmp cu mânele altui jidov, căruia îi dădese trei ug. aur pentru osteneala lui; și învălindu într'o pele de oie, l-au dus într'o căruță de l-au lepădat la câmp. Era sângele l-au împărțit, punindu prin balerce și l-au trimis la hahamul de Cracău și la hahamul de Dubăsar, și o balercă au îngropat-o într'acea pivniță, dicendu că este vișănap. Era părinții copilului avînd numai pe acel copil, ambla căutându-l prin tîrg din sîmbăta cea mare ce perise copilul, pe la toate casele, prepuind să nu fi mas la vr'o casă s'eu să nu l' fi furat vre-un turc s'eu ducă la Bender, după obiceiul ce aveau. Și viind și întrebându și pre unul și pre altul din pregiurași, și neaflîndu-l, își perduse nădejdea de a-l mai găsi; era în luna Pascilor viind nisce omeni la tîrg, aflat-au copilul lepădat la câmp aproape de drum, și luându-l, l-au dus la Onițcani de l-au aretat, și vedîndu-l omeni l-au cunoscut. Luându și părinții lui veste și vedîndu-l, au început a plînge pentru mîrtea lui cea nevinovată; și îndată vornicul de Onițcani, tatăl copilului, au dat veste Lupului Sărdarului, carele fiind aproape au mers de l-au vădit. Și îndată toți au prepus că este fapta jidovilor, și prindînd pre cei mai de frunte jidovi cu muierile lor i-au și închis făcînd scire de totă povestea la domnie. Era a doua zi începînd Sărdarul a-i bate și a-i întreba, mai întîi pre cel ce l-au lepădat la câmp și pe muierăa celui cu casa unde se muncise, și pe cei-alți pe rîndu bătîndu-i, nici unul într'acea ună-dată n'au vrut să spuie; era al doilea rîndu întîi cel ce au lepădat copilul au spus, dicendu că această faptă au făcut-o doi jidovi în casa Leibe jidovului; și pre urmă i-au dat lui trei ug. ca s'eu lepede. Pe acești patru jidovi, i-au trimis Sărdarul din poronca domnască la Iași cu mezilă împreună cu muierile lor; era decă au venit la Iași i-au închis, și noptea câte pe unul deosebit i-au întrebatu domnul; și trei dintre dînșii au spus nesiliți, era Leiba cel cu casa totu tăgăduit. A doua zi dimineața făcut-au divan și au chemat pre toți jidovii din Iași și turcii, și pre toți boierii cu mare cu mic, și i-au întrebat aieve; și la divan totu a-

celi trei au spusă totă povestea, aretându cum i-au scursă sângele, aretându și cuțitele, sulele cu care împunsese pe copilă, și isprăvise acea taină a loră, cum diceau ei din poronca hahamului de Cracău; și éráși singuri au spusă de ce trebă este sângele, dicându că la nascerea copiiloră loră, le ungă ochii copiiloră cu de acelă sânge, și mai ungă și pragurile ușiloră și'lă pună în azimele loră ce facă la sərbătorile Pasciloră, și 'l-au în chipă de sfințenie acelă sânge. Incă acelă Leibă daca au vedută că totă tăgăduesce, au distă domnul către toți jidovii: vedeți și audiți ce mărturisescă acei ce făcuse acea faptă; érá jidovii au răspunsă: cum au făcută seși ia plata. Atuncea Mihaí vodă nu i-au omorítă cum li se cădeau loră; ci se lee baní de la dênșil, i-au pusă la închisóre, și dede poroncă lui Panaite vel Armașă, și au făcută ună divană mare lúngă scóla jidoviloră, și au pusă pre cei trei jidovi mai susă pomeniți golí pe divană, și puindă și'o albie cu apă caldă, și aducându ună copilă mică a acelui Leibă jidovă, fiindă și ală lui copilă de cincă ani golă în albie, și poroncindă tătâne-său se'lă spele, și decă 'l-au spălată, adusău sulele și le-au dată în mână Leibel silindu'lă se ingiunghie pe copilul său. Érá elă nevrëndă se'lă giunghie, ilă bătea cu bicele înfricoșindu'lă cu mórte; érá elă striga pe Bulucbașa Gheorghie de pe divană și șoptia la ureche, și Gheorghie mergea la Panaite armașul de'i spunea éráși cu șoptă cele ce dicea jidovul, care semne areta giuruitele câte pungi de baní giuriauă jidovii; și pe semne neplinindă suma pungiloră, éráși de isnová aduceau sulele și le dată Leibel, și silindu'lă cu bătăe grósnică ca seși giunghie copilul; érá elă nevrëndă éráși chiăma pe Bulucbașa de'i șoptia la ureche, și Baș-Bulucbașa, éráși mergea de arétă Armașului. Și acéstă șoptă au purtat-o mai totă ziua; érá térgul era totă strinsă la privelă; érá decă au plinită câtă cerea domnul aprópe de séră, i-au scosă de acolo și i-au închisă ca se dee baní. Érá până a plini ei acei baní, au trecută multe zile, până au sosită și trămisul jidoviloră din Iași la Țarigradă, de au dată veste lui Rafail jidovul Bazagémbașii Vezirului. Și de aice s'au cunoscută că lucrul era adevérată; și ei fiindă vinovați au alergată la dênșul, ca se'i ajutoréscă de la Pórtă, și au adusă fermană scriindă la Mihaí Vodă, poroncindă se slobódă pre jidovi. Și atuncea i-au lăsată fórá de baní, numai câtă au dată lui Panaiti Armașul, și doftorulă Caragia, și lui Iordaki vel Postelnică, și s'au întorsă la casele loră. Nu s'au lăsată cu atăta jidovii, ce diceau că le-au luată multe lucruri din casele loră, pentru care lucruri trămisău acelă Bazagémbașa pe Sara-Mehmetă Aga, Vezir-Agasi, cu fermană și le-au scosă pagubele de la Serdarul și de la alții ce aratai ei. Și acéstă silință a lui Rafail nu era pentru altă fórá decâtă că nu se priimise Mihaí Vodă rugăminței lui mai'nainte, pofindă se se facă a nu vedea și se slobódă pre jidovi, ce au scrisă la Pórtă pîrindă pre némul jidovescă, ca se'i păgubéscă de baní. Căci cu ună-spre-dece ani mai'nainte, în zilele lui Ali Pașa Vezirului, făcuse jidovii de Țarigradă ună lucru ca acesta cu ună copilă Turcă, și Vezirul au fostă spênđurată trei jidovi, și atuncea giuruisă jidovii Vezirului se aibă a da Impărăției 1000 de pungi de baní, cândă s'oră mai găsi cu faptă ca acéstă în totă stăpânirea Impărăției. Acestea au sosită lui Mihaí Vodă éráși pentru lăcomie, că s'au aflată cu inima mai ferbinte spre lăcomia baniloră,

ce au mijlocit să iee de la jidovi, de câtă spre dreptate nefăciarnică ce i se cădea să facă și dragostea asupra legii și a lui Dumnezeu, și pentru căci nu socotia mai nainte sfârșitul lucrului de care se apuca. Dreptu aceea după puțină vreme 'i-au sosit și lui mazilia.

CAP. XXI.

Domniea lui Grigorie Vodă Ghica.

Acestu domn vrednicu de vecinica pomenire, au venit cu domniea țerei Moldovei la anul 7235, și domniea lui precum au luato, și cum au domnit, pre largu vomu arăta la istoria lui mai nainte, arătându întâi curgerea nemului său, moșii stremoșii lui cine au fost. De pe tată se trage din Gheorgie Ghica Vodă, care 'i-au fost stremoș, și au fost domn întâi în țera Moldovei, și în țera Românească, la zilele lui Sultan Mehmetu Impăratu, la anul de la zidirea lumii 7165; ce precum au domnit aice în Moldova Ghica Vodă bătrânul și ce tēmplări au avut, scrie pre largu înapoi la rōndul său; era domniea ce au domnit în țera Muntenescă Ghica Vodă, și pe urmă și fiul său Grigore Vodă cu a doua domnie, încă nu le-am trecut a nu le scrie, ce după cum am aflat istoriile lui scrise la leatopisețul țerei Românesce, pre largu s'au scris și aice. Că la anul 7168, după trei ani ce au domnit Ghica Vodă bătrânul în țera Moldovei, înțelegându Impărăția de risipa țerei Românesce, ce se risipise din nebunia și hainia lui Miha Vodă, ce fusese la acea vreme domn acolo, au făcut domn țerei pre Ghica Vodă; mutându-lu de aice din Moldova ca pe un om bătrân pentru aședarea acei țeri. Și au poroncitu Impărăția lui Calga Sultan, ce era la acea vreme Calga, să ea pe Ghica Vodă să-lu ducă la scaunul țerei Muntenesce; și după răboiul și isbânda, ce au făcut Ghica Vodă cu Tătarii de au bătut pe Constantin Vodă; luându-lu Sultanul din poronca Impărăției, 'l-au dus în țera Muntenescă, și acolo fără de nici un răboi cu Mihnea Vodă 'l-au aședat la scaun, fugind Mihnea Vodă din Tirgovisce, și simțindu-se în faptele seile, cele mai mult de câtă păgânesce, s'au dus pe furiș la Racoți în Ardél, unde și sufletul curându și-l-au bōrit în prăpăstiile iadului, ș'au perit pomenirea lui cu sunet. Așa spun că 'l-au otrăvit Racoți. Gheorghie Ghica mergendu în scaunul țerei Muntenesce, așa scrie leatopisețul țerei Muntenesce, precum pre toți îi chîama cu blândețe să vie pe la casele lor, și tuturor s'au arătat cu bine, nevoindu-se ca să îndrepte țera din sfărâmurile ce o sfărâmasă oștile Turcesce și Tătăresce, pentru nebuniile Muntenilor, și fiindu vremea haraciului să se dea la Impărăție, au făcut rōnduélă să se stringă. Dera Constantin Vodă, era n'au lăsat țera să se odihnescă în pace: ce 'i-au făcut nevoi, că vedendu pre Racoți bătut de Turci și rănit la Oradia, și de acolo 'l-au dus mort la Patacu cetatea lui, neavendu încotro face cu câte oști avea, strinse cu bani, au venit era în țera Românească, și au gonit pre Ghica Vodă la Giurgiu, vrându să fie domn. Înțelegendu dera

Impărăția au trimis Turci și Tătari cu Ghica Vodă, și 'l-au gonit, și s'au dus în țera Căzăcescă, că în țera Ungurască n'avea loc, precum s'au scris înapo mai pre larg pentru dânsul, în câte s'au ispitit el, și la ce au rămas. Deci mergându Ghica Vodă era la scaun, și fiind acele tulburări de Constantin Vodă, și țera stricată, cum află auzit, n'au putut să strângă haraciul, ca să-l trâmă după obicei la Bairam; și măriindu-se Impărăția 'l-au mazilit fiind și bătrân, și au dat domnia fiului său lui Grigorie Vodă. Pre acea vreme multe răsmiriți fiind, s'au făcut fomete mare în țera Românească, pentru că se mânia Dumneșu pre Munteni pentru atâte nebunii și morți ce făcuse; au trimis și ciumă de muria foarte rău. Pre vremea ce luase Cara Mustafa Pașa pre Ghica Vodă cu mazilie din Bucuresci, Șerbanu Logofetu feciorul lui Constantin Postelnicul Cantacuzino, fiind mai viclen de cât alți frați, au gătit un cal foarte frumos, și 'l-au dăruit Pașii despre dânsul, și 'l-au rugat să-i fie slugă, și să-l aibă în gândul lui neuitat. Deci Pașa primind calul cu dragoste, i s'au făgăduit că va ține minte, și adevărat au fost, că mai pre urmă 'l-au făcut mult bine, precum mai înainte arată, până și la domnie 'l-au rădicat. Într'această vreme Ali Pașa cu alți Turci și Tătari au mers la Oradia de au bătut 40 de zile, și s'au luat totu nemeșugul Ardélului, și s'au dus la Ali Pașa cu Apafi-Mihai, de 'l-au pus Craiu Ardélului; îmbrăcându-l cu caftan, și dându-i și steg de domnie după obicei, s'au întors la Ardél la scaun.

Aice vroim să arătăm pentru domnia întâia a lui Grigorie Vodă în țera Românească, la anul de la zidirea lumei 7169. Viind Grigorie Vodă domn în țera Românească în urma tatăne-său, au găsit țera stricată de atâte răutăți, ce-i venia asupra din nebuniile Muntenilor, și din rea chivernisela domnilor; Constantin Vodă o purtase rău, Mihne Vodă și mai rău, și rămăsese datorie multă de la Mihnea Vodă. Ce se mira ce să facă, haraciul Impărătescu să-l dea, au datorie să plătescă, că-i erau toate improprie. Dără după nouri, vine și senin; după fomete și ciuma ce era, au dat Dumneșu pace și blâșug și sănătate, că s'au făcut grul, malaiul, și vinul, și alte bucate, cu care își redică săracii nevoile. Și așa prin cetă cărmuia norodul bine, și era judecător drept domn, și milostiv, și gingaș întru toate lucrurile lui, și nemăreț. Întru această vreme Kemeni Ianoș din țera Ungurască de sus, strângându oștile stăpâne-său lui Racoți cele risipite, și fără de stăpân, luând agiutor de la Némțu cu vorbă ca acesta, de va putea supune Ardélul, se se închine Nemților, și s'au pornit spre Ardél. Apafi-Mihai cu Ardelenii acesta auzind, au trimis la Turci de le-au dat scire și au cerșut agiutor asupra lui Kemeni Ianoș, și i-au dat pe Cuciuc Mehmed Pașa cu câta-va sumă de Turci, și au poruncit lui Grigorie Vodă să trâmă oște întru agiutor. Și au trimis oște cu Odivoianul; așijderea din Moldova au trimis oște. Deci fiind la Săghișora Turcii și Ungurii, Kemeni Ianoș au venit la un sat ce era aproape de cetate, și au conăcit acolo cu oștea lui; și erau cuvinte între dânsii a doua zi să lovască pre Turci. Dără prindându Turcii veste din iscodele ce aveau în tabăra lui Kemeni Ianoș, cum ședeau fără de grijă, n'au acceptat până a doua zi, ce într'acea zi i-au lovit fără de

veste în vremea prânzului, ședându Kemeni Ianoșu la masă, și fiindu oștile risipite pre la otace; și cum vëdu pre Turci, impresurându'l, apucă Kemeni Ianoșu de încălecă; și grăbindu'lă nu mai avea încotro mai face, ce dede peste unu heleșteu înghiățatū sē trecă, și lunecându-se calul aū cădutu cu dēnsul giosu, Turciū încă îlū impresurară și'lū tăiară; așijdere și pre oști le imprăsciară în tôte părțile. Decī decă aū trecutū doi ani a lui Grigorie Vodă, făcut-aū Sultanū Mehmetū gătire de oște, și aū trāmisu pe Kiupruliul Vezirū cu oști asupra țerei Unguresci din susū, ca sē o supue, neavēndū stăpānū pe nimene, de vreme cā Racoți care o stăpānise perise. Kemeni Ianoșu care căduse în urma lui Racoți încă aū datū sfișitū, cum ați auditū, și aū poroncitu la Grigorie Vodă din țera Muntenescă, și Dabijei Vodă din țera Moldovei, de aū mersu și ei cu oști până în Ardélū împreună cu Tătariū. Pe Apafi Craiul încă 'l-aū chiămatū Vezirul, și s'aū împreunatu cu Turciū. Atunce aū luatū Uivarul cetatea, și Gangoțul, și alte locuri, și în anul acela s'aū întorsu cu pace la țerile lorū. Acolo în oștea lui Grigorie Vodă s'aū făcutū nisce amestecături, adecă Șerbanū Logofetul feciorul lui Constantinū Postelnicul Cantacuzino, și alți frați a lui ce erau acolo, cu Mareșu Crețulescul, sē fi umblatū între Căpitani, și între slujitori, îndemnādu-i sē mērgă sē pīrēcă pre Grigorie Vodă la Vezirul de făcătorū de rēu, de hainū, și de altele, și pe urmă sē cēră domnū pre Șerbanū Vodă Logofetul, care vorbă purtāndu-se din omū în omū aū agiunsū la domnū. Decī audindū domnul, se păzia în taină până 'și-aū luatū dioa bună de la Vezirul, și după ce aū purcesū apropiindu-se de țeră, la unū locū conăcindū pentru odihnă, aū poroncitu lui Gheorghieșu Moldovanul, ce era vātavū de Aprođi, sē aducă pre acei boieri ce făcuse viclēșugū, și aducēndu'i înaintea lui i-aū muștratū pentru căci facū așa de aū vrutū sē'lū viclenescă: Ce rēu le-aū făcutū, aū nu i-aū boieritū, și i-aū miluitū cu mile mari, care anume le spunea? Eră Mareșu fiindū mai cuvēntăretū, și mai îndrāsnețū, aū răspunsū cā nu suntū vinovați cu nemică. Grigorie Vodă aū scosū dovadnici de față Căpitaniū cu cariū vorbise ei, între care era și Alecsandru feciorul lui Gheorghie Banul, și începu a mărturisi cum cā ei le dīse sē mērgă sē pīrēcă la Vezirul și sē puie pe Șerbanū Logofetul domnū. Eră Mareșu aū răspunsū: «Dómne, acestū Alecsandru în zilele Mihnei Vodă, fiindū Postelnicū mare, mulți boieri s'aū omorītu pe gura lui, nefiindū vinovați cu nemică: Acmu eră s'aū apucatū de aceea. Ce de'lū vei asculta măria ta, fă cu noi ce vei vrea, și va da sēmă înaintea lui Dumneđeu; eră noi nu suntemū vinovați.» Și dintru acelū cēsū i-aū datū Grigorie Vodă în sēma vātavulu de Aprođi, și cu alți slujitori, de i-aū dusū totū în pađă până la scaunul sēu. Lūngă aceste și din țeră venise pīră de la Stroe Vornicul, și de la Dimitrașcu Visternicul Cantacuzino cariū aū fostū lăsați Caimacamī, pīrindū pe Constantinū Postelnicul Cantacuzino, cā āmblă pre marginea Turcēcă ómenil lui huliudū numele domnului de rēu, și de hainū, și pe ómenil țerei îi smintesce, de nu'i lasă sē'și dea dāđdiile Impērātesci, și cum se laudă cum cā elū aū popitū pe Grigorie Vodă, și érāși elū îlū va despopi. Decī aceste douē pricinī, una din tabēră și alta din țeră înțelegēdu-se, ațițară pre Grigorie Vodă cu mare mānie asupra casei lui Constantinū Postelnicul; și după ce aū intratū în țeră, înțelegēndū Constantinū Postelnicul de venirea domnului, și de oprēla

fecioriloru s'ei, au alergatü înainte către Craiova să se împreune cu domnul, și 'l-au priimitü de s'au împreunatü; dără i-au arătatü unü chipü förte posomoritü, și vorbindü camü alătore cu calea i-au ponăsluitü pentru feciorü lui că suntü rēi și vicleni, arătându-i vicleșugul ce au vrutü să facă, ispitindu-se să rădice pre Șerbanü domnū. Aceste auđindü Constantinü Postelnicul tăgăduia, ȓicendü: «nu va fi așa, dără va fi piră mincinösă să nu le cređi măria ta.» Și cu atăta au e-șitü afară. Ėră Grigorie Vodă mergendü la scaunü, pre cei-alți boieri i-au slobođitü, Ėră pre Șerbanü 'l-au însemnatü la nasü de o parte, pentru că se numia să fie domnū, Ėră pe tată-sēü Constantinü Postelnicul au trāmisü unü Căpitānū cu dorobanți și 'l-au luatü nóptea și 'l-au dusü la mōnastirea Snagovului. Acolo au poroncitü de 'l-au comunicatü, și 'l-au omoritü; și cu voea domnului luādu'lü giupānesă și feciorü lui 'l-au rădicatü de acolo și 'l-au dusü la Mārgineni de 'l-au îngropatü.

Cāndü au fostü la altü doile anü dupē acēsta, Ėrāși au venitü poroncă lui Grigorie Vodă și Dabijeĭ Vodă că să mērgă la öste Ėră spre Buda; și au purcesü de s'a dusü dupē poroncă. Și mergendü la Slide Huseinü Pașa de la Buda, împreună cu Pașa au mersü la Leva cetate, de au bātut'o; dără nemică nu'i puteau strica, fiindü Tātariĭ acolo cu unü Sultanü. Ėră Vezirul Kiupruliul era la altă cetate ce'i ȓicü Singothardü; decĭ acolo veniră o sēmă de oști Nemțesci cu Generalul Montecuculi; Ėră la Leva unde era Huseinü Pașa cu domniĭ și cu o sēmă de Tātari, venit-au alte oști cu Generalul Jujuza, și intr'o ȓi s'au bātutü amēdouē rēsbóiele, la care au biruitü Crestiniĭ pre Turci, și s'au întorsü înapoi, dupē ce fură Turciĭ biruiți precum ați auđitü. Temēndu-se Vezirul de Impēratul să nu'i facă vr'unü rēu, au stātutü la miđlocü Panaitaki, care era pre acea vreme dragomanü Impērātescū, și au făcutü pace între amēnduoi Impērațiĭ în 20 ani. In rēșboiul ce făcuse la Leva, vrēndü Grigorie Vodă sēși arēte vitejia, și nāvālindü asupra Nemților din contro erau oștile lui, măcarü că pre o rōtă de Nemți o au stricatü de totü, Ėră biruința totü au fostü a Nemților; și mulți boieri și slujitori au peritü, că se întēmplase și o tină în fuga lorü, și pe mai mulți în tina aceea i-au impușcatü Nemțiĭ. Decĭ săvrșindu-se așa rēșboiul, domniĭ amēndoi de frica Vezirului n'au cutezatü să mērgă la dēnsul, căci îi bātuse Nemțiĭ; ce au venitü cineși la țera lui; și este obiceiü la Turci föră fermanü să nu se ducă nime nicāire. Capi-Kihaia lui îi scria să mērgă la Vezirul că pe urmă va fi rēu; însă Dabija Vodă avēndü Capi-Kihaia pe Kiriță Draconü Rusetü care au agiunsü și domnū mai pe urmă, numindu'lü Antonie Vodă, și scriindu'i să mērgă, apucānduse pe capul lui că ce rēu îi va fi să fie în sufletul lui, așa auđindü Dabija Vodă au mersü la Vezirul, și muștrāndu-lü öreșce Ėrāși i-au datü domniea la Moldóva. Ėră Grigorie Vodă nici câtü au cutezatü să mērgă, că'i erau boieriĭ vicleni, și uniĭ cariĭ erau fugiți la Rusciucü, și cei de lūngă dēnsul ilü spēriați că vorü să vie să 'lū iee sēi tae capul, și alte minciuni de aceste purtāndü. Decĭ s'au rēdicatü Grigorie Vodă și s'au dusü în țera Nemțescă, de au șēđutü acolo câtă-va vreme. Dupē ce au pribegitü Grigorie Vodă, boieriĭ țerei ce erau pe acea vreme. s'au strinsü cu toțiĭ și s'au dusü la Țarigradü ca sēși cēră domnū; decĭ pre cale

mergându socotise de le va da îndămână, se puie domnă pe Dimitraşcu Bozolanul de la Căpăţinesci; dără agiungându au găsită pe Radul Vodă feciorul lui Leonă Vodă orânduită de la Turci să'lu facă domnă. Vădându boierii așa, n'au mai cutezată să dică de altul, temându-se că nu voră putea isprăvi, și va fi mai rău pe urmă; s'au lipită lăngă Radul Vodă, căci și elă trăgea pe boieri cu cuvinte blănde să nu facă vre o tulburare, și așa s'au aședată între dănsii, și au dată Turcii domniea Radului Vodă.

Deci după patru ani ce au domnită Radul Vodă și după alți trei ani ce au domnită Antonie Vodă în urma Radului Vodă, totă acolo în țera Muntenescă, la care domni multe amestecături făcea Postelnicescii, asupra domniloră și cu alți boieri învrăjbindu-se, venită au poroncă de la Impărăție să mērgă Antonie Vodă domnul țerei Muntenesci la Pōrtă la alți treile ană, la sărutarea pōlei Impēratului, după cum făcuse Turcii obiceiă. La Țarigradă încă sosise Grigorie Vodă din pribegiea lui de la Veneția, ertându'lu Impărăția prin mișlocul lui Panaitaki Terzimanul. Aceste auăndă domnul și boierii, măcară că mergeau la Pōrtă neavēndă în altă chipă să facă, ără erau îngrijiți. Și au trāmisă înainte pe Constantină Postelnicul Cantacuzino, și pe Gheorghie Vornicul, să cerce Pōrțile să vādă ce voră afla; ără domnul și boierii se gătiseră și purcēsēră, și au lāsātă Caimacamă la scaună pre Crețulescu; ără pe Banul Gherghe, fiindă boieră bătrānă, n'au vrută să'lu puie Caimacamă, nici 'l-au socotită întru ceva; de care lucru fōrte s'au scārbită, unde nu 'i dedese nici o cinste. Deci dintre boierii cei obidiți: Neagoe Săcuianul cu nasul tăiată, și alții au fugită de acolo din țera Muntenescă, și s'au dusă la Pōrtă, și lipindu-se lăngă Panaitaki, pirită au pe Potelnicesci că facă multe nedreptăți între boieri, și între săraci; de vreme că și nasul lui Neagoe Săcuianul ilă tăiasă Antonie Vodă totă prin pīrile Postelnicesciloră; și alții mulți boieri, multe și mari strimbătăi au avută despre dănsii. Deci după ce au agiunsă Antonie Vodă la Dunăre, i-au tēmpinată Constantină Postelnicul întorcēndu-se de la Țarigradă; și întrebāndu'lu ce au pricepută la Pōrtă, elă au ăisă rău, că nu le va fi pe voea ce au gāndită, și au spusă de Grigorie Vodă tōte povestile. ără Șerbană Spătarul frate-sēu au ăisă, că va face podă de punți de la seraiul Muntenescă, până la Vezirul, și totă 'i va fi pe voie. Au ăisă Constantină Postelnicul: «Mergeți dără acolo și veți vedea». La Dunăre au socotită să nu lase în părere de rău pe Gherghe Bălēnul ce nu'lu pusăse Caimacamă, și de acolo i-au scrisă o carte Antonie Vodă rānduindu'lu și pe dănsul purtătoră de griă împreună cu Radul Logofetă Crețulescul, în ce voră fi trebile țerei. Și mergēndă Antonie Vodă cu boierii la Udriă, acolo agiungēndă cerca Maresă Banul, și Șerbană Spătarul cu al loră, să puie pe Gheorghie Vornicul domnă, și să lipsēcă Antonie Vodă, ăicēndă că este bătrānă și slabă, și trebuie să fie mai tare să pōtă sluji Impărăției la ôste, că făcea Turcii gătire de ôste asupra Leșiloră. Vezirul au ăisă: «dēcă le trebuie omă mai tare, le voi da eu domnă cu mână de feră». Înțelegēndă boierii acēsta se lāsāră de socotēla cea d'ântēiă, și cereau ără pe Antonie Vodă; și le făgăduiră Turcii în față să fie, și le-au ăisă să se gătēcă în cutare ăi să vie să imbrace caftană; dără pe altă parte trāmisēră Vezirul la Grigorie Vodă de 'l-au adusă de la Țarigradă, și ei nu sciaă nemică. Dēcă s'au apro-

piată Grigorie Vodă de Udriș, și aflându Turcii, au trimis de 'l-au chemat pe Antonie Vodă, să mergă cu toți boierii să îmbrace caftan; și au mers toți. Era Șerbanu Spătarul, fiindu cunoscut la Caracaci, s'au făcut că 'l este rău, și zăcea lângă foc; și au trimis el pe Ghinea Comisul să vedă ce vor să facă la Pora. Deci mergendu Antonie Vodă cu boierii la Vezirul, acceptându caftan, începură a-l întreba care este Mareș Banul. Elu au răspuns: eu sunt. Ia-l; dă el; și 'l luă. Care este Georgie Vornicul: Dă: eu sunt. Îl luă și pe dănsul. Care este Șerbanu? Dă: nu este aice. Care este Mihai Postelnicul? Fiindu de față, era îl luă. Care este cutare, cutare, și 'l luă pe toți pe rând, și au rămas Antonie Vodă singur cu ceilalți boieri, și 'l dă domnului: «Impăratul te-au mazilitu.» Și întorcându-se către ceilalți boieri ce nu erau de orda Postelnicescilor, Ivașco Stolnicul, Hriza Visternicul, Radul Stirbei, și alții cari erau acolo, le-au dă: «voe v'au datu Impăratul altu domn, pe Grigorie Vodă; păsați la dănsul.» Deci eșindu boierii de acolo încălecară, și eșiră înainte lângă Udriș, că era aproape, și veniră cu dănsul în Udriș. Era Șerbanu Spatarul fiindu totu mai viclen de cātu alții, au scăpatu, măcaru că au trimis se-lu prină dă n'au pututu, că îndată ce au eșit Ghinea Comisul cându întreba pe rându Vezirul i-au datu de scire, și au fugit încotu au pututu scăpa. Grigorie Vodă îndată au scris cărți la Banul Gherghie Băleanul să scie că este domn, și să prină pre Radul Logofetul Crețulescul, și pre frații lui Șerbanu Spătarul, ce erau la Bucuresci; care viindu cărți noptea au trimis de au strins Iuzbașii și Capitanii de slujitori, și pre boierii cari se tămplase acolo, Radul Năsturelu și alții, și strângendu-l au trimis pe Năsturelu cu slujitori la Constantin Postelnicul, și la Matei Aga, și la Iordaki de au ocolit casele lor, și i-au chemat la curte. Era pre alții au trimis la Crețulescul de 'l-au chemat și pe elu la curte. Cari întrebându ce este, le spuneau că poroncă domnescă este; și strângându-se toți la curte, unde erau banul Gherghie și slujitori mulți, și luminări aprinse, dă veniră boierii, ședură. Atunci se sculă Banul și dă: «Boieri fraților, sântate de la măriea sea Grigorie Vodă, că 'l-au miluitu Dumnezeu și Impăratul cu domniea. Etă cartea.» Și cetindu-o mulțamia lui Dumnezeu; însă acolo între glote fugi Iordaki, și vru să fugă și Matei Aga. Dă îi prinse veste și-lu întorseră, dăndu-l Banul Gherghie: «Matei căci faci copilăresce, de nu șed; dă domnul căci poruncesce să fiți la opră, nu că vrea să vă omore, ce numa până va veni și măriea sea. Deci bunu este Dumnezeu, că vă va erta.» Alți boieri 24 ce erau închiși de Crețulescul și în obeze, pentru năpăștile ce le făceau că sunt vicleni, ce îndată poroncindu banul Gherghie le-au tăiat obezile, și i-au slobodit. Ce fiesce care își lua obeile și le ducea înaintea Crețulescului, dăndu-l se și le punie în gtu, și le lepăda giosu. Deci pe boierii ce poruncise Grigorie Vodă Banului Gherghie se-l prină, i-au pus în pață, până au venit a doua poroncă de la Grigorie Vodă de i-au închis în turnu. Boierii țerei necăjiți, cari cum aușiau, încălecat și se duceau la Grigorie Vodă la Udriș. Era bietul Ilie Armașul, aușindu mai înainte că vre se-lu închidă Crețulescul, au fugit în țera Ungurască să scape: ce întâi i-au prinsu o slugă a lui, și ducendu-lu la Crețulescul, îndată au pus de i-au tăiat

capul. Pe urmă prindându Plăeșii în munte și pre Ilie, și ducându-lă până la o crăcimă lungă Bucuresci legat, éta veste în totă țera că este Grigorie Vodă domn; care auzind Ilie au început a sudui pre plăiași, de l-au deslegat, și i-au legat elu pe dênșii și le-au dat băta până la mörte, și i-au dus legați până în Bucuresci. Stroe Vornicul, pe care îl călugărise Antonie Vodă la mănăstirea Snagovului, din pricina Postelnicescilor, puindu-l năpaste că elu au fostu pricina morții lui Constantin Postelnicul tatălui lor, cându l-au omoritu Grigorie Vodă, vedându atâte tulburări în țera Românească ce făceau Postelnicescii cu al lor, cu un felu de meșteșug au trecut și elu în țera Ungurască; și acolo cum au auditu de Grigorie Vodă, îndată s'au dusu tocma la Udriu la Grigorie Vodă, spuindu-și tote patimile și uevoile ce au trasu. Și nu numai jalobele lui Stroe Vornicului, ci și de la alții, de la toți boierii, câtu se umplusesse urechile lui Grigorie Vodă de jalobe pe Postelnicesci, mirându-se de nebuniile ce au făcutu. Câteva pricini au fostu de au cădutu Postelnicescii, în mâna lui Grigorie Vodă; una că Grigorie Vodă cându au scrisu la Kiupruliul Vezirü, de au cerutu ertăciune, förte rău i-au parutu Vezirului, precum că ei l-au înșelatü de au fugitu într'alte țeri, de subt mila Impăratului; a doua se învrăjbise cu Panaitaki Terzimanul, căruia i se trecea cuvântul la Vezirul; a treia că mestecase și pre boierii țerei cu multe feluri de rele, dintru care fugindü unii la Pörtă, mari jalobe făceau la Turci prin Panaitaki, care era vrăjmașu mare, că și cându era Antonie Vodă la Udriu nemazilitü, încă unii din Căpitani și din slujitorii, îndemnați de Postelnicesci umblau pre uliți, strigându și suduindü pe Panaitaki de mulere și de copii. Și aceste auzindü Panaitaki, mai rău s'au mâniau. Aceste pricini au fostu de au cădutu Cantacuzinescii în mânele lui Grigorie Vodă; éra în cea de pe urmă putemü se dicemü că din păcatele lor i-au datü Dumneđu pre mâna lui Grigorie Vodă.

În anul 7180, trecendü Grigorie Vodă de la Udriu cu toți boierii au venitü în scaunü la Bucuresci Martü 20, aducendü cu dênșul și pe boierii cei închii de Turci, pe cari i-au datü în mâna lui Turcii puși în obeđe: Mareșu Banul, Radul Crețulescul Logofëtul, Gheorghie Vornicul, Gheță Clucerul, Mihai Postelnicul, Stoian Comisul, Vasile Căpitanü și alți Căpitani. Și după ce i-au adusü, i-au închisü în turnul de pe pörta domnescă; ce n'au trecutü multă vreme, și pre acei doi Căpitani le-au tăiatü capetele d'inaintea porții, pentru căci suduise pe Panaitaki, și elu au îndemnatü și pre Grigorie de i-au tăiatü; éra pe Gheorghie Vornicul, și pe Gheță Clucerul, și Stoica Logofëtul Liudescul, i-au trâmisiu la Ocna. Éra alții erau închii în Bucuresci; și în câteva rënduri i-au scosü la divanü de l judecau și l pedepsiau de stricarea țerei, și pentru că au făcutü datorie multă la Turci la o mie de pungi; și le dicea Grigorie Vodă, că cându s'au dusü din țera în țera Ungurască, datorii numai cincideci pungi au lăsatü, éra acum găsesce o mie; și dăjdü au scosü multe, spuindu-le anume, și întrebându-i ce au făcutü banii de n'au plătitü datorile; și multe de aceste dicendu-le, éra îi băgaü la închisóre, poroncindü se plătescă de la casele lor acea datorie ce au făcutü ei, și au datü dintr'ênsa cu băta pe talpe și cu legături. Ce în zilele acestui domnü măcarü că era străinü, déră numai a-

cești boieri erau întristați pentru închisorii, și pentru căci le cerea bani; erau alți boieri, și slujitori, și birnici toți erau veseli de venirea lui Grigorie Vodă; că era om bun, și dădiile țerei ușoare, câtă aveau toți bucurie, laudându pre Dumnezeu de darul ce le au dat.

Șerbanu Spătarul Cantacuzino, după ce au scăpat de la Udriș, au venit aice la Duca Vodă în Moldova, care înțelegându Grigorie Vodă au trimis sol la Duca Vodă de la cerea. Era Duca Vodă au răspuns, că în Moldova adevărat au venit, dăru nu l-au priimit pentru vrajbă, și încotro s'a fi dus nu l'au scie. Dăru el au fost ascuns la mănăstirea Hangul; și pe urmă au înțeles Grigorie Vodă că l-au ascuns; și nu puțină părere de rău au avut pre Duca Vodă.

Viind dăru vera au făcut Impărăția mari gătiri de oște de au mers în țera Leșescă la Cameniță; și au poroncit lui Grigorie Vodă de au mers și el cu oștile lui, cari stringându-se din toate bresile, Călărași, Dărăbanți, Roși, Visternice, Spătărei, Postelnice, Stolnice, Vornice, Păhărnice, le-au făcut steguri, și le-au dat tuturilor sulite vâruite, și cu prapuri, feluri de feluri, fieșu căruia după brăslea lor; și au făcut oște frumoasă, câtă mergându înaintea Impăratului la alai, s'au mirat Impăratul și toți Turcii de oștea frumoasă ce avea Grigorie Vodă. Acolo viind și Duca Vodă domnul Moldovei, după cum îi poroncise Impăratul, și avându Grigorie Vodă pismă pe dănsul, pentru Șerbanu Spatarul, căci nu i l-au dat, au îndemnat pre boierii Moldovei de l-au pirit la Impăratul, de mănăcător și spărgător de țară. Macar că și Moldovenii au fost supărați de Duca Vodă, și se îndemnau singuri, dăru și Grigorie Vodă le-au agitat până l-au surpat, și au vrut Impăratul să i taie capul; dăru norocul lui au fost că au avut două blane de vulpe de moscu foarte negre și frumoase, ce făceau amândouă ca 40 de punți de bani, și au dat una Vezirului, și una Impăratului, și au scăpat de moarte; erau mazili tot au rămas; și au pus domnul Moldovei pe Ștefan Petriceico.

Deci Impăratul mergându la Cameniță prea lesne au bătut-o, că n'au fost oște întrânsa, ce numai puținele Nemți drăgani, cari vedând puterea turcescă și temându-se și de Craiul, s'au dus ofițerii cu slujitorii lor în turn unde era erba de pușcă, și au dat foc erbei de s'au prăpădit toți și au spart și cetatea. Deci au intrat Turcii cum au vrut, și au pus oște și au orânduit cele de trebuit, și au dres-o pe unde se stricase, și de acolo s'au întors Impăratul înapoi. Era câțiva Pași și cu domnul Grigorie Vodă, cu Hanul, cu Tătarii, i-au trimis în țera Leșescă de au ars și au prădat pe din sus de Liov. Deci viind toamna și răcindu-se vremea, fiind și ploți multe, nu le-au dat mâna să bată Liovul până l-or lua, ce l-au lăsat așa, și s'au întors. Dăru din sus de Liov nise oște Leșescă, silind pre Tătarii, i-au tăiat foarte rău și le-au luat tot pleanul încă și caii lor de veniau pe gios și goli ca vai de dănsii, și flămânzi. Ce aceste întemplantându-se au căutat a veni înapoi, cari viind până la Hotin, i-au impresurat și erna; deci s'au dus fieșcare pe la locurile lor.

Grigorie Vodă încă au venit la scaun pe la sfete Nicolai, și i-au eșit înainte Gherghie Banul, Stroe Vornicul, Sturza Spatarul fratele domnei lui Grigorie Vodă, fiind acești boieri Caimacani. Cu mare bucurie au intrat în

Bucuresci; numai atâta că era domnul cam slab, că se bolnăvise la Hotin, de auzăcut multă vreme în cetate, cât se spăriea că va muri. Era decă auzăvenit s'auzăbucurat că auzăgăsit pe dămna sa venită de la Veneția; că după ce auzăluat dămnia de la Udri, auzătrămis pre Sturza Spatarul cumnatu-său, de auzăadus dămna de la Veneția, și fiind Grigorie Vodă la ôste, auzăfost sosit dămna, căreia 'i-auzăeșit înainte multe giupănese, la Dunăre, și auzăadus pe dămna la Bucuresci. Și era dămna îmbrăcată în haine frăncesci fôrte frumôse, și cu acelu chip auzăintrat în Bucuresci; decă lepădând hainele acele, 'și-auzăluat haine Muntenesci.

Decă găsind dămna și copii s'auzăbucurat, și dămnia cu pace și cu linisce. Era Șerban Spatarul de unde era la Hangul, temându-se de Stefan Vodă Petriceico se nu'lă dee lui Grigorie Vodă, mazilindu-se Duca Vodă, cum mai sus scrie, auzătrecut și el în țera Ungurască la Giurgiu la un Lazăr Istfan boier mare a loculu aceluia; și fiind prietin cu Cantacuzinesci din țera Moldovei, veri lui Șerban Spatarul, prin mijlocu lor 'l-auzăținut la casa lui în bună rânduială până de primăveră. Decă s'auzădus la Betlem Ianășu Canțelarul Ardélulu, și auzăcerut voie s'ălu lase s'ă trecă în țera Turcască. Și dându'i voie s'auzădus pen Hagiagă, pe la Caransebeș, pe la Rușova, de aci la Udri la Cara-Mustafa Pașa Răkiab Caimacamul, fiindu'i prietin din început din țilele Ghicai Vodă cum s'auzădis, că 'l-auzăfost făcut desăvirșit prietin; la a le căruia piciore cădend, s'auzărugat pentru frații lui ce erau închiși la Grigorie Vodă, s'ă facă mijloc s'ă scăță. Decă Caimacamul auzăchiămat pe Ciuprului Vezirul de 'l-auzăospătat și 'l-auzădăruit după obicei lor; pe lăngă aceea 'l-auzărugat s'ă facă bine s'ă slobăă pre aceli boieri, ce'i ținea Grigorie Vodă închiși, că le agiunge cât s'auzăpedepsit ună an. Decă Vezirul auzăfăgăduit că va face; Caimacamul încă fiind viclen, ca s'ă nu se zăbovescă lucrul, îndată auzăchiămat Iazagiul, și auzăscris ferman la Grigorie Vodă s'ă dee boieri în mâna Turculu, s'ă nu facă într'alt chip; și auzăorândut și Agă s'ă mērgă. Și cum s'auzădus Vezirul de la ospăt îndată auzătrimes Caimacamul pe Aga cu fermanul, și 'l-auzăinvătat s'ă mērgă drept la domn la curte, unde se lase dou slugi la ușa turnulu unde erau boieri închiși, pentru s'ă nu'i mute aiure undeva. Și așa auzăfăcut Aga, mērgend drept la domnul, și lăsându și slugi la ușa turnulu, dănd fermanul lui Grigorie Vodă. Acesta n'auzăavut cum face într'alt chip, ce 'i-auzăscos și 'i-auzădus înainte lui Grigorie Vodă de 'i-auzădat în mâna Turculu, de 'i-auzădus la Țarigrad. Mareș Banul n'auzăvrut s'ă mērgă ce auzărămas la casa lui, și Gheță socrul lui Șerban Spatarul, fiind în Ocnă, auzăporoncit de 'l-auzăslobăit, și s'auzădus la Nicopol; era pe Georgie Vornicul 'l-auzăluat de la Ocnă, și 'l-auzădus la Tismana la închisore. Acolo ședend câtăva vreme, sauzăpentru că i se rădicase numele de domn, sauzăpentru alte pricin ce Dumneđu scie, auzătrămis Grigorie Vodă pe Capșa Căpitanul cu slujitori, și cu Preda ală doile armaș, și scățându'lă din mănăstire 'i-auzătăiat capul.

Aceste tămplări ce fôră de nădejde 'i-auzăvenit lui Grigorie Vodă, vedându-le, s'auzătulburat fôrte; însă viindu'i poroncă s'ă mērgă la ôste la Hotin cu Husein Pașa Săidioglu, pentru paza Cameniței, se găti de ôste. Ce într'

aceste t mpl ri boierii cari' l uase Turcul de' l dusesse la  arigrad , p r t' au pre domn  că va să se hainesc ,  i nu este într' alt  chipt ; deci Turcii tem ndu-se de una ca ac sta, au poroncitu s ' îl tr mit  domnul copiii la  arigrad   i d mna,  i m car  că cu necaz  i-au tr mis ,  nt i  au purces  domnul la  ste, apoi s' au dust   i d mna la  arigrad , cu T der  Sturza Spatarul frate-s u.  r  domnul merg nd  la Hotin  s' au  mpreunat  cu Pa a,  i multă vreme au   cut  acolo.

Intr' acea vreme socotind  că nu se va odihni de Postelnicesc , fiind  în  arigrad  l ng  P rt  tot-d' a-una, au tr mis  jalobă de la  er  pentru d n  ; pe l ng  jalobă  i ban  c  i au socotitu că vor  trebui,  i s' au rugat  Vezirul s ' gone c  de l ng  P rt  să nu mai facă amestec tur   er i. Deci Vezirul v d nd jaloba  i banii, i-au f cut  surgun  pe Serban  Sp tarul, pe Radul Cre ulescu, pe Constantin  Postelnicul, fratele lui  erban , la Crit .  r  la Hotin  fiind  oștile p n  despre t mn , au venit veste că vine Sobie ki Hatmanul cu multe o ti Le esc . Turcii îngrijindu-se, au ch imat  Pa a ce era Saraskier  pe Grigorie Vodă ca să cer  sfat  de la d nsul ce va s  facă. M car  că bine 'l-au sf tuit , d r  Pa a n' au ascultat ; i-au  is  Grigorie Vodă, să le iasă înainte să se bată la c mp ; deci de' l vor  birui, bine; de nu, se vorŭ da  nap   i se vor  împreuna cu Hanul cu Tătarii, că vinea  i el , d r  n' au agiuns  la vreme,  i al  doile r nd   r  se vor  bate. Pa a  icea să se facă șanțuri să se îngrope  i de acolo să se bată din șanțuri. Grigorie Vodă  icea că Turcilor  nu este obicei  să se bată din șanțuri, fără numai Nem ilor ; ce să iasă la c mp ,  i cum a da Dumne  ; Pa a nici cum n' au vrut  fiind  hursuz , că  i la Leva în  era Ungur sc ,  i în alte locuri, unde au fost  tr mis  cu o ti, tot  au perdut  r sboiul. Ce n' au avut  ce mai face nici Grigorie Vodă; 'l-au l sat  de  i-au f cut  șanțuri, de s' au  ngropat , care pe urmă au fostŭ de peiren  stei.  tefan  Petrice co Vodă din Moldova fiind  la Hotin  cu  stea lui,  i neput nd  plini o poronc  a Pașii,  i m niindu-se Pa a pe d nsul ca un  slabă de  nim , av nd   i sfetnici r i l ng  d nsul,  i v d nd  că vin  oștile Le esc , sp riindu-se ca un  prost  de minte, că dec  vor  bate Le ii pe Turci, peri-va t t   mp r  ia Turcului, acest  g nd  av nd  s' au sculat  cu o s m  de boieri  i au fugitu la Le i.  r  Grigorie Vodă au   cut  l ng  Turci; numai fiind  c it  de ceea ce au fost  f cut  la Leva cetate, în domniea de' n i , de au dat  r sboi  tare cu Nemții c t  au peritu mul i boieri  i mult   ste au perdut , cum scrie  nap , socotind  să nu facă  i acmu a a, s' au vorbit  cu boierii s  tr mi  la Le i pe ascuns  să se a ede cu d n  ,  i s '  i spuie  i semnele care vor  avea în șanțuri unde vor  fi închiși cu Turcii, rug ndu-se se poronc c  Sobie ki Hatmanul o til ce va fi spre acea  arte, să nu dea să' l strice  stea;  i au a e at  cuv ntul să fie a a,  i au  is  domnul că după ce va face scris re va ch ema pre boieri de le va arăta. D r  său din uitare, său din nebăgare în s m  f c nd  domnul carte au tr mis' o,  i boierilor  nu le-au mai ar tat' o, socotind  că nu este mare lucru, a le mai ar ta, s u a nu le mai ar ta.  r  boierii  n eleg nd  că domnul au tr mis  carte,  i lor  nu le-au ar tat' o, ca nisce  meni fără de minte au luat  că vrea domnul să' l viclen c   i să' l p r  , ca  i pe boierii de la r sboiul Levi ; d r  au gresitu tic i  , că cu afaturile

loră și-au perdat și domnia și casele lor, precum se va arăta mai gios. Aceste gânduri de nemică avându boierii, 'l-au viclenit pre Grigorie Vodă, și s'au sculat cu toții din tabără, și pîn Nistru au dat de au fugit la Leș, că era tabăra legată despre uscat, de nu putea să iasă nime. Badea Bălăcenu fiindu tâlharu rău și la un sfat cu cei-alți boieri, încălecându cei-alți și dându-i de scire și lui, elu s'au lăsat de acel sfat, și s'au dus de au spus lui Grigorie Vodă că fugi boierii, și îndată au porocit slujitorilor să meargă să-i impuse; dera n'au apucat să isprăvescă nemică, că apucase de esise din tabără, și fiindu nopte au scăpat. Acestă întâmplare mai multă au întristat pre Grigorie Vodă, de câtu nebunia Seimenilor ce făcuse mai în trecutele zile era acolo la Hotin, carii dintr'acul îndemnatu nu se pote sci, se redicase cu gâlcăva asupra domnului; ce domnul cu cea-altă slujitorime a țerei, gătindu-se și cu tunuri, au mersu asupra lor. El vedendu oștea gata și tunurile, au lepădat armele, și i-au prinsu pre toți, și pre cei mai zurbagii ca 80 de omeni i-au băgat în butuci, și cu care i-au trimis de i-au băgat în Ocnă; era pe cei-alți i-au slobodit erași pe la stégurile lor, punindu-le alte Căpetenii. Ce cum amu disu, nu atata au tulburat pre domnu nebunia acestor Seimeni, câtu 'l-au tulburat fuga boierilor, care de s'au fi potrivit Turcii aru fi datu țera în robie. Dera erași domnul au chivernisit, măcaru că domnia au perdat; dera din oștea lui nici-unul n'au perit, nici țera nu s'au robit. Lungă această fugă a boierilor ce ai audit, Leșii încă se apropiase de Turci. Turcii audind au intrat în șanțuri, și au băgat și pe Grigorie Vodă cu oștea lui, și gătira tunuri, și alte gătiri. Sobietki viind cu oștile cu bună rânduială au început a bate din tunuri, din pusce; era Turcii nu făceau nemică, că erau și puțin, și Leșii mulți. Care vedendu că într'altu chipu n'oru face nemică, au orînduit Leșii husari carii sunt cu feru îmbrăcați, și după dînsii pașirii, carii sunt cu zele, și au datu navală în șanțuri, de-i giunghiau pe Turci ca pe nisce mascuri. Multă vîrsare de sînge s'au făcutu, că care scăpa din șanțuri, din Nistru nu scăpa; era care scăpa din Nistru, din oștea ce era în ceea parte nu scăpa, — că erau mai mulți și de al nostri amestecați cu Leșii, și Badea Bălăcenu Contoșu, — de îi omoriau, de mai nici-unul n'au scăpat, fîra numai Pașa cu câți-va Pași ce aveau cai mai buni, au scăpat în Cameniță. Era pre domnul cu oștea lui i-au luat Leșii și i-au dus la Sobietki Hatmanul, și cu cinste 'l-au priimitu dicendu să rămăie în protecția Craiului. Dera elu au răspuns că nici cum va fi acesta, de vreme că dîmna sa și copii sunt în mîna Turcului; ce s'au rugat să-i facă bine să-i slobodă oștile să se ducă pe la casele lor, și pe dînsul să-l lase să se ducă la Vezirul, că de nu va merge curîndu, pote să dică că este hainu către Împărăție, și voru trîmite Tătarii de voru prăda țera, și acel păcatu mare lui va fi. Dându-i voie, s'au dus Grigorie Vodă la Vezirul la Babadag, pre care vedendu-l i-au părut bine, și 'l-au întrebat cum au fostu pricina de s'au prăpădit atate oști. Elu au disu că Saraskierul au greșit, neascultendu precum 'l-au învățat. Fiindu nisce Pași scăpați din răsboiu acolo la Vezirul, au scos mărturie că au audit cum au disu Grigorie Vodă să nu se include oștea în șanțu, și Pașa n'au ascultat; și dicendu ei de față că de aru fi ascu-

tată de Grigorie Vodă nu s'arū fi prăpăditū. Și incredințându-se Vezirul, aū făcutū pre Sıraskierul surgunū, și lui Grigorie Vodă 'i-aū datū érá domniea. Și îndată ce sosi la conacū, aū trāmisū de olacū la Caimacamī, la Gheorghie Banul Bălénul, la Stroe Vornicul, la Hriza Vistiernicul, sē scie că éráși 'i-aū datū domniea. N'aū trecutū multă vreme; veniră olace la Vezirul de la Impēratul, și lūngă alte trebī ce vorū fi avutū, 'i-aū datū scire și de acēsta, că aū pusū domnū Impēratul țerei Romānesci pe Duca Vodă. Aū fostū faptele Caimacamului Cara-Mustafa, pentru Șerbanū Spatarul, și pentu voia banilorū ce aū luatū de la Duca Vodă, după ce aū auditū că aū robitū Leșil pre Grigorie Vodă. Deci Vezirul aū chiāmatū pre Grigorie Vodă, și 'i-aū spusū întēplarea cum aū fostū și cum că n'are cum sē facă într'altū chipū, de vreme că este poroncā Impērătēscā; érá elū sē mērgă la Țarigradū sē'și vedă dōmna și copii, și curāndū fi va da domniea éráși, precum arū fi fostū de arū fi trāitū. Și luāndū'și đioa bunā, s'aū dusū la Țarigradū, și 'i-aū făcutū fermentū sē-ī slobódă dōmna și copii că-ī inchisese. Érá în țēră la boieril Caimacamī, cum s'aū đisū mai susū, că trāmisese Grigorie Vodă carte că vine domnū, nu peste multă vreme veni Constantinū Cāpitanul feciorul Stoicāi Liudescul cu cărți de la Duca Vodă, că vine Domnū; și scoțēndū tunurile aū datū pe obiceitū, și aū vestitū în țēră domnie nouă a Ducāi Vodă. Érá boieril Caimacamī vedēndū cărți și despre o parte și despre alta cu domnie nouă, și nesciindū adevērul aū pusū nisce slujitorī de aū pusū pe Constantinū în fēre, și puindu'lū într'o cuhne, cu șēse cai aū purcesū cu boieril spre mōnastirea Argeșului. Acolo mai viindule veste adevērată că totū Duca Vodă vine domnū, fōră de nicī o îndoélă, aū slobođitū pre Constantinū din fēre, și s'aū dusū la Bucuresci. Érá boieril aū trecutū în țēra Ungurēscā la Sibīl-anume acestil: Gherghe Banul, Stroe Vornicul, Ivașcu Logofētul, Hriza Visternicul, Nēgoe Banul Săcuianul, Ilie Armașul, Pīrvul Fārcășanul, Hrisoscul vātavū, și mulți boieri Mehedințenī aū fugitū.

De aice sē începemū istoria lui Grigorie Vodă domnul Moldovei a căruī titlu și mai înapoi amū pomenitū, la începutul istoriilor moșilorū sēi. Ați înțelesū mai susū cine aū fostū moșil, strēmoșil acestui Grigorie Ghica Vodă; aū fostū éráși domnī vrednicī, fiindū bunī, și milostivī tuturorū, nimerū nicī o strimbātate făcēndū, care Dumneđeū nu iubesce; fost'aū improtivā numai celorū ce āmbiaū sē'ī stea improtivā, cum amū cetitū istoria lorū. Ce de vreme că toți cei ce se pōrtă cu dreptate, și se ferescū de cele rele, și nēmul lorū se pricopsesce în viderī, și'ți înțelege mai giosū ce aū eșitū din nēmul Ghicāi Vodă. Că Grigorie Vodă feciorul lui Gheorghie Ghica Vodă, aū avutū dōmnă éráși din bunū nēmū, din Sturzesci: pe dōmna Maria fata lui Mătieșū Sturza Visternicul din Moldova; și aū avutū aice în Moldova doi feciori Grigorie Vodă pe Matei Vodă, și pe Stefāniță. Deci Stefāniță feciorī n'aū avutū, érá din Matei Vodă este acestū Grigorie Vodă domnul Moldovei, nepotū lui Grigorie Vodă domnul țerei Muntenesci, și strēnepotū lui Gheorghe Ghica Vodă; érá de pe mumă este nepotū de fată lui Alecsandru Ecsaporitul Terzimanul, și marele solū; căci mumă-sa dōmna Rucsanda este fata Ecsaporitulul, soră cu Nicolai Vodă domnul țerei Romānesci, carele și în Moldova aū

fostu domnă în două rânduri, și cu Ionu Vodă, carele ărași au fostu domnă țerei Românescl puțină vreme și au muritu în domnie. Țăra acelu Alecsandru Ecsaporitul au fostu omu mare, și vestitu în Țarigradu; ăntău au fostu Terzimanu, ăra apoi 'l-au făcutu Impărăția solu mare; acesta au fostu mijlocitoru păcei ce s'au făcutu între Turci, și între Nemți la Carlovița, și cu alte Impărății, avendu'lu Turcii la sfatu, și la mare cinste. Și după mórtea lui Matei Vodă, tatăl lui Grigorie Vodă, rămăindu Grigorie Vodă micu, cu frate-său Alecsandru care acmu este Terzimanu, în purtarea de grijă a moșu-său lui Alecsandru Ecsaporitul au fostu, până s'au mai rădicatu. Și decă au agiunșu Grigorie Vodă la vîrstă, fiindu omu vrednicu, după ce au cădutu Ionu unchiul său din Terzimanie, făcendu'lu Impărăția domnă țerei Muntenescl, au făcut Terzimanu pre Grigorie Vodă în locul unchiu-său lui Ion Vodă, și au slujitu Porței 11 ani, cu dreptate și cu credință. Afăndu stăpănil credința lui, și înțelegendu din ce nămu este, 'l-au miluitu cu domniea Moldovei, făcendu Terzimanu în locul său pre fratele său Alecsandru. Țăra aice în Moldova domnindu Mihai Vodă Racovița, au trimisă Impărăția pe Ali Aga feciorul lui Abdi Pașa, Capegi-Bașa, și salahorul cu maziile lui Mihai Vodă; ce macaru că și Mihai Vodă nu puțină grijă avea de Grigorie Vodă pentru domnie, de care grijă totu n'au scăpatu, dăra de maziile nemică n'au sciutu, nu numai elu aice, ce nici Capi-kihaelele lui în Țarigradu, nici fiul său Constantin Vodă ce se afla purtătoru de grijă în Țarigradu; căci vineri Septemvrie în 16, au pornitu Vezirul pe Capegi-bașa, cu care Cepegi-bașa au trimisă și Grigorie Vodă pe Ianaki Aga feciorul lui Constantin Postelnicul; și cându au fostu la săptămăna ărași vineri, Septemvrie în 23 încă nu îmbrăcase Grigorie Vodă caftanu de domnie, au trimisă Vezirul de au rădicatu pe feciorul lui Mihai Vodă, și 'l-au pusă la închisore, împreună cu Capi-kihaiaoa lui. Și a doua și Sămbăta, în 24 Septemvrie, au îmbrăcatu Grigorie Vodă caftanu de la Vezirul; ăra a treia și Duminică, au sosită Capegi-bașa aice la Iași cu Ianaki Aga, și nici pe Ianaki Aga nu 'l-au cunoscutu nime, viindă teptilă învelită turcesce ca clohodarii până ce au sosită de au descălecatu la Iași la scara divanului, și au lepădatu celmăoa, și au intratu în divanu cu Capegi-bașa, de au datu fermanul celu de maziile. Și au adusă cărți de Căimăcamie, făcendu Caimacamă pe Contantină Costaki Spatarul, și pe Sandul Sturza Banul, fiindu Sandul Sturza și din nămul lui Grigorie Vodă, alu doile vără de pe dămna moșu-său lui Grigorie Vodă domnul țerei Românescl. Ce la acăsta veți cunosce cine au fostu și acestă Grigorie Vodă, și ce cinste avea de la stăpănil care căștigase cu slujba, că cându 'l-au chiămatu la sărutarea pōlei Impăratului, i-au trimisă la gasdă 40 de cai din grajdul Impăratului cu tōte podōbele, și cu Bostangil Impărătescl pe lūngă cai, și i-au făcutu alaiū fōrte frumosu; care acestă obiceiū la alți domni n'au fostu s'îl dee atăția cai impărătescl. Și mai pe urmă cându au mersu de și-l-au luatū dīoa bună de la Vezirul, 'l-au îmbrăcatu cu blană de sobolū; care numai Pașil cei cu trei tuiuri iau blana aceea. Și atunce 'l-au dusu cu alaiū; acăstă cinste i-au adaosū Impărăția, care la alți domni n'au fostu. Deci purcegendu Grigorie Vodă din Țarigradu cu alaiū fōrte frumosu, viindū până la Macinū, acolo i-au scosū înainte Nazirul de Brăila dunanma de au venitū Grigorie Vodă

pe apă, până ce i-au eştit la malul Dunărei de acéstă parte la Galaţi, subt saivatul ce era la malul Dunărei întinsu, şi au şedut subt saivat cu Skemni Agasi, Ismail-Aga, unde toţi boierii ţerei eşise înainte, de la mare până la micu, de s'au împreunatu cu domnul. A doua zi acolo în Galaţi au făcutu divanul ţerei, şi după divanul masă mare cu toţi boierii; şi viindu la Iaşi la scaunul i-au eştit înainte Enaki Aga la închinare la Şanta, cu multă slujitorime, făcendu un alaiu foarte frumosu. Era subt Galata la câmpu, era saivanul întinsu, unde eşise Caimacamii, şi cu o sémă de boieri bătrani, ce nu putuse veni la Galaţi, şi s'au închinatu domnului. Intrându în Iaşi în acea zi, Sâmbătă Decembrie în 18 zile, întâiu la sfeti Nicolai au descălecatu, unde'lă asceptau Mitropolitul Moldovei Gheorghe, şi cu toţi Episcopii şi Preuii îmbrăcaţi, Episcopii în veşminte arhieresci; şi după închinare au mersu domnul la altar, şi îngenuchind i-au cetitu Mitropolitul molitfa cea obicnuită ce se cetesce domnilor noul. După cetirea molitfei i-au făcutu Mitropolitul şi oraşie de bucurie, pentru venirea domnului. De acolo încălecându au intratu în curte, şi au şedut în divanul celu mare cu Skemni Agasi Capegilar-Kihaesi a Vezirului, care după întorcerea lui de aici s'au făcutu Ciuşbaşu. După cetirea fermaului mergendu toţi boierii de au sărutatu mâna domnului, pe Skemni Agasi l-au îmbrăcatu cu blană de sobolu, şi pe divanul Efendi ce au cetitu fermaul, l-au îmbrăcatu cu caftanu, şi au strigatu ciauşii dova. Rădicându-se Vodă au mersu în Spătărie, şi au îmbrăcatu pe Caimacamii, şi pe Enaki Aga cu caftanu pentru slujba lor.

După aceea la septemăna au chiămatu şi pe boierii de le-au dat boierii, făcendu pe Gavril Miclescul Logofetu mare, şi pe Darie Donici Vornicu mare de ţera de giosu, şi pe Constantin Rosetu Vornicu de ţera de susu, şi pe Constantin Costaki Hatmanu, şi pe Sandul Sturza Spataru mare, şi pe Iordaki Cantacuzino Bantu mare, şi pe Costaki Gavril Paharnicu mare, şi pe Toderu Paladi Visternicu mare, şi pe Iordaki Costaki Stolnicu mare. Era cu domnul din Țarigradu venise Constantin Postelnicul, şi Andronaki Vlasto cumnatul domnului, ce ţinea pe sora domnului, Măriora, şi'lă făcuse Comisu mare din Țarigradu; era pe urmă la anul l-au făcutu Paharnicu mare, şi alţi boieri Mihailaki vel Sulgeru, Iordaki vel Armaşu, ginerele lui Constantin Postelnicul, care curendu l-au făcutu Sêrdaru.

De aici se vedeşi şi bunătatea născută a acestui domn, ce mare dăru au cădutu pe ţera Moldovei, ca o lumină au strălucitu plină de bucurie, precum dovedile mai înainte sunt însemnate. Acestu Grigorie Vodă luându domniea Moldovei, până a nu veni în scannu, totă ţera şi boierimea s'au bucuratu, înţelegendu de bunătatea ce are; precum decă au venit, vederată au fostu bunătatea lui, cum se dice: după fortună vâdurămu şi limanu, adecă după multe jacuri şi obiceiuri rele ce scornise Mihail Vodă, pe urmă acestu domn le-au fostu şi mângâiere. Că aflându ţera stricată, şi boierii întristaţi de multă datorie ce'i îndatorise Mihail Vodă cu împrumutatele, făcendu-le sictetu de luase bani de la Turci în datorie ce dedese împrumutu şi din ţeră Mihail Vodă luase, şi banii boierilor nu i-au datu se'i plătescă până ce s'au mazilitu. De care lucru de aru fi fostu unu domn slabu, Grigorie Vodă se nu'i pôtă apăra pe boieri de

acei datornic, ce nevoie ar fi fost, că nici cu toate ce aveau boierii la casele lor nu s'ar fi plătit. Dădă Grigorie Vodă înțelegându de acesta, au adus fermanu împărătescu, de au apărât pe boieri; nime din datornici n'au putut să se atingă nici de unu. Și țera încă cu dreptatea sea au tocmit'o; că întâi acele obiceiuri rele de care mai sus s'au dis, că au aflat aice în țera, prisăcărîtă, morărită, țigănarită, crăsmărită, și altele ca aceste în zilele acestui domn n'au suferit să fie, cum și desătina de stupi care obicei era mai rău de cît toate aice în țera, că casele boieresci, și mănăstirile, și alte bresle de frunte scăduse, și rămăsese la stingeri, dăndu desătina asemenea cu țeranii, și încă Miha Vodă luase și îndoită desătina din care nu puțină stricare au fost țerei. Acestu domn erași nici acesta au suferit, nici au socotit că va avea vre o scădere; ce au tocmit și au pus la cale scădendu dintr'acestu obicei, și au aședat și cu testamentu la Visterie, pre boierii cei mari și mazili, și mănăstirile toate, să dea pe dece bucate un leu, cum și alte bresle a curții; tuturor le-au făcut osebire de țeran, ce nu puțină pomană i-au rămas. Alte dări ce scotea pe țera pentru chivernisela țerei, se silia în totu chipul ca să aibă totu o dreptate; și cu bună chivernisilă chivernisindu țera cu dreptatea ce avea, au adus și țera la starea sa. Boierii încă lipsindu-se din grija datoriilor ce i îndatorise Miha Vodă, și nici alte supărări avendu, se află toți în linisce; de vreme că alte împrumuturi sau năpăști în zilele acestui domn nu se pomenia. Gândul lui era pornit totu spre bine, răvnindu a face bunătați și pomene; era de rău nime nu se plîngea, nemică lăcomie avendu, fără de cît să silă să și chivernisescă țera, precum o și chivernisia cu bună cumpănire, avendu toți dreptate, necăutându să stringă avere cu nedreptate, ce mai virtos s'au silit să și câștige nume bun, precum și-au agonisit nume nemuritor de bunu domn ce au fost, ca să nu strice numele părinților, a moșilor, ce l-au crescut și l-au mai adăos cît nu trebuie mai mult să scrimă, că lă arată faptele lui.

Acestu domn după ce au venit cu domniea, ce au aflat rămași nelucrat de Miha Vodă la curțile domnesci, el au isprăvit; multe case au făcut și de isnovă; făcut au și toate odăile de giur împregiur a slujitorilor; și au tocmit zidul, fără de cele ce au făcut de isnovă. Acestu Grigorie Vodă au făcut și turnul cel înalt de pe pîrta curții domnesci, precum se vede, și au tocmit într'ensul césornicul, ce bătea de se auzea peste totu tîrgul, care i-au rămas pomană vecinică. Făcut au și casele cele frumoase de la Galata de erau de răsuflare. Slugile lui ce venise din Țarigradu erau foarte înțelepți urmându stăpănu-său; plecați erau tuturor; a milui îi miluia domnul, era o brază ca acela nu le da să fie cuiva împotrivă, cum erau la alți domni slugile, neplecați nimăru, necinstitori. Astă curte a lui totă împodobită, nu cu mândrie multă, ce numai cît se cădea cinstei domnesci. Și slujitorii cei de curte foarte căutați și miluiți; nu suferia să i vedă gol; de vreme că și alaiurile frumoase îi erau foarte plăcute. Cunoscuți erau slujitorii lui din haine, și din bărate, care din ce stégă era; cum și unu stégă de vîntori ce făcuse, îi purta în portu Ungurescu, și cu bărate negre de pislă. Mai făcuse și altă stégă de roși cu portu arnăuțescu, și cu bărate roși de postavă, și unu stégă de Ca-

cestu domnă, de multe ori era vorova între boieri; singuri mărturisiau, și le era în mirare de domnă bună ce le venise, mulțămindu-lui Dumnezeu de darul ce le-au triimist, care ei nici cugetau la acesta. Alesu rudele lui Mihai Vodă, singuri ei mărturisesc că nici la domnul ce au fostu din nămul lor nu le-au fostu așa de bine, cum le era la Grigorie Vodă, neferindu-l Mihai Vodă cuvântu. În venirea domniei lui nici moldovinesce nu scia, care lucru mai greu nu pôte fi cându nu scie domnul limba țerei unde este; dără până la șese luni au învățat moldovinesce, grăind asemine la totu cuvântul; ce pôte fi că și limba lătină, frâncă ce le scia tôte, 'l-au deschis așa curându la limba Moldovinească. Dără adevărul era tötă mintea lui cea întrăgă, ce nu uita cuvântul dacă-lu audia; la săraci milostiv, judecătoru bun, și tare la judecată, adevă judecata lui drăptă mergea fără de fățarie, fără de voie viclenă; ăra certările lui cu milă. În mirare era și boieriloru săi, cum au învățat așa curându limba moldovinească, cum și obiceiul țerei; și se silia foarte multu, cetind tôte jalobele țerei totu elu singuru, cum și cărțile; și nemică nu se lenevia, nici rămănea nici una să nu fie tôte la știința sa, silindu-se în totu chipul să a fie dreptate tuturor, având grijă pentru țără, și pentru săraci să nu fie năpăstuiți. Era unu daru de la Dumnezeu asupra acestei țări; deci din boierii săi ce venise din Țarigradu, avea omu mai de credință și la totu sfatul pe Constantin ce-lu făcuse întâiu Postelnic mare, și la alu doilea an făcându Postelnicu pe ginere-său Iamandi, pe Constantin Postelnicu 'l-au făcut Hatmanu, precum mai giosu scrie, fiindu omu adevărat și de trebă acestu Constantin Postelnicu. Au fostu Postelnic mare și la Mihai Vodă avându-lu ărași lungă sine; și pentru ore care pricină uitându-se Mihai Vodă la nisce cuvinte de nemică a unora de ai săi ce nu era să le asculte, așa au depărtat pre acestu om, de care nu puțină părere de rău au avut; că de mare folos 'i-au fostu, și pe urmă de mare stricăciune, cum singuru 'și-au arătat greșăla sa, și nemică n-au pututu folosi, făcându-se Constantin Postelnicu cu toți ai săi ămeni a lui Grigorie Vodă. Din boierii săi cei de țără ce-l boierise la venirea domniei săle, întâiu pe Sandul Sturza din Spataru mare 'l-au făcutu vel Visternicu, și curându după dănsul și pe Iordaki Cantacuzino cumnatul lui Mihai Vodă, din Banu 'l-au făcutu Spataru mare, și pe Macri Banu mare, și pe Costaki Razul Stolnicu mare. Și după acesta cându s-au plinit doi ani în ziua de sfete Vasile, eșind în Spătărie mulți boieri au mai boieritu; atunci au făcutu pe Constantin Costaki Hatmanul Vornicu de țera de giosu, și pe Constantin Postelnicul Hatmanu, și pe Toderu Paladi nepotul lui Mihai Vodă ce-lu mazilise întâiu din Visternicie 'l-au făcutu Banu mare, ce nici pe Macri Banul nu 'l-au lăsat în părere de rău, ce 'l-au făcutu Staroste la Cernăuți, cum și pe Gavrilu ce-lu făcuse Paharnicu mare 'l-au făcutu Staroste la Putna mai pe urmă, și pe Ilie Catargiu ce au fostu Logofetu mare la Mihai Vodă, 'l-au făcutu ărași Logofetu mare, în locul Miclescului. Și această schimbare a boieriloru nu era pentru altă, fără numai pentru că-l iubia pre toți, și nu vrea să fie niciunul în părere de rău. Boierii încă iubiți pre domnă; și erau toți la credință, de vreme că precum cei cu boierie, așa și cei fără de boierie din mila sa nu scădeau, ăra pentru îndămăna și bine cum le-au fostu boieriloru la a-

tane. La primblări, la câmpu eșia adese cu boierii săi, zăbovindu-se cu nairi și cu nagarale; și cu săgetatul, și sinețul bătându la pravilă prea bine, întrecându la acésta pe toți boierii, fiindu foarte istețu la toate lucrurile, și nemărețu la toate lucrurile sële. Domnă tânărū fiindu, déră era întregū la minte, și la totă socotéla, și celū mai temeinicū lucru era acesta, că era stătătorū la cu imprumutele și cu alte răutăți, nici pe nēmul lui. Și osebitū de altora de pe cari Grigorie Vodă îi făcuse și boieri mari, se te miri de Dimitrașcu Hatmanul fratele lui Mihaï Vodă, că era lipsitū de nădejde ca să mai aibă vr'o milă de la vr'unū domnū străinū, socotindū că va fi în prepusū pentru frate-sēu; déră Grigorie Vodă după prepusurī n'au āmblatū, ce tuturorū s'au arētātū cu bine, cercetāndu'l cu mila sea, și au rēmasū și Dimitrașcu Hatmanul odihnitū, și la mila domnului cu totū nēmul lui, avēndu'l în cinste, și în dragoste. Și încă mai multū este de miratū pentru ginere-sēu Iordaki Costaki Stolnicul, carele la Mihaï Vodă fiindu'l ginere, nici o căutare n'au avutū, déră Grigorie Vodă 'l-au făcutū Stolnicū mare, și i-au datū și Căpitānia Codrului, și ținutul Fălciului totū în sēma lui; și pe altū ginere a lui Dimitrașcu Hatmanū, pe Ionū Bogdanū, 'l au făcutū Medelnicerū mare, și pe fiulū sēu Radul velū jicnicerū, și pe toți îi avea în cinste. Dēră apoi ei ce mulțămire au datū lui Grigorie Vodă, mai înainte veți vedea. Dēră Dumneșēu i-au tēmpinatū cu urgia sea de 'și-au luatū ostinda. Cu megieșii de pin pregiurū își avea bine acestū domnū, cât la toți avea nume bunū; nime nu putea să dică că nu'l vrednicū de domnie. Numai cu megieșii Nohaï avea rău, fiindū că erau rēi; și alesū cum avea Moldova pe Tătari megieși, mai rēi nu pōte să mai aibă altă țēră, fiindū că ei de felul lorū suntū rēi și jacași, și ei de-apururea poftescū ne pace, că pacea îndelungată lorū li'i sārăcie; și la acésta ne-orū fi mărturii și alte țēri, că puține țēri au rēmasū necălcate și ne jăcuite de dēnșii. Sē vedeți déră ce s'au ispititū ei să facă și în Țilele acestui domnū; numai Dumneșēu le-au stătutū împotrivă de nu le-au agiutatū; că la anul alū doole a domniei sële, la veletū 7236 Octomvrie, fiindū Mengli Gherei Hanū, s'au invrăjbitū cu frate-sēu Adālū Gherei Han ce era Calga, și āmblāndū acelū Sultanū împotriva Hanului, au scrisū Hanul la Impērăție și au venitū Capegi-bașa cu mazilia lui Adālū Gherei Sultanul sē'lū rădice sē'lū ducă la Iampoli, ca pe unū ne ascultătorū. Eră Adālū Gherei Sultanū cunoscēndū că despre frate-sēu i se trage acésta, îndată au luatū pismă asupra Hanului, cerēndū mijlocū sē'lū tēmpine cu răutate, și fiindū că și Mirzacii Bugeagului nu'lū iubiau pre acestū Hanū, pentru căci ei fiindū mai volniciți la alți Hanī, eră acestū Hanū i-au mai înfrētū, și pre mulți de cei mai mari Mirzacii împotrivnici i-au și tăiatū; la care înfrēnare ei nu erau deprinși. Săbiile altorū Hanī intr'nsii până atunce nu intrase, și acea judecată drēptă care făcea Hanul asupra lorū ei o luatū în chipū de strimbătate și în pismuiaū. Viindū déră și Adālū Gherei Sultanū cu Capegi-bașa, trecut'au āntēitū pre la Vozia ca să mērgă la Iampoli; eră decă au trecutū Nistrul s'au strinsū Mirzacii, și mai virtosū Orumbetescii, la dēnsul, sfātuindu'lū să nu mērgă la Iampoli, ce să rēmāe la dēnșii, că ei orū sta la unū cuvētū cu dēnsul, să pīrēscă pre Hanul sē'lū mazilēscă, și de n'a vrea Impērăția se le dee Hanū pe voiea lorū,

să se opţescă să meargă cu sila să-l scotă. Şi primind Sultanul așa, au făcut arzu, și l-au dat la Kapegi-başa să-l ducă la Impărăție; și luându Mirzacii pe Adăl-Gherei Sultanu din mâna Capegi-başı, cu toții au fost la unu cuvântu, dându răspunsu că nu le trebuie acestu Hanu; și au disu Kapegi-başa Sultanului să nu calce cuvântul Impărăției. Elu n'au ascultat, și încălecându totu Bugeagul de la mare până la micu s'au făcut haini Impărăției, rădicându-se asupra Hanului. Atunce și Dimitrașcu fratele lui Mihaï Vodă, împreună cu ginere-său cu Iordaki Stolnicul, aflându-se ei în giosu la culesul viilor, și înțelegându de zurbaoa Tătarilor, îndată au fugitu și ei la Tătari, și lipindu-se pe lângă Adăl Gherei Sultanu, multe amestecături au făcutu asupra lui Grigorie Vodă și asupra țerei; că făcându-se ei totu una cu Tătarii, au scos mijlocu că acela de la Adăl-Gherei Sultanu, de au trimis unu Mirzacu a nume Husein-Gazi cu Tătari aice la Iași, la Grigorie Vodă, ca să le dea giupănesele și totă averea, cu laudă despre Adăl-Gherei Sultanu, că de nu le va da Grigorie Vodă giupănesele, apoi să nu 'și bănuască. La care și Grigorie Vodă vedându-l că suntă improtivitori Impărăției, ne avându vreme de datu altu răspunsu, nu numai giupănesele și bucatele boierilor au datu, ce și bani, și alte daruri ce au cerutu Adăl-Gherei Sultanu au datu, ca să-l imblândescă pentru apărarea țerei. Eră Tătarii ostindu-se, cum ați auditu mai susu, cu gându că acela să meargă asupra Krimului, socotindu că și Krimul va fi una cu dênșii, și oru mazili pe Hanul, poftindu-și ei Hanu de la Impărăție pe Kaplan-Gherei Hanu, și putendu isprăvi să le dea Impărăția Hanu, prin mijlocul lui Caplan-Gherei Hanu, să poftescă și domnu Moldovei pe Mihaï Vodă, și să mazilească pre Grigorie Vodă. Ce Dumneșeu nu le au agiutat să 'și potă isprăvi gândul lor: că trecendu ei Nistrul în ceea parte să meargă la Krimu, s'au împreunatu cu Iamanu Săhăidacu, și fără voia lor i-au luat și au mersu până la Ternevă, la malul Buhului, în préjma Cazacilor Botcalii, adecă Zaporojeni, cu nădejde ca aceea că oru fi și Cazacii de Botcalia potriviti lor, și una cu dênșii; și după ce va înghieța Buhul, să ia și pe Cazaci. Déră Cazacii nu s'au potrivitu lor, dându răspunsu că ei au stăpănu pe Hanul, și de porunca Hanului ascultă. Déră totu au fostu strinsu ei o mie de Cazaci de pe margini, pe unde i-au găsit, și poté aru fi trecut ei și Buhul; numai s'au temutu din urmă; căci Hanul încă au chivernisitu bine, că au trimis pre fiul său Tohtamișu Gherei Sultanu cu o sémă de oste sprintină alésă, de au venit mai în grabă și au sosit la cetatea Vozia. Eră pe El-agasi anume Ali-Aga, și cu altu Ceplacu, anume Murtaza Aga, l-au triimesu să năduască la căsla Hănescă, și au venit El-agasi, pe despre mare pe la cetatea Albă, și au răbătutu și elu până la căslă, cu gându că acela că vedendu-lu Mirzacii pe dênșul, voru părăsi pe Adăl-Gherei Sultanu și s'oru pleca măcaru unu din Mirzacii la dênșul. Déră ce au pățitu și elu, că Adăl-Gherei Sultanu stându cu Tătarii la Ternevă, la malul Buhului, luându veste precum Tohtamișu-Gherei Sultanu, fiul Hanului, au sosit la Vozia, și El-agasi se află la căslă, îndată s'au întorsu înapoi, și nici asupra lui Tohtamișu-Gherei n'au pututu merge, că fiindu în cetate au cunoscutu că n'au isprăvit nemică, ce au trimis Adăl-Gherei Sultanu nisce Mirzacii asupra lui El-agasi la căslă, și cu o

sămă de Căzaci, ce erau de paşa podurilor la Nistru, au mers la căsă şi cu răsboi pe El-agasi, şi pe Cealac-Murtaza Aga, şi pe toţi i-au prins şi i-au jecuit de tot ce au avut, şi i-au dus la Adăl-Gherei Sultan. Şi trecând Adăl-Gherei Sultanul Nistrul éraşi dincóce, stând cu totă óstea pe malul Nistrului la satul la Copanca, şi luându'si nádejde precum nu le dá Impărăţia Hanu pe voia lor, şi orânduiesce óste asupra lor, au aşedat sfatul şi au hotărit să dea ciambururi în toate părţile; şi îndată au dat poroncă Adăl-Gherei Sultanu, să incalece totu Tătarul de la mare până la micu, şi în trei părţi să se impartă; unu să prăde Chilia, Smilu, şi peste Dunărea olatele Turcesci până în Udriiu, alţi să prăde Brăila, ţera Românescă; alţi Moldova, fiindu-le şi mai îndemână. Apoi să se afle şi ei încălecaţi, gata să fugă cu totul; ce Dumnezeu nu le-au agiutat; căci Tohtamiş Gherei Sultanu, stând la cetatea Voiei odihnindu, cerca cum va pute mijloci să deslipescă pe Iamanu Săhăidacu de la Noha. Impărăţia încă înţelegându din hainlicul lui Adăl-Gherei Sultanu şi a Bugégului, şi de vreme că au şi trimis la dăşii odată şi de două ori Capegi-başa, dându-le a înţelege să se potole de ce au început, că nemică n'oră isprăvi, şi să dea pe Adăl-Gherei Sultanu în mânele Capegi-başii, ei nici de cum nu s'au uitatu, şi totu de totu cerându pre Caplanu-Gherei Hanu, şi încă cu mare laudă că de nu le-a da Hanu pe voia lor, oră prăda şi oră strica toate raele Impărătesci până unde oră agiunge, cum se şi sfătuisă. Au venit dera poroncă la Mustafa Paşa de Hotinu ca să se gătască cu Grigorie Vodă să mérgă asupra Tătarilor, viindu şi la Grigorie Vodă fermanu să mérgă împreună cu Paşa. Şi gătindu-se Grigorie Vodă de óste, au luat veste şi Adăl-Gherei Hanu, cum Grigorie Vodă se gătesce de óste. Fórté rău s'au mâniatu, şi au scris o carte la Grigorie Vodă să nu mai ostenescă a merge asupra lui, ce s'au ascepte că va veni de'i va fi elu singur óspe lui Grigorie Vodă; şi de vreme că Tătarii sunt mari pismaşi Moldovei, cum şi incepuse a prăda marginea despre Lăpuşna, şi aflându-se acolo lângă Adăl-Gherei Sultanu şi Dimitraşco Hatmanul cu ginere-său Iordaki, îndemna şi ei neîncetatu pe Sultanu cu multă réutate asupra lui Grigorie Vodă, giuruindu 60 pungi de bani: 50 Sultanului şi 10 lui Iusufo Mirza ce era mai capu între Mirzacii Orumbetei, să vie să prindă pre Grigorie Vodă. Atunce şi Grigorie Vodă socotindu să nu se tēple vr'o primejdie ţerei, şi-au trimis dōmna şi cuconii, şi pre maică-sa la Hotinu, cum şi boierii giupănesele, orōduindu boieri cu dōmnele pe Macri Banul, şi pe Luca vel Visternicu de le-au dus în casele Capi-kihaei, şi au dat poroncă ţerei de s'au bejenăritu. Lōcuiitorii din Iaşi s'au închis pin mōnăstiri, orōduindu-le şi slujitorii pe la porţi. Aşedându'si Grigorie Vodă toate trebile aice, lăsându şi Caimacamii, pe Ilie Cărgariul Logofetū, şi pe Stefanu Rosetū Vornicu, după poronca Impărăţiei au purcesu cu óste în susu, spre Botoşeni, în întâmpinarea lui Mustafa Paşa, să se sfătuescă pe unde voru merge ca să fie mai bine. Au şedut Grigorie Vodă la Botoşeni dece zile; şi acolo viindu'i veste cu călăraşi de Țarigradu de la frate-său Terzimanul, precum Impărăţia au schimbatu Saraskerlicul lăsându pe Mustafa Paşa să pădescă Hotinul, şi numai Colcégū-bei cu Lipcanii să mérgă, şi au orōduitu în locul lui pe Abdula-Paşa de Rumilia, făcēdu'lū

Saraskerŭ pe t  t     stea Rumeliei    peste   stele a Moldovei    a Muntenilor  .   n  leg  nd   Grigorie Vodă, îndată s'   sculat   de la Boto  eni    a   venit   la Ia  ,    a   desc  lecat   la Balica cu corturi;   ed  nd   vr'o dece   ile acolo, a   sosit      un   Ag     mp  r  tesc  , anume Osman  -Aga Ghedicliv  , cu فرمان   s   porn  sc   pre Grigorie Vodă cu   ste, s  l   duc   înainte la Abdula Pa  a unde era să vie la Smil. Deci purce  nd   Grigorie Vodă cu multă      rum  s     ste în gios  ,    merg  nd   p  n   la Ro  iecl, în   ioa de Bobot  z   a   f  cut   Iordanul acolo la Ro  iecl, unde    masă mare a   f  cut   cu to  i boier   în casele lui Constantin   Costaki vel Hatman  ;    într'acea   i i-   venit   lui Grigorie Vodă,   i erlic   de la Hanul   i buiurl  u de la Abdula Pa  a Saraskier   ca să merg   în spatele T  tarilor   la codru Kigheciului,   i acolo să ascepte p  n   ce i-a veni a doua poron  .   r   Ad  l-Gherei Han   st  nd   ostit   cu t  t   T  t  rimea,   i sfatul cel   de pradă ce am   scris   mai sus  , c  nd   Divan   Efendi a lui Ad  l Gherei Han   sta cu condeiful în m  n  , scriind   c  r  ile cele de poron   ca să dea ciambururi,   t     i Tohtamișu Gherei Sultan  ,   i cu Ali Pa  a p  ditorul   Voziei cu t  t     stea ce avea, n  p  tea s'   aflat     i ei la malul Nistrului sub   cetatea Tighinei,   i Iaman   S  h  idac   cu d  n   il; carii s'   silit   într'acea n  p  te de la Vozia, de a   agiuns   p  n   în   iu   sub   Tighine unde este cale de 22 de c  suri. Atunce v  d  nd     i T  t  arii Bugégului pe Tohtamișu Gherei Sultan   în spatele lor  , de altă parte   i Grigorie Vodă apropiat  , sosit   la Prut   la F  lcii,   r   i în spatele lor  , de alte p  r  i încă luase vesti că din t  te p  r  ile vin   asupra lor  , le-   venit   unora din Mirzac  i   i minte, cunosc  nd   că va fi rău de d  n   il. A     nceput   d  r   a se trage unul c  te unul de se   chinea la Tohtamișu Sultan  ,   i a  a li s'   stricat   gi  ca lor     i sfatul cel   de pradă ce făcuse asupra   re  . Deci o s  m   de Mirzac  i s'     nchinat   la fiul Hanului,   r   o s  m   tot     inea   cu Ad  l Gherei Sultan  : Iusuf   Mirza cel   mai cap   a Mirzacilor  ,   i Timerhan   Mirza,   i Hapac   Mirza,   i cu al  i Mirzac  i, carii p  te   i aceia s'  r   fi   nchinat  ; numai s'   temut   de Hanul ca să nu'   taie, c  c   ei fusese   ncep  tor  i zurbalii.   i st  nd   ei cu Ad  l Gherei Sultan     n Bug  gu,   i v  d  nd     i el   greutatea o  til ce'   venia asupra'  , a   r  mas   de nu scia de ce s'   apuca: că să stea   mp  otiv   cunosc  a că nu va ispr  vi nimic  ; să se   chine se temea că   i-a pune vie  a.   ns   d  c   a   v  d  t   el   că Hanul s'   apropiat  ,   i Abdula Pa  a Saraskerul încă sosise la Smil,   ste Turc  sc   încă tot   venia de se str  ngea la Smil; Neculai Vodă cu Munten  i încă venise p  n   la Macsimen  . Colc  gu Bei de la Hotin   încă se pogor  se cu Lipcan  i la Smil; s'   a   sim  it     i Ad  l Gherei Sultan   în nebunie, cum   i al  i Mirzac  i to  i,   i T  t  arii cunosc  ndu-  i faptele cele nebunesce, a   plecat   to  i capetele,   i a   scris   c  r  i la Hanul să le erte gre   ela.   r   Iusuf   Mirza   i al  i c   i-va Mirzac  i n'  r   vrut   să se   chine nici la Hanul, nici la fiul Hanului; ce a   fugit   în   era Le  esc  , trec  nd   Nistrul pre la Soroca, m  car   că Grigorie Vodă avea pază pe la t  te vadurile să nu scape nici pre unul, nici Mirzac  , nici T  t  ar  , nici Cazac  ;   i nici Iusuf   Mirza nici al  i Mirzac  i n'  r   fi sc  pat  , cum n'  r   nici sc  pat   C  z  cii carii sunt   mai cu greu a le sprijini focul lor  ; ce numai s'     n  elat   Miron   Donic   Pirc  albul de Soroca; lu  nd   veste că Iusuf   Mirza avea s   trec   Nistru mai pe din sus   pe

la Curecinți, s'au dusu s'e'i ție cale acolo; érá Iusufú Mirza au trecutú în urma lui pre la Soreca trecéndú pre la Movilău, măcarú că au săritú Sorocenii s'e'i opréscă; érá ei au mersú pre la Movilău, că fiindú Nistrul inghiățatú au datú Tătarii năvală pe ghiață și au trecutú, unde și doi ómení al noștrii s'au rănitú într'acea năvală. Căzacií lui Adálú Gherel Sultanú părăsindú pre Adálú Gherel și vréndú se fugă, s'au făcutú trei cete, și pe o cétă cu 240 de ómení ce au luatú asupra Dubăsarilorú mergéndú să trecă Dnistrul, i-au prinsú Iordaki Sêrdarul luându-le armele cu meșteșugú; érá o cétă cu 120 de ómení i-au prinsú Vornicul Donici, ce era orônduitú de Grigorie Vodă purtătorú de grijă marginei și a bejenilorú. Aflândú acei Căzaci la satú la Lohănesci pe Ikiul, au săritú cu câți-va ținutași și le dederă răsboiú într'o ți tótă ȕioa, la care răsboiú mulți de al noștrii au peritú, érá și Căzacií nici unul n'au scăpatú. Érá a treia cétă i-au prinsú érá ținutași la ȕirgul Orheiului. Ce pentru réutățile lorú cele păgănesci ce făcuse în raijelele Hanului, i-au tēmpinatú și pre dēnsii osinda, că pre toți până la unul i-au datú Grigorie Vodă Hanului și fiului sēu în robie; érá armele și caii au rēmasú a prinđetorilorú. De aice se vedeți în ce osindă au cădutú și Tătarii; că Grigorie Vodă din poronca Hanului și a lui Abdula Pașa Saraskerú ce'i poroncise se mērgă la Codru în spatele Tatarilorú, trecéndú Prutul pre la Fălcií, de unde pe Sandul Sturza vel Visternicú pentru o trebuință a țerei l-au întorsú inapoi la Iași; érá Domnul cu alți boieri, și cu tótă óstea au mersú la Codru, avēndú multă și frumósă óste, de vreme că slujitorii sēi, precum a'ți auditú inapoi, că au fostú fórte miluiți, ce cu slujitori de curte, și cu dărăbanții agesci, și cu vinătorii și cu panțirii ce erau cu léfă din țeră, erau trei mil de ómení pedestrime; așijdere și călărime, Boierănași, Copii din casă, ce le făcuse Grigorie Vodă tuturorú sulii zugrăvite cu prapure, Armășeii, Aprodii, și alte rufeturi, cineși cu stēgul sēu; Constantinú Costaki, cu tótă slujitorimea Hătmăniei, și cu alți slujitori de țeră ce'i făcuse cu léfă; Iordaki Sêrdarul cu toți Lăpușnenii și Orheenii și Sorocenii; Lupul Sêrdarul de mazili cu toți maziții; și călărimea s'au făcutú patru mil de ómení; érá peste totú au fostú șēpte mil de ómení óstea lui Grigorie Vodă, fōră de curtea gospodú, și fōră de ómenii ce erau pe lūngă boierii cei mari, avēndú Grigorie Vodă și 12 pusce cu săcălușe. Decí din Prutú până în Codru au mersú óstea în tocmélă, mergéndú înainte Iordaki Sêrdarul cu slujitorii sēi, după dēnsul Constantinú Costaki Hatmanul, după dēnsul Enaki Aga cu pedestrimea și cu puscele, mai pre urmă Grigorie Vodă cu curtea sea, și cu toți boierii mazili. Așa cu orônduélă au mersú și s'au suitú de-asupra Codrului din giosú; și au șēdutú acolo douē sēptămēni māncāndú și cālcāndú pre Tătari. Māncatu-s'au finețurile, și gropile cele cu pāne câtú au pututú agiunge oștenii; și decă au sfișitú s'au mutatú de acolo Grigorie Vodă la capul Codrului din susú, puindu'și corturile, și au șēdutú și acolo alte douē sēptămēni, totú aceea cālcătură făcēndú Tătarilorú, māncāndu-le orđul și finul; cu care nu puțină spaimă au făcutú Tătarilorú, câtú s'au bejenăritú Tătarii, și fugeau de Moldoveni cum fugise și Moldovenii de dēnsii. Și veniaú Tătarii de se inchinaú lui Grigorie Vodă, plāngēndú și rugāndu-se pentru femeile și copiii lorú se poroncēscă oștilorú se nu'i ingrozēscă. Érá câți Tătari

aă stătută improtiva oșteniloră lui Grigorie Vodă, îi prindeaă și îi certaă, că avea Grigorie Vodă poroncă ca aceea, caril voră sta improtivă s'el certe. Și din voia lui Dumneău era și o ernaă caldă, ca o primă-vară; de zăhere încă era chivernisită Grigorie Vodă: pită, carne avea de agiunșă, și toăi oștenil e-raă voioși. Deci decă aă vedută Hanul și Abdula Pașa că s'aă plecată toăi Tătaril, și n'aă nicl o zurba, aă dată poroncă lui Grigorie Vodă să se întorcă îndăreptă; și pentru semnă de pomenită făcut'aă și Grigorie Vodă acolo o movilă mare, acolo unde aă ședută cu tabăra, care se pomenesce și astă-ăz, movila lui Grigorie Vodă. După ce i-aă venită poroncă de întorsă, ântăit aă pornită pe Enaki Aga cu pedestrimă, și cu pușcele, apoi pe Iordaki Sărdarul, îmbrăcându-lă și cu contășă blănită, mulțămindu'l de slujbă, 'l-aă por-nită cu slujitoril la Orheiă; și aă rămasă numai cu Hatmanul, și cu curtea sea; și s'aă întorsă cu pace la scaună, trecendă Prutul pre la Ghermănesci, și a doua zi aă fostă la Iași. Țăă pentru căldura ce aă fostă totă erna a' arătată Dumneău și acăsta, că în ziua ce aă purcesă Domnul de la Codru, Ghenarie 30, fost'aă ună frigă foră mare totă ziua, și aă masă s'era la Ghermănesci; ăă a doua zi la purcesă, dat'aă Dumneău o furtună mare cu ninsore și cu vântă din susă de aă bătută totă ziua o furtună mare pe oștenil totă în faă, cătă nu s'aă sciută cum aă venită unul cu altul totă ziua; unil aă sosită a doua zi, alăi a treia zi; că acă furtună era cătă nu mai veduse acelă rōndă de omeni, și mulăi cal aă crăpată și omeni aă perită. Țăă Domnul aă intrată într'acea zi în Iași, și viindă la Iași aă aflată dōma și cuconil, și pre maică-sea veniă de la Hotină; s'aă bucurată mulțămindă lui Dumneău că 'l-aă ferită de primejdil, și pre dēnsul și țera, și aă îmbrăcată pe Costaki Hatmanul cu blană de sobolă mulțămindu'l de slujbă, și lui și tuturoră căpiteniloră, și slujitoriloră, sloboăindu'l pre la casele loră. Și Grigorie Vodă ăăși aă luată cărma cea bună, tocmindu'și țera din risipa ce se risipise și domnia cu pace. Țăă Tătariloră le-aă venită Hanul de hacă, că aă ernată Abdula Pașa și Hanul cu oștea pe dēnșil; ăă de primăveră aă venită poroncă lui Abdula Pașa de s'aă dusă la cetatea sa la Nișă; ăă Hanul aă și v'erată pe dēnșil, și aă și mai ernată a doua ernaă, călcându'l foră tare cu totă felul de dăjdi grele, cătă 'și-aă luată osinda și el și pentru prada ce făcuse el Moldovei; care nu puăină pagubă s'aă făcută, că numai a Moldovei pagubă aă cuprinsă cătă-va somă de pungi de banl, și aă isprăvită Grigorie Vodă de la Pōrtă ca să plătescă Tătaril totă paguba atătă Moldovei cătă și a raeleloră Hănesci, puindă Impărăăia plinitoră pe Hanul. Și la anul 7237 aă scosă Hanul dăjdi mari pre Tătaril, ca să plătescă paguba Moldovei, și a altoră raele; și macară că Grigorie Vodă nu puăină pagubă aă avută, d'ăă aă scosă lucrul la capă, că i-aă plătită Tătaril stricăciunea țerei; și aă orōnduită Grigorie Vodă pe Sandul Sturza vel Visternică, și cu Iordaki Sărdarul de aă mersă prin ț'era de aă dată banl omeniloră după paguba ce aă avută, care acestă lucru adevărată este ună lucru de minune și de pomenită; fiindă că Tătaril totdeuna făceaă prădă ca aceste, și nu numai la vreme de rēsmiriță, ci și la pace făceaă prădă, și ce apucată prăpădită aă fostă; nu se mai putea scōte mină de la dēnșil, de vreme că el așa aă fostă deprinșă asupra Mol-

dovei, ca nisce lupi asupra unei turme de oi; érá peste acesta ei încă nu dedese, că nici o dată nu mai întorsese înapoi ce luase; érá Grigorie Vodă, aşi înţelesu mai susu ce au făcutu, ca se nu dea Tătarii Moldovei înapoi bucate ori altu ceva, ce bani au datu Moldovei. Şi aceste nu le făcea Grigorie Vodă cu altu chipu fără numai cu vrednicia sea, şi cu trecerea ce avea la stăpân. Şi se mai vedeţi ce au mai lucratu cu Nohaii, că osebit de alte strimbătăşi ce făceat Nohaii Moldovei, îi purta cum le erau voia, şi o parte din locul Moldovei o impresurase de vr'o trei-deci de ani, şi altă parte era impresurată de Benderlii, care nici unu Domnu n'au pututu să'i desbată, érá Grigorie Vodă au scosú hatişerifu de la Impărăţie şi cu mare luptă i-au agiutatú şi Dumnedeş, şi au desbătutu şi locul acela şi 'i-au lipitu la hotarul Moldovei, hotărîndu'lú cu semne pe hotarul vechiu a lui Halilü-Paşa; şi cu mijlocirea Hanulu i-au şi mutatú pre Tătari, dându-le locu de şedere mai giosu de unde intrase ei, mai giosu cale de două césuri în curmezişu şi 32 césuri în lungu. Şi cu zapisul ce avea de la Tătari, lua dăjdi de la dênşii, de pe case şi de pe bucate, şi din finaşe în toţi anii; care nici această supunere alţi Domni nu le-au pututu face, şi pentru acesta nu iubia Tătarii pre Grigorie Vodă. Şi la vremea zurbalei poftise ei Domnu Moldovei pre Mihaí Vodă, că le părea acestu Domnu greu şi tare sprijinitoru strimbătăşilor Moldovei ce avea despre dênşii. Că multă vreme au rëcoritu şi au rësplătitu Grigorie Vodă Moldovei; érá după acea multă nebunie a Tătarilor Nohai, şi după ce 'i-au călcatu Hanul şi 'i-au globitu, şi au plinitu după cum aşi auditu, de nevoie s'au făcutu înţelepţi. Cunoşcëndu ei singuri nebunia lorú, au făcutu mare plecare, şi ertëndu-le şi Impărăţia greşéla, făcut'au şi ei zapisu la mână Impărăţiei într'acestu chipu, cum arată mai giosu de pe limba Turcescă: «Pricina acestui zapisu este, că noi de câte ori fiindu vinovaţi pentru faptele noastre cele trecute ce amú făcutu împotriva legii şi împotriva Impărăţiei, milostivitus'au Impărăţia după mare mila sea ce cuprinde peste totá lumea, de ne-au ertatú greşelele, şi au trãmisú în această dată ca se ne aşede pre prea luminatul Mengli-Gerei Hanul de Crimú, şi pre Mária sea cinstitul Vezirü Abdula Paşa stăpînitorul de Rumelia, cari ne-au chieamatú faţă înaintea sfatulu celui de cinste a judecâţei, ce s'au strinsú în cetatea Chilia, adecă pre toţi Mirzacii nostrii, şi pre cei mai bătrâni şi ómeni de trebă aleşi din norodul nostru. Şi ne-amú făgăduitú să tăiemú de acmu înainte totá corespondenţia şi prieteşugul cu acei ce au fugitu în ţera Leşescă, anume Iusuf-Mirza şi Temirhanú, şi Hapaci, cu fraţi lorú, cari s'au dusú cu dênşii, şi se nu'i primimú să fie trăitori cu noi; şi de ne vomú mai rocoşi, se avemú a da către Impărătie glóbă o mie de pungi de bani. Aşijdere dintre noi cari vorú fi locuitori în ţera Moldovei s'au apucatú să fie totu acele făgăduinţe, şi adevărînşele ce le-au făcutu ei, şi împotriva acelorú nimicú se nu facă. Şi pre scurtu, câte făgăduinţi amú făcutu pentru trebile noastre, tóte cu voia noastră le-amú făcutu. Şi amú datú cuvëntul nostru înaintea boierilorú şi a Căpitaniilorú de Crimú, se le ţinemú cum se cade; şi cu voia noastră amú poftitu zapisul acesta, cum s'au scrisú în tabla judeţulu, așa s'au trãmisú şi la Impărătie ca se se afie în visteria Impărăţiei, şi se védă credinţa ce avemú către Impărătie pentru acesta. Érá altu zapisu se rëmăe în mâna mării se le

Hanului de Orimă. Dreptă aceea amă făcută două zapise, caril coprindă și arătă totă acastă poveste, și le-amă pecetluită cu pecetea noastră, și s'au scrisă la mijlocul luminei lui Șaabană velătă 1140, érá de la Hristostă 1728 Martie în 15.»

Aice venimă éráșl la rōndul lui Dimitrașco Hatmanul, la ce aū venitū mai pe urmă după ce aū vedūtă că nu se pōte mistui în Bugégū, temēdu-se că va încăpea în mâna lui Grigorie Vodă, de care totū n'au scăpatū. Că trecēndū is elū Dunărea cu Adăl-Gherei Sultanū, aū mersū până la Babadagū, avēndū lōngă sine pe unū Turcū anume Murtaza negușitorū de aice din Moldova de'lū purta, și acolo 'l-aū dusū în gazdă la unū frate a lui Ahmetū Omulcasa-bașă, care fiindu'l cunoscutū 'l-aū ținutū ascunsū câteva zile, apoi 'l-aū trāmisū cu nisce gelepl a lui la Țarigradū la Mihaī Vodă. Și mergēndū până la Kuciuk-Kioī, care este aprōpe de Țarigradū, aū scrisū unū revașū la frate-sēū și 'l-aū trāmisū cu o slugă a sea cu Mārtaza Turcul sē'lū ducă la frate-sēū, la Arnăutū Kioī. Mihaī Vodă necum revașul n'au vrutū sē'lū priimēscă, temēdu-se că oblicindu'lū Impērăția se nu i se vedēscă și faptele lui, și agiunsurile ce aū avutū cu Tătari, că nu în puținū prepusū aū fostū. Vēdēndū dēră Dimitrașcu Hatmanū, că nici acolo nu se pōte mistui, 'l-aū luatū érá acei gelepl împreună cu Murtaza Turcul și 'l-aū dusū la unū satū ce se chiamă Caralarū, în olatul Silistriei, ducēndu'lū în gazdă la unū Turcū; dēră era poroncă în tōte olatele de peste Dunăre, orī unde s'arū afla acei boieri sē nu se mistuēscă că'sū hainl Impērăției, ce sē'l prindă și sē'l dee în mâna lui Grigorie Vodă. Decī de frică singurū gazda aceea a lui Dimitrașcu Hatmanul aū venitū de aū spusū lui Grigorie Vodă, și îndată aū trāmisū Grigorie Vodă pe Ușērul alū doile, cu Căpitanul de Lipcanī, și cu Turcul, și luāndu'lū în fēre de acolo, 'l-aū dusū la Iași. Aice sē vedeți bunătatea lui Grigorie Vodă, câtū aū fostū de bunū; ați înțelesū și hainlicul lui Dimitrașcu Hatmanul, și cu alte soșil; ați auđitū cătă răutate aū vrutū sē facă lui Grigorie Vodă, că nu numai pricina domniei dēră și vieța aū vrutū sē'l pérđă, care de arū fi fostū unū domnū grabnicū, sēu cu judecată drēptă sē'lū judece, ce arū fi lucratū cu dēnsul, că nici arū fi fostū priimitū nici cu ochil sē'lū vēđă, și fōră de mōrte n'arū fi rămasū. Dēră Grigorie Vodă, ca unū milostivū și adevēratū creștinū, nu că i-aū făcutū vre o răutate, ce și câtū 'l-aū ținutū puținū la o-prēlă 'l-aū cercetatū cu milă; și dōmna sea încă era la o fire cu dēnsul, ne-contentitū ilū cerceta. Și la cea de pe urmă 'l-aū și ertātū, cerēndu'lū numai chieltuēla ce aū datū lui Adăl-Gherei Sultanū prin faptele lui; și din chieltuēlă nici a patra parte n'au luatū; dēndu'lū în chizeșia nēmului sēu 'l-aū slobođitū, dicēndū: alte lucruri ca aceste sē nu mai facă, și 'l-aū îmbrăcatū și cu'nū rōndū de strae, și aū mersū la casa lui la Feresci. Dēră Dumneđeū ca celū ce este cumpănă drēptă, aū arētatū că Dimitrașcu aū rămasū cu vieță; érá județul lui Dumneđeū n'au răbdātū păcatul lui, ce curāndū i-aū scurtātū zilele, și totuși aū muritū cu mōrte bună. Érá unū Lupul Drăgușescu, ce era feciorū de boierū pāmēnteanū rudă cu Iordaki Stolnicul, ce se duse și elū atunce fōră de nici o pricină cu pribegil la Tătari, și aū fostū la tōte amestecăturile la unū locū cu dēnșil, și încă cândū aū trāmisū Adăl-Gherei

Sultanul acelui Mirzacu, de au lăsat giupănesele boierilor ce s'au scris mai înapoi, venise și elu Bumbașiră, sălbăticiindu-se atunce în nebunie ca când n'ar fi fost pământean, și atunce 'l-au lăsat Grigorie Vodă să alerge în nebuniea sea; dără pe urmă, încapându și elu pe mâna lui Grigorie Vodă, éráș prinđindu'lă totu la unu locu cu Dimitrașcu Hatmanul, cu judecata a totu divanul 'l-au spéndurată. Și când 'l-au spéndurată pe dănsul, totu într'acea ți au murit și Dimitrașcu Hatmanul, la care s'au arătată dreptu județul lui Dumneđu. Érá și Murtaza Turcul ce au pățit va pomeni cât va fi viă, și va fi veghere și altora; că după ce i-au făcutu domnul divan și lui, cu Divanul-Efendi, datu-i-au nisce băți la talpe de cele scópte, și după aceste cumplite băți, 'l-au și surgunită cu fermanul Impărătesc. Iordaki Stolnicul, decă s'au simțit și elu în nebunie, și au vădutu că au gresit, și nu mai are locu de mistuit nici într'o parte, s'au lipit lăngă unu Sultan, ce se făcuse Calga în locul lui Adăl-Gherei Sultan, și cu Calga s'au dus la Krimu unde sosi lui destulă pedepsă și acolo, precum s'au înțelesu de dănsul la ce stare se afla, dără până la cea de pe urmă, Dumneđu unul scie ce l-a mai întâmpina și pe dănsul, dreptu fiindu județul lui Dumneđu. Acestu domn în ȕilele séle, la altu doele anu a domniei séle, prin mijlocul lui Hrisantă Patriarhul de Ierusalim, aflându-se aice la Moldova, au aședat scólele de învățatură pentru carte în oraș în Iași, cu cheltuiala sea: scóla Elinéscă, Grecéscă și Moldovenéscă, cu dascăli învățați, la care scóle nu numai cei săraci, ce nu aveat cu ce plăti învățatura, ce și feciorii boierilor celor mari și mici a tutulor de obște au eșit învățați; și încă și din alte țeri vineat copii săraci de învățau, dintru care nu puțină pomană i-au rămasă, de vreme că nici la o țără nu era mai próstă învățatură de câtă la Moldova. Și altele bune și multe ca aceste au rămasă la Moldova de la acestu domn.

În ȕilele acestui domn, în anul 7236 fostă și bôlă de friguri fórte multă peste tótă Moldova, care se va pomeni multă vreme, că nu unul séu doi într'o casă, ce câți erau toți zăceaă, și la prostime și la boieri, până și în casa domnului au intrată acea bôlă, din care bôlă Alecsandru Bezede, ce era mai micu, au și murit, și 'l-au îngropat în sfete Nicolai cu multă cinste și slavă; pentru care Bezede, au mângăletu Dumneđu pe Grigorie Vodă cu altă Bezede ce 'l-au născut în ȕioa sfântului Grigorie, numindu'lă érá pe acestu nume a sfântului, pre care prin darul lui Dumneđu și ruga sfântului poftim să trăéscă, cu procopsélă creștinéscă. Și pre toți câți au fost în casă i-au orânduit bôla acésta, și încă mai alesu pre domn 'l-au supărată acésta bôlă fórte multă, că alții mulți după ce fi întorcea, se mēntuiă de bôlă, érá domnul nici de cum nu se putea mēntui; că s'au bolnăvit de-cu-vără și până la Martie nu s'au putut mēntui; numai câte o ȕi două îl lăsaă, apoi érá 'lu apucaă, cât și domnul se spăriese, dără și alții, toți. Numai cele ce 'să de la Dumneđu, fi cu neputință la ómeni. Érá după ce au dat la primăveră la luna lui Mai, s'au rădicat Grigorie Vodă din Iași cu tótă curtea sea, și au mersu la mōnăstirea Bărnova; acolo aflându aeru bun și apă bună, au ședut două săptămăni, și de acolo au aflat sănătate, și au rămas mēntuit de acea bôlă, și s'au întors sănătos la Iași. Și vedēndu Grigorie Vodă acolo la mōnăstire casele stricate și pustii, și de vreme că 'și-au

aflată sănătate de acolo, s'a apucat cu chielueala sea și au făcut nisce case minunate, și un rămnic mare zidit cu pîtră pin pregiură, și de asupra rămnicului, cerdac precum se vede. Ce precum au fost vîra cîmplită cu bôle multe și cu secetă, la anul 7236, că secase apele, izvórele, câtă prea puține izvóre rămăsese cu apă, așa și érna în anul ce s'a isprăvit 7237, au fost érnă fôrte grea cu omețe mari, de care érnă multe dobitoce au perit, fiind érnă înșelătóre, că d'inceput s'a arătat a fi érnă bună, érá pe urmă au cădută fôrte grea, și de omeții acestei erni, de primă-vară nu numai vâile cele ce au fost cu apă, ce și cele ce n'au avut apă de cîndă erau, au rămas pline de ape; și vîsăturile apelor celor curgătóre au făcută multă pagubă locuitorilor ce trăiau pe lîngă ape. Post'au într'acestă an și ploî multe și bișugă în tóte, care timp într'alte vremi vechi n'au mai fost ca acestea; că nemică scădere n'au fostă, numai în pînele mari de multe ploî au rămas cu scădere.

Dintr'acestă an, multe pomeni au rămas făcute de Grigorie Vodă, că întéiu mănăstirea sfântul Arhanghel, Isvorul cel nescădută de vecinică pomenire, într'acestă an făcută de Grigorie Vodă, și pricina rădicării ei, precum se vede s'a scris pre largu. Că acolo era o biserică mică de pîtră făcută de un Balica Hatmanu a lui Gheorghie Ghica Vodă, și de cum fusese acmu se stricase și nu era nemică; érá acestă domn încă din vremea cîndă descălecasse cu oști în medeanul acela a mănăstirei, în vremea zurbali care s'a scris înapoi, de atunci au pus gîndu să facă mănăstirea, plăcîndu'i locul, și să o rădice în starea altor mănăstiri mari; și cîndă au purcesu cu óstea în giosu de acolo, după făgăduință, au dat și un sîrindaru; și aice se vedeș minune, că cîndă s'a plinit 40 de zile a sîrindarului, étă într'acea zi, au intrat înapoi și domnul de la Tătari. Și cu acésta s'a și mai întărit Grigorie Vodă, și agiutându'i și Dumneđu într'acestă an și-au plinit cuvîntul său, că apucîndu-se cu tótă osîrdie de acésta mănăstire, cu tótă chieluella sea, cu plată deplină la toți lucrătorii, au făcut o din temelie de nou zidită, și au făcut zid de pîtră prin pregiură, și au făcut și turnul din clopotniță peste pîrtă, și case domnesci în lăuntru, și au zugrăvit o pe din lăuntru, și au înzestrat o cu tóte ce se cadu, și au rămas de se numesce mănăstirea lui Grigorie Vodă, precum se vede. Érá din giosu de mănăstire, sub medeanu, despre răsăritul sórelui făcuse acestă domn o grădină fôrte frumoasă, și în grădină case domnesci, pe forma de Tarigradu, că așa și meșteri au adus; și alătore cu casele, havuzuri și cerdacuri, și alte lucruri, și apa ámbla din havuz în havuz pe pîtră pin tótă grădina, care era cu felu de felu de flori, care lucruri altă domn n'au făcut, că nime nu póte scrie frămusețea caselor, și au numit acea grădină Frumósă. La casele aceste eșia adese acestă domn, făcea mese mari cu boierii săi. Și nu numai acei boieri cu boierie, déră și cei mazili, de la mare până la micu, erau poști acolo; care domnie cu cinste și cu pace ca acésta putem dice că altă domn n'au fost, precum dovadă sunt Letopisițele. Acestă domn, tot într'acestă an, au descălecat și tirgușorul de sub Galata, și i-au făcut rîndue cu mare mile domnesci, aședîndu se se facă și iarmaróce acolo. Acestă Grigorie Vodă au adus și apa de la hasna cu mare chieluella, și cu meșteri

că altul n'au știută acésta fôră numai Hatmanul Constantin elu' au știută. De aice înainte câtă au mai ședută acolo, totă cu mese și cu tabulhanele, și veselii și jocuri nu numai boierii, ce totă slujitorimea, câtă se vedea la o logodnă domnescă. Și de acolo de la Deleni, au mersă Domnul de au vedită și tîrgul Hîrlăului, și au intrată în ziditura caselor domnesci; și de acolo au mersă la Cotnari; acolo éráși au făcută masă cu toți boierii; și totă cu acestă felă de veselie au venită până la Dumbrava roșie, și acolo nu puțină veselie au făcută, și au venită cu pace la scaunul său. Deci, după Sân-Petru stringendă Grigorie Vodă toți boierii la Frumosa, pe cei cu boierie și pe cei fôră de boierie, totă mazilimea de la mare până la mică, împreună cu giupănesele loră, acolo s'au arătată tuturoră logodna, făcendă ună zăfetă fôrte frumosă, cu felă de felă de musică, și decă au inserată cu fășicuri, și cu lumini și pre apă și pre uscată, care lucruri nici o dată în Moldova n'au fostă. Acestă Domnă au avută patru cuconă, și o cuconă, și celă mai mare au fostă acestă mai susă scrisă Scarlată Voevodă, și Matei Voevodă și Gheorghe Voevodă, ală patră Grigorie Voevodă, și domnița Smaranda.

Aice s'au scrisă și pentru întorcerea dómnei Rucsandei din Moldova la Țarigradă, maica lui Grigorie Vodă.

Dómna Rucsanda viindă aice cu fiul său, cândă au luată domniea, au ședută aice până la ală treile ană; apoi vedendă atăta bôlă ce se întemplantă aice într'acești ană, s'au trasă să mîergă la Țarigradă; ce macară că Grigorie Vodă multă au mijlocită să nu se ducă, déră n'au putută, și încă au luată cu sine și pre fiica sea domnița Marióra Paharnicesa sora Domnului, și cu multă părere de rău au fostă și fiul-său, și tuturoră celoră mari și mici, eșindă din tîrgă Iunie 11, și au petrecută Grigorie Vodă cu dómna sea și cu totă alăiul și boierimea până la Șanta; acolo după bucate 'și-au luată đioa bună toți boierii, érá mai pre urmă Domnul cu dómna; la care nu puțină plângere au fostă de ambe părțile și cu cinste au dusă până la Țarigradă. Într'acești ană și duetă Bezedele Engleze, cari purcesese de patru ană de la casele loră de la Englitera, și amblândă prin țeri, ca să vedă țerile, și obiceiurile țeriloră, au venită și pe aice la Grigorie Vodă, pre cară i-au primită cu cinste, și le-au gătită masă la Frumosa, și au orînduită pre Postelnicul său celă mare, și cu alăi boieri pre lîngă dînsii, de 'i-au grijită și 'i-au cinstită precum se vedea, și de aice au trecută în țera Leșescă dăndu-le cală și ómeni de 'i-au petrecută. Totă într'acești ană, la Avgustă, s'au templată trecerea a doi Pași Veziri pe aice prin țeră; întelă Cara Mustafa Pașa de Azacă fiindă orînduită de Impărăție să mîergă la Hotină, și pe Mustafa Pașa de Hotină 'l-au orînduită să mîergă la altă cetate la Egribosă. Venit'au întelă Cara Mustafa Pașa pe de ceea parte de Prută; érá haremul și cu fiul setă i-au venită pe de cestă parte de Prută din Galați până în Hotină; deci i-au eșită și Grigorie Vodă înainte cu boierii și cu totă curtea la Zăgărance; și acolo s'au împreunată cu

Paşa; şi măcară că acestă Paşa era omă straşnică, dără pre Grigorie Vodă 'l-au primită cu dragoste, şi i-au dată multă cinste, precum n'amă vedută la alte împreunări de Domni cu Veziri ca acesta; şi cândă 'şi-au luată dăia bună, au îmbrăcată pre Domnă cu ferege cu blană, şi pe boieri cu caftane, şi au dăruită lui Grigorie Vodă ună cală fôrte frumosă împodobită. Deci după sosirea lui Cara Mustafa Paşa la Hotină, Mustafa Paşa încă au purcesă de acolo şi au venită pe aice pin Iaşi, şi i-au eşită Grigorie Vodă înainte la Şorogari, aşceptându'ă cu saivantă, şi viindă Paşa s'au împreunată subţ saivantă. Acestă Paşa era petrecută cu bătrâneţele; două dăile au şedută în Iaşi, şi cândă şi-au luată Domnă dăia bună, éráşi 'l-au îmbrăcată cu ferege cu blană; érá pre Divană-Efendi, şi pre o sémă din boieri, i-au îmbrăcată cu feregele, şi au dăruită domnului şi ună cală érá fôrte împodobită. Acestă Grigorie Vodă, precum aţi audită după cum i-au adaosă Împărăţea cinstea, aşa şi acestă-lăţi Paşi i-au dată cinste mai multă de cătă altoră Domni; şi toţi ómenii împărătesci fău aveău la cinste; şi nici lăcuitariloră acestoră ţeri n'au lăsată să le fie cu pagubă trecerea acestoră Paşi, că şi chiria loră şi tóte conacele au plătită elă cu bană. Într'acestă ană şi Mengli-Gheref Hanul, pofţindu-se de au mersă la Pórtă, mare cinste i-au făcută Împératul, care nici ună Hană n'au avută atăta cinste ce au avută acestă Hană; şi întorcându-se de la Pórtă, aşedându tóte trebile, au purcesă la Crimă la luna lui Septemvrie.

Pentru supunerea Tătariloră Nohaf despre Grigorie Vodă.

La cătă cale şi supunere i-au mai adusă până la anul 7238, încă nu amă trecută a nu scrie. Ântéiu pentru tóte gâlcevele şi davalele Tătariloră, cu câte se acolisiaă ei de Moldoveni, ună cerendă robă, alţi cală, boi, şi altele nenumărate de totă felul de dava, năpăstă, de care pururea erauă învéluiţi Moldovenii; că davalele loră nu aveău sfîrşită nici o dată, şi era supărată marginea şi ţera despre dênşii. Însă acuma la purcesul Hanului, stringându-se ei cu toţi, Mirzacii, şi capetele înainte Hanului, au stătută cu toţi la ună cîvêntă, pofţindă numai să se facă slimă, arêtândă multe strimbăţăi că au despre Moldoveni, socotindă că de oră lua ei acea voie de la Hanul să se facă slimă, cu acésta să'şi pótă face rêsplătire pentru călcările ce li s'au făcută loră în vremea oştirei. Ce să vedeţi dără, cum i-au întêmpinată şi Grigorie Vodă; că trâmîtendă acolo boieri vechi, de au stătută cu Nohaf la Divanul Hanului, prin mijlocirea Hanului avêndu-se Grigorie Vodă în bună prietêsugă cu Hanul, cum şi cu alţi toţi ai curţei lui, i-au oborîtă tare pre Tătară; că au isprăvită hogetă la acésta, pentru tóte davalele oră câte ară fi avută Tătarii a cere la Moldoveni, sêu şi Moldovenii la Tătară, de cândă megiesescă ei cu Moldovenii şi până acum, să fie tóte tăiate, nemică să nu aibă a mai cere, nici Tătarii la Moldoveni, cum şi Moldovenii la Tătară. Şi au rămasă ţera în bună odihnă, şi în mare rêsufare despre Nohaf; şi osăbită de acésta, i-au chivernisită Grigorie Vodă pe Nohaf, de i-au făcută şi zapisă Mirzacii, şi Că-

piteniile cu mare legătură, întru acestu chipu numai pe unde le voru arêta vechilii domnului de pe margine, adecă Sărdarul, și alți Căpitani Pircălabi, locu de pășiune dobitoceilor, în locul Moldovei, atăta se pășescă bucatele lorți pe pământul Moldovei, cu sciință, și cu voie, eră mai multu se nu se întindă; și ei se plătescă hacul pământului, câtu li s'au orônduitu. Și până la atăta rămăsese de călcați și de supuși Nohaii, câtu ei la atăta smerire nici o dată nu mai venise; însă mai pre largu veți înțelege din tălcuirea hogetului, și a zapisului care s'au scrisu și aice deplinu, precumu scriu cele Turcesci.*)

*) Pe acéstă vreme, și la acestu Domn, și la acestu velétu 7238, Octomvrie în 10 zile, ne-amu născutu și noi fiul dumisale lui Vasili Kogălniceanu fiindu vel Căpitănu de Iași, și Hatmanu dumnului Constantinu Ipsilanti, frate cu Manolaki Ciurci-bașa, pe care l-au omoritu Pôrta, avêndu feciôrți pe celu mai mare pe Aga Enaki, fiindu Agă lungă domn, și fiindu iubită mării seles lui Grigorie Vodă Ghicai. Atunce m'au botezatu și pe mine părintele dumisale Constantinu Ipsilanti, marele Hatmanu, și m'au scosut nume din boteđu Enaki, pe numele fiului dumisale Agăi lui Enaki, pentru că avemu frate mai mare de lă chlema Constantin Kogălniceanu; pentru acêsta au socotit s'au dă mie Enaki Kogălniceanu, pe numele fiului dumisale; pe care Domnul Dumneđu s'au pomenescă întru împărăția sea. Eră la măriea sea Ionu, Ionu Neculai Mavrocordată Vodă, amu intratu în curtea mării seles la slujba copilariei din casă, la velétu 7254, de amu slujitu cu dreptate până au venit eră măriea sea Ionu Grigorie Ghica Vodă, și eră amu intratu la slujba copilariei din casă, până au mers Măriea sa cu domnie la Bucuresci, făcend schimbare cu măriea sea Ion Costandin Mavrocordată V. V, domniea a treia a mării seles Ionu Constantin Neculai Mavrocordată V. V și eră ne-au cerutu domniea pe câți-va copii de ômeni, a boierilor, pe Andrei Donici, și pe Costin Cătarciu, și pe Mihailaki Jora, și Andrei Beldimanu, și pe Costin Negri, și alții. Apoi s'au mazilită măriea sea, și la 1749 Avgustu în 20, au luat domniea Moldovii măriea sea Constantin Mihai Racoviță Cehană V. V; și viind măriea sea la scaunul mării seles pe la Dechemvrie, m'au făcut și pe mine ca pre unu copilu Comisă ală treile, și amu slujitu totă domniea mării seles, în Moldova, până la schimbarea mării seles, de au mers la Bucuresci la 1753, făcend-mă atunce Comisă ală doile, slujindu lă și totă domniea țerei Românesci. Apoi m'au făcut vâtavu de copii, în locul lui Costaki feciorul lui Giuvaergi Manolaki, care împlinindu-se doi pol ani a domniei, s'au făcut eră schimbare Domnilor: mers'au Constantin V. V. Racoviță eră la Moldova. S'au mazilită Matei Ghica V. V. de la Moldova, și la Bucuresci au luat domniea Constantin Vodă Mavrocordată; eră Matei Vodă nu s'au mai învrednicit la domnie. Eră noi mergendu la Moldova la 1756 Mart, la Focșeni m'au făcut vâtavu de Aprodi, și pe alții. Și viind la Romanu, amu făcut sfințele Blagoveștenii, și de acolo peste două zile amu purcesu la Iași, sosind spre săptămâna patimilor la Iași. Și după ceremonie, a doua zi au făcut și boeriile, făcend mare Logofet pre dumneal lui Ion Bogdanu, și pre D-lui Manolaki Costaki vel Vornicu de țera de giosu, și pre D-lui Iordaki Balșu vel vornicu de țera de susu, și pre D-lui Vasili Razu mare Hatmanu, și Postelnicu mare pre Lăscăraci Giani, și pe Dumitrașcu Paladi vel Visternicu, și pe D-lui Vasile Rasetu vel Spătaru, și pe D-lui Ioniță sin Toderășcu de la Roman Cantacuzino vel Banu, și pe D-lui Ioniță Cantacuzino fiul Domniei sale Logofetului Iorgaki Cantacuzino vel Agă, care au fost stătu și Cămărașu mare în domniea cea d'antău până a nu merge la Bucuresci, și pe Iorgaki Costaki Vensi vel Paharnicu, și pe Enaki Costantaki vel Stolnicu, și Pircălabu la Galați, și pe Iorgaki Hrisoculeu Alistarhu vel Comisă, și pe Manolaki Giani vel Sărdaru care pe urmă s'au învrednicit și la domnie atătu la a țerei Românesci cătu și la Moldova. Pe acéstă vreme, ne aflam și noi în boierime, vătăjia de Aprodi; pe care vreme fiindu că arsese curțile domnesci, până a nu merge la țera Românescă, și atunce apucându-se au

Judecata și aședământurile cu Tătarii aloe sunt.

Surețul hogetului ce se chiamă Ibra, făcutu de măriea sea Mengli-Gherei Hanu, la purcesul măriei séle de la Bugégü la Crimü, veleatü 7238 Septemvrie 6.

Pricina acestüi scrisori adevărate, acésta este, adecă la anul acesta 1141, măriea sea prea înălțatul și milostivul stăpănu Mengli-Gherei Hanu, fiul măriei séle lui Hagi Selimü-Gherei Hanu, însuși măriea sea venindü în părțile Bugégului, pentru ca să puie la bună tocmelă și alcătuială tóte lucrurile Nohailorü Bugégului ce se află locuitori pe locul Moldovei, și pe alte olaturi aprópe; și cu nevoița măriei séle, orönduinduse din locul Moldovei numai 32 césuri de-alungul, și douë césuri de-a curmedişu pentru aședământul și locuința lorü a Nohailorü, vechiliü despre amëndouă părțile mësürändü și hotărändü acestü locü; așjdere și pentru câtă supărare și stricăciune s'aü făcutü locuitorilorü Moldovei în vremile rëscólei, aședändü, și alcătuindü măriea sea tóte aceste trebü, cu a sea bună și înțelëptă tocmelă, după hatișeriful Impërătescü aședändu-le măriea sea cu legături, precum însemnéză în hogetul ce s'aü scrisü; venit'aü înaintea măriei séle, și înaintea judecății vechiliü moldovenesci, și aü arëtatü jalobă dîcëndü că: «fiindü noi raea cu haraci a Impërăției, la vremile cândü aü venitü într'aceste părți Cătanele, Nohail Tătarii ne-aü robittü copiii, și femeile, și pre mulți i-aü vëndutü în alte părți de locü, așjdere și alte robii și prăđi aü făcutü în pământul nostru a Moldovei, și de îndelungată vreme până acmu Nohail n'aü părăsittü nici odată a ne supăra cu felü de felü de prăđi și de supărări, și pre mulți din noi din Moldoveni, förä de vină, și förä pricină aü omorittü, și aü rănittü, pentru care aceste dosăgi și supărări, după fermanurile Impërătescü ce ni s'aü datü noë mai dinainte, și acmu poftimü dreptate, și ne rugămü ca să nu fimü păgubași, de câte ne jeluimü, ce după cum scriü fermanurile Impërătescü ne rugămü să avemü dreptate.» Intru acestasu chipü arëtänduși jaloba Moldoveni, Nohail äncă aü rëspunsü cu jalobă plängënduse de strämbătate despre Moldoveni, și dîcëndü precum că: «de multă și îndelungată vreme și până astăđi locuitorii Moldovei multă stricăciune ne-aü făcutü în bucate, și în dobitocele nóstre, și cu destule furtișaguri Moldoveni viindü în olaturile nóstre, ne-aü jăcuitü, furändü, și smomindu-ne robii și bucatele nóstre, și cu de acestü felü de supărări, până acuma amü fostü totü dosiți și supărați de Moldoveni, de care și noi ceremü de la Moldoveni tóte ce ne-aü luatü, fățiși séü furiși, adecă robii, róbe, bucate, și alte ca de aceste strimbătăți ce amü avuttü de la Moldoveni din ceputü și până în đioa

isprăvitü numai partea Divanului și a Spătăriei, bisericile, divanul, cămara. Érä haremul fiindü că rămăsese nefăcutü, viindü de la Bucuresci, aü orönduitü pe fratele meü Dluü Constantinü Kogălnicënu vel Medelnicertü, chiełtuitorü asupra facerii caselorü haremului, fiindü că nu le făcuse măriea sea Matei Ghica Vodă, în doi poi ani ce aü ședuttü în Moldova. Și pe noi, fiindü vätarü de aprođi, m'aü orönduitü bumbașirü asupra curților, avëndü și toți țiganii Domnesci în séma noastră; isprăvindu-se până în tömnă cu feredeu după cumü aü poftittü la 1756 Octomvrie. Érä la 1757 Martiü, aü venitü mazilia. — Adaostü de Enaki Kogălnicënu.

de astăzi.» Intr'acest chip arătându și Nohail strimbătate, șocotitus'au că a se îndrepta și a se așeza pira acesta despre ambe părțile, multe cuvinte, și price și gîlcéva s'arî face, și a se curma pira despre ambe părțile cunoscîndu-se a fi unî lucru greî, mîria sea Mengli-Gherei Hanul însuși au șocotitî despre ambe părțile, din ceputî și pînă în sfîrșitî, cîte gîlcevi și strimbătîți s'au făcutî, și despre o parte și despre alta, între tôte sê rêmle împăcaciune, și făcîndu-se ibra și aședămîntî între ambe părțile sê se pîrăsescă și Moldovenii și Nohail de tîtă pricea și pira, și gîlcéva ce au între dînșil, și intru acestî chip sê se curme tôte cuvintele. Mîria sea Hanul cu a sea înaltă minte și șocotelă, șocotindî a fi lucru cu cale și cu cuviință, precum cu adevîratî așa este, și lîcuiitorî de ambe părțile înaintea mîriei sêle Hanului s'au învoitî, și au trîmisî sê facă sulfî și ibra, pîrîsîndu-se de tôte gîlcevile ce au avutî între dînșil și lîsîndu-se de a mai cere unî de lî alțiî pagubile sêu stricîciunî ce arî fi avutî din ceputî și pînă în dîoa de astăzi. Decî dupê șocotela mîriei sêle Hanului, Nohail și cei ce se află lîcuiitorî, și cei de pin pregiurî, toți Mirzacii, și Tîtarîl, cu micî cu mare, pîrîsîndu-se de tîtă davaoa și pricea ce au cu Moldovenii, dupê șocotela legîl, și a judecîței, prin mijlocirea vachililorî nêmului Nohăescî anume: Aslamî Mirza din nêmul lui Ora-olu, și Caspolatî Mirza din nêmul lui Mamai-olu, și Ismailî Mirzadin nêmul lui Or-Mehmetî-olu, așîderea și despre partea domnului Moldovei Grigorie Vodă Scîrlatî-zade, și despre partea a tîtă boierimea și lîcuiitorî țerei Moldovei, fiindî vechilî din boierîl domnului Moldovei, Enaki Logofêtul, și Alecsandru Postelnicul înaintea judecîței, lîsatî-s'au și s'au pîrîsitî de tîtă davaoa și pricea ce au cu Nohail din ceputî și pînă acmu. Decî vechilîl despre ambe părțile, intr'acesta chipî învoîndu-se, au făcutî unî cître alțiî ibra și sulfî, și bună învoelă, și poftă, s'au învoitî și s'au îmbrîcatî dupê pofta lorî. S'au scrisî acestî hogetî la mijlocul luminîl lui Seferî la anul 1142. Marturî, Sefer-Cazi Mirza, și Rel-Calga marturî, Mehmetî-Mirza marturî, Salușî-Mirza, Mansirî-olu marturî, Adâl-Beîu Caigatî marturî, Murtaza-Aga, Șaulhanî-Cazi marturî, Cazi-Beîu marturî, Huabdule Cazi Aga, Husăinî-Aga marturî, Fetula-Efendi marturî, Mustafa-Efendi marturî, și toți alțiî din divanul mîriei sêle Hanului marturî.

**Suretul zapisului Tîtarilor Nohail ce au datî la mîna mîriei sêle lui Vodă.
Velétî 7238 Septemvrie 6.**

Pricina acestui zapisî este precum în anul 1141. Mîria sea înălțatul, și milostivul stăpînul nostru Mengli-Gherei Hanî, trîmițîndî arzî la Impîrătîe, pentru ca sê ni se orînduescă din pîmîntul Moldovei locî de aședămîntî și de pîșunarea bucatelorî, dupê arzîl mîriei sêle, cu sciînța mîriei sêle domnului Moldovei, orînduîndu-se cu fermanî Impîrătescî din pîmîntul Moldovei 32 cêsuri de-a-lungul și 2 cêsuri de-a-curmezișul, care locî fiindî din ceputî chiarî locî moldovevescî, și de folosul și hrana pîmîntului Moldovei; mîria sea Hanul, împreună cu mîria sea Pașa pîzitorul Tighinei cu Hatîșerifî Impîrătescî

aū hotăritū, și aū măsuratū, și aū lămuritū hotarul acestui locū mai susū pomenitū, orōnduindū pentru cei ce vorū lōcui pe acelū locū a Moldovei, 32 cēsuri de-a-lungul și 2 cēsuri de-a-curmezișul, sē\dea, osēbitū de ușurul ce este obicīnitū plată, și chirie pentru locū. Care legătură noi amū primitū, adecă : pentru Nohail ce vorū lōcui pe acelū locū a Moldovei, sē\și dea ușurul și hacul pēmētului și tōtă plata deplinū. Și cu învoința nōstră și a tuturorū bătrīnilorū nostri, făcutu-s'aū și hogetū dupē legea nōstră, întru care s'aū însemnatū tōte legăturile aceste cu carele noi toți ne-amū legatū, și amū priimitū, și dupē cum însemnēdă hogetul, aședate fiindū aceste tocmele și orōnduiele, noi toți, aședēndu-ne ca sē lōcuimū pe partea locului Moldovei, unde ni s'aū poroncītū. Inșă cunoscēndū noi că pentru pășunatul dobitōcelorū nōstre omū avea lipsă și strimțore, agiuns'amū cu rugāminte la divanul măriei sēle Hanului stăpānului nostru, rugāndū și cucerindu-ne ca sē ne isprăvēscă puțină nevoie, numai pentru dobitōce și păstorii nostri sē se pōtă pășuna pe une părți de locū a Moldovei, de pre care ne-amū rădicatū noi, fiindū acele părți de locū de acēstă dată nelōcuite de raiaoa Moldovei, și deșerte aflāndu-se acele părți de locū, ne-amū rugatū ca sē avemū voie a ne pășuna dobitōcele nōstre o sēmă de vreme. Decī măriea sea Hanul, milostivindu-se asupra nōstră, trāmis'aū către măriea sea domnul Moldovei cinste iarlicul măriei sēle, și despre partea nōstră a Nohailorū pe Caspolatū Mirza anume, și pe Cante-mirū Mirza, și pe Ișū Mirza, și pe Sultanū Mambetū Mirza, împreună cu omul Măriei sēle, cu poftă pentru acēstă ispravă ; cariī împreunāndu-se cu măriea sea, și arătāndu-se pofta și rugāminte nōstră, răspunsu-le-aū măriea sea, cum că acele locuri suntū pentru trebuința lōcuiitorilorū Moldovei, și pe urmă pe acele locuri este sē se așede și sē lōcuēscă raiaoa Moldovei. Întru acesta chipū arētāndu-le măriea sea domnul Moldovei, Mirzacii acei de mai susū pomeniți, vechilii nostri, răspundēndū într'acesta chipū, s'aū apucatū, de vreme că acele părți de locū pre care poftimū noi sē ne pășunāmū dobitōcele se aflā deșerte de acēstă dată de lōcuiitori, pre acele părți de locū poftimū sē ni se dea voie de pășunatū o sēmă de vreme ; éră în părțile ce orū fi trebuitōre pentru locuiitoriī Moldovei sē nu ne atingemū, ce numai sē pășunāmū în părțile unde ne vorū arēta Ispravnicii și zapciiī marginelorū Moldovei ; éră peste voia lorū sē nu avemū a călca aiurele, și despre care ne arū arēta ei că este de trebuința lōcuiitorilorū Moldovei îndatā fōră nici-o întār-diere sē avemū a ne rēdica dobitōcele ; și osēbitū de acēsta, apucēndu-ne noi sē dāmū măriei sēle Domnului Moldovei alāmū îndoitū pe bucatele nōstre. Măriea sea plecāndū către pofta și poronca măriei sēle Hanului, și sfātuindu-se la acēsta și cu ai sēi boieri a Moldovei, într'acestū chipū aū datū răspunsū dicēndū : precum pentru pășunea dobitōcelorū, de-omū cum-va păși noi peste legăturile și aședēmētul ce se însemnēdă mai giosū, nici unū cēsū sē nu ne lase dobitōcele pe locurile Moldovei sē le pășunāmū ; așijderea și dobitōcele nōstre sē aibă a se pășuna numai pe acele părți de locū care ne-arū arēta Dumnealui Sērdarul și Dumnealui Căpitanul de Codru, și afarā din cuvēntul acestorū boieri a măriei sēle, nici unū pasū sē nu pășimū, nici sē facemū câtū de puțină supērare cui-va, nici sē cutezāmū a face pe pāmēntul Moldovei lō-

cașă aș sălașu pentru păstorii nostri, ce numai se aibă a'și purta păstorii nostri după obiceiul lor câte o oba în caru; érá din oba afară, pe locurile acelea, se nu fimu volnici a bate pară, séu țerușu; fórá de câtu vitele nóstre fiindu la ernaticu, și fiindu trebuință pentru vițelii nostri se stea sub acoperământu, numai pentru vițelii nostri se avemú voie d'inceputul erneli până în sfârșitu, a ne urzi pe locurile unde ne aru aréta zapciil mării sele câte o colibă ce se chiamă tătăresce aranú; noi singuri se avemú a le urzi la începutul erneli, și érá noi singuri se avemú a le strica la sfârșitul erneli. Érá de nu le-amú strica, pe cum ne apucămú, ómenii mării sele se aibă a le da focu, și a ne rădica cu totul. Așijderea și din stăpânii dobitoceleorú, carií orú avea dobitoce la ernaticu séu la vácăritu, Mírzacií fiindu, séu Cara Tătari, fiindu trebuință se'și cerceteze dobitocele, de arú vrea se mérgă la dobitoce se le védă, se aibă a merge ántéiú la boierii mării sele diregătorii marginelorú, adecă la Sêrdarul și la Căpitanul de Codru, și la Părcălabul de Lăpușna, și arétându și nevoia și trebuința lorú ca se mérgă se'și védă dobitocele acolo unde se pășunéđă, așa cu sciința lorú se aibă voie a merge; érá fórá de voia și cuvântul acestorú boieri, nime din noi se nu aibă voie a călca pe părțile Moldovei. Érá de s'arú afla cine-va din Nohai cu pricina dobitoceleorú se vie pe locurile Moldovei, orí păstorii nostri cu vre-unú chipu de s'arú ispiti a face vre-ú nú supărú odăilorú, séu finețelorú ralelei locuitorilorú Moldovei, séu de s'arú afla cine-va din Nohai, séu dintr'alții, și s'arú ispiti a face câtú de puținú valú séu câtú de puținá stricăciune finețelorú, odăilorú, dobitoceleorú, pânilorú, séu séménăturilorú, unul ca acela se aibă a se prinde, și legatú se se trămită la Iași, și acolo se i se dea certare precum se cade. Și pe locurile unde s'arú pășuna vitele nóstre, orí cândú ne-arú aréta și ne-arú dice boierii ce s'aú dísu mai susú, cum că părțile acele suntú trebuitoare pentru locuitorii Moldovei, îndată se avemú a ne rădica dobitocele de acolo fórá de nici o întârziere și price. Érá pentru alámul îndoitú, apucându-ne noi ca se dămú mării sele Domnului Moldovei, măriea sea n'aú primitú a ne lua alámú îndoitú, și ne-aú arétatú că gândul mării sele nu este se iee de la noi alámú îndoitú, nici se lăcomesce a lua de la noi bani îndoiți pentru pășunatul dobitoceleorú nóstre; ce numai pre câtú însemnéđă în hogetú atáta primesce și măriea sea se iee de la noi. Pentru care și noi ne-amú apucatú ca se dămú deplinú precum însemnéđă în hogetú, tóte deplinú fórá nici o pricină și pregetú, și afară din hotarul acesta la nemică se nu pășimú, nici cátu'i o palmă de locú, nici prin dobitocele nóstre se nu avemú a supune, și a tăinui dobitocele ralelii, saú a negușitorilorú. Și dintr'aceste legături din tóte câte s'aú pomenitú mai susú, de omú păși câtú de puținú și de n'amú pázi aceste legături tóte, se aibă voie măriea se a ne scóte tóte dobitocele afară de pe locul Moldovei. Decí într'acestú chipú, ca acela ce ne este noué în folosú, după buna și înalta socotélă a mării sale Hanului, vechilií nostri viindú cu răspunsú înaintea mării sale Hanului, înaintea divanului mării sele, noi toți amú primitú acéstă legătură și acestú răspunsú ce ni 'l-aú datú despre partea mării sale Domnului Moldovei, și tóte le-amú primitú noi cu toți Mírzacií și bétrânii Nohailorú, și ne-amú apucatú că de omú păși câtú de puținú afară din hotarul acestuí zăpisi, măriea sea Domnul Moldovei se aibă a ne goní do-

bitócele peste hotarul celú de două césuri. Intr'acésta chipú ne-amú legatú cu toți cu acestú temasucú alú nostru, carele pentru ca sê fie tare și incredințatú că cu sciința și cu pofta nóstră a tuturorú s'au scisú, s'au alcátuitú, și s'au datú la mâna mării sêe Domnului Moldovei lui Grigorie Vodă, la mijlocul luminei lui Seferú în anul 1142.

Isclîfi: — Șitacheiú, Ismailmîrza, Batârmîrza, Kelmehmetú, Docuzolu, Aslanolu, Nevrutmîrza, Hagibeiúmrza, Aslanmîrza, Giaunmîrza, Mamaiolu, Kaziolu, Azametolu, Aliolu, Iskendermîrza, Isufbeiorú, Hagibeiúmrza, Canmîrzaolu, Mehmetolu și Beimîrzaolu.

Aice amú scrisú pentru cei nemulțămitori și lacomi, cum îi tîmpină Dumnezeu și păcatul lorú.

Era unú boierú de țéră anume Dumitru Macri Banul, carele era fôrte socotitú, și destul miluitú de Grigorie Vodă, că, precum ați cetitú înapoi, că ântéiú îlú făcuse Banú mare, éră mai pe urmă schimbându'lú din bănie 'l-aú făcutú Staroste de Cernăuți; și îlú avea Grigorie Vodă în cinste și în trecere ca pe fieșcare din boierii mari. Déră elú ce mulțămită aú datú lui Grigorie Vodă! Că nu 'i-aú sositú, nici s'au îndestulatú de câtă bogăție avea, fiindú mai bogatú de câtú alți boieri, ce încă s'au sculatú, și din slujba vácăritului de la Cernăuți ce'i dedese Grigorie Vodă în séma lui, aú făcutú vicleșugú și aú furatú o somă de bani din vácăritú, și dintre altele din tóte ce i se dîdese în sémă, s'au aflatú vicleanú. Acestú felú de mulțămită aú datú acestú boierú lui Grigorie Vodă, pentru cea multă milă ce'lú miluise. Ce Dumnezeu celú dreptú ce nu priimesce strimbătate, n'aú suferitú, ce 'l-aú tîmpinatú, că aú aflatú Grigorie Vodă vicleșugul lui, și aú trâmisiú pe vátavul de copii și 'l-aú adusú pe Banul Macri în fêre și în urgie de acolo de la Cernăuți, și 'l-aú pusú la închisóre. Însé fiindú acestașú domnú milostivú, cum ați cetitú înapoi de bunătatea lui, altă pedépsă nu 'i-aú datú, precum i se cădea ca unui viclenú, fôră câtú cinci pungi de bani aú luatú de la dînsul glóbă la Visterie, și paguba ținutului ce făcuse, și éráși 'l-aú slobođitú lipsitú din cinstea ce avusése, și aú făcutú staroste în locul lui Macri, pre Radul Racoviță Jignicerul, feciorul lui Dimitrașcu Hatmanul.

Totú intr'acestú anú făcut'aú Grigorie Vodă și acéstă pomană: Era unú obiceiú rău aice în țéră: pogonăritú de vii, scornitú de alți domni vechi mai din nainte; pentru care din pricina acestui obiceiú, multe vii a mônăstirilorú și a altorú pămîntení, sê pustiesc. Acestú domnú Grigorie Vodă socotindú'l a fi obiceiú rău, din bună voia sa neîndemnatú de boieri, ce din singură socotéla sa socotindú că nu'i dreptú sê dea ómenii și pogonăritú și vácăritú, ce aú rădicatú pogonăritul și aú poroncítú sê nu mai fie, și aú rîmasú rîsuflare și ómenilorú și domnului vecinícă pomenire plată de la Dumnezeu. *)

*) Până aice Cronica este tradusă grecesce în manuscriptul ce se păstrează în biblioteca regală din Paris. — Pe lingă aceste apoi mai adaoge și Enaki Kogălniceanu următóarele: — Acestú Domnú Grigorie Vodă, după ce aú făcutú alte multe și bune în pémîntul acesta, a

Și petrecându Grigorie Vodă în veselie și cu bucurie, și prea bine ocărnuind, și împlinind în domniea acesta șese ani, au cerut domniea țerei Românesci. Și făcându-se schimbare între Grigorie Vodă domnul Moldovei și între Constantin Vodă, feciorul lui Nicolai Vodă Mavrocordat domnul țerei Românesci, s'au gătit Grigorie Vodă de merindele cuviincioase pentru cale, asceptându pre Skimni-Agasi ce era rânduie de la Impărăție ca să rădice pre Grigorie Vodă din Moldova, și să'l ducă să'l așeze în scaunul țerei Muntenesci. Și așa după obicei, pornindu-se, 'l-au dus de 'l-au aședat în Bucuresci în scaun.

SFÎRȘITUL CRONICEI ANONIME.

Moldovei, au mai făcut și un turn mare, și mai nalt de cât toate turnurile mănăstirilor de-asupra porții curții domnesce, puind și un clopot mare. fiind și ceasornic de bătea toate căsările țerei, de se auzea peste totă hora, și mai gios de ceasornic făcu un loc împregiurul turnului acoperit cu feră albă, de ședea meterhanéoa Domnului de bătea în toate țilele chindea cea obicinuită, petrecându Domnul cu veselie și cu bucurie, care nu cred că a fi petrecut altă Domn, chivernisind și pre toți pământeni cu bună cărmuire de care erau toți mulțumiți. Și petrecându totă domniea cu libov, și cu zeefeturi, și cu plimbări, cu totă curtea mării se, la care împlinind întru această domnie ani șese, s'au apucat de 'și-au isprăvit domniea țerei Românesci.

LEATOPISEȚUL
ȚEREI MOLDOVEI

DE LA A DOUA ȘI PÂNĂ LA A PATRA DOMNIE A LUI
CONSTANTINŢ MAVORCORDATŢ V.V.

DE

SPATARUL IOAN CANTA

(1741—1769)

A doua domnie a lui Constantin Mavrocordat Vodă,

După ce au venit aproape de Iași Constantin Vodă, eșitu-i-au înainte totă boierimea, cu multă bucurie, știindu-l din domniea d'ânteiu că este om blând și bun, era a patra și au boierit după obicei: Sandul Sturza vel Logofet, Costaki Razul vel Vornic, Iordaki Canta vel Vornic, Ianaki Grecu Hatman, pre feciorul lui Adămiță vel Postelnic, Andrieș Roset vel Spatar, Manolaki Costaki vel Ban, Ștefăniță Roset Pribagul vel Paharnic, Toderu Păladi vel Visternic, Ion Bogdan vel Stolnic, Chiriță Dracul vel Comis, Iordaki Ruset Baston vel Medelnicer, Dumitrașcu Păladi vel Clucer. Și după ce au boierit pre acesti veliți boieri, au făcut și altă socotelă; au pus trei boieri judecători în Iași, pre Ion Neculcea biv vel Vornic, pre Iordaki Dulgheriu Grecu biv vel Postelnic, și pre Aristarhu Hrisosculeu biv vel Ban, să fie împreună cu veliții boieri la toate trebile, judecățile și sfaturile nelipsite, și le-au rânduit și lea câte 50 lei pe lună fiescă căruia boier. Așijderea au mai ales și câte un boier mazil, și i-au făcut Ispravnic pre la toate ținuturile, și le-au dat ținuturile cu slujbele în mânele lor; și le-au ales să iie răsura jumătate mai mult de cât soțiile lor. Au mai ales și pre alți boieri mazili, cari n-au încăput la boierii și la Ispravnicii, și au fost în rândul veliților boieri; pre toți aceia au poroncitu să pue la slujbe, și le-au rădicat dăjile, să nu deie nemică, nici feciorii lor. Pre mazilii din rândul de gios le-au pus dăjdii ușore. Rădicat au dăjdia tuturilor mănăstirilor, și a tuturilor preoților, și a diaconilor să nu deie nemică. Câte judecăți se făceau, toate le scrieau la condica judecătoriei din Iași, și Ispravnicii pe la ținuturi. Când făcea divanuri, toate judecățile le orânduia la boierii din Iași sau la Ispravnicii ținuturilor; era decă nu le plăcea omenilor judecata boierilor, veniau la divan cu mărturia boierilor, și însuși el cerceta mărturia; și după cum socotia așa și hotăria. Ales au șese logofeți de taină de stat înaintea lui, cetia răvașele și le făceau răspunsuri; era trei logofeți pune pecetea domnescă și toate răvașele le scria la condică. Era Izbașa om din curtea lui; acela strîngea toate răvașele de la omeni, și le scotea răspunsuri fără de nici o cheltuie; ce numai ce dau dieilor câte două parale răvașul. Ispisocelă câte mergea la densus toate le scria la condică; mănăstirilor au făcut obicei vecinilor, să lucreze după cum au lucrat și mai înainte; era alți omeni străini cari voru ședea pre moșiile lor, să lucreze numai câte 12 zile, și să le deie a deca din toate. Boierilor și mazililor le-au făcut obicei să lucreze cu omenii lor, cari oru ședea pre moșiile lor cât le va fi voia și cât oru pute. Inse numai aceia ce voru ședea pre moșiile lor să lucreze, era pre alte moși a altor omeni să nu se întindă a stăpâni. Pre țera au scos antei bani stégului câte o sută cinc parale noi; acele cinc parale să fie a boierilor ce voru strînge bani; era o sută parale să meargă la Visterie. Aședat au să fie

patru ciferturi într'unu anu; câte o sută cinci parale se dea fiesce ce omu căsară; holteiu celă cu părinți câte cinci deci și cinci parale; și le-au dată peceți tuturor tipărite, anume pe fețele lor, numele și porecla; și după ce s'au cisluită le-au dată zloțai și isvode, și la Visterie le-au scrisă la condică. Făcut'au obiceiă zloțai să nu supere pre omeni cu nemică, ce dintru acele cinci parale se și cumpere mâncare, fină, grăunțe, și ce le ară trebui tôte cu ban să și cumpere. Alte obiceiuri rele ce erau mai înainte se nu fie, nici spurcatul și stingerea norodului, acelă cu nume urită vâcărîtă, (numai Greciloră dragă fôrte), se nu fie, nici pogonărită, nici conita, nici adăoșagul, nici jacuri de ciocoș se nu umble prin omeni asuprindu'i. Țerei de giosu le mergea prea bine, eră țerei de susu fiindă prădați de oșteni, și lipsiți de pâne le mergea mai greă; cam fugiau din cel sêraci, eră cel mai cu puținți erau mulțumiți. Dat'au mare strinsore de cercau pre omeni, și pe unde îi aflău îi băteau; eră pre vornici carii tăgăduiau pre omeni, îi dau pe ulițe și i trâmiteau la ocnă. Mai adeverit'au că de i va eși somă bună de ban, a rădica desătina și vâcărîtul boieriloră mazili și mănăstiriloră, și toți s'au bucurat. Boieriloră celoră mari au dată câte cinci deci și șese omeni scutelnici, altoră boieri mazi câte două-deci, câte cinci-spre-dece, câte dece, câte cinci și câte patru omeni scutelnici. Dat'au și la giupănese sărace câte cinci-spre-dece, câte dece omeni scutelnici, socotindă după boieria bărbăților lor.

Au venită de la Pôrta ună Turcă cu fermană se ia pre Lupul Aga feciorul lui Anastasi Vornicului de lemne; fermanul scriea la Constantină Vodă se caute se lă trâmite la Țarigrad, și se i scrie tătă averea după pira Turciloră și a Lipcaniloră din Hotin, dicendă că i-ară fi jăcuită Lupul Aga fiindă Părcalabă în ținutul Hotinului, și cum că au fostă agiunșă cu Moskalii și este bogată fôrte. Deci măriea sea au cercetată, și dovedindu-se că Lupul Aga nu este vinovată, prin marturii din Moldova și prietenii sei de la Țarigrad, au scosă pre Lupul Aga dintr'acastă primejdie; chieluit'au atunce Lupul Aga șapte deci și cinci de punți de ban; eră măriea sea și cu boierii două-deci și cinci de punți de ban. Așa este năpasta turcască.

Intru acestă ană 1742, au venită de la Pôrta multe havalele asupra țerei; la Voia au trâmisi 800 salahori; 150 care cu câte-va mil chile grău, le-au trâmisi la Pôrta. Lui Casap-bașa i s'au dată câte-va punți ban, de au cumpărată omeni lui oi Impărătesci.

Cnézul Romanțovă, solul celă mare Moskicesc, s'au întorsă de la Țarigrad, și viindă erna la Tighină cu trei mil omeni, au zăbovită două luni; și după poronca Porții, de tôte ce le-au trebuită țera le-au purtată de grijă până la puresul lor. Venit'au de la Sant-Petersburgă și solul celă mare turcesc, și eră răși țera le-au purtată de grijă de tôte ce le-au trebuită, până l-au trecută Dunărea la Galați; și aceste havalele au cuprinsă mare somă de ban. Și pentru aceea și Constantină Vodă au mai adaosă câte două ciferturi pe ană, adică șese ciferturi pe ană.

Totă într'acastă ană 1742, măriea sea Elisaveta Petrovna, fata marelui Petru Imperatoră a tătă Rusia, au stătută Imperatriță a tătă Rusia. Coronația ei au fostă într'acelașă ană 1742 Aprilie 25 zile. Mai susă pomenitul Antonie

Mitropolitul Cernigovului (carele întâi a fost mitropolitul Moldovei), s'a învrednicit a fi și a sluji sfânta liturghie împreună cu alți Arhieri Sinodalnici, în ziua coronației mării sele, în prea slăvita și Impărătesca cetate a Moskului, în Sobornaia biserică a Adormirii Maicii prea-curate. Pre numitul Antonie Mitropolit, mărirea sea Imperatrița Elisaveta Petrovna, din Cernigov, l-a mutat la altă eparhie mai mare ce se chiamă Beligrad și Oboian; șese ani a fost Mitropolit acolo, și s'a pristăvit acolo în anul 1748 Ianuarie în 2 zile.

Acest domn cu domniea întâi a urmat cu obiceiurile altor domni; era într'acéstă a doua domnie multă supărare a făcut țerei cu obiceiuri noi, și măcar că în doi ani ce a domnit, văcărit n'a scos, dera a scos hărți pre totă luna; și sărac și bogat, și tănăr și bătrân, tot omul se aibă pecete în senu, și pre totă luna cerea capuri; și mulți omeni de frică și de sărăcie fugiau prin munți și prin codri, și mulți periau de frig și de fome, și mulți din fruntașii satelor, s'a primejduit cu ulița, și le-a ras barbele, și câte 20 ciferturi lua pre an.

Cu pisma ce pusese cu alți domni, a adaos mucarelele Visteriei Impărătesci și poclonele la toate porțile, care toate acele a rămas greutate țărilor; și tot norodul îl blestema. Dera acest păcat pte l'a fi răsplătit cu silința ce a făcut de a scos Turcii din țară, cari se lătise prin totă țera, și nu era mult, de reul Lajilor, se se prăpădesc și legea cu totul. Impăratul Turcesc l-a mazilit din domnie, și l-a dus la Țarigrad; era în locul lui a pus domn pre fratele său Ión Mavrocordat Voevod.

Domniea lui Ión Mavrocordat Vodă.

În anul 1743, a încăput domn Ión Mavrocordat Vodă, și a domnit patru ani. Acesta a adaos văcăritul doi lei trei-deci bani de vită erna, și de vitel nou-deci bani; și vera cinci-deci parale de vită. A adaos și ciferturile pe an, câte cinci-deci ciferturi, (?) și un rând de hărți câte trei lei galbenul. Și măcar că toate dăjdiile tot cu spor le-a luat, a scos și goștina câte un spre-dece parale de oie. Atăta pomană a făcut în domniea lui, că a zugrăvit biserica pe din lăuntru cea din curte. Datoriile domniei nu le-a putut plăti, fiind că toate rădema asupra boierilor, și le făcea cine cum îi era vola. El căuta mai mult zefurile cu mese mari, și cu mezile de Țarigrad, și noptea umbla prin țirg cu veselii și cu jocuri; și când s'a mazilit, a rămas dator pre la neguțitori, și altă dată n'a mai venit domn. Impăratul Turcesc l-a mazilit, era în locul lui a pus domn pre Grigorie Ghica Voevod. Patru ani a fost domn; s'a dus la Țarigrad, și după aceea n'a mai eșit domn; la grea sărăcie a rămas la Țarigrad și a murit.

Domniea a treia a lui Grigorie Ghica Vodă.

În anul 7255 Iulie 10, aș domnitu Grigorie Ghica Vodă, numai de la Iulie până la Fevruarie, și aș luatū văcărutul de vēră câte nouă-șeci bani de vită. Scos'aș și pecetii de câte patru lei, și de trei, și de doi, și de unū leu; și de ernală lua văcărutul. S'aș schimbatū cu domniea în țera Muntenescă; ernală în locul lui aș veniit domnū Constantinū Mavrocordatū Voevodū. Între schimbarea acestorū domni s'aș tēplatū o ernală mare, începēndū a ninge din nouă zile a lui Martie, aș ținutū până la sfirșitul lunei și aș peritū multe vite a locuitorilor. Și cu mare greutate aș mersū Grigorie Vodă de la unū scaunū până la altul; șapte ani aș domnitu, și din poronca Impēratului Turcescū aș mersū domnū în țera Muntenescă, ernală în locul lui aș venitū domnū Constantinū Mavrocordatū Voevodū.

Domniea a treea a lui Constantinū Mavrocordatū Voevodū.

Domnit'aș Constantinū Mavrocordatū Voevodū unū anū și șese luni. Văcărītū pre vite n'aș scosū; numai ciferturi pe tōtă luna după rōndulala hārtiilor ce scosese Grigorie Voevodū. S'aș mazilitū și s'aș dusū la Țarigradū; ernală în locul lui aș venitū domnū Constantinū Racoviță Voevodū.

Antēia domnie a lui Constantinū Cehanū Racoviță Voevodū.

Acestū domnū, luandū antēiū domniea prin mijlocirea Grecilorū, a lui Iordaki Stavaraki Spătarū care era cu totulū de Pōrta Impērației Turcesci, și câte vra elū cu Manolaki Spătarū socrul lui, acele făcea. De mare supērare ce aveaū domniū, și boierii țerei, aș prebegitū toți boierii din țeră, unii la Bugēgū la Sultanul Tătārescū, alții în țera Leșescă, alții în țera Ungurēscă; și însciinațāndu-se Impērația Turcescă și Pașii de pre la cetățile Moldovei și de pre la alte sarhaturi de prin pregiurū, aș trāmisū bumbășiri ca sē prindā pre Stavaraki sē'i taie capul, sē'lū ducā la Pōrtă; și prin inijlocirea Hatmanului Costaki Razul, aș scāpatū și aș fugitū, și mergēndū la Țarigradū, cu altā nu s'aș pututū mistui, ce s'aș închinatū la Ortaoa Enicerilorū, și așa 'și-aș scāpatū viēța. Stavaraki mai pățise una ca acēsta și în țera Muntenescă, cāndū aș mersū Mihai Racoviță Voevodū. Constantinū Vodă cu multā chieluealā și cu mijlocirea Pașilorū aș întorsū pe toți boierii la locurile lorū. Aș domnitu cu pace trei ani cu toți boierii bine. De atāta era strāșnicū, cā mānca afionū dimi-nēța și la vreme de chindii bea polinū cu ulciorul, și preste tōtă ȝioa se afla totū veselū, dērū trebile și le cāuta cu tōtă rōnduiala; și-aș plātītū datorile domniei la Țarigradū, și aș cāștigatū cātā-va somā pungi de bani. Dōmna i-aș muritū aice, și copii nu i-aș rēmasū; aș îngropat'o în mōnăstirea Golia. Era o biserică de pētră în Pāpăuși la Botoșeni făcutā de Stefanū Voevodū celū

bătrân; i-au dată toate moşile tatâne-său lui Mihai Vodă, şi au făcut'o mănăstire cu Egumen şi cu sobor, închinând'o la patriarhia Antiohiei, unde este hramul sfântului Nicolai. Au dată agiutor şi la mănăstirea Precista în Roman. Făcut'au şi o biserică de lemn în Focşeni; şi schimbându-se cu domnia de aici, au mers în ţera Muntenescă domn; era aici au venit domn Matei Ghica Voevodă.

Domnia lui Matei Ghica Voevodă.

În anul 7262, au venit domn Matei Ghica Voevodă. S'au arătat multă străşnicie asupra boierilor, dăra nimărui nemică nu făcea; numai câtă să mânia pre vre un boier mare, arunca urgiea asupra boierinaşilor slugi din curtea domnească. Au domnit 2 ani şi 6 luni; multă bine au luat cu dăj-dile ţerei, dăra nemică nu s'au ales, că toţi i-au mâncat Grecii, că adusăse mulţime de Greci cu dânsul. Acesta au aşedat veniturile boierilor. 'L-au mazilit, s'au dus la Țarigrad, şi domn n'au mai putut să mai vie, fiind că Grecii ce'i mâncase venitul domniei lui, mergându la Țarigrad, 'l-au lăsat toţi, şi încă i-au scos şi nume de nevrednic; era aici au venit domn Constantin Cehan Voevodă cu a doua domnie.

Domnia a doua a lui Constantin Racoviţă Voevodă.

Acest domn într'a doua domnie au arătat mare milă şi faceri de bine ţerei Moldovei, şi au mântuit păcatele părintelui său lui Mihai Vodă. Fost'au întâi o dajde grea, văcăritul, scosă încă de Duca Vodă cel bătrân, care s'au fost legat de Antioh Cantemir Voevodă, cu toţi Arhierii ţerei şi boierii, socotind că acea dajde rea şi grea de apururea este de mare stricăciune pământului. Era Mihai Voevodă părintele său, în ală treile domnie, având capichii Greci la Țarigrad pre Aristarh Postelnic şi Constantin Postelnic, (măcar că erau Bezedelile se la Țarigrad, luând Turcii acest obicei după ducerea lui Dumitraşcu Voevodă cu Petru Impăratul Moscui, de avea obicei de da domni zaloge la Pörtă în Țarigrad.) Însă aceşti Greci Capichii, s'au ferit de bezedelile lui Mihai Vodă, şi au scris multe minciuni lui Mihai Vodă, cum că este o pricină la Pörtă, şi de n'a da atunce sute de pungi bani, 'ia veni urgie cu peirea capului; şi Mihai Vodă, nescind vicleşugul Grecilor ce se facă. cu alte dăjdi nu se putea lua acea somă de pungi bani, că ţera acesta era pustie şi strică de Tătari şi de Leşi, şi au socotit că cu altă chip nu se pôte, numai cu dajdea văcăritului; şi stringându pe toţi Arhierii şi boierii ţerei, i-au sfătuit să deslege dajdea văcăritului, şi rumpându blăstemul văcăritului au luat câte 90 bani de totă via, şi măcar că au mâncat Grecii banii aceia fără nici o dreptate, dăra tâmplându-se de s'au mazilit şi Mihai

Vodă într'acelū anū. aū rămăsū slujba vâcărîtului obiceiū. Şi din 90 bani de vită, din Domnū în Domnū, s'aū totū adaosū până în 2 lei 30 bani de vită, până aū luatū şi Constantinū Voevodū în domniea d'ântēiū, cum şi altū doilea. Indemnându-se din rîvnă Dumneđească, şi prin duhovnicescul sfatū alū Preosfinţitului Iacovū Mitropolitul Moldovei, şi sototindū cum că tōtă ticăloşia şi stricăciunea țerei acestia nu este dintr'altă, fōră numai dintr'acea dajde stricătōre şi urită, că măcară că vaci nu rămăsese la lōcuiitorii țērîi, dēră de vreme că vâcărîtului totū trebuia sē dee sumă de bani, şi o babă sāracă ce torcea în furcă sē'şî agonisēscă hrana şi comāndul sēū, trebuia la acea vreme sē dee şi ea bani la vâcărîtū. S'aū sfătuitū cu Iacovū Mitropolitul țerei şi Iōnichie Episcopul Romanului, şi Dositei Episcopul Rădăuţului, şi Inochentie Episcopul Huşului, şi stringēndū pre toţi boierii țerei, făcēndū soborū cu tōtă partea bisericească şi boierescă de obşte, aū făcutū legătură cu mare blēstēmū, şi aū stricatū acea dajde a vâcărîtului. Şi îndată cum s'aū rădicatū acēstă dajde, aū începutū a se întări şi a se immulţi lōcuiitorii țerei; şi de atunce prea bine s'aū îndreptatū țēra. Căpî Domni aū mai venitū pre urmă, în totū chipul s'aū silitū sē strice acea legătură, şi ērăşî sē scōtă dajdea vâcărîtului, aducēndū şi cărpî de la Patriarhii Ţarigradului şi fermanuri Impērătesci; încă întărindū Dumneđeū credinţa numiţilor Arhierēi carîi aū fostū iscăliţi la legătură, nici-de-cum n'aū primitū sē'şî strice legătura testamentului, şi aū rămăsū legătura vecnică. În zilele acestui Domnū aū începutū a zidi mōnastirea sfântului Spiridonū în oraşul Iaşului. Aū domnitū doi ani, 'l-aū mazilitū şi aū venitū Domnū Scarlatū Ghica Voevodū.

Domniea lui Scarlatū Ghica Voevodū.

În anii 1756, aū venitū Domnū Scarlatū Ghica Vodă, carele aū domnitū doi ani, şi chimbāndu-se cu domniea în țēra Muntenescă aū muritū acolo. În zilele acestui Domnū, de altă trăiaū boierii bine, numai aveaū mare mahniciune că nu puteaū sē deslege dajdea vâcărîtului, că cu altă nu puteaū ca sē se îmbogățēscă. Multū indemnau pre Voevodū şi pre Greci sē silēscă pre Arhierēi, şi cu bine, şi cu datū sē facă părtaşi; şi vēdēndū că nu se pōte, aū pusū pre Greci la cale de aū scosū fermanū de la Impērăție, trecēndū pre lîngă datoria legēi chrestinesci, cu poroncă Impērătescă sē scōtă vâcărîtul fōră de voia Arhierēilorū. S'aū cunoscutū că n'aū fostū voia lui Dumneđeū sē trecă ruga şi lacrimile lui Iacovū Mitropolitul şi ale altorū Arhierēi; că cāndū gătise tōte rōnduiala slujbei sē pornēscă vâcărîtul, i-aū sositū mazilia. şi s'aū dusū la țēra Muntenescă, rumpēndū tōte rōnduielele slujbei ce făcuse; ēră aice aū venitū Domnū Iōn Teodorū Voevodū.

Domniea lui Ión Teodoru Voevodu ce au fostu Terzimanu.

În anul 1758, mutându Impărăția pre Scarlatu Ghica Voevodu, din scaunul Moldovei cu domniea în țera Muntenescă, au datu domniea lui Ión Teodoru Voevodu ce au fostu Terzimanu Impărătescu. Ce câtu pentru domniea acestui Domnu, după cercetarea cea adevărată, mai multu ne vomu odihni cu vorba istoriei, la cea neagiunsă de mintea omenescă, adecă la lucrarea proniei lui Dumnezeu, pre care o mărturisesce și Proorocul Davidu psalmu 112 stihu 7. «Domnul celu ce rădică de pre pământu pre celu săracu, și din gunoiu înalță pre celu lipsitu.» Și érašî acolo stihu 8. «Să'lū pue cu Domniū noródelorū sële.» Așijderea și la psalmu 70 stihu 5, 6, 7. «Tu eşti Dómnne asceptarea mea, Dómnne dá nádejdea mea din pîntecele maicii mele, Tu eşti acopereméntul meu; întru tine lauda mea pururea, că minune m'amū făcutu a multora, și Tu eşti agiutorul meu celu tare.» Aceste le arētu și le punu înaintea istoriei. Acestu Domnu au fostu din părinți fecioru lui Teodoru Calmășul, carele au fostu din maziliū cel de giosu; patria lui au fostu în ținutul Orheiului, chrestinu bunu și cu frica lui Dumnezeu, petrecéndu viața lorū cu puținū prilejū, și cu paza bisericei, și cu alte fapte bune după puțința lorū; și pentru acésta însuși Dumnezeu au povățuitu. Pre acesta 'l-au avutū fecioru mai mare, 'l-au trāmisū în țera Leșescă la scóla Liovului, și acolo au învățatū carte, și limba Latinescă și Leșescă, și sēvērșindū învățatura au venitū în patria sea în Moldova. Pre acea vreme era Domnu în Moldova Neculai Mavrocordatū Voevodu; érá Ión Macroordatū fratele lui Neculai Voevodu era Terzimanu Impărătescu la Pórtă, carele avea trebuință de unu omū ca acela se póta tālmāci cărțile cele Lătinesci; și pentru aceea au scrisū la Neculai Vodă. Érá Neculai Vodă cercetāndū au aflatū pre acestu Ión feciorul lui Teodoru Calmășul, și 'l-au trāmisū la fratele său Terzimanul la Țarigradū. Petrecéndu elū lingă numitul Terzimanu, și fiindū omū istețu, au pusū nevoință, au învățatū cartea și limba Turcescă; apoi limba și scrisórea Italianescă, Frāncescă, Elinescă, și cu aceste cu tóte s'au alesū omū fórtē trebuinciosu Terzimanului. Și încă tēnērū fiindū, și măcarū că altă dată nu se întēmpla Terzimanul, însă elū s'au învrednicitū de au implinitū tóte trebile Terzimanului. După aceea pre Ión Mavrovordatū 'l-au făcutū Impărăția Domnu în țera Muntenescă; érá Ión Teodor au rémasū în trebile Terzimāniei la Grigorie Vodă 11 ani. Pre Grigorie Ghica Voevodu l-au făcutū Impărăția Domnu Moldovei; venit'au aice în țeră, și acestu Ión Teodoru, l-au boieritu făcēndu'lū Logofétu alū treile, și câtū au fostu în dregătoria logofetiei, și întēmplāndu-se într'acele vremi tulburare între Tătariū Bugegeni și Nohaiū cu Hanul, ca cela ce era ispititū la trebī mari, n'au lipsitū din trebile acele, adecă a aședăriū Tătarilorū, a hotarului celorū douē césuri în curmezișu, érá în lungū trei-șeci și douē césuri ce s'au datū ședere Tătarilorū, la aședatul ușurului și a alāmului, ca se plătescă Tătariū; cum și la alte trebī multe a țerei totū cu acestu omū le-au aședatū Grigorie Vodă. Grigorie Ghica Vodă, vēđēndū vrednicia acestui omū, 'l-au făcutū Medelnicerū mare, apoi Capi-kihaia, și 'l-au trāmisū la Țarigradū la frate-sēu Alecsandru Ghica Terzimanul, pentru tālmācirea cărților străine, rămāindū deșē-

verșitū procopsitū în slujbele aceste; 'l-aū făcutū cunoscutū și curței Impărătesci. Impărăția Turcască avea oștire cu Nemți și cu Moscali; Alecsandru Voevodū s'aū dusū cu Vezirul la ôste, Iôn Teodorū aū rămasū vechilū Terzimanului în Țarigradū lângă Răcăp-bei-Mehmetū, și capi-kihaia lui Grigorie Vodă Ghica; și atunce și m'î multū s'aū făcutū cunoscutū curței Impărătesci. După pacea ce aū făcutū Turcī cu Moscali, pentru ôre-cari pricinī a păcii. Alecsandru Terzimanul s'aū primejduitū cu mórte; și de o-dată se ascunsese și acestū Iôn Teodorū Medelnicerū, avēndū ôre-care frică, omul Terzimanului fiindū; însă Vezirul 'l-aū scosū cu blândețe de unde aū fostū, și îndată 'l-aū făcutū vechilū Terzimanului. Aședământul păcii cu Nemți și alte trebī, prin mânele lui aū trecutū. Romanțovū solul Moskicescū sosia la Țarigradū, și fiindū că este obiceiul sē mērgă Terzimanul cale de două cēsuri înainte sē facă solului ceremonie despre partea Impăratului, între vorôva ce aū avutū Impăratul cu Vezirul, aū aflatū Impăratul că se pôrtă trebile cu vechilū; aū poroncitū Impăratul pre vechilul ce aū purtatū trebile Terzimanului sē'lū îmbrace în caftanū, sē'lū facă Terzimanū mare. Și îndată aū făcutū Tărzimanū pre medelnicerū Iônū Teodorū. Intru acea vreme, mulți s'aū ispititū ca sē'lū împingă cu pungile; însă cuvēntul Impăratului nu s'aū pututū întôrce. Iônū Teodorū Medelnicerul 16 ani aū slujitū Terzimanū și șese vechilū, facū două decī și două ani. Sfântul Dumneđeū aū luminatū cugetul stăpânilorū; aū cunoscutū slujba lui cea de mulți ani, și obositū de bătrânețe, aū poroncitū Impăratul de 'l-aū îmbrăcatū cu caftanū de domniea Moldovei.

Iônū Teodorū Voevodū, ântēiașdată s'aū arētatū nenorocitū cu domniea Moldovei, că întru acea vreme mare tulburare s'aū făcutū între Tătari Bugegeni, Nohai, cu Hanul Gherei, carele mazilindu-se aū rămasū Tătari fôră capū, vînturându-se Crimū Gherei Sultanū, prin sfaturile unora din Sultanī. Crimū Gherei Sultanū ce s'aū făcutū mai pe urmă și Hanū, și Hagi Gherei, și alți frați ai lui, acesti mare pradă și robie aū făcutū în țera de giosū până la Focșeni; și era mare mîhniciune lui Iônū Teodorū Voevodū pentru stricăciunea țerei; însă cu ajutorul lui Dumneđeū, robii și prăđile dobitócilor le-aū întorsū Tătariī înapoi, că unde vrea Dumneđeū tôte sporescū, că încă în prôspătă vreme tôte aceste s'aū vindecatū. Pre cândū aū venitū mărilea sea cu domniea în Iași, era Mitropolitū țerei Preosfințitul Iacovū ucenicul Preosfințitului Mitropolitū Antonie. Acestū Mitropolitū Iacovū însă, aū datū paretisū, și fiindū că mărilea sea avea unū frate după trupū anume Gavriilū, Mitropolitū slăvitei cetăți Thesalonicului l-aū adusū cu mare cinste de acolo în Moldova; și în locul numitului Iacovū 'l-aū pusū Mitropolitū Moldovei; și așa din pronia lui Dumneđeū acesti două frați, unul era Domnū, érá altul Mitropolitū Moldovei. Acestū Domnū, cu chiverniselele dreptăței sēle, în trei ani aū purtatū poroncile împărătesci, împlinindu-le fôră smintélă și fôră nici o bîntuélă a Porței, odihnindū pre saraci cu dreptatea lorū și apērându'i de tôte improtivirile, și aū mēntuitū țera de asuprelele Lajilorū, cari impresurase țera; 'i-aū scosū cu fermanū Impărătescū și bumbașirū din țeră. Érá viindū alți patruile anū, era gingașă innoirea domniei, aflându-se și alți Domni maziți în Țarigradū, cari și aceia asceptaū mila împărătescă, și de odată aū luatū răspunsū, sē ședă Capi-

kihăile la casele lor, că Domnul Iónu Voevodă este mazilă. Nouă zile Iónu Voevodă a fost mazilă. Dără ce a lucrat de sus pronia lui Dumnezeu! Adevărat că s'a plinită proorocia lui David, și întru această întâmplare unde dăce la psalm: «Impinsă am fost și m'am povărnit la cădere, și Domnul m'a sprijinit; că dreapta Domnului a făcut putere și ărași m'a înălțat, și m'a făcut spre mântuire și spre bucurie, că nămul dreptilor se blagoslovesce». Așa a lucrat puterea celui de sus Dumnezeu, a luminat inima Împăratului, a socotit și a cunoscut slujba bătrânului Iónu Voevodă, carele a slujit curței împărătesci atâta ani. și pentru ca să de mângăere, însuși Împăratul a poruncit Vezirului să de Domniea Moldovei fiului celui mai mare a lui Iónu Vodă, adică lui Grigorie Vodă; care porocă Împărătescă s'a și plinită, că îndată a îmbrăcat Capi-kihăile cu caftan de domnie nouă a lui Grigorie Voevodă fiul lui Iónu Voevodă bătrânul; de care vestire nu puțină bucurie s'a făcut în casa măriei se, care mai înainte era mahnită și plină de scărbe; și toți deobsce s'a bucurat, fiind că a scăpat țera de atâte cheltueli ce se făcea în Țarigrad la punerea unei domnii. Deci luând aceste vestiri, a poruncit de a făcut șilnic după obicei, și însuși Iónu Vodă a aședat pre fiul său Grigorie Vodă în scaunul domnesc, mulțemind lui Dumnezeu că i-a dăruit cele ce a poftit și a dorit. De când s'a închinat țera Turcilor, nu s'a mai întâmpat părintele să așede pre fiul său domn; deci, dându-l blagoslovenie părintescă, a rămas Domnul cel bătrân mazilă, și pre fiul său îl privia înaintea ochilor săi pus domn Moldovei, și îndestul învățându-l cum va ocirmui și va chivernisi țera, fiind tănăr numai de două-deci și patru ani. Lui Grigorie Voevodă îi venise în zaptă fermană Împărătescă, carte de la Vezirul, porocindu-l întru acest chip, că făcându-l diadohă scaunului părintesc, să asculte pre tatăl său bătrânul la toate ce-l va învăța, și să nu ăsa din cuvintele lui nici odată. Acest domn bătrân a avut și omeni vrednici, pre feciorul Dracului, cari după cum în Țarigrad așa și în Moldova îi purta grijă treburilor.

Însă câte-va zile, bătrânul domn a mai petrecut cu fiul său în Iași; apoi dându-l cea desăvârșită blagoslovenie, și învățându-l, a purces și s'a dus în Țarigrad, și s'a aședat în curțele se cu pace.

Domniea lui Grigorie Calimah Voevodă feciorul lui Ión Vodă.

Acesta luând domniea holtei, fiind încă domn tatăl său, aice s'a înșurat, viindu-l domnă de la Țarigrad fata lui Alecsandru Mavrocordat; și fiind domnul tănăr, Grecii, Drăcesii toți și cu alte nămură a lor, îl purta după voia lor, și mânca țera cum le era voia, și boierii Moldovei cu nemică nu puteau să se împărtășescă, de răul Grecilor. Și încă din domniea tătăneșă, se făcuse o dajde nouă cu nume de agiutorință, dără mai ușoră; ăra în zilele lui, se îngreuese cu some mari; și în zilele acestuia găsind cu ăreș-care faptă de nebunie pre un Ilie Cantacuzino, mai fără vină i-a tăiat capul

și mai găsimdă pre ună boieră moskală, ce âmbia tiptilă ca să găsească ómeni de óste, arnăuți, și alți străini prindându'lu și dicendă că ară fi cerșită, în postul celă mare i-au tăiată capul; și boieră pământeni, de multă supărare au fugit la Sultanul Tătărăscă, și cu mijlocirile Sultanului și a Hanului, se mai potolia simetia Grecilor; și domnindă doi ani, s'au mazilită, și au venită domnă Grigorie Alecsandru Ghica Voevodă.

Domniea lui Grigorie Alecsandru Ghica Voevodă.

În anul 1764, au venită domnă Grigorie Ghica Vodă și au domnită doi ani și șese luni; multă se silia cu dreptatea țerei. Dăjdile cum le-au găsită de la alți domni nu le-au mai adaostă, ce încă le-au și mai ușurată. Prea bine se îndreptase țera, de scia fieș-care darea lui pe ană. Greci n'adusesese mulți, numai câți erau de trebuință curței sele; și acei caril vreaă să slujescă cu léfa loră, érá care nu'i plăcea se ducea la țera lui. Într'acești doi ani și șese luni, au ținută toți și boieră și țera că este stăpână. Au împodobită orasul Iașului cu multe cișmele cu apă bună și îndestulată. Întru adevără că au fostă omă fórtă înțeleptă și învățată; și iubindă ca și alții să se îndestulceze cu învățătura, au făcută minunate scóle aprópe de sfânta Mitropolie în Iași, întru care să se învețe multe feluri de învățături, și multe limbi. Adus'au și dascăli fórtă învățați; făcut'au și orândueli dascăliloră și uceniciloră, ca să'și scie fieș-care léfa și rânduiala loră. Au domnită doi ani și șese luni, și 'l-au mazilită; érá în locul lui au venită éráși Grigorie Vodă Calimahă.

Domniea a doua a lui Grigorie Ión Calimahă Voevodă.

Carele au domnită doi ani și șese luni, însă cu mare nenorocire; că întru aceste vremi scornindu-se și resmirișile, și tulburările Impărașiloră, și Greci caril erau Capi-kihăi, și purtători de grijă la Pórtă, mai alesă Nicolai Dracul Postelnicul, înălțându-se cu Terzimăniea la Pórtă Turcască, nu numai să pórtă grijă și să'fi fie milă de pânea ce au mâncată, ce încă nici ca pre o slugă nu 'l-au socotită, și cu faptele lui cele viclene, care nu se îndestula cu venitul domniei ce mânca din țeră, ce încă au oprită și bani din visteria Impăratăscă, care se orânduise să se aducă aice la domnie să cumpere din țeră zaherea pentru óstea Impăratăscă; și poprindă bani la dănsul, au făcută smintelă zaherelei Impăratăscă, și au adusă pre Grigorie Voevodă la mórte de sabie, care îndată și pre dănsul cu acelă pahară 'l-au giudecată Dumneșetă, și s'au stinsă mărirea înălțării Terzimăniei. Atăta bine au apucată de au făcută acestă domnă țerei: au legată, și au aședată dajdea goștinei câte dece bani de óie, care se începuse de la Iónă Mavrocordată Voevodă câte ună-spre-dece parale de óie; și măcară că de la o vreme încóce o mai scăduse și alți domni

și la optu parale de ôie, și la cincî, déră fôrte se imputînasе aceste bucate din țeră. Și după môrtea de sabie ce аă luatû acestû domnû la Țarigradû, (29 Iunie 1769), аă pusû domnû țerei pre Constantinû Mavrocordatû Voevodû.

Domniea a patra a lui Constantinû Mavrocordatû Vodă. Stătut'аă Domnû în anîl 1769.

Impăratul Turcescû аă pornitû pre Vezirû cu tôtă puterea asupra Impără-ției Moskului. Pricîna de oștire s'аă stărnitû din pricina Leșilor ce nu prii-mlаă pre Poniatofki Craiû țerei Leșesci, și âmbлаă Leșii s'аă închine țera la Turci. Măcarû că numai dece sепtămâni аă domnitû acestû Domnû, déră marî folosinți s'аă făcutû țerei. Tôtă puterea turcescă și tătărăscă se suise în ca-pul țerei, la cetatea Hotinului, și țera se bejenise în munți, și pe la codri, și chipuri de pricinuire puneаă păgâni asupra țerei ca s'аă o robescă. Constantinû Voevodû măcarû că întru aceste dece sепtămâni nemică din țeră n'аă luatû, și cu аă s'аă bani se chiełtuia, аtâta аă chivernisitû de bine cu min-tea sa la Vezirul și la аlți Pași marî, cătû și dup'аă ce аă бătutû Moskalii pre Turci la Hotinû, și s'аă pogoritû Vezirul cu ôstea la movila Răbiei, elû аă luatû cu sine căți boieri аă pututû găsi, și i-аă dusû singurû la Vezirul și la Hanul, încredințându cum că țera nu'î haină, și la tôte poroncile Impără-tesci este supusă. «Ėtă și boierii țerei аă venitû la talpele înălțimei t'ele, ce va fi poronca Impărătescă s'аă m'ergă s'аă o s'ev'ersescă.» Indată Vezirul și cu Ha-nul s'аă potolitû de acea neîmblândită și turbată pornire ce sfătuisе r'eu-tate asupra ticăłosei țeri. De acolo neputendû Turcii s'аă аștepte ca s'аă se t'âl-măcescă cu oștile moskicesci, s'аă dusû în giosû Vezirul cu tôtă puterea și аă trecutû Dunărea. Constantinû Voevodû vedendû că vinû oștile moskicesci la Iași, s'аă totû dusû cu ômenii s'аă în giosû până la Galați. Dândû volintirii preste d'ensul 'l-аă prinsû, (5 Noemvrie), și aducendû'lû cu tôtă cinstea lui la Iași, s'аă bolnăvitû, și peste căte-va țile de môrte firescă аă muritû. (4 Dechem-vrie 1769).

P'ênă aice аă fostû domniea de la Turci; ără de aice se st'epănesce țera de Impărăția Moskului care se va pune la r'ôndul s'eu.

SFÎRȘITUL CRONICEI LUI ION CANTA

LEATOPISEȚUL
ȚEREI MOLDOVEI

DE LA DOMNIEA ÂNTÊJÛ ȘI PÂNĂ LA A PATRA DOMNIE
A LUÎ CONSTANTINÛ MAVROCORDATÛ V. V.

Scrisă în Țarigradă

DE

ENAKI KOGALNICEANU

BIV VĂTAVÛ DE APROȚL

(1733—1774.)

CAP. I.

Domniea ăntăiă a lui Constantină Mavrocordată Vodă.

Viindă Constantină Vodă Mavrocordată, feciorul lui Necolai Vodă celă mai mare cu Domniea ăntăiă a țerei Moldovei, Domnă din țera Românescă, i-ău eșită tătă boerimea înainte dupe obiceiă, alți la Focșeni, alți la Bacău, alți la Romană; ăra Calmacami de laturea tērgului despre Păcurari, împreunându-se toți cu Domnul, i-ău priimită cu dragoste, intrândă cu mare alaiă și cinste în Iași, mergendă după obiceiă ăntăiă la Sfete Neculai de s'ău închinată, apoi în curte, cetindă Fermanul de Domnie nouă ce 'l ău miluită Impărăția, îmbrăcandă cu căftane pre boierii Calmacami, dăndă cu tunurile și dicendă meterhanăoa ca la o domnie nouă. ăra a doua și după obiceiă ău începută a da boierii, făcendă pe fiesce-care după rōndueala ce li se cădeă. În ăilele acestui Domnă ce s'a fi lucrată nu scimă că n'amă găsită necăiurea scrisă, atăta scimă că s'ău făcută ună focă mare în Iași, încependă din Armenime de lngă biserica cea mare a loră, mergendă focul spre mormēnturile Turciloră, ardendă mai giumătate de orașă, case multe neguțitoresci și totă tērgul de susă, și Sărăriea, și căte-va biserici, și ău arsă și mōnăstirea Golia și tōte casele căte ău fostă în ograda mōnăstirei. Pe acestă Domnă nu'lă iubea țera, căci era Domnă fōră de norocă; totă scumpe erau tōte, căci era secetă mare de nu s'ău făcută pānele în două pol ani ce ău domnită. Și neputēndu-se deprinde cu țera Moldovei, fiindă deprinsă în țera Românescă de copilă, ău stătută Capi-kehaelile ce avea la Pōrtă, căci cuprinsēse tōtă boierimea Farnarului încă din ăilele tătine-sēu lui Neculai Vodă, și i-ău luată ăra domniea țerei Romānesci, făcendă ărași schimbare cu Grigori Vodă. Decă gătindu-se de tōte cele trebuitōre unui Domnă, asceptandă și pe Skimni-Agasi ce era orōnduită de la Impărăție ca să lee pe Constantină Vodă s'elă ducă s'elă așede în scaunul țerei Romānesci, și sosindă și Skimni-Agasi în Iași, s'ău rēdicată Domnul cu tōtă curtea Măriei Sēle de ău purcesă, petrecēndu-lă toți boierii cei mari pēnă la Șanta, cu totă alaiul și stēgurile Moldovei.

CAP. II.

A doua Domnie a lui Grigori Vodă Ghica în Moldova.

Decă luândă Grigori Vodă ală doile domniea Moldovei din țera Românescă la Moldova, ău purcesă din Bucuresci și i-ău eșită înainte la Focșeni mulți boieri cu alaiă, ședendă acolo trei ăile, năbușindă țera ca la ună Domnă bună și tată a loră pentru multe strîmbătăți a loră, căutādu-le dreptate cu mari

divanuri de i-au mulțămît pre toți; și nu numai acolo, ci și prin alte târguri pe unde au trecut, la care apropiindu-se de Iași i-au eșit tôte glôtele împreună cu boierii Caïmacamî de s'au împreunat cu Domnul, priimindu-i pre toți cu dragoste și cu blândețe. Mai pre urmă au intrat în scaun, îmbrăcându caftan de Domnie nouă în Moldova, care și Grigori Vodă au îmbrăcatu pre boierii Caïmacamî și pre alții după obicei. A doua-zi au dat boierii după obicei boierilor celor mari, și isprăvnicile și alte boierii mai mici ômenilor casei. Acestu Domnu au mai lucrat și într'această domnie multe bunătăți, care vom arăta mai giosu, că au făcut case Domnesci în ograda Gălăței și ziduri de piétră împregiurul mônăstirei, de eșia câte ô dată la primblare, și făcea și mese mari cu toți boierii cu ȱicături și cu multe eglinge cari nu pot a se scrie. Mai făcut'au un fôisoru în delul Copoului fôrte frumosu, făptură de ȱarigradu cu totu felul de boiele, și mergea adese la densus de se eglendisla făcendu în toți anii halca acolo, eșindu toți boierii acolo, și ori care din boieri o lua îi dăruia cu grele cumasuri; și pe boierii cei mari ce și pe cei mici fiesce-căruia după om făcea și darul, și la mėsă cu totu felul de ȱicături. În ȱilele lui s'au făcutu ș'unu cutremuru mare care au ținutu unu minutu de cėsă, și mare spalma au cădutu asupra norodului, și multe ziduri au cădutu, care și mônăstirea Goliei fiindu-că o tocma într'acea vară și o acoperia cu feru albă, că arsese în ȱilele lui Constantin Vodă Mavrocordat; și fiindu meșterii Unguri din țera Ungurėsca, au cădutu tôte cubelile mônăstirei peste densii și au omoritu șapte ômeni dintr'înșii, care pre unii peste trei ȱile i-au găsit turtiți sub pietre. Pe acea vreme s'au arătat în câte-va rōnduri și semne pe ceru, stea cu cōdă care o numesc cometa. Pe acea vreme Domnul se afla eșit din Iași la casele de la Frumōsa cu șederea, și de acolo s'au mutat în delu la mônăstirea Gălăței ședendu tōtă vara acolo, fiindu că incepu a se aȱi pe unile locuri de ciumă care nu dă pușină spalma la totu norodul, nefind deprinși acei locuitori cu de aceste feluri de bōle; care bōlă au intrat și în ieră p' încet, eră de primă-vară s'au așțat fôrte tare, cătu și Domniea au eșit cu urdie eră la Frumōsa, mai pre urmă și la Socola, împrăștiindu-se norodul, că atăta murea cătu nu'l putea dovedi cu îngropatul, ci rēmăneau pe câmpii de'i mâncau fiarele, fiindu că poroncise Vodă căți îi loviau bōla, îi scoteau la câmpu, orōndnindu și o brēslă pentru cāutarea bolnavilor care le ȱicu cioclii. Așa într'acestu anu s'au deschis oștire Impărăției Turcului cu Moskul, care viindu și la Domnul multe poronci Impărătesci pentru zaherele: la sārhatu, care, boi și alte angării, podu în Dunărea la Obluciță, kerestele și alte multe nesfırșite angării, și Măriei Sēle poroncă sē facă gătire de ôste. Și așa tăcea mari gătiri, gătindu și conacū pin satele de pre Prutu, pentru ôstea ce orōnduise ca sē mērgă la Hotin; și nu numai ortalele de Iniceri, ci și căți-va Pași, și Saraskerul au trecut pin țeră, dāndu pe lă tôte conăcele tôte cele trebuitoare, care nu pușină sdrobire trageau toți locuitorii, și Măriea Sa încă au dusu pe unu Sara-Mehmet-Pașă cu douē tuțuri, arnăutu cu câte-va mi de ôste Turcēsca și cu a Măriei Sēle cătă avea ôste de țeră și străini, și au purcesu cu urdiea sa la Prutu, și de la Prutu la Soroça încungiurāndu țera de susu pe la Deleni, pe la Hārliu, trāgēndu

spre Iași. Intr'acea vreme au lăsat Calmacamii în Iași pre Sturza și pe Rosetii, și alții din boierii. Pe acea vreme s'au pogorît și Vezirul cu totă urdiea sa la Dunărea la Sakci, și fiind și Alecsandru Terzimanul Porței Ghica, fratele Domnului, și-au cerut voie ca să vie să se împreune cu el, și să vedă și țera. Și așa dându-i voie de la Vezirul au venit la Iași, găsind pre Domnul la Socola, până a nu merge în partea din sus; și primindu-l cu multă dragoste s'au veselit și s'au vorovit cât le-au trebuit în trei zile, mergând și în Iași cu tacâmuri domnesci, amblându pre la toate mănăstirile de s'au închinat, făcând paraclise; pre care l-am vădit și noi, omii de fire și arătoși. Era pre acea vreme oștea Moscului au fost mersu asupra Crimului, cărora neputând sta împotriva oștea Turcului și a Tătarilor ce se afla acolo, i-au biruit făcându-le multe prăzi; au rămas sub stăpânirea Moscului. Și de acolo au mersu la cetatea Voia de s'au bătut, șatata i-au bătut de rău, cât s'au omorât mulțime de Turci, cădând și în robie, răsipind și cetatea cu focurile lor cele multe, rămânând acel sârhat părăsit de amândou părțile. Era terzimanul Alecsandru fratele Domnului, după trei zile luându-și dioa bună de la frate-său Grigori Vodă, au plecat de s'au dus la urdie la Sakce, și după ce au sosit peste puține zile, s'au stricat vremea și începând a tuna ș-a fulgera cu mare trăsnet, într-o clipă de ochi au căzut asupra cortului de l-au detunat, și fiind Terzimanul sub cort, atât s'au amețit cât au fost ca un mort, arzându-l săgeța o giuțetate de barba și hărtiile din senu, topindu-i și un lanț de aur a iconiței ce purta în senu. Și îndată Capi-kehaia au scos Cetalmezia de au dat scire la Grigori Vodă cum că au murit, era peste trei césuri au scos altă meșu cum că s'au trezit și au rămas nevătămat. La care viind veste de nteiu de morțe la Grigori Vodă, încă fiind la Socola, nu întreba cât amețelă și oftare și lacrimi, cât s'au mahnit totă curtea și urdiea Domnului; numai Dóma și Bezedelele nu sciau, că erau duși la Țarigrad. Era peste câte-va césuri tot într'acea și sosi altă trimis cu veste la Grigorie Vodă, scriind cum că s'au trezit și nu este nimică Terzimanului. Atuncea au mulțumit lui Dumnezeu și s'au bucurat foarte, care nu putem arăta câtă părere de bine; și cu mulți galbini și cumasuri au dăruit pre acel trimis, pornindu-l era înapoi cu cârți, purcând și Domnul pre Prut la Ciuhur, încungurându pe la Dorohoi, trăgând cu urechea ce se lucra la Hotin, că ședeau două Pași cu Seraskerul de așteptau venirea Moscului. Ce când au plecat Grigori Vodă despre Iași, și Moskul au lovit Hotinul, care puțină bătăie s'au făcut și au luat pe Colceag-Bel Pașa în robie și mult norod din Turcii ce erau acolo, măcar că luase și pe Ean-Pașa în robie, care pe amândou i-au trimis înăuntru la Impărătesa. Era Grigorie Vodă luând veste că au luat Hotinul, îndată au dat scire la Udrei, și cum că au gând să vie și la Iași. Și viind Domnul cum mai îngrabă la Iași, au trecut pe din sus de Iași, ș'au mersu la Galata de au masu într'acea noapte. Socotind oamenii că va ședă câte-va zile de se va odihni, ce fiind că i venise veste că au trimis câtă-va oște să-l prindă, îndată au orânduit trei Calmacamii: pe Sandul Sturza Vel Logofet, și pe Iordaki Cantacuzino Vel Vornic, și pe Constantin Roset Vornic, și pe Alistarhu Bănu

ca să fie purtători de grijă la toate trebile țerei. Eră Grigorie Vodă a doua și au plecatu de la Galata, luându drumul Țarigradului în glosu; și într'acea seră au ajunsu la unu satu a lui Negelu anume Roșieci în ținutul Fălciului, avendu și câți-va boieri de țeră cu densus: Costaki Razu Visternicu, Paladi Spataru, Veninu Spataru, și fiul Vornicului Iordaki Cantacuzino, și fiul lui Negelu și alți feciori de boieri mari și mici. Și acolo fiindu, a doua și Duminică au mersu la biserică, și cându cetia Evangheliea, éta au sositu de la Iași, de la Calmacamii, pe unu trămisu anume Antiohi, făcendu scire Domnului, cum că au răpeditu Moskalii mai bine de 300 de călărime, câte în trei cai s'lu prinđa. Ș'asa mergendu Constantin Hatmanul, s'au lipitu de strană și i-au spusu totă pricina, dicendu s'î tragă calul; și cum au isprăvitū Evangheliea, au eșitu Domnul afară; și încălicându, au pusu pe Spatarul Veninu înainte apucându drumul în glosu la Torcesci, la Tecuci, la satul lui Spatarul Veninu. Eră Moskalii de la Hotinu, după ce 'l-au luatū, au trasu la Iași, eșindu-le totu norodul înainte cu totă boierimea la Copou, și Mitropolitul, ș'au intratu în Iași cu mare alaiū și cu multă oste cu spegele scose din tēcă, fiindu singuru ghenearul celu mare Mîunhenū, cu câte-va Bezedele; încă douē erau a lui Dumitrașcu Vodă Cantemir, Constantinū și Dumitrașcu, care au fostu Domnū ș'au fugitu cându au venitū Petru Impēratū. Și era și o Bezade a Giurgilorū, fiul lui Eraclisū, și alți carii nu s'au scrisu, ș'au conăcitu în casele lui Constantinū Ipsilantū Hatmanū, căci curțile se cam stricase și totă ostea împărțită după cum era și omul. Eră gonașii cari mersese după Grigorie Vodă s'lu prinđa, înțelegendu că Domnul au adaosu multă oste tătărăscă și turcescă, s'au temutu a mai merge înainte, și de la Bêrladu s'au întorsu înapoi fōră de nici o ispravă. Eră Grigorie Vodă cu toți oștenii lui și cu Pașa Sara-Mehmetū cu oste turcescă și cu câți-va Mirzacii cu oste tătărăscă, âmblandū din locū în locū, pe la Umbrăresci, pe la Torcesci și pe la Șerbănesci, mai pe urmă și la Brăvalū, și de acolo la Galați, aședū-se acolo cu totă urdiea, puindū și străji în toate părțile, chivernisindū toate după cum se cădea, luându scire și de la Calmacamii de câte se lucrau la Iași de Moskali. Cantemirū Beizade avendu pismă pe Grigorie Vodă și pe Aga Enake, încă pēnē a nu fugi la Moskali, au făcutu pe ghenearū de au rēsipitu curțile Domnesci de la Frumōsa, și casele Agăi Enaki ce erau în Iași fâptură de Țaregradū lingă Bârnovskie, le-au făcutu asemenea cu pământul; și nu s'au lăsatū cu atăta, ce au datū scire și la pământeni că cine va avea strae, lucruri pin mōnăstiri, sē le scōtă, căci orū sē calce mōnăstirile sē caute avuția Grecilorū și a lui Grigorie Vodă, că arū fi lăsat'o prin mōnăstiri. Ș'asa trāmiteau pământeni deși scoteau pe a lorū. Eră nu toți; și cea mai de pe urmă au călcatu și mōnăstirile și casele, desbrăcându lumea. Eră ghenearul ședendu totă vara în Iași, trāmitea cărți pe la ținuturi pentru zaherē, și ealovițe, și finū, ș'atele câte trebuia oștii, împreună cu omul Calmacamilorū. Eră giudecățile cautau Calmacamii, cărora sē le facă Dumneđu giudecată, că era totu jacuri în toate părțile. Au scosu și câte va slujbe, dicendu pentru trebuința oștii de mănecare; au mai scosu unu birū pentru săpatul hindikiului, căci au gāsitu cu cale ca să încungture hora cu șanțu împregiurū, ca sē nu vie fōră de veste Turcii și Tătarii s'î calce. Ș'asa au poroncitu sē iēsă toate breslele

să sape, și vedându că nu pot face trebă cu ei, s'au hotărît să dea de tot omul câte 60 bani pentru săpată; ș'asa au pus pe Ruși de au săpat, încungturându Iașul în trei-deci zile, și pe unde le vinea semnul, oboriau ori-ce se întâmpla : s'eu case, s'eu grajdă, încâtă au răsipit și casele lui Stavru Sulgerului celui mare de lungă sfete Nicolai. Și așa petrecându p'ene în toamnă, era despre toamnă viindă veste că s'au făcut pace, îndată s'au gătit Feldmarșalul, și au plecat în sus, mai rămăind în Iași Cantemir cu puțină oste de jăcuia. Era și Domnul Grigorie Vodă, îndată ce au auditu, au purces pe Prut în sus cu câta oste avea, luând și toți Tătarii împreună, și Sara-Mehmet-Pașa cu totă osta turcescă, au plecat în sus pe Bêrlad, făcend Pașa sfat cu Domnul, decă vor agiunge la Iași, să lovescă Iașii din două părți ca să scotă pe Ruși foră de voia lor din Iași. Ș'asa au făcut; când la Octombrie 13 zile, a lovit Tătarii despre Tătarași și Turcii despre Iează, și de grabă au eșit Cantemir, cu câte polcuri au putut strînge, la via domnescă la Grôpă pe culmea delului, închidendu-se cu pârcalele lor, rămăind două steguri de cătane afară, eșind la harț cu Tătarii de s'au bătut de dimineață p'ene la prânz. Și așa apărându-se Moskalii s'au tot trăs în sus, trecend podul peste Jijiea p'ene în seră. Era Grigorie Vodă au intrat în Iași într'acea seră și Pașa, și câți Moskalii găsiu Turcii ascunși în Iași pin pivniți, dați după bături și jacuri, îi prindeau Turcii de'i trâmiteau la gherarul ca pre nisce robi, de'i scoteau Rușii din robie. În țera Românescă, Constantin Vodă Mavrocordat tragea mai mari supărări despre Turci, că orânduise câți-va Pași acolo, fiind-că se rădicase Némțul asupra Turcului foră de veste. La care acestă rădicare a Némțului au făcut pe Moskalii de au făcut pace cu Turcul, dându-i și toate locurile ce'i luase Turcul înapo, adevă Crîmul, cetatea Vozie, Hotinul și Moldova, numai să bată pe Némți. Și așa i-au bătut Turcii cât le-au luat și cetatea Beligradul și cinci ținuturi de peste Oltă împreună cu Craiova. Era Grigorie Vodă în Iași neavend unde ședé, p'ene a tocni curțile domnesci, au ședut în casele Sturzei vel logofet; era pe Sara-Mehmet-Pașa 'l-au pus în casele lui Vasilie Kogălniceanu Pitar de lungă Barnovskie. Și așa petrecend Domnul cu pace acea iernă în Iași, schimbând toate boerile, stănd cu totul ca să îndrepteze țera, puind la cale bună și cu odihnă, făcend și Mitropolită țerei pe Nekifor ce era Sedis care 'l-am pomenit mai înapo, că Mitropolitul Antonie ce fusese anteu se dusese cu Moskalii înăuntru. Era când au fost de primă-vară s'au apucată era de casele domnesci de la Frumosa, și le-au isprăvit p'ene în toamnă, după cum se vedu și astă-zi. Într'acestă ală doilea an, Februarie 20, au venit veste lui Grigorie Vodă de la Tarigrad, cum Impărăția au tălat pe frate-său Alecsandru Terzimanul, pentru care multă scârbă și părere de rău au avut totă casa Măriei Săle, și Dôma Zoita, și toate Belzadelile, căci se întorsese de la Tarigrad după facerea păcei, făcend mare pomenire, împărțind multe pe la sêraci și la mănăstiri. Tot într'acea primă-vară au dat Impărăția lui Colceag-Bișu, Sărhatul Hotinului, după ce s'au întors din robie de la Mosku, după cum s'au scris mai înapo, măcară că anteu 'l-au rându la Vidin, și nelăsându 'lă multă vreme 'l-au rându la Hotin, care luând țera Românescă d'a

lungul, au venit pînă la Focșeni, și acolo trimițîndu Grigorie Vodă pe Antonie Părcălabu, omul Măriei Séle, ca să'î fie purtătoru de grijă la cele trebuitore Pașei, și împreunându-se cu Pașa, i-au arătat cîte îi sîntu trebuitore Pașei, care între altele cerea 300 de care de boi. Ce dîcîndu Antonie că nu se pôte, că se face multu zulumu țerei, îndată s'au mîniétu și 'l-au pusu glosu, și 'l-au bătutu la talpe fôrte rêu, avîndu pismă pe stăpănu-sêu pe Grigorie Vodă, fiindu că orînduise pe Lupul Aga acolo la Hotin lăsăndu-lu Moskaliu, ș'au luat multu biru de la Lipcanii ce se aflău ședători pin sate. De care auzîndu Grigorie Vodă de ce s'au tîmplatu lui Antonie, nu putemu arêta cîtă grijă avea Domnul trîmițîndu-i multe peșkeșuri și bani, dăndu'î tôte deplinu cîte au cerutu. Și așa viîndu încetu cîte trei césuri pe ți, i-au eșitu Domnul înainte cu toți boierii la Șanta; ce după împreunare multă vreme nu i-au căutat să vedă pe Grigorie Vodă, ce mai pe urmă 'l-au întreatu și i-au datu voie ca să încalece; și așa trecîndu la Iași au sositu la Copou și au conăcitu acolo ședîndu pînă a treia ți, mergîndu Domnul în tôte țilele de se împreuna, tremețîndu-i de tôte tefaricule ce se aflău în Iași, dăndu și bacșisuri îndestulu la ômenii Pașii, trăgîndu'î și unu alaiu fôrte frumosu împodobitu la petrecania Domnului. Și așa mîntuîndu-se de elu, s'au întorsu cu pace în curți; êră acelu Pașa cum au agîunsu la Hotin n'au trăitu trei țile și au muritu, de care înțelegîndu Grigorie Vodă fôrte s'au bucuratu, căci nu da credință în elu, și răpedîndu cu olacū în Țarigradu, silîndu să isprăvescă acelu Pașalcu a Hotinului lui Sara-Mehmet-Pașa ce se afla în Iași cu șederea, care fusese cu Domnul în ôste în vremea ôștirei, și să'î scôtă și unu tuiu, și așa i-au isprăvit scotîndu'î și alu treilea tuiu, trîmițîndu'lu Pașa deplinu la Hotin, dăruîndu'lu și Măriea Sa ca pe unu cîracu a Măriei Séle. Dîcu unii că după ducerea Moskalului, aru fi arătat Grigorie Vodă la Vizirul cum că cetatea Hotinului aru fi stricat'o pînă în pămîntu Moscalii, socotîndu că dora va putea rēdica acestu sarhatu din spatele Moldovei; dēră Turcii fiindu în prepusu i-au datu ascultare, êră la cea de pe urmă, au trāmisu pe ascunsu omu de au vēdutu cetatea cu ochii, neștiîndu Grigori Vodă nimica nici Capi-kehafelele lui de una ca acēsta. Ce fiindu că se întēplase mai în trecutele vremi și pricina Terzimanului la care fiindu'î frate ilu atîngea și pe Domnu, așijderea și pricina cetăței care nu puțin lucr. Aceste multe vorbe cădîndu în urechile prostimei, care de care le întăria, de care auzîndu și Domni carii erau mazili, alesu Mihai Vodă că ședea de atâția ani în Țarigradu mazilu, le adevēria și le încredința, âmbra de ți și nôpte după Domnie, care găsîndu vreme și prietini lui Mihaiu Vodă, una ca să mănânce, alu doilea ca să'lu facă Domnu țerei Romānesci, și pe Constantinu Vodă Mavrocordatū să'lu mute în Moldova, și așa au mazilitu pe Grigori Vodă din Moldova, mutîndu pe Constantinu Vodă din țera Muntenescă în Moldova, êră în țera Muntenescă au făcutu Domnu pe Mihai Racovița Vodă.

CAP. III.

Domniea a doua a lui Constantin Vodă Mavrocordat.

Constantin Vodă viindu'î veste de domniea țerei Moldovei, nu s'a bucurat căci era deprinsu în țera Românească; ci, după obicei, a răpedițu Calmacam aleși, și gătindu-se pene a veni și Skimni-Agasi, Măriea Sa a purcesu din Bucuresci, care viind la Focșeni, după obicei i-au eșitu câtă-va boierime și slujitori înainte ca la unu Domnu nou. Și viind în scaun, după obicei s'a cetitu Fermanul Impărătescu, îmbrăcându pre boierii Calmacam cu ciftane; era a doua di a începutu a da boierile și ispravnicile, care ispravnici întâiași dată acestu domnu i-au scornitu, aducându acestă muștră din țera Românească, scornindu și alte multe, făcându pe țera ca să-și cisluească, făcându de ce bucate unu capu, fie ce bucate, și capul puindu'lu la fiesce care sfertu câte unu ortu, și meșesugul era asemenea, care lucruri ca aceste n'aveau număr. Ușele divanului erau deschise și multă vorbă cu prostimea avea, câtă atâta le dedese obrazu, câtă nu putea nime din boieri ca să dică măcaru câtă de puțină lucru vre unu țeranu, că îndată striga la Vodă, și pentru unu lucru de nimica a unu țeranu câtă de prostu, făcea pe unu boieru mare mascara și'lu închidea. Și mai dăduse o poruncă în țera ca să nu fie volnicu nime a lua cui-va măcaru unu ou fără de ban, nici slujbașu, nici altul nime. Grigori Vodă gătindu-se cu totă curtea sa, a plecatu din Iași la Țarigradu, petrecându'lu totă boierimea, și la mulți a fostu și mare mahniciune căci îl iubiau cu toți. Era după mergerea la Țarigradu s'a aședatu cu șederea la Curucisme, petrecându cu toți prietenii Măriei Săle ca unu Domnu desteptatu mazil; la care nedându mâna Capi-kehafeleloru să vedă pe unu Domnu ca acesta în Țarigradu, a cheltuitu și a silitu de 'l-au făcutu surgunu la Bocceda, la care surgunlicu a ședutu doi ani. Era Constantin Vodă în Moldova domnia cu pace apucându-se de capul preoților să-și învețe carte, frământându'î în totu chipul; întâiași dată a poroncitu de a scosu pe ieromonași, călugări greci, de pin mănăstirile cele mari, orânduind preoți de miru, dicendu că Grecii cându tēmăiază în biserică pe muieri, stau câte unu minutu înaintea fiește-căriei muier de o tēmăiază și o privesce din talpă pene în capu, puindă gându rău în capul loră asupra aceloră muieri. Poroncitu de a adusu și cărți pe'nțelesu din țera Românească, căci în Moldova nu se afla Evanghelii, Apostoli și Leturghi, dându poroncă Mitropolitul acele cărți să le cetască pe'nțelesu pe la biserică; mai poroncindu Domnul Mitropolitulu și Episcopiloră să facă tipografie fiescare la Eparhiea lui, ca să se tipărescă cărți pe'nțelesu. Și așa s'a apucatu de a făcutu stampă, și de atunci și pene acum lucrăză acea pomenire în pământulu Moldovei, care la acesta a lăsatu mare pomenire în țerile acestea. A mai datu Vodă poroncă pin tote ținuturile ca să cerceteze Ispravnici ținuturilor pe preoți, diaconi, cari voră fi fără de biserică nesciindă și carte,

adecă orânduie la biserică, pe unii ca aceia să aibă voie a'î pune în biru cu țeranii ca să plătescă și ei biru ca și altă țără. Și așa de mare frică ce aveau bieții preoți și diaconi, căci începuse Constantin Vodă a orândui preoți învețați de ambla pin toate ținuturile și pin toate satele ca să vedă ce felu de cetanie facu pe la biserică, la care nu putem scrie ce frică trăgeau bieții preoți, că să apucați la bătrânețe să învețe carte.

În zilele acestui Domn s'au întâmplat și unu focu mare pe podul vechiu, la care au ars ca vr'o 50 de case mai bine, începându focul de lângă sfântul Sava, mergându pînă la Trisfetitele, ardendu și câte-va crîșme cu vinu și alte lucruri, făcendu la mulți multe pagube. Era în zilele acestui Domn, au venit și Patriarhul Kirio Kir Partenie a Sfântului Mormentu a Domnului nostru Iisus Christos a Ierusalimului, pre care 'l-au priimitu cu mare cinste, avendu'lu în mare evlavie ca pe unu Patriarhu ce era, și sedendu cîtă-va vreme în Moldova, căutându și sămile mănăstirilor Ierusalimului, poftindu'lu Domnul de au slujitu sfanta Leturghie la biserica curței unde era și totă boierimea țerei. Care mai pe urmă au arătat Domnului că Sfântul Mormentu are multă datorie, și de nu va face Măria Sa o milă cu țera acesta a Moldovei ca să ușureze acea datorie, nu mai este cu putință a mai merge la acele sfante locuri, și statu și ereticii gata să plătescă acesta datorie ca să iee în mîna lor acele sfante locuri. Aceste și altele ca aceste auzindu Domnul și totă boierimea, au făcutu sfatu, găsind cu cale ca să ajutoreze și acestu pămîntu alu Moldovei. Și așa, cu sfatul tutulor, au scostu pe totă țera cîte unu ortu de fiesce-care nume, și stringendu o sumă bună de bani, i s'au datu, ajutorandu'lu și fiesce-care boieru cu cele ce le-au datu mîna de pe la casele lor. Și luandu'și dînea bună de la Domnul și de la toți ai țerei, orânduind răvane și conace, trimîțendu și unu boieru ca s'lu ducă pînă la Focșeni, fiindu că mergea în țera Românească la Miha Vodă, și plecându din Iași 'l-au petrecutu toți Egumenii ajutorandu'lu și ei cu toate cele ce le-au datu mîna.

În zilele lui Miha Vodă au oblicitu Pôrta turcescă că se află în Bucuresci Doftorul Testabuza, care fusese în Moldova în zilele lui Grigori Vodă Ghica, carele ascunsu fiindu, că'lu pîrise și pe elu cându au pîritu pe Terzimanul Porței, și după mazilia lui Grigori Vodă din Moldova, Testabuza au trecut în țera Românească. Încă fiindu Miha Vodă în Țarigradu nepurcesu, 'l-au chîamatu Pôrta și i-au dîsu: că Testabuza este în Bucuresci, dându'î fermanu Impărătescu, orî capul Testabuzei s'lu trimetă în Țarigradu, orî capul lui se va duce. Și așa nesciind ce să facă Miha Vodă, au răpeditu pe Belzedéoa Măriei Séle Mihăiluță cu câți-va boieranași, cu menzilu, învețandu'î ca să facă totu chipul de silință și s'lu prindă, și s'î tale capul, s'lu răpedă la Impărăție cu mare grabă. La care pînă a agiunge Belzedéoa în Bucuresci, era Testabuza au fostu plecatu ca să trecă în țera Ungurască; ajungendu pînă la hotaru și zăbovindu acolo pînă a trece, eta și Belzedé au răpeditu după dînsul cu menzilu pe Bezat-Bulucbașa cu câți-va zapci, și fiindu zilele lui cele sfîrșite, 'l-au găsit acolo netrecutu, și îndată 'l-au prinsu puindu'lu în fere cu bună pază, 'l-au dusu la Bucuresci; și cum 'l-au adusu, 'l-au pustu de s'au

grijit, și așa 'l-au scos în grădina Domnăscă și 'l-au tăiet capul, și despoindu'lu 'l-au trimis cu olac în Țarigrad.

În Domniea acestui Domn s'au rēdicat o sēmă de Hotincenî Turci și au mers la Țarigrad făcēnd mare piră asupra Lupului Agăi, arētând cāte și mai multe cā le-ar fi făcut cānd au venit Moscalii și au fost elu orōnduit; și scoțēnd Fermanu au trimis sē'i lee capul și tōtă avuția lui, care viind aice la Iași au mijlocit Domnul de s'au perdut Lupul din mijloc, care nu'lu scia nime ce s'au făcut, puind mare strajă la casa lui, aducēnd și tōte bucatele lui de le-au scos la mezat, ca cānd ar fi perit omul. Eră elu era la mare închisore de Domnul la locu în tunec, care nu'lu scia nime unde se află, și era cu mare mirare și pāmētenilor cāci nu'lu scia; trāmisu' l-au la Țarigrad, au 'l-au omorit și i-au trimis capul, cāci au trecut 16 zile la mijloc, și nime nu scia unde se află. La care pēnē la cea de pe urmă au scăpat cu viēță, dēră au eșit din șese-șeci pungi de bani, și i-au rēmas și tōte acareturile, care nu se pot arēta cu scrisul cātă risipă și pagubă au avut, cā și gupānēsa o pāzia cu mare strajă împrejurul casei, ardēnd și zăplaii ogrāzei pēnē în pāmēt; ar fi și perit de n'ar fi stătut acesta. Ce vēdēnd și Domnul cā nu'i merge în pāmētul Moldovei, fiind învēțat în țera Romānăscă cu venituri mai mari, au scris la Țarigrad la Capi-kehaiele ca să nu lee mucarelu, sē se mazilēscă, care și o cerea una ca acēsta fiind învēțat cu locmale mai mari. Eră de altă parte au socotit cā de cāt se'ncap alți străini la Domnia Moldovei, mai bine să arēte drumu fratelui Măriei Sēle, lui Iōn Mavrocordat Beizede, căruia dādu'i scire au început a āmbra pre la prietini, ajutorindu'lu și prietini vechi a tātina-sēu, și Capi-kehaielele, pēnē ce au isprăvit, și au luat Domniea Moldovei, mazilind pe frate-sēu Constantin Vodă; după ce au domnit în Moldova într'acēstă Domnie doi pol ani, i-au venit mazilia.

CAP. IV.

Domniea lui Ioan Vodă Mavrocordat, fecioru lui Neculai Vodă.

Dupē ce au luat Ioan Vodă Domniea Moldovei, și 'și-au aședat trebile domniei în Țarigrad, făcēnd și Capi-kehăi pe Rāmādānesc și pe Guliano, și așa gātindu-se au purces din Țarigrad cu frumos alai, după cum se cade unu Domn. Eră Constantin Vodă, după ce au venit Skimni-Agasi, s'au gātit și au purces din Iași petrecēdu'lu și tōtă boierimea țerei după obicei. Eră Ioan Vodă viind pēnē la Galați, i-au eșit cāți-va boieri înainte ca la unu Domn tēnēr și nuou; eră după ce s'au apropiēt de Iași, i-au eșit înainte și Calmacarii cu mare alai, ducēdu'lu āntēu în sfântul Neculai de i-au cetit molitfele Domniei, Mitropolitul Nechifor care era socru Agăi Lupului, care s'au pomenit mai înapo, și pe urmă mergēnd în curte cetind fermanul de Domnie imbrācānd pe boieri după obicei. A doua zi erāși chiāmāndu pe boieri după obicei au dat boierile, dānd o sēmă la ōmeni Măriei Sēle, cā adunādu-se cam mulți. În zilele a-

cestui Domnău au fostu multe dări grele, alesu văcărituri câte 2 câte 3 veniaune ori pe anu, că scotea unul la Ghenarie, altul la Maiu și la Dechemvrie, câtă se suia pe anu câte 7 lei, 45 bani-de vită, care era unu mare greu țere. Eră boieriloru le păreau bine, căci mâncau fiesce-care, și aveau totu ridicături de la acestu Domnău, la care cei mai mulți boieri de la acestu Domnău s'au rădicatu, alesu cei ce ședeau la țeră, și de atunci au făcutu bani toți boierii. Domnului încă nu'i păsa; căuta să apuce Greciloru așjderea, că și ei căscigau câtă puteau și mâncau rușferturi destule, cădându la boierii, căci erau palelele eftine. Din care boierii au pricinuitu la o sémă și au fugitu din țeră, că fiindu o sémă némuri, asceptau să'i rōge la boierii, la care vedându că nu'i rōgă nime, au socotitu să fugă; și așa s'au sculatū Mihalaki Sturza de la Romanu, și Ilie Sturza de la Helesteenī și duoi feciori a lui Balșu de la Ionășeni anume Vasilie și Grigorie, și au fugitu în țera Leșescă. De care aușindū Domnul fōrte s'au mahnitu, nefindū deprinsu la unele ca aceste; și chiāmându la curte pe Sandul Sturza vel Logofetū, căci era frate cu Mihalaki care fugise, 'l-au întreatu Domnul. Elū s'au apēratu că n'au fostu prin sciința lui pricina fugirei lorū, numai de va fi poronca Măriei Séle să le scrie ca să ara e ce le va fi răspunsul, parigorisându și pe Domnul, arētându-i că au făcutu ca nisce ómenī de nimică și fōră de minte, și nimicu nu este. Atuncea Ioan Vodă i-au datū vole să le scrie cum mai în grabă; și așa scriindu-le au răpeditu la ei, și ei luându cartea au făcutu răspunsu Logofetului, cum că ei încă suntū feciori de boieri și cu case grele, și nu potū și ei a se indulci de milele Domnului, din cinstea boieriloru, căci s'au invrednicitu căți și mai mulți, și pōte și mai rēi de câtū dēnșii, cari au rēmasu de risul slugiloru lorū; și ca de aceste arētându ca să nu'i supere pentru întorsū, căci nu se vorū întorče așa curēndū ca să nu dee peste vre o primejdie, arētându câtă sérăcie și datorie au pe la casele lorū. Și după ce au venitū acea carte la Logofetū, au mersū la curte de au cetit'o Domnului în taină câte una pre amănuntul. Atuncea au găsitū vreme și Logofetū de i-au dresū după cum se cade, și așa Domnul s'au adeveritū cu giurământū ca să le scrie să vie, și nu le va face nimicu, încă îi va boieri și îi va milui. La care încredēndu-se Sandul Sturza vel Logofetū, au luatū trēba asupra lui și au scrisū la ei după cum au sciutū și așa i-au întorsū; cari viindū la Iași i-au ertatū și i-au și boieritu pe toți, făcēndū pe Mihalaki Sturza vel Medelnicerū, și pe Ilie Sturza vel Sulgerū, și pe Vasilie Balșu Căpitānū mare de Iași, și frăține-sēu i-au datū o Căpitānie afară și le-au făcutū și lefi și scutelnici. Și dintr'acēstă fugă a lorū vedēndū cei-l-alti boieri cum se pōrtă trebile, și Domnul cădutu cu totul la mese mari și zee-feturi, și primblări și la alte desfătări a lumii, luase cu toți unu mare obrazū și nu'lu băgaū în sémă, și făceaū ce le erau voia lorū.

În zilele acestui Domnău au trecutū pin Iași unu Pașă mare cu trei tufuri anume Mosunolu, la care au trāmisū Vodă înainte pe Tóderu Paladi vel Visternicu la Galați, de au fostu purtătoru de grijă la tóte conacele, și viindū la Iași i-au eșitu înainte Domnul cu mare alaiū în tēmpinare la Șanta ducēndu-lă de 'l-au conăcitu în casele domnesci de la Frumósa, ședēndū trei zile oturacū, mergēndū Domnul de câte două ori pe zi la dēnsul, trāmișēndu-i de câte se găseaū la locurile

aceste, și daruri și altele și bani, câtă au trasă bieții sêraci cu conacele lor,   r   Domnului f  rte i-au mul  amit   Pa  a pentru slujba lui Paladi, de care au imbrăcată Pa  a pe Paladi cu blană de samur  , d  ndu-l   i un   r  nd   de plină de strae, tr  g  ndu-l   i un   misir   a Pa   i cu frumos   tac  m   la scară,   i a  a 'l-au tr  mis   la Domnul. V  d  nd   Domnul una ca ac  sta, 'l-au imbrăcată   i el   cu altă blană de samur  , or  nduindu-l   de altă doilea s   ducă pe Pa  a p  n   'l  -a trece în hotarul Hotinului, ca să nu se fa   vre un   cusur   la nimic  .   i a  a a trecea   i r  dic  ndu-se Pa  a de la Frum  sa, petrec  ndu-l   Vodă cu bo-lerii   i cu alaiul s  u p  n   la Copo  ,   i acolo lu  ndu-  i   iua bun   Domnul, s'au   ntors     napo   la Ia  i,   r   Pa  a s'au dus   la Hotin  , care ag  ung  nd   la Hotin     r   'l-au imbrăcată   i 'l-au d  ruit   pe Paladi, căci   i el   multe d  rula Pa   i;   i viind   la Ia  i   r   i 'l-au d  ruit   Domnul cu cum  sur     i bani, d  ndu-l   i un   misir     mpodobit  , c  t   păru r  u celor  -l  i bo-leri, căindu-se că n'au vrut   s   m  rg   unul dintre d  n  ii conacciu,   i nevr  nd   ei, Visternicul au cerut   voĭe s   m  rg   el  , cu t  te că ave   trebi a Visteriei,   r   au l  sat     meni. Dup   ac  sta au scos   Vodă go  in   întreită c  te 11 parale de o  le, care greutate   i nevo  e nu poci   ar  ta c  t   au f  cut   pe bieții s  raci; căci de c  nd   au fost   acest   p  m  nt  , c  te 11 parale n'au dat  ,   i mulți din prostime   i ucide   vitele cele mai pr  ste ca să nu le plătescă, la care   i Domnul mult   sictet   au tras   p  n   s'au strins   banii slujbei acestii, căci era   era f  rte sup  rat   de multe dări ce erau pe s  raci, cu t  te că era bel  sug   în t  te. Bo-lerilor   le erau bine   i volo  i, urma     i ei Domnului, căci iube   primblări,   i halcale,   i   ic  turi.   r   după aceste au socotit   s   facă   i pomeniri: au adus   me  teri străini zugrav   de au pus   de au zugr  vit   biserica cea mare a cur  ei peste tot  , pe din l  untru cu multă chieltuială, zugrăvindu-se   i pe sine cu D  mna   i cu t  te Belzadelele M  riei S  le, zugr  vind     i pe tot   n  mul lui   i pe alți Domni ce erau ctitori la acea biserică de mai-nainte, f  c  nd     i   ece părechii de ve  m  nturi nouă, cum  sur   frum  se cu fir  ,   i trei r  nduri p  le de I  cone, unele cu semnul   re  i,   i aduc  nd     i dou   s  fe  nice de argint   de la m  n  stirea S  cului de le-au stricat     i au f  cut   șese mai mică în biserică,   i opt   c  ndele mari de argint   care se v  d   p  n   astă-  i în biserică la curte. Mai făcut'au   i un   foi  or   f  rte frumos   de ceea parte de hele  teul Frum  sei, sub Cet   ule, f  c  nd     i ci  me l  ng   cerdacü cu apă curg  t  re de merge   în primblare.   r   la altă treilea an   a Domniei acestiea, au f  cut   sfat   Domnul cu toți bo-lerii   re  i ca să alégă patru bo-leri mari de   er   s   m  rg   la   arigrad  , una ca să arate pe Domn   că este bună   i pl  cut  , alt   doilea s   v  d     i t  t   chieltuiala Capi-keha  lelor  , căci ar  tase pe tot   anul c  te o sumă mare de bani chieltuiala, care se mira     i singuri bo-lerii,   i pentru altele ce le vor   mai veni pin m  n   pentru u  urarea   re  i. La care g  sind   c  i cu cale   i bo-leri  , au priimit   ca să m  rg   patru bo-leri; ci socotindu-se ei în de ei au g  sit   cu cale să m  rg   Costaki Razu Hatman  , T  der   Păladi Visternic  , Radu Racovi  a vel Vornic     i Manolaki Costaki vel Vornic  ,   i a  a d  ndu-le de chieltuială Domniea s'au g  tit   numai de c  t     i au purces   la   arigrad   lu  nd     i dintre tineri rudenii pentru vederea   arigradului. Constantin   Vodă în   arigrad   încă nu s'au a  edat  , f  c  nd   tot  

chipul de meșteșuguri pênă au mazilită pe Mihai Vodă din țera Românescă, dără fiindă că avea Mihai Vodă Capi-kehalele ómenī de trebă, pe Stăvraki celū bētrēnū și pe Manoli Gelepul, și pe alți; și fiindă că nu se împlinise trei ani deplinū, după cum scrie Fermanul celū Impărătescū, încă mai trebuiau trei luni; și fiindă tocmai asupra veniturilor, fórte le-au părutū rēū Capi-kehalelelorū lui Mihai Vodă. Atuncea s'au pornitū amēduoi pe la tóte porțile turcesci; intra Stăvraki pe la Sultanū, pe la Caziscuri, căci era fórte îndrāsnețū, însă mai multū cu meșteșugū, că doftoria pe mulți, neluādu-le nimicū. Și aglunghēndū pe la tóte porțile au isprăvitū sē mai ședă Constantinū Vodă trei luni în Țarigradū, scoțēndū Fermanū lui Mihai Vodă sē mai ședă încă trei luni Domnū, și sē stringă tóte veniturile țerei după obiceiū. Și după ce s'au împlinitū cele trei luni, atuncea s'au dusū Constantinū Vodă în țera Românesca, isprăvindū lui Mihai Vodă și Capi-kehalelelorū lui de i-au făcutū surgunū din Țarigradū, și așa au domnitū Constantinū Vodă cu pace, amēduoi frați Domni în două țeri. Eră boierii din Moldova aflādu-se în Țarigradū, ședēndū câte-va luni acolo, căutāndū multe trebī ale țerei; la care zăbovindū, étă au venitū și vremea mucarelului a înorei Domniei Moldovei. Atuncea Capi-kehalelele lui Ioan Vodă au arētātū boierilorū dīcēndū: «Ce sē facemū, că vremea mucarelului au sositū, aici bani nu putemū găsi; Domnul de acolo încă nu ne trāmite, nici ne scrie nimică, și așa noi nu ne amestecāmū!» Vezirū-Kehaesī încă chīlāmāndū pe Capi-kehalele, le-au dīsū pentru mucarelū; ei s'au apāratū arētāndū pe boierii din țeră ce i-au trāmisū Domnul și țera ca sē răspundă pentru tóte. Atuncea au chīlāmatū Kehalēoa pe boieri și i-au întrebatū: «Sunteți multāmiți de acestū Domnū?» Ei au răspunsū că suntū și ei și tótă țera. Le-au dīsū: «dēcă'i așa sē'i luați mucarelul.» Au răspunsū: «Prea bine. Dără bani aveți sē dați?»— Au răspunsū: «Aice bani n'avemū, dără sē ni se pue o vade, și mergēndū în țeră, pēnē la vade îi vomū trāmite.» Și așa au priimitū Vezir Kehaesī, poroncindū sē dee unū zapisū la Miri pentru bani cu vade. Și au datū, și îndatā au îmbrācatū caftane la Vizirul și ei și Capi-kehalele. Si îndatā au răpeđitū olacū la Iași de au datū scire Domnului de luarea mucarelului. Și luāndū scire s'au bucuratū cu toți, făcēndū și Domnul mare șinlectū. Mai pe urmă au pusū silință de au răpeđitū o sēmă mare de bani; éră ceelaltă sēmă au rēmasū sē'i plătescă la vade. Și așa zēbovindū boierii câte-va luni în Țarigradū, s'au sculatū cu toți și au venitū la Moldova; la care spuindū Domnului cum s'au tēplatū luarea mucarelului, asteptatū boierii sē le multāmescă; dără elū în locū sē le multāmescă, le-au dīsū: «De ce v'ați amestecatū, și cu a cui poroncă ați adevēritū sē dați atātia bani?» Și pe urmă le-au dīsū: «Dupē cum v'ați adevēritū sē și plătiți, căci Măriea mea nu va sē scie.» Și trecēndū multă vreme la miđilocū și peste sorocū, apucāndū pe Capi-kehalele, ei s'au apucatū că vorū scrie, și nici-o-datā nu contenlau ca sē scrie; la care cea de pe urmă au trāmisū bumbașirū unū Orta Ceaușū, și cu zapisele lorū și cu fermanū ca sē împlinescă acel bani de la acel boieri. Și viindū la Iași, ce au vorovitū Domnul cu bumbașirul nu se scie, ce numai au strīnsū pe toți boierii cei mari și bētrīni, cari au fostū venitū de la Țarigradū, și au începutū a cere bani. Eră boierii arētați pe Domnul. Domnul

aû răspunsu că ei suntû datori ei sê plătescă. Şi așa mâniindu-se Bumbaşirul i-aû luatû pre toţi pe gîosû de la curtea domnêscă, ducendu-i pin tîrgû pînê la casele cele de beilicû, unde era ceaşul în gasdă; şi după ce aû mersû acolo, i-aû pusû pe toţi în fêre, care lucru aice altă dată n'aû stătutû, ţîindu-i pînê în sêră. Êră mai îndesêră aû priimitû cu toţi ca sê se pue împrumutare, şi sê rêdice acea greutate de pe Domnul; la care priimindû şi Domnul, aû poftitû pe Bumbaşirû ca s'î slobodă, căci se apucă că vorû plăti pe'ncetû, făcendû începătură ca sê dee. Şi așa i-aû sloboditû. Ce trecendû câte-va zile la mişlocû, êră aû socotitû ca sê dee ultărei, la care vîndendû Ioan Vodă că cu bine nu va face nimică, așa s'aû turburatû într'o ăi, şi cerendû isvodul de la zapciû, aû vîdutû că mai nimică nu dădese, şi strigandû zapciû aû începutû a'î rêdica pre boierî câte pe unul la închisore, pînê i-aû închisû pre toţi, pre cei mari şi bătrîni; pe alţii la pîrcane, pe alţii la vartă, pe alţii pin beciuri, cariî âmpluse tôte beciurile. Boierî a nume acestiî eraû: Sandul Sturza vel Logofetû, Andreiû Rosetû vel logofetû, Manolaki Costaki Vornicû, Sandul Racovişă Vornicû, Tôderû Paladi vel Spatarû, Alexandru Spatarû, Lupul Stolnicû şi alţii. Şi vîdendû că nu'î glumă, s'aû apucatû de plată, şi pînê în sêră puţinî bani aû rêmăsu neistoviţi, cariî s'aû apucatû că a doua ăi îi vorû istovi, şi așa i-aû lăsatû într'acea sêră, şi a doua ăi i-aû istovitû toţi.

În domniea acestui Domnû s'aû mai tîmplatû o pricină care n'aîm lăsatû sê nu scriemû: unû ovreiû dintr'unû satû a dumisêle Iordaki Cantacuzino Spatarû de la Sucêva de lîngă Rădăuţi, fiindû c'aû scăpătatû de n'avea cum plăti stêpânilorû bucatele ce luase şi le vînduse, ca sê nu încapă la închisore, 'şi-aû lăsatû mulerea şi copiiî şi aû fugitû; decî pe urmă aû mersû la Țarigradû, la care făcendû cu mulţi ovrei de acolo multe feluri de vorbe, arêtandû starea boierilorû pămîntenî de aice, spuindû şi halul lui ce i s'aû tîmplatû, arêtandû şi ce venituri are Domnul aice, 'l-aû pusû la cale ca sê facă şeretlicû, dicendû că ei îlû vorû ajutora la tôte, făcendû unû arzavalû către Împêratul Sultanû Mehmetû, făcendû jalobă pentru Domnul şi pentru Iordake Cantacuzino, dicendû că i-aû luatû Domnul mulerea de aû umblatû cu ea, şi elû fiindû că'î sta împotrivă 'l-aû închisû în câte-va rînduri şi i-aû luatû o sumă mare de bani, arêtandû că 'i-arû fi mai luatû şi pe o fată şi pe o cumnată şi alte lucruri şi odore, şi altele multe care nu se potû scrie, arêtandû că şi Iordake Cantacuzino 'i aû închisû magasiile ce avea cu bêtură, care 'i-aû cursû atâte miî de lei pagubă. Ce avendû meşteri buni lîngă dînsul, şi ajutorîndû şi Bazarghian-başa ce era, aû eşitû la Împêratul de aû strigatû dândû şi jalobă. Atuncea Împêratul aû poroncîtû de i s'aû făcutû fermanû Împêrătescû, orînduindû şi pe unû Zaim-Bumbaşirû ca sê îee pe ovreiî şi sê'î ducă în Moldova, şi acolo cu cadiul sê se caute acea judecată, şi avendû dreptate sê i se dee ilamû, şi după ilame sê împlinescă de la Domnul şi de la Cantacuzino, dândû poroncă ca sê aducă pe ovreiû êră înapoi la Țarigradû. Şi plecandû la Moldova, aû mersû dreptû la curtea Domnêscă, împreunendû-se bumbaşirul cu Domnul, arêtandû şi fermanul, răspundendû'i Domnul: «Prea bine, dumnêta mergi la gazdă de te odihnesce, că estî ostenitû de drumû, şi aceste se vorû cînta, că avemû şi cadiû aice; pe ovreiî lasê'î sê stee aice.» Şi aû învîpătû

Domnul să dea o gazdă departe, și să nu meargă cine-va să se împreune; și lăsându pre ovreiū pe mâna Domnului,   r  Bumba    rul s'au dus  la gazdă de laturea t rgului l ng  morm nturile turcesci.   r  pre ovrei  'l-au pusă la opr l ,  i îndată au r pe it  poronc  la to i negu itori  Turci din Ia i  i la to i musafiri  Turci ce se afla  în Ia i, ca să se afe la două c sur  din  i to i la curte;  i f c nd  scire  i cadiului să vie  i el ,  i to i boierii cei mari cu boierii  i fără de boierii;  i adun ndu-se cu to ii au e it   i Domnul, poronc nd  s  pue butuci ovreiului  i în m n   i în picior ,  i a a să'l  aducă la Divan .  i aduc ndu'  au  nceput  Domnul a se giudeca cu el  la Cadi , în a dul tuturor , f c nd  pe ovrei  ca să grăiască turcesce, căci  icea că nu scie. Ar t nd  Domnul: «c nd   i-am  luat  muerea?» spu nd   i șederea lui unde au fost , sau pe cumnat -sa sau pe soră-sa; mai  ntreb ndu'  c nd  'l-au  nchis   i au pl tit  at te geremele?  ntreb ndu'   i Iordache Cantacuzino «c nd  i-au oprit  bucatele ca să nu le v nd ?» Aceste t te  ntreb ndu'  cadiul, n'au avut  ce r spunde, fără de c t  au spus  drept  că al i l-au pusă la ac sta,  r  el  nu'  vinovată. Care aceste t te le scria cadiul,  ic nd  că Domnul nici de unele ca aceste n'are nici o sci n , fără de c t  al i 'l-au  ndemnat  la ac sta,  i s racia lui cea mult . Atuncea Domnul  ntreb  pe Cadi   i pe ceilalți Turci ce se afla  acolo: «unuia ca acestuia ce i se cade?» au r spuns : «este bună de sp ndurat .   r  cadiul t te  isele lui le scria ca să dea  lam ; atuncea Domnul au strigat  pe arma   s 'l   ee s 'l  sp ndure,  ic nd  de al  doile ca să nu'  întrebe.  i îndată 'l-au r dicat  duc ndu'  în capul t rgului de g os , l ng  Hahamba a,  i 'l-au sp ndurat  la o dugheană,  i ndu'  trei  ile sp ndurat . De care a   nd  Bumba   rul au f cut  mult  g lc v ; d r  'l-au odihnit  Domnul, d ru ndu'  bine, ar t ndu'   i elamul. Atuncea Domnul au f cut  un  arz  de la t t    ra  i de la Turcii de loc ,  i Vlădicii  i Egumenii  i to i boierii, ar t nd  pe ovrei  că au fost  un  r    i t lhar ;  i pentru să se p r s sc   i al i de unele ca aceste, au g sit  tot  Divanul aceste    ri  i cu cadiul de s'au omort ; tr mi nd  sineturi pentru tóte la Capi-kehaele, scri ndu-le ca să chieltu sc ,  i să stea cu capul ca să pot le ac st  price, tr mi nd   i pe zapci  la Capi-kehalele. Atuncea rudeniile jidovului celui mort  ce avea în   ra Le  sc , au mers  la  arigrad ; ajung nd  la Oglak-Baz rgean   i la al i ovrei  mari, cari  avea  fiesce-care por i mari turcesci; care s'au tulburat  to i asupra Domnului de ce să facă un  lucru ca acesta peste poronca  mp ratului, c lc nd  fermanul, st nd   i  mprotiva zapciului, care ucru nu l-au f cut  nici un  Domn ,  i p ra pe Domnul în t te p r ile, gr  nd  mul ime de cuvinte pentru Domnul; la care mul i bani au chieluit  Capi-kehalelele, că f r te se mărise tr ba, c   nd  Domnul în gurele norodului,  ic ndu'  fel  de fel  de vorbe pr ste, care  i la cei mari Turci nu g s a obraz  Capi-kehalelele, hul ndu'  cu to ii. Atuncea afl ndu-le acestea  omenii lui Grigori Vodă Ghica, ce erau aciea în  arigrad , au  nceput  a  mbia dupe Domnie ca să ispr vesc  st p nului lor . M car  că Grigori Vodă era la surgunlic , d r  avea mul i prietini,  i  mbl nd  din  i din n pte au luat  Domniea, aduc nd  P rta pe fiul M riei S le Scarlat  Belzedede de 'l-au  mbr cat  cu c ftan , în locul t tine-s  ;  i pe Ioan Vodă 'l-au mazilit , tr mi nd  Capi iba t de 'l-au r dicat  din Moldova.

CAP. V.

A treia Domnie a lui Grigori Vodă Ghioa.

După ce au ședut șapte ani mazilă și în surgunie la Boccada, care îi dicită Tenedos, érá 'l-au miluită Impărăția cu Domniea Moldovei, care nefindă aice, după cum amă distă, au adus pe Belzede Scarlată de 'l-au îmbrăcată cu căftană în locul tătine-său, fiindă încă la surgunie tată-său, făcându-i și itlacul, răpedându cu mare grabă de au adus pe Grigorie Vodă. După ce 'l-au adus, au mersă la Pörtă de au făcută mulțămire pentru mila ce 'l-au miluită cu Domniea Moldovei, făcendă ună engomion turcescă către Vizirul, arătându mare mulțămită, câtă s'au mirat singur Vizirul de procopsela și turcesca lui; asemenea au făcută și la Impăratul cândă au mersă de au luată cuca, și multă s'au mirat și Impăratul de acestă Domnă, care aședându-și tôte trebele în Țarigradă, s'au gătită de câte i-au trebuită; și făcendă mare alaiă la eșitul din Țarigradă, au venită la Moldova, orânduindă și ună salahoră împărătescă ca să-lă ducă la scaună, avendă cu elă mai bine de 40 de bostangii. Care apropiindu-se la Galați, i-au eșită mulți boeri înainte și giupănese înainte Dómnei, căci luase totă agărlicul cu elă; numai pe Belzede Scarlată-lă lăsase în Țarigradă naziră și purtătoră de grijă asupra Capi-kehafelelor. Și ședendă trei zile oturacă, cântându jalobele sêracilor, făcendă mare dreptate la toți, făcendă și pârălabă la Galați pe Leon celă bătrână. De acolo viindă la Iași, pin tôte târgurile ce trecea căuta strimbătăile locuitorilor, nepoftindă asuprelă sêracilor; érá cândă s'au apropietă de Iași, i-au eșită toți boierii și Calmacamil cu tôte alaiurile înainte, intrandă în sfete Nicolai de s'au închinată, și pe urmă în curtea domnescă. Cetindă fermanul, au îmbrăcată pe toți cu blane și cu căftane după obiceiă, stândă și Skimni-Agasi pênă s'au sfêrșită cêremoniile, făcendă pe mare și mică după obiceiă, trămiendă și pe salahoră la gazdă cu alaiă. Și adouă-ăi au împărțită tôte boierile, făcendă Logofetă mare pe Sandul Sturza, și pe Costache Razu Vornică de țera de glosă, și pe Radul Racoviță Vornică de țera de susă, și pe Bașa Mihalopolă Hatmană, și pe Vasilie Roset vel Visternică, și pe Enake Hrisosculeu vel Postelnică, și pe Alistară vel Spătară, și pe Calmășă vel Bană, și pe Popazolu vel Comisă, și pe Vasilaki Negelă vel Paharnică, și pe Lupul vel Stolnică, și pe cei-lalți după rânduélă, dândă și Isprăvnicile, făcendă și din Greci, că adusesese mulți.

În Domnia lui Ión Vodă care s'au pomenită mai înapoi, era ună boieră a acestui Domnă încă a tătine-său omă, care se numia Costache Purice, ce fusese și Agă aice în Iași, care mai 'nainte cu câte-va luni pênă a nu-l veni mazilia, îlă miluise Domnul său cu stărostia Focșenilor, după ce-lă scose din Agie. Și fiindă acolo cândă au venită mazilia, au răpedită boierii din locă, și 'l-au prinsă, și puindu-lă în fere, 'l-au trimisă la Mira la mănăstire ca să stea acolo

până va pleca Ión Vodă din Iași; și auzind Ión Vodă i-au părut rău forte, și chiamându pre boierii le-au zis multe cuvinte, dăru el nu vrea să scie zicându că așa le poroncesce Domnul lor Grigorie Vodă din Țarigrad. Era când au fost ca să se rădăce acest Domn din Iași, au vorbit cu Capegi-Bașa ca să trimită de pe drum omenii de ai lui să iee pe acest boier de la Mira, de care obicind boierii, îndată au răpedit pe ascuns de l-au luat de acolo și l-au dus la Némțu, la mănăstirea Săcului, fiindu-l acolo până au trecut Ión Vodă Dunărea. Acest Domn a domnit patru ani și s'au mazilit, dăru și multe blăstemuri au luat de la sëraci, pentru vâcărît, ales de la babile cele văduve, până una au zvrlit cu o pîtră în el în ziua în care au purces din Iași, dăru nu l-au lovit ce calul a lovit; și mergându la Țarigrad mulți ani au mazilit și apoi au murit, era Domniea n'au vedut-o. Pe Costache Purice încă până a nu sosi Grigorie Vodă la Iași, cu bună pază închidendu-l la Cetățue, ședendu până au venit Domniea în Iași, și atuncea l-au scoborit în curte la Bașbulubașa de Simeni de au ședut câtă-va vreme acolo, până au intrat câți-va boieri mijlocitori la Domnul, cerșind și o sumă bună de bani, care au dat ca la 30 de pungi de bani, și așa au scăpat fără de nici o pricină. Grigorie Vodă, după ce au venit au și scos cuniță câte 50 parale pe vită; cu adăușag și cu banii vechi și cu răsura slujbașilor, se sula la 60 de parale vită. Mai scos'au desătina, și goștina, și vîdrăritul; și după ce s'au răcit vremea, au scos și peceți pe țera de au plătit toți, scoțendu și vâcărît câte doi lei, șese potronici vechi de vită, și răsura deosebit. Într'acastă Domnie au făcut și o logodnă fiicei Măriei Săle cu Dumitrașcu Sturza vel Cămărașu, fiul Sandului Sturza pre care îl luase Domnul încă din ceea Domnie la Țarigrad, și făcendu masă mare cu toate dăcături, așijderea și Dómna cu toate giupăneșele, și Cămărașul deosebit la cămară cu toți negușitorii, trăgendu și danțuri prin ograda curței. Mare stăpân au stătit acest Domn în țările acestea, și cu mari orîndue; căci giudecățile forte le căuta, și nu lipsa în totă săptămâna să nu facă Divan sêracilor, și fiind că făcuse multă cheltuială cu Domniea Moldovei de pre urmă, și cu itlacul surgunlicului, fiind și mîncători mulți pe acea vreme la Porțile turcesci, vedendu că nu pôte eși de sub cheltuială, au pus totă silința prin prietini apropiindu-se și vremea mucarelului. N'au încetat a âmbra după Domniea țerei Românesci, până au și dobândit-o, și așa făcendu totă Domniea Moldovei numai opt luni, i-au venit veste din țera Românescă, și într'acelu ceas au răpedit pe Mihailopu Hatmanul Iordake; așijderea și Constantin Vodă a răpedit pe Vasilaki Căminarul Capi-kehae, și pe Păvălake Aga la Moldova, Calmacamî, fiind schimbare între Domnie, făcendu fiesce-care zapt la locul ce mersese, fără de chică de sielă, după poronca ce aduse fiesce-care. Deci au început Grigorie Vodă a se găti, până ce au venit și Skimni-Agasi ce era orînduit ca să iee pre Grigorie Vodă să-l ducă în țera Românescă; care viindu i-au eșit Domnul înainte în șes cu mare alai, și dându-l fermanul celu Impărătescu de călare, l-au sărutat, puindu-l în sên, și vrîndu să se sărute cu Agasi de pe cal, s'au tulburat ații lor, și sculându-se ații în două piclôre, au lunecat calul Domnului de piclôrele de d'napoi, au cădutu în cur, și vrîndu să sae de pe el au cădutu pe un piclôr și îl duse,

dicându prostimea că nu'i semnă bun. Ce după ce s'au gătit cum se cade unui Domn, și mai tăind strae câte două părechi la toți al curței, și de drum și de alai, adăugându și ómenii împodobii pre toți cu mare orânduieală, cât mai frumos nu se mai putea, și așa eșind din Iași i-au făcut toți boierii mare alai, petrecându-lă cale de unu ceas, luându-și toți ziua bună de la Domnul. O sémă s'au întors înapoi, érá mulți au mers cu Măriea Sa : alții péné în Romanu, alți péné în Focșeni, alți conacii, alți cu carele și cu altele, ca să se întorcă cu celú-altu Domn. Căduse și o iernă care de multă vreme nu ținea minte ómenii iernă ca acésta, căci agiunsese carul de finu 30 de lei, și nu se găsea, și descoperiat case de da la cai. Agiungendu Grigorie Vodă la Focșeni, au intrat cu mare alai mai nainte péné a nu veni Constantin Vodă. Érá a treia și au gătit pe Belzade Matei cu totu alaiul Măriei Séle, și l'-au trimis înaintea lui Constantin Vodă, care vedendu alaiul Ghicai, inghiătați au rămas toți, că avea un alaiu fórte gol. Acole în Focșeni s'au împreunatu și Domnii aménuoi, și sedendu trei zile oturacu, de acole 'și-au luat ziua bună unul de la altul, și au mers fiesce-care la țera luiși.

CAP. VI.

Domniea a treia a lui Constantin Vodă Mavrocordatú.

Viindú Constantin Vodă la Iași, i-au eșit tótă boierimea înainte aducendu-lă după obicei cu alai péné în curtea domnescă, cetindú fermanul după obicei, și îmbrăcându pe boieri cu căftane. A două și érá au chlamatu de au dat boierii, făcendu Logofétu mare pe Andrieșu Rosetu, Vornicu mare de țera de giosu pe Costaki Razul, Vornicu de țera de susu pe Radul Racoviță, Hatmanu pe Ión Bogdanu, Postelnicu mare pe Tóderu Palade, și Visternicu pe Ștefanuțu Rosetu și pe Alistarhu vel Spataru, și Banu mare pe Dumitrașcu Calmășul, și pe cei-alți fiesce-care după rânduieala lui. Érá Domnul s'au apucatu érá de evlaviea lui cea vechie, că punea preoții de intrau la Biserica curței la trei césuri de nópte, și eșiau la șapte césuri din și, și se apuca de divanu de'i ținea péné la noă césuri din și. Mai dedese poroncă de stringea toți preoții, diaconii orașului la biserica curței, și după ce'l băgau dimineța în biserică, punea cîuhodari la ușă și nu lăsa nici pre unul să ésa afară, puindu-le un preotu ce'lú avea Măriea Sa invětatú la carte Grecéscă și Românéscă de se suia în anvonu de le cetia după cum se cade a sci fiesce-care preotu orânduiala bisericeii, și a botezului, și a ispovedaniei; de care fórte se spărieșe preoții; și care nu pré scia carte se apuca de invěța de alú doile carte, măcarú că dedese mare poroncă Mitropolitului și Episcopilorú să cerceteze pre cel ce vorú să se preoțéscă séu să se diaconéscă, și să védă ca de vorú sci darul deplinu, și așa să le dee darul preoției și alú diaconiei. Au mai scorinitú că nu trebuie boierii să alba vecini pin satele lorú, dándú scire pe la tóte ținuturile unde vorú fi vecini să vie la Iași ca să se desbată de vecinătate, po-

roncindă și boierilor celor de aș vecini și sineturi pentru vecini, să vie, căci este să se caute această pricină cu Divanuri. Și strângându-se vecinătatea de pretutindene la Divan cu o mare obrăsnicie, căci îi făcuse Constantin Vodă de nu băga pe nime în seamă, viind și boierimea de pe afară cei ce aveau vecini; cari după ce s'au strîns cu toții, s'au orînduit ca să se facă mare sobor în Mănăstirea Trisfetitele. Și așa mergîndu Domnul cu toți boierii acolo, au început a face mare cercetare de cîndu sînt vecini și de la cine i-au cumpărat, și în cît i-au cumpărat. Atuncea au răspuns toți boierii, dicîndu: «Noi nu i-am cumpărat, ce i-am găsit vecini de la moșii și strămoșii nostri, și stăpînim și noi; era a'î vinde nu putem ca să'î vindem, ce'î punem cîte la o slujbă a casei de ne dau agiutor.» Atuncea au poroncitu Vodă cu mare hotărîre să nu mai fie vecini de aici înainte, numai pentru că sîd pin satele boieresci și se hrănesc pe moșiile lor, să lucreze cîte două-deci și patru de zile într'unu an boierilor vara și ierna; au să de cîte două lei de fieșce-care casă și să lucreze cîte 12 zile pe an vara și ierna. Și hotărîndu în'acest chip, s'au mulțămît și boierii, invetîndu Domnul ca să se de vecinilor și cîte o țidulă Domnescă cu pecete gospodă, arătîndu că de aici încôce să nu se mai numescă vecini, și să albă a sluji acele zile de mai sus pomenite, dîndu pe acele țidule un leu lui Treti Logofet și cîte-va parale scriitorului.

Intr'această Domnie a lui Constantin Vodă, mare sîcetă au fost de vară, cît se sperieșe locuitorii; la care vedîndu și Domnul au poroncitu ca să se facă litanie pe la toate bisericile; și de multe ori strîngea iconele de pe la toate bisericile, scoțîndu și sfintele moște ale Prapadomnei Paraskeve, mergîndu Mitropolitul și cu toți Vlădicii și preoții și Domnul cu totă boierimea, și slujitorii strîngîndu-i cu toții la un loc, în grădina cea mare de sub curțile Domnesci, făcîndu aghiazmă, cetîndu molitfele de ploie, trimițîndu toți zapcii de strîngeau norodul, bărbați și femei, copii, fete, de le aduceau ca să asculte rugile. De noroc era acestă Domnie, că cu toate rugile ce făcea, milostivul Dumnezeu au trimis ploie pre multă, cît se făcuse toate bucatele cît socotiau omeni că n'ar găsi loc să le pue. Era cîndu au fost la mijlocul verii, s'au din păcatele norodului, s'au din nenorocirea Domnului, au trimis Dumnezeu urgia sa asupra acestei țări, locuste, de au ampluț țera pin toate ținuturile, istovind tot; pe unde se puneau, rămănea locul negru ca cîndu n'ar fi fost semănată nimică nici-o-dată; s'au gră de era, s'au vie, s'au malai, s'au păpușoi, s'au pădure de era înfrunzită, rămănea parea că'î uscată. Și au ținut câți-va ani; măcar că începuse încă din domnia fraține-său lui Ioan Vodă, d'era nu era atîta nici se lășe peste tot locul ca la Măria Sa, căci într'o zi s'au pornit pin Iași, și de mulțimea lor s'au s'au se vedea, de care poroncind Domnul la toate mănăstirile ca să facă rugă și să tragă toate clopotele cele mari, că d'oru s'au spăria să fugă, era în zădăru s'au ostenit, căci era urgia lui Dumnezeu. Și în puțină vreme s'au făcut o m're scumpete cît agiunsese dimerlia de orz un leu, și pe multe locuri neavînd omeni ce mîncă, uscau omeni coji de copaci și le pisau făcîndu-le făină, le mestecau cîte cu puțină făină, și le făceau malai, și mîncan

Pe alte locuri stringeauă ghindă și éráșî asemenea făceaă; care nu putemă areta ce nevole era de fómete, la care mi s'au tēplatū și mie de amū vēđutū cu ochiī în câte-va sate la ținutul Botoșenilorū, fiindū eū orōnduitū cu slujba Domnescă acolo Iérna. Fețele lorū sēmănaū a fi fierțe și nu puteaū grăi de slabi, cariī ajungēndū în primăvară toți aū muritū. Amū mai vēđutū și la Cernăuți, într'unū satū la casa preotului în postul mare, descălecāndū acolo pentru prânzitū; bucate de secū ne-aū găsitū, érá în locū de pâne ne-aū scostū mălaiū de ghindă, și amū măncațū câte o bucățică mică cu toți. Și aū ținutū acéstă fómete tótă Domniea acestui Domnū, fiindū că nu lipsiaū lōcustele din Moldova, căci vara măncaū orice aflaū, și despre Iérnă se'ngropaū, érá de primăvară eșiaū însutite de câtū eraū. Totū atuncea s'au făcutū și perirea sōrelui într'o ȕi la vreme de bucate, și aū ținutū ca douē cēsuri, câtū se făcuse pēmēntul și lumea altmintrelea; și într'acea ȕi érá aū trecutū lōcuste multe pin Iași, și trāgeaū tōte clopotele pe la tōte mōnastirile. Acestū Domnū, într'acéstă Domnie, aū pusū de aū făcutū peceți tipărite pe stupi, și pe mascuri, și pe pogōnele de tūtūnū, care lucru n'aū fostū în pēmēntul Moldovei. Lūngă alte pomene aū socotitū Domniea și acéstă, ca sē rădice femeile cele rele din pēmēntul acéstă, care suntū fōră de bărbați; și așa dāndū poroncă aū strinsū mai bine de 80 de muleri și le-aū închisū în Sfântul Gheorghe la Mitropolie, ȕiindu-le multă vreme închise acolo de mureaū de fōme, strigēndū la zăplagi bisericei ômenii de pe drumū sē le dee milostenie, căci rămāsese ca val de ele gōle; pe care Dōmna le căuta câte o dată, trāmițāndu-le pâne și lumină ca sē nu ședă pin întunericū, și încă acéstă milă le trāmitea și câte unū cantarū duōē de inū, ca sē nu ședă fōră de trēbă, găsinđu englenge furca, pēnē cāndū se vorđ gāsi niscaī-va ômenii ca sē i le cee; căci așa hotărise și Domnul, că de se va găsi cine-va ca sē le mărite, și câte se vorđ mărita, se vorđ sloboȕi. Și așa făcea, că pre care le cerea și priimia și ea, punea de le cununa și apoi o sloboȕia.

În Domniea acéstă érá aū fostū datū Impērăȕia pașalicul Hotinului lui Musun-Zade, și așa aū venitū pin Iași, i-aū eșitū Domnul înainte cu mare alaiū la Șanta, ducēndu'lū de l-aū conăcitū în casele de la Frumōsa, apoi mergēndū toți de se'mpreunaū cu Pașa dupē obiceiū, aū mersū și Turciī neguȕitorii Laji din Iași. Întrebāndu'i Pașa pe fiesce-care câtă vreme are de cāndū șede în Moldova, aū răspunsū fiesce care câtă vreme aū. Atuncea aū mersū și boierii de țēră de s'au împreunatū cu Pașa, priimindu'i cu mare cinste, puindu'i de aū șeȕutū și le-aū datū cafē, întrebāndu'i cum le este țēra și de suntū mulțāmiți cu Domnul aū ba. Atuncea aū răspunsū că suntū mulțāmiți, mulțāmindū préputernicei Impērăȕii. Așijderea aū întreatū și pe neguȕitorii Laji de suntū mulțāmiți, ce ședū de negustorescū aice în țēră, fiindū și Domnul de față; atuncea aū vrutū sē ȕică că suntū mulțāmiți. Érá Constantinū Vodă i-aū scostū mincinoși înainte Pașii, începēndū elū a spune ce tragū biețiī sēraci din mâna lorū, și neguȕitorii creștinii, arētēndū una câte una, că și Măriei Sēle pricinuescū mare păgubire, fiindū că nu pōte lua bani de pe la ralele din pricina lorū, și mistuescū și bucatele ralelelorū pin bucatele lorū, și ucidū pe neguȕitorii de locū, și mistuescū sēracii cu dobānda, că le iaū câte patru

parale de leu pe lună, lepădându-le baniș cu sila pin sate, și iaș muferele și fetele sêracilor cu sila de âmbă cu ele, și pe bărbașilor lor îi gonesc cu săbiile, și alte multe. Care așdindu-le Pașă fôrte s'aș turburatș, ășcândș Domnului și boierilorș sș facș jalobă la Pôrta, și va agiuta și elș. Și dupș aceste dăruindș Vodă pe Pașă și pe toș a lui, aș purcesș la Hotinș, petrecândș lș Domnul cu alaiș și cu boierii pentru câtș i-aș îndemnatș Pașă, și aș găsitș cu cale ca sș facș arzș de la tștă țera către Impêratul, arștândș tște faptele Lajilorș pre amăruntul, la care sta și Domnul singurș sș le vie de hacș, căci mai cuprinsese tștă Moldova, întemeișș cu case și cu bucate peste sêmă de multe, și stupi, și arșturi, și finașe care nu le putemș arșta cu scrisul. Și făcândș arzș cu iscăliturile tuturilor Episcopilorș și a boierilorș și a maziilorș, puindș și toș și pecetele sșle, scriindș jaloba și moldovenesce și turcesce, scriindș pricina pre largș și Capi-kehașelelorș, arștându-le sș stee cu capul la acșstă pricină, și câtă chielușlă a fi sș mșrgă, silindș ca sș scștă hatihumaiul de la Impêratul, făcândș-se tainș Ali-Pașă Hechimoolu care se afla la Babada, fiindș vechiș prietinș lui Constantinș Vodă încă din șilele lui Nicolai Vodă tatălș Măriei Sșle. Și așa stândș Capi-kehașelele cu capul și cu mare chielușlă la Pôrta, arștândș jaloba la însuș Impêratul, înșelegândș și din scrisorile Pașei de Hotinș, îndată aș poroncitș de li s'aș făcutș unș hatihumaiunș, scriindș ca nici de cum Turcș Lajș cu șederea, cu bucate, sș nu se afle într'acșstș pșmântș alș Moldovei, scriindș fermanș la Ali Pașă Hekim-Zade ca sș pue totș chipul de silinșă sș scștă pe Laji, și nici bucate nici case sș nu lase Lajilorș în Moldova. Și așa isprăvindș aceste tște de la Pôrta, le-aș trâmish Capi-kehașele la Constantinș Vodă în Moldova, și îndată cum le-aș vșșutș aceste, aș gătitș mariș peșșeșuri, și pe unș boierș a Măriei Sșle Antiohi, Caragea, învșștândș lș și din gură ca sș mșrgă la Babada sș arete poroncile Impêrătesci Pașei lui Hekim-Zade, spuindș i că se rșgă Domnul și tștă rașeo Impêratului pentru aceste poronci Impêrătesci, ca sș pue totș chipul de silinșă sș i mântușcș din mânilș Lajilorș. Si mergândș aș închinatș peșșeșurile pe obiceiu, dândș și poroncele Impêrătesci, așșjderea și cele de la Domnul scrisș; la care nu pușnă rugă acșsto eraș. Atuncea fșră de nimica zăbavă aș pusș și aș scșș sureturi de pe poroncele Impêrătesci, scriindș și din partea Pașei la fiesce-care casaba, arștândș către toș Laji cum este poronca Impêrătescă, sș șșă din Moldova cu tște ale lorș, spuindș-le că l-aș orșnduitș pe însuș Măria Sa la acșstă trșbă, trâmishdș și suretș Impêrătescș de l-aș cetitș prin tște casabalele, scriindș-le și elș cu vade, pșnș la vade nici unul sș nu rșmăe; scriindș pe de altă parte lui Constantinș Vodă, mulșămindș i pentru daruri, învșștândș și din gură pe boerul Măriei Sșle Antiohi Caragea în ce chipș sș urmeze Domnul la tște, trâmishdș i și 40 de delibaș totș aleș Bosnaci, care mare dragoste era a i privi cine-va cu totș tacămul lorș, făcândș i teslimiș lui Caragea, șicândș-le Pașă din gură la tște ce va porunci Domnul sș urmeze, și lșfa lorș și tainul de la Domnul sș lș scie, și făcândș slujba și cu daruri îi va dăruș; numai hatrș la acșstă slujbă nu încape, că i mare poroncă Impêrătescă, și pe care lș va simș că aș făcutș câtș de pușnă hatrș, cu capul va da sêmă. Și mergândș delibașii la Iaș, i-aș primitș Domnul

cu cinste, făcându-le și lăfă și taină, cu toate că era o scumpătate mare, mai ales pentru hrana cailor, căci și caii domnesci în loc de orză mâncau tărițe, dăra acestora le găsisse orză de agiunsă, dându-le și câte un băcișă de chieltnelă pentru bună venire. Și împlinindu-se vadăoa care pusese Lajilor, trâmîțându de aș luată toate casele Lajilor înscrisă, aș orînduită cu ală doilea poroncă ce venise de la Ali-Pașă, trâmîțându și un Bumbașiră ală sēu ca sē āmble împreună cu Caragea cu toți delibași, învătându întēiași dată sē mērgă în tērgul Vaslulul și sē nu mai întēbe a cui suntă casele și de aș ceva într'însele, ce numai focă sē le dee sē ardă pēnē în pēmēntă cu ori ce va fi în ele, și pe căți Laji voră prinde sē'i trāmītă la Iași, fiindă că li sē dedese beșli și arnăuți de agiunsă, și bucatele loră sē le vēndă după prețul ce voră găsi acolo; și de acolo la Bērladă, și la Puțeni, și la Focșeni, și la Agiudă, și la Tecuci, și la Galați. Eră Laji așdindă că vină delibași și cu Bumbașiră, fugea cine încotro putea, dēra și ei după poroncă urmaș că numai întēbaș ce'i pricina, numai îndată daș focă caselor de ardeăș pēnē în pēmēntă, și ce găseăș prin case jăcuiăș, și bucatele cu cătă găseăș le vindeăș, și din Laji pe cari prindeăș îi trāmīteăș Domnului; eră ei aș āmblată toate casabalele ce amă dīș, de aș făcută casele Lajilor pēmēntă. Constantină Vodă pe de altă parte aș rāpeđită bolei de al Măriei Sēle cu Beșli cu Arnăuți, pe alți în susă, pe alți la munte, pe alți la Troțuș, la Bacău, la Romană, la Pētra, la Nēmță, la Sucēva, la Cāmpu-Lungă, la Tērgul Siretului, scriindă și la Beșlegi să mērgă împreună prin toate tērgurile, și sē nu lase o casă întēgă; și așa aș urmată și acești, urmāndă și cei de la Hārlău, de la Cernăuți, de la Dorohoiă, măcară că așdindă ei de cele ce facă ōmenii Pașei, nu mai asteptăș ca sē'i găsēscă, ce aș trecută cu totul în raiaoa Hotinului; ci le rēmāsese numai casele, care după poroncă le-aș rēsipită de n'aș rēmăș nici una, poruncindă Domnul de aș făcută hanuri pin toate tērgurile, ca sē fie pentru conăcitul neguțatorilor și a Turcilor musafiri, trecători, eră nu ca sē mai conăcēscă prin casele cu muieri ca mai nainte. Și fōrte frumosă aș curățită acele ținuturi; eră Măriea Sa scrisese locuitorilor: ori cine voră fi avută pagubă de Laji, sē se scōle ca sē se judece aice; căci de aceea îi ține Măriea Sa în pază, avēndă și ună Orta-Ciașu, de'i ținea în Iași. Și nāvālindă țēra la Iași de se judeca cu ei, îi da Domnul platnici, strigāndă asupra loră cu mare pornitură, puindă de'i duceăș la casele de beilică, la Ceașu, puindă în fēre pēnē a doua ăi, și-a doua ăi eră îi aducea. Ei alta nu respundeăș fōră de cătă diceăș: «de aș făcută cui-va rēu Sulimană, eră Ali ce'i vinovată?» La acēsta le dicea Constantină Vodă: «voi ați fostă capete la aceste tērguri, și voi i-ați adusă aice de la locurile loră, și de la voi voi sē împlinescă totă paguba sērăcilor;» și eră striga sē'i ducă sē'i pue în fēre. Acēsta aș ținută câte-va ăile, pēnē s'aș supărată și loră și aș începută a plăti, și pe urmă sē mērgă ei sē'si iee de la dēnșii; și atăta îi adusesse pe Laji cătă îi prindeăș friguri cândă striga Constantină Vodă la dēnșii; și nu numai de Măriea Sa, ci și de ōmenii Măriei Sēle, alesă de Antiohi Caragea, căci nu le da obrază nici de cum nici sē șēdă jostă înaintea lui nu'i puneă, și se rāstea asupra loră ca cândă n'ară fi fostă Turci, ci se ruga cu *aman boieră*, care nu credă că a fi mai fostă altă

dată. Acești Laji ce amă pomenitū mai susū, s'au trasū toți spre Tomarova, la Ismailū și la Chiliea; érá o sémă s'au dusū la Lăpușna la Fălcii și la Orhei la Soroca, fiindū că pe cei ce ședeau într'acele părți, încă nu'i supărase, fiindū că nu țineau case mari ci numai cășele, și veneau și se duceau la Benderū la Hotinū. Érá partea din susū s'au trasū toți în raiaoa Hotinului; érá cei mai mulți s'au strinsū la Huși. Dicu sē fi fostū ca la 2700 de Turci, cu gândū ca acela, că de va merge cine-va sē'i supere, sē se bată cu ei; érá Dalibași și cu Bumbașirul, întorcēndu-se la Iași, și-au luatū léfa lorū, și tainul li s'au datū deplinū, dāruindu'i Domnul cu postaji și cu alte daruri, mulțāmindu-le și de slujba ce au făcutū, dāndu-le vole ca sē mērgă la Pașa, érá cândū vorū fi trebuincioși va scrie Măriea Sa de'i va aduce, trāmițēndū de altū doilea și Pașei peșcheși, făcēndu'i și căduta mulțāmită éráși cu Caragea, care nu întreba cu câtă frică mergea, că'lū pădiau Lajii din tōte părțile ca sē'lū omóre. Dumeșeu 'l-au feritū, spuindū Pașei că s'au scosū din tōte tērgurile cele mari și casele s'au rēsipitū, arētāndū că au rēmasū la o margine, arētāndū ținuturile care amă pomenitū mai susū, gāsindū cu cale și Pașa ca sē'lase p'incetū, că se vorū duce ei singuri, și de acolo p'incetū își vorū vinde bucatele; și așa au mai slăbitū trēba, măcarū că Domnul pe boierii Ispravnici totū nu'i lāsa în pace. Pe acēstă vreme au socotitū Măriea Sa ca sē facă cuscrie cu Mihaī Racoviță, să deē pe fīca Măriei Séle, Domnița Smaranda, după Belzade Ioniță altū doilea feciorū a lui Mihaī Vodă, și sē lipsēscă și zavistia dintre ei. La care scriindū la Țarigradū, făcēndu-se și itlacū lui Mihaī Vodă, căci era la surgunlicū la Mitilinū, au priimitū amēndouē părțile rēmandū ca sē vie Belzade la Iași sē facă nunta. Care gātindū-se de tōte cele trebuincioșe Belzade de nuntă, agiuturāndu'lū și Capi-kehaielele, au purcesū la Moldova; luāndū și căți-va boiernași de ai bētrānului cu Măriea Sa. Érá Constantinū Vodă s'au apucatū de mari gātiri a nunței; ce apropiindū-se de Iași Belzade, 'l-au trāmisū alaiū Domnescū cu multe podōbe și boieri de i-au adusū în Iași la curtea Domnescă, conācindu'lū la cămară, și a doua zi au începutū nunta. Érá în Țarigradū pe acea vreme mazilise pre Vizirul, și au făcutū Vizirū pe Abdul-Pașa, la care agiungēndū ómenii lui Mihaī Vodă cu daruri și cu rugāmintē ca sē'lū milulēscă cu Domniea Moldovei pe fiul lui Mihaī Vodă celū mai mare Constantinū Belzade, și așa i-au slujitū norocul că i-au datū Domniea Moldovei, făcēndū Capi-kehaielele érá pe a tātine-sēu cei vechi: pe Manole Spatarū, pe Stavarakī celū bētrānū, pe Arapaki Vlasto, pe Antiohi Genețul; și îndată au scrisū la Moldova, trāmițēndū unū boiernașū și pe Fotaki, mai pe urmă orōnduindū și Calmacamī boieri de țēră. Și sosindū trāmisul, au nēmeritū tocma în Țioa care s'au cunumatū Belzade, și erau toți la masă, unde și-au camū stricatū chleful și nunta auđindū de mazilie, érá pe urmă înțelegāndū cine au luatū Domniea, s'au bucuratū.

CAP. VII.

Domniea lui Constantin Vodă, fecieră lui Mihail Vodă Racoviță Cehană.

După ce au luat Constantin Vodă Domniea Moldovei, la leat 1749 August 20, aședându'si Capi-kehaielele, au început a se găti de mergerea în țără, răpeșind mai 'nainte Bașu-Caïmacamă pe Iordake Spatarul fecieră lui Stavaraki, și sosind la Iași au conăcit în curtea Domnăscă, la cămară, prinșendă trebele cu mare tărie și nebăgător în sémă, pênă și Ciuhodari cu bărați își făcuse, care acestă lucră altă dată n'a mai fostă ca să facă altă boieră, fôră de Domnie și Belzadele, mândrie peste sémă, care nu se pôte arêta, socotindă că elă este în lume și nu'î altal.

Constantin Vodă Mavrocordată au lăsată mare pomenire în țără cu scosul Lăjilor; și fiindă că au domnită numai două-șeci de luni, n'au putută ca să isprăvescă trêba deplină, căci i-au venită maziliea, și așa s'au dustă la Țarigradă, luândă și pe ginere-său împreună. Eră Spătarul Iordaki Stavaraki au scosă vădrărită, măcară că apucase mulți bani din desetină; mai pe urmă au scosă și goștina întreită, câte unspre-șeci parale de oaie, care nu se arêtau semne bune, că'lă blestema țera, căci se uitase acestă slujbă întreită, eră acum eră au găsit'ă de au scos'ă la meïdană. Eră după ce s'au apropietă Domniea la Galați, i-au eșită câtă-va boierime înainte Domnului; la care și Măriea Sa s'au arêtată prea strașnică, grăindă cu boierii prea turburată; ci la Dechemvrie în șapte zile au intrat în Iași, eșindă boierii înainte după obiceiă. L'au dustă antetă în sfete Neculae de i-au cetită moliftă Domniei Mitropolitul Nikiforă; mai pe urmă au mersă la curte cetindă فرمانul Impărațescă, îmbrăcândă pe Caïmacamă cu caftane, și pe Divan-efendi și pe Spătarul Iordaki Stavaraki cu blană. A două zi au chiămată de au dată boierii, făcendă pe Iordaki Cantacuzino vel Logofetă, pe Costaki Razul Vornică de țera de giosă, pe Bogdană Vornică de țera de susă, pe Tôderă Paladi Hatmană, pe Radul Racoviță Visternică, pe Alistarhă vel Spătară, pe Iordaki Genetă vel Postelnică, pe Dumitrașcu Calmășă vel Bană, pe Iôn Todirașcu Cantacuzino vel Paharnică, pe Ioniță Cantacuzino Cămarășă mare, pe Lupul Stolnică mare, pe Iordaki Mană vel Agă, pe Lăscăraki Genetă vel Comisă și pe Leintă Franțuzul Sulgeră mare; și cele-l-alte boierii fiesce care după obiceiul și orônduelele loră. Și isprăvindă boierii și isprăvnicii, îndată au făcută mare sfată cu totă boierimea, arêtândă greutățile și datorii Țarigradului cum că le ceră bană; atuncea au găsită toți cu cale ca să scotă văcăritul câte pol leu de vită bană vechă, și răsură patru parale de vită, care mai pe urmă scoșendă și adăoșagă câte două-șeci parale bană vechă de vită, s'au făcută 92 de parale de vită, scoșendă și sferturile de agiunsă, încă și îndoite, vândendă și alte slujbe : ocnă, vămă, mortasăpă, și de vară eră conită câte un leu bană vechă, și pe urmă și adăoșagă câte două-șeci parale eră bană vechă,

care făcea șapte-deci parale de vită, care sêracilor nu le părea bine că le era greu, căci nu încetau birurile și totu mari.

Totu pe acestă vreme Turcii Laji, cari rămăsese nescosi din ținuturile de peste Prut, vedându altă Domnă nouă în Moldova care nu mai stăpânise altă dată, au început a se fali către sêraci dicându că ei au stătu de au mazilită pe Constantină Vodă Mavrocordat, pentru că'i supăra pe ei, și pr'ncetă se întindea; la care vedându și cei ce se afla în raiaoa Hotinului, au început a'și scôte bucatele în Moldova pe Hirlău și pe Dorohoiu, și la Botoșeni. Care aceste tôte simțindu-le boierii, le-au spus Domnului pre amăruntul, arătându cu câtă necaz și chieluclă s'au căutată acestă poroncă, și trebue ca sê nu'i lăsăm în slabă că érá se va ample téra de ei. Aceste auđindu-le Domnul au început a scrie Capi-kehaleleloru, arătându ca sê ceie de la Impărăție pe Enicer-Agasi de Hotin bumbașiră, auđindă Domnul că'i prea keșkină arnăutu; și așa 'l-au cerutu și așa 'l-au rōnduită, cu mare poroncă și strășnicie, dăndui-se lui Casim-Aga Inicer-Agasi de Hotin mare poroncă, sê ămble prin tótă Moldova, și după poronca Impărătescă sê nu lase pui de Laji, nici bucate, nici nimica. Atuncea Domnul au trāmisă fermanurile cele Impărătesci la Casim-Aga, scriindu'i și Măriea Sa, trāmițendu'i câte va peșchesuri; făcendă răspunsă Domnului că'i mulțămescă ăntău de daruri, și altă doilea sê nu pōrte grijă, că va urma la tôte poroncile Impărătesci. Ci fiindă că era mulțime de Laji strāși la Hotin, au mijlocită Enicer-Agasi de s'au prinsă Enicerii de Hotin cu Lajii ce eră acolo, și așa au început a se tăia, care nu puțină tăiere s'au făcută în Laji, câtă ce apucase Enicerii ca sê nu lase picioră de Lază, și căi au rēmasă de nu s'au omorită au fugitū toți în Moldova, dērá prea puțin. Și îndată Casim-Aga au încălecată după poroncă și au purcesă în Moldova după dēnșii, intrāndă în ținutul Doroholului, și pe unde gāsia Lază, îlă prindea și îlă puneă în fére, pēn' îi mărturisia și pe ceilalți; și apoi le lua totă ce avea, vēndēndu-le bucatele în dar; mai pre urmă îi și omora. Și așa au trecută și la Botoșeni și la Hirlău, dāndă mare strinsóre și mazililor și boierilor de locă, ca sê arēte fiesce care de au ascunsă vite de a Lajilor în bucatele lor, puindă la bătae pe vācarii Lajilor, ca sê spue unde au Lajii bucate ascunse; și le măturisat. Și așa isprāvindă acele trei ținuturi, au venită la Iași Casim-Aga de s'au împreunată cu Domnul, căruia mare prieteșugă i-au arātātă Domnul, și elă așjderea trāgēndă și ună ată (cală de șea) Domnului peșchesă. Așjderea și Domnul multe daruri i-au trāmisă, ședēndă câtă-va vreme de au vorbită cu Domnul pentru cășele de peste Prut a Benderliilor și pentru Lajii ce ședea în Huși cu șederea, căci se strinsese prea mulți dāndu-le îndāmānă și locul. Pe acestă vreme trāmițēndă pe Lupul Stolnicul cu aședarea banilor, la trei ținuturi: Orheiă, Lăpușna și Soroca, avēndă poroncă de la Domnul ca sê calce odăile turcesci și pe vācarii Turcilor sē'i pue pe toți la biră; ci ămblandă ămenii Lupului pe la odăile turcesci, aduceată pe vācarii la Lupul, căroră le făcea mare silă sê priimescă sê le puie ban; érá ei avēndă mare rēzāmare în stăpāniilor, nu se supunea; încă stată și improtivă, care pe unii ca acei îi puneă Lupul la falangă, de 'i făcea de priimia ban fōră de voia lor, și pe multe locuri puneă de rēsă, ea odăile, și pe vācarii îi puneă la biră cu satele. La care mergēndă

văcarii și jeluindu-se la stăpânii lor, Benderlii, suduiați și se lăudați că vorți omori pre Lupul unde îl vorți găsi; care la cea de pre urmă s'au invitatți vr'o șese-deci de Benderlii și s'au înarmatți, purcedându unde vorți găsi pe Lupul s'îl facă bucăți. Și așa aflându-se Lupul la unu satu singuru, căci își trămisese omenii pin sate cu trebi, încă și elu era gata a merge la altu satu, și cându s'au suitu în rădvanu, éta au sositu și Turcii acolea, care poți socoti câtă frică au trasu că'lă suduiau de la ochi, și'i băgau săbiile și puscele în ochi, dicându'i că'i voru bea sângele. Luându'lă așa cu rădvanul 'l-au dusu la Benderu, cale de 18 césuri, dicându pe drumu ei în de ei că voru da 500 de lei celui ce va da întâiu în elu; dera 'l-au feritu Dumneđu că n'au îndrăsnitu nici unu să deie într'ansul. Era Sërdarul Măzăraki îndată au rëpeditu la Iași de au datu scire Domnului, și Domnul îndată au scrisu la Eniceru-Agasi de Benderu, și la Pașa, și la Cadiu, scriindu și Casim-Aga; trămițându-le și daruri, poftindu'i pentru Lupul, ca s'îl mântuască; pe carii scoțându'i la judecată cu Lupul, după Fermanul Impërătescu, i-au biruitu Lupul; mântuindu-se s'au dusu la Iași.

În Domniea acësta fiindu că Grecii se apucase de mare înfruntare boieriloru și pămënteniloru, cercându lucruri trecute vechi de la alți Domni, care unele ca aceste nu le puteau suferi boierii, ca să nu se facă obiceiu ca acesta într'acëstă țără, au începutu boierii a se pune la cale, dicându: «Trebuie pre Greci s'îi gonim de aice, căci n'au gându bunu, nici asupra noastră, nici asupra sëraciloru, și voru să ne desbrace fără de voia noastră.» Atunce au găsitu toți că așa va să fie, și vorobindu-se au pusu la cale ca să facă acestu lucru cu o bună socotélă, să nu pricëpă nime; și agiungându-se cu Ispravnicii de la ținuturi, i-au învățatu ca să scrie la Domnul și la Visternicul celu mare să cee scădëmëntu ținuturiloru, aretându că vinu satele de certu scădere, și de nu le va face câte ore ce, se voru sparge satele, și atunce vomu păgubi mai multu. Și găsindu Domnul cu cale, au poroncitu ca să facă; și făcându și astădi și mâne la tôte ținuturile, au găsitu rămasi, cându s'au trezitu ei, cincî-spre-dece mil de lei la totu sfertul, la care scădëndu și rădicăturile boieriloru dintr'acëstă somă, nu rămăsese nimică. Atuncea vedëndu Ministrii Greci una ca acësta, se miraū ce voru face; alesu Spatarul Manolaki socru lui Stavaraki, au mersu de au arătat Domnului la ce stare au rămasu sfertul Moldovei, și Ispravnicii încă ceru scădëmëntu, dicându: cu ce voru urni havaliele acestui locu?» Domnul încă au chiămatu pre boierii și le-au arătat, dicându-le ca să se adune la unu locu cu toții și să găsescă lëcu să adaoge sfertul. Au priimitu boierii cuvëntul Domnului, și strângëndu-se în douë-trei rënduri la unu locu cu toții, fiindu de față și Ministrii, au disu multe feluri de vorbe fiesce care. Era cea de pe urmă au găsitu cu cale să mërgă boierii mari pe la tôte ținuturile, și să ămble prin tôte satele, să le puie bani noi, galbeni, la fiesce care satu, după starea și puțința lor; unde a fi de încărcatū să încarce, și unde a fi de scădutu să scadă, și acei bani să steie temeiū pënë la anul să ămble, neavëndu voie Ispravnicii, nici s'îi adaoge, nici s'îi scadă. Acëstă sfatū au plăcutu Ministriloru Greci, și au mersu de au spusu Domnului, care i-au plăcutu și Domnului, și au disu «asa să fie.» Atun-

cea au stătuțu de s'au orânduită toți boierii cei mari afară din Logofetul celu mare și din Visternicul, fiindu că acești doi boieri erau în trebile țerei nelipsiți. Era celorlalți încă le-au dat și chieluella drumului purcegându fiesce care la ținutul seă, începându a căuta slujba, după cum se hotărise, ca se se audă și la Domnie. Ci acolo fiindu au început a și trâmite unul altuia răvașele și a și pune di și sorocu ca se se rădice toți de o dată se fugă la Tatar, netăcându nimică zăbavă; și împreunându-se câte patru câte cinci boieri la unu locu, au început a trece Prutul. Pe acea vreme și-au cerut și vel Visternicul voie ca se mERGă vr'o cinci-spre-șce zile se și vedă bucatele, și i s'au dat voie; care și elu împreunându-se cu o sEMă de boieri de la Bacău, au fugitu la hotarul țerei Unguresci. Era Domnul și Ministril Greci de acēsta nici o sciință nu aveat; ci fiindu Ispravnicu la ținutul Iașiloru Enăcaki Căminarul fraatele lui Stăvăraki, aflându-se în satele de peste Prutu, numai ce au vedutu foră de veste mare calabalcu, rădvane cu muleri, omeni mulți, și îndată au răpeditu se vedă ce este; ci viindu trāmisul, i-au adusă răspunsu căl Vornicul Costaki Razu, și Hatmanul Palade, și Spatarul Alestarhū, și Stolnicul Lupul, și alții. Și îndată au încălecatu Ispravnicul și s'au luat după el, și agiungându-i i-au întrebatu unde mergu. Au răspunsu că li s'au supăratu aice, și mergu ca se vedă și pe vecinii lor. Le-au dișu: «dERă pōte-se acēsta?» Răspuns'au boierii: «se pōte, și de poți fă și alminterea.» Și așa s'au întorsu, scriindū îndată la Domnul, făcendū scire cum s'au întâmplatū pricina. Atuncea îndată au chlamatū la curte pe Logofetul Iordaki Cantacuzino și pe Logofetul Sturza de i-au întrebatu ce suntū aceste. Atuncea Logofetul Deleanu au spusū dreptū, de ce au fugitu și cum că au fugitu toți boierii; ci numai noi amēnduoi amū rēmasū, căci amū luatū veste astă-di; ERă de arū fi zēbovitū pe māne, în astă sERă eramū și noi gata se fugimū; că de Māriea ta suntemū mulțāmiți, ERă de Ministril Māriei tēle nu suntemū mulțāmiți, căci n'apucase drumū bunū. Atuncea nu întreba cātă māhniclune au avutū Domnul, cātū nu se scia ce va face; așjiderea și Grecil, căci nu era puținū lucru; că eșise la patru-șceci de boieri mari și bētrāni, și erau pe atāția și mai bine tineri, cari treceau peste sută. Atuncea au răpeditu Domnul cu mare olacū pe afară pe la casele boieriloru ca se vedă cu adevēratū cine și cine au fugitu, și insciințându-se Domnul și Grecil că n'au rēmasū nime din cei bētrāni, îndată au chlamatū Domnul pe Ioniță Pașcanu, și au vorovitu multe vorbe în taină ca se mERGă la boieri și se diacă lui Tōderu Palade cu giurāmēntū despre Māriea Sa, arētāndu-i că ori-ce va pofti, îi va fi pre voie, grāindū elū și cu alții din boieri, cu care va socoti, scriindū Domnul și o carte către toți boierii ca se arēte Māriei Sēle ce le este plānsul, și Māriea Sa le va tocmi, măcarū că le-arū fi tocmitu și mai-nainte, dERă nu i-au făcutū scire Māriei Sēle. Și așa au răpeditu pe Pașcanu cu mare olacū la boieri, la Căușeni, la Sultanu, căci acolo se strinsese toți. Pe de altă parte, Iordaki Stăvăraki Spatarul și Postelnicul Iordaki Genetū, au plecatū cu mare mezilū la Țarigradū, crāpāndū douē pārechil de telegari pēnē în Galați; ERă pe Manoli Spatarul și pe Fotaki i-au răpeditu la boieri, ca dORă îi va putē îndupleca cu giuruință ca se i întorcă. Și mergendū de la Kișinău dincolo, apropiindū-se de Căușeni, și înțelegendū

boierii cei tineri că vină acei doi Miniștri Greci, s'au înarmat călă-va, eșin-du-le înainte ca să-l omore. Ce norocirea loră de nisce slujitori, că le-au dat scire ca să se întorcă că vină ca să-l ucigă. Și atunci îndată s'au întors în-napoi la Kișinău, cu cari s'au întors și Pașcanu cu răspuns de la boierii la Domn. Atunci din gură 'l-au bucurat puținel pe Domnul boierii, alesu Pa-lade că era văr primare Domnului; și érași fără de zăbavă au mai scris Domnul lui Palade, începând a scrie și lui Costaki Vornicul; și înștiințându-se Domnul de la mine Enaki Kogălniceanu, ce eram comis ală doile atunci, cum că un frate a lui Palade a nume Constantin este la casa lui în ținutul Vasluiului, au trimis de 'l-au chemat la Iași, și după ce au venit au vorbit Domnul multe vorbe de taină cu el, la care 'l-au trimis și pe el. Și așa încredințându-l prin acești doi boieri, la toate cererile lor, dîcîndu-le și Sultanul ca să se întorcă, căci scrisese Vodă și la dînsul, trimițîndu-l și multe daruri, arătîndu-l că Grecii au fostă pricina, și Măriea Sa n'au știut, éra acum i-au gonit la Țarigrad. Atunci s'au întors boierii înapoi, de care nu putem scrie cîtă bucurie au avut Domnul de venirea lor, și viind, cu mare dragoste și cinste i-au priimit Domnul; și îndată au schimbat toate boierii lor, afară de Logofetea cea mare, făcînd pe Manolaki Costaki Vornic de țera de gîos, și pre Radul Racoviță Vornic la țera de sus, pe Costaki Razu Hatman, pe Toderu Palade vel Visternic, și pe Vasili Cilibiu Ruset vel Spatar, pe Iordaki Mamanu Paharnic, și pe Iordaki Cantacuzino Paharnic, și pe Bălăsaki vel Agă, și pe cei-alți fiesce-care după orînduiala lui, după cum au găsit cu cale acei doi boieri de țera, și la Ispravnicii și la toate, făcînd boieri aglunși de cap, petrecînd Domnul cu mare linisce și blîndețe.

Acum érași să venim la scosul Lajilor din țera care am pomînit mai înapoi, că ședînd Casim-Aga în Iași au gătit pe un Eniceru Efendi a lui, dîndu-l și suretul fermanului Impărătescu și 'l-au trimis înteu la Huși de au cetit acelu suret a fermanului, grăindu-le Lajilor și din gură, întrebînd de vor să se supule fer-anului Impărătescu, cerînd răspuns de la dîns; éra de sunt supuși fermanului, să alăbă atâtea zile orînduite puindu-le soroc să se rădice cu bucatele lor. Atunci le-au căutat a priimi; cerîndu-le și scrisore de la mîna lor, care au priimit și au dat; și de acolo au trecut Prutul de ceea parte, și au mers la tîrgul Lăpușnei, făcînd și acolo așeminea; și de acolo la Kișinău și la Soroca și la alte tîrguri și Casabale; cari fiind-că au auzit cum au priimit cei-alți, le-au căutat și lor a priimi, dîndu toți scrieri cu vadele la mîna lui Eniceru-Efendi, fiind-că scia și au auzit cine este Casim-Aga Eniceru-Agasi de Hotin, și cum că nu șuguesce, ce-l omoră și le la tot ce au. Și așa ședînd Casim-Aga în Iași pînă la sorocéle lor ca să vedă de ce se vor apuca, au început a veni veste la Domnul de la Ispravnic, arătînd că și rădică bucatele și se duc; cari pînă la soroc s'au rădicat toți, poroncînd Domnul de au arăstă odăile și bordeile lor ca să nu mai rămăle culbă de a lor pe acolo. Atunci dăruind Domnul pe Enicer-Agasi după cum se cade, s'au rădicat și s'au dus la sârhatul lui la Hotin, curățîndu-se țera ca de mare rîle ce avea, mulțămînd toți lui Dumnezeu

că i-au mântuit de Laji, domnindă Domnul cu mare linisce, cu grele dări pe sëraci.

În anul alu doilea a Domniei Séle, au trecut și unu Pașă cu trei tuiuri, a-nume Numan-Pașă, care venia de la Salonică mergendă la Hotină, și pentru să nu vie în Iași, au pusă Domnul totă chipul de silință de 'l-au trecut pe Prută, făcendă mare cheltuele cu trecerea lui, fiindă omă mare, fiindă și Sultană, avendă mare tacămă cu elă și mulțime de ómeni, trăgendă mare supărări locuitorii cu trecerea acestui Pașă, atâtă sëracii câtă și boierii, fiindă că la ună conacă s'au fostă tulburată Kehaiaoa Pașei că nu se afla ghiață, și fiindă Banul celă mare, Dumitrașcu Kalmășu, și elă orânduită cu alții, și prilejindu-se acolo de față, au pusă de 'l-au bătută, care nu puțină necinste i-au făcută. De care auđindă Domnul, îndată 'l-au rădicată de la acea slujbă, orânduindă pe Hatmană Costaki de au purtată de grijă la tóte conacele pênă ce 'l-au trecută peste hotară, îmbrăcându'lu Pașă cu blană, și deosebită kereke nouă, rămăindă mulțămită de elă.

În ȕilele acestui Domnă au fostă mare belșugă în tóte, și eftinătate, dără și dări multe pe țără: vácărituri mari, sferturi îndoite și altele; locustele cu mila lui Dumneđeu au perită, dără cu tóte nevoile ce erau se aflaă toți voioși și își plătiaă dările loră. În ală treilea ană a acestei Domnii, la luarea mucarelului, s'au orânduită pe Antiohi Capi-kehaie de au venită cu mucarelul Măriei Séle, eșindă Domnul la Tărgușoră, puindă salvană, intrăndă cu mare alaiă în Iași, îmbrăcandă pe Antiohi Genetul cu blană de sobolă. A doua ȕi 'l-au boerită făcendu'lu vel Postelnică, în locul frăține-său lui Iordaki.

Eră cândă au fostă ală 4-le ană, 1753 Ghenari 1, s'au sêvêșită Măriea Sa Dómna Soltana, fiindă bolnavă încă de cu vară, ȕicendă că este grea, ci au fostă o enfracsis care nu o au putută pricepe doftorii. Ci a doua ȕi cu mare cinste și jale au rădicată boierii cel mari ósele cu mare adunare de Vlădică, Egumenă și preoți fôră de numértă, mergendă și Domnul cu tóte glótele pe glosă pênă la mônăstirea Goliei, făcendă mare obidnuire Domnul pentru Dómna, la care cetindă ósele cu mari cântări și împărțiri de bani la sëraci, și la totă norodul ce se afla acolo, au îngropată acoloa d'înainte Precistei. De acoloa au luată boierii cu toți pe Domnul și 'l-au dusă la curte, mângăindu'lu cu multe cuvinte dulci și blândi, puindă Domnul strae cernite și tótă curtea Măriei Séle, rămăindă mare jale în tótă curtea.

Eră după acésta n'au trecută multă vreme la mijlocă și au arsă și vama domnescă, arđendă multă marfă domnescă și neguțitorescă, și a Vameșului celui mare Lefteră. Și erăși după acésta, la Marte 9 ȕile, erăși s'au tēplată ună focă despre rîpa Privițoei la o casă próstă, și tēplându-se o furtună mare, au sărită focul la feredeul celă mare eră pe o casă próstă, și de acolo au sărită pe ulița boieriloră pe grajdul dumisêle Alistarhă Spătară, și de acolo au luată ulița d'a rōndul spre curtea domnescă, ajungendă la haznă; de acolo au sărită pe sfete Neculai, și de la sfete Neculai au sărită în patru locuri pe curtea domnescă, pe casele de la haremă, pe casele cele 'nalte de la cămară, (cucinile), pe ceasornicul de pe pōrtă, pe biserica cea mare domnescă, de au arsă tóte aceste într'ună cēsă, câtă nu scia nici ună a curții ce s'a

facă, atâtă ómenii câtú și Domnul, ardëndú multe lucruri a tuturorú și a Domnului, care nu se póte pomeni ce urgie a lui Dumneđeu au venitú într'unú ceasú, mergëndú focul pêne pe eazú, ardëndú și érba în grădina cea mare domnescă, și câte-va case próste de pe eazú. La care neavëndú Domnul unde ședé, au mersú de au ședutú în casele surorii Máriei Séle Domniței Rucsandei de lúngă hazné, pêne au făcutú curțele. Și îndată au făcutú oróndulală de câtú lemnú trebuie, ca să se facă curtea la locú, făcëndú mai mare asupra acestei trebi pe Lăscăraki Genetú velú comistú, cu tótă talfaoa grajdului gospodú; și îndată cum au trecutú postul celú mare, s'au și apucatú de lucrul caselorú despre salamaicú, lăsândú haremul mai în urmă, împărțindú zapciú la tóte trebile, care și eú amú fostú orónduitú asupra acoperământului bisericii cei marí, de amú acoperit-o după cum se vede pêne astăzi.

Aice ne vine róndul de a pomeni o tēmplare ce s'au tēmplatú lui Spátarul Stavarakí celui vestitú, că întēmplându-se în Țarigradú o jalobă din țera Románescă pentru căți-va Greci că suntú spărgători acestorú douē țeri, la care pe lúngă alți Greci, ce au fostú arētatú neprietinii lorú, arú fi arētatú că arú fi și elú unul dintr'acei spărgători acestorú țeri. La care Impērăția, Sultánú Mahmudú, îndată au poroncítú s'í facă surgunú pe toți la unú ostrovú ce se chiamă Tenedos, și pre cei-lalți i-au prinsú pre toți, adecă pre Hatmanul Mihalopú, pre Spátarul Neculaki Rusetú și pe alții; érá Stáváraki aflându-se în Moldova, nu 'l-au găsitú de o-dată, ci îndată au rápeđitú Pórtá unú olacú cu fermanú Impērătescú cu Tátarú la unú Capigi-Başá ce se afla la Iași cu alte trebi, ca s'élú prindă și cu bună pază s'élú trămitá unde erau și cei-alți. Și sosindú Tátarul la Iași în de sérá, au mersú dreptú la casele Capigi-Bășei de au datú cărțile, la care Domnul și boierii Greci ce avea, nesciindú ce este pricina, ámblat'au cu totú chipul de silință ca să afle într'acea sérá ce este venirea acelui tátarú, și nu s'au pututú ca să se afle. Ci Stáváraki fiindú că ședé la Frumósa cu șederea atunce, și fiindú și tină, și innoptándú ca să afle, au rēmasú în Iași într'acea nópte de au dormitú la cumnatú sēú Postelnicul Iordaki Genetú în casele lui Stavru Sulgerului lúngă sfántul Neculaí. Dérá Capigi-Bașa încă au pusú pe de altá parte de au căutatú unde rēmane, și a duoa di cândú se rēversa díori de díuá, au sositú unú ciohodarú a Capigi-Bășai acolo, întrebándú pe Stáváraki: «sculatus'au?» I-au răspunsú că dórme. Indată au díșú s'élú scóle, că'lú chiamă Capigi-Bașa. La care intrándú sluga s'élú scóle, au intratú și ciohodarul, și sculándú'lú, i-au díșú că'lú chiamă Aga, și ședëndú acolo într'unú scaunú ciohodarul, i-au datú ciubucú și café, érá Stáváraki cum s'au sculatú din așternutú, numai cu izmenele și cu camzólú și cu cușma cea de nópte, i-au datú unú ibricú cu apă în mână, și au intratú la ámblátóre, acole înainte ciohodarulú, cántând ciohodarul cu ochii la ușa ámblátorii. Érá Stáváraki au inculétú ușa ámblátorii pe din láuntru; lăsándú ibricul au eșitú pe feréstrá așa desculțú, și s'au dusú tocmai la casele Hatmanului Kostaki și'lú sculá din somnú, și căđëndú la piclórele lui dícēndú: «dílele mele în mână dumitéle suntú, și ce scii fá cu mine!» Atunce i-au răspunsú Hatmanul: «Nu te teme, decă te-au adusú Dumneđeu la mine, nu te voiú lása.» Și îndată 'l-au ascunsú, rápeđindú de au chiamatú unú Mirzacú, ce avea musafirú într'o casă la pórtá, dícēndú'í: «amú unú amanetú

ca să'ți dau, dără voiți să'ți puț capul și amanetul din mână să nu'ți dai.» Și îndată au priimită, dîcîndu'î se fie gata; și îndată au îmbrăcată pe Stavaraki cu strae slujitoresci, gătindu'î și ună cală, și dăndu'î de chielufală, viindă și Mîrzacul gata cu șese Tatarî, făcîndu-se cu Stăvăraki și cu Mîrzacul șapte, pînă a nu răsări sórele au plecată din Iași. Eră bîetul cîohodară a Capigi-Bașei, vîdîndă atăta zăbavă la amblătore, au mersă și au stricată ușa; la care au găsită numai ibricul, și îndată cunoscîndă că au fugită, s'au dusă la Capigi-Bașa la mormînturile Turcilor, că acolo era conăcită, de i-au spusă că au fugită. Și tulburăndu-se Capigi-Bașa, îndată au încălecată cu trei-deci de cîohodarî la Domnul mergîndă și cerîndă pe Stavaraki. Răspun_dîndă Domnul că nu'lă scie, i-au strigată Capigi-Bașa: «*omul tău este;*» eră Domnul i-au răspunsă: «*Dacă 'lă scii că'î omul meu, de ce nu 'm'ai spusă mie, și atunci de ară fi lipsită, itî damă sémă de elă!*» Și îndată au dată mare poroncă numai de cătă s'elă găsescă, trămi_tîndă și Capigi-Bașa ómenii s'ei în tóte părțile, întrebăndă pe fiesce care de elă. Atuncea nu sciu cine s'au găsită din prostime și au spusă Turcilor că 'l-au vîdută întrăndă în casa Hatmanului Kostaki; aceste auzîndu-le Capigi-Bașa s'au întorsă de ală doile la Domnul, spuindu-le Domnului; îndată au chîămată pe Kostaki la curte, apucăndu-lă se mărturisescă; care au arătătă casa ca se cerce, dără elă nu scie nimică. Și vîdîndu'lă că se apără tare, 'l-au lăsată; eră Mîrzacul pe acea vreme trecuse Prutul, și încă tăiasă funiile podului ca cine va veni în urma loră se se zăbovescă cu trecătórea. Ci răpe_dîndă și pe afară cîohodarî și boieranași pe tóte drumurile, mergîndă și spre Prută, întrebăndă de au trecută cineva, răspuns'au că altă n'au trecută fără de șapte Tatarî; au cunoscută boierul Antiohi Căpitanul, căci elă era cu Baș-cîohodară a Capigi-Bașei, și s'au întorsă înapoi.

Atuncea în Țarigradă pîreău boierii de țera Romănescă pe Domnul loră Matei-Vodă de multe rîutăți ce le făcea, la care ilă adusese ca s'elă mazilescă; ci împreunăndu-se Capi-kehafelele amënduroră țeriloră la ună locă, cădîndă cu rugămintă la Manoli Gelepul Capi-kehafele Moldovei ca se priimescă se facă schimbul Domniilor, căci de s'ară mazili suntă stînși de pe fața pămîntului, fiindă domniea lui Matei Vodă nouă, fiindă că nu murise de multă tatălă s'eu Grigori Vodă, și după mórte au silită socrul s'eu Mihalopol de 'l-au făcută Domnă în locul tătine-s'eu, lăsăndă pre fratele s'eu celă mai mare Scărlătă în urmă; și fiindă că doria Manoli Spatarul de una ca acésta, îndată au priimită alergăndă la Porți și unii și alții, avîndă amëndouă părțile trebuințe, dăruindă în tóte părțile. Fiindă toți al Porței prietiniî loră, au silită și au isprăvită, una ca se lipsescă și gălcéva din țera Romănescă, ală doilea ca se nu se stingă și Capi-kehafelele; și așa s'au făcută schimbare amënduroră Domniilor, și în ziua care fugisă Stăvăraki, au sosită mai în de séră și Domnului veste cum că au îmbrăcată Capi-kehafelele căftană de țera Romănescă. Atuncea nu putemă arăta cătă bucurie au luată Domnul și tótă curtea Măriei Séle, oblicindă și a lui Stăvăraki pricină că au fostă s'elă prindă, s'elă trămită la surgunlécă care și Capigi-Bașei îi venise poroncă se rēdice pre Domnul și s'elă ducă în țera Muntenescă; asijderea și pe Matei Vodă în Moldova.

Domniea acestui Domnău a fostă trei ani și dece luni, și după venirea vestei de domnie nouă, s'a mutată în curtea Domnăscă căci se isprăvise totu salămlicul și'lă așternuse frumosu; érá partea haremului a rămasă nefăcută. Și așa gătindu-se de tóte ce'l trebuia, peste puține zile a plecatu din Iași.

CAP. VIII.

Domniea lui Matei Ghica Vodă.

Viindă Domnău la Moldova Matei Ghica Vodă, ală doilea fecioru lui Grigorie Ghica Vodă, i-aș eșitū tótă boierimea înainte, intrândū în Iași cu mare alaiū, ântăiū în sfete Neculai de i-aș cetitū molitfă după obiceiū Mitropolitul Iacovū, mai pe urmă aș mersū și în curtea Domnăscă la létū 1753, Iulie. Cetindū fermanul după obiceiū, aș îmbrăcatū pe Capegi-Bașă cu feregé cu samurū, și pe cei-alți boieri cu caftane, pe fiesce-care după orôndulala boieriei lui. Érá a doua di strângându-se boierii la curte, aș începutū a'i boieri, făcendū Logofetū mare pe Radul Racoviță, și pe Ión Bogdanū Vornicū de țera de giosū, și pe Dumitrașcu Paladi Vornicū de țera de susū, și pe Kostaki Razu vel Hatmanū, și pe Vasili Rusetū vel Visternicū, și pe Dumitrașcu Kalmășū vel Banū, și pe Ión Sturza vel Spatarū, și pe Ioniță Cantacuzino vel Paharnicū, și pe Ioniță Paladi vel Stolnicū, și pe Iordaki Alistarhū vel Comisū, și pe Petraki Duculețū vel Cămărașū. Și așa petrecea cu mare mărire Domniea lui, fiindū Domnul mărețū, și iute la mânia, și iubitorū la bătăi; la giudecăți nu prea scia rôndul, și ce'l dicea așa găsia și Măriea Sa cu cale. Avea și boieri Greci de trebă cu Măriea Sa; avea pre Spatarul Iacovaki Rizu și pe Hatmanul Mihalopulo, și pe Alexandru Dracu Postelnicū; și pe Neculai Dracu Postelnicū, și alții, carii acesti boieri llū chivirniseau, avendū tóte trebile în mâna lorū. Érá Domnul făcea zăfchiuri cu dicături, cu primblări, cu jocuri, iubindū și partea mulerăscă. De multe ori poroncea Cămărașului Petraki de făcea masă boierilorū pământeni la cămară în Divanul celū mare; și după masă mergea Vornicul Dómniū cu catastifū ce avea pecetluitū cu pecetea gospodū în mâna lui, la câteva giupănese mari de le poștea ca să vie la curte, arătândū că este poroncă gospodū, și aducea și ovreice și giucau cu tótele la curte, și Domnul cu Dómna făcea privelă.

În zilele acestui Domnău, pré multū medeanū aveau boierii cei mari, fiindū boierii Greci înspăimântați din țera Românăscă, și așa, atâtū Domnul câtū și boierii Greci, arătau o mare dragoste asupra pământeni, făcend tuturor boierilor venituri și leși îndestule și rădicături, și alte daruri ce erau pe ascunsū, ca să rămăie boierii mulțamiți de Domnul și de Greci, ca să astupe hula ce luase în țera Românăscă, căci dobândise nume prostū; care nu le părea bine Grecilorū avendū Domnău ténérū. Scos'aș și multe biruri într'acéstă Domnie, alesū văcări-turi mari și grele, scoțendū și ierna și vara, care era fôrte greū locuitorilorū.

Intr'acéstă Domnie s'aș sêvêrsitū duoi boieri mari, carii putemū să dicemū duoi stîlpi ai țerei, bêtărâni și vrednici de laudă: Sandul Sturza Logofetū mare și Razu Kostaki Hatmanū.

Vedându Domnul pomenile ce făcuse tatălui Măriei Séle, Grigorie Vodă în Moldova, s'a'u îndemnatu și Măriea Sa de a'u făcutu o hazné mică în trei colțuri la pórta curței Domnesci, d'inainte a haznalei cei mari a tătâne-séu, cu trei șuruburi, mai făcându și unu schitu de piétră micu în fundul Socolei, în dealu lúngă polana lui Păunú, care schitu mai 'nainte era de lemnú vechiú și se numia schitul lui Tăriță, la care de multe ori mergea Domnul în primblare, fiindu locu naltu și frumosú; făcendu și la Copoú unu foișorú mai în dealu, care fusese și mai înainte foișorú făcutu de părintele Măriei Séle și se stricase; și éráși nelipsitu mergea la primblare cu ȕicături, și cu mese mari făcendu boierilorú. Ce cu tóte că era boierilorú bine și în mare cinste de către Domnul, érá nu'lú aveaú în dragoste cei mai mulți pentru cele multe lucruri necuvióse ce le urma, cu care își necinstea numele, și nu numai la păménteni ce și la vecini, atâtú la creștini câtú și la Turci; care la cea mai de pe urmă multă pagubă și sérăcie i-a'u venitú, că mersese cuvéntul din omú în omú, péné a'u mersú și la urechile celorú mari, stricându'și numele de către porțele cele mari.

Cându a'u fostú la létú 1755 Dechemvrie, a'u venitú veste de la Țarigradu cum că s'a'u sevérșitu Sultanul Mahmudú Impératul, și s'a'u făcutú Impératu Sultanul Osmanú fratele lui Mahmudú mai micu, și îndată a'u poroncitu Domnul de a'u făcutú mare dunanma în totú Iașul și pin tóte tirgurile de pe afară, o septemână în tóte nopțile, podobitu tóte porțile și dughenele, cu felú de felú de podóbe, și cu mare lumină de candelé pe tóte ulițele, și cu meterhanele, și cu totú felul de ȕicături. Așijderea a'u împodobitu și curtea și tóte porțile curței, cu oglinđi, cu felú de felú de verdețuri, cu candelé și altele.

Pe acéstă vreme fiindú Constantin Vodă Mavrocordatú în Țarigradu mazilú, și vedendu că se schimbă totú devletul, a'u găsitú și elú vreme ca să ámbledupé Domniea țerei Románesci, dăruindú și ȕiruinđu în tóte părțile. Pe acéstă vreme și Constantin Vodă Racoviță din țera Románescă nefindú mulțámitú de boierii Munteni, silea în totú chipul ca să se méntuiéscă și să scape din mánile Muntenilorú, fiindú că se tэмplase câte-va priciní cu viclesuguri; și orónduise pe Stavaraki la acésta ca să stee cu capul la Pórtă. Fiindú și Vizirú Mustafa Pașa cu alú doilea vizirlicú, bunú prietenú lui Racoviță, a'u luatú Constantin Vodă Mavrocordatú Domniea țerei Románesci, mutându érá pe Constantin Vodă Racoviță în Moldova, érá lui Matei Vodă i-a'u venitú mazilia de la Pórtă.

În Domniea acestui Domnú, s'a'u sevérșitu și Beizadé Ioniță Cantemirú, care era cu t'aíul lui aice în Moldova de câți-va ani. Érá Matei Vodă mergendu la Țarigradu, s'a'u apucatu de ȕiudecăți cu boierii lui și cu socrul séu, trăgendu'í la ȕiudecată, cerendu sémă de la dénșii, la care 'l-a'u mai mestecatú și ei pe la Porți, scornindú multe cuvinte, stricându'și numele de peste totú locul, trăgendu și pre fratele Măriei Séle la ȕiudecăți turcesci, lăsându-lú și toți boierii Greci ce avea, așijderea și socrul séu, căci remăsese de 'lú trăgea fiică-sa, Dómna, la ȕiudecăți turcești; și cu aceste fapte a'u rémasú la rea stare, care n'a'u mai vedutu Domnie, trăindú cu milostenia creștinilorú.

CAP. IX.

Alu doilea Domnie în Moldova a lui Constantinu Vodă Raceviță Cehană, fecioru lui Mihai Vodă.

Luându alu doilea Domnie în Moldova Constantinu Vodă Cehană la létu 1755, după mazilia lui Matei Vodă, care domnise duoi pol ani în Moldova, aș purcesu de aș venită cu Domnie în Moldova, și agiungendu la Focșeni, aș ședutu trei zile oturacă, căutându giudecățile sêracilor, mergendu și la o biserică de lemnă a Măriei Séle, Profitul Samuîtu, de aș auditu liturghiea, la care acea mergere aș fostu pricina de s'aș făcutu de piétră cu mâna Episcopului de Romanu. Acuma aș făcutu și câte-va boierii, făcendu pre Hristoverghi Staroste de Putna fiindu Vornicu mare, pe Enaki Costake Banu mare și Părcălabu Galașiloru, pe Theofilu Gramaticul Căminaru mare și Capi-kehaie la Țarigradu, și pe Stefanu Buhăescul Staroste la Cernăuți, și pe Enaki Kogălniceanu Vătavu de Aproz, și pe alții. Și de acole mergendu la Romanu, intrându după obiceiă cu cântări în Episcopie, și a doua-și fiindu sêrbătorea Precistei, (Blagoveșteniile), aș mersu Domnul la o biserică de piétră a Precistei, care o făcuse Episcopul, de aș ascultată liturghiea, care dintr'acea mergere aș dăruitu și Domnul multe lucruri: veșminte, candelu și moșii, vii, țigani și altele, făcendu-se și Măriea Sa ctitoru d'impreună; îmbrăcendu și pe Episcopul 'l-aș purcesu cu ferege blănită cu samuru. Și de acolo aș mersu la Iași, eșindu'i boierii la tôte conacele în tēmpinare, și cu mare alaitu, d'impreună cu salahorul celu Impărătescă care era orōnduitu, aș intratu în curtea Domnēscă, cetindă fermanul după obiceiă, îmbrăcându pe Divanu Efendi cu blană de samuru, și pe boierii cu feregele și cu căftane. Eră a doua și aș chîlămatu pe boierii, și i-aș boieritu, făcendu pe Lascaraki Genetu Postelnicu, și pe Ión Bogdanu vel Logofetă, și pe Manolaki Costaki Vornicu de țera de giosu, și pe Iordaki Balșu Vornicu de țera de susu, și pe Vasilie Razu Hatmanu, și pe Dimitraki Paladi vel Visternicu, și pe Vasili Rusetu vel Spataru, și pe Constantinu Sturza vel Paharnicu, și pe Iordaki Veninu vel Stolnicu, și pe Ioniță Canta vel Agă, și pe Iordaki Hrisosculeu Alistarhu vel Comisu, și pe Manolaki Genetu Sardaru la Kișinău. Și așa aș trecută sêrbătorile Pasciloru cu veselie.

Eră după acēsta, vedendu Domnul casele despre Dōmna stāndu nefăcute după cum le lāsase Măriea Sa lucă din cea Domnie invēlitate cu răgoză, ca sē nu se strice boltele, îndată aș chîlămatu pe Visteriul celu mare, și aș poroncitu ca sē scrie pe la ținuturi sē tale chierestē, și sē chîlame și calfa sē facă isvodă, după cum este ca sē se facă, orōnduindă Domnul pe Constantinu Kogălniceanu vel Medelniceru, chîlătuitoru, și pe frate-sēu Vătavul de aprozi Bumbașiră asupra acestei trebi. Și așa s'aș apucatu de lucru, care cu mare

peire, pêne în iernă abia s'au gătită, după cum se vedă, făcându și feredetă, casă minunată, formă și Grecască și Moldovenască. Care în ziua de sfete Nicolae s'au mutat Domnul în ele.

Intr'această Domnie s'au sêvșit Lascaraki Géne Postelnicul celă mare, care foră de pică de bôlă așa sănătosă fiindă s'au dus; dică sê fi fostă otrăvită și pricina sê fie fostă ună franțuză a nume Leință, care era pe lângă Domnul, căci la multe lucruri nu'lă putea suferi Lăscăraki, că luase multă obrază și nu băga pe nime în sémă. Dică că acestă Franțuză aă fostă pricina de aă murită și Dômnă Domnului în Domniea de'ntăi, cu ună doftoră ce adusece elă și îlă curtenise dându'i mare laudă de învățat; măcară că pe la cea de pe urmă, și-aă luată și elă plata în Țarigradă, că i-aă tăiată capul Sultanul Mustafa, neîntrebându'lă că este Ffranțuză, scoțându'lă înaintea lui, la Eălăkiôșchiă, și acolo aă pusă de 'l-aă tăiată. Și adusesă și pe Domnul la cumpăna morșil, la care s'au plătită cu surgunlicul ce 'l-aă făcută atunce la Lemnos. Intr'această Domnie, iernă, aă trecută pin țără ună Pașă cu trei tuluri, de aă mersă la Hotină, la care aă trimisă Domnul înaintea lui la Galați pe Ioniță Cantacuzino vel Agă, de aă fostă purtătoră de grijă pêne 'l-aă trecută peste hotară cu mare nevoie și chieltuială, strămutându-se tótă țera, perindă și mulți ômeni de a Pașei de frigă ce era, care nu stătuse de mulți ani, scoțându pe Domnul din mulți bani.

Int'această Domnie, érá aă scosă conită și văcărită iernă, căci nu putea sê lupte cu alte dări ce eră. Și după acesta aă socotită și aă făcută sfată cu tótă boierimea ca sê lege văcăritul sê nu mai fie într'această pământă. Și așa găsindă cu toți că'i cu cale, aă scrisă la Țarigradă la Biserica cea mare de aă scosă ună testamentă cu iscălituriie a totă soborul, scriindă în elă cu mare afurisenie, ca sê nu mai pôta de acum înainte nimene din Domni scôte acestă slujbă a văcăritului; și așa aă pusă Domnul de aă scrisă la tôte ținuturile de aă venită câte șapte locuitori la Iași mazili și ruțași. Și după ce s'au strinsă mulțimea de norodă, aă pusă pe Mitropolitul de aă slujită sfânta liturghie la Mitropolie, orânduindă Domnul pe Kogălniceanul Vatavă de aproă de aă strinsă tótă boierimea și mazili, și negușitorii, și tótă țera ce se adunase de aă mersă la Mitropolie la sfânta liturghie. Érá cândă aă fostă eșitul cu sfăntele Daruri și cu sfântul Potiră, aă stătu toți căți slujiaă la liturghie cu sfăntele Daruri în capă și în mână, scoțendu acestă testamentă părintele Mitropolitul Iacovă, afurisindă de patru ori a patru Patriarși: a Țarigradului, Alecsandriea, Antiohiea și Ierusalimul, cu toți Arhieriei a sfântului soboră, a sfăntei biserici cei mari a răsăritului, strigându norodul la fiescare cuvântă: *Amină*. Care nu putemă arêta ce huetă era în biserică de strigarea norodului, arêtându în lăuntru ori-cine ară numi, ori-cine ară îndemna, ori bani ară lua, ori la slujbă ară merge: «afurisită sê fie în veci, ferul și petrele sê putredescă érá trupul lui sê rămăie în veci!» Asijderea scoțendu și Mitropolitul o carte a lui făcută cu toți Episcopii și Egumenii, afurisindă și pe Domni, și pe boieri, și pe partea biserică, éráși strigându norodul: *Amină*. Și așa stîrșindă de cetită, aă intrată cu sfăntele Daruri în altară. Care acele cărți și blestemuri aă pusă Domnul de le-aă pusă în stampă, numindă ântăiă

hotărîrea ce au făcut Măriea Sa cu totu sfatul boierilor țerei, cu iscăliturile tuturilor și a Măriei Séle; de care nu putem arăta câtă bucurie au luat totă țera după ce au auzit, scriind și cărți pe la toți locuitorii de mila ce au făcut Măriea Sa cu țera.

Pe aceste vremi, la Țarigrad, Stavarakî se mânca cu socrul său Manoli Spatarul, nelăsându pe socrul său să se amestece la Capi-kehaletu, și Domnul iubindu mai mult pe Manoli de cât pe Iordaki, îi trâmitea bani și daruri lui Manoli, pe ascuns de ginere-său Stavarakî; dăd el oblicise toate și le scria Domnului, și vedându că nu se părăsesce Domnul de el, au pus gând rău ca să strice Domnului. Și scoțându Impărăția din Vizirlicu pe Mustafa-Pașa, făcându Viziru pe Ragub-Pașa, n'au vrut ca să steie să domnescă Domniea, încă arăta drum altora. Care pe acea vreme fiindu Belzede Scarlatu cu mare cetă de boieri Greci gata, au mers și i-au isprăvit Domniea Moldovei.

Acestu Domn, Constantin Vodă, era om întreg la minte și învățat, și blând și nemăreț; iubitor de bani nu era, pe omeni îi iubea, și dorea săi vedă chivernisiți; la care pe toți i-au chivernisit, care nu cred că ar fi mai fost altu Domn săi chivernisescă oamenii așa bine. Și domnind într'această domnie numai unu an, i-au venit mazilia la Mart. 9, care gătindu-se cu mare gătire, au purces la Țarigrad cu toți oamenii Măriei Séle.

CAP. X.

Domniea lui Scarlatu Grigorie Vodă.

După ce au îmbrăcatu Scarlatu Vodă caftanu de Domniea Moldovei, și au întemeietu trebile la Pôrtă la anul 1757 Mart. 2, strângendu și boieri Greci de trebă pe lângă Măriea Sa, totu aleși: pe Banul Moruzu, pe Iacovaki Rizul, pe Grigorie Ghica Postelnicul, pe Alecsandru fiul Postelnicului Constantin, pe care 'l-au făcut și Postelnicu, pe Spătarul Dumitrașcu Sturza, pe Spătarul Manolaki Géne, pe Costaki Moruzu pre care 'l-au făcut Comis mare, și pe Panaitaki Banul, răpedendu îndată pe Spătarul Dumitrașcu Sturza Caïmacam mare la Moldova, și așa gătindu-se Domnul de toate câte trebuiau unui Domn, luându tuțurile și cuca, rânduind și Capi-kehafelele în Țarigrad: pe Spătarul Iacovaki și pe Spătarul Manoli Géne, au purces Domniea cu mare alai și calabalcu. Care sosind la Galați, au făcutu oturacu trei zile, eșindu'i câtă-va boierime înainte, făcendu divanuri locuitorilor, făcendu și părălabu Galaților pe Leonu omul Măriei Séle. De acolo au purces la Iași și i-au eșitu toți boierii înainte la Șanta cu mare alai, așijderea și giupănesele înaintea Dómnei, intrându în Iași cu mare pompă; mergendu după obicei mai întâiu în sfete Neculai, de i-au cetitu molitfa Mitropolitul Iacov, și de acolo au intrat în curte, cetind fermanu de Domnie, îmbrăcându pe Salahorul celu Impărătescu și pe Divan-Efendi cu blană de samur, și pe Visternicul și Caïmacamii cei mari cu blană de singepu, éra pe cei-lalți boieri cu feregele, și cu căftane;

érá pe Logofétul Iordaki Cantacuzino, fiindú că se călugărise încă din Domniea lui Cehanú Vodă, 'l-aú îmbrăcatú cu rasă, și în capú cu camilaftú, fiindú că era cam căitú că se călugărise. Atunce aú mersú tóte glótele de s'aú împreunată cu Domnul ce venise; érá a dua aú începutú a boieri: făcendú pe Ion Bogdanú Logofétú mare, pe Manolaki Costaki Vornicú de țera de glosú, și pe Iordaki Balșú Vornicú de țera de susú, și pe Dumitrașcu Sturza vel Hatmanú, și pe Vasile Rusetú vel Visternicú, și pe Alecsandru vel Spătarú, și pe Alecsandru vel Postelnicú, și pe Ioniță Canta vel Banú, și pe cel-altú Ioniță Canta vel Paharnicú, și pe Iordaki Costaki Veninú vel Stolnicú, și pe Costaki Moruzú vel Comisú, și pe alți, fiesce-care după rânduála lui. Mândrie peste sémă era la acéstă Domnie, atâtú Domnul câtú și ómenii Máriei Séle apucándú trebile cu mare strășnicie și jácui, căci nu puțin baní aú luatú de la Dumitrașcu Paladi ce fusese vel Visternicú la Cehanú, și de la Bosie ce fusese la Visterie; dicú s'e fi luatú peste trei-șeci de pungi de baní, cari boieri s'aú stinsú de pe fața pământului. Rușfeturí și apucăturí nu se socotíau câte luaú toți în tóte părțile; șfeturí și dájdí mai pe tóte lunile, și mai de multe ori îndoite, avendú pe la ținuturi ómenii Greci, la cari cel de locú nu căutatu prea bine, că n'aveau nici o chiverniséla. Și așa cu mare strășnicie petrecea acéstă Domnie; érá dicăturí, jocuri și primblări de agiunsú. Acestú Domnú, și cu Ministrii Máriei Séle, apucase pe părintele Mitropolitul cu felú de felú de cuvinte dulci și cu multă gíruință ca dórá ilú vorú puté întórce s'e deslege vácăritul; déră în zadarú s'aú ostenitú, cu nimică n'aú folositú, că le-aú răspunsú că Sfântíea Sa nu póte face una ca acésta, ca să facă unú lucru ce singurú 'l-aú legatú cu atâte bléstemuri, nu póte ca s'elú deslege, rugándu-se s'e nu'lú siléscă mai multú, arétându-le Mitropolíea și cărja dicéndu-le: «luați-o și faceți ce știți!» Și vedéndú că n'orú isprávi nimică, s'aú lăsatú de acéstă socotéla. Érá de primă-veră luándu-și mucarele de innoire, Domniea de la Pórtă, aú venitú Spătarul Iacovaki cu caftanul de innoirea Domniei făcendú-se mare alaiú după obiceiú; atunce Domnul aú poroncítú lui Grigorie Ghicái biv vel Postelnicú ca s'e mérgă la Țarigradú, căci rămăsese Manoli Géne singurú; și așa peste puținé zile aú plecatú la Țarigradú, carele viindú la Pórtă s'aú împreunatu cu toți ai Porței ca unú Capi-kehalé ce'lú trámisese, și mergéndú și la Vizirul Ragun-Pașa, 'l-aú priimitú cu blândețe vedéndu'lú omú de trebă și întregú la minte, întrebându'lú cine este, numindu-se că'l fecóru lui Alecsandru Terzimanul ce aú peritú pe care ilú scia pașa, și de atunce ilú luase la ochi buní.

În țera Românéscă încă luase Constantinú Vodă mucarele.

Pe acea vreme, la Crimú, încă se scornise o mare gálcévă între tótă tătáriméa, căci se sculase toți în piclóre și nu poftia pe Hanul lorú, trámítendú felú de felú de arzuri la Pórtă; Pórtă încă nu vrea să le dele ascultare, și sta lucrul așa. Pe acéstă vreme, Impărăția se mutase cu șederea la unú saraiú afară ce se chiamă Caralgaciú, și fiindú că ședea acolo, mai în tóte zilele se primbla la câmpú schimbatú la strae, și cu puținí ómenii, care nu'lú cunoscea fiesce-cine. Și așa într'o di viindú Impératul Sultanú Mustafa, din saraiul ce se chiamă Daut-Pașa, care ce putemú a dice nenorócirea lui Constantinú Vodă Mavrocordatú,

éta și Capi-kehafelele lui pornise călărași la Bucuresci cu cărți, care călărași după obiceiul ce au ântăit se imbată, și apoi plăcă; eșind și ei beți la câmp, s'au întâlnit cu Impăratul, care stând Impăratul i-au întreată ce ómeni sunt. Răspunđendă că suntă călărași de țera Românescă, și mergă cu cărți de la Capi-kehafele la Domnă, atunce au scos Impăratul câte-va parale nouă și le-au dată dăcându-le să beie vină, fiindă aprópe înainteă loră ună sată cu crâsmă. Érá ei s'au dusă la vină după obiceiă; érá Impăratul viindă spre Țarigradă, la margine unde se chiamă Topcilară, la ună saraiă vechiă Impărătescă, au chiamă pe Usta care păzia acolo, și 'l-au învățat să mērgă să prindă pre călărași, și s'ă aducă acolo la saraiă, și s'ă ție ascunși pēne va trāmite și' va lua. Și mergēndă după poroncă, i-au găsită la sată la Litros bāndă vină, și i-au rădicată luādu-le gēntă, și i-au dusă de i-au ascunsă pēne au inserată; érá decă au innoptată, au trāmisă Impăratul altă Usta de la altă saraiă, de la Ipă, de i-au luată și i-au ascunsă acolo cu cai cu totă; luāndă gēntă cu cărțile au adus'ă la Impăratul la Cara-agaciă, la care nime n'au prinsă de veste. Érá Impăratul au deschisă gēntă, aducēndă ómeni, puindă pe taină de, au cetită tóte cărțile, și grecesci și turcesci, înțelegēndă tóte câte scriea în ele. Atunce chiamāndă pe Vizirul, i-au arētată tóte cele ce scriea; apoi au învăită tóte cărțile într'ună sandală verde, și au pecetluită sandalul cu turao; puindu-le în gēntă, au chiamă pe Usta dādu'ă gēntă, 'l-au învățată ca să ăa călărași și s'ă ducă cale de trei cēsuri, și să le deă mare poroncă să nu se întorcă inapoi că' va spēndura. Atunce Vizirul îndată au aruncată pe Capi-kehafele la închisórea lui Muzru-Aga, adecă pe Arăpaki și pe Banul Enaki, rădicāndă și din Turci cel mară pe că' va, alesă pe Veli-Efendi Uleama care stătuse Cazascheră și pe urmă au stătută și Muftiă, 'l-au surgunită, și pe Saingi-Bașă, căci le gāsise cărți de scriea lui Constantină Vodă. Atunce boierii își perduse vieță; érá Terzimanul Porței, Enaki Calimahă, vēđēndă una ca acēsta, au cădūtă la piclórele Vizirului rugādu-se ca s'ă facă și pe elă ună ciracă. La care simțindă și Capi-kehafelele Moldovei de una ca acēsta, au începută a āmbra și ei pentru țera Românescă, giuruindă și dāruindă în tóte părțile, alesă la una ce' dăcea Agimă-Ali-Aga; și așa făcēndă tóte talhăză la Impăratul, i s'au dată voie să facă ce scie. Atunce Vizirul au făcută pe Terzimanul Domnă la Moldova, dāndă și Domnieă țerei Românesci lui Scārlată Vodă, făcēndă și Terzimană Porții pe Grigori Ghica fiul lui Alecsandru Ghica Tărzimanului. Și îndată au răpēdită Capi-kehafele, după ce au îmbrăcată căftanul Domniei țerei Românesci, de au dată veste lui Scārlată Vodă, atātă pentru Domnie cātă și pentru Tărzimānia Porții, de care nu putemă spune cātă bucurie au luată cu toți ei curței, răpēdēndă și pe Spatarul Iacovaki de olacă la Bucuresci Caimacamă ca să facă zaptă tóte, începēndă a se gāti Domnul cu tótă curtea Măriei Séle. Érá pe Ión Vodă Calimahă, după ce 'l-au îmbrăcată cu caftană de Domnie, îndată au răpēdită Caimacamă la Moldova pe Vidale, scriindă la boieri că 'l-au miluită Impărăția cu Domnieă Moldovei.

CAP. XI.

Domniea lui Ión Vodă Calimahă Teodoră 1758.

După ce au luat Domniea Ión Vodă, au început a-și tocmi trebile la Pórtă; déră fiindu că era ca să dea câtă-va somă de pungi la Pórtă, și fiindu în vîrsta bătrânețiloru, se silea fieși-care ca să-lu îndatoréscă, și așa se trăgiau boierii cei numiți, și nu vrea nimeni ca să se amestice la acésta Domnie, și trăgea mare nevoie Domnul fiindu că venise și vadéoa baniloru, și nime nu vrea să-lu îndatoréscă. La care vedéndu și Domnul una ca acésta, s'au rugat Vizirulu ca să poroncéscă lui Stavraki Spatîrul să între în tréba Domniei. Atunce au chîlămat Pórtă pe Stavraki, și 'lă-au îmbrăcatu cu căftană, făcendu-lu Baș-Capi-kehalé a Moldovei; atunce au găsit și bani de au datu, și au gătit pe Domnă de tóte câte îi trebuia cum se cade, încă aréta și se fália că este vrednică.

Éră gálcéva Tatariloru numai contenia, la care auđind unu Sultană din Dobroge anume Crim-Gherei, s'au sculat și elu cu câți-va Tătari al lui și s'au dus și elu acolo, făcendu-se și elu una cu ei, arétându-se pe de altă parte că elu silesce ca să-l potoléscă, éră pe de altă parte trămitea la Scarlată Vodă încă fiindu în Iași, și cerea o somă de bani, și blane, și altele. Atunce elă au răspunsu că-l mazilă din Moldova, și s'au făcutu altu Domnă, grăbindu-se de au purcesu la Bucuresci.

Acestu Domnă au domnită numai unu an și jumătate; și era unu omă prea fricosu de frigă, că și véra âmbia cu două blane, și aprindea și mangală în odaie, și era și scumpă.

Éră Crim-Gherei, după ce i-au mersu răspunsu de la Iași, de alți doile éráși au trămisu la boierii Caimacamii de le cerea, încă cu laudă că de nu le va trămite să scie că stău atâtea mil de Tătari gata în picóre ca să între în Moldova să robéscă, fiindu tótă tătărimea strinsă la Bugiagă și la Căușeni. Érá după ce au vedutu boierii péménteni una ca acésta scriind, s'au îngrijitu cu toții, căci intrase și în prostime o mare frică, și fugise satele pin păduri. Boierii încă s'au strinsu cu toții la unu locu, mergéndu la Caimacamul Domnului ce venise, la Vidale, dicéndu-l că : «să căutăm să-l dăm acea somă de bani, și câte-va peșcheșuri să-l trămitem, ca să nu aducă vr'o peire țerei.» Érá Vidale n'au priimitu stándu impropivă, dicéndu-le că «nu póte ca să facă nemică, căci țera nu-l haină, și Domnul încă stă în Țarigradu. Érá de vreți să dați de la dumneavóstră, dați, érá Domnul nu va ține în sémă.» Incă au pus de au pornitu cărți pe la locuitori, pornind Bumbașiri, scriind să nu se témă și să nu âmble fugari, ce să éasă fiesce-care la casele lor, poroncind că să-l scótă cu sila de pin păduri. Atunce au chîlămat și pre trămisul lui Crim-Gherei, și i-au datu răspunsu că «Dom-

nul lorǔ este în Țarigradǔ . și boierii fǒrǎ scirea Domnului nu potǔ ca sǎ'ı dea nimica, fǒrǎ de cǎtǔ omǔ însciința pe Mǎriea Sa, și ce rǎspunsǔ va veni, vomǔ urma poroncei Mǎriei Sǎle.» Atunce întorcǎndu-se trǎmisul fǒrǎ de nici o ispravǎ, spuindu'ı ȃsele boierilorǔ, fǒrte s'aǔ tulburatǔ, și îndatǎ aǔ datǔ voie Tǎtarilorǔ ca sǎ între în Moldova, și așa s'aǔ pornitǔ atǎta tǎtǎrime spre Moldova; ǎrǎ cǎndǔ aǔ fostǔ la 1758, Septemvrie, în 14, în ȃia sfǎntei Crucǔ, aǔ lovitǔ satele din cǎte-va ȃnuturǔ adicǎ: Lǎpușna, Fǎlcium, Covurluiul, Vasluiul, Tutova și Putna, ardǎndǔ, prǎdǎndǔ și robindǔ ce le-aǔ ȃșitǔ înainte, de aǔ prǎpǎditǔ blǎta țǎrǎ, robindǔ mulțime de suflete, fǎcǎndǔ țǎrei mare stricǎciune, din neagiungerea minței lui Vidale; cǎci putea cu ȃcece pungi de banǔ sǎ potǒle acea tulburare, care sciǔ cǎ și Domnul pentru atǎta n'arǔ fi mai ȃisǔ nemicǎ. Ce pe urmǎ aǔ datǔ scire Domnului, dupǎ ce aǔ mǎntuitǔ Tǎtarii țǎra, arǎtǎndu-le Domnul la Pǒrtǎ; pǎnǎ și oile Impǎrǎtesci ce le strǎnsese în pǎrțile acele, cǎte-va sute de mǔi, le luase tǒte. Atunce aǔ începutǔ a scrie Crim-Gherei la Pǒrtǎ, arǎtǎndǔ cǎ aǔ silitǔ cǎtǔ aǔ pututǔ sǎ'ı oprǎscǎ, și nu s'aǔ pututǔ, numai de'ılu va milui Impǎrǎția cu Hanlicul Crimului, s'a apuca cǎ tǒtǎ paguba cǎtǔ aǔ fǎcutǔ, atǎtǔ în rǎlele cǎtǔ și în bucatele lorǔ, le va împlini tǒte de la ei, și nu va lǎsa pe nime pǎgubașǔ. Atunce... ce sǎ fǎcǎ și Pǒrta? și așa elǔ totǔ ca unǔ Hanǔ era, i-aǔ trǎmisǔ cǎciulǎ, caftanǔ, fǎcǎndu'ı deplinǔ Hanǔ, scriindu'ı dupǎ adeverința ca sǎ scǒtǎ tǒtǎ paguba de la Tǎtari a sǎracilorǔ, trǎmițǎndǔ și unǔ Capegi-Bașǔ, Bumbașirǔ sǎ stea pentru oile Impǎrǎtesci. Atunce fiindǔ și Domnul gata de tǒte, fǎcǎndǔ pe Cifutǔ Mihalaki Postelnicǔ mare, și luǎndǔ și ȃmenǔ de agiunsǔ, fǎcǎndǔ alaiǔ frumosǔ, aǔ ȃșitǔ din Țarigradǔ, rǎmǎindǔ Stavaraki și cu Stefanaki Capi-kehalele; și agiungǎndǔ Domnul la Galați, mare scǎrbǎ avea pentru stricǎciunea țǎrei, cǎci cǎte jalobe veneǎu la Domnǔ tǒte erǎu pentru prada locuitorilorǔ. Și purceȃndǔ Domnul, trǎgea și supǎrare de rǒndul celorǔ trebuitǒre la drumǔ; cǎci țǎra era mǎntuitǎ cǎtǔ nici conacele nu le fǎcea cum se cǎdea, la care credea și Domnul. ȃrǎ dupǎ ce s'aǔ apropiǎtǔ de Iași, i-aǔ ȃșitǔ boierii înainte fǎcǎndu'ı alaiǔ frumosǔ, mergǎndǔ Domnul în sfete Neculai de i-aǔ cetitǔ molifta cea de Domnie Mitropolitul Iacovǔ; și de acolo întrǎndǔ în curte aǔ cetitǔ fermanul, îmbrǎcǎndǔ pre Divan-Efendi cu blanǎ și pe boieri cu caftane, și pe urmǎ mergǎndǔ toți de s'aǔ împreunatǔ cu Domnul și Belzadelele Mǎriei Sǎle. A doua ȃi aǔ începutǔ a da boieriile, fǎcǎndǔ pre Iȃn Bogdanǔ vel Logofǎtǔ, pe Manolaki Costaki vel Vornicǔ de țǎra de giosǔ, și pe Dumitrașcu Paladi Vornicǔ de țǎra de susǔ, și pe Vasili Rusetǔ Hatmanǔ; ǎrǎ Visternicia cea mare aǔ rǎmasǔ, cǎci nu priimea nime fiindǔ țǎra stricatǎ; fǎcǎndǔ pe Ionița Cantacuzino vel Spatarǔ, și pe Andronaki de la Botoșeni Banǔ mare, ȃiindǔ pe o sorǎ a Domnului, și pe Iordaki Hrisoculeǔ Paharnicǔ, și pe feciorul lui Bastonǔ Stolnicǔ, și pe Enaki zǎt lui Guliano vel Comisǔ, și pe Iancu vel Agǎ, și pe cei-lalți fiesce-care dupǎ rǒnduǎlǎ, siȃndǔ în totǔ chipul ca dǒrǎ va putǎ chivirnisii acǎstǎ Domnie; dǎrǎ era cu greț, cǎci banǔ din țǎrǎ nu ȃșiau, și se miraǔ ce vorǔ face scriindǔ totǔ halul la Țarigradǔ. Stavaraki, vȃȃndǔ una ca acǎsta, s'aǔ grǎbitǔ, și peste douǎ luni aǔ purcesǔ și elǔ la Iași, pre carele cu mare cinste 'ı-aǔ primitǔ Domnul,

și mergându au conăcitu în curte la cămară, luându toate trebile în mâna lui potu să dicu că era alu doile Domnă. Atunce au orânduitu bolernași de pe afară cu mazili, și cu țeră, ca să mērgă la Căușeni, trāmițēndu și căți-va boierī Greci pentru limbă, ca să scōță robī, bucate, ce-orū găsi, și au scosū mulți robī și bucate. Vēdēndu Visteriea că n'o priimesce nimene, Domnul au adusū pe Constantinū Kogălnicēnu Medelnicerū, și 'l-au făcutū vel Stolnicū și vechilū Visternicieī cel marī, dicēndu'i Domnul ca «sē'lū vēdă!». Atunce au stătutū cu tōtă silința, tocmindū Isprāvniciile pe afară, făcēndu ōmenī de trēbă, invēțāndu'i în ce chipū vorū urma la tōte, care în puțină vreme au îndreptatū tōte ținuturile și Visteriea, de era cu mirare tuturorū începēndu a veni banī la Visterie. Dēră Stāvāraki fiindū lacomū la tōte, și grabnicū, au începutū a pune banī și pe boierī, și pe Mōnastiri, și pe giupānese caī de menzilū, podeni, și pogonăritū, și altele; care nu le părea bine la o sēmă, și începuse a murmurisi, care le aușise și Stavāraki, trecēndu tōtă ērna, așa schimbāndū și o sēmă de boeri.

ēră cāndū au fostū de primăveră, la velētū 1759, au purcesū și Dōmna cu douē Domnițe ce avea Dōmna Ralița din Țarigradū, ca să vie la Iași. Stavāraki neputēndū suferi pe boierī cel ce murmurisiaū, trāmitea o sēmă de nume acelorū boierī înscrisū la Țarigradū, scriindū ca să se scōtă unū fermanū pe a-cele nume, ca sē'i surgunēscă la Anadolū, la Sampsonkalisi, și sē'i trāmită și duoi clauși pe ascunsū. Ce viindu'i fermanul, au tăcutū pēnē ce au venitū și claușī, la care nesimțindū nimica nimene, într'o ȓi au ȓisū boierilorū cum stău cu toțiī la unū locū: «Măriea Sa Hanul scrie la Domnū că nu va da jacurile țerei în mâna acelorū ce amū trāmisū, ce cere cinci-șese boierī mari de locū, ca să le facă tōte teslimū în mâna pāmēntenilorū, și să iea sinetū de la dēnșī de tōte cāte a da în mâna lorū.» Acēsta vē este o primblare, și vi s'orū da și ōmenī cu limbă turcēscă, și Arnăuți, și chiăltuēla drumului. Dicēndū sē mērgă cutare și cutare, arētāndū pe Iōnū Bogdanū Logofētū mare, Manolaki Costaki biv Logofētū mare, Constantinū Balșū Vornicū, Dumitrașcu Paladi Vornicū, Lupul Balșū Vornicū, Filipū Catargiul. Spātārū, Constantinū Banul, Ioniță Sturza Vornicū, Vasili Negelū Stolnicū, Constantinū Rășcanu Stolnicū, Neculai Buhușū, și pe Ioniță Cuza. Și așa dāndu-le și de chieltuială dicēndū că pēnē la Căușeni au sē mērgă; ēră pe acei boierī cu limbă i-au invēțatū că, cāndū vorū agiunge claușī ș'orū vrē sē'i prință, sē ȓică Arnăuților sē nu se amestece, încă sē dea agiutorū. Și așa plecāndū boierī și trecēndū Prutul, étă și claușī au purcesū dupē ei; ēră peste Prutū i-au agiunsū pe boierī, puindu'i în fēre, i-au dusū pe la Hanul, rugāndu-se Hanului ca sē nu'i lase; încă giurula în taină. Atunce le-au ȓisū Hanul: «Ca sē nu mergeți nu se pōte, dēră voiți poronci ca sē vē ducă alure.» Atunce au chiămatū pe clauși și le-au poroncitū sē nu'i ducă la Sampsoncalisi, ce sē'i ducă la Enicalisi, și elū curēndū ȓi va mēntui. Și așa i-au pornitū. Dēră și în urmă, la Iași, au datū scire de cāte le s'au tēmplatū, și cum i-au amăgitū de i-au scosū din Iași. Atunce auȓindū cel-alți boierī, fōrte s'au tulburatū de acēsta, și îndatā au pusū gândū rēu în ānimele lorū ca sē strice acestū obiceiu scārnāvū, începēndū unul cu altul a grăi, dāndū scire pe la tōte rudele acelorū boierī, dicēndū ei ȓe ei: «Acestū

lucru p^ote s^e ni 'l^u fac^ă și no^e tuturor^u, și vor^u s^e ne sting^ă de pe fa^{ța} p^ăm^{en}tu^luⁱ pe to^{ți}.» Atunce a^u făcu^tu hot^ări^{re} s^e gon^{es}că pe Stavaraki din Moldova, făc^{en}d^u mare hot^ări^{re} cu Mitropolitul și cu to^{ți} bo^{le}riⁱ, nesciⁱⁿd^u nime nemică, încep^{en}d^u a scrie unⁱ la al^{ți}, la vremea *érmarocului* s^e se string^ă ț^era la *érmaroc^u*, și atunce orⁱ s^e'l^u om^ore, orⁱ s^e'l^u gon^{es}că. Și făc^{en}d^u-se *érmaroc^u* la me^șul-no^pțiⁱ, s'a^u strins^u mul^{ți}me de norod^u, care cred^u că nu s'a^u mai strins^u altă dată la alt^u *érmaroc^u*; și trec^{en}d^u căte-va c^{es}uri din ȕi, dup^e ce s'a^u cinstit^u to^{ți} cu b^{eu}turⁱ, a^u intrat^u o vrajbă în ei, indemn^{an}du-se cu to^{ți}, ȕic^{en}d^u: «Pleca^{ți} la curte, s^e vedem^u pe cine avem^u Domn^u!» Și pornⁱⁿdu-se căte-va mⁱlⁱ de ț^er^ănime, a^u mers^u la p^{or}ta cur^{ței} de a^u stătu^t, *ér* o s^emă a^u mers^u de s'a^u suit^u în clopotni^{ța} Treisfetitelor^u, și a^u incepu^t a trage clopotul cel^u mare. Atunce au^șind^u celⁱ din *érmaroc^u*, s'a^u pornit^u to^{ți} că^{ți} mai r^emăs^ese, din care o s^emă a^u mers^u la Mitropolie de a^u luat^u pe Mitropolitul, ȕic^{en}d^u s^e m^{er}gă la Domn^u despre partea ț^erei, s^e'l^u spuie că cer^u pe Stavaraki s^e le 'l^u dea; *ér* de nu'l^u va da, nu va r^em^ăn^e nici un^u cu vi^eț^ă. Atunce Stăv^ăraki a^u pus^u de a^u inculat^u p^{or}țile, puⁱⁿd^u și căte-va care de lemne pe din lăuntru, or^onduⁱⁿd^u și to^{ți} Simenⁱ și Arnău^{ți}, aduc^{en}d^u și to^{ți} Beșlii, puⁱⁿduⁱ pe to^{ți} la p^{or}tă ca s^e o ție; și pe de altă parte a^u tr^ămis^u de a^u adus^u pe un^u Turnagi^u ce era, și pe un^u Cadi^u, aduc^{en}d^u pe p^{or}ta despre D^omna, spuⁱⁿdu-le că s'a^u hainit^u ț^era și vor^u s^e'l^u ucidă pe to^{ți} aice. Atunce Cadiul a^u inv^ețat^u de a^u adus^u treⁱ tunuri mari, și le-a^u pus^u la scara cea mare, puⁱⁿd^u de a^u scoborit^u și tu^șurile și s^ăngiacul, st^ănd^u treⁱ Turcⁱ de a r^ondul: Cadiul, Turnagiul și Divan^u Efendi, îmbrăc^ăți cu feregele, țⁱind^u și căte o carte în m^ănă, st^ănd^u cu mare evlavie; *ér* Spatarul se g^ătea de drum^u. Atunce prostimea striga cu to^{ți}: «s^e ne da^{ți} pe Stavaraki!» Și puⁱⁿd^u cu to^{ți} spetele în p^{or}ta cea mare, cu t^ote că țineau pe din lăuntru, a^u oborit^u o glos^u, și intr^ănd^u norodul în lăuntru, a^u incepu^t a năv^ăli; *ér* Turcⁱ striga^u în limba lor^u: *gheri! gheri!* *Ér* norodul năv^ălea. Atunce a^u eșit^u Arnău^{ți} de pin odăile lor^u, și a^u incepu^t a da norodul afară imprăștiⁱⁿduⁱ cu s^ăbiile sc^ose, și slobo^șind^u tunurile a^u omorit^u vr^o du^o o^{men}i. *Ér* Stavaraki îmbrăc^ăndu-se turcesce și cauc^u în cap^u, lu^ănd^u că^{ți}-va Turcⁱ Arnău^{ți}, a^u înc^ălecat^u și a^u eșit^u pe p^{or}ta grajdⁱului, și a^u purces^u la Țarigrad^u. *Ér* norodul ce striga, d^ecă i-a^u spus^u că a^u fugit^u, s'a^u alinat^u pu^șintel^u; *ér* a p^oi s'a^u ales^u că^{ți}-va, și s'a^u luat^u dup^e el^u, și 'l-a^u gonit^u du^oe-spre-ȕece c^{es}uri, și neput^{en}du'l^u ag^lunge s'a^u întors^u înap^oi. Atunce norodul a^u incepu^t a cere bo^{le}riⁱ; atunce a^u căd^ut^u Domnul la Mitropolitul cu rugă^ămint^e ca s^e între chizăș^u că^{ți} va aduce într'atâtea ȕile; și așa Mitropolitul a^u incepu^t a intra chizăș^u că p^{en}ă într'atâte ȕile îl va aduce pe bo^{le}ri; și așa s'a^u potolit^u. ȕic^u că a^u fost^u *ă*mb^lănd^u că^{ți}-va din bo^{le}riⁱ celⁱ mari ca s^e'l^u pot^ole; la care ȕic^u că i-ar^u fi lovit^u prostimea, at^ăt^u pe Vasilie Cilibiu, cât^u și pe Vasilie Razu. D^eră bo^{le}riⁱ nu s'a^u lăs^ăt^u cu at^ăta, ce a^u făcu^tu un^u arz^u la P^{or}tă, și a^u ales^u pe Arghir^u Bostangiolu, făc^{en}d^ul^u Paharnic^u, și 'l-a^u tr^ă-mis^u la Țarigrad^u s^e dea acea jalobă despre partea ț^erei, j^ăluⁱⁿdu-se de Stavaraki ca s^e'l^u m^ăn^ănce capul. Atunce sim^șind^u Stavaraki, a^u mers^u la Constantin^u Vodă Cehan^u, căd^{en}d^u la picl^orele lui; decⁱ el^u îndat^ă a^u tr^ămis^u

la Antiohi Genetul, că pe elu' și pe Banul Enaki îi făcuse Capi-kehalele atuncea, de 'l-au chiămatu' și 'l-au mustratu' fôrte rău, arătându'i că «de ce va premejdul Spatarul elu' ce pune în punga lui?» dîcându'i că nici de cum se nu le arête la Pôrta. Pe de altă parte au trâmîsû răspunsu' și lui Arghirû, cu frate-sêu Armașu Toma, arătându'i «cum de nu s'au găsîtû altû magari acolo în țără se vie cu acea jalobă afară de elu'?» dîcându'i «sê se întorcă înapoi, căci apoi elu' scie.» Macarû că și ei erau bucuroși sê'i dea pace lui Stavarakî, érá se temeau de elu' ca se nu le facă vr'o piră mincînósă asupra lorû; și așa au opritû arzul de nu s'au datû; și s'au întorsû Arghirû la Moldova. Care trecêndu câte-va luni la miđilocu, n'au pututû suferi Ștavarakî, căci îi poprise toți ômenii și tôte calabalcurile, încă și banii ce'i strînsese, avêndu și mare somă de bani ca se iee, care bani îi dăduse cându au luatû Domniea. Atuncea arătându la Pôrta prin prietenî că are atâta soma de bani ca se iee de acolo, au făcutû unû fermanû scoțêndu și unû bumbașirû pe unû Kisidarû-Efendi ginere lui Vizirû-Kehaesî, ca se mERGă acolo sê'i scotă toți ômenii, și sê'i rădice și totû calabalcul, și sê'i împlinêscă și banii ce'i rêmăsese. Și așa viindû aice, i-au împlinitû toți banii; scoțîndu'i și ômenii din închisóre, i-au trâmîsû la Țarigradû cu calabalcul. Și așa rêmâindû Domnul în pace de tôte cele ce se tēmplase, sosîndû și Dômnă Măriei Séle Ralița din Țarigradă, căci cându s'au fostû tēmplatû aceste era pe drumû Măria Sa; la care au eșitû multă boierime cu Beizedecele, și cu giupănesele înainte, și cu mare alaiû au intratû în curțile Domnescî; domnîndû cu pace și cu bucurie, schimbândû și multe boierii, făcêndu-se mulți din pămēntenî rude Măriei Séle. Atuncea au găsîtû muștereu și pentru Visternicia cea mare, căci o pusese în bună stare Constantinû Kogălnicēnu vel Stolnicû, cerēndu-o Ioniță Cantacuzino Deleanu, pe care 'l-au făcutû vel Visternicû. Érá pe Constantinû Kogălnicēnu Stolnicû, 'l-au făcutû vel Sêrdarû la Kișanău, dāndu'i tótă marginea aceea în sēmă și ținuturile tustrele, puîndû totû chipul de silînță de au adusû acea margine la stare bună, căci fôrte se rēsipise mai multû din pricina Tătarilorû, căci făcuse mare prăđl într'acea parte de locu, și se stremutase toți locuitorii.

Acesta au dăruitû câtû locu au fostû Domnescû despre Copoû boierilorû și rudelorû Măriei Séle, dāndu-le poroncă tuturora ca sê'și facă vii și grădinî; făcêndû Beizedecele o grădină mare, puîndû felû de felû de pomi într'ēnsa, făcêndû și unû foișorû fôrte frumosû, de era pentru eșirea Beizedecelelorû la preāmbulare; făcêndu'și și boierii fieșî-care foișorû pe acelu locu, după cum suntû și se vêdû pēnē în đioa de astă-đl.

Și așa nu peste multă vreme au sositû și boierii cari'i surgunise Stavarakî, bucurāndu-se cu toții de venirea lorû, priimîndu'i Domnul cu mare cinste și blāndețe, arătāndu-le că aceste le-au venitû din pēcatele lorû, ci se mulțmōscă lui Dumneđeu că au fostû sēnătoși și au venitû.

Atuncea avêndû Domnul unû frate la Țarigradû anume Gavrilû ce era Arhietreî la Salonicû, i-au scrisû Domnul ca se facă paretisû eparhieî și se vie la Moldova, ca sê'lû facă Mitropolitû Moldovei; și îndată au găsîtû pe altul, și au făcutû paretisû, luāndû și 30 de pungi de bani gata, și s'au gătîtû și au purcesû la Moldova; care viindû au trâmîsû Domnul cu mare cinste înainte,

aducându-lu cu cinste în curte, împreunându-lu ca pre unu Mitropolitu și frate de Domnă, mergendu toate rudeniile, și toate surorile, și cumnații de se împreună cu sfântia sa; așijderea și boierii de locu, făcendu-i pe anu și lăfă, mândându nelipsitu cu Domnul și cu rudele.

Eră cându au fostu la velētu 1759, au luatū mucarelu îmbrăcându căftanū Capi-kehafelele; atunce s'au orânduitu Banul Enaki de au venitū cu caftanul la Moldova, care agiungendu la Moldova i-au eșitu Domnul cu mare alaiū la Galata; intrându la Iași în curtea Domnăscă, au cetitu fermanul, îmbrăcându pe Divanū-Efendi cu căftanū și pe Banul Enache cu blană de samurū, așijdere și pe boieri îmbrăcându cu feregele, mergendu toți de au sărutatū mâna și pōla Domnului; asemine și giupănesele la Dōmna, petrecendu cu mare bucurie și veselie, alesū Belzedelele, că ori-ce nuntă seū zăefetū se făcea, trebuia se mērgă. Eră cându au fostu alū doilea anū a domniei sele, avendu mare trebuință de bani ca se dee la Pōrtă pentru domnie, fiindū-că din țēră eșiaū bani cu greū, și încă nu puteau cuprinde cu banii ce eșiaū nevoile țerei, și datoriea se înglotia, se mira de ce se va apuca. Atunce eră au găsitū cu cale ca se supere pe părintele Mitropolitul ca dōră va deslega văcărutul, arētându multe nevoi a țerei, că n'are cu ce le redica fiindū nevoi multe, și banii eșiaū cu greū. Ci vedendu că se apără tare Mitropolitul, au începutū Domniea a-i căuta cu față posomorită, pēnē au cunoscutū, încependu a veni rarū la curte, pēnē și în lăuntru la Domnū a-lū chiāma, dāndu-i a cunoște că suntū māniosi pe elū.

La alū treilea anū a Domniei sele, în Țarigradū s'au sfătuitū totū nēmul Drăcescilorū (Sugescii) ca se intre în slujba acestui Domnū, și scriindu la Domnū ca se-i priimēscă, i-au priimitū, căci n'avea nici ōmeni de trebă la Pōrtă, și îndată s'au arētatu la Pōrtă Capi-kehafele, rămāindū duoi Capi-kehafele, eră cei-alți au venitū toți în Moldova. Atunce fiindū că se apropiese innuoiria domniei, au începutū Capi-kehafelele a āmbra peste totū locul, supārāndū pentru mucarelu; care era cu mare frică, căci Ragubū-Pașa Vizirul nu priimea pre alții se āmble ca se-i vie rāgele. Ce tēmplēndu-se o rāgea de la o Sultană, au cunoscutū că Capi-hehafelele au agiunsū, și le-au datū mucarelu care 'lū-au trāmisū la Moldova cu fratele lorū celū mai mare Enaki. Eră Ragub-Pașa căuta vreme ca se le vie de hacū, se se invețe a mai pune altă dată havalē în spinarea Vizirului. Acum ce se dicemū? pe semne pēcatele tragū pe omū! Etā atunce dintr'atāte sate au alesū Sultanū-Kehaesi a acestii Sultane ca se-i lucreze douē corābiū, la satul Terapia unde aveau Drăcescii douē case minunate alătore saraiuri, una a lui Alecsandru și alta a fraților celorlū mai mici, și a mumă-sei. Și lucrāndu-se corābiile alătore cu casa lui Alecsandru Dracu pe o viranē ce era acolo alătore, orōnduise și unū ciohodarū, Turcū tēnērū, bumbașirū asupra lucrătorilorū, care ședendu acolo multă vreme, au începutū a face cunoscință cu ōmenii Dracului, la cea mai de pe urmă și cu rōbele, făcendu-și pe ferestri felū de felū de semne unul altuia, și stēpāniilor lorū nu sciaū nimic de aceste. Eră intr'o di viindū giupānēsa lui Alecsandru pe taină în acea odae, nevēdēndu'o rōbele cele ce glumiau cu ciohodarul, au stātutū de le-au privitū tōte. Atunce neputāndū răbda o faptă ca acēsta, au pusū

de le-au bătut prea rău; diceau unii că trei zile le-au fost ținute închise într-o cămară, și legate le totu bătea. Care ne mai putându răbda, într-o noapte cându dormiau cu toții, la meul nopții, au dat foc casei și apucânduși robele straele se fugă, au găsit porțile încuiate. Atuncea s'au ivit focul de 'l-au simțit totu satul, și strigându totu norodul, s'au deșteptat vădendu focul în spatele lor; și mergendu la ușa au găsit robele cu straele ce aveau a mână, silindu se descuie ușa se fugă. Atuncea le-au prinsu, descuindu și ușa dóră voru scote ceva din casă; dără nimică n'au pututu scote. Și au ars acele două case pene în pământu, ardendu și acele două corăbii, ardendu-le multă avere și strae, și cărți, și totu ce au avut; scăpându numai cu sufletul. Care vădendu una ca acosta, au adus unu ovreiū isirgiū de cari vându robe, și le-au datu se le vândă. Și luându-le ovreiul le-au dus la casa lui, și le ținea acolo căutându locu se le vândă; atuncea au găsit pe unul la Galata în mahalaoa Turcescă, ca se le cumpere; ci dicendu ovreiului ca se le ducă se le vedă, și ducendu-le acolo, le-au lăsat două-trei zile. Și lipsindu celū cu casa, d'inaintea casii lui era casa turcescă a unui Voevoda, la care făcendu cunoscință cu turcicele, au început a le întreba «de unde sunți, și ce cauți aici, și cine le-au adus?» Eră ele fiindu scărbite, căci scosese se le vândă după atâtea ani ce slujise, au început a se jelui dicendu că: «sunt fete de turci, și le-au cumpăratu Dracul, și după ce 'l-am slujit atâtea ani, acum ne scote se ne vândă!» arătându că le-au adus unu ovrei de la Galata. Si muierile au spus aceste lui Voevoda, și îndată au trimis și le-au luat de acolo, ducendu-le în casa lui, apucându pe celū cu casa ca se dea pe ovrei; eră ovreiul s'au ascuns. Voevoda striga făcendu atâta gâlcă pentru ca se apuce ceva; eră ovreiul au mersu pe ascuns la Alecsandru Dracul, și i-au spus totă pricina cum au cursu, cerendu cinci-șese sute de lei ca se'i dea se mergă se astupe acea gaură, dicendu'i: «se nu ne aducă vr'o belea, căci dicu că sunt turcice, și eră se voru turci.» Atuncea Alecsandru au răspuns că nu va da nici unu banu, și «de dicu că se voru turci, se se turcescă, eră banii lui nu se voru turci.» Atunce ovreiul s'au ascuns; eră Voevoda acela vădendu că nu se arătă nimeni, au scris unu arz despre partea robelor către Devletū, jeluindu-se de toate câte s'au ținut mai susu, scriindu și elu acastă pricină la unu Icirliū mare ce era Arcaliū, dându'i scire pentru robe cum că le ținea la elu, și ce se făcă cu ele, arătându și câte dicu robele, și asceptându răspuns. Atunce acela au mersu la Impăratul Sultanū Mustafa, și i-au dat arzul de 'l-au cettit; dicu se fi fostu sălihtarul împărătescu acelū de 'l-au dat; și cum 'l-au cettit au poroncitu ca se aducă robele, eră pe de altă parte au trimis arzul la Vizirul Ragub-Pașa, numai de câtu se prindă pe Alecsandru, și îndată 'l-au prinsu și 'l-au pus la închisore la Murzur-Aga. Pe robe încă, decă le-au adus și le-au întrebatu, una au ținut că au fostu turcică și eră vrea se fie; eră cea-laltă au spus dreptu că nici au fostu turcică, nici se va turci. Atunce le-au dat în sēma unu Imamū; eră Alecsandru au pus în toate părțile de se ruga, alesu la Vizirul, cădendu Târzimanul Grigorie Ghica; eră Ragub-Pașa le dicea prea bine că va sta de'i va mēntui, eră pe de altă parte ilu pira la Impăratul, avendu pismă pe elu, pentru mucarele ce ilu făcuse prin

Sultan-Kehassi, cărui li arsese corăbiile la Terapie. Atuncea fôră de veste au poroncitu în de séră și 'l-au scos, și 'l-au dus la Fenari pe Alecsandru Dracu, la casa lui, de 'l-au spânzuratu sub sagnușul casei lui. Atuncea striga rugându-se s'î arête copiii; și așa deschidându toți ai casei de o dată canaturile feres-trelor, au început a răni cu toți, cerându'și iertăciune de la toți; și în-dată 'l-au spânzuratu, pe care Dumnezeu s'î lă erte. Era om de trebă și învățat, și agiunsu de minte, care stându trei zile în vederea norodului, au trecut și Sultan Mustafa Impăratul tiptil, și vedându'l, bătea cu degetul dicându'l dușman, dându și bacșiș la Enicerii cari îl păziau. Eră de casa lui s'eu de averea lui nu s'au atinsu nimene. Eră peste trei zile luându'și gelatul a-vaetului după obicei, au dat trupul de 'l-au îngropatu la Hasikioi, pre care Dumnezeu s'î lă pomenescă întru Impărăția sa. Eră rubele una s'au turcit și au dat-o după unu turcu, eră cea-laltă n'au vrutu să se turcescă, și au slobođit-o de s'au dus. Măcaru că rubele n'ar fi isprăvită nimică, pricina au fostu totu Vizirul, căci căuta de multu s'î găsescă o pricină, care nu puțină frică intrase în boieri, atuncea la Avgustu cându s'au tâmplatu acêsta. Eră Nicolai Dracul fratele mortului, trecendu câtă-va vreme la mijlocu, 'și-au cerutu voie s'î lă lase să vie la Moldova, lăsându pe Manolaki Sărdarul și pe Antiohi Genetul, Capi-kehalele, isprăvindu de la Pôrta ca să dea Domnul cel bătrănu Domniea fiului s'eu lui Grigoraki Belzade cel mai mare.

Eră cându au fostu despre tîmna, au sosit și căftanul Domnului cu Enakaki Suțul, după cum s'au pomenitu mai înainte, eșind Domnul înainte cu mare alai înaintea căftanului. Care viind în curtea Domnescă, au îmbrăcatu Domnul căftanul, îmbrăcându și pe Divan-Efendi și pe Suțul cu blane de samur, și pe toți boierii cu feregele și cu căftane după obicei, mergendu toți de au uratu pe Domn, dicându'l s'î fie într'unu ceas bun. Eră a doua zi au început a face boerii, făcendu pe Alecsandru fiul Agai Enaki vel Postelnicu, și pe Enakaki Suțul vel Hatman, și pe Mihailaki Suțul vel Căminaru, și pe Manolaki Vornicul Logofet, și pe Enakaki Constandaki vel Vornicu, și pe alții, fiesce-care după orînduēla lui. Atuncea socotiră ce să facă că dîră voru găsi unu modosu ca să pôta scôte bani din țără; socotind dîră să se apuce eră de Mitropolitul căci totu se afla în urgisēlă, după cum s'au ăștu mai înainte, apucându'l boierii Greci cu felu de felu de cuvinte. Dēră în zadar se osteneau, că nemică nu isprăveau. Atuncea au socotitu ca s'î lă facă să facă paretistu Mitropoliea, și să facă pre fratele Domnului, și elu atuncea va deslega văcărutul. Socotind pe cine să pue la mijlocu să isprăvescă acêsta slujbă, au găsit cu cale ca să pue pe Vasile Ganea; și așa învățându'l, s'au apucat de acêstă trebă, adevărindu'l că de va isprăvi, multă căutare și cinste va avea de la Domnul. Și apucându'l Ganea pe Mitropolitul Iacov de zi de noapte, nelăsându'l în pace, îndemnându'l ca să facă paretistu, care nu lă da răsulare, arătându'l căte nici pin cugetu nu lă trecea, îndemnându'l să lea căte-va pungi pentru paretistu peșin; și după aceea și Domnul și boierii îl voru căuta cu rădicături, cu scutiri și alte milii, petrecându'și viața cu linisce, păzindu'și biserica, neavendu cu nime a împărți nimică, și lă voru avea toți în cinste și evlavie ca pe unu Mitropolit vechiu și bătrănu ce au fostu acestal pă-

măntă a Moldovei. Aceste și altele ca aceste auzindă Mitropolitul Iacovă, au primită, și dându'î bani paretisei, după cum dică, trei-deci pungi de bani, făcându'î și toate cum s'au adevărită; și așa făcându paretisă, 'și-au luată ziua bună de la Domnă, și de la toți boierii Măriei Séle, și de la toți boierii pământeni, cerându'și iertăciune de la toți, rugându-se ca să nu'ă uite, dicându-le: «Étă că m'amă lepădată și de Mitropolie, și de cinste, și de toate ale acestei lumi, numai focul jurământului să nu'ă iată în capă și în sufletă; și socotiți că suntemă toți musafiri acestei lumi, și în cea lume avemă a trăi și a răspunde la toate faptele noastre, și fiți sănătoși.» Dică că mulți din boieri și din giupănese au fostă plângendă, și îndată au purcesă la mănăstirea Putna, de s'au acceptată acolo. Érá Domnul au adusă la curte pre fratele Măriei Séle, Gavrilă Tesalonicul, înainte Măriei Séle, îmbrăcată cu mantie, stăndă și toți boierii de față: «Étă că mila lui Dumnezeu au vrută să ne împreună în pământul Patriei noastre, învrednicindu-ne Dumnezeu amândoi frații să fimă capi acestei țări, unul asupra tagmei Preoției și altul asupra Raiei Impărăției. Ce de vreme că au vrută Dumnezeu, étă și noi te-amă alesă și te-amă făcută Mitropolită acestei țări a Moldovei, și'ți dămă și acestă semnă a păstoriei a sfânteloră biserici și a totă clirosul Preoției.» Și îndată luândă Domnul paterița, i-au dat-o în mână, plecându-se de i-au sărutat mână. Atuncea s'au trasă puțină înapoi Mitropolitul, și au începută înainte a mulțami lui Dumnezeu, stăndă în picioare cu cărja a mână; ală doilea au făcută o orăție foarte frumoasă Domnului, rugândă pe milostivul Dumnezeu ca să'lă trălescă într mulți ani buni și fericiți în luminată scaunul Măriei Séle. Și ședendă giosă, au mersă înainte Episcopii de i-au sărutat mână, apoi și boierii cei mari cari s'au fostă timplată acolo. Apoi i-au adusă café, dulceți, șerbetă și fumătore; și éráși sculându-se au mulțamită Domnului, și au purcesă mergendă în biserica cea mare Domnescă, scoțindu'î Evanghelia înainte după obiceiă, cântândă acsiônă, pomenindu'lă. S'au suită și în strană, mergendă Preoții curții de s'au închinată. Și de acolo 'l-au pusă în caretă Domnescă cu șese cai și cu clohodari și boieranași, și mare alaiă de slujitori și de preoți, și au mersă la Mitropolie. Atuncea au chlamată Domnul pe Vasile Ganea ca să'lă cinstescă cu boierie pentru slujba ce i-au făcută; întrebându'lă ce poftesce, elă au răspunsă că «elă este omă bătrână și nu i se cade; érá mila ce este să o facă cu elă, să o facă cu fiul său Stefană că'î ténără.» Atuncea au adusă pe fiul său, și 'l-au îmbrăcată cu căftană dându'î palé de Comisiea cea mare, rămăindă cu acea milă.

Într'acéstă vreme au căsătorită Domnul și pre fiica Măriei Séle cea veduvă mai mare, ce o ținuse fiul dumisèle Arăpaki și au murită, dându'o după Sutuțul Mihălaki fratele celă mai mică a Draciloră, cununându'î Măriea Sa, făcendă și masă boieriloră de s'au veselită.

Aice éráși vomă să dicemă pentru văcărită: Vădendă boierii Greci că Mitropolitul este a loră, érá s'au apucată dicendă «să ne stringemă cu toți la Mitropolie, chlamăndă și pe pământeni, și să vorovimă, arătându-le și cărțile care amă scosă de la Patriarhie, dicându-le: «de vreme ce dă voie biserica «cea mare cu totă soborul, se pôte ca să'lă deslegămă.» Atuncea au disă: «fórtă

bine !» Și așa spuindă Domnului, au pornit ca să se stringă toți Vlădicii, Egu-
menii, boierii, *de la mare pînă la mică*, la Mitropolie, mergîndu și Miniștrii
Domnului cu toții acolo. Au începută aîntîi a arăta greutățile și chîeltueele
Porței și a sârhaturilor, că n'au cu ce le rădica, și se află în mare datorie ;
la care trebuie să se găsească un chip să se pue la o cale, arătîndu că alți
Domni au fost luîndu cîte două vîcăriri pe an, și érá nu puteau să lésă
de sub datorie, fiindu că cuprindea atâtea pungi de bani. Déră noi cu ce vom
să urnim nevoile acestei țeri? Érá Măriea Sa Vodă vîdîndu atâtea datorii, au
scrisu la Țarigradu la Patriarhul, și au cerut vole și blagoslovenie de la totu
soborul ca să deslege vîcăritul, și au datu voie pînă cîrți Mitropolitului ca
s'el deslege. Scoțîndu și cărțile iscălite de toți Patriarhii și Arhiereii, de
le-au arătat tuturor boierilor în videlă. Atuncea multă vreme au tăcutu
boierii de n'au răspunsu nimică ; apoi au răspunsu : «Noi la acésta nu ne a-
mestecăm, nici putemu să o facem, nici este cu putință a intra într'unu
blăstemu ca acesta ; érá cîtu pentru trebuințele țerei, avemu datorie să găsimu
chipu ca să lésă acei bani ce leșiau din vîcărîtu.» Și așa rămîind boierii a-
colo, multe césuri vorovîndu ei în de ei, au găsit cu cale ca să scotă o slujbă
pe casă de trei mîni, adecă unu-spre-dece lei, și cinci i pol lei, și trei lei,
însă pe oîgiaguri, și să se numescă ajutorînță, și să lésă în anu o dată, și să
ajute cu toții să nu fie nimine scutitu la acésta slujbă, făcîndu și tahmentu,
că pôte ca să cuprîndă mare somă de bani. Atuncea făcîndu-se acésta hotă-
rire cu totu de-adînsul, au mersu la curtea gospodă și s'au împreunatu cu
toți Miniștrii, arătîndu-le ce chipu au găsit și cîți bani pôte să cuprîndă.
Atunce au mersu și au arătat Domnului tôte acele ce au socotitu, dicîndu'i
că vîcărîtu pôte să dea mare tulburare în țéră, érá acésta slujbă nu va căde
cu greă țerei, și voru agiuta și mănastirile și fiesce care. La care priimîndu
și Domnul, au pus de au scrisu cărți pe la tôte ținuturile, arătîndu și pen-
tru vîcărîtu că 'l-au lertatu și Măriea Sa ; érá fiindu că sunt multe dări a
Porții, și nu pot cu alte feluri a le cuprinde, au socotitu, cu totu sfatul Mă-
riei Séle, și au scos acésta slujbă a ajutorînței ca să ajutoreze cu toții ; și
éta că trâmite Măriea Sa și boieri cu slujba pe la tôte ținuturile ; care slujbă
mai pe urmă le-au eșitu mai bine de cîtu vîcărîtu, că cuprindea două semy
a vîcărîtului, și încă n'ajungea, că o scotea o dată lérna și apoi și véra ; și
celelalte slujbe deosébîtu.

Érá mergîndu Neculaki, au socotitu ca să căsătoréscă pe Beizade celu mare ;
după cum s'au disu mai înapoi, au găsit pe fiica lui Beizade Alecsandru Mavro-
cordatu, și au aședatu vorba cu părinții ei luîndu-o cu tótă zestrea ei și cu bla-
goslovenia părinților ei și a fraților ei ; și așa au adus-o la Moldova, și a-
giungîndu Neculaki Postelnicul la Iași, cu mare cinste 'l-au priimitu ca pe unu
Baș-Capi-kehalé ce era, luîndu tôte trebile Domnului pe mîna lui, pîzîndu ca
mai de grabă de au însuratu pe Beizade Grigorie dîndu'i pe cucóna Ileana.
Și așa făcîndu nuntă cu tótă boierimea, cununîndu'i părintele Mitropolitul,
făcîndu mare veselie între totu norodul, mai pe urmă vorovîndu cu Domnul
celu bătrînu, spuindu'i că au luat vole de la Pórtă ca să dea Domniea fiu-séu,
de vreme că este Măriea Sa agînsu de vîrsta bătrîneților, la care i-au

părută bine, și au mulțămitu că 'l-au învrednicit Dumneșeu de 'și au vădută copiii în cinste.

CAP. XII.

Domniea lui Ión Calimahú Vodă.

După ce au venită fermană de la Pórtă ca să fie Domnă Moldovei Grigorie Calimahú în locul tătâne-său lui Ión Vodă, fiindă că tătâne-său era trecută cu vîrsta bătrânețiloră, au fostă socotită Pórtă ca să 'lă lase ca pe ună bătrână să se odihnescă. Atuncea Ión Vodă chîmăndă pe toți boierii la curte, și pe Divană-Efendi, și pe toți Vlădicii, și pe Mitropolitul, stringendu' pe toți în Spătărie, au adusă Domnul pe Belzedéoa Măriei Séle Grigoraki, și după cum sta bătrânul în scaună, au pusă pe Divană-Evendi de 'l-au îmbrăcată cu căftană, și apoi s'au sculată bătrânul în piclóre, dicendu': «Étă fétul meă, Dumneșeu au vrută ca să fiă eu stăpănu acestul locă pêne astăđi; érá acum au miluită pre tine cu stăpănirea acestul locă. Și eu de astăđi înainte numai suntă Domnă, ce pre tine te-au alesă Impărăția ca să fiă Domnă și purtătoră de grijă acestul pămēntă. Și étă și eu cu cea părintescă blagoslovenie te blagoslovescă și te întemezeă, puindu-te în celă înaltă scaună a aceste țeri.» Și luāndu'ă de mână 'l-au pusă în scaună la 1761.

Deci părintele Măriei Séle 'și-au luată đioa bună de la toți boierii și s'au dusă în lăuntru; și cum au ședută în scaună nouul Domnă, au începută a da din tunuri, și a dice meterhanéoa; și îndată părintele Mitropolitul i-au făcută o engomie, după cum se cade unui Domnă nouă, îmbrăcāndă pre Divană-Efendi cu blană de samură, mergēndă și toți boierii de s'au închinată ca la ună stăpănu a loră. Și de acole au mersă în Biserica cea mare de i-au cetită Mitropolitul molitfa de Domnie, cāntāndă și Polihronion, mergēndă Domnul de s'au închinată pe la Icóne, mulțāmindă lui Dumneșeu că 'l-au învrednicit de au agiunsă la acēstă stare a Domniei; mai pre urmă au sārutată mână Mitropolitului. Și de acole au mersă în Spătăriea cea mare cu toți boierii, ședēndă cu părintele Mitropolitul și cu toți Arhieriei, scoțēndă cofeturi, vutcă și café. De acole au adusă căftane, și au îmbrăcată pe toți boierii cu căftane, îndoindu-le tuturoră boieriile, dicēndu-le: «după cum ați slujită părintelui meă, așa se'mi slujiți și mie.» În lăuntru la Dómna, éráși au făcută Dómna Ralița asemenea; luāndă pe noră-sa Dómna Ileana, au pus-o în scaună și au urat-o după cum s'au cădută unei Dómne mai mari, dicēndă în auđul tuturoră giupăneseloră: «De astăđi înainte acēsta vă este Dómna», făcēndu' și alte țeremonii, mergēndă tóte giupănesele de i-au sārutată mână, dicēndu' se'fi fie într'ună ceasă bună, să trălescă pêne la adānci bătrānețe în luminată scaunul Măriei Séle.

Atunci domnia Domnul cu pace și lua mulțime de bani din țeră, avēndă și Ministrii Măriei Séle multă medeană, făcēndă ce le era voia, căci Măria Sa nu pré scia rōndul ca să cārmuească; și de aceea stăruia totă norodul la boierii Greci, alesă la Postelnicul Alecu. Érá Domnul celă bătrānă s'au gătītă

cu totă casa Măriei Séle, de toate cele trebuitoare érá de nuntă, ș'aú trámisú în țera Románescă la Constantinú Vodă Mavrocordatú, căci elú era Domnú, de aú adusú pe Beizedéoa Măriei Séle celú mai micú, pe Alecsandru, de 'l-aú făcutú ginere cu fiica Măriei Séle Domnița Marióra, făcéndú nuntă Domnescă, puindú pe Grigorie Vodă cu Dómna Ileana de i-aú cununatú.

Isprávindú Măriea Sa Ión Vodă toate acestea, aú purcesú la Țarigradú cu Dómna Măriei Séle, scoțéndu'í cu mare alaiú din Iași, petrecéndu'lú toți boierii și ginerele și Beizedéoa Măriei Séle celú mai micú.

În Domniea bătrânului, fiindú unú feciorú de boierú mare a nume Ilie Canta, camú nebunú și semețú, feciorú lui Toderășcu din Româní, vērú primare cu Ionița și Iordaki Delénul, ședătorú la ținutul Némțului, o slugă a lui vréndú se se însóre după obiceiú, 'și-aú cerutú voie de la stăpâne-séú acesta Ilie, și i-aú datú voie. Érá cândú aú fostú în séra care s'aú cununatú, și era gata ca se ședă la mész cu nuntașii lui, étá aú trámisú unú feciorú stăpâne-séú Ilie de chiamă pe mire se mérgă la elú; mirele aú ăisú sé'lú ierte că nu póte se mérgă, fiindú gata se ședă la masă, rugându-se se nu'lú supere; la care mergéndú trámisul, i-aú spusú pricina că nu póte veni; érá aú trámisú și de alú doilea, și érá n'aú venitú; trámiténdú și de alú treilea, i-aú căutatú séracul a merge. Cum aú mersú, aú început a'lú sudui și a'í ăice «de ce nu vrea să vie cândú ilú chiamă elú?» începénd a'lú bate. Atunce se ăice că i-arú fi răspuns séracul ceva. Elú îndată scoțéndú cuțitul, 'l-aú lovitú sub țită, și rěcnindú o dată, aú căăutú mortú; care vėđéndú Ilie că 'l-aú omoritú, și fiindú nópte, 'l-aú ascunsú; déră nuntașii și părinții mirelui vėđéndú că nu mai vine, aú mersú se vėđă ce face, și mergéndú 'l-aú întrebatú pre Ilie; elú aú ăisú că nu'í multă vreme de cândú s'aú dusú; ci întorcéndu-se el a casă se-lú vėđă, étá aú fugitú și Ilie. Negăsindu'lú părinții, érá s'aú întorsú la Ilie; atunce n'aú găsitú nici pe elú; și vălcărindu-se căutândú în toate părțile, aú datú peste mortú; carii strigándú aú săritú totú satul și aú mersú de 'l-aú vėđutú, și îndată s'aú stricatú nunta, rămăindú blata mirésă cu lacrimile pe obrazú. Atuncea aú datú scire Ispravnicului de ținutú, și încăle-cândú a'í venitú se vėđă pre mortú; care vėđéndu'lú toți aú cunoscutú că 'l-aú lovitú cu cuțitú, găsindu-se și de al casei de aú mărturisitú. Îndată Ispravnicul aú scrisú la Domnul totă pricina cum s'aú întâmplatú, trámiténdú și pe părinții ucisului la Iași; de care aúđindú Domnul, îndată aú scrisú la Ispravnicú se prindă pre Ilie și în fére se'lú trámită la Divanú, scriindú și pe la alte ținuturi se facă cercătură. Și găsindu'lú Ispravnicul ascunsú la o rudă a lui, 'l-aú pusú în fére și 'l-aú trámisú la Iași; care agiungéndú la rude n'aú vrutú nime se se amestice. Și scoțéndu'lú la Divanú, aú mărturisitú dreptú că elú 'l-aú ucisú. Atunce 'l-aú mustratú Domnul și toți boierii, și toate rudele lui; și după acésta 'l-aú trámisú la închisóre la părcane; care peste câte-va ăile, făcéndú jalobă părinții mortului, érá 'l-aú scosú la Divanú la boierí, pre care 'l-aú rėnduitú boierii cu pravila ca se ăea mórte pentru mórte, puindú'lú érá la închisóre. Agiungéndú și rudele lui la Domnú, ca se'lú pedepsescă cu închisóre, érá vieța se'í dăruescă; și aú trámisú și pe rudele mortului de s'aú dusú érá la casa lorú; ăicú că le-aú datú câte óre ce. Și așa pe Ilie cândú și cândú ilú scotea la Divanú, care ședéndú câte-va luni la închisóre, s'aú întâmplatú

de s'au făcutu Beizadé Domnă, și sciindu'lu că'l la închisóre, au poroncitu de 'l-au scosú la Divanú; érá hotărîndu'lu boierii de mórte cu anafora, ca pe unú ucigașú de ómeni, 'l-au pusú érá la închisóre. Érá cândú au fostú într'o diminéșă, fôră de veste au poroncitu Domnul de 'l-au scosú de la închisóre, 'l-au scosú la pórtă cea mare, și 'l-au tălatú, stându'í trupul péné în nópte acolo. Fórte răú au părutu rudelorú, déră ce se facă? și puindú rudele de 'l-au rădicatú, 'l-au îngropatú ca pe o rudă a lorú; și în puține zile le-au trecutú mîhniciunea, mântuindu-se și ei de unú nebunú; căci totú-d'auna se necinsteau și ei cu faptele lui cele scárnave, cari nu lipsiau nici-o-dată de la elú.

Aice ne vine rîndul sê arêtamú ce s'au mai întêmplatú într'acéstă Domnie. În Domniea lui Constantinú Racoviță, se afla pre lîngă elú unú frâncú anume Lințul, care intrase în rîndul boierilorú, căci îlú făcuse Sulgerú mare, și Vameșú mare, și vechilú cămêrășiei cei mari la Bucuresci. Dêrá pe lîngă aceste ámbra și cu neguțătorii, cu cêrá și cu altele, fiindú că avea și trei frați mai mici de'í amesteca în neguțătorii. Și cândú au venitú mazilia lui Constantinú Vodă, avêndú multă cêrá nevêndută, au vêndut'ó unuí neguțătorú din Iași, puindú o mare vadé la mijlocú peste unú anú, și elú s'au dusú cu Constantinú Vodă la Țarigradú, lăsândú doi frați a lui în Iași ca sê ședă și p'incetú sê lea bani, și ori poliță sê'í tragă la Țarigradú, ori altă neguțitorie sê'í facă. Și mergêndú Scarlatú Vodă la Moldova, au găsitu pe acești doi frați a Lințului în Iași, și înțelegêndú cine suntú și unde este fratele lorú, s'au temutú de vr'o înșelăciune, și au poroncitu de i-au gonitu în țera Leșescă; și ședêndú acolo péné cândú au venitú vadéoa banilorú, atuncea au trâmisiú pe unú ci-racú a lorú ca sê le lea banii cu scrisóre; și arú fi scosú o somă de bani, și i-au mîncatú acelú trâmisiú, și pe urmă l'arú fi trasú la judecată în țera Leșescă; și acolo au tăgăduitú banii, rêmâindú buní mîncatú că se ajunsese cu judecătorii cei de locú. Care vêdêndú și ei una ca acéstă, nu sciau de ce sê vorú apuca; atuncea au începutú a scrie la fratele lorú la Țarigradú de tóte cîte li s'au têmplatú, trâmîțêndú scrisóre cu posta la Viena, și de acolo la Țarigradú. Și așa luândú Lințul sciință de tóte cîte s'au scrisú, le-au făcutú sciință invêțându'í cum vorú urma; și așa scriea unuí la altul totú cu posta, făcêndú luni la mijlocú, péné lua unuí de la altul scrisórea. Care într'atáta îndelungare s'au fostú mazilitú și Scarlatú Vodă; și sosindú și vadéoa banilorú, s'au sculatú și ei din țera Leșescă, și au venitú la Iași; și ședêndú câtă-va vreme în Iași tocma pe cândú era și Neculai Suțu Postelnicul acolo, étă s'au têmplatú de le-au venitú și acestora cãrți cu posta în țera Leșescă, care sciindu'í de acolo că suntú duși la Iași, s'au trâmisiú și cãrțile lorú cu posta Domnescă la starostele de Cernăuți, la Enakaki Milu, frâncú și acesta, însuratú în Iași, și elú sê le trâmîtă la Iași. Care vêdêndú plicul deosebitú la acestii, cine scie ce au socotitu, și îndată au pusú de au scrisú la Neculaki, arêtândú că «au venitú cu mare grabă aceste cãrți, și suntú a cutărui, și ce sciú ce scrie, și étă că le trâmîtú dumițele.» Neculaki vêdêndú acea scrisóre, îndată au deschisú plicul de au cetitu acele cãrți; puindú îndată gândú răú ca sê facă lui Constantinú Racoviță din Țarigradú, au și pusú de au sur-gunitú pe acei doi frați a Lințului din Iași la țera Leșescă, și fiindú că se

gătea și Neculaki ca să meargă la Țarigrad căci se apropia primăvara, vedeți ce au făcut ei elu aice. Uitasă că cu șase luni mai înainte spânzurase pe fratele-său Alecsandru; dicți că ar fi chemat pe Iordaki Venint, fiindu iscusit la condei, și 'l-ar fi întrebat: «Ce felu de slovă avea Constantin Vodă Racoviță? poți să faci slova lui?» Au răspuns că o scie și pôte să o facă. Atuncea 'l-au pus de a scrie un pitac fără de nume întunecat, scriind într'acesta chip: «Multă sănătate vă potesc de la Dumnezeu, ătă vremea au sosit, și cântați cum mai în grabă să ne răpediți duoi ceapcâni, (duoi cai amblători buni), și mai pe urmă patru telegari suri; căci acmu este vreme, și sunt foarte trebuitoare, cum mai în grabă, și fiți sănătoși.» Atuncea acest pitac 'l-au pus în senu Neculaki, învățându și pe un pisar de a scrie o carte despre partea Domnului Franțuzesc, la solul Franțuzului, arătându-l într'acesta chip: «Noi Domni pământului acestui, dintru'nceput am avut cu toți elciul Franței dragoste și prietășug, păzind unul altuia hatirul ori la ce s'ar fi întâmplat; acmu vedem că pi semne au lipsit acea dragoste dintre noi, la care eu totu o păzesc; și fiindu că o păzesc, îi fac scire pentru un Lențu omu alu curții dumite, ce se află pre lungă fratele nostru Constantin Vodă Racoviță; care avându duoi frați a lui aicea în Moldova, nu contenesce a lipsi cu scrisorile la ei ca să îndemne pe pământeni să facă totu chipul de amestecătură în țară, ca să'mi pue capul de către Imperăția noastră. Care scrisore am prins'o, și eram ca să facu pornire asupra lor; dără păzind hatirul Celenției tele, am socotit ca să'i dau scire, sciind că nu vei lăsa a mai pune amestecătură între Domni.» Și pecetluindu-o de la Domn, au strins'o Neculaki, și peste puține zile au plecatu la Țarigrad. Care sosind la Țarigrad și împreunându-se cu Pôrta într'acea vreme, au găsit Pôrta tulburată, dicându Ragub-Pașa că este un Frâncu, ori Frâncocă, de merge la o Sultană, și face răgea pentru un Patriarh, și Sultana supăra pe Vizirul, și Vizirul âmbra să oblicescă: Frâncu este ori Frâncocă? Aceste auîndu-le Neculaki, foarte i-au crescut ânima că au găsit vreme, și îndată pune de face pitac turcesc, făcându-l după cum i-au fost voia, și trimite și cartea Domnului la Elci, care cetindu-o, îndată a trimis de a adus pe Lințul la el, și i-au dat cartea de a cetit-o, pornindu-se Elciul asupra lui, dicându-i multe cuvinte prôte. Atuncea Lințul a disu către sol: «Trimite de cere scrisorea mea, și de voi scrie unele ca acestea, să mă pedepsească cu ce pedepsă a fi mai mare, ca pre un vinovat; fără de câtu scrie numai pentru negustoria mea.» Atuncea a trimis solul la Neculaki ca să se trimită cartea să'l pedepsescă; atunci 'l-au urnit dicându că nu'i în de-mână, dără va capata-o și a trimite-o. Eră pe de altă parte au mers la Vizirul, dicându că acela ce se amestecă în trebile Porței este Frâncu eră nu Frâncocă, care nu numai aicea se amestecă, ce și pin țară face amestecături, pentru boier, și scrie la ei, arătându și suretul pitacului, spundu că se află pe lungă Constantin Vodă, și aceste voru fi cu învățătura lui, căci nu se astâmpără. Acestea vedându și auîndu Ragub-Pașa, îndată au socotit că acesta este care merge la Sultana și face răgea pentru Patriarhul Calinica; și îndată chiamă pe Agim-Ali-Aga, căci îl

făcuse Voevodă la Galata, și-l poroncesce, cum a trece Lințul la Galata
 să-l prindă și să-l trimită. Și așa trecându-l două zile, lă-l prinsu și
 lă-l trimisă puindu-l îndată la Muzur-Aga în butuc; pe de altă parte Vi-
 zirul îl pîrsece la Impăratul Sultan Mustafă, arătându-l căte a vrut. Atuncea
 a-l făcută hotărîre pe Lințul să-l omore și pe Constantină Vodă să-l facă
 surgun, căci acesta poftă și Dracul, ca să-l strice numele, că avea nume mare
 la Turci și la Pörtă, și se temea pentru Domnie. Atuncea Elciul Franței, au-
 dîndu că lă-l pusă la închisore, trămitea căte de trei ori pe zile de lă cerea
 de la Vizirul; că de a-l făcută elă ceva, să-l pedepsescă elă. Îlă totă urnă
 Vizirul din zile în zile dîcîndu: «că va găsi vreme la Impăratul și-lă va mîntui.»
 Era cîndu a-l fostă Vineri Martie în 3, s'a-l pogorîtă la Impăratul la Eali-Chi-
 oșcu, trămîtîndu de a-l rădică pe Constantină Vodă și lă-l dusă Chiuntrucă,
 și pe Lințul lă-l dusă înaintea Impăratului; și fiindă că avea bératul, elă vî-
 dîndu pe Impăratul, a-l scosă bératul, care îndată a-l apucă și lă-l dată
 la Impăratul. Și acolo unde îlă cetia, a-l făcută cu mîna, și lă-l rădică, și
 lă-l tăiată capul, ședîndu pînă în sîră trupul acolo. Era Impăratul după ce
 lă-l tăiată, s'a-l dusă de acolo; era Constantină Vodă, ședîndu căte-va cîsuri
 pînă lă-l gătîtu calcul ca să-lă ducă la surgunlică la Linău, a-l avută vreme
 de a-l vorbită totă povestea cu Ghimbrucciu Isac-Aga, fiindu-l vechiă prietină,
 dîcîndu-l că nici unele ca aceste ce a-l mestecă la Devleti nu suntă, și fîră
 de pică de vină s'a-l omorîtă omul. Atuncea lă-l dîsă să nu pîrte grijă, că
 elă va spune tôte Vizirului, și-lă va face să le cunoscă tôte; și adevărată că
 lă-l făcută că în patru-deci de zile lă-l făcută itlacul. Atuncea a-l pusă
 Dracul de lă-l dîsă că va da elă chîeltuēla itlacului, dîră n'a-l priimîtă Con-
 stantină Vodă Racoviță, ce s'a-l îndatorîtă de pe la străini și de la ômenii lui
 și a-l dată acei bani, optă-deci de pungi, fîră de chîeltuēla ce a-l făcută, mer-
 gîndu și viindă de la surgunlică, și cîti a-l ședută acolo. La care nu putemă
 arêta cîtă hulă a-l luată Suțul de la toți cel mari, atîtă de la Turci cîtă și
 de la Crestini.

Era cîndu a-l fostă ală doilea ană a Domniei acestiea, 1763, fiindă că se a-
 propiēse înnuoiera Domniilor, și ca să nu mai agîungă unde-va să mai supere
 și pe Ragub-Pașa, căci îlă supă fîră de vreme, așa s'a-l tulburată într-o zile
 și a-l rădică Capi-kehafelele amîndoror țîrilor la închisore la Banio, înse
 pe Neculaki Suțul și pe Arapaki Vlasto; pre cari lă-l ținută trei-deci de
 zile la închisore, și atuncea a-l chîlîtuîtă mulți bani pînă a-l eșîtă de acolo.

Constantină Vodă Mavrocordată din țîra Romînescă, a-l gătîtu pe fîcă-sa
 Domnița și a-l trâmiso la Moldova de a-l mîritată după Iordaki feciorul Lu-
 pului Balșu celă mai mare, că abla rîsuflîndu-se și elă de multe amestecă-
 turi ce făcuse o sîmă de boieră, că fugise prin Țarigrad și dedese și jalobă
 la Pörtă pentru elă, din care jalobă lă-l cursă și mazilie după cum vomă
 arêta mai gîos. Era după ce a-l scosă pe Capi-kehafele de la catarg, lă-l
 chîlîmată Vizirul la Pörtă și le-a-l dată mucarelelă îmbracîndu-l cu caftane; și
 îndată a-l orînduită și duoi Capigi-bași ca să ducă căftanele Domniilor, înse
 unul la Moldova și altul la Bucuresci; la care a-l stătută Capi-kehafelele,
 ca să le dea loră cele orînduite și să nu mîrgă Turcii în țîră. Dîră nu s'a-l

putut, căci era poronca Porței ca să meargă; și încă celui de se orânduise în țera Românească, îi dedese Vizirul și altă fermantă, fără de scirea nimărui, ca să-l mazălescă și să facă și scrisore pentru totă averea lui, căci îl pîrise Muntenii la Impărăție, cum că au luat din țară, în 11 luni, dece-mii de pungi de bani, și cerea acei bani Impăratul. Era Vizirul Ragub-Pașa, pe cîndu au făcută necoteli, că aru fi agiunsu Capigi-Bașa la Bucuresci și l-au fi mazălită după poroncă, atunci au adus Pôrta pe Constantin Vodă Racoviță, și l-au făcutu Domnă la Bucuresci, 1763 Martă 9. La care boierii, atătu Greci cătu și pămîntenii, au trasu multe închisori mai peste unu an, fiindu că lui Mavrocordat nu i s'au găsită nimică; care l-au trimisă la surgunie la Limnă. Era pe boierii lui, pe Greci, puindu-l în fere, i-au adusă la Țarigrad; a nume acestia erau: Spatarul Alecsandru fiul Postelnicului Constantin, Spatarul Arapaki Vlasto, Spatarul Stefană Mișolu, și Alecsa Aga fratele său, duoi frați a lui Mihalaki Manu, Manolaki și Iordaki, și Fotaki Deftorul.

Eră în Moldova, după ce au venit caftanul Domnului cu Capigi-Bașa, forte s'au sperietă Grigorie Vodă de mazălie, căci aușise, cu puține zile mai înainte, ce au păpita Constantin Vodă în țera Românească. Și eșind cu mare alai Domnul cu totă boierimea, au intrat în curtea Domnăscă, îmbrăcându pe Domnul cu caftan, cetind și fermanul. Atunci au îmbrăcatu Domnul pe Capigi-Bașa cu feregă blănită cu samur, și pe Divan-Efendi, și pe boieri cu caftane, dăruind pe acel Capigi-Bașa cu multe daruri și bani, după ce au vedutu că nu-i nimică de rău. Și peste puține zile, după ce au întrebat și pe boieri, de suntă mulțamiți de Domnul lor, erăși s'au întorsă înapoi, petrecendu-lă Domnul cu mare cinste și alte daruri multe.

În Țarigrad pe acastă vreme s'au îmbolnălit Ragub-Pașa Vizirul, și au murit; pentru care tuturor le părea rău, căci era omă cu mare minte și învățat, avendu și mare dragoste asupra legii creștinesci; căci stătuse cu capul de s'au făcutu multe biserici, altele din nou, altele s'au tocmit, cătu n'au rămasă biserică să nu se tocmăscă, atătu în Țarigrad cătu și pe afară la sate; mai făcendu și altă bine creștinilor, că se sculase Francii în zilele lui, cu mare chieftuală și rugăminte din toate părțile, ca să scotă nămul creștinilor de la Ierusalim, dîcendu că Sfîntul Mormentu a Domnului nostru Iisus Hristos este a lor, dăruind mulți bani în toate părțile. Era Ragub at stătu și au îndreptat pre creștinii, făcendu-le și mari sineturi la mână, neprimind nici un ban de la dîșii, pentru madelele bisericelor, rămăind și Frăacii rușinați. Atunci au făcutu Vizir în locul lui pe un Nesange-Bașa, care era om de nimică; și peste un an de zile, după ce l-au cunoscut Impăratul, au scrisă ca să vie era Abdula-Pașa să-l facă Vizir.

În Moldova domnia Domnul cu pace, neavendu nici o supărare; numai ce au trecut Damat-Hamza-Pașa la Hotin, viind pin Iași; cu multă chieftuală și daruri l-au trecut. Era în Țarigrad viind Mustafa-Pașa, cu ală treilea Vizirlic, avea mare cunoscînță Stavaraki cu el, încă din cele-alte Vizirliuri. În țera Românească pe atunci s'au bolnăvit Constantin Vodă Racoviță Cehan, și la létă 1764 Ghenarie 27, s'au săvîșit, îngropându-l cu mare cinste la Mitropolie. Dumneșu să-l pomenă întru împărăția sa; care la acea vre-

me avea Capi-kehalé în Țarigradū pe Stavaraki; și simțindū mórtea Domnului sēū, aū stătutū prin toți prietenii la Pórtă, atătū prin Mustafa Pașa căl era prietenū, câtū și prin Geanīm-Aga și prin Naccitū, ómenī Impērătesci lubiți, câtū și prin Grigorie Ghica, Terzimanul Porței, silindū prin toți ca să facă pe unū frate a mortului, după cum aū isprăvitū făcēdu-se cu Terzimanul una, avēndū pismă pe Neculai Suțul; aū vorovitū amēndoi ca să mazilēscă pe Grigori Calimahū din Moldova și să se facă Terzimanul; și sciindū că avea Impērăția la ipolipsă pe Iordaki Caragiă pentru că era invētatū, căci îl pusesese de tălmăcice nisce cărți; care sciindū acestea Stavaraki, aū cădutū la Mustafa-Pașa, și la acei icirlii Impērătesci, dicēdu-le, ca să facă pe Stefanū Racoviță la țera Romānescă, și pe Ghica Terzimanul la Moldova, și pe Caragiă Terzimanū Porței. Și așa s'aū isprăvitū, arētāndū că aū rămasū multă datorie și o va plăti frate-sēū, și va chivernisi și pe ómenī mortului, căci aū rămasū nechivernisiți; care și Impērăția și singurū Vizirul și la mulți din cei mari, le-aū părutū rău, atătū pentru Domnul câtū și pentru ómenī lui, puindū și totū chipul de silință ca să lipsēscă Neculaki din Capi-kehalēlcul Moldovei, căci erāt dūșmani unul altuia de mórte, care s'aū cunoscutū toți pēnē în sfirșitū.

Domniea acestui Domnū aū fostū șēse ani cu a tătāne-sēū, și așa i-aū venitū mazilia de la Impērăție.

CAP. XIII.

Domniea lui Grigorie Alecsandru Ghica Vodă

Dupē ce aū luatū Grigorie Vodă Ghica Domniea Moldovei, létū 1764 Fevruarie, și aū îmbrăcatū căftanū la Pórtă, îndatā aū răpeđitū cu olacū în țēră, de aū datū scire, orōnduindū și boierī Calmacamī; și Domnul se gāti de tóte câte trebuiaū unui Domnū. Intr'acele zile s'aū făcutū Domnū și Racoviță Stefanū fiul lui Mihai Vodă la țera Romānescă, avēndū purtătorū de grijă și Bașū-Capi-kehalé pe Stavaraki, și Grigori Vodă îl punea la multe trebi, avēdu-se prea bine; încă se numia și singurū Capi-kehalé amēndurorū Domnilorū. Și după ce 'și-aū așēdatū tóte trebile, cândū era să purcēdă, étā și Neculaki aū cădutū la Porți mari de s'aū rugatū ca s'elū facă Grigori Vodă Capi-kehalé; la care neputēndū într'altū chipū, 'l-aū făcutū Capi-kehalé, care era peste voia lui Stavaraki. Și purcegēndū Domnul din Țarigradū cu mare alaiū, și agtūngēndū la Galați, i-aū leșitū călī-va boierī înainte, pre carī i-aū priimitū Domnul cu cinste, și pre carī întrebāndū'l Domnul de pāmēntū și de cei-alți boierī, atuncī aū răspunsū că «toți i se închină cu sănătate, și fórte s'aū bucuratū de Domniea Măriei Téle; numai pe de altă parte toți s'aū întristatū, aūđindū că Măriea Sa arū fi luatū pe Stavaraki pe lūngă Măriea Sa.» Atuncea îndatā n'aū lāsātū ca să trecă și aū scrisū la Stavaraki, cum că nu'lū vorū pāmēntenī ca să le fie Capi-kehalé, și se pāzēscă Capi-kehalēlcul țerei Romānesce.

Acolo au şedintă Domnul, trei zile oturacii făcând mare Divanul săracilor cu mare dreptate. Deci viindă la Iaşi, i-au eşit totă boierimea înainte cu mare alai; şi aşa au intrat în Iaşi mergândă întâi în sfântul Nicolae de s'au închinat şi i-au cetit molitfa după obiceiul părintele Mitropolitul Gavriil, fraatele lui Calimah Domnul. Şi de acolo au intrat în curtea Domnescă şi au cetit fermanul îmbrăcându pe Schimni-Agasi cu ferege blănită cu samură, şi pe Divan Efendi, şi pe toţi boierii Calmacai, mergând toţi boierii de au sêrutat mâna Domnului, dicendă: «Să fie într'ună clasă bună, şi să trăiesci Măriea Ta pêne la adânci bătrânețe, în luminată scaunul Măriei Tăle; toți ne-am bucurat de bună numele Măriei Tăle, și suntem toți datorți a sluji cu totu sufletul nostru Măriei Tăle. Numai unu lucru ne rugăm Măriei Tăle; de vreți să albi Măriea Ta odihnă, și să fim și noi odihniți, pe Stavarakii s'ă lipsească de lângă Măriea Ta.» Atunci au răspuns Domnul că este atâtă vreme de când s'au lipsit; și așa au început a da boierii, făcendă vel Logofetă pe Vasili Cilibiu, Vornic de țera de gios pe Ioniță Paladi, Vornic de țera de sus pe Ioniță Sturza, Hetman pe Ioniță Delenu, Iordaki Costaki Visternicu, Vasile Negelu velu Banu, Iordaki Bălăsaki vel Postelnicu, Ilie Costaki vel Spataru, Manolaki Bogdanu vel Paharnicu, Manolaki Firali vel Stolnicu, Alecsandru Sulgeropolu vel Comisu, Iordaki Panaitaki vel Cămerașu, Panaiodoru vel Căminaru, și cele-alte fiesce-care după orânduielele lui, alegendă și boierii de ispravă de au făcut Ispravnici pe la ținuturi, dându-le mare poroncă, ca să fie cu mare dreptate săracilor, neîngăduindă pe nime ca s'ă calce și s'ă năpăstuească; căci de va auzi câtă de puțină, că au păzit hatirul cuiva, și va veni vre unu săracu să jălulască, atuncea cu mare pedepsă îi va pedepsi, făcendă mari dreptăți tuturor; arătendă tuturor boierilor, ca să se păzescă fiesce-care de a lua mită de pe la săraci câtă de puțină; și de va veni la urechile Măriei Tăle, să fie în știința tuturor, că se va pedepsi cu mare pedepsă, necăutându-i nici pică de hatir, de va fi boieru mare ori și rudă; de vreme că Dumnezeu i-au trimis într'acestă pământ, ca să păzescă pre săraci și s'ă fie milă de dănsii.» Satelor de pe la ținuturi, încă le-au pus bani după puțină lor, dându-le țidule de câți bani se dele pe an, și de câte ori într'unu an, și pentru ce se dele acei bani, atâtă pentru haraci, atâtă pentru sârhaturi și atâtă pentru zaharele, chereștele, meziluri și altele, dându-le poroncă ca să și strângă fiesce care sat, câți oameni voru pute, și între ei să se ușureze, și Ispravnicii să nu alba vole nici a'i scăde, nici a'i adăogi, nici să vândă nimăru unu cap de ață. Și așa țesău o mulțime de bani, și țera forte se tocnea, și se âmplea de locuitori, și le era forte de ușurare, câtă nu le fusese de multă vreme nici la unu Domn de cel ce au fost mai înainte, cari se mira singuri pământeni la acesta. Au scos și o vamă acestu Domn, de lua de totu carul ce venia în Iași câte o para de boi, și câți boi avea carul atâtă parale da, și orânduise oameni de trebă de strîngeau acești bani, și cu banii acestii plătia podelele și făcea poduri pe toate ulițele.

Vedendă Domnul aice în Iași o mândrie la pământeni, purtândă fiesce-care cumășuri scumpe și blane, care nu era fiesce-care harnicu de agonisire după stratele ce purta, și sta Domnul de gânde ce agonisită pote ca să le dea, ca

să cuprindă cheltuiala lor, și nu putea găsi cu gândul Măriei Séle, și cunoștea că se stingă cu stralele lor și a femelelor, și sta de se mira ce va face. Socotea ca să dea poroncă să nu poarte fiesce-ce strale; dără érá se lăsa, căci mulți puteau ca să nu fie acea poroncă în sémă, și apoi trebuia să se pedesescă și să se arête Domnul rău către norod. Dără socoti Domnul mai pe urmă și 'și-au făcută singură Măriea Sa ună rîndă de strale de postavă libadé și giubé, și într'o di fórá de veste au eșit îmbrăcată cu ele la Divan; care într'aceeași di, vedéndu ómenii Măriei Séle, s'au rușinat cu toți; căci luase și ei óre-care învățatură de la pămînteni, și așa peste două-trei zile au început și ei fiesce-care a pune libadele de postavă și giubele. Aceste vedéndu boierii pămînteni, au început și ei a'și face; și așa în scurtă vreme s'au rădicat acea cheltuială nebunescă a stralelor, nedîcînd Domnul nimic; încă mulțămia Domnului că au făcută una ca acésta, căci mulți rămăsese sêraci, alesu din cei ce erau însurați.

Intregu era acestu Domnu la tóte, plinu la minte, învățat, scia tóte trebile cum le va purta, alesu Porțile Turcesci, că nu putea nimine din Capi-kehafele ca se'lă înșele câtă de puțin, căci cându vrea ca să trâmîtă peșkeșu la vre o Pórtă mare Turcescă, pecetluia peșkeșul și mehtupul, și le trâmitea la Neculaki Suful, și 'i scriea să le dea la cutare și s'î scótă răspunsul, și se îlă trâmîtă; și luăndu răspunsul îlă trâmitea și nu scia ce scrie, și pentru ce, și ce 'i-au trâmîsu. Care nu era puțin lucru, căci numai făcuse altu Domnu așa; și avea mare părere de rău Capi-kehaléoa, și slujia numai cu o léfă, căci cuî făcea léfă nu le făcea mari, dără în tóte lunele le plătea; nu putea să dică cineva, căci nu 'și-au luată léfa și emicicul. Nu era omu imprăscietor; tóte sémile le căuta înaintea Măriei Séle; și cuvîntul ce grăla era gătut, și era lăudat de către toți, și plăcută prostimei. Érá boieriloru nu atât, căci nu putea să mănânce pe cei mici și sêraci, că nu 'i suferea Domnul nici de cum.

Acestu Domnu au cumpăratu și unu locu mare lîngă Mitropolie, și au pusă de 'l-au îngrăditu, și au făcută case mari și frumoșe, orînduindu-le trei scóle pentru învățatura copiiloru, orînduindu și trei dascali cu bună léfă, de învăța Elinesce, și Kinogrecescă, și Moldovenescă, rămăindu 'i mare pomenire. Au mai făcută și alte pomeni multe. Vedéndu că s'au înmulțit norodul în Iași, și apa le este puțină și peste mână, au socotit să aducă apă să aibă sêracii indestul. Și așa au adusă din trei-patru locuri, cu mare cheltuială, făcînd două cîșmele minunate și frumoșe pline de apă, la Pórtă Sfîntului Spiridonu, și altă cîșmă la Pórtă Goliei, și aceea și mai frumoșă și cu mare hazné, care adăpa totu norodul, și audea în totu césul rugîndu pre Dumnezeu ca să erte sufletele și păcatele părinților Măriei Séle, care nu puțină pomenire și odoră au lăsată acestu pămîntu, de se va pomeni în totu vécul acestei țări. Și éráși nu se odîhni Domnul nici cu acésta; ce căuta în totu chipul, ca să póta găsi o mijlocire, ca să facă unu lucru, care să nu fi mai fostu altă dată în țera acésta; și așa au socotit că se va putea, ca să facă postavă aice în țară; și îndată au scrisă pîntr'alte țări, pe la prieten, în țera Leșescă și în țera Nemțescă, de i-au trâmîsu vr'o două meșteri, ca să vedă locul și apele, și să vorbescă cu ei, ca de se va putea să facă chirhana, adică postavărie. Și așa trâmîțendu 'i au

vorovitu cu ei, dându-le și ómeni de i-aú purtatú peste totú locul de aú vèdutu locurile și apele; și din tóte locurile le-aú plăcutú la Chipăresci unde intră Bahluiul în Jijiea, care este și Jijiea ezită, căci erau și morile unei mónăstiri Hrișcăi, care măcina făină. Mai adusu-le-aú și lánă de totú felul de oi mari și de cãrlani de le-aú arètatú, dicèndú cã se pòte. Și așa puindú Domnul de aú luatú înscrisú tóte câte trebuia fiesce-care lucru, mademú cu' prețul ei, aú priimitú Domnul ca sã chieiltuiescã o sumã de bani sã facã acele tóte câte trebuescú, grăindú și cu meșterií ce sã le deie pentru ostenélã și munca lorú, făcèndú'l de aú scrisú și aú venitú și alții, aducèndu-le tóte meștesugurile. Atunce aú pusú Domnul de aú cumpèratú acele mori de la Chipăresci, și aú orònduitú boierí credincioși a Máriei Séle, dându-le și câți bani le-aú trebuitú ca sã chieiltuiescã d'impreună cu meșterií, sã facã tóte cele trebuinciose dupè cum vorú arèta meșterií cã le trebuie. Și isprăvindu-le aceste tóte, și stringèndú și lánă, s'aú apucatú de lucrul postavului, și aú începutú a face felú de felú de postavú, și aú făcutú și o balã de postavú pré frumoasă, de aú trãmis'o la Impèrãtie la Sultanul Mustafa peșkeșú, ca sã vedã ce odorú s'aú făcutú acestuí pãmèntã. Dèrã la Turci aceste nu trecú, cã ei sciú numai bani sã cearã; èrã de acolo mai multú nu vrea ca sã scie. Ci și acestú lucru aú rëmasú o pomenire pãmèntenilorú, căci na mai fusese altã datã în țerà, și se bucurau cu toți vèdèndú nisce lucruri cã se facú în pãmèntul lorú, cã erau pentru folosul lorú.

Pe acèstã vreme, în țera Románescã, domnia Stefanú Racoviță, dupè cum amú ñisú mai inapoí, și fiindú cã avea Capi-kehalé la Țarigradú pe Spatarul Iordaki Stavarakí, avea pre Domnul ca pre unú vechilú alú lui, și la tóte din cuvintele lui sã nu ièsã Domnul, avèndú și câți-va ómeni a lui trãmiși acolo, și țineau tóte trebile în mánã lorú; și ori ce ñiceau ei era ñisú și de Domnul, și încã îlú făceau de arèta o mare strãncie în lume cu atâte bătăi, și închisorí, și morți, cari nu mai stătuse la altú Domnú, fiindú cã omorise și duoi boierí: pe Stefanú Stolnicul și pe Iordaki Medelnicerul Bãljescul, încã în ñioa ce era sã între cu alaiú Máriea Sa în Bucuresci. Lã care nu se pòte scrie, câtã nevoie trãgea blata țerà; și nu numai țera, ci și fiesce-ce obrázú; cã ori pe care îlú socotea cã are ceva chivernisélã, îndatã trebuia ca s'èl gãsescã unú mijlocú ca s'èlú desbrace de averea lui; ori boierie îl da ca sã chieiltuiescã, ori Ispravnicú îlú tãcea cu sila. Mulți s'aú stinsú și din boierí, și pe mulți îi ducea la Țarigradú de'l supèra; și încã nu se îndestula cu atãta, și se apucã și de capul Turcilorú de pe marginea Dunărei. Și așa desbrãcàndú țera rëu, cãra baní la Țarigradú; care neputèndú mǎrginení Turci a suferi, în tóte ñilele agiangeatú prin prietini de'lú ptreau la Țarigradú, alesú Emacú de Vidinú, cã'lú ptreau pe Stavarakí la Pașa Moldovangiú, și la Enicerú-Aga; și așa scriindú și la Țarigradú, la Ioldashi lorú, trãmițèndú și arzul la Enicerú-Agasi de Țarigradú, și nimicã nu isprãvea câte le arètau ei. Elú le ímbuca cu darea banilorú; care vèdèndú tovarășií lorú cã nu potú isprãvi nimicã, aú începutú a scrie teșkererele, și a se jãlui de elú, și lipia teșkererele la geamie, și încã scriea și Moldovangi de'lú ptra. Și aceste tóte mergèndú la urechile Impèratului, și pe semne și ñilele lui cele sfèrșite, cã'și esise din minte, apu-

cându-se cu mulți Turci mari de se pricea, și avea pe toți dușmanii și-lă preați. Era cându au fostu 1765 Avgustū 12, Vineri diminéță, 'l-au chiămatu Vizirū Capi-kehalesi la Pórtă, și îndată 'l-au rēdicatū la închisóre la Muzurū-Agasi. Era la 9 césuri din ȕi, au adusū Pórtă pe Scarlatū Vodă Ghica și 'l-au îmbrăcatū cu caftanū, dādu'ī Domniea țerei Romānesci, și mazilindū pe Stefanū Vodă Racoviță; și rēdicāndū și pe ómenii lui Stavaraki în fere, i-au dusti la Tarigradū, adecă pe Stati și pe feciorul lui Fotaki, ca sē mărturisescă tótă averea lui Stavaraki, căci el o sciaū, atātū banii cātū și altele a lui, făcēndū și pe Stefanū Vodă surgunū la Mitilini. Era cândū au fostu marți nóptea, fiindū că'lū dusāse la Bostangi-Bașa, înlāuntru, la 5 césuri de nópte, au pusū Impēratul de 'l-au sugrumatū acolo în lāuntru și 'l-au trāmisū mortū nóptea la casa lui la Arnăutū-Kio, unde se chiamă Megarema, și 'l-au spēnduratū d'inaimea casei lui, de au ședutū trei ȕile spēnduratū. La care s'au rēsplātītū pēcatul lui Stefanaki și a Băljescului, pre carii îi omorise fōră de picū de vină, după cum s'au ȕisū mai inapoi. Și îndată au trāmisū Impērăția de i-au cālcatū casele, și i-au rēdicatū totū ce au fostu acolo, scāpāndū giupānesa numai cu sufletul la soră-sa, la Cenghīa-Kioi, puindū de i s'au rēsipitū casele pēnē în pāmēntū. Era peste trei ȕile, trupul lui 'l-au aruncatū în mare, de nu 'l-au mai găsitū nime. ȕicū unii că arū fi fostu și Neculaki Suțul îndemnātōrū la mórtea lui, cumpērāndū de la Miri și locul casei lui de au făcutū case frate-sēu Enăcake, rămāindū Neculaki mare și tare la Pórtă. Nefiindū mulțāmitū de Domnul lui, de Ghica, fiindū că nu'lū putea mānca, după cum māncase pre alți Domni, totū āmbila cu marafetū de'lū scāpa pe Ghica pe la porți Turcesci, arētāndū pe Grigori Calimahū de vrednicū.

În ȕilele Ghicai Vodă s'au ziditū aice în Iași o mōnăstire a sfântului Gheorghe, care se numesce Mitropoliea cea vechie, făcēndu-se mare și frumósă, după cum se vede. ȕicū că s'arū fi făcutū de Mitropolitul Iacovū, căci elū au fostu în videlā; era în taīnă póte sē fi fostu altul.

Era Domnul, după ce apropiase trei ani a Domniei Séle, ascepta din ȕi în ȕi ca sē'i vie maziliea. Pe acēstă vreme, în țera Leșescă erau multe amestecături pentru Riga, căci nu'lū primia Zaporoca, și altele, pentru care Domnul trāmisēse omū în țera Leșescă, cu mare chiełtuielā, de felul lui Franțuzū, ca sē'i scótă havadișuri, sē dea scire Porței Turcesci, încā invēțēndu'lū ca sē nu'i scrie elū, ci sē'i scrie acei ce i le vorū spune. Și așa făcea pe acei de scrieai carii erau adevēratū Leși; și Domnul strīngea cărțile lorū și făcea sureturi turcesci, și le trāmitea la Pórtă de le cetia, la care nu le părea bine, căci le arēta adevērul.

Și fiindū și Capi-kehaléoa după cum s'au ȕisū, și plinindu-se și cei 3 ani, 'l-au mazilitū Impērăția, nenorocirea bieților sēraci a locuitorilorū.

CAP. XIV.

A doua Domnie a lui Grigori Vodă Calimahü.

Grigori Vodă Calimahü aü îmbrăcatü căftanü de la Pörtä pentru Domniea Moldovei, fiindü Vizirü Mehmetü-Paşa Musunolu, fiindü că pe Mustafa-Paşa ilü tălese Impărăția. Și îndată aü alesü omü de trebă și aü răpeșitü la Moldova de aü făcutü Calmacamî pe o sémă de boieri de locü, făcëndü și la Țarigradü érá Capi-kehalé pe Neculaki Dracul Sușul; și îndată aü începutü a se găti Domniea de tóte cele trebuitóre, la létü 1767. Aü purcesü cu mare pompă, luändü pe mulți boieri Greci a Fănarului cu Măriea Sa, luändu'și dîoa bună de la părinții Măriei Séle, și de la toți părinții Archierei, ca cândü scia că nu'l va mai vedé, luändu'și și Dómna cu Măriea Sa; și aglîngëndü la Galați aü șeșutü trei zile oturacü. Érá Grigorie Vodă Ghica, după ce aü venitü Skimni-Agasi ce era orönduitü ca s'lä ducă la Țarigradü, s'aü gătitü cu tótă curtea Măriei Séle, petrecëndu'lü toți boierii. Adevératü acestü Domnü aü eșitü chivernisitü, care nu socotescü altul că va fi eșitü așa chivernisitü, ce încă și Dómna Măriei Séle, Catrina, fiica Spătarului Iacovaki; căci erau singuri stăpâni, nu'l stăpânau alții. Și mergëndü la Țarigradü, ședea de se odihnea ca unü Domnü cu minte ce era, și'lü iubiau cu toții. Érá Domnul Calimahü aü purcesü la Iași, și i-aü eșitü toți boierii înainte și rudele, că se bucurase boierii de venirea Măriei Séle, că'lü mâncaü toți și nu vreaü ca s'lä scie că le este Domnü, și cu mare alaiü aü intratü în Iași, mergëndü la sfete Neculai de i-aü cetitü molitfa de Domnie nouă, Mitropolitul Gavrilü; de acolo aü intratü în curtea Domnécă, în Divanul cel mare, și aü cetitü fermanul celü de Domnie, îmbrăcändü pe Skimni-Agasi cu feregé blănită, asemenea și pe Divanü Efendi, și pe toți boierii, și pe Calmacamî cu feregele și cu căftane după obiceiü. A doua zi s'aü strînsü cu toții de aü datü boierii, făcëndü pe Lupul Balșü vel Logofëtü, și pe Ioniță Paladi Vornicü de țera de gîosü, pe Ioniță Sturza Vornicü de țera de susü, pe Costaki Razu Hatmanü, pe Iordaki Alistarhü vel Visternicü, și pe Milu vel Spătarü, pe Costaki Bibică vel Postelnicü, și pe Arghiri Bostangiu Banü, pe Calmășü Cărnul velü Paharnicü, pe fiul lui Antiohi Caragea vel Agă, și pe Cuza vel Stolnicü, și pe fiul lui Alecsandru Beizede Mavrocordatü vel Cămérașü, și pe Dumitrașcu Capolanü vel Sêrdarü, și alte boierii fiesce-care după orönduéla lui.

La Țarigradü fiindü că făcuse Impărăția pe Iordaki Caragea Terzimanü Porței, după cum s'aü disü mai susü, cândü aü scosü pe Ghica, și trecëndü puțină vreme la mijlocü, cândü aü fostü la létü 1765 Septemvrie 5, s'aü lovitü cu bóla ciumei și s'aü sêvrșitü. Era și Logofëtü mare la Patrierșie, care ținea de Domniea lui Ión Vodă Mavrocordatü; și fiindü că fórté aü părutü rău Impărăției de mórtea lui, căci era invětatü și bländü la fire, sciindü că i-aü

rămasă și câți-va copii mici, s'au făcută milă Impăratului de casa lui, și au adus pe tatălul său, Scarlatu doftorul, și l-au făcută Terzimanu Porței, foră de voia lui, omu bătrân și slab, dându-i poroncă ca să caute pe copiii mortului pré bine, făcându-le Impărăția și năcanfa de la Bucuresci și de la Moldova, de li se da pe totu anul.

Eră Domnul acesta se siliă în totu chipul ca să urmeze Ghicai în tôte, vrëndu să se arăte și stragnicu ca să-lu lee boieră de frică. Atunci au început pe o sémă ce nu-l boierisă a-l înfrunta și a le grăi cuvinte prôte, vrëndu ca să nu-l scie cine suntă, arëtându-le și o mândrie nespasă, care nu mai stătuse la altu Domnă, făcëndu și mare nedreptate țerei și sêraciloru. Atuncea au început boierii a se face totu una și a vorbi ei în de ei, și a dice: «Ce va să dică una ca acesta! acestii n'au pusă gându bunu asupra noastră, și voru să ne stingă și pe noi și pe țeră!» Socotindă numai să facă arzul la Impărăție, și să fugă câți-va la Tătari, și așa au făcutu trei arzuri către Impărăție de către tótă țera și boierimea, și au răpeditu unul pre unu turcu la Țarigradu ca să-lu dee la Impărăție. Atuncea s'au sculat și o sémă de boieri de au fugitu, anume acestii: Enaki Costaki Vornicu, Iordaki Costaki Veninu Visternicu, Ilie Costaki Spătaru, Filipu Catargiu Visternicu, Sandul Starza Paharnicu, Arghiru de la Tecuci Stolnicu, Buhușu Stolnicu, Miclescu Paharnicu și Cuza Stolnicu, și alții pănă la 18 boieri; cari îndată au găsită cu cale ca să mai răpédă și altu arzu la Țarigradu, temëndu-se ca să nu le facă Turcul care trâmisesse, vr'o smintelă, cum le și făcuse; că s'au dusu de l-au dată la Capi-kehaiele. Atuncea au găsită boierii cu cale ca să trâmită pe unu Constantin Logofetul Visterniculu Veninu; și așa l-au învățat ca să mERGă singuru la Țarigradu, și să lEasă într'o Vineri, cându merge Impăratul la geamie să se'nchine, și să-lu dee singuru. După ce au mersu de au conăcitu la Edecule, și de acolo s'au sculată într'o Vineri de au mersu la Pôrta ImpăratESCă, și au pășitu pănă au eșitu Impăratul, și atuncea au începută a striga: «Nazarul Nazarul!» arëtându arzul. Atuncea s'au răpedită Baș-Ciohodarul Impăratulu, și i l-au apucată din mână; ce rămăindă Constantină acolea în medeană, nesciindă unde se va duce, atuncea s'au găsită unu creștinu și l-au învățat de au mersu la Pașă-Capsi, la Căușu-Bașă, să-l spue tótă pricina. Și așa mergëndu au spusă tótă pricina; chlamându pe Terzimanul Porței de i-au făcută terzimanlicu, întrebândă unde-i poronca ca să stea, ca de-lu voru întreba să scie unde-i casa ca să-lu lee. Atuncea au poroncitu Vizir-Kehaiele, căci îi spusese și lui să stea la Terzimanul. Terzimanul au arëtată pe Capi-kehaie adecă pe Neculaki, la care chlamându-lă îndată de față, au rămasă ca unu mortă decă au auditu că au dată arzul la Impăratul. Atuncea Neculaki îndată au făcută trei nămele către Impăratul, arëtându pe boieri de haini, dicëndu că ceră mansupari cu topuzul, și ceră totă care suntă la margine, care Domnul nu se încrede cu dênșii. Pe de altă parte au cădutu la toți cu bani, dăruindă tuturoră ca să-i fie mână de ajutoră la Impăratul, arëtându în trustele nămelele cum că Moldovenii suntă vinovați la tôte. Atuncea au găsită și prietenii cari-i mănecase, și au începută a-lu agiutora către Impăratul, dândă tótă vina pe pamăntenii. Atuncea au stătită cu toți de au scrisă Hanulu ca

s'îl trimită înapoi, și se se așede; și așa trimițându și Domnul daruri atât Hanului cât și Sultanului, au început a le poronci să se întorcă înapoi. Și fiind că se bolnăvise și Visternicul Iordaki Costaki Venin, pe care îl avea toți cap, și fiind că i s'au timplat și mórtea acolo de au murit, la care vedându și cei-lalți una ca acesta, s'au lăsat și ei, și s'au întors căci le scrisese și Domnul cu adevărînță, asemenea și Neculaki cu acel Constantin Logofet, și alte multe adevărînți. Și așa mergându la Domnul, cu mare cinste i-au primit, începându a-l pune și pe dênșil la ținuturi și la slujbe. Era și Impăratul întrase în inimă ca unu cuiu acestu arz, și păzia vreme.

În zilele acestui Domn, fiind că totu ținea gâlcéva Leșilor cu Riga lor, după cum s'au dis mai sus, și fiind că nu se potolise, nici vra ca să asculte Zaporova de o semă ce poroncea Rusia prin Riga lor, la care vedându Rusia o mare nesupunere a lor, i-au căutat a trimite o semă de ôste ca s'îl facă să primescă și cam fôră de voia lor. Atuncea trebuia și Domnul să aibă om în țera Leșescă ca să iee înscințare de câte se lucră, ca să dea scire Porței turcesci; și socotind pe cine aru trimite, era au găsit cu cale ca să trimită pe Franțuzul care îl trimisese și Ghica; și așa l-au trimis, dera nu i-au ajuns capul ca pe Ghica, și dicea numai vesti s'îl trimită. Atuncea Franțuzul nu vrea ca să trimită scrisorile celor de-l trimiteau vesti, după cum le trimitea la Ghica, ci numai scrisorile lui scriind că el era voia. La care și Domnul acele scrisori a lui le trimitea la Neculaki Capi-kehaléoa la Tarigrad; și îl trimitea și bieazuri cu pecetea Măriei Séle, ca să scrie după cum va găsi cu cale și să arde la Impărăție, și așa făcea. Era Franțuzul acela câtă vreme au ședut acolo, se agiunsese cu solul Franței ce era acolo, și ce-l dicea acel sol, acele scria și el la Domnul că au auzit. Acel sol o făcea acesta ca să potrivescă scrisorile ce va scrie Franța la Tarigrad cu scrisorile séle, ca să potă să redice pe Turci în piclóre ca să facă ôste cu Rusia; la care Impărăția da credință Domnului. Acestea auzindu-se la ômenii Rusiei, au dat poroncă în țera Leșescă numai de cât s'îl prindă pre acel Franțuz ce scria vesti Domnului de Moldova; și simțind el, îndată au fugit la Moldova. Arătau ômenii Rusiei către ômenii Porței turcesci să nu credă disele Domnului, că sunt totu minciuni, și le voru cunoște pe urmă; atuncea Pôrta chiama pe Neculaki și l'întreba: «sunt cu adevărate?» atunce el se apuca pe capul lui că sunt toate adevărate, și se nu dea credință Rușilor.

Pe această vreme fiind că se apropiase vremea mucarelului, au silit Capi-kehaléoa prin toți prietenii Porței de au luat mucarelul la 1768 Iulie, și i-au trimis caftanul la care au făcut frumos alai eșind Domnul înaintea caftanului; au intrat în curtea Domnescă, cetind fermanul după obicei, îmbrăcându cu blane, și cu feregele, și cu căftane pe boieri. Era Franțuzul fiind pe lângă Domnul, și având în scire că nu merg lucrurile bine de el, au mijlocit la Domnul ca s'îl trimită în țera Ungurască, și de acolo potă să trimită mai multe vesti; căci se temea ca să nu-l iee din Moldova, și nime nu putea s'îl pricepă. Atuncea Domnul nepricepându, l-au trimis în țera Ungurască, și era și de acolo trimitea vesti la Domnul pentru țera

Leșescă; la care în scurtă vreme l-au oblicit Rusiea, că se află acolo, și scrise la solul lor ce avea la Nemți ca să-l prindă; dără fiind că au simțit el, s'au dus la țera lui la Franța, și au scăpat. Acestea auzindu-le Neculaki, și sciind și câte îi dădese Pórta pentru acele vesti, atunci au crezut și el că i-au vîhlenit acel Franțuz, și au început a le scrie Neculaki Domnului pre amăruntul, arătînd cum că au înșelat Pórta cu scrisorile lui; Domnul încă le arăta frățane-său lui Beizadé, și le cunoscuse Beizadé toate câte s'au tîmplat.

În țera era foarte cu greu, că angăriile și cheltuecele erau multe, și banii ce eșiau nu le ajungiau, și trăgia mari supărări Domnul și fratele Măriei Séle; căci dintr'acele vesti se orînduise în câte-va locuri ôste turcescă pentru paza marginei, la Hotin, la Bender și la Crim, care o sémă de ôste trecea prin țera, dăndu mare supărare Domnului și locuitorilor, căci se temea Impărăția de ôstea Rusescă, ce era în țera Leșescă, ca să nu trecă fôră de veste, să-i vie asupra, neavîndu nici o gătire Pórta turcescă; căci așa îi dăcea Franțuzii, că n'or să le facă; asemenea și vestile Domnului, măcar că pe Elciul îl întreba adese Pórta turcului, de este, să le facă scire; și el se apuca tare că nu este una ca acesta, care era cu adevărat; căci cheltuiea tare solul pe la Porți turcesci ca să-i oprască să nu facă oștire, și sta și el cu capul la Impăratul ca să-i oprască, alesu la Vizirul Mosun-Olu și alții.

În țera Românescă pe acea vreme după ce au domnit Scarlatu Vodă unu an mai bine, au murit fôră de veste; atunci au stătu Capi-kehaielele cu capul și cu multă cheltuélă și au isprăvit de au rămasu Domn Beizadéa Măriei Séle Alecsandru, în locul tătane-său, la létu 1767 Dechemvrie în 2.

Êra în Moldova vedîndu Grecii atâtea amestecături în Turci, și Domnul în mare stenahorie de a banilor, au început fiesce-care a se duce la Țarigradu, pînă s'au dus și Beizadé fratele Domnului, rămîindu Domnul fôră de omen, numai cu cei mai mici și cu pămîntenii. Êra pe la margine, mi de rîutăți făcea ôstea turcescă, căci nu vrea să scie pre zapcii lor, pînă cei de la Hotin au trecut și în ceea parte la Zvancea de au aprins-o, la care temîndu-se zapcii și Pașii ce erau cu dînșii ca să nu audă Impăratul, apucau ei mai înainte de scriea la Impăratul mi de minciuni, dicînd că «i-au impresurat dușmanul, și vin la margine de ocărescu, și ôstea nu le pôte răbda acestea; și Impărăția Ta nu scii nimică de aceste, căci nu vor să și le spuie.» Și acestea făceau pe Impăratu ca să deschidă oștire, dără nu-l lăsau cel-lalt a lui.

În țera Leșescă vedîndu ovreii atâtea ostiri în piciore, atât moskicesci cât și leșesci, și fiindu bogați, s'au sfătuit cu toții, și s'au trasu totă ovreimea într-o lature, cu toate averile lor, pînă se voru aședa vremile. Êra Cazacii din țera Leșescă și Rusescă avîndu între ei și rudenii, s'au vorovit ca să mîergă asupra ovreilor să-i prade; și sculându-se, au mersu de au ucis pe ovrei, pînă și pe mulerile cele grele le spintecau, luându-le totă averea lor. Aceste rîutăți ajungîndu la urechile Craiului, îndată au răpedit oști ca să-i prindă, făcîndu scire la Impărătesa Moskului pentru Cazacii cei din țera Rusescă, și îndată au răpedit ôste ca să-i omóre; ci gonindu-i toți din toate părțile, și ne mai avîndu unde fugi, au trecut dincoace în pămîntul Turcului, la

Baltă, și fiindu aprinși gonașii Rusiei, s'a înșelat și ei și au trecut la Baltă, și stându-le Turcii impropți, nu i-au dat, dicându că au călcat în hotarul lor. Acestea vedându gonașii, s'au întors înapoi; atunci Turcii au propit pe Cazaci și cu averea ce aveau acolo; că nu era puțină a bieților ovrei, alergându de au dat scire Pașei de Bender de câte s'au templat. Era la Baltă nimerindu nisce Mirzaci cu câta-va Tătărime, și vedându pe Cazaci opriți acolo cu atâta avere, au omorît și pre Cazaci și pre Turci, și luându averea și-au căutat de trebă. Era Pașa îndată au dat de scire la Impărăție, arătându cum că au călcat hotarul o ște rusescă, făcându mare pră către Ruși. Atuncea s'au tulburat foarte Sultan Mustafa Impărat, dicându-le toate acestea Vizirului lui Obrescofi solul Rusiei; la care au răspuns, că nu va fi cu scirea Impărătesei una ca acesta, și acel ce au făcut una ca acesta sunt tâlhari, și ca nisce tâlhari se vor pedepsi. Îndată au scris solul în lăuntru, și îndată au poroncit Impărătesa de a spânzurat opt-deci de omeni acolo la hotar, ca dora auzind Turcii se vor mulțami. Era Impăratul nu se scia ce s'a face de minie; și vedându că Vizirul îi stă impropți și nu-l lasă să facă ște cu Moskalul, atunci au scris Impăratul pe taină la Damat-Hamza-Pașa, ca să vie să dea pecetea; și îndată au purces, și cum au venit aproape de Țarigrad, îndată au ridicat pe Mosun-Olu, și l-au trimis la surgunlic. Ci sosind Hatman-Pașa, îndată au zis: *prea bine*; au socotit, și îndată l-au învățat ca să rădice la închisoare pe sol. După aceea l-au îmbrăcat cu blană, și l-au făcut Vizir; dându-i și pecete, au mers la Pașa-Capsi; și așa mergându toți soli pe rând, ca să-l ureze, au venit și rândul Moskalului de a mers și el, și după ce s'au împreunat, au statut la vorbă câta, dicându solului, pentru ce nu scote ște lor din țera Leșescă? Atuncea au răspuns solul, că el nu poțe ca să o scotă. Îndată au zis Vizirul atunci: «de vreme că nu o poți scote, noi avem ște cu voi pentru țera Leșescă;» și îndată au zis: «rădicați-l și-l duceți la Edecule;» și îndată l-au luat pe sol cu toți Terzimanii lui, și l-au dus la Edecule de l-au închis la 1768 Septemvrie 25. Și îndată s'au arătat în public că au ște cu Rusia. Atuncea Neculaki Dracul, avându cunoscință cu acest Vizir și cu omenii lui, încă de când trecuse prin Moldova de a mers la Hotin, au cădu la picioarele lui ca să-l facă și pe el un cira; și îndată l-au făcut Terziman Portii, scoțându pe Scarlat Caragia, arătându la Impărat că a slăbit și nu este de slujbă, fiind că îndemnase și Neculaki ca să facă ostire, ca să se astupe povestea vestilor din țera Leșescă. Dera păcatul tot trage pe om de-l duce la sfârșitul la care este să vie. Îndată Neculaki a dus pe frate-său Mihalaki, și l-au făcut Baș-Capi-kehafe în locul lui. Atuncea fiind că se făcuse atâtea fermanuri la Domnul de Moldova, ca să trimită zaher la Hotin, la Bender și la alte părți, și cherește ca să facă pod la Isakce, și altele nespuse angării, cari nu pot a se scrie, și sciind Neculaki că Domnul este singur fără de omeni, s'au apucat de capul lui Beizad Alec fratele Domnului, ca să-l trimită înapoi la Moldova, căci nu venise de mult la Țarigrad, sciind că are credință la neguțatori, și va fi trebuit Domnului la această vreme. Era Beizad nici de cum nu primea

ca să vie înapoi; și vedându Neculaki atâta împotrivire, făcuse de'î sta Pórta cu Bumbașiri numai de câtu s'îl pornescă; care viindü la mare gâlcévă cu Neculaki, s'aü și pricitü în câte-va rînduri amînduol, câtü venise lucru de âmbra Beizadé să mănânce capul lui Neculaki. Atuncea Beizadé aü scrisü anü arzü la Impêratul pe ascunsü, și pîria pe Neculaki: «ânteiasî-dată, că poprisê toți banii ce se didese de la Impêrăție pentru trebuințele ce suntü să se cumpere pentru ostire, care erau la duoê-sute pungi; alü duoilea, că acmu, la nevoie și la trebuință, s'aü trasü și nu va să scie nimică, érá la vremile cele bune nu da altora rîndü, ce elü era domnü, și fratele meü numai cu numele era Domnü, și la tôte elü se amesteca, pênê și vieazuri avea în mână, și scriea ce'î era voia la Impêrăția Ta, atâtü la altele câtü și la pricina țerei Leșesci, că ce vrea scriea și arêta la Impêrăția Ta.» Acestea și altele multe sria și 'l-aü datü la unul ce grăia cu Impêratul în tôte dîilele, a nume unü gîuvaergiu, care îlü chîama Tuzo-Olu; și acela 'l-aü datü la Sultanul Mustafa. După ce 'l-aü cetitü, atuncea aü stătutü de aü socotitü tôte pre amêruntul, și îndată aü dîsü acelüla s'îl dîcă să nu stee împotrivă, ce să mêrgă; și mêrgêndü acolo să facă pre frate-sêü, pe Domnul, s'î scrie pentru tôte acestea, și acea scrisóre să o trămită prin taîná la elü, și elü o va da la Impêratul, și atuncea în scurtă vreme îlü va aduce Impêrăția la Tarigradü. Și așa aü începutü Beizadé a se găti, și cândü aü fostü la purcesü, vrêndü s'ê'î lee dîoa bună de la unü Arhiereü ce'îl avea prietenü, s'aü încredințatü Beizadé în elü, și aü începutü a i le spune tôte pe amêruntul, și așa aü purcesü la Moldova.

Pe acéstă vreme aü trămisü Vizirul de aü adusü pre Crim-Gherei-Hanü, ce era mazilü și surgunü la Tekirdaca, și spuindü Impêratulü aü găsitü cu cale și 'l-aü făcutü Hanü, sfătuindu-se la multe cu elü. Atuncea aü agîunsü Terzimanul cu multe daruri, rugându-se pentru Grigoraki Vodă, și pentru țeră, căci îlü scia Hanul încă din cel-altü hanlicü. Atuncea întrebândü Hanul pe Vizirul pentru tôte gătirile ce aü în țeră, aü întreatü și pentru Domni: ce Domni suntü? și spuindu'î cine și cine suntü, aü dîsü Hanul: «celü din Moldova îi bunü, îlü sciü; érá celü din țera Românescă nu face la acéstă vreme, căci este copilü, arêtândü că trebuie să faceți pe Ghica, că'î omü întregü și harnicü.» Și așa dândü scire la Impêratul, aü adusü pre Grigorie Ghica și 'l-aü îmbrăcatü cu caftanü, făcêndü'lü Domnü țerei Românesci, 1768 Octomvrie, pornindü'lü cu olacü la Bucuresci, mazilindü pe Alecsandru Vodă. Intre acestea, s'aü bolnăvitü și Vizirul și aü muritü, care 'l-aü blestematü lumea, că elü aü fostü pricina de s'aü deschisü aceste ostiri; și aü făcutü Impêrăția în locul lui, Vizirü, pe Mehmetü-Eminü-Pașa, ce fusese Nisangiu, și îndată aü răpeđitü fermanuri în tôte părțile pentru ôste, făcêndü și elü mari gătiri de tôte cele trebuincîose, pornindü și pe Hanul, învêțându'lü să mêrgă cu multă ôste în țera Moskicéscă.

Érá cândü aü fostü de primă-veră, létü 1768 la Mart., s'aü rădicatü Vizirul cu tôte ostile turcesci, și cu mare alaiü, scoțêndü și Singiacul Impêrătescü, făcêndü Turcii câte-va morți în creștini, ca să nu cadă Singiacul; atuncea gătindu-se și Neculaki Terzimanul Porții de cale, luându'î dîoa bună de la toți

cunoscuții lui, au venit și acelui Arhieru către care dădese Belzadé, și le spuse toate lui Neculaki; era el auzind, au rămas ca un mort. Era acela în mângâia dăcându-l că nu-l nimică, numai să se păzescă. Și așa purcese cu urdica la Andrianopoli, și de acolo la Obluciță. În țera Românească trăgea mare supărare de Turcii ce veniau prin Bucuresci, Ghica Vodă; și auzind că vine Mehmet-Pașa, Rumeli Sarasker, cu 30,000 de oște, care mergea la Hotin, l-au poftit Ghica ca să vie prin țară; și îndată au gătit toate cele trebuincioase, ieșind și Măriea Sa cu corturile, în câmpul Văcărescilor, conăcind și Pașa acolo cu toată oștea sa, dându-le toate cele trebuincioase, vorovind și cu Pașa tot ce au avut, dând mare poroncă tuturor Turcilor să se ferescă de răi, să nu dea supărare sâracilor. Și așa peste trei zile s-au ridicat Pașa de acolo cu toată oștea, și au purces. Acestea auzindu-le Domnul Moldovei, vrea să le facă și el; și chiamându pe boierii le-au dat, că va să aducă pe Pașa în Iași, căci l-au chemat și fratele nostru Ghica în Bucuresci. Era boierii nefiind prea bine cu Domnul lor, au dat să facă cum scie. Atuncea au trimis Domnul de l-au poftit să vie; dară nu socotea că n'are nici de unele, și acesta este oște. Și așa viind Pașa, l-au conăcit în curtea Domnească; Dâna nu era, că o trimisese la Țarigrad cu câte-va luni mai înainte. Era oștea Pașii au tăbărit pe toate casele Iașului, la care nu putem arăta câtă frică era la biei creștini; apucându fiesc-care mulierile și copiii, și altele ce puteau apuca de prin case, fugeau de se'ncideau prin mănăstiri, rămânând casele lor pe mâna Turcilor, de făceau ce le erau voia.

Era Neculaki Terzimanul, făcând mare prietășugă cu Vizirul, au isprăvit de au scris un ferman Domnului de Moldova din partea Vizirului, arătându în el că să nu ceteze cine-va să scrie ce-va la Țarigrad sau călărași să trimită, că-l va tăia capul; cine ce va avea, la urdă să scrie era nu alurea. Acestă tare poroncă viind la Domnul, se mira Belzadé ce va face, căci se temea a trimite răspunsul Împăratului ce-l poroncise; Împăratul încă aștepta din zi în zi răspuns, întrebându și pre acelui Armân ce era la mișloc, ce-l povestea de-l atâta zăbavă cu trimiteră răspunsului? la care nici el nu scia ce să răspundă. Pe această vreme au trecut și Vizirul Dunărea, cu toate oștile sale, mergându la Hanu-Tepesi, și Domnul avându pe Pașa în Iași, n'au putut să iasă înaintea Vizirului la Dunăre după obicei.

Intră această iernă Crim-Gherei Hanul, au intrat într-o margine a Rusiei cu multă oște tătară și turcă; dăcă să fi fost trei sute de mii; și multă robie au făcut, stricându vre o sută-optă-deci de sate rusești, până au luat Rusia veste, căci nu era încă gata; dară pe urmă atât i-au bătut, cât de abia au scăpat Hanul rănit; și Dumnezeu i-au mai bătut cu o iernă foarte mare, câtă glumătate au rămas din oștea lor degenerați pe druună, și cari au venit până aici în țară, toți erau cari cu mânele degerate, cari cu picioarele. Și sosind Hanul la Căușeni, au murit, și îndată au făcut Hanu pe Devleti Gherei.

Era oștea Pașii ce se afla în Iași, vedându pe Arnăuții Domnului că purtau fel de fel de arme și flori în tot chipul la strae, le păreau rău și amblau să le ia armele, și ei nevrându să le dea, s-au făcut gâlcevă între ei; la care

gălcévă au și împușcatu pe unu Arnăutu. Si auîndu Pașa, și vrëndu ca se potole lucrul, se nu fie mai rău, au pusu de au spënduratū duoī Arnăuți. Atuncea vedëndu cei-alți Arnăuți, s'au vorovitu toți ca se fugă; și așa gătindu-se cu toții, o dată au încălecatu și au purcesu spre Prutu; la care prindëndu veste Domnul, au datu scire Pașei. Pașa încă tulburându-se, îndată au răpeditu ôste turcescă ca s'î prindă și s'î aducă la elu, și agiungëndu'î ôstea turcescă, îndată s'au datu Arnăuți gîosū de pe cal, și au începutu a se bate pêne au spartu de totu pe Turci. Atuncea au încălecatu Arnăuți și s'au dusu la Moskali; de care auîndu Pașa, au cunoscutu că Domnul va scrie la Pôrtă s'îl pîrêscă; și au apucatu de au scrisu elu mai 'nainte, pîrîndu pre Domnul; și purcegëndu și elu din Iași, s'au dusu la Hotinū cu tâtă ôstea. Êră Domnul și cu câți-va boierī, și cu frate-sēu, s'au dusu la Vizirul, la Movila Răbiei, căci sosise Vizirul acolo de trei zile; și cum au mersu acolo, îndată 'l-au rădicatu la închisore. Aice sēmēna lucrul că și Neculaki au fostu pîritu pre Domnul la Vizirul, găsindu'î vină că n'au vrutu s'îl scie cine este cându au călcatu în pămēntul Moldovei. Terzimanul, cum se vedea lucrul, āmbia sē lee Domniea prin Vizirul; și Vizirul atuncea au trāmisu pre Domnul de 'l-au închisū la cetatea Kiliea, scriindū la Impēratul că nu s'au purtatū bine și altele, ca dōrū îi va da vote sē facă pe cine va socoti; și atuncea va face pe Neculaki. Êră Impēratul îndată au adusū pe Constantinū Vodă Mavrocordatū, și 'l-au trāmisū la urdie, dēndu'î și de cheltuēlă, ca s'îl facă Domnū la Moldova. Simțindū Vizirul că vine Constantinū Vodă, au arētatū către Impēratul că pre Grigorie Vodă 'l-au închisū la cutare cetate; êră Constantinū Vodă sosindū la urdie, 'l-au făcutū Domnū la Iulie.

Mehmedū-Pașa-Rumeli-Valesi, decă au mersū la Hotinū, au trecutū cu ôste în ceea parte la Caminița de s'au bātutū cu Moskali; dēră atāta i-au bātutū pe Turci, cātū abia au scāpatū Saraskerul cu puțini ômenī din 60,000 de ôste; care auîndu Vizirul, îndată au făcutū în locul lui pe Moldovangiu și 'l-au rāmisu cu multă ôste la Hotinū. Pe acēstă vreme avēndū multă tăinuire Neculaki cu Vizirul, ședëndu cu cēsurile amēnduoī închiși, venīa cu trebī Vizirū-Kehalesi și alți de cei mari, de păzīlă cāte unū cēsū mai bine, și nu puteau găsi vreme. Acestora părăndu-le rău, scrieau la Impēratul, pîrîndu pe Vizirul și pe Neculaki, întēmplāndu-se la o vreme pe cându scrisē la Impēratul că cu puține zile vorū trāmite chiāile cetăței. Care Impēratul, pentru bucuriea acēsta, au făcutū mare șānecū în Țarigradū, cu atātea tunuri de vuīa lumea. Êră cându au fostū mai pe urmă, s'au schimbatū bucuriea, mergēndu'î veste de cāte au pāțitū Rumeli-Valesi, cum că au trecutū Moskali cu unū ghegeneralū a lorū a nume Galiținū, și au lovitū Hotinul, omorîndū mulți Turci, și ardēndū și totū tērgul afară din cetate, și erāși s'au întorsū înapoi de au trecutū. Acestea auîndu Impēratul de Neculaki, și avēndū și altele strînse de cându cu arzui Moldovenilorū, și jaloba lui Beizedē Calimahū, și cu vestele din țēra Leșescă, îndată au adusū pe Beizedē Mihaī Racoviță, și i-au datū de cheltuēlă, și 'l-au trāmisū la Vizirul ca s'îl facă Terzimanū la urdie. Atuncea scosēse și pre solū, pre Obreșcovū, cu Terzimanū lui, de 'l-au luatū împreună la urdie, cu bună pază, țīindulū acolo într'o lature, dāndu-le și tainū. Êră pre Neculaki și pre

Grigoraki, au trimis Impăratul de i-au luat la Țarigrad, aducându și pe Belzedé Alecul și pe Mihalaki Suțul, și i-au închis pe tuspătru în seraiu la Bostangi-Başă, fiindu unu an mai bine închis, și îi mustra în totu chipul, scoțându toate la medén, cerându-le 200 pungi de bani.

CAP. XV.

A patra Domnie a lui Constantin Vodă Mavrocordat.

După ce au îmbrăcat Constantin Vodă caftan de Domniea Moldovei, îndată i-au dat și tuțurile și sângeacul, dându și mare poroncă pentru câte sunt trebuitoare la urdie, și la sârhaturi. Atuncea au răspuns că este datoru ca să se silască la toate poroncile Impărăției ca o slugă vechie ce este; și îndată luându și dîoa bună de la toți, au purcesu la Iași, și eșindu boierii înainte, au conăcit la Frumosa, apucându pe boieri cu mare gâlcévă, cerendu de la ei zaharé, cerendu toate satele boierilor de i le-au dat înscris, încălecându cu slujitori, cu zapcii, de au mersu singuru pe la acele sate, apucându cu mare tărie pe boieri și pe săteni de arătau gropile cele cu grîu și cu orz, de încărcau care cu felu de felu de zaharé, și trimiteau la urdie și la sârhaturi. Care vedendu Turcii acesta, laudau pe Constantin Vodă. Petrecerea lui cu boierii nu se pôte scrie; după cum era firea lui nestatornică, boierise și pe o sémă din boierii cei mai mici. Pe această vreme, Vizirul gonise multă ște de la urdie care striga cu toți asupra Vizirului, și avendu pe toți ai Porței cei mari vrăjmași, îi pîrău toți la Impăratul, care luându atăta scârbă pentru călcarea Hotinului, îndată au trimis de l-au mazilit, luându pecetea, și îndată au trimis la Hotin, la Ali-Pașa Moldovangiu, și l-au făcut Vizir, căci se afla acolo; ă pe cel mazil, l-au rădicat de la urdie și l-au dus la Demotica, și acolo au trimis Bașu-Capigi de i-au tăiat capul, și l-au dus la Țarigrad, 1769. ă Vizirul la Hotin au strinsu toate oștile acolo, și pe Hanul cu totă Tătărimea, și i-au trimis în ceea parte la Cameniță, și acolo întâlnindu-se cu Moskalii, s-au lovit. Moskalii atău au bătutu pe Turci cătu de n-au rămas; că, care au scăpatu de ște, n-au scăpatu la trecătoare. Acestea vedendu Vizirul forte s-au spăriat, dicendu că de voru trece dincoace îi voru prinde pe toți; care îndată au pusu gôndu de fugă; și așa la Septemvrie 14 zile, s-au sculat cu toți și au lăsat Hotinul, și au fugit, scoborîndu-se Vizirul în dreptul Iașilor la Țuțora. Acolo au mersu Domnul cu totă boierimea de s-au împreunat cu Vizirul, poroncindu boierilor ca să fie cu credință Porței, după cum au fostu pêne acum, dându ascultare Domnului la toate poroncile Impărătesci, și să nu se témă căci nu i nimica; și îndată i-au îmbrăcatu pre toți cu caftane, dându-le și café. ă Vizirul de acolo s-au dus la Hantepisi, și au tăbăritu acolo; și încă fiindu la Țuțora, i-au venit veste de la Hotin că au trecut Moskalii și au făcut cetatea zaptă. ă Domnul, după ce au petrecut pe Vizirul pêne la unu loc, s-au întorsu cu toți boierii și au mersu la Iași trimițendu străji în toate părțile;

érá a treiea i veni veste Domnului că Moskali au trecut Prutul i vin in gios. Atuncea Domnul indată au scris la Vizirul, dndui scire de venirea Moskalilor, i indată au inceput a se gti ca să purcd. Atuncea veni i o sm de Tatar la urdie, i vdndui viind, le-au prut că vin Moskali, la care de mare frică ce aveau au lsat tte calabalicurile pe cmp, corturile, i tunurile, i sacalele, i se mir i Ttari dc au venit. Érá Vizirul cu tt urdiea s'a poprit de astă parte la Isacce, érá la Hantepesi au cutat de au venit i Hanul. Érá Constantin Vodă vdnd că vin Moskali in Ia, au luat că-va Turci i slujitori i au inceput i el a fugi in gios la Gala. Érá Moskali au intrat in Ia, eindu-le Mitropolitul cu boeri inainte cale de un cs de s'a inchinat ghenearului, intrnd cu săbiile scse in Ia, pornindü mulime de ste in gios pe trei locuri, ali la Foceni, ali la Gala, ali pe Prut in gios. Constantin Vodă incă au sttut la Gala, viindi i ct-va ste turcc cu vr'o doi Pa. Érá stea care au trecut pe la Foceni, o sm au apucat podgoriile, trecnd spre Bucuresci, érá o sm au tras la Brăila. Atuncea cei ce au mers la Gala, s'a lovit cu Turci, i indată au rsipit pe Turci, fcnd mare mrte intr'ni, prindnd i muli vii. Atuncea fiind i Constantin Vodă acolo, imblnd pin Turci, nu 'l-au cunoscut, i 'l-au rnit, i 'l-au i prins Moskali i 'l-au trmis la Ia, i fiind érnă mare i gers, s'a bolnvit, i peste puine ile au i murit de bl in Ia, i 'l-au ingropat cu mare cinste boeri in Ia, ca pe un Domn.

Érá Galai au rmas in mna Moskalilor ; érá stea care apucase Prutul in gios mergea spre Ttari. Érá Hanul de la Movila Rbie, cum au simit, indată au fugit spre Akerman, cu stea lui. Moskali scoborndu-se la Flci pe de iast parte de Prut, ii cuta in ochi cu Turci, că de ceea parte era mult ste turcc cu că-va Pa, de pzia acolo. Pe acst vreme inlegnd Impria Turcului de Hotin că 'l-au luat Moskali i au fugit Turci, cum i pentru luarea Moldovei i pentru bătaea ce s'a fcut la Gala, căci perise i Pa, i pe Domnul că 'l-au prins, frte s'a scrbit asupra Vizirului, i indată 'l-au mazilit fcnd Vizir din arigrad pe Halil-Paa ; érá pe Moldovangiu 'l-au trmis la Edirne la 1770 Ghenarie. Atuncea au pus Impratul de au dat fetval muftiul, ca să inre stea in Moldova, să tale, să robc, s facă ce le va fi voea, ca dr se va indmna stea s mrg cu mare dragoste. Ci peste puine ile, stea care mersese spre Brăila, lovind Brăila, a luat-o, iind cte-va ile bătaea, fiind că venia Turcilor ajutor de peste Dunăre ; i au luat-o cu tte calabalicurile, robind i omornd mulime de Turci, lsnd Moskali acolo ste de paza ceti. Atuncea s'a lpit stea de la podgori, pn cnd intr' npte le s'a fcut io in Bucuresci, stea tot călărime, incungiurnd curtea Domnc, pn au gsit pe Grigori Vodă Ghica ; i aa fcnd tot chipul de jac, pn i-au luat tot ce au avut, lundui i pe Mriea Sa de 'l-au dus in Moldova cu toi men Mrie Scle, de s'a impreunat cu ghenearul cel mare ; i de acolo au mers in ra Moskiecc, avnd i pe un frate a Mrie Scle, Spatarul Mate, i pe o Belzedé a lui Ion Vodă Mavrocordat, i o Belzedé

mică a Măriei Séle. Óstea de pe Prutú încă aú trecutú în ceea parte, și fiindú acolo câți-va Pași cu câtă-va óste, s'aú lovitú acoloa despre primăveră, care fórte rău i-aú bătutú pe Turci; și de acolo fórá de zăbavă, aú lovitú Bugécul Tătărescú, scoțéndu-le mulerile Tătarcele, și copii lorú, și bucatele lorú, de le mána pe câmpí asupra Nistrului, ca s'í trămíță în láuntru. De multă impresurare de óști, atunceá agiungéndú la Nistru, și neavéndú Tătarí ce mai face, s'aú închinatú la Moskalí, rugádu-se s'e le dee locú și s'e tráléscă subt ascultarea lorú; și făcéndú legáturí cu ei, i-aú trecutú Nistrul și i-aú dusú de i-aú aședatú la locul ce le arétase, rămáindú și ei mulțamiți. Pe acéstă vreme făcuse și Vizirul Halil-Pașa mari gátirí la Babada de óste, dándú și scire cu Romanțovú ghenéralul celú mare a óștirei Rusescí, ca s'e vie unul cu altul de față ca s'e se bată; și așa priimíndu-se, aú trecutú și óștile turcescú Dunărea la Cartalú, trecéndú și însuși Vizirul, și mergéndú cale de doué césurí la Cagulú, și acolo făcéndu'sí Turcií tóte meterezele lorú, unde era o mulțime de Turci nenumérată, și sosíndú și ostile rusescí, cu mare vetejie aú lovitú pe Turci, începéndú a vërsa asupra Turcilorú unú focú necontenítú. Pe care neputéndu'lú suferi Turcií, aú rupt-o de fugă, fugéndú și însuși Vizirul cu toți cei mari aí lui; și neputéndu-sí da róndú la trecerea Dunărei, fórte mulți se înnecaú, și mulți perise și în óste. Și fugéndú, 'și-aú lásatú în tabără tóte carele lorú, corturile, tunurile, și gephanéoa, péné și caii tuturilorú rămásese acolo. Și védéndú Moskalí că o mulțime mare se innécă, le-aú datú sorocú ca în trei zile s'e trecă Dunărea; și dupé trei zile pe câți i-aú găsítú, pe toți, luádu'í robí, i-aú trámisú în Rusia. Érá o sémă de óști turcescú cäláreși scápándú, aú fugítú spre Kilie și spre Ismailú, fiindú și Hanul tătărescú cu óștile spre Cetatea-Albă, trăgéndu-se cu óștile séle pe Nistru în susú. Aú rónduitú și Moskalí o sémă de óști de a lorú, de aú mersú la Kilie și la Ismailú; cárorá neputéndu-le sta Turcií improtivă, alții aú fugítú la Hanul, și alții la Benderú, alții aú fugítú pe mare; érá cei mai mulți s'aú închinatú la Moskalí.

Țéra Muntenéscă pe acea vreme nu avea Domnú, ci numai o sémă de boierí căutaú trebile páméntului; și în tótă țéra jácuíau Catanele și Cázacii. Érá la Craiova se întéplase postelnicul Manoli Giani, ántéiú Calmacamú încă din dílele Ghicái, apoi ilú făcuse și Banú; și stépânea cele cincí ținuturí; și fiindú acolo Emacií de Vidinú nelipsíți, le făcea óreși-care hatírrurí, fiindú că se și temea de dênșií. Și așa 'și-aú datú pintre dênșií unú mare nume, cum că arú fi slugă credincíósă Impéráției; și fiindú că trámitea Pașil de Vidinú orí ce'í trebuía, 'l-aú luatú la ochí buní. Și așa însuși márgineníí făcéndú jalobă pentru dênsul, aú trámis'o la Vizirul, íntru care cerea ca s'e'lú facă Domnú țérei Muntenescí, și pe dată aducéndu'lú la urdie, 'l-aú îmbrăcatú cu caftanú și 'l-aú făcutú Domnú țérei Muntenescí, rónduindú cu elú pe Mehmetú Pașa, ce fásuse Rumeli-Valesi, cu câtă-va óste turcescă, ca ducéndu'lú în Bucurescí și aședéndu'lú în scaunú, s'e ședă și elú acolo pentru paza lui; pentru că Moskalí se trăsese din Bucurescí, dándu'í tufurile, sángeacul, și cuca, și de chiel-tuléla. Și mergéndú la Bucurescí le-aú eșítú íntru témpinare toți boieríí câți mai rămásese; și íntrándú în curțile Domnescí, și cetíndu-se fermanul, 'l-aú suitú

în scaună, dându straișnică poroncă boierilor ca să se supule întru toate poronciloră Impăratescă și să-lă cunoscă că le este Domnă. Era după ce făcură boierii, și scosese în țară și vr'o două slujbe, erau întorcându-se Rușii de care cum s'au înscințat, și Pașa și Domnul au fugit. Pașa s'au dus peste Dunăre la Ruscucă, era Domnul peste Oltă la Craiova. Era Rușii aședându-se în Bucuresci, au trimis în toate părțile oști de pază.

Impărăția Turcului vedându atâta stricăciune în oști, pe dată și schimbă pe Vizirul, făcându Vizir pe Silihdar-Mehmed-Pașa carele se aședase cu urdiea la Babada; era pe Halil-Pașa 'l-au trimis la Filipopolis. Într-o vreme s'au lovit de bôla cîmii acolo la urdie Belzadé Mihail Racoviță, fiind dragoman la urdie, și murind, 'l-au îngropat cum au putut.

În Țarigrad după ce Impăratul au cercetat pe Neculaci Suțul și pe Grigori Vodă Calimah, și vedându cum că Domnul nu-lă arătă nici la unele vinovat pe Neculaci Suțul, mîniindu-se Impăratul, au poroncit ca să-l tale pre amîndoi. La anul 1770 Augustă în 29, în ziua sfîntei tăieri a sfîntului capă a lui Ión Botezătorul, în zori de zi i-au tăiat pre amîndoi; încă pre Domnul în lăuntru în sarai, era pe Neculaci afară la pîrtă, scoțendu și capul Domnului 'l-au pus la pîrtă, era trupul i 'l-au aruncat în mare, slobođind și pe fratele Domnului și pe fratele lui Neculaci, pe Mihalaki, de la închisore, luându-le și căta-va sîmă de pîngi de ban.

Moskalii într'această iernă se apucase să bată Benderul, și fiind o mulțime de oște turcască într'ensul, n'au putut să-lă îndată, ci după multă întărdiere despre tîmna, pe care 'l-au luat cu asalt și cu mare mîrte de ambe părțile.

S'au ultat să se pomenescă, că pînă a nu veni Moskalii a două ôră la Bender, de căta robie și risipă s'au făcut în bleșii creștin. Că la anul 1769 venind tîmna Moskalii pînă la Bender, și apropiindu-se ierna, s'au întors înapoi. Și Tătarii vedundu că s'au întors Moskalii, pe dată s'au pornit a prăda și a robi, cătu au stricat de istovă marginea despre dîșul, Lăpușna, Orheiul și o bucată din Soroca.

Țice că Tătarii ară fi dus toți robii la Hanul, și că după ce i-au cercetat, și i-au scris la isvod, să se fi aflat ca la șese-spre-șeci-mii de suflete, mari cu mici; și că Hanului de părere de bine îi cânta meterhenăoa, și sosind acolo la Căușeni mazilia Hanului, s'au imprăsciet Tătările care încotro au putut, cătu ampluse lumea de rob; căci în totă ierna aceea au amblat Tătarii prădănd și răsipind marginea aceea, vîndendu robul căte șapte, căte opt lei, de au amplut Țarigradul și totă Anadolul de mulțimea robilor, din cari alții au murit, alții s'au înecat; cei mai mulți s'au turcit. Au răscumpărat și Creștinii pre mulți, pre cei cari nu priimău ca să se turcască.

După ce s'au luat Benderul, fiind că trimisese Turcul corăbi de intrase la Sulina-Boaz, au pus și Moskalii totă chipul de silință de le-au ars corăbiile la Tulce-Calesi, făcendu și ôreș-care navală de au trecut Rușii Dunărea dincolo. Acolo s'au făcut trei corposuri; un corpos au rămas la Tulce de s'au bătut cu Turcii, pînă ce de istovă i-au stricat, și le-au lu-

atū și cetatea cu tôte cele ce au fostū într'ênsa, făcêndū și unū mare omorū în Turci. Êră altū corposū au lovitū la Sakce, care se chiamă și Obluciță; și lovindu-se acolo au făcutū o mare rêsipă în Turci, aprindêndu-le și hambarele și têrgul. Și mai trecêndū și altū corposū de osti rusesci, au rêdicatū totū norodul și 'l-au trecutū în astă parte. Êră cel-altū corposū s'au dusū dreptū asupra urdiei, unde era Vizirul; pe care vêdêndu'î Turcii că mergū asupra Babadagului, pe dată au și rupt'e de fugă; asemenea urmândū și Vizirul lordi. Și le-au rêmăsū pe locū tôtă urdiea, tunurile, corturile, cazanurile, carele și alte calabalcuri, tăindū și creștinii atâtū acolo câtū și la Sakcea, și tôte acestea le-au trecutū Moskalii dincoace de Dunăre. Êră Vizirul fugindū spre Țarigradū cale de trei-șeci cêsuri, Moskalii încă trecêndū în ceea parte, au lăsatū dincôce (în partea turcescă) numai pletrele.

În țera Muntenescă încă au pornitū Moskalii unū corposū ca să mêrgă peste Oltū asupra lui Manoli Vodă ca s'îl prindă; și la douê lecuri călcându'î, nu 'l-au pututū prinde, însă au scăpatū numai cu sufletul în țera Ardealului, perdêndu'și și tufurile, și sangiacul, și totū ce au avutū; și acolo au petrecutū câțava vreme, pênê cândū au începutū a face respundenție cu Mosun-Olu de la Vidinū, de 'l-au datū voie să trecă în țera turcescă.

Pe acea vreme întrândū Mosun-Olu în țera Muntenescă cu o mulțime de ôste turcescă, pe care 'l-au lăsatū Moskalii de au mersū pênê la Giurgiovū, și acolo s'au făcutū o mare bătălie, făcêndū unū mare omorū în Turci, în câtū abia Pașa au scăpatū cu pușini Turci.

Aușindū Împêratul Turcului de câte se întêmplase la urdie, și la Sakce, și la Tulce, fôrte s'au turburatū pe Vizirul, pe care mazilindu'î au făcutū în locul lui Vizirū pe Mehmetū-Pașa Musun-Olu, la anii 1771, care stringêndū oști de agiunsū la Ruscikū, trâmitea de dodăiaș pe Moskalii ce erau în țera Muntenescă; însă biruința au fostū totū a Rușilor, făcêndū mare tăiere în Turci, și au luatū și cetatea Giurgiului de la Turci, rêmăindū tôtă țera Muntenescă în stêpânirea Moskalilor.

În Moldova stêpânia ghenearalul Vorsakovū, rônduindū din boierii pămênteni giudecători și zapei, căroră le plătia și léfă, orônduindū și ce se dee țera pentru mâncarea oștilor Moskicesci, care se plătia cu bani, luândū veniturile vânilor și a ocnei.

Êră Vizirul s'au aședatū cu șederea la o casaba ce se chiamă Șumla. Cândū au fostū la 1772, au venitū veste că arū fi luatū Moskalii totū Crimul de la Turci, și tôte cetățile ce se aflau acolo, care și Tatarii vêdêndū atâta putere a Moskalului, le-au căutatū și lorū a se închina la Moskali, cu mari legături, ca să nu se dee altă dată sub ascultarea Turcului, făcêndu-le și Hanū după plăcerea lorū.

Êră Manoli Vodă mergêndū la Vizirul, i-au datū câți-va bani de cheltuelă, și 'l-au orônduitū ca să mêrgă să ședă la Nicopolū, unde au ședutū pênê la anul 1773 Dechemvrie 30. Êră Moskalii fiindū că se plecase Turcul, au priimitū să facă pace, și au găsitū cu cale de au trâmisi de amêndouê părțile ômenī mari murahazi, să se tâlnescă la Focșeni să vorovescă acolo. Ales'au Rusiea și au trâmisi pre marele Ministru a Rusiei, ghenearalul Orlovū, și pre

Romanțovă care era asupra oștilor, și pre Obrețkovă care fusese solă în Țarigrad; și Pôrta turcescă trămisese două soli: pe Neamțu și pe Prustu, și pe Osman-Efendi care fusese Răiz-Efendi, omul mare a Porții turcesci. Și viind pentru vorba Crimului, nu s'au putut tocmi, și s'au stricat acea adunătură, și îndată s'au dus Orlov înăuntru la Impărătesa. Atuncea rămăind Obrescov, era au mai pusă și ca să vorovască, adunându-se la Bucuresci, trimițându Turcii pe altul, pe Abduraz-Efendi, făcându și hotărîre ca să stee armile, să albă vreme să grălescă. Și grăind atâtea luni, era nu s'au putut tocmi, rămăind erași să se bată, care au și început de la Martă a se bate, trecendu oștea moskicescă Dunărea, cu câți-va generali. S'au făcut multe bătăi în multe locuri și multe pagube și scaderi în oștea turcescă, luându-le mulțime de rob și mulțime de averi de tot chipul, făcendu și mare marte în Turci, care nu se pôte povesti, luându sate întregi din Dobrogea, atât turcesci cât și creștinesci, mergendu oștile tot înaintea, făcendu mare bătăie la cetatea Silistrei, pene au și dobândit-o cu toate a le ei ce avea într'însa, aglunghendu pene la Hagi-Olu-Bazargicu de l-au ars și l-au robit, încercându și de acolo ca și de alurea case întregi de le-au trecut Dunărea dincolo, cu totă averea lor, aglunghendu pene la Varna, și pene la Balcan oștea Moskicescă, făcenduse mare resipă oștii turcesci, fiind bătăile pene la 1773 Decembrie 30, care încă tot nu mai luasă sfârșit fiind că amendou urdiile se află în Dobrogea, însă a Turcilor la Șumla, era a Moskului ajungea pene la Hagi-Bazargicu și pene la Cozlogea.

În Țarigrad încă s'au sfârșit Sultanul Mustafa la 1774 Ghenarie 30, Vineri; și îndată au pusă pe frate-său, pe Abdul-Hamed Sultan.

(Era când au fost de primăveră, Sultanul Hamet era au arătat către toți Impărații cum că are oște cu Moskalul, nepriimind să i dea câte îi cerea Rusia, făcendu mare gătire de oște, stringându peste 300,000 de oște, lăsându toate treburile în mână Vizirului lui Mosun-Olu. Atuncea vedendu Moskali că era se apucă de oște, fiind și Impăratul nou, vedendu și atâtea gătire, s'au grijit și ei după cum sciau, trecendu Dunărea cu totă gătirea cu generalul lor cel mare, graful Romanțov, și cu alții mai mici, amblându toate locurile din Dunăre pene în Karasoi, asteptându să se pornescă oștea turcescă din Șumla, ca să vie asupra lor. Și rânduindu-se Pași în toate părțile cu oști, au început a se lovi oștile; și ori unde s'au lovit, isbânda au fostă a Moskalilor, făcendu Turcilor multă pagubă în toate câte ei aveau, și mare ucidere și robie; și le-au luat toate carele și corturile, și tunurile câte au avut. Acestea vedendu-le Vizirul, erași s'au mai gătiti de resboi, mai stringendu peste 100,000 de oșteni, rânduindu și Pași ca să meargă la Hagi-Olu-Bazargicu ca să se lovească oștile; și erași mare stricăciune și pierdere făcendu Moskali în oștile turcesci, au luat și totă casabaoa, cu toate averile ei, cum și totă tacămul oștirii cu totă zahereoa ce avea. Nelăsându-se Turcii cu atâtea, s'au mai gătiti de oști, și stringendu peste 80,000 de oșteni, au rându pe Reiz-Efendi, căruia îi dădea Abdu-Razaki, și pe Enicer-Agasi, cu toate ortalele și cu câți-va Pași, de au eșit înaintea Moskalilor la o cetate ce se cheamă Kozlog; și cu toate că aveau și Franțuzi la tunuri, s'au dat o mare bătăie, în cât se întunecase lumea, în-

să biruința au fostu a Moskalilor, făcendū o mare mórte în Turci, în câtu Turci au fugitū înapoi, cei ce au mai scăpatū, la meterezurile Vizirului, cari erau aprópe de Șumla; și mergea încetū după dênșii și óstea Moskicéscă. Înse partea turcéscă cea de strînsură de la Anadolū, întorcendū-se la urdiea Vizirului, au începutū a găsi pricinī lui Abdu-Razaki, cum că elū arū fi fostū pricina de i-au stricatū Moskali; și vrëndū ca sē-lū omóre, 'l-au ascunsū Vizirul. Érá zorbalele au începutū a prăda în urdie, pentru că mai toți, împreună cu Vizirul, fugise și se închisese în Șumla; răpindū tóte averile celorlū mari de prin corturi, și ámplendū-se de averi zorbalele s'au împrăștiétū care încotro au pututū. Érá Moskali privindū-le aceste, se bucurau; și îndată incungiurandū Șumla, îi strimtoeau ca sē iscălescă tóte ponturile păcii, căci de nu le vorū iscăli, arđendū-le tóte cu focū, pe toți îi va robi. Vizirul au poștitū pe Feldmarșalul Romanțovū, și iscălindū, elū și tóte ortalele, tóte articulele păcii, ca sē'i dee păsuélă câte-va țile sē trămită și la Țarigradū, ca sē le iscălescă și totū Divanul Impărătescū și însuși Impăratul Sultanū Hamidū; și dāndū'i vadéoa cerșută, au trāmisū pre Enicerū-Efendi și pre Ciauslarū-Emeni cu mare grabă; cari agiungendū la Țarigradū, și dāndū și scrisorile Vizirului, le-au priimitū Impăratul și le-au iscălitū cu toți și pe dată i-au și pornitū înapoi. Și sosindū și dāndū-le în mână Vizirului, au închiefatū pace la 1774 Iulie 17, îndatorindū-se ca sē păzescă tóte ponturile păcii. Și dāruindū Moskali viéta Vizirului și a óștenilor ce se aflau cu elū în Șumla, i-au slobođitū, făcendū soldații cu săbiile lorū ca o pórtă prin care au trecutū sângécul și cu tóte ortalele, și însuși Vizirul. Și mergendū Vizirul două conace în josū, de voie rea bolnāvindū-se, și mai mergendū și alte două așa bolnavū, sosindū la Barnabatū la 25 Iulie, au muritū la două césuri din ți, și pe dată cu mare olacū rápeđindū, au datū de scire Impărăției, pentru care nu putem scrie câtă părere de rău au avutū.» ¹⁾

Pēne aicea am însemnatū aceste câte aréta, care și noi multe cu ochiū nu le-amū vėđutū, déră după auđul unora și altora, cari cei mai mulți asemēnau că le-au vėđutū și cu ochiū lorū, potū sē fie și auđitū o sémă; care credū că mai multe de la ei n'orū fi pusū; lipsă póte că sē fie lāsātū cu scrisū, ca sē fie scrisū mai giosū de câtū s'au întēplatū, érá nu mai multū. Căci puțință de a le scrie tóte nu era, că nu putea ca sē agiungă hārtiea nici vremea, ca sē le scrie cine-va; numai sē credeți că mai multū au stātutū de câtū s'au scrisū, póte și îndecitū. La care ne rugāmū cu mare rugāminte celora ce suntū învățați și sciū cum le vorū tocni după rōnduélă lorū, și celora cari le-au vėđutū cu ochiū lorū, sē pue silință ca sē le tocmeścă tóte, avēndū vreme ca sē le și prefacă mai cu bună orōnduélă și scrisóre de câtū a noastră. Care socotimū că vre o sémă s'orū găsi și dintr'acestea a noastre de vorū prinde locū. Ce orī în povestele Domnilorū ce au trecutū, sēu într'a ostirilorū, sēu în slovele scrisului nostru, veți găsi greșeli, sē ne dați iertăciune și

¹⁾ Períodul cuprinsū în parentese nu se află în originalul lui Enaki Kogălniceanu, carele fiindū în Constantinopolū au scrisū numai întēplările pēne la 30 Ianuarie 1774. Acestū períodū este adăogitū de unū copistū mai noū de și totū contimpuranū. — Red.

să le tocmiți, fiindu că noi numaî pentru nume ne-am silitu, și pentru mergerea Domnilorū unul după altul cum au petrecutu!

Aicea vroimū să arătămū pentru mare și multă scădere ce au cursū nēmuli creștinescū în Țarigadū, alesū celorū ce se rēzemaū în domniile țērilor Moldovei și a țērii Romānesci, care aceste țēri le eraū tōtă chivernisēla și agonisirea. Și fiindu că din pricina oștirilorū ce au ținutu peste cincī ani, numaî pēnē la 1773 Dechemvrie 30, care s'au scrisū, au fostū rēmasū la mare scăpăclune atātū Domniū mazili, cātū și Beizadelele, și Capi-kihalele, și alți boierī mulți și de cinste, care nu putemū ca să le arătămū numele și boierile lorū, căci nu se cade. Eră o sēmă de slugi a lorū, omenī din țēra Romānescă, vēdēndū în cāte se află stēpāniū lorū, trāgēndū și ei ore care lipsă din cele ce le trebuia, că pe semne nu le agiungea atātū din rōndul māncatului cātū și din rōndul purtatului, fiindu-le și cāile inchise, neputēndū ca să se ducă de la locurile acestea, trāgeaū și ei mare lipsă la tōte cu stēpāniū lorū; pēnē rēmāsese de luase și multū obrazū, de făceaū ce le era voia, grāindū și cātū le venea la gură, dicēndū că cu acestea își rēciorescū ānimile. Și lūngă alte multe ce le hāiaū, au inceputū a le face și stihuri īnscrisū, cu care îi hulescū, fiindu că s'au scăpatū din mila acelorū țēri īnfrumusețate; carele vēdēndu-le și noi aceste, le amū īnsemnatū după scrisorile lorū, arētāndu le īntr'acestū chipū :

Istorie ce au scosū Domnilorū și boierilorū.

Oh! lume īnșelātore,
De'mpērași īnvrajbitore;
Cum era de dulce mērea,
Acum este-amară fierea.
Și cu tōte 'mpodobitā,
Acum te-arēși pēa urtā,
Indestulat' estī de tōte,
Și Domniū n'avurā parte!
Că de ce nu s'au temutū,
Accea acum le-au sositū.
Că dēmēntul boierilorū
Este ca val de capul lorū;
Că dintr'īnșiī suntū peritū,
Cu sērācie 'mpodobitū.
Și de necazū și de sudorū
Is bolnavī pe ȳi de cincī ori.
Numaî le e pe dreptate
Să le pat'aceste tōtē.
Nu'ī cu cale să grāimū,
Ca să nu'ī mai pedepsimū;

Să scrimă totu de Domnie,
 C'au rămasu la grea urgie.
 Din Bezedele cum vëdă eă,
 Oră se rămăle 'n halul meă.
 Măcaru că eă suntă o slugă,
 Slujescă, mănăncă, pună în pungă;
 Ei fiindă deprinși la bine,
 A se le cadă rușine;
 Cândă n'oră avea omă se'i slujescă,
 Atunci o se se pedepsescă,
 Că n'oră putea se ea slugă,
 C'apoi pânea n'a s'agiungă.
 Ceste tôte-oră se se facă,
 Ceva vreme se mai trecă.
 Cheltueala aă sfârșită,
 C'au fostă bană de fumărită;
 Blestemul celoră sërăce
 Nu le va fi loră în pace.
 Ce și casa celui ce-o-are
 A se rămăle la vëndare.
 De cândă s'au deschisă oștile
 Ei 'și aă perdută minșile.
 Totă umblândă din casă 'n casă,
 Cu inima friptă, arsă,
 Și se afe pentru pace,
 Ca döră Moldova s'a 'ntörce!
 Cum s'arătă, nu se 'ntörce,
 Pe cum vëdă d'aice 'n cöce,
 Ei voră se se 'nglendisescă,
 Ca se nu se 'nnebunescă;
 Și toți de o vorbă se fie,
 Pe datornici se'i mîngăie,
 Fiindă că strigă 'n gura mare,
 Că'i voră pune la 'nchisöre.
 Și de voă rea ce aă
 Slugile odihnă n'au.
 Numai avemă sënëatate
 De le putemă răbda tôte.
 Stăpânii lastă se grăiescă,
 Ca se se mai răcorescă,
 Că aă inima amară;
 Cândă, Moldovo bună țără,
 Stată la tine de gândescă,
 Inimile li se topescă
 De zefchiuri ce aă făcută,

Primblându-se pe la Prut,ă,
 Cu butca cu patru cai,
 Făcându zefchiă ca nisce crai.
 Lăutaril le cântă,
 Grija țerei nu purtaă!
 Dumneșeu așa vechându,
 Îi lăsa în vech plângându;
 Plângându'și păcatele,
 Ca se'și scie faptele.
 Faptele ce 'n țeră au făcută
 Acum tôte loră au sosită;
 Că zefchiurile ce-au trasă,
 Acum le vearsă pe nasă.
 N'oră sfârși inima rea,
 Câte țile voră avea.
 Unde-aminte își aduce,
 Pânea nu pôte s'o mănânce;
 Căși ômenă aude trecându,
 Totă călărași îi pare 'n gôndă,
 Și se scôlă de la'masă,
 Cu inima friptă, arșă,
 Și totă stă de se gôndesce,
 Și din gur'ășa grăsesce:
 «Moldova că ne-au lipsită,
 «Mai bine amă fi murită;
 «Să nu mai trăimă c'ocară,
 «Mai multă cu inim'amară!
 «De pe-acum începe lume
 «A nu căuta la nume.
 «Pe care n'aveamă prepusă,
 «Acum s'au nălțată mai susă.
 »Îi dămă bună diminēja,
 «Elă nu vra să ne mai vechă!
 «Aste nu-s'nimica frate,
 «Oră să vie rele fôrte;
 «C'o să mergemă la bărblerie,
 «Să ne radă pe datorie.
 «Și voră să ne amărăscă
 «Pentru țera Românescă;
 «Bătându cu cuvintele:
 «Ce amă făcută pungele?
 «Dără noi ce răspunsă să dămă,
 «Ca să nu ne rușinămă?
 «C'au fostă pungi pe nedreptate;
 «Și n'amă avută d'ele parte.

«El însă totu n'oră să credă,
 «Dicându că le-avemă în ladă,
 «Și le ținemă totu ascunse,
 «Pin ghevghiruri suntă supuse.
 «Și nu știu că în s'enduce,
 «N'aū șorecîl ce s'apuce.»
 Să venimă d'ér' la cercetare,
 La cea de pe urmă stare,
 Că boțerul de divană
 A s'agiungă baccevană,
 Și să strige pe socacū,
 Vândendū totū prăji și spānacū.
 Acēsta de nu le vine,
 Și vorū să trălescă bine,
 Apuce-s' de băcălie,
 Că'i mai mare boțerie.
 Acēsta de nu le place,
 Pe hamaltū vēdă ce face,
 Că cātū îi dīoa de mare,
 Cară lemne în spinare.
 Suntă ș'alte mansupuri multe.
 De nu potū s'ēmī vie a-minte,
 Nicī totū să le povestescū,
 Că mă temū să nu răcescū !

Și s'ad sfērșittū halturile Muntenilorū pēnē aice,

Aice ne vine rōndul s'arētāmū și pentru căți Patriarșī a Tarigradulū scimū :
 Paisie celū bētrānū care aū fostū în trei rōnduri.
 Chirilū celū spānū care 'l-aū surgunitū la Sina-orus.
 Serafimū care 'l-aū trāmisū la Sfānta-Agura, și pe urmă aū fugitū érā, la
 corābiile Moskalilorū pe mare.
 Ionikie Caragiā, care 'l-aū trāmisū la Halchinis.
 Calinicū care 'l-aū surgunitū la Zagura.
 Samoilū ce'i dīcū Hangirli, érā la Sfānta-Agura, și 'l-aū adusū.
 Meletie, 'l-aū trāmisū la Tenedos.
 Teodosie, 'l-aū trāmisū érā la Halchinis.
 Érā Samoilū 'l-aū făcutū Patriarhū, alū doilea, pe vremea ce ținea oștile la
 létū 1773 Noemvrie în 15.

În zilele acestui Impăratu turcesc, Sultân Mustafa, în Țarigrad, în totă Impărăția lui, multe semne dumnezeesci s'aû arătat. Ântăiași dată aû de-tunat un galion mare Impărătesc, acolo unde ședea legat la Tarsana, și aprindându-se de ardea cu mare pară, care tăindu'î legăturile âmbra pe mare și ardea cu mare pară, care n'aû fost cu puțință s'îl stingă.

În câte-va rînduri aû perit sôrele, de aû zăbovit multă vreme, pînă s'aû ivit érá.

În multe rînduri s'aû făcut cutremur, care în două rînduri aû fost mare de aû cădutu multe ziduri și geamii, cădendu și geamia care îi dicu Sultan-Mehmedu, isvorindu dintr'unu colțu și sânge prea multu din pământu, care 'l-aû vădutu lumea.

O stea cu códă s'aû arătat pe ceru, de aû ținutu multe nopți.

O mare lumină érá s'aû arătat pe ceru, în câte-va nopți, spre vîntul celu din susu; și altu semn ca o cruce în ceru s'aû arătat de-asupra sfîntei Sofii.

La o minaré a unei geamii, în mijlocul alemului, s'aû arătat o cruce de aû vădut-o lumea.

Unu galionu, fiindu lîngă Gumrucu, în mijlocul mării, s'aû aprinsu, și arđendu'î legăturile, aû purcesu pe apă, dăndu peste alte cincî corăbiî, și s'aû aprinsu și acelea; și de acolo mergendu cale de două mile aû mersu la sâraiul Impărătesc de la Anală-Cavaki, și 'l-aû ars.

În ziua ce s'aû întorsu corăbiile turcesci de la Marea-Albă, câte rămăsese de nu le aû fostu ars Moskali, cându intrau, unu mare focu s'aû făcutu sărindu cale de o milă de locu, și s'aû aprinsu două chioșcuri împărătesci de aû ars, neputendu-le stinge, adecă Iali-Chioșcu, și Săpecetlirü-Chioșcu, și altele multe.

SFÎRȘITUL LÉTOPISEȚULUI LUI ENAKI KOGĂLNICEANU.

*Stihurț asupra Domnului Grigorie Ghica Voevodă ală țerei
Moldovei.*

de

Enaki Kogălniceanu*)

Vrîndu s'arătă și să vorbescă
De mirare mă ulmescă,
Așu grăi, nu mă pricepu,
Nu știu de unde s'ncepu;
Să facu o jalnică vorbă
Pentru Domnul Ghica Vodă,
Celă puternicū și vestitū
La ce sfârșitū au venitū!
O limbă ritoricescă
Artă trebui să vorbescă,
Și să spuie acea 'ntâmplare
Jalnică și de mirare,
Care s'au cunoscutū forte
În halul lumel deșerte,
Cum că n'are nici unū bine
Lumea statornicū în sinc.
Să cugete ori ce omū
Întâmplarea-acestuī Domnū,
Ca să vedă altă stare
A sea primejdie mare.
Fiindū plinū de bucurie,
Luândū a treea Domnie,
Câtū în vîleșă au trăitū,
Cu mari nădejdi au domnitū.
Der'acele nădejdi multe
Nu putea ca să'î agfute,
Nici să puie în lucrare
Cugetul Măriei Sèle,
Nici puteau ca să'î păzescă
De urgiea-împărătescă.
Deci fōră veste îi fusă,
Acea primejdie-ascunsă,

*) Inedită.

Primejdie grea de mörte
 Care au sčvčrsitt tóte!
 S'au vestitt în țera tótă
 Cum că vine de la Pórtă
 Unu Capegiu rōnduitu,
 Si conacul i-au gătitu.
 Déră nimeni nu scia
 Cu ce chipu și trebī venea;
 Numai Vod'au đistū că scie
 Arčtāndu în Spătārie,
 Fiindū boferimea tótă
 Și obicnuita glótă.
 Cu șese đile'nainte
 Vod'au đistū aste cuvinte:
 «Acestū Capegiu ce vine
 «Este prietenū cu mine,
 «Și'l trāmisū ca sč vestescă
 «O poroncă 'mpčrātescă.
 «Sč nu gāndiți de rėsboi,
 «Aice dóră la noi;
 «Ci-aduce fermanū de pace
 «Dupč cum scire ne face.»
 O! ce urittū prieteșugū.
 L'altū sčū grósnicū vicleșugū!
 O! ce veste-așa tăcută
 Numai de dčnsul sciută!
 Érá cândū s'au auđittū
 Că la Șanta*) au sositū,
 I s'au trāmisū înainte
 Alaiū și dobe cu cinste,
 Ca sč'i facă 'ntčmpinare
 Fiindū beftū și agă mare,
 Și cu pompă sč'lū priimescă
 Ca p'o slugă 'mpčrātescă.
 Mergčndū cu-alū sčū argalictū
 La casele de bellictū,
 Pēnč nu intră 'n orașū,
 Acestū sprintenū ucigașū,
 Érá déca au sositū
 Ce vicleșugū au gāsittū!
 Au đistū că'i bolnavū de mörte,

*) Puntū pe calea veche a Țarigradului, adevă pe la Bordea, o oră departe de Iași. În timpul Domnilorū fanarioi, acolo mergea alaiul din Iași spre întčmpinarea pașilor.

Aŭ cerutŭ doftorŭ sŕ'lu cate,
 Trămișendŭ lui Vodă scire
 Fiindŭ slăbitŭ peste fire,
 Și vrëndŭ a merge la curte
 Avëndŭ sŕ'i grălască multe,
 Și fermanurŭ sŕ'i aréte ;
 Trebi marŭ și lucrurŭ înalte,
 Dér'nu pôte pentru bôlă
 Căci din patŭ nu se mai scôlă.
 Vod'aușindŭ aŭ creșutŭ,
 Ca cum arŭ fi fostŭ vŕșutŭ,
 Și ne-avëndŭ nici unŭ prepusŭ :
 I-aŭ trămisŭ acestŭ răspunsŭ :
 «Se nu facă ostenélă,
 «Fiindŭ supăratŭ de bôlă ;
 «Că merge Măriea Sa
 «Acolo la gazda sa.»
 Cu nădejde 'lŭ amăgise
 Pentru boțerŭ ce fugise
 Sŕe facă cu turcul sfatŭ
 Ca sŕe le vie de hacŭ.
 De arŭ fi spusŭ dreptŭ Fotaki
 Precum aŭ spusŭ Gavrilaki,
 Totŭ arŭ fi pututŭ prepune
 Acea-ascunsă slăbicŭne,
 Dér' ce sŕe șicemŭ mai multŭ ?
 Césul morșei n'aŭ sciutŭ !
 De Duminecă'n de séră ;
 O ce césŭ și și amară !
 Aŭ poroncŭtŭ se gătésă
 Carêta sa cea Domnésă,
 Ca cum arŭ merge la primblare
 Veselŭ și cu alinare.
 Adese-orŭ întreba :
 «Nu i-aŭ mai trasŭ carêță ?
 «Diceșŭ de grabă s'o tragă
 «Ca vremea sŕe nu se trecă.»
 Și îndată purcegëndŭ,
 A rămasŭ Dómna plângëndŭ,
 Că îi șise sŕe nu mérgă,
 Pênă nu va cerceta, sŕe védă
 Acelŭ turcŭ așa cumplitŭ :
 Cu ce poronc'aŭ venitŭ ?
 Ci elŭ nu aŭ ascultatŭ
 Acestŭ folositorŭ sfatŭ.

Țr' cândü vrola sê purcégă
 Tufecci-Başa 'lă întreabă:
 «Afendi-mu artă fi bine
 «Sê mai iaă ômenî cu mine,
 «Măcarü ceva tufecciî
 «Că mergü numaî duoî copil
 «Şi vre-o trel boîerănaşî,
 «Ş'alü doilea cămărăşü.»
 Vod'auđindü aă răspunsü:
 «Nu trebuîe; suntü de-ajunsü.»
 Ş'asa la vreme de nôpte
 Purcede acum spre mörte
 Förä de calaballcü,
 La casele de bellicü.
 Bostangii se gătise
 Precum li se poroncise;
 Şi i-aă eşitü înainte
 De 'l-aă tēmpinatü cu cinste.
 Şi suindu-se pe scară
 Ilü şinea de subşioră.
 Dupē ce s'aă suitü susü,
 Şi la Capegiü 'l-aă duşü,
 'L-aă prilmitü cu bucurie,
 Arētândü prietenie,
 Țicēndü: «bine-ăî venitü
 «Alü meî prietenü doritü.»
 Avea chîşful bucuroşü
 Pentru-alü sēî doritü folosü.
 Că prinsü 'l-aă vēđutü
 In mânele sēle căđutü!
 Şi aşa 'l-aă amăgitü
 Precum n'aă năđajduitü!
 Pe copil cu tufecciî,
 I-aă chiămatü la cafegî,
 Adică ca sē'î cinstēscă
 Cu rōnduîala turcēscă,
 Cu clubuce, cu cafele,
 Să nu stee la perdele;
 Că de vorü aăđi strigare,
 Ei vorü face tulburare.
 Unî Turci staă pe la uşî,
 Unî prin cămērî ascurşî
 P'unde le-era poroncişî,
 De cu vreme rōnduişî;
 S'atuncea intrândü în casă,

Acei ce se înarmasă,
 Si ușile deschidându,
 Ați ședut cu toții rîndu.
 Vădîndu Vodă acea 'ntîmplare,
 'L-au coprinsu mare sudore;
 O sudore grea de mörte,
 Care le-au sêvîșitü tôte;
 Si cum că-a scăpa nu pöte
 Că sfîșitul este-aprópe.
 Decî făcîndü puțină vorbă
 Capigiul către Vodă,
 Ce 'l-au ăisö, ce 'l-au muștra'ü,
 Nu știu, nu m'amü întîmplatü
 Acolo unde vorbla.
 Ați cerutü tabacü sê bea.
 Tabacherea 'l-au deschisü,
 Si către Vod'au întinsü;
 Êr' Vodă cîndü s'au plecatü
 Adecă sê bea tabacü,
 Ați făcutü semnü capigiul către hasnatarul
 Ca sê'lü lovîscă cu hangîarul.
 Si îl lovîră în spate
 Care'l da rană de mörte.
 Atuncea Vodă cădîndü
 Cu spatele la pămîntü :
 «*Amanü Efendi!*» au strigatü,
 «Fie'ți milă și pîcatü;
 «Fie'ți milă, nu mî pîrde,
 «Că nu amü nici o nădejde;
 «Si de poî, cîvernîsesce,
 «Cu chipü de mî mazîlesce
 «Ca sê scapü și de urgie;
 «Nu'mî lăsa curtea pustie!»
 Cine voia sê'lü asculte,
 Ca sê vie sê'lü ajute?
 Unü turcü de gâtü îl strînge,
 Amarnicü îl strepunge,
 Sê nu mai pötă striga
 Sê a sê mai văita!
 Bostangi-bașa-au răspunsü
 După semnul ce 'l-au spusü,
 Ascultîndü cu luare-aminte
 Din vorbe și din cuvinte,
 Spre a ađi vr'unü glasü
 Sê'lü găsească fôră ceasü.

Și ați și simțită
 Unu glasu de totu amorțită,
 A lui Vodă cându striga
 Si cu Turcii să lupta,
 Fôrte amară se văita,
 Pên'ău spartă și ferestra,
 Ca să iese și să scape
 De acea cumplită mörte;
 In zadară, fôră folostă,
 'L-ău oboritu de totu glosu !
 S'alergându se între 'n casă ;
 Cel de la ușă, nu'l lasă ;
 Deci voindă ca să se 'ntorcă,
 Nesciindă ce se mai facă,
 Êr' bostangiul celă-altă
 Ce sta de față armată,
 Năvăli ca nisce fără
 Si 'n cușite îl luară !
 Ellă de durere, de frică,
 Se muncesce și s'aruncă,
 Si să bate ca unu pesce,
 In sânge se tăvălesce !
 Êr' trupul celă multă muncită,
 Si de cușite rănită,
 'L-ău dată p'o ferestră 'n josă
 Spre grădina cea din dosă !
 Si bostangii săpară,
 Si acolo 'lă îngropară !
 Din averile lui tôte,
 Neavându la a sa mörte
 Macară patru coșă de pânză
 Ca pe dânsul s'o întindă.
 Êr' capul într'o cutie
 'L-ău trâmistă la 'mpărăție.
 Precum și averile lui tôte
 Le-ău făcută peșcheșă la Pörtă !
 Si așa s'ău sêvêrșită
 Grigore Ghica celă vestită,
 Care multă s'ău minunată
 De mörtea ce s'ău tēplată.
 Rămâne să ne rugămă,
 Ca să'lă erte Dumneșetă ;
 Să'l fie duhul în fericire :
 Vecinica lui pomenire !

STIHURI

asupra peirei lui *Manolaki Bogdan* vel Vornicu, și a lui *Ión Cusa* biv vel Spătaru, cari cu urgie împărătească și de sabia domnească s'au săvârșit în domnia Măriei Séle Constantină Dimitru Moruz V.V. în anul 1778 Augustă 18,

de

ENAKI KOGĂLNICEANU^{*)}.

O! ce grósnică 'ntemplare,
O! ce primejdie mare,
O! ce cumplită cădere,
O! spăimântată gândire,
La mic, cum și la cel mari,
La slab, cum și la cel tari,
La sărac și la bogat,
Și la toți cei-lalți!
În oraș și la polată,
Cum și la obscea totă!
În norod și ce spăimântare,
Si în boier grijă mare!
Ascultați, să auziți;
Ceea ce n'ați vădutu priviți.
Ce multă îi vrednic de plânsu,
A pisme cel pre ascunși!
O ce jale, ce 'ntristare!
O ce plânsu, cu suspinare!
Istoria este lungă;
Era mintea 'm-este scurtă.
Ce pe cât mă voiți pricepe
A o scrie voiți începe,
Și voiți face arătare,
De această întemplare.
Arătare voiți să facu,

^{*)}. Inedită.

Măcar nu fie pe placă,
 Căci a o lăsa, să tacă,
 Fără de minte mă facă,
 Și m'arătă nepricepută
 La lucrul ce-amă începută.
 Decî numai de cât începă,
 Dicîndu pre câtă mă pricepută.
 Intr'acestă vecă de acumă,
 Trăindă astăzi, ce vedumă?
 Vedumă ceea ce n'amă vedută,
 Ca ună visă de necredută!
 Intr'o și grea turburare
 In curte cu spăimîntare :
 Aducere a o sémă
 Din boieră ca să dea sémă
 De estalele ce au scrisă,
 Care Domniea le-au prinsă
 Cu pîrî, făr' de socotélă,
 Care-au eşită în ivélă ;
 De Dărmănescul fu scrise
 Și'n Benderă pe-ascunsă trimise
 Cu o slugă ticăită.
 Și sluga neplăcută,
 Lăsându-le prin glămi
 La agi și la mulțime,
 Cum și prin cafenele,
 Unde'stă musafirele,
 Ca turcii să le găsească,
 Jaloba să se vedască,
 La pași și la saraskeri,
 Și la askerul din Benderă.
 Darmanescu'î fără minte,
 Arătându jalobe multe ;
 Avut'ă în acestă sfat
 Pe Cuza celă destremat,
 Cu carele s'au unită
 Și pre mulți i-au amăgită,
 Trăgându-î în acelă sfat
 Prin glurămîntă ce le-au dată,
 Să fie toți într'ună cuvîntă
 La lucrul ce-au începută.
 Logofătul Bălănescul
 Fu glurată de Dărmănescul,
 Precum și Canta Spatarul
 Și Romano Caminarul,

Țăă dintr'aceste-estale
 Ce s'au trâmistă Țor'de cale,
 Fu prepusă pe Dărmănescul,
 Pe Cuza, pe Bălănescul,
 Cum și pe Canta Spatarul
 Și Romano Căminarul,
 Dintru a Ghicăi Domnie,
 C'au umblat cu viclenie,
 Cu fuga loră la Hotină
 Părtindă pe Ghica de haină.
 Decă numai de cătă Domnie
 Fu aprinsă de mânia,
 Și răpeși 'n Dărmănescă
 Totă aleși omeni domnescă,
 Cum și la cel de mai susă
 Pomeniși l'acestă prepusă;
 I au adusă pre toți în curte
 Fără vorbe seă cuvinte;
 I-au pusă pre toți în popră,ă,
 Prin beciuri, ru la ivăă.
 Nu i-au scosă la arătare
 Păen' n'a face cercetare.
 Ce bătăndă pre Dărmănescul,
 Arătăndă pre Bălănescul
 Mărturisi căă vicleană,
 Arătăndă și pre Bogdană,
 Și pre toți pre cel închiși,
 Că suntă cu Bogdană agăunși;
 Incă și pre Căminarul
 Și pre Canta biv Spatarul.
 Dăer' Romano luăndă scire,
 Ca se scape de peire.
 Trecu cordonul nemăescă
 Lăsăndă locul creștinescă,
 Și țera cea de moșie,
 Ca se scape de urgie.
 Țăă veă vedea cum va scăpa,
 Și la ce sfârșit se va afla!
 Țăer' celă mai mare vicleană
 Este Vornicul Bogdană.
 Decă veni Bogdană la curte,
 Arătăndă și nazuri multe,
 Și se arăta voiosă
 Și la vorbă mîngăiosă,
 Vorbindă cu fiesce-care,

Cu unŭ chlefŭ ŝi c'o primblare,
 Vrëndŭ sŕe fie-acoperitŭ
 La ceea ce era vŕeditŭ.
 Căci ŝi singurŭ cunoscuse
 Dŕ' grea pază ce vŕduse,
 Căci d'aceea-'lŭ păzeau fŕorte
 In totŭ césul ŝi ŝi nópte.
 Bogdanŭ celŭ 'naltŭ, întristatŭ.
 Dis'aŭ ŝi le-aŭ arŕtatŭ,
 Ca taŭna sŕe o păzescă,
 Êr' ei sŕe se odihnescă;
 Taŭna sŕe fie păzită!
 Êr' treba este gătită!
 «Lăsaŭ tŕote-asupra mea,
 «Și eu voiŭ lucra ce-oitŭ vrea.
 «Acum cine ŝi prin cine,
 «Le voiŭ lucra tŕote bine!
 «Vedŕe-veŝi cum amŭ lucrătŭ.
 «Și la ce sfŕșitŭ aŭ datŭ?»
 Avut'aŭ minte înaltă;
 Vrea sŕe rŕsbată la Pŕtă,
 Ca stăpânŭ mare sŕe fie,
 In Patrie cu Domnie.
 Și îi gŭra cu tărie,
 Cu isvodŭ de boŕerie.
 Afă Vornicul Bogdanŭ
 Pre Efendi Șulimanŭ;
 Scris'aŭ arzŭ cu pŕă mare,
 Arŕtândŭ jalobă tare
 Pentr'o sémă de boŕei:
 Sŕe dea scire la Benderŭ,
 Că la trecuta oŝtire
 Ei aduseră peire
 In tŕtă-armiea turcescă
 Cu a lorŭ fire tirănescă;
 Precum ŝi'n anul trecutŭ,
 Ei pe Ghic'aŭ sfătuitŭ
 Ca elŭ sŕe se hainescă,
 La Moskalŭ sŕe prilejescă,
 Ca ei sŕe hălăduiescă
 De uigiea 'mpŕătescă.
 Acestia'sŭ viclenŭ împŕăției
 Ce petrecŭ in sumeŝie;
 Cariŭ suntă de toŝi vŕduŝi,
 Că de Beŭl suntŭ cinstiŝi;

Că după a loră rea fire
 Votă face țerei peire.
 Căci dorescū de megieși
 Și'i postescū să vie 'n leși;
 Să fie Porți în scire,
 Că ducū țera spre peire.
 Ca să nu o prăpădescă,
 Elū pre nume-îi arătă,
 Să fie sciunți la Pōrtă:
 Logofătul Iōnū Canta,
 Ca elū ântăitū sē'și lee plata;
 Cum și pe Logofătul Razu
 Nu'lū trecea nescrisū cu arzu;
 Și pre Vel Armașul Balșiu
 Îlū făcu sciutū la Pașă.
 Acestiași câte trei uniți
 Și de lucrul noū gătīți.
 Er' acestū arzū ce-aū făcutū
 Luī Sulimanū nu i-aū plăcutū.
 'L-aū tămisū eră la sine,
 Arătândū că nu't scrisū bine;
 Ca de isnovă sē'lū facă,
 Sē'lū scie și sē'lū prefacă,
 După cum singurū 'l-aū dresū,
 Atunce cândū i 'l-aū trāmesū,
 Mai cu-asupră, de măsură,
 Dreptū de Sulimanū cu pīră.
 Atăta 'l-aū fostū trasū Bogdanū
 Pe Efendi Sulimanū,
 După cum elū aū postittū,
 Turcesce pe arāpie,
 Ca unū tălnuitū sē fie.
 Și cu bună socotélă,
 Sē nu lēsă la ivélă!
 Bogdanū și și nōpte'i pasce,
 Și ascéptă ce va nasce!
 Dér' aceea ce-aū nāscutū
 Bogdanū nu aū cunoscutū!
 Tārđiū Bogdanū aū vēđutū,
 Greșéla ce aū făcutū,
 Nu c'aū scrisū luī Sulimanū
 Acelū cu minte Bogdanū,
 Ci cum de-aū trasū l'acelū sfântū
 Pre Dărmānescul celū blāstematū!
 Căci era de multū sciutū

Că'i din fire abătută.
 Cine scia de Bogdană
 Său ce dregea Sulimană?
 Era acele estale,
 Fu trimise făr'de cale.
 Și nu scia nici Bogdană,
 Nici Efendi Sulimană.
 Ce de-o dată se vădu,
 Că Bogdană tare cădu;
 Cândă nu avea nici-ună gîndă,
 Le vădu toate pe rîndă,
 Inșirate ca pe-o ață,
 Le vădu toate pe față.
 Cunoscîndă a sa peire,
 Ș'a vieții s'evîrșire,
 Cu-adîncă elă suspina,
 Norocul își blestema!
 Chibzuindă acestă amară
 Vede pre Bașu-Gîohodaru,
 Care stîndă d'înainte
 Îi dîce-aceste cuvinte:
 «Poroncă'i Măriei Săle
 «Ca să fii la înșisore!»
 Luîndu'lu de subțioră
 Îl scoborîră pe scară.
 Din Vornicia cea mare
 Se vădu la închisore,
 Intr'ună beciă întunecosă,
 Tocmai la curtea din dosă,
 Pe o saltea la pămîntă,
 Unde nu'î trecea nici vîntă.
 La vreme de nădușelă,
 Cu pripă, cu ferbințelă;
 În vreme de veră,
 Ardîndă ca 'ntr'o pară;
 În luna lui Iulie,
 În locă de bucurie,
 Sta gătîtă de mîrte
 Care nu'î departe.
 Săraca glupănesă,
 Ori cîtă plînge a-casă;
 Ori cîtă se bocesce,
 Și se necăjesce,
 Mîngîiere n'are
 Credă cîtă mi se pare:

Căci este străină.
 Nu'î dintr'a sa vină.
 Și unde s'alerge,
 Și cui să se plece ?
 Săraci cuconași,
 Miciî nastorași !
 Da o fetișoră
 Cea mai mărișoră !
 Stați cu toții rîndu ;
 Vădă malca plîngîndu,
 Incepă ș'eî cu toții
 Să plîngă și morții,
 Cătu și piétra sécă
 E să se desfacă,
 Să facă huetă mare
 Cu a sa despicare,
 Și huete multe
 Să se-audă 'n curte.
 Ca Dómna s'auă,
 Și să se pătrundă,
 Ca de-o jale mare,
 De grea întristare ;
 La Vodă s'alerge,
 Să'lă rîge cu lege,
 Cu legea firéscă
 Cu cea creștinéscă,
 Pe Bogdanu să'lă scótă,
 Pentru glóta tótă,
 Pentru glupănésă,
 Să nu rămăie 'n casă,
 Lumea să petrécă
 Văduvă, săracă,
 În straie cernite,
 În lacrimi ferbinte,
 În plînsu necontenitú,
 În somnă neadormitú,
 În multă plînsóre
 De grea întristare,
 În grea sărăcie,
 De grea văduvie !
 Êr' Bogdanu stăndu la 'nchisóre
 Cuprinsu de o griă mare,
 Asceptăndu din césu în césu
 Sflrșitul celú cu necazú,
 Căci Spatarul Caradja

Adestă la dânsul mergea,
 Însă cu ȝisa Domnăscă,
 Ca elă sē mărturisăcă
 De acele pîrîturî,
 Cu-a lui amestecăturî,
 Ingrozindu'lu totă cu môrte,
 Ca sē le arête tôte.
 Socoti însuși Bogdană
 Că'i cunoscută de vicleană,
 Și nu'i de tăgăduită,
 Că este lucrul vedită !
 Arêtă că'i vinovată
 Prin arzul care aă dată
 La Efendi Sulimană,
 Avëndă vorovă de ană,
 Că nici sē fie prepusă,
 Că de Domnul s'ară fi-atinsă,
 Cu cea mai pușină pîră,
 Sētă pîră de-amestecătură ;
 Și mai vêrtosă sē nu crêdă
 Voiă însuși sē se vêdă ;
 Este și suretul scrisă
 De pe arzul care-amă scrisă,
 În casă pusă pre pată
 Sub postavă lîngă macată,
 Cu șiretă și tinșuită,
 Aședată cu socotélă
 Și cu bună chibzuélă.
 Și pentru ca sē mi se crêdă
 Aduceți'lu voi sē'lu vêdă !
 Êr' dupe ce s'au vêdută
 Acelă suretă iscălită
 De Cuza și de Bogdană,
 S'au cunoscută de vicleni.
 Eraă în arză iscăliți
 Și cei boierî pomeniți;
 Dér' n'avur'atâta vină,
 Iscăliți nu de-a loră mână,
 Ci de mâna lui Bogdană
 Ș'a Cuzei celui avană.
 Acestă șiretă ce se vêdu,
 Făcu pe Beul de cređu
 Că boierî cei-alți
 Nu suntă atătă vinovați.
 Și-acêsta i-au îndreptată

Cu vieță de-aă scăpată !
 Stă Bogdană la închisore,
 Unde mângăiere n'are,
 Nici nădejde de scăpată,
 După fapta ce-aă lucrată.
 Ce numai la Dumnezeu
 Rămăindă cugetul său.
 Tote-a lui pecetluite
 Cu multe zile 'nainte,
 Și în case și'n cămară,
 Cu-a lui bani și alte-odora,
 Se păzesc de arnauți,
 Și de toți cei rânduiri.
 Era giupănăsa scosa
 Intr'ună beciă tocmai sub casă,
 Plange și se vâlcărădă...
 Dér' cine pôte s'o vedă !
 Său s'ă dea vr'o mângăiere
 La atăta hală și jela !
 Ce dér', pentru care faptă,
 Se făcu și giudecată !
 Tragă pe Bogdană la Divană,
 Avendu'ă ca pe-ună dușmană,
 Aprinsă fu Voda de mânie,
 În intrul în Spătărie,
 Cum și boierimea totă,
 Și obicinuita glota.
 Poroncesce pe Bogdană,
 Să'ă aducă la Divană,
 Tocmai de la închisore,
 Așa cu ferele 'n piclora !
 Duce'ă cu grăbire mare
 Și cu ferele 'n piclora.
 Și cândă ferele suna,
Norodul se întrista !
Dér' de felă boieră mari,
 Fiindă atăta norodă multă
 Care nu s'ă pomenită !
 Săracul decă i-ă spusă,
 Cădu la mare prepusă,
 Că césul ară fi sosită,
 Tocmai celă pentru sfârșită,
 Ș'alta nu pricinuesce,
 Numai să olăcuesce,
 Dicendă : «de-aici n'oiă eși,

«Până cându mă voi sfârși;
 «De câtă se mă tragă 'n fere,
 «Mai bine se mă omóre.»
 Deci flă duse 'n spătarie
 Unde nu e făjerie.
 'L-au muștrătu, 'l au gludecată;
 Ce elă nu s'au apărătu;
 Ce-au spusă dreptă că'l vinovață,
 Prin arzul care 'l-au dată;
 Și c'au greșitu ca ună omă
 Înaintea unu Domnă.
Din seminția cea mare,
 La vîrsta cară o are,
 Roga-se s'ălu mîluască,
 Și ăile s'ă dăruască!
 «Fie'ți milă de-a mea casă,
 «De sêraca glupănăsă,
 «De ticăloșil copil,
 «Că rămănu ca vai de il!»
 Vodă fiindă mîniost
 Nu vêdu Bogdană folosă;
 Ce'lă muștră ca pre-ună omă,
 Și'lă gludecă ca ună Domnă.
 Țice dără și arătă,
 Fiindă boferimea totă:
 «Cangrena ce s'au născută,
 Etă vechie s'au făcută,
 Ș'au dobîndită carne rea.
 Care de nu s'a tăia
 Nu se pôte vindeca,
 Că pêne 'n glosă va strica,
 Vêtemăndă pre cel-ălți
 Cari nu suntă vinovați!»
 Și așa i-au hotărîtă,
 Să'să la pedepsă,
 După fapta ce-au făcută.
 Poroncit'ău s'ălu rēdice,
 Și la-acelă beciă a 'mi-lă duce!
 Eră cândă fu Vineri sêră
 Sosi sêra cea amără,
 Cea mai de pe urmă nôpte,
 Aducătore de môrte.
 Încă era de cu vreme,
 Poronci pe Balșit s'ălu chlăme,
 Aducea pre marele-armașit,
 Ce'l ăică zapciă pe-ucigaș.

Îi dice și'î poroncesce :

«Pas! acum, de te gătesce,
«Mergi de scôte pre Bogdanu',
«Acelu câne de vicleanu',
«Dintr'acelu beciu ce'î din doșu',
«Și'lă du in basca de gîostu',
«Și pre Cuza celu destrematu',
«Ce este câne spurcată,
«Pe acei câni netrebnică,
«Că de totă răul suntă vrednică.
«Iea îndată și gelatul,

«Și acum le tale capul!»
Tănără Balșiu și fricosă tare,
Îlă prinse cutremură mare,
Nici mai putu șe grăiescă,
Nici din locu se se urnescă.
Atunci belul aț răspunsă,
Fiindă fôrte măniosă :

«Tă nu estă de armășie,
«Fiindă slabă tare la fire!»
Și 'ndată 'l-a dată afară,
Făcendu'lă de rea ocară!
Deci, nu merse Balșiu a casă
Ca vorba se nu mai lăsă;
Căci fu oprită de Domnie,
Ca cu ună chipă de urgie.
Și dîse: «chîamașă pre condicarul,»

Precum din vechiă uricarul,
Și 'ndată ce'î poroncesce:
«Numai de cătă te gătesce,
«Și dreptă la temniță mergă,
«Și din cei închiși alegă

«Pre ună Pavelă Căpitanul
«Cărula 'î țicu Sorocătanul!»
Dice'î: «vino după mine

«Ieașă și sabiea cu tine!»
Pavelă nevrîndă se 'nșelăgă

Nici de cum nu vrea se mîergă,
Dicîndă: «Nu suntă gelată de boieră,
«Ce suntă glămgășă de mîeră!»

Îndată 'lă scôte din hîtuclă,
Dăndu'î căte-va măclucă,
Cu măcluca armășescă,
Avîndă poroncă Domnăscă.

Îi dede ș'o sferă de holircă

Ca să nu'i fie de frică,
 Făcându'lă mai suneșă
 Și la sânge îndrăsneșă.
 Era decă merse 'n bască,
 Vruă să'i mărturisescă.
 Era cum stată cei gătiți,
 Cei de mörte hotărâți.
 N'au nici în gôndu nici în scire
 De-acea grabnică peire.
 Vădându că condicarul vine,
 Cunoscuse că nu'i bine.
 Așa pe la mieșă de nôpte
 Intrându în prepusă de mörte,
 Era și duhovnicul
 Tiindă molitfelnicul,
 Și patrafiru 'ntr'o mână.
 Acolo 'n bască se 'nchină
 Pe rônđuela popescă,
 Vrându ca să'i mărturisescă ;
 Er' decă'i mărturisise
 După lege 'i și grijise.
 Intră dără și gelatul,
 Și după dânsul și altul,
 Ca mâinele să le lege.
 Atuncea Deliormană
 Se închină lui Bogdană
 Cu sabiea golă a-mână
 Și Spatarul Cuza se 'nchină.
 Er' ticălosul Bogdană,
 Către acelă Deliormană
 Suspinându ou lacrimă, dise :
 «Dér' acésta ce mă-agătuse ?
 «Veniți prietenă și vecină,
 «De vă luați iertăciună ;
 «Vină și tu a mea soție,
 «Care'mă ești cu cununie.
 «Veniți și voi copilași,
 «Dragă tălcăi cuconași.
 «Veniți și voi, ale mele sarori,
 «De vedeți cum eți mörți !
 «Săraci copiii mei,
 «Cum rămână ca val de ei !
 «Pré iubita mea soție,
 «Cu ce 'n lume să se fie ?
 «Cu o rea ticăloșie,

«Cu cernita văduvie,
 «Cu plânsuri nepărăsite,
 «Cu lacrimi neconținute.
 «O! prea mincinosă lume,
 «Vrednică de acestu nume;
 «O! lume prea ticăloasă,
 «Cum mă desparți de-a mea casă;
 «O! lume amăgitoare,
 «Și de grabă peritoare;
 «O! lume vremelnică
 «Vieșă netemelnică!
 «Acum eți capul meu plecă,
 «La lumea cea de veci,
 «Și pe dreptă ghidecată
 «Astă-ți iați căduta plată;
 «Căci după a mea rea fire,
 «Amu cădutu la respătire;
 «Căci cu cuvântul rău m'amu pusă
 «Improtiva celui unșu.
 «Pre Domnul meu amu pîrșit,
 «Care'i lucru mai urșit.
 «Greșit'amu dăr' ca unu omu,
 «Pismuindă pre capu de Domnă,
 «Făcuiu vîrsare de sânge;
 «O! cum acum nu voiți plînge!
 «Voiți plînge și voiți striga,
 «Pre Dumnezeu voiți ruga,
 «Pre celu puternicu și tare,
 «Ca să mi se dea iertare,
 «Deplină ertare să leu,
 «Acum prin sângele meu.
 «O! prea dreptă ghidecătore,
 «Fie'mi acum scutitoru,
 «Și'mi lea dăr' sufletul meu,
 «Prin pedepsa care leu!
 «O! ce înălțime 'naltă,
 «Cum căduiți eți de o dată!
 «Fiindă Bogdanu, și 'nvîșatū,
 «Cum pe Dumneșeu amu uitatū!»
 Acestea dicendū săracul,
 Își plēcă îndată capul,
 Și dise către gelatū:
 «Fă-ți poronca ce-ai luatū!»
 Atunci Pavel Căpitanū
 Aū răspunsū către Bogdanū:

«Poronca ce amă luată,
 «Numai de câtă voiă s'o factă,
 «Măcar că și eu suntă vinovată,
 «Ca să iaă acestă păcată !»
 Atuncea Cuza aă sărită ;
 Și la luptă s'aă gătită,
 Puindă pricină peste fire,
 Ca să scape de peire.
 Dér' cum putu ca să scape,
 Fiindă gelatul aprópe ;
 Și puindă mâna gelatul
 Ântăit lă i-aă tălată capul.
 Și-așa sângele 'i sărea
 Și trupul i se bătea,
 Atuncea vędëndă Bogdană,
 Indat'aă strigată «amană !»
 Dicëndă : «Mă rogă bașă-căpitane,
 «Doră nu mi'i necăji fôr' de cale,
 «Ce de-o dată s'e'mă iaă căduta plată.»
 Atuncea 'ndată mânele i-aă legată,
 Coborîndu'lă glosă din pată,
 Și de o dată gelatul
 I-aă tălată și lă capul ;
 Făcëndă multă voie bună,
 Că i-aă vędută pușă la mână.
 Și 'ndată de strale i-aă desbrăcată,
 Nică cămeșele nu le-aă lăsată !
 Și luândă trupurile góle,
 Fôr' de capetele scele,
 La Sfeti-Nicolaă,
 Ducându-le góle,
 De-grabă le-aă îngropată,
 Ca nime să nu simte.
 Êr' capetele le-aă pusă în Pórta Domnăscă.
 Totă norodul să le privăscă,
 Să vędă cei ce pre Domnă pîrescă,
 Cum de grabă se vedescă,
 Și își iaă căduta plată,
 Dupe a loră rea faptă !
 Nică înălțimea
 Nu este fôră pogorîre !
 Înălțatul în vécă multă,
 Coborîtul într'ună minută.
 Din bogășia cea mare,
 Veďă acum ce parte are !

Ce-ai strîns din copilărie,
Acum o ia la mirie!
O! ce lume mincinosă,
Cum s'au despărțit de-a lui casă;
Și totă casa lui cea cinstită,
A rămas la o nimică!
Și așa s'au sêvêrșit,
Bogdan cel învățat și mult vestit!

CONDICA

CE ARE INTRU SINE

OBICEIURI VECHE ȘI NOI

A

PREA ÎNALȚĂȚILORU DOMNI

CARE S'AŬ FĂCUTŬ DIN PORONCA

Prea înălțatului, luminatului și iubitorului de Hristosŭ Domnu-
lui meŭ și oblăduitorului a tŭtă Moldova,

IO GRIGORIE IÓN V.V.

Care s'aŭ alcătuitŭ și s'aŭ scrisŭ de mine prea plecată slugă

GHEORGAKI, ALU DUOILEA LOGOFĂȚŬ,

aici în orașul Iașului, la anŭ 1762 Noemvrie 5.

~~~~~

Çeremonia Domniei nouă, cându vine Domnul în scaunü cu ce politică și rânduélă se cinstesce.

Domnul după ce ȳea Domniea la Țarigradü, îndată avëndü gata pre unul din ömenii sêi, și cu călërașii carii se întëmplă acolo, în menzilü vinü la Moldova, cu zaptü fermanü și cu cărțile Domnului, la Caĩmacamii pre cari ȳ orönduiesce Domnul. Decĩ boierii Caĩmacamĩ, deosebitü de alte trebĩ și purtări de grijă ce aü din poronca Domnului, gătescü rëdvane, carëtă și carë pentru agărlıcü, și le trămitü la Țarigradü, cu tóte cele trebuincłose; și mai ȳnainte pënë a nu sosi Domnul la Galați, fiesce-carele din boierii țerii (afară de Caĩmacamii), s'aü silitü ca sę ȳesă întru întëmpinarea Domnului la Galați, asceptându-lü la vadul Dunării, de astă parte, unde și saĩvantul este întinsü pre malul Dunării. Și cândü ȳesë Domnul din ghecitü, staü boierii la rönduélă lorü de ȳ facü alaiü; și mergëndü Domnul la saĩvantü, mergü toți boierii pe rönduélă de ȳ sërută mâna și póla, și lüngă Domnü stă unü boierü care este mai cunoscutü Domnului, și arëtă pe fiesce-care din boieri cine este și ce boierie aü avutü. Și de acoloa îndată se rëdică Domnul de merge la tãrgul Galațilorü, la gazda ce este rönduită și gătită, petrecëndu-lü și boierii. După ce întră Domnul în casă, mergü boierii toți în lăuntru, și le ȳdice Domnul de ședü dându-le și cafë; pe urmă, eșindü boierii de la Domnü, mergü pe la gazdele lorü.

A doua ȳi mergü boierii de se închină Domnului, și după cafë se face și divanü de judecări norodului. Unii din Domni aü făcutü și mësă boierilorü, (dëră nu toți); apoi de la Galați și pënë la Iași, la tóte conacele, face Domnul divanü, dându-le Domnul tuturorü mângăiere ca aceea că vorü avea toți o dreptate.

Pe cei mai aleși boieri ȳ ȳea Domnul și în carëtă, într'o ȳi pe unul, într'altă ȳi pe altul, întrebându ȳ de starea țerii, și cu ce chipü se potü chivernisi și se potü rëdica trebuințele. Sosindü Domnul la Șanta, unde de orașul Iașilorü este cale de douë cësuri, acolo este saĩvantul Domnului întinsü, și Domnul, după ce se schimbă în straie, și se grijesce după rönduélă Domniei, (fiindü că acoloa îlă întëmpină și alaiul celü gătitü din partea Hatmanului, a Agăi și altorü rufeturı); unii din boieri întëmpină pe Domnü și la Șanta, și de acoloa vine Domnul cu totü alaiul. Obiceul vechiü aü fostü de aü asceptatü boierii Caĩmacamii pre Domnul în meldénul ce este din glosü de föntána Papei, și acoloa fiindü saĩvantul întinsü, descăleca Domnul și mergeaü Caĩmacamii de se adunaü cu Domnul, împreună și cu cei-alți boieri ce nu puteaü merge la Galați, și după ce ședea tótă boierimea la rönduélă sa, la fiesce-care se da cafë. Eră de la o vreme încóce s'aü obicłnuitü a descăleca Domnii dreptü la mönastire la Galata.

A doua ȳi se face gătire de totü alaiul, asceptändü pre Domnü tótă boierimea la pórtă mönastirei, cu totü alaiul sęü.

Domnul, după altă podóbă de îmbrăcăminte ce pune asupra sa, se îmbracă și cu haina cea Impărătescă ce se chiamă Cabaniță, și pune Cuca în cap, și din-a-stînga Domnului, alătura, mergea Skemni-Agasi, ce este rînduită de Impărăție pentru aședarea Domnului la scaun; din-a-drepta, pîntre paicii Domnului, mergu și alți ômeni Impărătesci, aprôpe de Domn, fiesco-care pe rînduêla sa, cum și toți boierii, cei mari și cei mici, mergu înaintea Domnului înșirați pe rînduêla lor și după isvodă ce se face cu pecetea Domnului. Și viindă Domnul încetă-încetă, intră în orașul Iașului pe la Vamă, și descălecă ânteu la biserica sfântului Ierarh Nicolai; érá Skemni-Agasi merge și descălecă dreptă la curtea Domnăscă, și intrândă în spătărie ascéptă pre Domn. Inse pêne a veni Domnul la sfântul Nicolai, Mitropolitul țerei, cu Episcopii, cu alți Arhieriei și cu toți Egumenii mōnastirilor Iașului, mai 'nainte se află în biserică, fiindă Mitropolitul îmbrăcată în tôte vestmēntele arhieresci și cu mitra în cap, érá Episcopii îmbrăcați în mantii, și cu cârjele a-mână.

Domnul, descălecândă la scara bisericii, mai înainte se află Mitropolitul, cu Episcopii, cu ceilalți Arhieriei și cu Egumenii la ușa bisericii, preotul cu sfânta Evanghelie, diaconii îmbrăcați în stihare cu cădelnițele a-mână și citeții cu lumină aprinse în două sfesnice; și după ce se suie Domnul pe o scară seă două, se scobóră și Mitropolitul ca două-trei scări, și luândă din mână preotului în mână sa sfânta Evanghelie, o dă Domnului de o sărută, și celă ce este protopsaltis îndată începe a cânta Axion. Și aglîngēndă Domnul în mijlocul bisericii, își lea cuca din cap, și se închină către Icóna mēntuitorului Hristos, și o sărută, asemenea și către Icóna Precistii și a proschinatarului. Și apoi stândă în mijlocă între cele două sfesnice, din-a-drepta îl lea Episcopul de Romană și din-a-stînga Episcopul de Rădăuți, și îl ducă pe ușa cea Impărătescă în sfântul Altar, și fiindu'lu, unul de o parte și altul de alta, încungiură sfântul Pristol, cântândă «Isaia horeve,» érá pe limba Romănescă, (Isaia dăntuesce,) și stândă Mitropolitul în dvera cea mare, și Episcopii aducēndă pe Domnă și ingenunchindu'lu înaintea sfântului Pristol, Domnul încă plecādu'și capul, și Mitropolitul puindă omoforul asupra creștetului Domnului, cetesce molitfa cea orōnduită de încoronare, puindă asupra capului Domnului și ipogonation, ce se chiamă «nebederniță.» După sevērsirea molitfei, îl și mirulesce, și sărutāndă Domnul mână Mitropolitului, Mitropolitul încă sărută creștetul Domnului, și vrāndă ca se Yésă Domnul din Altar, stāndă afară din partea din drepta clăușii cei Impărătesci, Episcopul de Romană, și din partea din-a-stînga, Episcopul de Rădăuți seă de Huși, (de nu este Rădăuțul,) îl lea pe Domnă de supțiori și'lu ducă de'lu suie în Domnăscă strană. Și stāndă Mitropolitul în mijlocul ușei cei Impărătesci, blagoslovesce pre Domnă, și dieaconul îndată începe ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεός; și pomenesce pre Mitropolitul, și pre Domnă, și pre totă creștinescul norod, și face Mitropolitul otpustul, cântăreții «ton despotin,» și polychronion. Și coborēndu-se Domnul din strana sa, merge de se închină în mijlocul bisericii, și eșindă afară din biserică, și încălecāndă, își pune éráși cuca în cap, și cu totă alașul merge de intră în curtea Domnăscă. Și descălecāndă la scara cea mare, merge în Divanul celă mică, unde suntă gătite de Vătavul de aproți două scaune: a Dom-

nului din stînga, și a lui Skemni-Agasi din dreapta; și belzadelele Domnului, cu Mitropolitul, cu Episcopii, cu alți Arhieri și cu boierii, stau toți în picioare și se închină Domnului. Și Domnul stă în picioare drept Domnescul său scaun, și din senul său scote hatîșeriful celî Impărescî, și desfăcîndu-l, și sărutîndu-l, și puindu-l la fruntea sa, îl dă în mîna lui Divanî-Efendi, și Divan-Efendi asemenea sărutîndu-l începe a-lu ceti în veliglasî. După sfîrșitul hatîșerifului, îndată se face slobođire din tôte tunurile, și începe și mehterhanéoa cea Impărescă. După aceea Domnul șede în scaunul său, apoi Divanî-Efendi încă îmbracă pre Skemni-Agasi cu blană de samurî din partea Domnului; și după ce-lî îmbracă, șede și elî în scaun. Și apoi vel Vist, citește tilcuéla hatîșerifului Impărescî, ce este scosî pe limba țerei; și apoi vel Post, îmbracă pe Divanî-Efendi și pe vel Vist cu blanele cele rînduite; și apoi vel Vist îmbracă pe toți ómenii cei Impărescî, cum și pe ómenii lui Skemni-Agasi: pe unî cu blane, pe alții cu caftane, pe alții cu capoturi și pe alții cu benișuri de postavî, pe fiesce-care după cîntea sa. După acésta mergî Belzadelele, apoi Mitropolitul, Arhieriei, Episcopii și toți boierii de sărută mîna Domnului, (însé boierii și haîna cea Impărescă.) Deci rēdicāndu-se Domnul și cu Skemni-Agasi din scaunele lorî, mergî în Spătărie și béu café, și apoi îmbracă Domnul pe Caîmacamî cu caftane, mulțāmindu-le de slujbă. Érá la unî Domnî aî îmbrăcatî pe Caîmacamî și cu blane.

Obiceful celî mai vechiî aî fostî, că Domnii de la Țarigradî, după ce luau Domniea, prindeau căruțe cu chirie de'și aduceau agărlicul lorî, și Domnii veneau cāléri pēne la Dunăre, încă unî din Domnii aî venitî și în menzilî.

Domnul, după ce se aședă la Domnie, a treea și aî fostî vechiî obiceiî sē se dee și boierii, dēră de la unî Domnî încóce, pēne a se lāmuri órōnduéla boierilorî, se face întārđiere și pēne la o săptămānă, și rōnduéla cîntei boierilorî așa s'aî urmatî obiceiul, cum arétă în gîostî :

Vel Logofetî, vel Vornicî de țera de gîosî, vel Vornicî de țera de susî, Pircălabul de Hotinî, Pircălabul de Némțî, Pircălabul de Cetatea-Nouă, Pircălabul de Sucévă (Hatmanul, ee se scrie la titulușul lui și Pircălabî Suceviî, fiindî că și Vornicia Suceviî este în séma Hatmanului; érá în vechile vremi, Hatmanî nu era, ci în locul Hatmanului era o boierie ce se numia vel Portarî de Sucévă), vel Postelnicî, vel Spătarî, vel Banî. Însé acéstă boierie a Băniei în vechile vremi n'aî fostî, și nu de multî s'aî adaosî și acéstă boierie, făcēdu-i-se și venitî. unî banî de drobul de sare de la ocnă. După vel Banî, vel Paharnicî, vel Vist, vel Stolnicî și vel Comisî. Și fiesce-care boierie se păzea și se cîntea la rōnduéla sa; érá de la o vreme (care de multe orî s'aî și întēplatî) de s'aî făcutî din Vornici mari Hatmanî, încă și Visternici, fiindî aceste boierii mai cu venitî, și din Hatmanî și Spătarî s'aî făcutî Visternici, și li s'aî datî de către Domnî a li se păzi rōnduéla la cîntea boierilorî celorî mai de susî. S'aî întēplatî alcea la Moldova de s'aî făcutî, (însé numai la Domniea lui Grigorie Vodă Ghica) și din Belzadelele, din fiili lui Antiohie Vodă: Ión și Constantinî, celî mai mare, Ión, s'aî făcutî Banî, și celî mai micî, Constantinî, s'aî făcutî vel Comisî, dēră cu tocmélă ca acésta d'înainte Domnului, măcar că suntî Belzadele, dēră sē'și păzescă

rîndul boierilor, și cîndu voru lipsi din boierie, îmbrăcându-se cu blane, se li se dea éráși cinstea cea de mai nainte ca unor Beizedele; și cîtu au fostu în boierie așa 'și-au păzitu rîndul, încă Beizadé Ión au fostu și Ispravnic Bacăului câtă-va vreme. După vel Comisú, vel Medelnicerú, vel Clucertú, vel Serdarú, vel Sulgerú, vel Căminarú, vel Jicnicerú, vel Pitarú, vel Șetrarú, vel Armașú, vtorí Logofétú, vel Ușerú, vel Agă. Insé péné la Grigorie Vodă în Domniea a doua, Aga purta baltagú, și cinstea i se pázia la acéstă rînduélă; érá atuncea, Grigorie Vodă, cu testamentú, care s'au cetitú în Spătărie rînduélă Agăi, au suită Agiea după vel Comisú, dăndu'í Domnul cu mîna lui semnú se pórté topuzú, adică buzduganú, și de atuncea s'au numitú și vel Agă. După Agă, vel Gramaticú, vel Cămărașú, vel Vameșú, apoi v. Post, g. Logof, v. Spat., v. Pah., v. Vist., v. Stol., v. Com., v. Med., v. Cluc., v. Sulgerú, v. Jicnicerú, v. Pit., v. Șăt., v. Armașú, v. Ușerú. Și alú treilea boierii asemenea urméză, după cinste, velișilorú boierii, și alú doilea; și după g. Vister., Logofétul de Visterie care de la Domniea lui Constantinú Vodă Maurocordatú s'au obicnuitú a se îmbrăca cu caftanú, după rînduélă țerii Romănesci. Logofétul de taină, adică Cămărașul de izvóde, carele în vechile vremi au avutú și odaș osebită în curte, de se numia cămara de taină, la care cămară scrieău și uricarii, și diecii de divanú, cari s'au numitú dieci de cămară, fiindú rufetul lui vel Logofétú, a-véndú zapciú pe g. Logof., érá acmu, de la o vreme, le dicitú dieci de divanú.

Alte boierii a curții cari au osebită rînduélă.

Vornicul Dómnei, Cuparú, care și acesta, de la Domniea lui Constantinú Vodă Maurocordatú, i s'au datú cinste de vel Cuparú; după vel Cuparú, Vătavul de Păhănicei, Vătavul de Stolnicei, Vătavul de Aprođi. Care în vechile vremi, eraú duoi Vătavi de Aprođi, unul se numia Vătavú de Aprođi de tîrgú și altul Vătavú de Aprođi de curte. Și acéstă bréslă a Aprođiei, la Domnii cei vechi péné la Radul Vodă, s'au păzitu rînduélă cinstei lorú, încă și la alți Domni mai încóce, că au fostu fórte cinstiți Aprođii, și ámbiaú cu șarvanale și la boierii cei mai de cinste Aprođii ámbiaú cu poroncile Domnesci; și cîndú mergea la casa boierilorú, orí în ce cinste de boierie era acelu boierú, eșia înainte lui și'lú prîmîia cu șlicul a-mănă, și bágându'lú în casă, stándú boierul în piclóre și cu aprodul, íi da poronca Domnescă, și punea pe aprodú de ședea, și apoi ședea boierul. Și Aprođii acela încă se făceaú din ómenii de cinste, cum și din némul celú cinstitú alú Cantacuzinilorú, celú d'ántéiu a nume ce au venitú în Moldova, întéiu aprodú au fostú, și pe urmă s'au cinstitú cu alte boierii, ágîungéndú péné la starea cea mai de cinste a boierilorú. Érá de la o vreme în cóce, acéstă bréslă s'au fostú micșuratú, încápéndú acmu la acéstă bréslă din ómenii proști. După Vătavul de aprođi, vel Cafigiul, Credincerul, v. Cămărașú, Vătavú de copii, Divictarul, care mai 'nainte vreme acéstă boierie n'au fostú, făcéndu-se de la Grigorie Vodă; asemenea și Mehtupciul, carele se chiamă și Kiesadarú, Cibucciul, Ici-cîohodarú, Becerul, Pivnicerul, Satărú-bașú și Bașú-cîohodarú.

Partea slujitorască ce rânduiește are.

Vel Căpitanu de Iași, vel Căpitanu de Codru, vel Căpitanu de Coțmanu, vel Căpitanu de Soroca, vel Căpitanu de Tecuclă, vel Căpitanu de Ropcea, vel Căpitanu de Dorohoiu, vel Căpitanu de Covurlu, Porușnicul hătmănescu, Căpitanul de dărăbani, Polcovnicul, Bașu-bulucbașu de curte, Buluc-bașu alu doilea, Căpitanul de drăgani, Sotnicul de căzaci, Bașu-bulucbașu hătmănescu, Bașu-bulucbașu agiescu, Căpitanul despre Dómna, carele au avutu stégü de călărași de au purtatü trebile Dómnei.

Çeremonia ce se face la mucarelu.

Dupë ce vine cu căftanul unul din boierii cei mai aleși ai Țarigradului, conăcesce la mănăstire la Galata, și a doua zi singurü Domnul cu totă boierimea și cu totü alaful de slujitorime, încă și Turcii negușitori carii se află în Iași, și partea negușitorască de Crestini, și toate alte rufeturi, ce suntü în séma Agăi de le rînduesce, și așa merge Domnul înaintea caftanului: înaintea Domnului Belzedelele, fiindü totă partea boierască împodobiți cu cele mai bune strae; și totă boierimea mari și mici, atâtü cei cu boierii, câtü și cei förä boierii, pe rînduêla izvodului ce se face cu pecetea Domnului, suntü orînduiți de mergü, câte doi câte trei în șirégü, căți boieri vorü fi pe unü nume de boierie, și înaintea tuturorü, Hatmanul și cu Aga, cu alaful pe obiceiü. Și descălecându Domnul la cerdacul lui Mihaiü Vodă, merge sub saivantü, și rînduesce Domnul pe o sémă din boieri și din zapcii de mergü la mănăstire la Galata, carii apoi vinü înainte pe rînduêlă făcendu cinstea cea cădută caftanului Impărătescu; și cândü este apröpe se sosêscă la cerdacü, căftanul, se pornesce și Domnul de la saivantü cu doi sêu trei pași, întêmpinându căftanul. Decî boierul ce aduce caftanul și blana cea de samurü ce i se trämitu Domnului de către Impărăție, le ține pre brațile sêle, și Domnul luându ântêiü hatișeriful celü Impărătescu, sărutându'lü, îlü pune la capü, și apoi îlü pune la sêntü, și totü acoalea, îmbrăcându și blana, îndată incalecă și se pornesce cu totü alaful pe orînduêlă, încependu și mehterhanêoa, ducendu același boierü caftanul pe brațile sêle înaintea Domnului. Si viindü Domnul pe la vană, se face sunare de toate clopotele, și intrându în curtea Domnêscă, descalecă la scara cea mare. Acolo fiindü scöse și tufurile, se tale și doi berbeci sub tufuri, ca pentru unü semnü de biruință, (care acêstä tălare a berbecilorü se face și la venirea Domniei nouă). Decî intrându Domnul în Divanul celü micü, unde și Belzedelele se află cu Mitropolitul, cu alți Arhieri și cu totă boierimea, și ständü Domnul în picîore lîngă scaunü, scöte din sênul sêu hatișeriful celü Impărătescu, și dupë sărutare, puindu'lü și la capü îlü dă în mâna lui Divanü-Efendi, carele sărutându'lü și elü îlü cetesce în veliglasü. Dupë cetirea hatișerifului, îndată Divanü-Efendi lea caftanul din brațile boierului și merge către Domnü, și Domnul sărutându'lü, îmbracă caftanul, și slobozindü toate tunurile, se face șanlıcü cu mehterhané și cu totă rînduêla; și Domnul șădêndü în scaunü, vel Vist. cetesce tălcuêla hatișerifului pe Românie. Dupë acêsta, vel Post. îmbracă ântêiü pe Divanü-Efendi, și pe boierul ce au adusü caftanul, cum și pe vel

Vist., cu blanile ce suntă orînduite de Domnă; și Belzedelele mergîndu, sărută mîna Domnului; apoi Mitropolitul sărutîndu creștetul Domnului, Domnul îi sărută mîna, și mergîndu tîtă boierimea sărută mîna și pîla Domnului. După sărutarea mînei, vel Vist, încă îmbracă pe ômenii boierului ce aduce caftanul, cîte cu o haină ce este rînduită de Domnă, pe fiesce-carele după cîntea sa; și cu acestu chipu se sfîrșesc cêremoniile caftanului de mucarelă.

De vreme ce amă arătăt mai susu obiceiele vechi și nuoi, cum și cêremoniile ce s'au obiceiuit de la Domnii vechi și pînă acum, cu cuvință amă găsită a scrie și acestu lucru, care n'au fostu obiceiuit nici s'au întîmplat la vre o Domnie a vremiloră trecute.

Adecă unu părinte Domnă se așede pe unu fiu alu sîu în scaunul părintescu a Domniei, care la anul 1761 luna lui Iunie în 7 zile, giol, după trei ani a Domniei lui Ión Teodoru Vodă, lucrarea Dumneșcesii Pronii au adaosu o întîmplare ca acêsta, că însuși prea puternicul Impêratu, Sultanu Mustafa, din năstavu Dumneșescu, vrîndu se mîngăe bătrînețele bătrînului Ión Vodă pentru slujbele sêle, au poroncitu de s'au datu Domniea Moldovei fiului sîu celui mai mare, Grigorie Vodă. Și după vestirea ce i-au venită, însuși bătrînul Ión Vodă, cu mînele sêle luîndu de mîna pre fiul sîu și dîndu-i părintesca blagoslovenie, 'l-au aședat în Domnescul și părintescul sîu scaunu, mergîndu Mitropolitul de 'l-au sărutat pe creștetu, și toți boierii pe rînduélă și pe obiceiă i-au sărutat mîna, făcîndu-se și șanlicu de bucurie cu slobođirea a tuturoră tunuriloră, cu tîtă rînduélă.

Êră la... ale acestei luni au venită Alecsandru Muruză, ginerile lui Nicolai Sućo, biv vel Post și Baș-kapichehaté, cu zaptu fermanu, carele în đioa ce s'au adunat cu Domnul Grigorie Vodă, în locu de mulțămire 'l-au îmbrăcatu Domnul cu cîntesu cu samuru, făcîndu-lu și cămêrașu mare.

Deci fîră zăbavă vreme au venită și omu impêrătescu, Savica Spahilaru Agasi, Ahmetu-Beiu, omu de cînte între Meghistanu impêrătescu al Porții, i-au adusă sangeacu, caftanu, cucă, tuluri și calu impêrătescu cu tacimul lui ce se numesce tablabașu, cum și alte rîndueile tôte a unii Domnii nuoe; pe care Agă Domnul 'l-au cîncătitu la casele de la Frumosa. Și Domnul Grigorie Vodă, cu iubită fratele sîu Alecsandru Bêzadé, și cu tîtă boierimea și slujitoriimea, și alte rufeturi, după cum s'au arătăt mai susu, că este obiceiuit a merge unu Domnă înaintea caftanului, au eșitu cu totu alaiul, pe rînduélă, mergîndu la Frumosa, (insă fîră mehterhané). Și cîndu au fostu sub salvantul Domnului, ce era întinsu aprîpe de pîrta caseloră de la Frumosa, boierimea tîtă au stătutu gîosu la salvantu pe rînduélă, făcîndu alaiu; și Domnul Grigorie Vodă, cu vel Post, cu vel Comisă, călêri, și boierii cel de alai pe gîosu înaintea Domnului, au totu mersu către întîmpinarea Agăi impêrătescu călare; care și Aga încălecîndu, au purcesu către întîmpinarea Domnului. Și întîlnîndu-se amînduoi, au purcesu către salvantu, vîindu Spahilaru Agasi, din-a-drêpta Domnului; și înaintea Domnului și a Agăi impêrătescu, se aducea de haznataru și de alți ômeni a lui, semmile ale Domniei nouă, cari s'au a-

rătătit mai sus. Deci descălecându-l Domnul și Spahilarul Agasi la salvantă, acoalea s'au cetit și hătișeriful împărătesc, și mehtupul Vezirului; și după cetirea acestora, Spahilarul Agasi îndată a îmbrăcat pe Domnul Grigorie Vodă cu cabaniță cu samură, și peste cabaniță, cu caftanul, și puindu-l și cuca în cap, i-a făcut sangecul și tufurile teslimi; și Domnul închinându-se sangecului, cu o shimă de smerenie, și sărutându-l, cu mulțămită a făcut o rație prea puternicului împărat, care pe limba turcă se numește Dovva. După acesta puindu-se sangecul și tufurile la rânduia cea obicinuită, îndată a încălecat și Domnul și Spahilarul Agasi, (însă Spahilarul Agasi din-a-stânga Domnului), și totu alaiul tocmindu-se pe rânduia, a purces, și viind pe calea cea obicinuită pe la vamă, sosind drept biserica Sfântului Ierarh Nicolai, Spahilarul Agasi a intrat în curte, și în Divanul cel mic s'au întempinat cu bătrânul Ion Vodă, la ușa Spătăriei; și intrând în Spătărie, aședut amândoi în vorovă, fiind cunoscuți și vechi prieteni încă din terzmănie. Era Domnul Grigorie Vodă, a intrat în biserica Sfântului Nicolae, unde îl accepta Kir Gavril Mitropolitul țerii, cu alți Arhieri, cu Episcopii și cu Egumenii sfântelor mănăstiri din Iași; i s'au cetit molifta făcându-se și toate ceremoniile încoronăției a Domniei nouă, care mai pre larg s'au arătat în apoi. Și de la biserică viind Domnul la curte, și intrând în Divanul cel mic, a statut în picior lungă scaunul Domnesc, și Spahilarul Agasi în dreptul scaunului cel gătise pentru sine, cum și totă boierimea stând la rânduia sa în picior, s'au cetit hătișeriful împărătesc de Divan-Efendi în veliglast, și de vel Vist tlcuia hătișerifului. După cetire ședend Domnul în scaunul se, îndată s'au făcut șanlic cu tunuri, cu mehterhané, cu totă rânduia pe obicei. Indată Divan-Efendi, din partea Domnului, a îmbrăcat pe Aga împărătesc cu blană de samură, și vel Post pe Divan-Efendi și pe vel Vist cu blanele cele rânduie. Aga a mai adus și douăspre-zece caftane, cu care totu acoalea, în Divanul cel mic, a îmbrăcat pe douăspre-zece veli boieri, apoi și pe toți omenii Agai împărătesci s'au îmbrăcat pe uni cu blane, pe alți cu capoturi, pe fiesce-care după cinstea sa, înaintea Domnului, cu mâna lui vel Vist. De acoalea, din Divanul mic, rădicându-se Domnul cu Aga cel împărătesc, a mers în Spătărie la café; după café, eșind de la Domn, Spahilarul Agasi cu mare alai și cu mehterhané, a mers la gazda cea gătă pentru dânsul la casele Sturzei Logofet. Intr'acest chip a luat sfârșit orânduiele ceremoniilor a Domniei lui Grigorie Vodă, fiul lui Ion Vodă bătrânul.

Bătrânului Ion Vodă, i s'au făcut și hatirul acesta de către stăpên, lăsându-l încă șese-deci de zile de a remas aicea la odihna sa, ca să însore pe fiul se Domnul cel nou Grigorie Vodă, carele era logodit cu fiica lui Belzadé Alecsandru, fiul lui Nicolae Vodă Mavrocordat, aducându-se și pe Dâna sa de la Țarigrad de Neculaki Suțul biv vel Post, Baș-Capi-kihaé, și de alt boier vechi al casii, Manole vel Cluceru, cu cinstea sa. Insuși bătrânul Ion Vodă, cu Dâna sa Ralița, i-a cununat cu mare bucurie și pohfală; și după sêvșirea nunții, ce s'au făcut cu toate ceremoniile ca o nuntă Domnescă, s'au pornit și Ion Vodă, cu Dâna sa, către Țarigrad.

Obiceiul  eremoniilor  e se facă in  ioa de ag unul Nascerii Domnului Hristos.

Cel  ce este Logof t  al  treilea, de cu s r  Iea răspunsul de la Domn , la c te c sur  va s  I s  la biserica cea mare după p rt , la C sur   i la Liturghie ;  i după răspunsul ce Iea, îndată face  nsciin are cu fu ta ii Mitropolitului  re i, Episcopilor   i tuturilor boĭerilorŭ celor  mari,  i al  doilea, ca să vie la biserica la at tea c sur , că va s  I s  Domnul ; carii to i după poronc  la vremea  nsemnat  se află la biserica  scept nd  pre Domn .

 nc  Episcopul de Roman   ede in partea Mitropolitului din-a-dr pta,  r  Episcopul de R d u i, cu Episcopul de Hu i,  ed  la stranile din-a-st nga,  i de se mai  nt mpl   i al i Arhier i,  ed  la or ndu la lor , la stranele unde  r nduesce Mitropolitul.  i de se  nt mpl  aici  i vre un  Patriarh , atuncea Mitropolitul  re i d  scaunul s u Patriarbului,  i Mitropolitul  ede in strana cea din sus  ce este împotriva scaunului Mitropolitului.

Bo erii cei mari p n  la vel Comis , carii s nt  cu boşerii,  ed  la r ndu ela lor ,  i de va vrea Domnul să dea r ndu el  să mai cinst sc  pe vre unul din bo eri,  ede  i acela unde r nduesce Domnul :  r  cei-al i bo eri maz li, fiesce-care după r ndu ela sa,  ed  mai g os  pin stranile biserice i cele din sus .  r  vel Vist, are obiceiuit   edere in strana dr pt  de către scaunul Mitropolitului,  r  vel Post cu vel C m ra u  i cu vel Gramatic ,  i al i bo erina i a curții,  ed  la stranile ce s nt  apr pe de strana Domnului din-a-dr pta. Vel Clucer , v. Logof t , v. Vist  i g. Logof t ,  ed  la obiceiuite stranile lor  din-a-st nga boĭerilorŭ celor  mari.

Domnul, după poronca ce a  dat , dimineța șese din-l untru de la casa ce se chiamă Mabe ,  i vine in Sp t rie,  i  ede in Domnescul scaun  ;  i vr nd  ca să I s  la biserica, acel  ce este v. Sp tar ,  ncinge sabiea cea  mp r tesc  peste um r   i Iea busduganul in m na dr pt ,  iindu-l  r zemat  pe umărul s u,  i cel  ce este Vister  mare,  iind  in m na sa cuca, o pune in capul lui v. Spatar . Ap i scul ndu-se Domnul din scaun  cu t t  parataxis, adecă or ndu ela bo erimei  s le, cei ce a  semnele lor , carii se chiamă  i zapcii, merg  la biserica, merg nd  înainte Domnului : vel Post, înainte lui v. Post, ap i g. Post cu al i Postelnice i înainte ; înainte acestora, vel Agă, vel Arma u, vel U er , g. Logof t , ap i V tavul de Apro i ; înainte acestora : V tavul de P h rnic i, V tavul de Stolnic i, C pit. de D r ban i, Polcovnicul, v. Arma u, v. U er  ; g. Arma u, g. U er , Izba u de Divan  ;  nainte Izba ei, C u ii cu cio anile lor  a-m n , după r ndu el .  r  Arm  ei , Apro ii, Copiii din casă cei mari  i C l ra ii de  arigrad , sta  la r ndu ela lor , unul l ng  altul, in Divanul cel  mic , unii din-a-dr pta, al ii din-a-st nga. Vornicii de p rt , Bulucha ii curții. Bulucha ii H tm nesci  i Agiesci, sta  pe r ndu ela lor , cu s mnile a-m n , in Divanul cel  mare din-a-dr pta. C pit. de Arn u i cu zapcii i s i,  i cu al i Arn u i, după acestiea sta  Paicii cu satirba u pe r ndu el ,  i C hodarii cu Ba i C hodar  din-a-st nga cum merge Domnul la biserica,  r  cum șese din-a-dr pta.  i pe la spatele acestor    raguri de al u, sta  fu ta ii, cu dardele a-m n , pe am ndou  p r ile, de la u a Divanului celui mare p n  la u a bi-

sericeî. Pîntr'acestă alaiă merge Domnul la biserică, făcîndu toți plecături către Domn, pe obicei, și cîndu iese Domnul din biserică, asemine se află la rînduella lor. După ce intră Domnul în biserică, aflîndu-se Mitropolitul, Episcopii și cu totă boierimea mai'nainte în biserică, fiesce-care stîndu în picior la rînduella sa, și Mitropolitul îmbrăcatu în mantie, cu paterița a-mână, cum și Episcopii cu cărjile, (însă la sîrbătorile cele mari, érá la cele mai mici, cu hazdrane.) și boierii cei mari cu semnele lor.

Domnul aghiungîndu în mijlocul bisericeî, stîndu pe piétra cea din mijloc, se închină către icóna Mîntuitorului Hristos, și către icóna Precisteî, apoi către uşile cele Impărătesci, și întorcîndu-se către Mitropolitul și către boierii, cu ore-care shimă de smerenie către toți, se suie în strana Domnăscă. Apoi Mitropolitul, cu Episcopii și cu toată boierimea, făcîndu plecături către Domn, se suie și el pîn stranele lor; și de are Domnul frați Belzadele, séu Belzadele, acestii vinu pe urma Domnului și mergu la stranile lor cele obicnuite, ori din-a-drépta ori din-a-stînga Domnului. Lîngă strana Domnului din-a-stînga, stă vel Post, cu v. Post, i g. Post și Postelniceii în rîndu, fiesce-carele cu semnele a-mână; din-apoia lui vel Post, stă v. Spat, cu semnele ce s'au arătat mai sus, șiîndu în mîna stîngă gugimana Domnului, adecă șlicul celu de sobol, cîndu îl rēdică din capu, pe care mână are v. Spat. și o năframă ce'î dicit cecmea. Din-a-drépta Domnului stă vel Camărașu, cu v. Camărașu, cu Vataful de copii, cu vel Cuparful și cu alți boierinași pe rînduella. În rîndul lui v. Spat. stă vel Agă, vel Armașu, vel Ușeru și alții cu semnele lor a-mână; și din-apoia acestora, stau Satrii și Ciohodarii cu zapcii lor pe rînduella. La sfînta Liturghie, cîndu iese la vîhodul celu micu preotul și diaconul cu Evanghelia, o sărută Mitropolitul, apoi Domnul și frații Domnului, (de sunt) și apoi Belzadele; asemenea și după cetire, éráși se face sărutare Evangheliei. Vel Post, cu vel Camărașu, după ce stă puțin ore-ce în picior lîngă strana Domnului, le dă Domnul de'și mergu la stranile lor, și la vremea însemnată, adecă le cetirea Evangheliei, la «Heruvico,» yinū de stău lîngă Domn; și după heruvico, éráși mergu la stranile lor, și yinū la «Tatălū Nostriu,» și svorāndu, stău pēnē ce se isprăvesce Liturghia. La Pricēsna, după ce merge Mitropolitul de se închină la icône pe obicei, întorcîndu-se, blagoslovesce pre Domn, pre Belzadele, pre boierii și pre celu-altu norod, stîndu glosu lîngă strana sa; asemenea și Episcopii, și boierii, stău glosu din stranile lor. Decu coborēndu-se și Domnul din strana sa, merge în mijlocul bisericeî, și se închină ca și Arhiereul; și de este praznicu împărătescu, séu altă sîrbătoare, Mitropolitul séu altul din Arhiereî, stă lînga icóna Proskinitariului, de către vel Vist, și miruesce pre Domn; și întorcîndu-se ca se mērgă către strana sa, face ore care shimă de smerenie către toți, și suindu-se în strană vel Vist, dă în blidū de ce le care se chiamă «pomozanie mare;» érá la sîrbătorile cele mai mici, se dă de vel Vist trei zloți, după cum sunt legăți în Visteria Domnăscă; dérá de nu se întēplă vel Vist la biserică, pomozania o dă ori v. Vist, ori Logofetul de Visterie.

De se va întēplă se fie și Dómna în biserică, după Domn merge Dómna de se închină asemenea și după Dómna Belzadelele totu pe o orōnduella. Érá

cândă se întemplă aicea vre unū Mitropolitū mare, din scaunile cele alese, a-decă engritos, musafirū, și este poftitū ca sē vie la biserica Domnēscă, la tōte urmēzā după Mitropolitul țērii, și apoi Domnul, Dōmna și Beizadelele.

Dupē sēvērșirea Liturghiei, merge Domnul de Iea anaforā din māna Mitropolitulū; după Domnū, frații Domnului și apoi Beizadelele; după suirea Domnului în strana sa și a Beizadelelorū, se suie și Mitropolitul. Atuncea cu cevași puțină vreme mai nainte, merge unū Vornicū de pōrtā la Cupārie și cu unū Pāhārnicele, și aducū cupa în biserică, viindū înaintea cupii Vornicul celū de Pōrtā, și ducēndū v. Pah. cupa la Mitropolitul āntēiū, o Iea și o blagoslovēscē, atingēndū'o și de buzele sēle și dāndū'o v. Pah., se plēcă și'ī sārutā māna, și apoi întorcēndu-se merge către Domnū, și stāndū d'înaintea stranei Domnēscē, āntēiū v. Pah. Iea credință, apoi întinde și Domnul māna la cupā, și atingēndū degetele sēle de o parte de pāne ce este în cupā, le atinge de buzele sēle. După darea cupii, boierii făcēndū plecarea către Domnū, sē suie pîn strānile lorū, și de la vel Logofētū pēnē la g. Logofētū mergū toți după rōnduēla boieriei lorū de se miruescū, și Iēu și anaforā din māna Mitropolitului, închināndu-se toți la Icóna Proskinitarului; ērā de este Duminică, este obiceiū de mergū boierii pe la tōte icōnile. După molifta colivei ce se cetesce de Mitropolitul, ori de altū Arhierēū, (cāndū nu este Mitropolitul), la sērbātorile cele alese, v. Logofētū rēdicā coliva și o duce āntēiū la Mitropolitul, la Domnū și la Beizadele, ērā în duminicē și într'alte sērbātori o rēdicā g. Logofētū. Dērā în đioa Nascērii și în đioa Pascilorū, coliva o rēdicā vel Vist, ērā în đioa de sfeti Gheorghe, pōrtā de grijā vel Clucerū de duce colivā unū mīelū întregū la biserică, și întru aceā đī totū vel Clucerū o și rēdicā. Cupa este obiceiū : la Crāciunū, la sfeti Vasile, la Bobotēzā și la Pasci, o dā Mitropolitului și Domnului vel Paharnicū; ērā de nu se întemplā elū, o pōrtā v. Paharnicū, atātū în agiunuri cātū și într'aceste patru împērātesci praznice; ērā duminicile și în cele-alte sērbātori preste anū, cupa o pōrtā vel Cuparū; dērā de lipsesce Cuparul, o pōrtā Credincerul. După sēvērșirea anaforei, vrēndū Domnul ca sē iēsā din biserică sē mērgā în Spātārie, Iesū āntēiū Episcopii înainte și după dēnșii Mitropolitul, și stāū în rōndū cam spre ușa bisericii, ērā boierii stāū glosū din strānele lorū toți în rōndū și ei cu semnile α-mānā, și Domnul coborīndu-se din strānā și făcēndu'și cruce, face ore-ce shimā de smerenie către boieri și către Mitropolitul, cāndū agtunge dreptū dēnsul, și Iese din biserică și merge în Spātārie. Inșē la cele patru praznice Impērātesci, cāndū Iese Domnul din biserică în Divanul celū micū, este obiceiū Capitanul de vēnētori, și cu căți-va vēnātori, stāū în rōndū cu vēnatul lorū pusū de-a-rōndul glosū; vēnatul lorū este : cerbi, ciute, capre, rimātorū sēlbaticū, iepuri și alte pasēri ce potū vēna. După ce intrā Domnul în Spātārie, se suie în Domnescul scaunū, și lāngā scaunul Domnului aprōpe, stā vel Postelnicū, vel Spātārū, vel Visternicū, vel Cāmērașū, v. Cāmērașū și alți boieri și boierinași, și toți boierii, zapcii și zapcii curții, stāū în rōndū cu stēgurile lorū și dvorescū. După Iesirea Domnului din biserică, Iesē Mitropolitul, cu Episcopii, cu alți Arhierēi și cu toți boierii, și mērgēndū în Divanū, ședū toți la rōnduēla lorū, și cei cu boierii și cei mazi. Apoi din poronca Domnului Iesē din Spātārie

v. Post. și poftesce pe Mitropolitul, pe Arhierei, pe veliții boierii, cum și pe cei maziți, la café, și intrându în Spătărie face plecare către Domn, fiind toți cu semnele a-mână, și Domnul rădicându șlicul său, le dă tuturor să ședă fiesce-carele la locul său și după boieria sa, cum cei cu boierii așa și cei fără boierii. Inse la agiunul Crăciunului, Logof. are purtare de grije să ducă pe totă partea bisericească în Spătărie, pe rânduella; și ieșind în Divanul cel mic, întâiu pe preoții Domnesci și diaconi ce stau gata îmbrăcați în epetrafle și în felone, îi duce cu Icoanele a-mână și cu două făclii aprinse în două sfeșnice de argint, în Spătărie; și de la ușa Spătăriei, începe protopsaltul cu alți doilea cântăreți a cânta troparul și condacul praznicului. Atuncea Mitropolitul, Domnul, Beizadelele, Episcopii și toți boierii, se rădică în picioare, și preotul cel ce a slujit Liturghia, dă Icoana în mâna Mitropolitului, și sărutându-o o dă în mâna Domnului; și când face Domnul sărutare, îndată se slobodă tunuri și începe și mehterhanéoa. Apoi Iea Mitropolitul Icoana din mâna Domnului și o dă la Beizadele, de la dînșii la Arhierei și de la dînșii o poartă boierii din mână în mână, pene o sărută toți. Și după sărutare, șede Domnul în scaun, și Mitropolitul, cu Arhierei și cu toți boierii glosu, și diaconul curții începe a citi orațiile sărbătorii. După săvârșirea orațiilor, vel Vist, dă preoților după Pörtă și preoților celor despre Dômnă, câte un galbenu, și diaconului celui ce spune orațiile asemenea, cum și lui protopsaltu și lui alți duoilea cântăreți, le dă vel Vistu câte un galbenu. După preoții Domnesci, intră Iconomul, adică cel ce este Arhimandritu, cu toți Egumenii mănăstirilor Sfântului Mormentu, după dînșii Sinaiții, Stefagoriții și alții, îmbrăcați în epetrafle și felone, cu sfintele Icoane a-mână. Aceeași ceremonie făcându-se după cum s'au arătat mai sus, și unul din Egumenii care va fi mai procopsitu la învățatură, face engomion către Domn, adică orații, căruia după ce sfârșesce, vel Vist îi dă ce socotesc Domnul; era celor alți Egumenii, stându la ușa Spătăriei Logofetul de Visterie și cu dieacul carele este orânduitt de cheltulesce, le dau pre a-mână câte un zlotu, ce sunt obișnuiti și orânduitti de la Visterie. După Egumenii Greci, intră Protopopul cu preoții din Iași, îmbrăcați în veștminte asemenea, cu Icoane pre a-mână, se face aceeași ceremonie ce s'au dîsu mai sus, și care din preoți va fi mai procopsitu face orații, căruia i se dă de vel Vist érași un galbenu, și celor alți li se dau după rânduella Visteriei. După ieșirea preoților, fiind gătite de vel Cămerașu vutcă și confeturi, (care se chiamă confețiune,) îndată vel Cuparu cu tîpsia cea de argint, stându înaintea Domnului, pune vutcă în două pahare, și întâiu Cuparul Iea credință, apoi Domnul singur Iea paharul de lă pune la gură, și Iea și confeturi; și copiii cei din casă, ce suat rânduitti de vel Cămerașu, dau vutcă Mitropolitului, la cei alți Arhierei și la boierii; după vutcă confeturi; după confeturi vel Cafigiu pune pe d'înaintea Domnului peșkirul; cel rânduitt, ce se chiamă șifota, dă Domnului café, și copiii din casă la Mitropolitul, la Arhierei și la boierii; inse vel Cuparu când dă Domnului vutcă, dă și Beizadelelor, asemenea și vel Cafigiu, și apoi se dă celor alți. După beutul cafeli, se scollă întâiu Mitropolitul și face plecare către Domn, apoi Arhiereii și boierii, și Iesu din Spătărie ori în Divan, ori în Postelnicie.

Obiceiul vechiul a fost care s'a urmat și pînă la Grigorie Vodă Ghica: la agiunul Crăciunului cum și la Boboteză se făcea mesă Domnă în Spătărie, ședîndu Mitropolitul cu Episcopii, și cu boierii cei cu boierii, și pe cine mai poroncia Domnul și din cei mazili; însă mesă fîră caftane și fîră dvoră, cu cîntări bisericesti, cu mehterhané și cu țigani. Acestu obiceiul la Domni vechi se păzia pe toți anii, pînă la Grigorie Vodă, însă și la Grigorie Vodă nu pe toți anii; și éráși de la Grigorie Vodă s'a tălatu de totu.

Obiceiul  ceremoniilor ce se facu în  ioa Nascerii.

Dup  poronca ce dă Domnul de cu s r  către g. Logof tu că «va  si la at te c sur  la biserica,» Logof tu are aceeași purtare de gri   după cum s'a  ar tat  mai sus . Domnul, după ce să gătesce diminéta în  ioa Nascerii, după alt   mbr c minte  i podóbă ce pune asupra sa, de-asupra tuturor  pune  i haina cea  mp r tesc  ce se cheamă cabani ,  i  s nd  la sp t rie,  ede în Domnescul scaun , fiind  to i boierii cei mari, cum  i boierii curții  mpodobi i după cum se cuvine pentru bucuria  i praznicul sf nte i Nasceri;  i st nd  l ng  Domn , vel Postelnic , vel Visternic , vel Sp tar , din poronca Domnului  ea vel Visternic  caftan   i îmbracă pe vel Postelnic , apoi al  doilea caftan  lu nd , îmbracă pe vel Sp tar ;  i lu nd  Sp tarul sabiea cea  mp r tesc , o pune curmezi u pe umărul s u, după aceea  ea  i buzduganul în m na dre pt ,  iindu'  r zemat  de umărul s u,  i vel Visternic   iindu în m na sa cuca o pune în capul lui vel Sp tar ,  i vel Sp tar  încă pune cecm ea pe m na st ng  a lui v. Sp tar . După aceea r dic ndu-se Domnul din scaun , merge la biserica cea mare, cu t t  r ndu la ce s'a  ar tat  mai sus . Boierii st nd  la stranile lor  pe r ndu l , at tu cei cu boierii c tu  i cei mazili, la vremea Polieleului, c nd  este obicinuit  s  împartă luminările, făclii de c r  ce se facă cu ch eltu la Vistieriei,  i la vremea  nt i , vel Visternic  lu nd  făcliile cele r nduite pentru Mitropolitul, pentru Domn , pentru Beizedel , (care făclii le  ine Logof tu de Visterie în m na sa,) le dă  nsu i cu m na sa vel Visternicul; ( ns  făclia Domnului, a D mnei  i a Beizedelilor , cum  i a Domni ilor , s  facă împletite  i poleite.) Făclia Domnului o  ine vel Camărașu, s u v. Camărașu,  r  Beizedelele după ce  eau făcliile din m na lui vel Visternic , le dau la unii din cei mai ale i copii în casă ce a . Apoi Logof tu de Visterie împreună  i cu al i dieci de Vistierie, împartă cele-alte luminări Arhiereilor , Egumenilor   i veli ilor  boieri, cum  i boierilor  mazili, la rufeturi, cum  i norodului celui ce se află în biserica, c ruea i după cinstea sa,  i sta  cu luminările a-m n  aprinse p n  la sf r itul Polieleului  i p n  se cetesce Evanghelia cea de la utr ne.

 r  la Sf nta Liturghie, este obicei , de se va  nt mpla vre un  Patriarh  aice, singur  Patriarhul, cu Mitropolitul  r ii, cu al i Arhierei  i cu Egumeni, c  i vor  fi r ndui i, s v r esc  Sf nta Liturghie cu t t  r ndu la biseric c ;  i după ce  es  Domnul din biserica, merg nd  în Sp t rie,  ede în scaunul s u;  i Mitropolitul, cu Arhiereii, cu veliții boieri,  i cei mazili, după ce  ntr  în Sp t rie  i se  chin  Domnului,  ed  la r ndu la lor . Apoi vel Cupar  duce Domnului un  pahar  de vutcă  i confeturi,  r  la Mitropolitul, la Ar-

hieriei și la boierii, copii din casă le dau vutcă, confeturi și apoi și café; și îndată și mehterhanéoa, din launtru curții în medent, începe a dice pentru cinstea sărbătorii. Dără de se va întâmpla aice vre unu Patriarh, după cum și mai sus s'au arătat, fiindu în biserisă cu Domnul, Iesă Patriarhul împreună cu Domnul alături, Patriarhul din-a-drépta și Domnul din-a-stînga; și după ce intră în Spătărie Domnul, nu șede în scaun, ci ședă amînduoi pe macat, Patriarhul din-a-drépta Domnului, și la tôte cêremoniile totu Patriarhul urmază înaintea Domnului.

Au fostu obiceiul la Domnii cei mai vechi, cându era giugul țerii mai ușor, de nu lipsia mésa cea Domnăscă, și mésa ce făcea în Divanul celu micu, cu chîeltuella Visteriei, făcendu-se isvodu cu pecete Domnăscă, de Arhieriei și de tôte boierimea, căți se întâmplă la Iași, se se afe la mésa Domnăscă, între cari erau rînduiți și duoi Vornici de Pörtă; însă boierii cei rînduiți de méasă erau pînă la v. Logofetă. Era cându nu se întâmpla tôte boierimea la Iași, ca se se împlinescă mésa, se rînduiau și din boierii alți duoilea, și mai alesu pe cei sciui de Domn. Și cându se aședă Domnul la méasă se face slobođire de unu tunu.

Vel Postelnicu cu tolagul a-mână, vel Spataru cu sabiea la umeru și cu buz-duganul în mână dréptă, rezematu pe peptul sêu, îmbrăcatu în caftane, statu zvorindu la spatele Domnului. Vel Paharnicu îmbrăcatu în caftanu și cu șapte coți taftă naramge legați peste umeru, zvoresce înaintea Domnului; și vutca ce se dă înaintea mesii și vinul, Cuparul pune; și vutca și vinul în pahare, și vel Paharnicul cu mână lui dă Domnului. Vel Stolnicu, era îmbrăcatu în caftanu și cu taftă legatu peste umeru, este purtătoru de grijă cuhniei și bucatelor; și cându se aședă bucatele pe méasă, din blidul ce este rînduitu se se puie înaintea Domnului, lea vel Stolnicu credință, și apoi îl aședă la méasă. Vel Medelniceru érašî îmbrăcatu în caftanu și cu taftă legatu peste umeru, înteu dă Domnului de spălatu înaintea mesii, apoi se află zvoritoru érašî înaintea Domnului, și din blidul celu d'ânteu, cu lingura cea mare de argintu, scôte Domnului pe talgeru supă, cum și dintr'alte bucate; și la schimbarea talgerilor, șede la spatele lui vel Medelniceru, v. Medelniceru; și cându se schimbă talgerul Domnului, vel Medelniceru pune altu talgeru luându-l din mână lui v. Medelniceru. Vel Cluceru, érašî îmbrăcatu în caftanu și cu taftă legatu peste umeru, este purtătoru de grijă a mezelilor ce se aducă de la beciul Domnescu și de la scipul despre Dómna, care cu mână sa aducendu-le, înteu lea credință și apoi le pune înaintea Domnului. Vel Vameșu este purtătoru de grijă confeturilor, cu mânele lui le aședă pe tôte mésa Domnăscă, însă fórá caftanu. Boierii zvorelnici de mai sus pomeniți, ce îmbracă caftane, după a treilea rîndu de pahare ce se dregu la méasă, le poroncesce Domnul de mergu la Cămară, unde vel Cămărașu are obiceiul se le gătască méasă cu tôte rînduella ei, ședendu și elu la acea méasă împreună cu boierii; și nezăbovindu, cându vine vremea pahareloru celor de închinăciune, se află cu toții érašî la orînduella lor. Și în câtă vreme zăbovescu ei la méasă, boierii cei alți duoilea facu slujba politiei acea rînduită. Deci înteu Mitropolitul rădică unu paharu de vinu făcendu orații pentru slava lui Dumneđu, și după ce bea

Domnul, îndată protopsaltul, cu alu duoilea cântăreţu şi cu alţi peveţi, începă a slavoslovi pre Dumneţu, cu obicnutele cântări. Domnul rădică altu paharū de vinū pentru sănătatea şi biruinţa Impăratulu, şi se face slobođire de tóte tunurile şi focul celū mărunţu, începēdū mehterhanéoa şi altă musică ce este rōnduită asupra mesii, care aceste şanlicuri suntū de-apururea în purtarea de grijă a Hatmanulu şi a Agăi, cum şi mehterhanéoa asupra purtării de grijă luī vel Armaşū. A treilea paharū rădică Mitropolitul pentru sănătatea Domnulu, a Dómnii şi a Belzedelilorū, şi se face şanlicū éráşī asemenea, şi cântăreţii cântă polyhronion; şi boierii stāndū în piclóre, se rădică toţi de la mėsă, şi mergū înainte Domnulu pe rōnduélă şi cu contēşile pe umēru numai în chłostece, şi Cuparul le drege câte unū cobocū de vinū; şi după bēutul coboculu, fiesce-care merge de sărută mâna Domnulu. Şi după ce se rōnduescū toţi boierii cei de mėsă, apoi mergū şi boierii alu duoilea, şi alţi boieri ce suntū zvoritori la mėsă înainte Domnulu, fiesce-care pe rōnduélă, de bētu cobocul acela, şi apoi, mai pe urmă de toţi, merge şi protopsaltis cu alu duoilea cântăreţu, şi li se dă şi lorū câte unū paharū de vinū de cele mici, şi pin pahare li se pune galbēni bacşişū câtū este poronca Domnulu, cu mâna luī vel Camēraşū; altă dată singurū Domnul cu mâna sa punē galbēni în paharul luī protopsaltū. După acēsta, éráşī Domnul rădică unū paharū pentru Mitropolitul, însă acestū paharū este fōră şanlicū, numai cântăreţii cântă obicnutele cântări. Domnul mai pe urmă rădică unū paharū pentru Arhierē, pentru tótă boierimea şi norodul ţērii, şi se face şanlicū; şi boierii pe rōnduélă toţi mergū de factū mulţamită Domnulu, bāndū câte unū paharū de vinū de cele mici, sărută mâna Domnulu; dérá câte o-dată rōnduiesce Domnul de beaū érá cu cobocul. După acēsta la cine va Domnul, orī din Arhierē, orī din boieri, éráşī mai închină, cum şi ei unī către alţi; şi din bucatele cele mai alese ce se punū înainte Domnulu, şi din mozele, trāmite Domnul pe talgere pe la Arhierē, şi pe la unī din boieri, cui socotesce şi cui va. Mai pe urmă de tóte mezelile, aduce vel Vameşū şi confeturile pe mėsă, şi boierii, afară din câte mănāncă, mai leaū şi pin nāfrāmi, şi dāndu-le pe la ficiorī lorū, le ducū pe a casă. Şi rădicāndu-se mėsă, vel Medelnicerū merge de dă Domnulu apă de spālatū în Spātārie. Domnul, după ce intră în Spātārie sē se spele, boierii rēmānū de se spală în Divanul celū micū; şi după spālatū, mergū cu toţi în Spātārie, şi şēdēndū la rōnduélă, le dă café. După café este volnicū fiesce-care sē mérgă pe la casele şi gazdele lorū; érá câte o-dată oprea Domnul pe boieri şi'l ţinea pēnē în séră puindu'ī la giocū, însă şi Domnul se prindea la giocū. V. Pah. şi v. Medelnicerū încă suntū legaţi cu taftă naramgie, în curmezişū, numai peste caftanile lorū cele de taftă; érá Vātavul de Pāhārniceī şi Vātavul de Stolniceī, nu punū taftă, numai suntū în caftanele lorū; şi Vātavul de Pāhārniceī stă zapciū pe Pāhārniceī sē drégă la mėsă, érá Vātavul de Stolniceī stă zapciū asupra Stolniceilorū pentru rōnduēla bucatelorū.

Dómna încă are obiceiū de face mėsă giupāneselorū; acolo este zvoritorū Vornicul Dómnii, şi cu alţi ce suntū din partea haremulu; şi la mėsă face şi Dómna închināciune, că āntēiū Dómna rădică paharū pentru Domnū, apoi Logofetēsa cea mare rădică paharū pentru Dómna, apoi éráşī Dómna pentru

tóte giupănesele, mergěndu giupănesele pe rőnduělă, de beaű căte unű paharű de vinű, făcěndu mulűămítă sărută măna Dőmnűl.

Căndu poprea Domnul pe boieri dupě mėsă făcěndu gőcuri și alte semne de veselű, mergea și în lăuntru la Maibentű, și căte o-dată aducea Domnul pe Dőmna cu tőte giupănesele, și se făcea unű gőcű de obsee, Domnul cu Dőmna, și boierű cu giupănesele,

La Sfăntul Vasile, la Sfăntul Botezű și la Sfăntele Păsci, totű aseměne sě păzia rőnduěla meselorű Domnescű, și totű cu acěstă politică, și încă și la alte sěrbătorű, cum și la đioa Născerű Domnului, la sěrbătőrea ce este numită pe nűmele sěű, însă főră zvorěla boierilorű și főră caftane, ședěndu toű la mėsă; numai închinăciunile și șanlıcurile se făceaű totű de plinű. Avut'ăű Domnű vechű și acestű obiceiű, de nu lipsaű mesele Domnescű de la aceste sfănte đile, și s'ăű păzitű și pěně la Domniea a doua a lui Grigorie Vodă; őră apoi, de căndu s'ăű îngreuiatű giugul țěrű cu mucarelorű și cu alte adaose chieltuiele, s'ăű scurtatű și veselűle meselorű, făcěndu-se rarű o mėsă sěű douě de către unű Domnű în Domniea lui.

Încă ăű mai fostű obiceiű de se făcea o mėsă și Țgumenilorű de la tőte mőnăstirile de țěră carű suntű obicűnűű de vinű la Bobotěză de închină poclőne Domnului, care mėsă sě făcea a treea đi dupě Bobotěză, la o trapezare unde se găsű locű mai largű, la mőnăstirile Grecescű de aicea din Iașű, cu tőtă chieltuěla Domnului, care chieltuělă era scrisă la condica Visteriei; și purtătorű de grijă și zvoritorű mesei era g. Logofětű cu Uricariű și cu toű diecű Divanului, fiindű că mai 'nainte vreme, între diecű Divanului eraű căte cincű-șese Uricari őmeni bėtrăni, tilmăcitori și făcėtő uricilorű celorű Slovenescű, carű de vel Logofětű eraű aleși, și'ű duceaű la Domnű de le da toėgű și nűme de Uricari; care brėsă s'ăű păzitű pěně la Dőmniea a treea a lui Mihăi Vodă Racoviță; apoi începěndu ă'ű pune căte o dată și la birű, și lip-sindu-se de chivernisěla lorű, s'ăű stricatű. Și de la Domniea lui Constantinű Vodă Mavrocordatű și încőce, ăű lipsitű și mėsă călugěrilorű Țgumenű de nu s'ăű mai făcutű.

Alte ęeremonű pe obiceiul ce se urměză totű la sfănta Născere.

A doua đi dupě đioa Născerű, vinű Dascăliű scőlelorű cu ucenicű celű mai aleșű; însă ăntěiű Dascălu celű mare Elinescű, (fiindű Domnul în Spătărie în scaunű), se închină Domnului, și pune pe ucenicul sěű celű rőnduitű de spune engomion elinescű, adică oraűe, și dupě sfűșitű merge Dascălu de sărută măna Domnului, dupě děnsul ucenicul sěű; și Domnul le dă bacșișű cătű socotesce, cu măna lui vel Vist. Dupě acesta, ăű doilea Dascălu grecescű asemenea prin ucenicul sěű celű rőnduitű spune engomion grecescű; apoi Dascălu scőlei Slovenescű, asemenea face oraűű printr'ăű sěű ucenicű, pe limba Romănescă, și toű acestű mergěndu pe rőnduělă sărută măna Domnului și'ű Țeaű bacșișul lorű din măna lui vel Vist. A treea đi dupě sfănta Născere, este obiceiű de vinű Țgumenű Grecű a mőnăstirilorű din Iașű, închinăndu-se Domnului cu poclőne; obiceiul este sě aducă toű căte un mielű, őră carű nu potű

găsi miei, adusă vițel mic, curcani, găini, și Domnul le dă de ședă pe la vițe, fiesce-care pe rânduélă, și le dă café, întrebându-l Domnul cum petrecă la sfintele mănăstiri, și rădicându-se ca să iasă, le dă Domnul: «și la anul!»

Çeremoniile ce sântă obicnute de se facă la Sfete Vasile.

În ziua agiunului Sfântului Vasile, are purtare de grijă Hatmanul cu Aga la atâtea césuri din zi se se aște totă slujitorimea la curte cu zapcii lor, și cu puscile a-mână; și Domnul eșind la biserica cea mare cu toți boierii, după sfârșitul slujbei bisericesti de séra, mergându Domnul la Spătărie, merge și Mitropolitul cu Arhiereii și cu toți boierii în Spătărie de ședă la rânduélă, și li se dă tuturor câte un pahar vutcă, confeturi și café. Însă întâiu Domnul când rădică paharul la gură, îndată se face șanlică de slobođirea a toate tunurile, cu focul mărunț și cu mehterhané; după mehterhané țigani obicnuiți ce cântă la mésa Domnului, fac și ei o ăicetură de un scopos; și alte rufeturi facă vin cu semnele slujbi lor, de facă çeremonia anului nou. Și eșind Mitropolitul, cu Arhiereii și cu toți boierii, merg pe la casele lor. După acesta, decă inseréză, merge mehterhané de face un nobet și despre Dómna, și la Beizadele, apoi la Mitropolitul și la toți veliții boieri cei cu boierii, luânduși mehterbaș și cei împreună cu el, bacșișul cel obicnuit. Éra a doua zi, în ziua Sfântului Vasile, iasă Domnul la biserică, cu aceeași rânduélă de çeremonie după cum s'au arătat înapoi la ziua Sfântei Nasceri, făcându-se și poliele cu dare de făclii de cêră. Deci, după sêvșitul Sfântei Liturghii, eșind Domnul din biserică, toate rufeturile curții astern pe gios năfrămile lor, cu semnele cele de slujba lor, de la ușa bisericii și pênă în Spătărie, și vel Vist merge înainte Domnului, dându-le bacșiș. Mitropolitul, Arhiereii, boierii cei mari, fiind chiămați la café în Spătărie, aruncă și ei bacșiș numai pe covorele copiilor din casă și merg boierii pe rânduélă de sărută mâna Domnului pentru anul nou. Apoi ședându fiesce-carele pe rânduélă sa, le dă vutcă, confeturi și café, și îndată se face șanlică de slobođirea a toate tunurile și începe și mehterhané în medénul curții din lăuntru. Éra alte rufeturi a curții, partea slujitoréscă cu această rânduélă, că după ce merge totă boierimea de sărută mâna Domnului, vin și toți zapcii, întâiu a curții, a Hatmanului, apoi a Agăi, și sărutându mâna și póla Domnului, li se dă de vel Vist. obicnuitul bacșiș, după cum sânt legați la izvodul Visteriei Domnesci. Este obicei de merge Mitropolitul, cu Arhiereii și cu toți Veliții boieri, la Dómna, și la Beizadele, de sărută mâna pentru anul nou, și li se dă și café; și de nu este méșă mare, fórá zăbavă vreme iasă Mitropolitul cu totă boierimea, și merg pe la casele lor.

Çeremoniile ce sântă obicnute de se facă la ziua agiunului și a Sfântului Botez.

Toți Egumenii ai mănăstirelor de țără, și Moldovenii și Grecii, au obicei să se aște la agiunul Sfântului Botez, să se închine cu poclone Domnului, aducându vulpi, jderi, pesce de munte, brinză de oi, zămătină de bivolițe și

de altele, pentru care g. Logofetă făcându isvodă a nume, și eșindă Domnul în Spătărie, îi împreună cu Domnul pe rânduélă; și Domnul îi întreabă de petrecerea stărilor lor; și după acésta mergă și Egumenii și Domnul la biserică, la Césuri și Liturghie. Este obiceiă într'acéstă și a agiunului Sfântului Botez, de sêvêrșesce tôte cele Arhieresci Episcopul de Romană, carele fiindă îmbrăcată în mantie, șede în strana cea de gîosă a Mitropolitului, și după sêvêrșirea Sfântei Liturghii, totă elă sêvêrșesce și osfeștaniea cea mare. Și Mitropolitul într'acea și la biserică curții nu vine, fôră numai la café, aflându-se la ceremoniile ce se facă pe obiceiul sêrbătorii. După biserică mergendă Domnul în Spătărie, șede în Domnescul scaun; apoi după obiceiă intră Mitropolitul cu Arhierii și cu toți boierii, de ședă pe rânduélă; înaintea cafelei, g. Logofetă aduce întăi preoții curții, cu protopsaltă și cu alți cântăreți, înlăuntrul Spătăriei, cântândă tropariul și condacul dîlei; și Domnul, cu Beizadelele, cu Mitropolitul și cu tótă boierimea staă în piclôre, și preotul celă ce aă slujită Liturghiea, dă crucea în mână Mitropolitului, și Mitropolitul țiindă crucea o sărută Domnul, și'lă stropesce cu aghiazmă, asemenea și pe Beizadele. Și Domnul cândă sărută crucea, se slobodă trei tunuri. După tunuri mehterhané; și apoi sărută crucea și alți Arhierii, cu tótă boierimea, și ședă la rânduélă, și diaconul curții spune orații; și luându'și bacșișurile loră, aduce g. Logofetă pe Egumenii Greci și pe Egumenii de țeră, apoi pe Protopopul cu preoții de tîrgă, făcendu-se aceeași ceremonie ce s'au arătătă mai susă, și fiesce-care aă câte ună omă alesă de spună orații, și numai acel ce spună orații, ieau bacșișul loră din mână lui vel Vist., érá cei-alți ieau bacșișul loră de la Logofetă de Visterie, și de la dieacul ce este chiełtuitoră pe obiceiă.

Maă pe urmă de toți vine și pater prefectus, (adecă popă Unguresci,) cariă pe obiceiă suntă priimiți de Domnă, și daă și ei crucea în mână Mitropolitului, de o duce la Domnă, de o sărută, și spună și orații Lătinesce, și își iaă și ei bacșișul din mână lui vel Visternic.

A doua-și, în ziua Sfântului Botez, iésă Domnul la biserică, totă cu aceeași rânduélă de ceremonie după cum s'au scrisă pre largă ziua Nascerii; numai atăta obiceiă se maă adaoge, că se facă două făcliă mari de la Visterie, împodobite cu pînză, cu mătăsuri, în chipul făcliiloră celoră de Botez, și cândă iésă Domnul la biserică, două din curtenă îmbrăcați în dulămi de taftă mergă înaintea Domnului, unul din-a-drépta, altul din-a-stânga, și intrândă în biserică Domnul, unul stă cu făcliea înaintea Icónei lui Hristos, și altul înaintea Precistei, fiindă făcliile aprinse, și se face și polieleu, cu kerodosie, adecă dare de luminări de cêră, precum s'au arătătă mai susă, dându-se luminări și Egumeniloră de țeră și călugêriloră tuturoră căți se voră afla în biserică. Și după docsolie, îndată Mitropolitul cu Domnul, cu Beizadelele și cu tótă boierimea, iésă la Iordană, cu totă alaiul, mergendă și acei două cu făcliile a-mână înaintea Domnului, fiindă afară scaune gătite pentru Domnă, pentru Dómna, pentru Beizadele, pentru Mitropolitul și Arhierii, și pentru boierii cei mari, și mésză pentru osfeștanie, lîngă care aprópe staă cei două, unul din susă altul din gîosă, cu făcliile țiindu-le a-mână, și fețele loră cătră mésză. Inse la a-

cestă osfeștanie ce se numește Iordanul, câtă și la cele-alte osfeștanii ce se facă preste an, este obiceiul de se aducă două Icóne: Precista de la mănăstirea Goliea și de la Sfânta Vinere, făcătoare de minuni Icóne, cum și cele-alte Icóne de pe la toate bisericile, cu stégurile lor, așezându-se pe rându-elă. Și după ce iese Domnul sub salvanță, șede în picior drept scaun, și vine și Dómnă, cu toate giupănesele, și cu toate fetele din casă, și șede și Dómnă în picior drept scaunul său din-a-stânga Domnului. Mitropolitul cu Arhierii, cu toți Egumenii de țară, cu preoții de lași, stău din-a-stânga Domnului, și unde se sfârșesc șirégul bisericesc, acolo stău și Icónele lângă măsă. Era din-a-drépta Domnului, stău Belzadelele, și totă boierimea de la mare și până la mică, afară din vel Post. și vel Spat. ce stău îmbrăcați în caftane din-a-stânga Domnului, și vel Camărașu cu cei-alți boieri a curții la spatele Domnului.

Dómnă cândă vine la Iordân, vine înaintea sa Vornicul său, cu tolagul amână, îmbrăcată cu feregă de postav, și după ce stă Dómnă drept scaunul său, stău și toate giupănesele în șerég, pe rându-ela lor. Apoi Mitropolitul merge către măsă, cu paterița în mână, în toate veștmintele fiind îmbrăcată, cu mitra în cap, cădesce întâiu sfintele Icóne, și apoi măsă cea de osfeștanie, și îndată face și începere. După acesta merge către Domn și îl cădesce de nouă ori, pe Dómnă tij, și pe Belzadelele de trei ori; apoi pe Arhierii, pe Egumeni, pe preoți și pe totă boierimea; și după cădită, seversesce Mitropolitul totă slujba Iordanului, în veliglastă, și după ce cântă troparele de trei ori, sărută Mitropolitul crucea, și sărută și Icóna Peristei, și moștil (de voră fi). Apoi Domnul mergându către Mitropolitul, și Mitropolitul către Domn, înaintea Domnului vel Post. și vel Spat. lângă Domn, și cam înapoi vel Camărașu, și cândă sărută Domnul crucea, se face șanlică cu slobođirea tuturor tunurilor și cu focul cel mărunt, și îndată mehterhanéoa. Apoi Domnul merge de sărută sfintele Icóne, și cândă se întorce arătă ore-care shimă de smerenie către toți, mergându la scaunul său. După Domn merge Dómnă asemenea, și Belzadelele, și apoi vine Mitropolitul de șede în scaunul său. După Belzadele mergă Arhierii, Egumenii toți, fiesce-carele după rându-ela sa de sărută crucea și se stropesc cu aghiazmă. Apoi mergă boierii cei mari pe rându-ela de la vel Logofetă până la Vornicii cei de pórta, și încă și zapcii curții. Obiceiul vechi au fost că după ce mergeau boierii de la vel Logofetă până la vel ușeră de sărutat Crucea, apoi se da rînd de mergeau și giupănesile; era Grigorie Vodă Ghica au făcută alt obicei de rîndu-ela, că după ce mergeau boierii cei cu boierii și mazi de la vel Logofetă și până la vel Comisă, apoi au dat rînd giupăneselor, de la logofetă cea mare până la comisă; apoi mergeau cei-alți boieri și după dênșii giupănesele lor. Deci, după ce sărută totă boierimea, atuncea ședend Domnul, Dómnă, Belzadelele, partea biserică și o sémă din boieri pe scaune, mai pe urmă încep a aduce și caii cei Domnesci, ș'întăiu trecă telegarii, după telegarii v. Armașu, g. Armașu înaintea tufurilor, și Iurucă-bălrac în mijlocul tufurilor răsunându în trômbițele Domnesci, cu sirmaciul povodnicilor, trecă pe d'înaintea Domnului închinându-se. După aceștii, povodnicii domnesci și armășarii, unul după

altul, după cum îi rînduesce vel Comisî, și atîtă pe povodnici cîtă și pe armăsari, încalecă totă feciori de boieri, și din boierinașii Domnului împodobiți și numai în caftanele lor cele de taftă; și aceștii sîntă toți rînduiți cu ca-tastifă Domnescă. Și mai pe urmă de toți vine și vel Comisî îmbrăcat în caftan Domnescă și pe calul celî Împărătesc, care se numește tablabăș, cu alai frumos și cu cîhodarii Domnului pe lîngă dînsul după obicei. Și toți acei cîlări pe cal, cîndă vină împotriva Domnului, se închină ântîi cître sfîntele Icône, apoi cître Domn și pe urmă cître Mitropolitul stropindu-l cu sfînta aghiazmă. Și după sfîrșirea acestor ceremonii, îndată se rădică Domnul cu totă partea bisericească și boierescă, și merge în biserică, unde însuși Mitropolitul, cu Arhierii și cu câți Egumeni de țară rînduesce, săvîrșesce sfînta Liturghie. Dîmna încă merge de ascultă Liturghia la biserică să împreună cu tôte giupănele. După ce lîsă Domnul din biserică, și merge în Spătărie, se face éráși aceeași ceremonie ca și la sfînta Nascere, adecă, atîtă partea bise-ricescă cîtă și boierii, se cinstescă cu vutcă, confeturi și café; și de nu este mész, mergă boierii pe la casele lor. Cîte-o-dată s'au obicinuită a se face Iordanul și în Divanul curții din-lăuntru, ori pentru împotrivirea vremii, ori pentru gingășia gerului, și mai multă pentru ca să privescă Dîmna cu giupănele pe ferestre, neputîndă ca să lîsă la Divan pentru vre o pricină. A doua și după Bobotéză, éráși vină dascălii cu ucenicii lor de spună en-gomiile cître Domn, după cum s'au arătătă mai sus.

A treea și era obicei vechi de făcea Domnul Divan Egumenilor de la Munte, și totă într'acéstă și se făcea și mész călugherilor de cari amă a-rétată mai sus; și se poroncia de cître Domnă lui g. Logofétă să le ispră-vescă trebile lor, și să le dea și pecetluiturile cele de sare, și să lî pornescă să și mergică la mănăstiri.

Alte obicei vechi ce aveau Domnii cei mai d'inainte vreme.

Obicei era de mergea Domnul, cîte-o-dată și Dîmna, la Mitropolie la praz-nicul Străteniei, și după ce lîșia Domnul din biserică, mergea în casele Mitro-poliei, și din partea Mitropolitului se da vutcă, confeturi și café, atîtă la Domnă, la Dîmna, la Belzedele, cîtă și la totă boierimea. Și era obicinuită Mitropolitul de se gătia și făcea mész mare Domnului cu totă boierimea; și cîndă era după mész, de lîșia Domnul să mergică, celă mai ales omă a Mi-tropolitului, din poronca stăpînului său, trăgea ună cală poclonă Domnului, (însă cală de preț, după cîntea Domnului). Érá de la o vreme încóce, Domnii nu rămănu la mész Mitropolitului, nici Dîmnele mergă cu Domnii; ce numai după café șede Domnul în vorová cu Mitropolitul ca ună cész, și apoi lîșindă să mergică Domnul la Curte, calul este adus de lă vede și Domnul, și încăle-căndă cu totă alaiul merge la curte.

La Duminica lăsătului secă de brînză, este vechi obicei după ce lîsă Domnul de la biserică cea mare, și merge în Spătărie, ședîndă în scaunul Domnesc g. Logofétă, aduce în Spătărie pe diaconul curții, și stîndă cu fața cître Domn, face orașă, întru care la mijlocul vorbe, aduce din partea

Mitropolitul, a Arhierilor și a totă boierimea, cuvântu de cererea ȋertăciunii de la Domn, pentru tôte cele ce-l voru fi greșit, (cum și Domnul asemenea de la toți cu umilință cere ertăciune.) Și după ce sfârșesce diaconul orațiile, Mitropolitul merge către Domn, și Domnul încă se scoboră din scaun, și făcându ore-care semn de plecare, sărută mâna Mitropolitului, și Mitropolitul îi sărută crescetul; după Mitropolitul, Belzadelele; după dênșil, Arhierii, și după Arhierii mergu toți boierii de sărută mâna Domnului; și după ce sedu fiesce-care la rônduela lor, se dă café Domnului, și apoi la totă boierimea, și pe cari va Domnul din boierii, îi popresce la mеса din lăuntru despre harem.

Au mai fostu obiceiū vechiū ęrași la tôte Duminicile sfântului și marelui postū pênē la Duminica a cincea, de mergea Domnul pe la mônăstirile Grecesci, ănteu la Trei Sfânti Ierarhi, la Golia, la Bărnoski, la Sfete Sava, la Sfânta Vineri, și la Buna-vestire ęră la Golia. Ęră de la Domniea lui Neculai Vodă, s'au tăiatu și acestū obiceiū; atăta numai au rēmasu: cându este hramul vre unii mônăstiri, vine Egumenul acei mônăstiri mai 'nainte de đioa prăznuiirii, cu o đi către Domn, cu poclone, café și zaharū, și g. Logofetū ducēndu-lu în Spătărie, către Domn, inchină poclonele, și poftesce pe Domn ca sē lea ostenelă sē cinstescă prăznuirea sfântei mônăstiri cu mergerea și parisiea cea Domnescă; și Domnul încă'i dă rēspunsū după cum îi dă mâna și vremea. Dēră la hramul mônăstirii Gălății, la Înălțarea Domnului Hristos, și la hramul mônăstirii Cetățuii la sfântii Apostoli, s'au întēplatū de multe ori de au rēmasu Domnii acolo la mеса, fiindu mai departe de oraș; insē cheltuēla bucatelorū au fostu de către Domnie. Ęră la Dumineca a șēsea a sfântului postū, ce se chiamă a Stălpărilor, ȋesē Domnul la biserica cea mare, și cāntādu-se Polieleul, se dau făclii de cēră tuturorū după cum s'au arētātū mai sus; și în trei seri a septemăni cel mari, duminecă spre luni, luni spre marți și marți spre miercuri, Domnul ȋesē totū la biserica cea mare, cu totă boierimea, de ascultă utrănea de cu sēră la unū cēsū din nōpte, (dēră pe aceste seri, de multe ori merge Domnul la biserica despre Dōmna), după cum îi este volea, și după cum se întēplă și trebile. Miercuri dimineța era obiceiū de se făceat masle în Spătăriea cea mică, aflādu-se și boierii cel mari și boierii curții, dādu-se tuturorū făclii de cēră, sēvērșindū sfântul maslu însuși Mitropolitul cu alți Arhierii, cu Episcopii și cu preoții curții, câți suntū de trebuință; și după sēvērșirea maslului, cu mâna lui vel Visternicū se dă Mitropolitului patru galbeni, Arhierilor cāte doi și la preoți cāte unul. Și după masle, mergeau boierii deși luaū de la Domn ȋertăciune. Dēră acmu de la o vreme, s'au rēdicatū și acestū obiceiū, fiindu că Domnii acmu maslile le facū înăuntru cu ai lor; ęră boierii își facū masle pe la casele lor, și ȋertăciunea de la Domn o leau în đia de gioe mare, cându voru ca sē se împărtășescă sfânteloși și înfricoșatelorū Talne.

În đioa de gioia cea mare este obiceiū de ȋesē Domnul la biserica cea mare cu totă boierimea, slujindū într'acestă đi sfânta Liturghie însuși Mitropolitul țerii numai cu preoții curții și cu doi sētū trei diaconi, și după sēvērșirea cāntării lui Tingarsi Mitrănū, merge Domnul de se inchină la tôte sfântele Icone pe obiceiū, cerēduși ȋertăciune de la boierime și de la norodū, și și

merge la strana sa, și la vreme merge de se pricistuesce cu sfintele Taîne; după Domnul Beizedelile, și apoi toți boierii pe rânduella. Și eșind Domnul din biserică, merge în Spătărie cu totă boierimea; și era întâi obiceiul de se da câte un pahar de vin la toți boierii cari erau împărtașiți sfântelor Taîne, apoi café. Și de este vorea Domnului și poftesce să se facă umivanie, adică niptira, după café Iesă Domnul la umivanie, care se face în meidanul curții d'înăuntru, (de este vreme bună) unde și Dômnă cu toate giupănesele privescă acea sfântă taînă care se sêvêrșesce de însuși Mitropolitul țării, făcându-se spălarea după totă rânduella bisericii. Inse cându se face spălare, este obiceiul a se da de la Visterie Mitropolitului o lotă de cele bune, cu care se impregiură, și un burete, și un prosopu de cele bune cu care șterge piclôrele ucenicilor; aceste după spălare rămân a Mitropolitului. Și îndată suindu-se Domnul sus, mergu și boierii pe la casele lor. Încă se mai dă de la Visterie șee lei bani și un postavă de cele cotul câte un leu, la obrazul celui ce se află în locul Iudei.

La un cêsă din nôpte, Mitropolitul, Episcopii, alți Arhieri și Egumenii Greci, câți sunt rânduți de Mitropolitul, și totă boierimea, vin la biserică, și Iesă și Domnul la slujba celor 12 sfante Evanghelii, și cea d'întăiu Evangelie se cetesce de Mitropolitul țării, și după dânsul alți Arhieri, Episcopi și Egumenii; dără Evangeliea cea mai după urmă, o cetesce diaconul curții în Amvonu.

În ziua sfântei și marel Vineri, Iesă Domnul éraš la biserică cea mare la cêsuri, făcându-se și vecernia cu sârutarea Epitafiului totu o-dată; și la șee cêsuri din nôpte spre sâmbătă, este obiceiul de Iesă Domnul éraš la biserică cea mare, și la canonul cel d'întăiu se face dare de făclii de cêră la toți, și după Slavoslovie se scôte Aerul, mergendă Domnul cu Mitropolitul alătura înaintea Aerului, cu totu alaful, și boierii cei mari pe urma Domnului și a Mitropolitului, toți cu făclii aprinse, cum și cel-altă norod; și eșind din biserică, se scoboră pe scara cea mare și mergu pe bute (?) din năuntru curții; unde și scaune sunt gătite pentru Aeru în mișlocu, érá pentru Domnu și cei-alți, la locurile cele obicnuite; și acolo se face și sârutarea Aerului de toți pe obicei.

Obiceiul ceremoniei ce se face la ziua învierii Domnului Hristos.

Este poronca Domnului dată către g. Logofetă, la șee cêsuri din nôpte: Mitropolitul, Arhieri, Episcopi și toți boierii, să se afle la biserică curții, și Iesă și Domnul îmbrăcatu în cabaniță cu totă ceremonia ce s'au arătat la ziua sfântei Nasceri; și cântându-se canonul Sâmbetii, îndată se împartă făclii la toți. Și după sfârșitul canonului, Iesă Domnul, cu Mitropolitul, în Divanul cel mare, inse Mitropolitul, cu Arhieri și cu toți Egumenii, îmbrăcați în toate veștmintele, și acolo se face ceremonia de rânduella sfântei biserici, adică începătură de cântarea Sfântei Invieri; și apoi începându-se canonul Invieri, întră éraš în biserică; și după sfârșitul canonului, cu sfetilna (Sarki ipnosas os thnitos), érá Iesă Domnul cu toți cei arătați mai sus, cu făclii aprinse,

orî în meîdanul celû mare a curîl, orî înlăuntru despre Dómna, unde este gătită scaunul Domnului, a Belzadelilor, a Mitropolitului, a Arhierilor şi a tótă boherimea. Alû g. Logofetû are datorie sê pórte grijă, (însê de n'are Domnul crucea cu Sfântul şi cinstitul lemnû), din crucile ce se află la mônăstiri, sêu pre la Arhierel, sê afle cruce care va fi mai cu bună podóbă, pentru Domnû, pentru Dómna, pentru Belzadele, care cruci este obiceiû de se légă cu năfrâmi grele, orî sîrmă cusută, orî firû, unde ţinû crucea cu mâna, care cruci totû Logofetul alû treilea singurû dă în mâna Domnului şi a Belzadelilor la vreme; érá pentru crucea Dómnei, de nu se scobóră gîosû cu Domnul, Vornicul Dómnei are purtare de grijă. de merge la g. Logofetû şi Iea acea cruce ce este gătită pentru Dómna, a-vëndû şi Mitropolitul, cu Arhierel şi cu toţi Egumeniî cruci pe a-mâna lorû. Deci, la vremea cea obicînită, la enus, merge Mitropolitul de se închină şi sărută crucea şi Evanghelia, şi întorcêndu-se către Domnû şi către norodû, blagoslovesce; şi acolea ascéptă de vine şi Domnul; şi după ce sărută şi Domnul Crucea şi Evanghelia, sărută şi Crucea ce ţine Mitropolitul în mâna sa, cum şi Mitropolitul sărută Crucea cea din mâna Domnului, făcêndû amênduoi şi sărutarea cea duhovnicescă şi obicînită, asupra căriea sărutări, îndată se face mare şanlicû cu slobodirea tunurilor şi cu focul măruntû, şi începe şi mehterhanéoa, şi Domnul merge la scaunul sêu. Érá Mitropolitul rămâne totû pe locû pênê face sărutare şi cu Belzadelele, şi apoi mergû, şi Mitropolitul şi Belzadelele, la scaunele lorû. Érá de se vorû întêmpla niscareva Arhierel, a-decă Mitropoliţi mari de Eparhiî alese, musafirî, la sărutarea Crucii şi a Evangheliei, ei mergû după Mitropolitul ţerii, şi apoi merge Domnul. Şi éráşi cândû se va întêmpla vre unû Patriarhû, după Patriarhul merge Mitropolitul ţerii, apoi Mitropoliţi musafirî, şi apoi Domnul; după Domnû Belzadelile, şi după dênşii Arhierel cel-laltî, Episcopii şi Egumeniî. După ómenii bisericesci mergû toţi boheriî, de la vel Logofetû pênê la cei mai mici, toţi pe rônduelă, şi ântêiû mergû de sărutû sfânta Evanghelie; şi apoi mergû la Mitropolitul de sărută Crucea şi facû şi sărutare, apoi la Domnû şi la Belzadele; şi apoi se întorcû către Arhierel şi Egumeni, sărutândû Crucile ce ţinû în mâna lorû, facû şi sărutarea cea frătêscă, şi merge fiesce-carele de şede la rônduela lui, făcêndû sărutarea cea obicînită la şirêgul boherescû pênê la rônul sêu, şi la rônul sêu agiungêndû, stă acolo. Şi după ce se face sărutare de către toţi, îndată Domnul cu Mitropolitul mergû la biserică sêvêrşindu-se sfânta Liturghie de însuşi Mitropolitul cu Arhierel şi cu Egumeni ce suntû rônduiţi. E-şindû Domnul din biserică, merge la Spătărie şi şede în Domnescul scaunû; mai pe urmă vine şi Mitropolitul cu Arhierel, cu Egumeni şi cu toţi boheriî, şi după ce întră în Spătărie şi facû plecarea cea obicînită, şedû toţi pe rôn-duelă, dânduli-se vutcă, confeturi şi café. După aceea éráşi cu toţi mergû şi la Dómna şi la Belzadele, şi acolo încă li se dă café; şi de nu este mész, nezăbovindû Domnul, merge înăuntru la haremă, şi boheriî pe la gazdele lorû. Este şi acestû obiceiû: de este şi mész, Domnul după café merge înăuntru, érá Mitropolitul cu cel-laltî Arhierel şi cu boheriî, mergû pe la casele lorû, şi la vremea mesii, la câte cêsuri li se poroncesce, se află éráşi cu toţi la curte. La optû cêsuri din şi érá este obiceiû sê se afle toţi boheriî la curte; şi Ie-

gîndu Domnul la biserică la slujba cea obicinuită de sêră, ce se chîamă a doua înviere, cîndu sîrută Crucea și Evanghelia, se slobodî éráșî tóte tunurile și începe și mehterhanéoa. Și după ce iesu din biserică și mergu în Spătărie, se dá dulceșî, café, la Domnî și la tótă boferimea; după café merge Domnul înăuntru și boferî pe la casele lorî. A doua ăi, luni, era vechiî obiceiî, care s'aû urmatî și pênê la Grigorie Vodă, că vrëndu Domnul ca sê facă ore care glume cu boferî, nu da rêsponsul de cu sêră pentru vremea bisericii către nimenea, și Domnul se scula de nópte și ieșîa la biserică, și cățî boferî nu se aflău în biserică, rîndula boferinașî de mergeaû pe la gazdele lorî, și le lua câte unî calî și'lî aducea la grajdul Domnescû. Și totî într'acéstă ăi eșîndu Domnul din biserică, tóte rufeturile așternû pe gîosî, de la ușa bisericii și pênê la ușa Spătăriei, năfrămile lorî; érá în Spătărie și la ușa Spătăriei în Divanul micî, ce așternû de Copîl din casă covóre, și înaintea Domnului mergëndu vel Vist dá bacșîsurile; déră la partea slujitoréscă se rînduescû bacșîsurile de la Visterie cu catastifî Domnescû. Decî, după ce întră Domnul în Spătărie și șéde în scaunul Domnescû, și Mitropolitul cu Arhiereî și cu boferî la rînduélă lorî, merge ántéiî Mitropolitul cu Arhiereî de factî cu Domnul éráșî sárutarea sfînteî Invierî, cum și boferî toțî pe rînduélă mergû de sárută mîna Domnului, făcëndu-se șanlıcî cu slobodîrea tunurilor, și mehterhanéoa încă dice d'inăuntru curțî. Și după vutcă, confeturi și café, g. Logofétî îndată aduce pe dascăli cu ucenicî lorî în Spătărie de spunî engomiile către Domnî, spre lauda și bucuria sêrbătorî, luându'șî și bacșîsul lorî după cum s'aû arêtatî mai susî. După sêvêrsitul engomiilor, Mitropolitul cu Arhiereî și cu boferî ceî marî mergû la Dómna și la Belzadele asemenea, făcëndu sárutarea sfînteî Invierî; și îndată după acéstă boferî mergû pe la casele lorî, dánduli-se întru acéstă ăi volnicie la Curte sê nu vie, odihnîndu-se și bucurándu-se fiesce-carele la casa lui și cu al sêi. Totî într'acéstă ăi aû fostî obiceiî de se uda cu apă și se trágea la vâi cu apă uniî pe alțî, și mai în tóte breslile era acéstă obicinuință, pênê la vremea Domnieî lui Antiohie Vodă, (care obiceiî pênê acmu la țera Románéscă se păzesce, și se și urméză, a doua ăi după Bobotéză în ăiua sfântului Ión). Și cum s'aû purtatî cuvêntul din ómenîi bêtrâni, cum că boferî îndrăznîaû a dice și Domnului că'lî vorî trage în vale, și pe aceî ce'lî trágeaû la vale ca sê le tórne cofe de apă din capî, ei se împăcaû cu trágêtorî: uniî dándu-le vedre de vinî, alțî pasce și oue. Și mai vêrtosî femeile se adunaû la unî locî câte doue-đečî, trei-đečî, și trágeaû pe bârbațî. Érá din ăilele lui Antiohie Vodă, din pricinile trasului în vale, aû născutî gálcevi fôrte marî, și s'aû și omoritî cățî-va ómenî; și atunceea din poronca Domnescă s'aû tălatî ca nici de cum obiceiul acesta sê nu mai fie, (măcar că femeile așa óreșî-ce totî îlî ținî). A treea ăi după Pascî, vinî toțî Egumenî Grecî, de se închină Domnului cu Sfînta Înviere, aducëndu și poclóna câte unî mielî; și totî într'acéstă ăi, sêu a pa-tra ăi, aû fost obiceiî vechiî, de ieșîa Domnul afară cu totî alaiul de slujitorime, și cu tótă boferimea marî și micî, la halca, ori în șesul Bahluiului, ori la Copoî, scoțêndu-se toțî caiî Domnescî; și ședëndu Domnul la saivantî și boferî pe scaune, pe cine din boferî rîndula Domnul, încáleca pe calî Domnescû și se

slobođia cu sulița asupra halcaiei, (care sulițe sunt aduse din țera Ungurésă; acolo se facă într'adinsu pentru acéstă trebă), cu dicături de mehterhané, și care lua halcaoa în repegăunea calului, venea de se închina Domnului și 'l sêruta mâna și pôla, și celoru mai mari boieri, li se dărulau de către Domn câte o lastră sêu canavață cu firu și unu postavû, celoru mai de gîosû postajî și atlaze, érá celoru mai micî, postajî; fiesce-cărúlea se da darul Domnului după cinstea sa, petrecêndu întru acea ți și cu alte chipuri de glume, pentru bucuria sêrbătorii. Érá Joi ântêiû după Pasci, este obiceiû vechiû de se face osfeștanie, care pênê acmu se păzesce, adecă Iésê Domnul după Liturghie, (insê de nu este vremea împotrivă) care osfeștanie se face de însuși Mitropolitul țerei; une-orî cându era sêcetă, orî la șesul Bahluiului, orî la Păcurariû, déră în vremele cele bune, în medianul curții despre scara cea mare, sêu din lăuntrul curții, unde câte o dată ieșia și Dómna cu tôte giupânesele sub saivantû; și acolo fiindu adunați Mitropolitul, Arhieriî, cu Egumeniî și cu toți preoții din Iași, aducêndu-se și Sfântele Icóne, se sêvîrșesce osfeștania, și la vremea cea obicînuită, merge Domnul, Dómna, Beizadelele și toți Arhieriî, Egumeniî și toți boieriî de sêrută crucea și Icónele după rônđuia ce s'au arêtatû mai susu.

Fost'au obiceiû vechiû mai'nainte, de ȡiaua Pasciloru, la toți boieriî, de la vel Logofêtu pênê la vel Comisû, aveau darû de la Domn câte unu postavû mahutu, și câte unu atlasû Florentinû, de li se trâmiteau pre la gazdele lorû, și giupânesiloru câte o taftă cu firu de cele grele, care se socotia darû din partea Dómnei, și la toți boierinașiî curții și slugile Domnesci, postajî supțiri, și atlaze, și tăfti; și la toți zapciîi partea slujitorésă: vel Căp., Porușnicul, Bașbulucbașu de curte, Bașbulucbașu alu doilea, Căp. de Drăganî, Stolnicul de căzaci, Căp. de vênêtori, Bașbulucbașu Hătmănescu, Bașbulucbașu Agescu, postajî supțiri și taftă de dulămî, érá altorû Bulucbași Hătmănesci și Agesci, li se dau numai postajî, și la tótă partea slujitorésă, adecă la patru stéguri a Curții, la care au fostu obiceiû ca sê se afie câte trei-deci-și-trei de ômeni la unu stégû cu zapciîi lorû, și vênêtoriî ce se făcuse pênê la o-sută de ômeni, în douê stéguri, și Roșii ce se făcuse érá pênê la o-sută de ômeni, cariî se purtau cu haîne roșii și în bărăți arnăuțesci, tuturorû acestora li se dau postajî gróse, și la fiesce-care stégû se da postavû totû de o flóre. Insê douê stéguri a vênêtoriloru mai'nainte vreme n'au fostu, ca sê se afie zvoriturî în curtea Domnésă și sê la strae de la Domnie, fôră numai era unu vâtavû de vênêtori, carele era ședêtorû la țéră, și avea în sêma lui douê-deci—trei-deci de ômeni vênêtori, țêrani, fiindu purtători de grija vênatului de trebă Domniei, avêndu scutelă de birû. Érá la Domniea lui Grigorie Vodă, în vremea ce au fostu Agă Enaki fiul lui Constantinû Ipsilanti Hatmanul, din poronca Domniei, au făcutu acele douê stéguri de vênêtori, avêndu zapciî căpitanî; și au mai făcutu și alte stéguri érá o-sută de ômeni, ce s'au numitu Roșii, avêndu zapciû pe Polcovnicul; și îmbrăcăminte a acestorû slujitoriî era în sêma Agăi, de se gătiau străele lorû a tuturoră, și comănacile; care fiesce-care comănacû avea câte o slovă însemnată, care de ce stégû este. Și în Joia cea mare a sfântelorû patimî, după Liturghie sêu mai vêrtosû după prânzû, însuși

Domnul ieșea la unu locu de bună privelă unde socotia, de făcea căutare la totă slujitorimea, strigându-l Cămărașul de isvode pe isvodu, și el mergendu pe rânduella, Anteu zapciil, apoi slujitorii, cu pușcele a-mână, slobodlau pușca trecendu, și a căruia nu-l lua pușca focu, se radea de la isvodu; care era bătrenu, la vârstă neputinciosu, se erta de la slujbă, dându-l Cămărașul de isvode cartea Domnului, să fie scutitu de biru. Și Anteu se petreceau simenii de curte, apoi vênătorii, apoi simenii hătmanesci, cu zapciil loru, și dărăbanii, cari suntu în sêma Căp. de dărăbanii, și totă slujitorimea ce lua haine de la Domnie. Atuncea, la căutare, trebuia să se aie toți îmbrăcați în hainele cele nouă. Încă acestă rânduella de gătirea straelorū cu chieluiala Domniei numai la vremea lui Grigorie Vodă au fostu; ăra la Domnii cei mai vechi, li se dau numai postaji și ei își gătiau hainele; dera de la Domniea a doua a lui Constantin Vodă Mavrocordatū, s'au făcutu și stégul Arnăuților, și apoi acestii au intratu la slujbele cele mai de trebuință a Domnilorū, cari suntu în sêma Hatmanului. ăra cându au născutu mucarelul, s'au tăiatu acele chieluiele de podóbele Pașcilorū, prea puținū urmându-se.

Ce ceremonii se facu la ziua sfântului Gheorghie.

În ziua sfântului Gheorghie, au fostu obiceiū de ieșiau Domnii une-orī la Hlincea, alte-orī la Bărnova, la hramul bisericilorū, cu totă boierimea, și acolo rămânea și la mesă, (însă chieluiala era Domnescă, ăra nu de la călugeri). ăra cându nu ieșia Domnul afară din vre-o pricină, eșindū la biserica curții despre pórta, vel Clucerū păzia slujba lui, de se aducea unū mielū friptū întregū, în locu de colivă la biserică, și elū rēdica blidul întru acea ăi; și colivele de preste totū anul eratū în purtarea de grijă a lui vel Clucerū, ca prin mișlocirea Clucerului celui mai micu de Curte să se aie nelipsitu colivă, precum la sērbători mari așa și în tôte duminecele, și pentru acēsta i s'au datū și rōnduella de ședere mai susu, în strană, de v. Logofētū și de g. Logofētū.

Tot la ziua sfântului Gheorghie, decă este câmpul închiăletū cu erbă, seū și mai pe urmă, cu puține ăile după vreme, este obiceiū și în purtarea de grijă lui vel Comisū, ca să scōtă caii Domnesci la ceairū, și ceremoniea într'acestū chipū se urmēză. Într'acestă ăi făcēdu-se gătire, chiamă Domnul pe vel Comisū și îlū îmbracă cu caftanū, și eșindū de la Domnū cu caftanul îmbrăcatū, și puindu-și în capū și șlicul lui cel de sobolū, merge la grajdul Domnescū; și de acolo se pornescū caii după cum îi rōnduesce vel Comisū, în privelă Domnului, a Dōmnei, a Belzadelelorū și a totă boierimea, petrecēdu-l prin meidēnul celū mare a curții, despre cămară, ori d'înăuntrul curții. Și înainte este unū stégū de arnăuți cu zapciil lorū, după dēnșii douē stéguri de seimeni, pe de o parte și pe de altă parte în șaragū, și pîntre dēnșii înainte se aducū telegari; pe urma telegarilor: sacabașū, apoi v. Armașū, g. Armașū și Iurucū-bafractarū în mișlocu; după dēnșii, trōmbițașii Domnesci, și sērmaciul novodnicilorū, rēsunādu în trōmbiță și în surlă; după acestii, povodnicii, apoi, armăsarii, țindu-se de comișeii și de seimenii ce se rōnduescū de Hatmanū, fiindū înțolați atātū telegarii, povodnicii, cātū și armăsarii, cu cele obicinuite

a loru Țolituri, feluri de feluri. După armăsari, zapciil curȚil, a Hatmanului și a Agăil, a părȚil slujitoresci, împodobitȚi, și apoi v. ComisȚu și g. ComisȚu. Și pe urma loru, vel ComisȚu călare pe calul Împărătescu, ce se cheamă tablabașu, îmbrăcatȚu în caftanu, fiind calul împodobitȚu cu podóbele cele mai alese, legatȚu calul și cu taftă naramzie peste brache. Pe lêngă ComisȚu, seisbașȚu și alȚi seisȚi, și comișei, și clohodari, cumȚu poroncesce Domnul, cum și slugile ComisuluȚi, tóte împodobite, și pe lîngă dînsul și mehterhanéoa ȚicéndȚu pe urma lui. Șt_cándȚu agiunge v. ComisȚu în dreptul DomnuluȚi, unde este, se închină către DomnȚu, și apoi Iésé cu tótă rînduiala acésta pe din susȚu de sfântul Nicolae, și pe la vamă; și agiungéndȚu la ceairȚu, unde și corturi sunt întinse, așéȚă Comisul caiȚ DomnuluȚi pe rînduială. Are obiceiȚu v. ComisȚu de face și mész mare la o sémă din boleril cei poftitȚi de dînsul.

Ce obiceiȚu are Domnul cândȚu merge la Sfântă.

La 14 Țile a luneȚi lui Octomvrie, aici în pămîntul MoldoveȚi, întru acésta de DumneȚeu păzită țeră, se prăznuesce, la Mönăstirea a treȚi SfântȚi Ierarhi, Sfânta și cuvioasa Prepodobna Paraschiva cea nouă, a căriea Sfântul ei trupȚu întregȚu se află întru acésta numită Mönăstire, aduse fiindȚu Sfântele ei moșȚti de răposatul Vasilie Vodă la anȚi 7148. DecȚi cu o Ți mai nuinte de prăznuirea Sfântei, vine Egumenul Mönăstiril către DomnȚu cu poclonȚu, café și zaharȚu, după obiceiȚu, și ducéndȚu-se de g. LogofétȚu în Spătărie către DomnȚu, poftesce Egumenul pe DomnȚu, cu rugăminte ca să la Domnul ostenélă sē cinstéscă prăznuirea Sfântei, cu mergerea și Domnésca sa parisie. Și Domnul încă fiindȚu doritȚu a se împărtăși cu sărutarea sfântelorȚu moșȚti, mulțămescce EgumenuluȚi bucurându-lȚu și cu mergerea sa. Și la optă césuri din Ți este obiceiȚu de se tragȚu tóte clopotile sfântei mönăstirȚi, și atuncea Egumenul și cu preoȚil bisericiȚi, mergéndȚu în biserică, după închinăciunea cea cu smerenie ce facȚu către racla sfântei, o rēdică de la locul ei racla cu sfântele moșȚti, și o punȚu în miȚlocul bisericiȚi, în chivuclion ce i s'aȚu făcutȚu acmu de curéndȚu, pentru sărutarea creștinesculuȚi norodȚu. Și îndată se începe si vecernia cea mare. DecȚi, după sēvēșirea vecerniei, merge și Dómna la numita Mönăstire, cu alaiȚu de slujitorime, și tragȚu și clopotile, (numai a acesteȚi MönăstirȚi) și cândȚu va sē între în biserică, Egumenul are purtare de grijă deȚi Iésé cu sfânta Evanghelie înainte; și întrândȚu înăuntrul sfântei bisericiȚi, și închinându-se sfântelorȚu moșȚti, și sărutându-le cu smerenie, poroncesce de se face și paracisul sfântei, și după paracisȚu érá sărută moșȚtiile, și eșindȚu din biserică merge la curte. Este obiceiȚu de se facȚu de la Visteria DomnuluȚi și douē făclil mari de cēră câte de—oca, cari se și zugrăvescȚu și se trāmitȚu la sfântă din partea DomnuluȚi; și aceste făclil se trāmitȚu pēnē a nu merge Dómna la biserică; care făclil se punȚu una la capȚu și alta la picórele sfântei. Și după mergerea Dómnei la curte, v. ȘătrarȚu are purtare de grijă de întinde salvantul DomnuluȚi în ograda Mönăstiril, din a drēpta ușil bisericiȚi, unde și Domnul descalecă, cum și Vataful de aproȚi are și elȚi acésta purtare de grijă de așéȚă scaunul DomnuluȚi, a MitropolituluȚi și a BeizedelilorȚu. A

două și dimineța, în ziua sfântei, după ce se gătesce Domnul și se luminează bine de ziua, purcede Domnul de la Curte, cu totu alaiul celu Domnescu și obiceiuit, și vine la Trei-sfetitele, făcându-se răsuna atât de a Mănăstirii clopote cât și de celelalte mănăstirești clopote cari sunt mai aproape. Înaintea Domnului, la ușa bisericii, este obiceiul de Iesă Mitropolitul, cu alți Arhieri și Egumeni, cu sfânta Evanghelie, și cu «axion» ducă pe Domn în biserică; și îndată celă întâiu cântăreț începe Slavosloviea; și dupe Slavoslovie, Domnul cu Mitropolitul alătura, iesă împreună afară, și dupe dinșii, boierii și cântăreții încep a cânta Litiea, și patru din preoții bisericii, în epitrafie și felone fiind îmbrăcați, cu capetele goale, ridică racla cu sfintele moștii pe umerile lor, doi la cap, doi la picioare, și eșind afară din biserică, se face încongiurare sfântei biserici cu sfintele moștii, mergându Mitropolitul cu Domnul și cu totă boierimea înaintea sfântelor moștii. După încongiurarea bisericii o dată, merge Domnul sub salvantă drept scaunul se, și toți ceilalți drept scaunle lor, și sfintele moști aducându-se, se pun în mijloc, și merge întâiu Mitropolitul de sărută moștile, și mergându și Domnul și sărutându sfintele moștii, se miruesce de Mitropolitul, și după mir mergându Domnul la scaunul se, se dau dece lei de v. Vist. în blid. Apoi merg Beizedelile și boierii toți de sărută moștile și se miruesc, și îndată Mitropolitul, cu Domnul și cu totă boierimea, intră în biserică și se începe sfânta Liturghie; ăra santele moștii rămân afară pentru sărutarea norodului. Și la Heruvico, la vâhodul cel mare, se aduc sfintele moștii în biserică fără raclă, și se petrece Domnul, Beizedelile și cu boierii, pe de-desuptul sfântului trup, și apoi ducându-l în sfântul Altar, îl pun pe sfânta mesă; și aproape de chennico, sfintele moștii se ridică din Altar și se aduc de se pun ărași în racla lor ce este în mijlocul bisericii, și după sêvșirea Liturghiei, eșind Domnul din biserică, de volesce, merge la chilia Egumenului de bé café; de nu, merge la curte, și acolo bé și café cu totă boierimea după orânduă.

Ce obicei este când face Domnul Mitropolit țerii se Episcop.

De se întemă de mōre Mitropolit se Episcopul, și Mitropoliea se Episcopia rămân veduve, cu ce rōnduă și politică se fac?—Cel vechi obicei așa au fost, pe Episcopul de Romān se lu aduc se lu tacă Mitropolit, și pe Episcopul de Rădăuți se lu suie la scaunul Romanului, și pe Episcopul de Huși, se-l pue la scaunul Rădăuțului, și la scaunul Hușului se facă altul care se va alege cu sobor. ăra de la o vreme încōce s'au stricat rōnduăla obiceiului acestuia, rămāind la socotēla Domnilor, alegându-se cu sobor după vrednicie unul din Episcopi, și carele este cel ales, îl chiamă înteu Domnul de-l poftesce ca se fie purtător de grijă și păstor turmei lui Hristos. Și când merge de se împreună cu Domnul, închină și ore-cari obiceiuite poclone, adecă covor, răși, café și zahar. Apoi, în ziua cea rōnduită, trāmite Domnul pe g. Logofet cu carēta Domnescă de-l aduce de la gazdă la curtea Domnescă, și intrānd în Divanul cel mic, merge vel Postelnic cu toēgul a-mānă, și cu g. Logofet, de-l poftesc din partea Domnului în Spătărie, fiind și toți boierii cei

marî. Şi Domnul şedîndu în scaunul Domnescu, v. Logofătû ţine mantia în mânele sêle, érá de nu este v. Logofêtû, o ţine g. Logofêtû; şi vel Visternicû, luândû mantia din mâna lui v. Logofêtû, îmbracă pe Mitropolitul, şi Domnul sculându-se în picioare fără şlicu, ţiîndû cârja în mâna sa cea dreptă, merge şi Mitropolitul către Domnû, şi Domnul îi dă pateriţa în mâna sa, sărutându-i mâna şi Mitropolitul creştetul Domnului; şi după ce ia cârja, stândû în picioare înaintea Domnului, face către Domnû şi ôre care oraşil de mulţămită. După acêsta, şede la café, şi după café eşîndû de la Domnû, rînduesce Domnul pe v. Logofêtû, v. Postelnicû cu postelniceî, g. Logofêtû, v. Comistû şi pe alţi boierinaşi şi cîhodari de'lû ducû la Mitropolie; mergîndû şi vel Postelnicû înaintea lui cu toégulû, îlû petrece pênê îlû sue în leftică. Şi cândû lésê pe pórta Curşil, începû a se trage tóte clopotile, atât la mônă-tiri cât şi pe la bisericî, şi intrîndû în biserica Mitropoliei, cu cântarea Axionului, acolo se află Episcopii ţerei şi alţi Arhierei străîni de suntû, şi Egumenii, cariî flû sue în scaunul Mitropoliei, şi i se face şi engomion. Apoi rînduesce Domnul şi mehterhanéoa cu totû alalul de mergû la Mitropolie şi'l facû obicînuita cinste.

Ce obiceiû este cândû face Mitropolitul sêû Episcopul paretisis.

Dândû Mitropolitul sêû Episcopul paretisis în scrisû la mâna lui g. Logofêtû ori la altû obrazû mai mare, acela încá o dă în mâna Domnului; şi Domnul, cândû suntû toţi boierii adunaţi în Spătărie, le spune cum că Mitropolitul sêû Episcopul, aû făcutû paretisis de Eparchia sa; şi acea paretisis o dă Domnul în mâna Logofêtului alû treilea de o cetesce într'auşul tuturorû, şi după ce sê cetesce, poroncesce Domnul lui v. Logofêtû de o pune în condica Mitropoliei, (care condică mai nainte vreme nu era, ci de la Constantin Vodă Racoviţa s'aû făcutû, şi s'aû aşedatû acea rînduială.) Inşê acea paretisis se pune în condică, şi pentru ca sê stea neştrămîtată de acolo, o pecetluesce Domnul în patru cornuri cu a sa pecete cu céră tare, şi împotriva acei pecetluite paretisis din prijmă, sê scrie vîduviea Mitropoliei, sêû a Episcopiei, adecă cum că este trebuinţă a se aşeda scaunul cu altû păstorû. Şi atuncea Domnul dă poroncă sê se facă alegere; şi de este sê se facă Mitropolitû, cu soborû bisericescî şi politicescû se face alegere din Episcopii ţerei, érá de este sê se facă Episcopû, asemenea éráşî cu sobor se alege din Egumenii mônăstirilorû de ţeră, şi celui alesû din Egumenii, i se poroncesce întêi de Mitropolitul ca sê slujescă Liturhie în biserica cea mare, fiindû şi Domnul la biserică. Apoi este chiămatû de g. Logofêtû, şi elû îlû duce de flû împreună cu Domnul închinându-se cu ôre cari poclone cari s'aû arêtatû mai susû; şi Domnul atuncea îi dice cum că «cutare Episcopie rămîîndû vîduvă de păstorulû ei, sfântiea-ta te-ai alesû a fi păstorû aceluî scaunû.» După acêsta, la diua ce hotăresce Domnul ca sê se hirotonisescă Episcopû, vel Visternicû are purtare de grijă ca sê poroncescă Logofêtului de Visterie sê se facă trei scaune, douê mai marî şi unul mai micû, care şcaune ducîndu-le în biserica cea mare, le îmbracă cu postavû roşu, nici prea bunû nici prea rău, de mijlocû, şi le punû în mijlocul bisericii, pe care şede Mitropolitul şi

Domnul; și pe scaunul celū mai de susū ședū, érá pe celū de alū doilea rézemă piclórele lorū; și Mitropolitul fiindū îmbrăcatū în tótă podóba Arhieréscă, șéde din-a-drépta, și Domnul din-a-stânga, și pe alū treile scaunū, mai glosū, ședū doi din Episcopii țéril, séu dintr'alți Arhieréi, îmbrăcați în tóte veștménteles lor. Decí, după Doxologie, aducū pe hypopsiphos din Altărū; scoțéndu-'l pe ușile cele Impérátesci protopopul séu altū obrazū cinstitū din cel mai alesī Egumenī, îlū aduce către Mitropolitul chelefsindu-'lū. Și după povelire, fiindū pajora gătită, o pune în miđilocal bisericīi cu capul spre apusū, și cu códa spre răsáritū, și călcándū pre códa pajorii celū ce este alesū, stă cu fația către Mitropolitul, și díce: «(cutarele) din mila lui Dumneđeū hypopsiphos prea sfántei și [Dumneđeescéi Episcopii (cutare), cu a mea mână amú scrisū pravoslavnica mărturisire.» Și după acésta se sévrșesce și cee-laltă orónduéla a povelirii, după canónele sfántei bisericī, și îndată se începe sfánta Liturghie; și la Liturghie se hirotoniscesce desévérșitū. Decí, după Liturghie, ieșíndū Domnul din biserică cu Mitropolitul, cu cel-laltī Arhieréi și cu tótă boferimea, merge în Spătárie pe obiceiū; și mai pe urmă de toți, Iésé și acelū nuóū hirotonisitū Episcopū din biserică, îmbrăcatū în mantie și cu cárja a-mână, și intrándū în Spătárie, toți se scólă în piclóre, și apoi șéde la café la rónduéla sa; și cândū va sé Iésá din curte, era celū vechiū obiceiū: din purtarea de grijă a lui vel Visternicū, i se gátia unū calū Domnescū îmbrăcatū peste totū cu astarū albū, și cusutū astarul pe calū, și róndule Domnul pe g. Logofétū și v. Postelnicū cu postelniceī, v. Comis, g. Comis cu alți boferinași, și cu ciohodari, îlū ducéu pe Episcopū potrecéndu'lū pin totū tégul, blagoslovíndū norodul, trăgéndū clopote mari și mici la tóte bisericile, și pe urmă îlū descáleca la Mitropolie, poroncíndū Domnul de mergea mai pe urmă și mehterhanéoa, făcéndu'i obicínuită și politicéscă cinste.

Dérá de la Ión Vodă Mavrocordatū încóce, s'aū rėdicatū acelū obiceiū de a se purta Episcopii ce se fáceau pe calū îmbrăcatū în astarū, socotíndu-se ca unū lucru anoston și fórté făr'de cale; rónduíndu-se de atuncea, ca ori cândū și ori la ce Domnū se va întémpla a se face Episcopū, sé'lū ducă de la Curte cu careta Domnescă cu șése telegari, și cu totū alalul arėtatū mai susū, și cu ciohodari; și de atuncea așa s'aū urmatū.

Obiceiul și orónduéla Divanului în ce chipū se urméză.

Cu o și mai 'naintea Divanului, poroncesce Domnul Vátavului de aprođi sé fácă scire Vornicilorū de pórtă, ca sé însciínțeze pe jeluitorī că este sé se fácă Divanū, și ori cine din locuitorī se va trage la Divanū, sé le fie ușa deschisă. Érá uniī din Domni éráū obicínuiți, péné nu éráū amėndoué părțile dovagiī, ce se pireaū, fația, se da poroncă pe unul singurū la Divanū sé nu-'lū scótă, (care acéstă poroncă și hotăríre, și în vremile de acmu și mai tare se pázesce, atât de către Domni cât și de către Veliți boferi cari suntū gűdeecători). Decí Vátavul de Aprođi gátésce Divanul; la Divanul celū mare este obiceiū sé se afle și Mitropolitul țerei și boferi toți, pe rónduială: vel Agă, vel Armașū, Vátavul de Aprođi, v. Armașū, g. Armașū, Vorniciī de pórtă, Izbașa de Divanū, toți acestiī staī la rónduéla lorū, și cu somnile

boieriei lor pe a-mână; asemenea și paicii, și cîohodarii, se află zvoritori la Divan înaintea Domnului, stîndu și ei în rîndu și la locul lor. Din Veliți boieri mazili, pe cari va Domnul, le poroncesce să ședă la Divan împreună cu ceilalți, boieri cu boierii, la rînduélalor. Și pînă la Domniea a doua lui Mihai Vodă, au fostu vechi obicei de ședé și v Logofétu la Divan pe urma altor boieri; érá atuncea nu s'au mai obicnuitu a ședé, dóră la Divan, înaintea Domnului, zvoritoru se află. Unii din Domni cei vechi ce au fostu Moldoveni, erau obicnuiți a gudeca norodul mai multu în Spătărie, avendu ușile lor deschise, și făceau Divan și la vreme de chindie, cetindú g. Logofétu jelibile ómenilor, și alte scrisori ce suntú să le asculte și să le audă Divanul. Era obicei vechi care s'au și urmatu la Domni cei trecuți, și pînă la Cante-mirú Vodă: Logofétu alú treilea se făcea cu acéstă alegere, să fie omú învățatú la talmăcirea Sloveniei, ca să póta ceti și talmăci hrisóvele cele slovenesci de moși înaintea Domnului, și să și scrie Slovenesce cele ce vorú fi poroncite de Domn, și să aibă lîngă dînsul 5 și 6 uricari cari să scie și acela Sloveniea, și a ceti și scrie, fiindú-că d'inceputul și descálicatul țerii, așa era obicnuitu a se scrie hrisóvele moșiloror: pe Slovenie, și acele erau mai de cinste și mai de credință, de vreme că acele hrisóve slovenesci, orí întărituri de moși, orí giudecăți, se scriau în scurtu, cari și pînă acmu acele urice Domnesci pe Slovenie n'au nici o îndoélă a nu se crede. Și tóte hrisóvele Slovenesci erau întărite cu credința Domnului, și a fiiloru seí, și a tuturor Veliților boieri, la cari hrisóve, după Vorniciu cel mari, se puneau și Pircálabil acestor scaune: întei Pircálabil de Hotinú, i Pircálabil de cetatea Némțului, i Pircálabil de cetatea Nouă, și apoi Pircálabil de Sucéva. Érá de la o vreme s'au rădicatú acestu obicei a Sloveniei și rînduála Pircálabilor, scriindu-se ispisócele moșiloror și giudecățile, pe limba țerei, măcar că la une hrisóve și acmu se urmăzá de se pune credința Domnului, a Beidádélelor și a boieriloru celor mari, de la vel Logofétu și pînă la vel Comisú.

Çeremoniile ce se facú la solii străini ce trecú prin orașul Iașului, mergéndu la Țarigradú.

Cándu s'au întemplatú de au venitú soli Moschicesci séu Lșesci, de au trecutú pe aici pin orașul Iașului la Țarigradú, de suntú ómeni mai mici, Domnul rînduesce pe Hatmanul cu alaiul seú de ilú aduce la gazda orînduită; érá de este obrazú de cinste, merge Hatmanul cu alaiul seú cale ca de doué și trei césuri înaintea solului, făcéndu cercetare pentru sănătatea lui din partea Domnului. Și apoi rînduesce Domnul totú alaiul de slujitorime, cu Aga și mehterhanéor, paicii și cîohodarii, câți va Domnul și câți socotesce pentru cinstea lui, orînduindú și toți boierii cel mari și cel mai mici de iesú la marginea orașului, unde acolo așteptándu pre solú, ilú și întempină cu tótă cîntea ce i se cade. Inse vel Post. are obicei să întempine pre solú, mai 'nainte pînă a nu sosi la marginea orașului, s'ý dică din partea domnului aceste cuvinte, adecă cum că «prea-înălțatul Măriea sa Domnul nostru, «se bucură de venirea dumitéle.» Și cu acestu felú de cinste și cu mehterhané ilú

aducă pînă la gazda sa unde este gătită; și când sosesce solul la gazda lui la Curtea Domnăscă se face slobodire de toate tunurile, în chip de bine a venit. A doua zi, (său după trei zile), merge întîi solul la curtea Domnăscă de se adună cu Domnul, puindu-l scaun din-a-stînga Domnului. Apoi în cealaltă zi merge și Domnul la gazda solului, cu tot alaiul pe rînduella, cu boierii și boierinașii și cu totă podoba ce se cade unui principiu de Moldavia. A fost obiceiul vechi: de făcea Domniul mesă solilor, la curtea Domnăscă în Divanul cel mic, și apoi și solul făcea mesă Domnului, (care acest lucru, și obiceiul de mesă, din Domniul de acum nimene nu l-au urmat, nici l-au păzit, fără Domnul Matei Vodă Ghica). Și când se pornesc solul din Iași, erași cu același alai și cîste se petrece; și când este aproape de poarta curții Domnăscă, atuncia se slobodă era toate tunurile, chip de mergere sănătos. Era când s'au întemplat solii mai mare ca să vie, vreun Veevodă Leșesc, (după cum la Domnia lui Nicula Vodă Mavrocordat a mers solii mare la Țarigrad, Voevoda Mazoveșchie, care solii ca acesta foarte rar s'au întemplat de a trecut), atuncia este acest obicei, adică singurul Domnul să iasă înaintea celui sol, cu totă orînduella alaiului țerei, să-l întempine de latura orașului, și să-l petrecă, mergînd Domnul cu solul călări, și alătura (însă Domnul din-a-dreapta și solul din-a-stînga), îl duce pînă la gazdă; și erași la împreunare, întîi solul a mers la curte, întru adunarea Domnului, și apoi a mers Domnul către adunarea solului, la gazda lui.

Ce obicei este când se întemple să se împreune Domnul cu Hanul, sau cu lucîtu-lun-Pașa.

Cînd se întemple de iasă Domnul înaintea vreunui Han, ce va trece pînă țera, cînd merge Domnul la salvantul Hanului să se împreune, să-l sărute piciorul, așa este obiceiul la dîșii: rîdică Domnul gîtușul din cap și-l dă la un copil de col din casă de al Hanului de-l ține, și așa, fără șlic, merge de sărută piciorul Hanului; și Domnul cînd se rîdică de la sărutatul piciorului, îndată copilul acela din casă, pune Domnului șlicul în cap și poroncesce Hanul Domnului de șede în genuchie pe macat, vorbindu amîndoi cele de trebuință pricinii; însă cînd sărută Domnul piciorul Hanului, el încă are obiceiul de a pune mîna la obraz și rîdică șlicul, de abia numai îl atinge cu palma.

Era cînd vine vreun Pașa cu trei tururi, ca să trecă pînă Iași, este obiceiul de iasă Domnul înainte cu totă boierimea, mari și mici, cale de un cîșu—de două, înaintea lui; și unde este întemplinarea Domnului cu Pașa, Domnul descăleacă mai înainte și așteaptă ședînd în picior, și toți boierii înșirați pe rînduella; și cînd sosesce Pașa drept Domnului, (ori călare de va fi ori în cocie), se popresce, și merge Domnul de-l sărută piciorul, cum și boierii toți pe rînduella merg de-l sărută piciorul; și încăleacă Domnul d'împreună cu totă boierimea, merge împreună cu Pașa pînă la gazda cea orînduită și gătită; cum și la petrecerea Pașei, asemenea urmăze Domnul cu totă boierimea;

și de unde este să-și ia Domnul ziua bună, descalecă éráși de sărută piciorul Pașei, și boierimea tótă asemenea.

Ceremonia ce se face prea deplină, la luocăuțuluiun-Pașa cândă este să trecă pin orașul Iașului.

Măcară că amă însemnată mai susă în ce chipă urmăză Domnul la trecerea unui Pașă cu trei tuluri, déră nefindă de agăunsă, pentru mai bună sciință, mai pre largă tótă ceremonia, cum s'ău și întemplată de amă vădută, s'ău scrisă aice mai glosă.

Dreptă aceea; la létă 1762 Iulie, în zilele Domniei prea înălțatului, luminatului Domnă și oblăduitoră a tótă Moldavia, Grigorie Ión Vodă, din poronca prea puternicei Impărății, fost-ău rōnduită Pașă la sarhatul Hotinului, Hamza-Pașa, omă mare, vestită și ginere Impăratului Sultană Mustafa, carele se afla cu pașalicul sēu la Sofia.

Înainte acestui Pașă, ău trāmisă Domnul ună boieră din Greci pe carele ău socotită, omă cu sciință limbii turcesci, a nume pe Dumitraki vel Ușeră, cu mehtupă de către Domnă, și cu daruri; care boieră mergendă, ău întempinată pe Pașa de ceea parte de Dunăre, la locurile țerei turcesci, unde dāndă Ușerul mehtupul și darurile de către Domnă Pașei, s'a bucurată, și Domnului încă 'i-ău venită mehtupă de către Pașă cu mulțămire și cu o poftă ca aceea cum că volesce ca să'i fie trecerea prin orașul Iașului érá nu pe Prută, care la acéstă cerere a Pașei nici Domnul împotrivoră sēu pricinivoră n'ău fostă.

Deci, cândă ău fostă aprópe ca să trecă Pașa Dunărea, să vie la Galați, Domnul, după datorie, mai 'nainte pēnă a nu sosi Pașa la Dunăre, avēndă purtare de grijă, a trāmisă pe ună boieră mare din pāmēteni, a nume pe Vasilie Costaki vel Bană, întră întempinarea sa, cu mehtupă, carele și conacci-bașa a fostă rōnduită din partea Domnului pēnă în Iași. Din Galați vrēndă Pașa și poftindă (după cum s'ău arētată mai susă) ca să'i fie trecerea prin Iași, îndată din poronca Domnului, s'ău rōnduită tóte conacile, și la fie care conacă s'ău rōnduită câte unul din veliții boieri, împreună și cu Ispravnicii de pe la ținuturi, și câte o sēmă din mazili cară s'ău socotită că voră fi de trebuință la fie-care conacă. Însă conacile într'acestași chipă s'ău urmată precum suntă arētate:

În Galați, ău fostă purtătoră de grijă mai susul arētată Vasilie Banul cu Pircălabul de Galați și cu alții.

La conacul de la Privală, ău fostă purtătoră de grijă Costaki Batași biv vel Medelniceră și cu alții.

La conacul de la Puțeni, éráși Vasilie Banul cu Pircălabul și alții.

La conacul de la Bērladă, Constantin Sturza biv-vel Medelniceră cu Ispravnicii și alții.

La conacul de la Vasluiă, Ilie Costaki biv-vel Bană cu Ispravnicii și alții.

Érá cândă ău fostă să pornescă Pașa din Vasluiă să mérgă la Scāntee, măcară că conacul era gătită de a'i boieri mai înainte, déră Domnul, pentru

mai mare cinstea Pașei, dimineața în ziua aceea ce era să fie Pașa la Scânteie s'era, a pornit de aicea pe Ion Bogdan vel Logofăt de s'au aflat la Scânteie cându au venit Pașa, pentru totă purtarea de grijă ca un bătrân. Și totu într'acea seară a trimis Domnul și pe vel Postelnicu la Pașa, pentru cercetarea sănătății și că s'a bucurat Domnul pentru bună venirea sa; și Pașa, prin întorcerea lui vel Postelnicu, încă au mulțumit Domnului foarte, atât pentru cercetarea sănătății, cât și pentru bucuria ce s'au bucurat pentru venirea sa.

Deci d'era în ziua aceea care au fost ca să intre Pașa în orașul Iașului, Domnul gătindu-se, au ieșit cu totu alaiul și cu totă boierimea dincolo de Ezăreni, și acolo pe locu au lăsat totă boierimea cu prea iubit fratele său Beizadé Alexandru, cu Divan-Efendi și cu totu alaiul, și încălecatu Domnul de acolo cu doi ciohodari și cu saracibașu numai, a mai luat împreună cu sine și pe Alexandru Ipsilante Postelnicu și Capikihalé, i pe vel Postelnicu Petraki Duca, i pe Mihalache Suțu biv-vel Comis, i pe Scarlatu Caragea vel Comis, i pe Alexandru Muruz vel Camăraș, și din boierii pământeni pe Ion Cantacuzino vel Visternicu, călări, éra slugile pe giosu, și așa au mersu întru întâmpinarea Pașei.

Luându Pașa veste cum că Domnul este aproape de întâmpinarea sa, au trimis pe alu său Sealeam-Agasi întru întâmpinarea Domnului, și Pașa încă fiindu în tahtărvanu, au ieșit și au încălecatu pe armasaru, și cându au fostu Domnul aproape de Pașa, au descălecatu, Pașa încă au statutu, și mergendu Domnul către Pașa, după obiceiuita închinăciune ce au făcutu, au sărutatu scara calului cea din dreapta. Și de acolo pornindu Domnul unu pasu doi pe giosu înaintea Pașei, au poroncitu Pașa Domnului de au încălecatu, și încălecatu au mersu înaintea Pașei nu departe; éra vel Postelnicu cu vel Comis au mersu înaintea Domnului, încă amestecați între ostașii Pașei cei mai aleși.

S'au întâmplat mai înainte vreme, cându au trecut alți Pași, așa omeni mari vestiți prin orașul Iașului, de au pus pe Domnu din stânga și alături, făcânduși vorovă cu Domnul; și atât la intratu cât și la eșitul Pașei, totu alătura din stânga, petrecea Domnul pe Pașa cu totu alaiul obiceiuitu; și cându era după ce ieșia afară, cându vrea Domnul săși ia ziua bună, Pașa îmbrăca pe Domnu cu feregé cu cacomu, și pe 12 boeri mari cu caftane. Măcar că și acmu fiindu Domnul cu doi său trei pași mai înainte de Pașa, în două și trei rînduri, au chematu pe Domnul Pașa de au făcutu vorovă de aproape.

De aici întorcându-ne să venim érași la vorova noastră. După ce au încălecatu Domnul, mergendu înaintea Pașei, cându au fostu Pașa dreptu boieri, au statutu; și boierii, ședendu fie-care după rînduiala sa, Domnul călare stăndu, au d'is către Pașa, arătându-i cum că „boierii Memlechetului ceru să sărute piciorile Măriei s'elle». Și așa pe rîndu au mersu înteu Divan-Efendi, după d'ensul Beizadé fratele Domnului, apoi boierimea pe orînduială, de au sărutatu piciorul Pașei, rămîindu apoi totă boierimea de venea pe urma Pașei.

Purcîndu Domnul împreună cu Pașa de acolo érași, înaintea Domnului

și înaintea ômenilor lui cei aleși, erau edecurile Pașei; și înaintea edecurilor, Vătaful de copii cu semnul Domnului, și vel Postelnicu cu vel Comis și Postelnicea pe orânduială; înaintea Postelnicilor, edecurile Domnului; după edecuri, Hatmanul, Aga, cu totu alaiul celu obicinuit. Și cu această orânduială au venit Pașa la Frumôsa, unde și casele Frumôsei erau gătite și îngrijite pentru odihna sa; și acolo, în dreptul Frumôsei, era și cortul Pașei întinsu, unde descălecându Pașa, au intratu la cortu și au ședutu, și poftindă și pe Domnă ca să ședă, și a ședutu bându și café. După bântul cafeliu, zăbovindu-se ôreși-ce la vorová Domnul cu Pașa, după obicinuita închinăciune, au ieșitu Domnul de la Pașa și au merșu la locul său, unde și alte două-trei corturi erau gătite pentru starea boferilor. Și aproape de sêră, de alu doilea rând mergendu Domnul la Pașa, și luânduși voie ca să vie la scaunul său, au purcesu de la Frumôsa cu totu tacâmul și obicinuitul Domnescul său alaiu de au venit la scaunul său. Inse au poftitu Domnul pe Pașa ca să se odihnescă două-trei zile, fiindu trudită și ostenitu de cale, și au făcutu Pașa otoracă trei zile.

Domnul, într'aceste trei zile ce au făcutu Pașa otoracă, pentru totă purtarea de grijă a celorlă trebuitore, ca să fie tôte de prisositu și nimică să nu lipsacă, a orânduită trei boferi mari: pe Vasilie Razul Hatmanu, i pe Ión Cantacuzino vel Vistieru și pe Iordaki Hrisoscoleu vel Agă, deosebită de alți boerinași și zapci, cari au avutu mare purtare de grijă, și tôte au fostă deplină, nimică lipsindă. Domnul în tôte zilele, la unu cêșu—la două din di, mergea cu totu tacâmul său, și cu boeril cel mari, și numai cu alaiul Levenților, la Frumôsa, la cortul său celu Domnescu, și Pașa încă după ce se gătea, chiâma pe Domnă la vorová; și la vremea bucatelor, ieșia de la Pașa, și la cortul său mânca bucate, și de către sêră venea la scaunul său.

Êră cu o di mai 'nainte de purcederea Pașei, aflându-se Domnul la Frumôsa, după ce l'a chiămatu Pașa la café, ședendu și ôreși-ce la vorová, pe urmă l'a îmbrăcatu și cu blană de samuru, și pe Beizadé fratele Domnului cu cheraché, pe Divan-Efendis cu cuburu cu sângepu, êră pe vel Postelnicu l'a îmbrăcatu cu cuburu cu cacomu, cum și pe alții din boferil cari au fostă orânduiți asupra trebilor, încă 'l-au îmbrăcatu, pe alții cu blane și pe alții cu benișuri, pe fie-care după cum a vrutu, mulțamindă și Domnul pe Pașa cu cele ce s'au cădutu, și pe câtă au fostă prin putință.

După ce au îmbrăcatu Pașa pe Domnă cu blana cea de samuru, viindă la Domnescul său scaun, mai pe urmă au venit și Mehterbașu alu Pașei cu toți mehteril sêi la curtea Domnului de 'l-au dîșu unu nubetu, și după sfêșitul nubetului, Domnul a poroncitu de au îmbrăcatu pe Mehterbașu cu cheraché, mulțamindă și pe toți mehteril cu câți galbeni au socotitu Domnul.

Domnul, din ômenii Pașei pe altul pe nimeni n'a îmbrăcatu, fără numai pe Baș-ciașu și pe Conacci-bașu cu cherachele.

În câte zile au fostă zăbava Pașei aici, mehterhanéoa Domnului, după obiceiul ce este de bate în tôte zilele nubetu, ce se chiamă chindie, n'au bătutu, fără numai mehterhanéoa Pașei au bătutu într'o di; după ce au ieșitu Pașa la cortul său, fiindu și Domnul cu totă boferimea, unde și ôre-care

luptători de pehliveni au fost, și vrîndu Pașa ca să audă și pe mehterbașu alu Domnului ce meșteșugă are, a dîsu Domnului ca să poroncască lui mehterbașu să dîcă unu pestrefu, și începîndu mehterbașu și dîcîndu unu scopu ca acela, au fôrte plăcutu Pașei meșteșugul și dîcătura lui; și după ce au sfîrșitu de dîsu, Pașa au poroncitu de l'au îmbrăcatu cu benișu de postavu acolea înaintea sa.

Vrîndu Pașa ca să purcédă, au datu poroncă cu o dî mai 'nainte de au purcesu totu agărlicul sêtu; și Domnul încă au poroncitu de s'au orînduitu conacele, orînduindu-se baș-conacciu pe Constantin Cananău biv-vel Paharnicu ca să mîrgă împreună cu Pașa pînă la hotaru, și de aicea s'au orînduitu trei conace.

Însă la Podul lui Ghermanu unu conacu, la care au fostu rînduitu Gheorghe Beldimanu biv-vel Stolnicu, i Constantin Gîndul biv-vel Șetraru, și alții.

Unu conacu la Tabără, la care au fostu orînduitu Arghirie biv-vel Medelniceru și alții.

Unu conacu la Ștefănescu, la care au fostu orînduitu Iordaki Cananău biv-vel Medelniceru și alții împreună.

În cîte zile au fostu șederea Pașei, ômenii lui toți s'au purtat fôrte cu înțelepciune, după poronca ce au avutu de la Pașa, și nimîru nimic au făcutu, nici s'au atinsu de cinevaș; fără numai doi copii de al noștri, vrîndu ca să mîrgă cu nisce Turci de al Pașii, și însciințându-se Pașa, nici de cum n'au priimitu, ci cu urgie au poroncitu Pașa Turcilor de au datu copii pe mîna lui vel Ușeru.

Deci, în ziua ce au fostu purcesul Pașei, Domnul, totu cu aceeași ceremonie și orînduială, și cu totu alaiul ce este arêtat mai susu, au purcesu cu Pașa de la Frumôsa, și cându au fostu în dreptul Curții și a porții Domnesci, s'au făcutu slobodire de tôte tunurile; și așa au petrecutu Domnul pe Pașa pînă aprôpe de lazul Mitropoliei pe Cacaîna, mergîndu Pașa voiosu și fôrte mulțămitu de către Domnu.

Este și acestu obicei: cându vine Pașa la Galați, din partea Domnului se află trîmisă o cocie bună împodobită și cu șese telegari buni potrivîți la tôte; déră acêstă cocie se trîmite cându este Pașa omu mare, precum a fostu acesta.

N'amû pututu lăsa ca să nu arêtu și acêsta, adecă în cîte zile au ședutu Pașa aicea la Frumôsa, dumnezeescile locașuri, adecă sfîntele nôstre biserici, nici au tocatu nici au trasu clopotele, déră orînduiala Orthrului și a sfîntei Liturghii de către bisericescile obraze, fôrte s'au păzitu, de n'au lipsitu.

TRAGODIEA

SĂU

MAI BINE A DICE

JALNICA MOLDOVEI ÎNȚEMLARE,

DUPĂ RESVRĂTIREA GRECILORŪ 1821

DE

VORNICUL ALEXANDRU BELDIMANU

Poemul lui Alexandru Beldimanu asupra eteriei grecesci din 1821 s'a publicat pentru intai data in Iasi la anul 1861 de catre D. Alecu Balica in typografia Bucurului Romanu. Insa editiunea facuta dupa o copie manuscrisa este plina de greseli; si parti intregi a le poemului sunt desnaturate sau chiar omise. *Manuscrisul originalu* alu lui Beldimanu se afla astazi in proprietatea D-lui Dimitrie A. Sturdza, facend parte din pretioasa sa colectiune istorica de la Miclauseni. Editiunea de fata e severisita dupa insusi acestu manuscriptu—unu volumu in folio de 232 pagini—scrisu pe hartie buna si solida cu multa ingrijire de insusi mana lui Alexandru Beldimanu. Scrisoarea e frumoasa si citeta. Indreptari si stersaturi sunt forte puține.

Manuscriptul contine:

1° Tragodia sau mai bine a dice jalnica Moldovei intemplanare dupa resvratirea Grecilor 1821,—p. 1—180.

2° Talmacirea Calmelii lui Vogoridi ce scrie la Silistra,—p. 181—182.

3° Jurnalul mergerei Boerilor deputati in Tarigrad,—p. 183—213.

4° Tractaturile prin cari s'au inchinatut tiera de catre Bogdan Voevod, Domnu alu Moldaviei, imparatindu Sultanu Baiazetu alu duoilea,—p. 215—229.

5° Stihurile facute in Tazlau in vremea inchiderii mele acolo 1824, Aprilie 20,—p. 230—232.

Cele d'anteti trei scrieri se tinu de Eterie. Cele doua din urma formeaza lucrari despartite.

Scrierea despre «Tractaturile prin cari s'au inchinatut tiera de catre Bogdan Voevod» este aceeași care a fostu publicata de mine in «Arhiva Romanesca» sub titlul de «Tractaturile vechi ce au avutu Moldova cu Porta Otomanicesca,» si care este scrisa parte de Neculae Costinu parte de unu autoru mai nouu. Beldimanu a prescrisu acestu scriere, facend ore-cari mici schimbări de cuvinte, cari n'au nici unu felu de importanta.

Manuscriptul are intre 22 si 25 ronduri de pagina. In Eterie se afla dupa materie despartiri mai mari sau mai mici: ele s'au mentinutu cu scrupulositate si s'au pusu in capul lor unu continutu succintu care nu se afla in originalu. Nu amu socotitu de prisosu a numerota versurile si a marca cu numere italice paginile manuscriptulu.

Multamita dar D-lui D. Sturdza, publicul se afla astazi in norocita pozitiune de a avea sub ochi insusi poemul lui Beldimanu in tota primitiva sa esactitate.

M. K.

TRAGODIEA

sEU

MAI BINE A DICE

JALNICA MOLDOVEI INTÊMPLARE,

DUPÊ RESVRĂTIREA GRECILORŪ, 1821.

DE

VORNICUL ALEXANDRU BELDIMANU.

Invocarea.

- 1 Ce necazŭ, ce osîndire, vai mie! ce focŭ amarŭ,
Ce tresnetŭ ŝi ce lovire, ce otrăvitoriŭ paharŭ.
Cine-aŭ socotitŭ vr'o dată, cine-aŭ pututŭ pune 'n gîndŭ,
Jalnica țerii stricare s'o vedă așa curêndŭ?
- 5 In ce stare, amarŭ mie! te cutremurî cândŭ privesci,
A lacrimilorŭ năvală, chipŭ nu este s'o opresci;
Tôtă țera'î in piclôre, omŭ peste omŭ dă fugêndŭ,
O suflare nu întêmpinî, ŝi să n'o privesci plângêndŭ.
Sate, orașe, ținuturi, mai tôte pustii le veđi
- 10 Ș'unŭ norodŭ in îngrijire, atâta in cătŭ nu cređi.
Povățuitoriŭ nu crede, n'ascultă mîngăitoriŭ,
Alérgă, ne-sciindŭ unde, vorŭ limanŭ, cerŭ agiutoriŭ.
Cine să'lŭ povățuiescă, căci dregători n'aŭ rămasŭ,
Cel mai îndrăsneșî ŝi vrednicî, din dregători s'aŭ trasŭ.
- 15 Văi, ponorături, prăpăști, codrii cei înfricoșăți,
Gemŭ de duiôsa oftare a celorŭ înspăimêntați.
Toți alérgă, cerŭ scăpare, in pustii năvălescŭ,
Căci vieța, starea tótă, in primejdie-o privescŭ,*
Mănele la ceriŭ rêdică, înalță adâncî oftări,
- 20 Plângŭ cu tânguire mare, privindŭ jalnicele stări.
Aice amŭ trebuință pe Iracitŭ să aducŭ,
Starea Moldovei să plângă, sêŭ să puiŭ să scrie lungŭ,
Dar încātu'î prin putință; mă voiŭ nevoi ŝi eŭ
Osînda țerii a scrie, orî cătu'mî va fi de greŭ.

*1

façeputul Ete-
riei. — Venirea
lui Ipsilantî la
Iasi. — Tudorî.

- 25 Unû norodû asupritû fôrte, dar falnicû, nestêmpăratû,
Îngâmfatû c'avé o-datâ stăpînire ş'împăratû,
Multû falnicû că în Grekia era ocârmuitoriû
Şi se ocroté de sineşi, legiuitû stăpînitoriû,
Dupê trecere de vreme, de câţi-va anî, s'aû turbatû,
30 Rîvna între ei s'aprinde, de slavă cu totulû batû;
Se resvrătescû pe sub cumpêtû, intrigarisescû câtû potû,
Vrêndû sê aducă Turkiei acelu de istovû potopû.
Alcătuescû Eterie, vrêndû s'aprinďă a lorû focû
Şi otrava lorû să verse, şi'n celu mai depărtatû locû,
35 Smreduescû lumea mai tótă, prin apostoli înadinişi,
De rîvna elefteriei vrêndû pe toţi să'î vedă prinşi;
Scoposul se isprăvesce, Grecii se rēdică toţi
Cu atâta turbăclune, în câtû a crede nu poţi;
Planuri facû, daû hotărîre, fără de veste-a. lovi
40 Părţile Turkiei tôte, de o-datâ a rēsvreti;
Ţarigradul în surpare, cerû mai ântēiû a'lû vedé,*
Socotindû că cele-l-alte, de la sineşi vorû cădē.
Punû sorocû, hotărescû ăiua, între ei s'alcătuescû,
Şi o grabnică ispravă, cu toţiî nădejduescû.
45 De-a lorû planuri n'amû sciinţă, nici potû a ăice ceva,
Dar lucrarea nici de frică nu pôte plăcé culva.
Próstă şi temeiu nici unul, mai la urmă sê vedeţi,
Mişcările şi urmarea Grecilorû celorû isteţi.
Din nenorocirea nōstră, hotărescû resboiû a da,
50 Ş'o împărătie vechiă de istovû a resturna;
Vechiă întru tôte tare, averi marî şi ostaşi mulţi,
Vrednici întru o clipélă, se restórne gróznici munţi.
Vrednici, că 'ntr'atâtea rōnduri resbóle aû sprijinitû,
La oşti marî şi regulate, sciţi câtû s'aû împrōtitivî;
55 Din nisce mănî ca aceste, Elada să la volescû,
De turbăclunea cea mare, nici cum nu se îndoiescû.
Săracii, le plângû de milă, decă mâna cea de susû,
Nu va face vr'o minune de câtû se dă mai presusû.
Pe prinçipul Ipsilante Arhistratigû îlû numescû,
60 Îlû smulgû din sēnul Rosiei şi cu dēnsul se unescû.
Se unescû că'lû sciû că este cu sciinţă şi isteţû,
Mâna drēptă îlû arētă*) în câtu'î de îndresneţû.
Purcede cu rîvnă mare de resplătire aprinsû,
Şi vine plinû de vāpae, aicea la Prutû întinsû.*
65 Gătiră puterea tótă, câtû se cade şi câtû vreî,
Întru o aşa lucrare, era numai doi lachei,

*2

*3

*) Lui Ipsilante îi lipsé braçul dreptû dintr'unû resbelă.

(Nota Ediţiunii Balice).

- Căci puterea Eteriei, ce puté a se fâli,
Prin locuri deosebite, lăsase a năvăli.
Pe Domnul Mihail Vodă, a țerei stăpînitoriu,
70 S'a'u silitu îndat'a'lû trage să le fie agiutoriu.
Isprava întru acésta, precum vedû, n'a'u zăbovitû,
Căci cu multû mai înainte prin scrisori s'a'u vorovitû.
Îndată punû în lucrare, începû a scrie ostași,
Mai înteu toți arnăuți din slujba lorû se vedû trași,
75 Nu numai cei din ogécuri, dar și cei de la boferi,
Ca cândû vedé fericirea și cele mai mari averi.
Acésta da o pricină de prepusû între boferi,
Mergû, întreabă stăpînirea de dosnicele urmări.
Respunsû iaû ca să trămită la Bucuresci agiutoriu,
80 Că'n Craiova se vestise unû Tôderû resvrătitoriu,
Căci și 'n țera Românescă, osindă, necazû, câtû vreî;
Dar acéstă îngrijire, vorû avé a scrie ei.

Postelnicul Iacovaki oferă
lui Ipsilanti comanda. 22 Fe-
bruarie. — Uciderea și prădarea
Turcilor în Iași. — Arestarea Mitro-
politului, Consulilor și Bo-
ferilor în contra
acestui erudit. —
Caravia și Ro-
madin în Galați. —
Biblia în Piatra-
Alta înuturi —
Trilefitele, casa
Eteriei — Eforii E-
teriei — Trei Călu-
gări — Panafotaki-
Pana — Nemoroci-
rea țerii.

- În vreme ce arnăuți la eterii se scrié,
Postelnicul Iacovaki, la Prutu mergé și vené.
85 Postelnicul și Ministrul, acelu iubitû și slăvitû,
Cu tacâmul curței seîe, nu se da mai potrivitû.
Intrigantû, viclenû și jacașû, lumea de puté mânca,
Zimbindû și spuindu'ți glume; nesimțindû te desbraca.* *4
Intrigantû celû mai de frunte și din cei mai lăudați,
90 Cu Postelnicul Costaki, îi pare cum că suntû frați;
Atăta, că Iacovaki era mai politicosû,
Iar celă-l-altû, de mândrie, ajunsese puturosû.
Mândru de-atăta putere ce asupra lui vedé,
Vai de săracul acela în mână care'i cădé.
95 Între ei mai era încă unû curbetû posomortû,
Unû Lividi Nicolaki, sufletû scârnăvû și uritû.
Nazirû pe țiganii gospodû, — aicea l'aû potrivitû,
De câtû casierû Domniei, Nazirû îi mai nemeritû.
Acestia giucaû rolul, și ceea ce vré, făcé,
100 Boferilorû le daû baluri unde vrëndû-nevrëndû mergé;
Din balû Postelnicul Rizul, precum era asudatû,
Aû mersû de aû datû de scire, pe Ipsilant aû chiămatû
Sé vie sé la comanda, sé începă a lucra,
Sé descopere secretul și în slujbă a intra.
5 Marți în două-deci și două, în luna lui Februarû,
Începe osinda țerii, și necazul celû amarû.
La noué césuri de diuă, svónă, șoptă între toți,
Se vede că'i o pricină, dar sé 'ntrebî pe vr'unul poți?
Căci și acei ce simțise, și oblicise ceva,
10 Nu 'ndrăzné cuvëntû sé dică, séu sé aréte cui-va.

- La urmă din Grecii curţei, pe la prietenii dau vesti,*
 Cum că vine Ipsilanti cu oştile moşkicesci,
 Dar cu giurământu pe tăină, forte tare pe ascunsu,
 Cum că are vr'o sciinţă, nici cum se nu dé prepusu;
 15 Ş'asa la unu césu de nópte, după ce a înopţatú,
 Feldmarşalul eteriei cu convoiú s'aú arétatú.
 Îndată ce-aú mersú la gazdă, îndată ce aú sositú,
 Vai mie! ce crudă faptă, ce lucru aú sevéřşitú.
 Arnăuţilor dá voie pe toţi Turcii a pradă,
 20 De vorú sta cu 'mprotivire, de mórte în ei a da.
 Varvari!, nelegiuiţi!, lupi! aceşti însetaţi,
 Cadú c'o nemilostivire peste-aceşti nevinovaţi.
 La hanuri în meşul nopţii, acei mai mulţi năvălescú,
 Alţii a lovi Bellicul*) în câtú potú se sirguescú.
 25 Jăcuescú, pradă, omórá, mărfurile împărţescú,
 Şi, cu câtú privescú folosul, cu atâta se înţescú.
 Cine se se 'mpotrivescă, căci, săracii, ameţiţi,
 Fiindú toţi în aşternuturi şi intru somnă adânciţi,
 Staú zăluzi într'o urmăire, amanú! cu toţi striga.
 30 Daú averile lorú tóte, şi începú a se ruga,
 Armele li se luase, lacrimi întrebuintescú,
 Dar la nisce aşa fiare, nimică nu folosescú.
 Pe cei îndrăzneţi omórá, şi pe cei mai slabi, lega,
 Fiindú a lorú hotărire, la Bellicú a'í aduna.*
 35 Ca nisce oi spre glunghiere, a doua şi ducú pe toţi,
 Cé de acolo cruđime a închipui nu poţi.
 Îi golescú pe toţi de haine, şi atunci năvălescú,
 Le daú câte-va cuţite, ş'apoi staú de îi privescú.
 Unuia îi sbórá mâna, pe altul în capú lovescú,
 40 Şi pe altul unde-apucă, mórtea câtú potú prelungescú.
 După ce cruđimi nespuse, osîndiţi aú lucratú,
 Apoi dândú loviri de mórte, la unú locú 'i-aú adunatú.
 Privelişte îi facú lumei, viteji vrëndú a s'aréta,
 Şi, spre o mai mare fală, hainele lorú le purta.
 45 Acei ce din hanú scăpase, sétu afară s'aú aflatú.
 Unii la boieri alérgă, iar alţii la consolată.
 Acolo află limanul, acolo s'adăpostescú,
 Scapă de osînda tótă, şi de ferul duşmănescú.
 Dar nelegiuiţi află, cu toţi începú a striga,
 50 Cerú ca se le dé toţi Turcii, sétu casele vorú călca.
 Alérgă toţi ca turbaţi!, se fîlé, se lăuda,
 Că vorú răsturna totú tîrgul, decă pe Turci nu vorú da.
 Mîtropolitul, boierii şi consoli!, se unescú,

*) În Bellicú erău casele unde trăgeau Turcii.

(Nota Ediţiunii Balica.)

- La Curte factă arătare, și cu toți mijlocescu,
 55 Prințului Ipsilante, îi dăcu, îi arătă toți:
 Că este nelegiuire a face atâtea morți;
 De ce atâtea osindă la nisce nevinovați,*
 Când ei nu ridică arme, și cu toți sunt plecați;
 După ce averea totă, și armele le-au luat,
 60 A s'atinge de viață, îi crușime, îi păcat.
 De sunt dușmani Eteriei, de sunt așa socotiți,
 Ca prizonieri de oște, potă ca să fie opriți.
 Apoi consoli la urmă au vorbită descoperită,
 Că'n consolată nu se pôte ca să între eteristi,
 65 Nică potă face vr'o cercare, sêu câtă de pușină mișca,
 Într'o așa întâmplare consolatul a'lă călca.
 Acestă 'i-au smerit tare, 'i-au făcută a conteni,
 Și bolerilor dă vreme, pe cei mai mulți a'i porni.
 La urmă, câți-va dintr'ênșii, în curte 'i-au adunată,
 70 Și fără întârziere la Galata 'i-au mutat,
 Și de acolo cu pază, în carantină 'i-au dușu,
 Unde au scăpată din grijă, din osindă și prepus.
 Amară mie! dar la tîguri, ce crușimi n'au sêvêșit,
 Unde erau Greci Ispravnici, ce n'au făcută în sfîrșit.
 75 Începutul și lucrarea, factă mai întêit în Galați,
 Acei mai cruși și mai varvari, dintre Greci mai blestemați.
 Ună Caravia bașu-bulucă-bașu, din Curte orînduită,
 Sufletă rău, urit la față, ună căne nelegiuită,
 Și Romadin Pircălabul, ună giugă, ună omă pocită,
 80 O stirpitură grecăscă, eșită dintr'ună vasă clocită.*
 Acești doi trăgîndă la sineși pe kefaloniși toți,
 Au lucrată crușimi atâte, în câtă a crede nu poți.
 Dar Ispravnicul de Piatră, Bibica acelă nebună,
 La Golia, (*) nu la Piatră, ca să sté era mai bună;
 85 După ce cu arnăușii cari avé de la Iași,
 Pentru acestă pricină, dinadinsul triimeși,
 Beșlêga cum și toți Turcii, negușitori ce-au aflată,
 Lovindu'i în meșul nopții, desbrăcându'i, 'i-au legat.
 Spre mai mare a sa fală, a doua-și toți legați
 90 Îi ține să'i vêdă lumea, ca pe nisce vinovați.
 Săracii mai morți de frică, pe toți cu lacrimi ruga,
 Dar cine 'ndrăzne să dîcă, ună cuvîntă măcară cul-va?
 Fără de întârziere pe toți la Iași 'i-au pornit,
 Unde venindă pên' la Romană, acolo 'i-au și jârfit.
 95 După dênșii și vitêzul, de la Piatră au purcesă,
 În menzili cu mare grabă, au venită întinsă la Iași.

(*) La Mănăstirea Golia din Iași, este casa de nebuni.

(Nota edițiunii Balica).

- Rade barba, se îmbracă în haine de eteristă,
De cătă Hatmană omă de trébă, așa aă mai nemerită.
Ca să'și cerce vitejia și că'i multă învăpălată,
- 200 Pentru că'i stătuse caii, pe surugiă aă tălată.
N'oiă mai pomeni de Romană, de Fălciă și de Hărlăă,
Nici de crușimele tôte ce s'aă lucrată în Bacăă.* *9
Treî-sfetitele în urmă, casa Eteriei facă,
Se orônduescă și Efori, dup' a Prințipului placă.
- 5 Irinopoleos, unul din grecii Arhieriei
De acesta mi'i mirare, cum aă intrată între ei;
După elă mai era încă și doi sfânți Arhimandrii,
Farisei și multă făciarnici, intrigânți și necinstiți;
Celă d'ântăiă, Treî-sfetiteanul, eufletă scârnăv și urită,
- 10 Ori cândă îi cătală în faciă, ilă vedeai posomorită;
Celă laltă îi Floreșténul, viciénă, ademinitoră,
Ipocrită de cel de frunte, și de țeri vânturătoră.
După elă, Dioghenide, ună lipscană neguțătoră
Și Panaitake Panul, împreună lucrătoră.
- 15 Mai eraă încă și alții, scriitori și gramatici,
Nu putăi a mai alege pe cel mară dintre cel mică;
Toți din marginile lunei, în Moldova adunați,
Venii golă, în stare prôstă, în abale îmbrăcați,
După ce aă făcută stare și toți s'aă înbogătită,
- 20 În sênul patriei nôstre, ei ântăi aă pusă cuțită.
Cerescule Împérate! veđi de susă ală nostru chină,
Privesce osinda țerii ș'a norodului suspină!
- Rizul, Cârma
Eteriei.—Fiu-sei
devine eteristă.
- Cârma Eteriei tótă, ce mai susă amă pomenită,
Era Postelnicul Rizul, Ministrul acelu vestită,
- 25 Cu Vlădica d'impreună, tôte la cale pună,* *10
Acolo cum și la curte, pururea mergă, venă;
Acolo daă hotărire, acolo alcătuescă,
Eteristă ca să se scrie îndată orônduescă.
Spre mai mare a sa fală, fiul sôu ântăi s'aă scrisă,
- 30 Se arătă 'n uniformă și cu sabie încinsă;
Îngâmfată de a sa slavă, ades' la Curte mergă,
Iar malcă-sea după dînsul în gura mare plângă;
Bocindu-se, ruga Grecii, și pe mare și pe mică,
Să nu'lă lase să se culce nôptea fără ghigilică,
- 35 Franzelă, puă de găină, ciorbă se'i dé de mâncată,
Și nôptea duoă saltele să'i ascérnă de culcată;
Ună pruncariă așa în ôste, ce dracu ară fi lucrată?
Sciă, că decă'lă prindă Turcii pré multă s'ară fi bucurată.
Uă prefacere aicea Curtea 'ndată aă luată,
- 40 Nu vedăi măcar pe unul curtezană neînarmată,
- Înscrierea Ete-
ristilor.—Tero-
ristul loră.

- Toți la brâu aveau pistole, alții cu săbii încinși,
 Cu toți de-a eteriei rîvnă, se vedeu aprinși.
 De o pildă ca acesta, și de rîvnă Grecii trași,
 Unii dau bani Eteriei, alții se scrieu ostași.
- 5 După densii caționi, toți orbesce năvălesc,
 Cum și acei ce n'au stare și'n tractiruri locuesc ;
 Și băeți de prin dughene, acei ce marfă purta* *11
 Eterea nici pe unul n'alegă nici depărta ;
 Tuturorî le dau cocarde pe toți îi împodobesc,
- 50 Uniforma Eteriei dându-le, stau de'i privesc.
 Dar numai cu-atîta număr, nici cum nu se mulțămesc,
 Falangile eteriei, cu atîți nu se 'mplinesc.
 Le trebuie ôste încă, ômeni vrednici și bărbați,
 Ca'n rîsbôiele cu Turcii, să nu iasă rușinați.
- 5 Eforii dau proclamații, prin respintii le lipesc,
 Că ômeni vrednici de ôste, cu lîfă bună primesc ;
 Le dau lîfă, le dau arme, și, la cei ce nu au, cai;
 Êtă vremea cuviôsă pentru toți cei din Iași crai. •
 Începî pré mulți a se scrie, și câți-va cîcoci din Curți,
- 60 Haidăii de pe la vite, bozagii, plăcintarii mulți,
 Ucenicii de pe la scôlă, mai mari și mai mici băeți,
 Nu sîntu goniți nici țigani, dîcîndu că sîntu îndrăzneți.
 Pentru țigani s'au dîsu multe sê nu fie priimiți,
 Că'i rușine, Eteriei, a fi cu țigani uniți,
- 5 Căci luându-se Elada, și voru fi și ei ostași,
 Voru cere cu totu cuvîntul ca toți să fie părtași;
 Pe sub cumpetă și boierii indestul au vorovitu,
 Și cu greutate mare au făcutu de-au contenitu.
 Cine îndrăzné sê dîcă unu cuvîntu descoperitu,
- 70 Sêu s'opréscă pe vre unul a nu se scri Eteristu.* *12
 Unu neguțătoru sâracul, ceva pentru c'au greșitu
 A vorobi din protivă, simțîndu că'i chivernisitû,
 Pe uliță în trei locuri, l'au bătutu fôrte cumplitu,
 Și glôbă, la Eterie, de ce miî lei au plătitu.
- 5 Așa, blestemîndu din sufletu pentru cele ce-au pățitu,
 Durere, paguba tôtă, în sine au înghițitu.
- Ostași acum se scrisese, trebuia și îmbrăcați,
 Căci se curățise tîrgul de bețivi și blestemați;
 Lipsanii, neguțătorii, cei ce erau eteriști,
- 80 Postavul de prin dughene, îl trîmitéu nesiliți.
 Camara orînduesce, toți jidovii croitori,
 A straelorî eterii, ei să fie lucrători.
 Silă le facu fôrte mare, și și nôpte a lucra,
 Cîte se gătéu din strae, îndată le îmbrăca.

- 5 Acum era trebuință, arme și cai să le dé,
Căci acei ce se scrisese, îi sciută că nu avé.
Telalul pună ca să strige, și, cu voe și nevrută,
Căți voră avé cai și arme, să le-aducă de vëndută.
Căci se voră lua de géba ori unde se voră găsi,
- 90 Și voră lua și certare, cei ce n'oră mărturisi.
Vai mie! ce plană, ce stare, ce urmări rele privescū,
Nu veđă planuri de Elada, ce curatū chipū tâlhărescū.* *13
Grecii, acești multă cu minte, acești adânci și isteți,
Urmări fapte de aceste, putéi de la ei s'astepti?
- 5 Toți căți avéu arme próste, și le ținéu în zadarū,
Le trămită la Eterie, și le daū tóte în darū,
Socotindū c'acesta este celū mai minunatū tertipū,
Și cele ce-avéu mai bune, s'orū scuti cu acestū chipū.
Dar unū numărū micū de arme, nu'î trebă, nu folosescū,
- 300 Apoi și cail cu totul vedé cum că le lipsescū.
Pentru cai aū pusū la cale, la boieri aū arătătū,
Cum că duoé mił din țeră cai, se cerū neapératū.
Le-aū răspunsū că țera n'are, dreptate cai a le da,
Să cumpere celū ce n'are, iar celū ce nu, va răbda.
- 5 Unū răspunsū așa de rece, aū fostū pré supărătorū,
Dar avéndū stăpânitorū alū țerii sprijinitorū*)
Nu le pêsă, daū poruncă, fără a se mai sfi,
Armele se ia în silă, de la căți voră întâlni,
Cum și cai de pe la hanuri, și căți voră trece drumeți,
- 10 Și se bată câtū le place pe căți voră afla sumeți.
Blestemați! daū năvală ca nisce dulăi turbați,
Dupé ce aū așa voe, apoi ce mai asteptați,
Cail scoté de prin hanuri, pe drumeți descáleca,
Și pe toți acei cu arme, îndată îi desbrăca.
- 5 Vai mie! câtă strigare, și ce sgomotū în orașū,
Porțile se'nchidū îndată, toți în lăuntru s'aū trasū.* *14
Unii, după ce prin lacrimi nu se putéu apéra,
Cu dare de bani la urmă cail lorū rescumpéra,
Și fără întârziere la alți multū mai osândiți,
- 20 Armele a da și cail, se vedéu îndatoriți.
Unii alergaū la Curte, alții pe efori ruga,
Dar cine își băté capul, cine vré a asculta.
La începutū, pe la unii, le da ce se îndura,
Dar la urmă cu bătae îngrozindu'î, 'î alunga.
- 5 Mai alesū Trei-sfetiténul, călugherul celū puchiosū,
Care mai în tótă vremea își păré că'î mániosū,
Mergéndū la elū diminéța, ș'améță-qi după somnū,
Pêné nu 'și-arū fi dresū cheful, nu te socoté de omū.

*) Aici versul arū fi trebuit să fie:

„Dar avéndū sprijinitorul a țerei stăpânitorū.” — N. E.

- Cu doi eteriști la ușă, cu săbiile crucișu,
 30 Trăge din ciubucă cu sete, numai cu un ochi deschisă.
 Acesta da hotărîre, ce se îndura făcă,
 Acel nevoeși, săracii, cu spaimă la el merge.

Prădări și fabricări de arme.—
 Turnurile Curșii—
 Anastase Poro-
 dromul șeful Ar-
 tileriei. — Armia
 stăgata—Eteristii
 strângu bani. —
 Duca silence pe
 Andrea Pavli se
 des 200.000 lei.

- Eteristii, de la butce, caii să la nu 'ndrăznă,
 Dar arnăuții, ciocoii, pe la ogrădi năvăle.
 5 Armasarii, cum și povodnici, unde scie că era,
 Îi lua, decă stăpînul nu se puté apăra.
 Unii îi da și de voie, nevrînd a se învrăjbi,
 A mai alerga la efori, și 'n zadar a vorovi.*
 Decă de casnicii noștrii, ne vedemă a fi prădați,
 40 Ce se'ncapă a mai dice vr'un cuvîntu de cîlalăți.
 Ei aducă eteristii, ei povățuie pe toți,
 Necazul din eterie voră simți și acei morți.
 De a loră obrăznicie și de voia ce le da,
 Începusă diua mare pe uliță a prăda.
 5 Unuia îi lua șalul, altuia punga ceré,
 De agînsă îi da bătae, decă se improtivé.
 Casă și doghene nóptea, tot de-a-una se spărgé,
 Să dică, să jeluiască, acum, mai numai mergé.
 Săracii țipaă din sufletu, pe cine vedé ruga,
 50 Și decă 'și lua nedejdea, continé a alerga.
 În criminală, mișalie, vr'un tâlhariu de se prindé,
 Din furtisagă păgubașii, nimică nu mai vedé.
 Căci glóba și împlinela, după ce se împliné,
 A mai da n'avé de unde, pentru că nu rămâné.
 5 Jafuri, prădări și necazuri, orî câte amă aretată,
 Îndecite pe afară, pe la tirguri s'au lucrată.
 Case boferesci călcate, batjocuri, bătai cât vreî,
 Cine îndrăzné să facă cercetare între ei.
 Nu'ți era ciudă atăta de ciocoii, de arnăuți,
 60 Cât te pătrundé durerea, de Grecii cei cunoscăți.
 Cruși, neîmpăcați la tóte, fórte silnici, răpitori,
 Dușmanii patriei de mórte, și multă nemulțămitori.
 Ei îngrodisé Moldova, ei mai multă o desbrăca,*
 Și pe toți reii din țeră, a se scrie îndemna.
 5 Eteristi și din Odesa începă a se aduna,
 Dar nici unul dintre dăușii, cu-a noștrii nu seména.
 Ómeni vrednici și de cinste, toți într'unu felu înbrăcați;
 Cei mai mulți erau pedestrii, și unii neînarmați.
 Pentru arme nu le păsă, căci pe toți îi desbrăca,
 70 De simțiau că suntă la vr'unii, și casele le călca,
 Și din tirgă și de afară, tot d'a-una aducé,
 Și mai bune, și mai próste, orî cum era, n'alegé.

*15

*16

- Dar pentru îndestulare, sulite orînduescū,
Că va fi mai cu lesnire, nici cum nu se îndoescū.
- 5 Ia poroncă armăşiea, herariî a aduna,
Şi isprăvniciea Curţii, lemnele a le lucra.
Şurile cele din curte, îţi păre că'su unî vulcanū,
Ilăile geméu tóte sub celū mai vrednicū clocanū.
Unî sulite lucréa, alţiî caiî potcovescū,
- 80 Alţiî tunurile Curţii a găti se îngrijescū.
Două tunuri ce-avé Curtea, din care unul smintitū,
Aşa îl legase bine cât nu credéî că'î cărpitū.
Rótele întărescū bine, apoi le-au şi zugrăvitū,
Ş'o ladă de erbărie îndată au potrivitū.
- 5 Ce necazū, ce trudă mare, herariî au suferitū,
Pêně când după plăcere hîarăle au potrivitū.
De cartuşî unū mare numărū, se se tale rînduescū,
În muchî, iară nu rotunde, să se facă poroncescū.
Îndată o miglă, mare în criminalū au adusū,*
- 90 Şi încărcăturî o sută, ca se facă au pusū.)*
Anastasi Pezodromul, a artileriei şefū,
Elū le orîndulé tóte după ce prindé la chefū.
Dar spuné cumcă mai are unū ingineriū năimitū,
Omū cu deplină sciinţă, dar ş'acela Ioanitū.
- 5 Din gătirele aceste, ce isprav'asteptî se vedî,
Credî că'î sta la indoială, să ridî saū să lacrimézî.
N'au cercatū vr'o greutate, a puté găsi topciî,
C'au luatū din armăşie, pe cinci din masalagî.
Sé lăsămū tóte aice, căci armiea s'au gătitū,
- 400 Bine-reū cum a vré dică, dar îi gata spre pornitū.
Sé venimū la trebuinţa cea de bani care avé,
În care isprava tótă, atirna şi priivé.
Căci trebuinţă nu'î numai, pentru óste şi ostaşî.
Dar din folosul acesta, vreū şi ei a fi părtaşî.
- 5 Atunce, toţi d'impreună, grecî, boierî-neguşitorî,
Luând cu ei din călugəri, pentru că's buni cerşitorî,
Se pornescū în totū oraşul, toţi începū a îndemna,
Nu se ruşinaū a dice la căţi îi întêmpina.*
- Vrêndū să amăgescă lumea, credinţa la mijlocū scotū,
- 10 Că dau răsboiū pentru dênşa, încredintéa câtū potū.
Privesce nelegîuire, cum potū a mai vorovi,
Credinţa, cu-a lorū urmare, de se póte potrivi.
Căţi-va nebunî, alţiî falnici, se pléca, da'î ajutoriū,
Vrêndū s'aréte fisce-care, cum că este rêvnitoriū.
- 5 Alţiî, spărieţi de dênşî, că la urmă s'orū căi,
Dau ceva la eterie, vroindū a se mêntui.

*17

*18

* Aci lipsesce uă syllabă din versū.—N. E.

- Unii cai, iar alții arme, alții și bani numărați,
Numai să nu fie vorbă cu-acești felii de spândurați.
Cel mai mulți, cu îndrăzneli, fără a se apăsă,
20 Le-au disu în două cuvinte că nu dau nici o para.
Zbărce din nasu, osindiți, s'arētaū posomorīți,
Vedēi că spre vrăjmășie, erāū fōrte hotāriți.
Grecii toți cu mare fală, alergaū, dau agiutoriū,
Vrēndū a se numi orī care, patriei mēntuitoriū.
- 5 Celū mai sāracu dintre dēnșii, făcē orī ce-arū fi făcutū,
În Condica eteriei, sē se vēdă că'i trecutū.
Mai la urmă punū la cale, voindu a se și fāli,
C'au pututū pune la mână pe Andrea pe Pavli,
Neguțitoriū omū de cinste, celū mai bunū capitalistū,
- 30 Ce din scumpete sēu minte, n'au vrutū a fi eteristū.* *19
Îlū apucā cu strānsōre, sē dē unū agutoriū bunū,
Dar nici cum nu se primesce, căci elū nu era nebunū.
Întru acēsta și Cūrtea tragū a se amesteca,
Căci ei nu'lū silē s'agite, ce volē a-'lū desbrāca.
- 5 Orōnduescū spre acēsta, pe-unū Duca executorū,
Unū birbantū de cel de frunte, și de țeri vēnturātōrū.
Execuțiā în casā îi punū, îi orōnduescū,
Bolta, a le sēle tōte, îndatā pecetluescū.
Alērgā, merge la Curte, pe la toți se jāluē,
- 40 Ca sē'nțelēgā că n'are, din sufletū sē nevolē.
Zapise de la datornici, sē primēscā le dicū,
Din așa necazū sē scape, orī cāte putē, făcē.
Dar nu' chipū căci toți suntū una, sē agite îlū silescū,
Cu cāt elū credē sē scape, nici cum nu se mulțāmescū.
- 5 Îlū supārā eteriștii, cāt se dā, îlū îngrozescū,
Și cu elū într'o odaie lōcuindū îlū necājescū.
Sudori reci vērsa de mōrte, sē spue nu avē cui,
Ca sē'i dē vr'o ascultare, din toți macar unul nu'.
- Hotāresce a da bani, cu celū mai mare necazū,
50 Căci Duca și eteriștii, nici cēsū nu' dau de regazū.
Atunci cade la'nvoelā, căci chipū nu', îi nevoitū,
Douē-sute miī lei tocma, numērāndū s'au mēntuitū,
Hargilcū destul făcuse, casa sirmalē avē,
Căci de la cei fār' de stare, pēn' la galbānū priimē.* *20
- 5 Ipsilantū sē se pornēscā, acum este nevoitū,
Îi stratopedū, dā poroncā, a fi gata spre pornitū.
Atunce, sāracu Iașul, ce prādāri n'au suferitū,
De nu erāū mulți prin casē, apoi era de peritū.
Prādāri și cālări de case, batjocuri de către ei,
- 60 Jalobe, oftări și plāngerī, și suspinuri încāt vreī.

Consulului rusească la Senleni—
Inceputul bejă-
nief—Răspunsul
Împăratului de
la Leibach—Car-
tea de blestemă
a Patriarhului în
contra Eteristilor.—Penedeca
redică oel din
urmă Eteristii din
Iasi.—Serisortile
bolerilor către
Ispravnicul în con-
tra Eteristilor.—
Retragerea lui
Vodă Șuța peste
Prut—Nuoa Căr-
mure a Mitropo-
litalui și a bole-
rilor—Bolerii de-
clară lui Spiru
și Penedeca că
trebuie să se re-
tragă în jos.—
Teodor Balș și
Țăntu sunt trimiși
la Brăila—Eteri-
ști ață, turbăză—
Convorbirea lor
cu bolerii.—Pen-
dedeca pune mână
pe Cărmuirea
șerilor—Fuga popula-
șionii Ieșane—Re-
mâne Mitropolitu-
tul cu câji va bo-
leri—Nemții Ieși
apărarea Iașilor—
Ghenadie e trimis
la Brăila—Balș is-
butește pe lângă
Iusuț—Pasa Sora-
akier și Devlet.—
La întorcerea sa
la Iasi, Ghenadie
mai întâi e pră-
dat de Turci; pe
urmă, prins de
Eteristi, de abia
scăpă din mâinile
lor cu ajutorul
Mitropolitalui.

- Ōstea din Iași cea mai multă, la Galata au ieșit,
Ca de acolo alaiul să se facă în sfârșit.
Țiua de alaiul sosese, Grecii încăleacă toți,
Și vină cu-atăta fală, încât a crede nu poți.
5 Iar principul, după dănsul, vine foarte bucurat,
De-atăta bunii hiliarhi, vedându-se 'ncungiu rată.
Trecu prin curtea cea Domnăscă, la Trei-sfetitele mergu,
Vrându ca să asculte slujba, cu stratopedul întregu.
Și molebi să se facă, cu unu chipu multă rugătoriu,
70 Ca puterea cea cerăscă, să le fie 'ngiutoriu.
Privesce, nelegiuiri, legea cum batjocurescu,
Dup'atâtea urmări rele, încă mai nădejduescu.
Ori-ce facu în făciarie, mie 'mi-au mărturisit,
Că câți-va după zăcuscă, apoi s'au împărțăsit.
5 Veți creștinii, privesce ōste, ce să mai nădejduescu,
Poți ca să'i numesci pe dășii, cum că sunt oști creștinescu? *21
Molebia se sfârșese, principul de slav'aprinșu,
Cu sabiea biruinței cere să fie încinsu,
Cu sabie să se'ncingă, c'asa poroncescu și vreū,
80 Și prin curtea cea domnăscă, drumul la Galata ieū.
Toți cu săbiile gōle, pe ulița au trecutū,
Ca cândū mare biruință ticăloșii au făcutū.
La Galata întindū mēsă, acolo benchetuescu,
Isprăvile, biruința, le păré că le privescu.
5 Principul înapoi vine, se întorče iar la Iașu,
Vrându ca să orânduiască, tōte cele spre purcesu.
Pune planū, dă hotărîre, ōstea face în trei părți,
Cerendū ieșire să fie din Iași, în mai multe dăți.
Una spre Bêrladū s'apuce, alta spre Siretū în susu,
90 Alta cu artileria, să mai stē în Iași le-au spusū.
Principul își ia Siretul, că'i locul îndemănatū,
La o năvală de dușmani, nu se dă mai minunatū.
Codrii mari și ape multe, apropiere de munți,
Câtū să nu'y pēsă nimică, de-orū fi dușmani cât de mulți
5 Purcēgandū se vedu Iașul, ōreși-ce mai rēcoritū,
Dar acei de pe afară, săracii ce-au suferitū.
Ei nu avēu trebuință, a mai păzi vre-unū marșrutū,
Căci toți poposēu prin sate, unde îi plăcētū ș'au vrutū.
Ce mai gōndesci pentru satul, unde mănē și călca,
500 Țipetul, oftări, strigare, pēnē la ceriū se urca,
Mineșterguri, lăvicere, bārdițe, țoluri, desagi,*
Cămeșe, rufe, prostire, și pēr' la bucăți de saci,
Dintre ei care de care, a răpi și a păstra,
Păré că'i datōre țēra, pe mișai a inzeștra.
5 Val și amarū de vătăji de pe la moșii, mai toți,

- Patimile lorî vorî spune, la cel viî şi la cel morî.
 Pretutindene strigare, la toî val, la toî amarî,
 Pêr' la Focşani unde ôstea s'aî adunatî la hotarî.
 De cé de-acolo urmare, nu amî sciinîă, nu sciî,
 10 De aceea, m'oiî întôrce, ca éráşî la Iaşî să viî,
 Căci mai rămăsese încă partea oştil cea mai grea!
 Unde şi artileria, era 'mpreună cu ea.
 Tufekci-başa Vasili, a Domnului Calimahî,
 Scrisese partea aceea, şi elî era Hiliarhî.
 5 Parte era mai alésă, căci eratî toî arnăuî,
 Era şi din clocoime, şi plăcintari, dar nu mulî.
 Acesta n'are să Iésă, ca prinîpul Ipsilantî,
 Căci fiindî clocoiî de curte, făcé hazî de saltanatî.
 După, prânzî la noă césuri, încă pêr' a nu toca,
 20 Năvală mare de ômeni, cela pe cela călca;
 Întrebî ce'î? Imî spunî că ôstea trece pe uliîă 'n susî,
 Dar c'o paradă cîndatî în câtî nu este de spusî.
 Alergî, mă ducî la feréstră, staî şi eî ca să privescî,
 Şi vëqî, ceea ce vr'o dată a mai vedé nu gîndescî.* *23
 5 Mai ântéiî trîmbacîl Curîi, călări mergêndî trîmbiîa,
 După ei, călări doi preuî, falnici în câtî nici căta.
 Amêndoî cu şishanele, grecî, dar bine îmbrăcaî,
 Câtă n'avéî deosebire din ostaşîl cei-l-alî.
 Unul dintre doi cocardă avé şi purta la capî,
 30 Iar altul de firî o cruce o pusesese la potcapî.
 După dênşî, într'o butcă, unî arhiereî viné,
 Cu omophorî peste rasă, şi 'n mână cruce ţiné.
 Sêrbî era arhiereul, cârnî la nasî şi reî făcutî,
 Unî vênturătorî de lume, făciarnicî, multî prefăcutî.
 5 După ei începé ôstea, arnăuîl toî în rîndî,
 Îi privéî cu mare fală, glîcândî caiî şi mergêndî.
 Mai la urmă Hiliarhul, îmbrăcatî fôrte curatî,
 De a sa ofîcierime se afla încungiuratî.
 Musica italianéscă după dênsul resuna,
 40 Îî păré pe pămêntî Aris, şi dândî pildă îndemna
 Şî'ndatî artileria, cu şefî şi artileriştî,
 Şi, pentru mai mare fală, cincî-şése din eteriştî.
 Anastasi Pezodromul, era întru acestî halî,
 În câtî făcé mare silă, a puté să sté pe calî.
 5 Doué-sute unî-spre-dece, eratî toî câîl aî trecutî,
 Suntî incredinîtatî pré bine, că greşală n'amî făcutî.
 Dar mai rămăsese încă mulî, prin crâşme fiindî beî,
 Alîl nelmbrăcaî încă, şi câîl-va fiindî băeî.* *24
 Eforîl cel de la casă, a scrie nu continé,
 50 Dar şi mulî de pe afară, de la tîrguri scrişî viné.

- Domniea fiindă în scaunū, cine arū fi îndrăznitū,
Unū cuvântū măcarū sē dīcā, cā s'arū fi primejduitū
Toți gemēū intru tăcere, toți oftātū intru ascunsū,
Căci rēul era atāta în cātū nu se da mai susū.
- 5 Tōtā țēra în călcare, în ce focū cumplitū ardē,
Căci cu prilejul Eladii, tilharii o prăpădē.
Se deșteptā boierimea, începe-a se sfātui,
Ce chipū să'ntrebuințeze rēul spre a-'lū lecui,
C'acum agiunsese rana, cangrenā desevirșitū,
- 60 Nu se mai aștepta altā de cātū unū cumplitū sfișitū.
Arzū a trāmite la Pōrtā, nici cum nu aū îndrăznitū,
Căci intru așa urmare, toți s'arū fi primejduitū.
Alérgā la stăpīnire cerēndū sfātū a'ī agiuta,
Căci în starea de atunce, nu o putē depārta.
- 5 La Curtea apārātōre, sē scrie le-aū poroncitū,
Agūtōriul ei sē ceie, dāndū vr'unū sfișitū fericitū.
Domnul se însărcinēzā, a se scrie s'aū silitū,
Și toți acolo de față, vrēndū-nevrēndū aū iscālītū.
Aū scrisū ce 'ī-aū fostū plăcerea, ce-aū socotitū ș'aū voitū,
- 70 A mai îndrepta a dīce, nici cum n'aū îngăduitū.
Curierū pornesce 'ndatā sē mērgā la Leibach,* *25
Unde se afla atunce și alū Rosiei Monarh.
Pērē aū aflatū respunsul, consolul din Iași s'aū trasū,
Cāncelerie, archivā, nimică n'aū mai rămāsū.
- 5 La Sculenī în carantinā cu toți ai sēi aū intratū,
Îngrijire s'aū datū mare, totū Iașul s'aū tulburatū.
Între cei mari frică mare, cu toți se îngrozescū,
Interesul țērii uitā, de starea lorū se 'ngrijescū.
Cela de cela cātū pōte, voiescū a se tălnui,
- 80 Care de care sē pōtā fugindū a se mēntui.
Din starea d'intēiū, vr'o patru, se făcuse nevēduți,
Fără a mai lua voie, dar mai erau gata mulți.
Unī spre Sculenī apucā, alți spre cordonū în susū,
Sē scape de îngrijire, și sē lēsē din prepusū.
- 5 Se supārā boierimea, pentru acei ce s'aū dusū,
Căci pe toți căți rămāsese, îngrijire 'ī-aū supusū.
Începū cu toți să gōndēscā, începū cu toți a mișca,
Gătire facū pe sub cumpātū, numai cātū nu încārca.
Se 'ngrijesce multū Domniea, de 'neputul ce-aū vēduți,
- 90 Căci urmare ca acēsta, nici o datā aū creduți.
Întrā la multe prepusuri, începū a se îngrozi,
Căci nu cunoscē sfișitul, ce potū vedē într'o dī.* *26
De la Leibach sosesce curierul cu respunsū,
Toți ca o frunză pe apă, plutēū în mare prepusū.
- 5 Spre respunsū, scriē Monarhul, blānd, în cāt sē cređi nu poți,

- Legiuitei stăpînire, ca s'ne supunem' toți.
 Căci în cît ne vom' supune, și nu vom' ieși din drum',
 Mîna cea apărătoare nu va r'edica nici cum.
 Grecii toți s' se gonescă, pentru că's' r'evrățitori,
- 600 De-a norodului odihnă ș'a linistei surpători.
 S'îl dé afară din țeră, cu bătăi, cu îngroziri,
 Că's' turburători de lume, și netrebnice zidiri.
 Din așa respuns' cu toți forțe s'au îmbărbătăt',
 Cele d'ânteu' indolele, cu totul le-au depărtat'.
- 5 Alcătuesc' alte planuri, întru totul se prefac',
 Pe alte temeluri calcă și alte hotăriri fac'.
 Se tulbură mult' Domniea, căci puterea 'î-au scăduț',
 N'au nădăd'uit' s'auă aceea ce au v'edut'.
 Un' respuns' așa de dosnic', și mult' nenădăd'uit',
- 10 Cu totul restornă planul ce'l' avé alcătuit'.
 Altă întem'plare încă, lucru nenădăd'uit',
 Un' plic' în Mitropoliea din Țarigrad' s'au primit'.
 Întru el' cărți de blăstemuri, cît' te îngrozéi s'ascuți,
 Patriarhii iscălisé, și din Synod' cel' mai mulți.
- 5 Blăstema pe Mihai-Vodă, de-un' Mihale pomenesc',* *27
 Pe Ipsilant' și toți Grecii, cîți eteristi se numesc'.
 Blăstemuri neauđite; pe toți eteristii Greci,
 Îi făc'eu' părtași Gheenii și muncel' celei de veci.
 Blăstema' pe toți acela ce nu se vor' r'edica,
- 20 S'îl gonescă, s'îl ucidă, și'n picl'ore a'î calca.
 Argos' pe Mitropolitul și pe Episcopii făc',
 Décă o așa pricină vor' cerca a o tăcé.
 Spune'mi ce putea s' facă întru așa întem'plări?
 Ar' fi putut', din protivă, s' facă alte urmări?
- 5 Întru tipari' se pun' copii, întocmai cum era scris',
 Și, în tot' cuprinsul țerei, la mari și mici s'au trâmisi'.
 Se grijesce mult' Domniea, se gătesce de purces',
 Căci ta'na cea d'între d'ensii, vidé că s'au înțeles'.
 Din scrisori ce priimise, descoperit' se vedé,
- 30 Că 'n Țarigrad', pe toți Grecii, îi tăla de'î prăpăde.
 Acel ce au prins' de veste, prin corăbi' au intrat',
 Căți au apucat' s' fugă, de sabie au scăpat'.
 Copiile împărțite prin inadiși triimeși,
 Tulbura toți eteristii din afară și din Iași.
- 5 Ură, vrajbă, gónă mare, între Moldoveni și Greci,
 Nu putéi, nesimțind' ura, pe lingă d'ensii să treci.
 Eforii din Iași atunce, erau ostei comandiri,
 P'îr' au sosit' Pendedeca cu căpitanul Ispir'.
 De principul Ipsilanti am'endo' au fost' trameși,
- 40 Ca s' se ia, s'aducă Grecii, cîți au mai r'emas' în Iași.* *28

- Aceștea iaă comanda, dar multă smerini și supuși,
În pretenții cu blândețe, eteriști părâu că nu'stă.
Din scrisorile primite boierii au pricepută,
Ca urmare să păzescă, și îndată au începută;
- 5 Cărți au scrisă pe la ținuturi, la Ispravnici poroncescă,
Eteriștilor tainuri a se mai da îi oprescă.
Daă poronci ca să'i gonescă de pe unde'su adunați,
La Țirgoviste să mērgă, unde suntă și cei-l-aiți.
La Brăila se se scrie, și la Țarigrad ună arzū,
- 50 Să ne scape de osindă, să ne scōtă din necazū.
Să arēte starea țerei, ș'acele ce-au suferitū,
Cheleriul împărăției să nu'lă lase de peritū.
Nu mai era îngrijire, ce vră se facă, putē,
Căci descoperitū Domniea, să purcēdă să gātē.
- 5 Ce altă putē se facă, de ce s'arū fi apucatū,
Ca să scape din osindă, necazū și cumplitū păcatū.
A se uni cu ei țera, vre o dată se putē?
Ce minte prōstă la dēnșil, așa dēcă socotē.
Supunerea lorū se uite, ce Porței erau datori,
- 60 Să se arēte cu toți rēi și nemulțamitori.
Și de ce acēstă jertvă? pentru că ne-a desbrăcatū?
Pentru crușimi și batjocuri ce 'n Moldova au lucratū?
Sēu pentru chreștinătate, cum cu toți se fālē,
Dar chreștini cu așa fapte, cine a'i numi putē.*
- 5 Socotescū că, între dēnșil, înțelepți căți vorū găsi,
Cum că amū tōtă dreptatea, însuși vorū mărturisi.
Domniea multū slăbănōgă din stăpînire s'au trasū,
Adună pe toți boierii din cei mari căți au rămasū.
Adună, le vorovesce cu lacrimile 'n obrazū,
- 70 Vederatū era în față a sufletului necazū.
Le încredințēză cārma, și le dīce: «stăpîniți
Moldova patria vōstră, precum vreți o cārmuți,
Căci suntū silitū a purcede și în Rosiea se trecū,
Māni purcegū cu tōtă Curtea, dreptū în carantină mergū.»
- 5 Nu'i pesa, n'avē vr'o frică, căci cu elū avē pré mulți,
Cine putē se'lū oprēscă, cu atățla arnăuți.
Iaă diua bună boierii, dicū se mērgă sănētosū,
Toți întru posomorire, unul nu vidēi volosū.
O politică acēsta, nu că mai erau mihniți,
- 80 Căci erau sātul cu toți, a fi așa stăpîniți.
C'acei din chivernisală, pré tare scumpū îi ținē,
Căci nu se da boierie, pēnē nu o cumpānē.
Postelnicul Iacovaki, așa bine le vērșa,
În cātū celui cu mansupul, numai fala îi lasa.
- 5 De unū anū și giumētate, lēfă nime n'au vēdūtū,

- Spune'mi o așa dreptate de pôte fi de creștut?
 Vodă măcar că ădise c'a doua ăi s'a porni,
 Dar cum au ieșit boierii începu a se găti.* *30
 Zvónă a dona ăi mare, țipetă, valetă și amar,
 90 Cu toți strigă cum că Domnul nu au fugit în zadar.
 Începă toți să se gătescă, începu mulți a încărca,
 Din prepusul loră a'i scote, nici mai era a cerca.
 Gemetă ulițele toate în noaptea acă d'întei,
 Căci ieșindă din tîrgă afară, n'alegă nici delu nici vâi.
 5 A'i opri nu era nime, dar de și vré, nu puté,
 Căci boierii și prostimea, mai cu toții să găté.
 Începă și negușitorii făcișă toți a încărca,
 Care unde'i era volea într'acolo apuca.
 Începă mulți fără sîelă a se încărca făcișă,
 700 Căci în căt era Domniea, totă era cam pe furisă.
 Toți în tulburare mare, toți nu scia ce făcé,
 Să'i întrebă, nu era unul, să'i spuie de ce fugé.
 Vai mie! nu este altă de cătă o palmă de susă,
 Se temă fără a fi frică, prepusă fără a fi prepusă.
 5 Cum s'au trasă din Iași Domniea, rămână ocărmuitorii:
 Mitropolitul, boierii, după cum și alte ori.
 Dar fiindă pricină pré multe, lucruri mari de sfătuită,
 Și pe cei duși să'i aducă, între ei s'au nevoită.
 Le scriu cărți și îi îndemnă, să se întorne sfătuescă.
 10 Căci trebile prelungire nici cum nu îngădulescă.
 De starea țerei să vedă a o ocroti căt potă,* *31
 Patriotii să n'o lase, a se potecni de totă.
 Mai trămită și din cei tineri pe căți-va a îndemna,
 Se supună, începu îndată în Iași a se aduna.
 5 Venindă, mergă cu toți la curte, pună la cale, sfătuescă,
 Argimazarul la Pórtă să se facă rîndulescă.
 Să aréte starea țerei și cele ce-au suferită,
 Mila ei să nu apue, c'apoi suntă toți de perită.
 Ș'o Caime la Ibraila, dăndă de scire și rugăndă,
 20 Ca argimazarul țerei să'lă trămită mai curéndă.
 Pe Muhafisul ilă rógă, ilă încredință toți,
 Că locuitorii țerii, suntă supuși înaltei Porți.
 Prin Aghenția nemțescă, pe sub cumpetă ilă pornescă,
 Grecii să nu oblicescă, în căt potă să tălnulescă.
 5 Către Greci cam cu asprime începu a se aréta,
 Însă cu economie de totă a nu'i întărta.
 Le mpușină tainul, c'ună chipă blăndă îi strimtorescă,
 Să purcégă, să se ducă, pună pe mulți de'i sfătuescă.
 Eforii și Esteriții, simțescă căte s'au lucrată,
 30 Urmare ce pe sub cumpetă fórté multă 'i-au tulburată.

- Se adună între dănşii, punct la cale, sfătuescū,
 Urmarea ce se apuce, îndată orânduiescū.
 Pendedeca şi cu Spirul, din partea celora-l-alti,
 Vinu pe boieri ca se afle unde erau adunaţi.
- 5 Întră smerini, se închină, amânduoi se jăluescū,
 Arătând pentru tainuri, că acum li se oprescū.* *32
 Cum lua de la Domnie, se rogă iar să le dé,
 Încă, în puşină vreme, care au a mai şedé.
 Le facū cinste toţi boierii, ca să şedă li poftescū,
 40 Scaune să le aducă, dar nici cum nu se primescū.
 Le mulţămescū, se închină, se arătă pré plecaţi,
 C'o smerenie pré mare, dar nu precum cei-l-alti.
 Începū vorova boierii, începū a le arăta,
 Că ţera nu are stare tainuri a le mai da.
- 5 Destul că'n vremea Domniei le s'au datū şi de prisosū,
 De-acu-l vreme să purcégă şi să mérégă toţi în josū,
 Să mérégă vrëndū ca se afle pe toţi cei ce'l ascepta,
 Vremea lorū să nu o pérđă, vrëndū în Iaşi de a mai sta.
 Spirul, cu o plecăciune, începe a vorovi,
- 50 Rógă pe boieri cât póte a nu se improtivi.
 Rógă, şicëndū că nu este vre unū lucru simţitorū,
 Unū tainū de şee şile a li se da ajutorū.
 Începe şi Pendedeca a'i ruga să afle harū,
 Că'n vadéoa arătata, unū césū nu va sta măcarū,
- 5 Arū merge şi mai în grabă, dar nu'sū cu toţi gătii,
 Eteriea nu primesce ostaşi golī şi osindiţi.
 Boierii, cu îngăimală, tăgăduinţă le-au datū,
 Fără de temeiū cuvinte câte-va au incurcatū.
 Blăstemaţii iesū afară cu gura lorū mulţămindū,
- 60 Dar din inimă amarnictū ocărëndū şi suduindū,* *33
 Căci vedé, simţé pré bine, că suntū numai îngăimaţi,
 Temeiū n'avéu ca să şică că potū fi încredinţaţi.
 Boierii cu tóte-acestea începū a se sfătui,
 Ce urmare să apuce de ei a se mēntui,
- 5 Căci réul intru sporire se vede că s'au urcatū,
 Simţé, cunoscé pré bine, cum că'i pasce unū păcatū.
 Din Brăila vr'o mişcare nu vedé cât de puşinū,
 Cea de acolo tăcere pe toţi în uimire şinū.
 Sfatū făcëndū, dau hotărire, cărţi să scrie rōnduescū,
- 70 Dau poronci cu străşnicie, pe Ispravnici sfătuescū :
 Pre Eteriştii să'i gonéscă priu tîrguri a nu'i primi,
 În silă şi făr' de vole, din totū locul a'i goni;
 Tainuri să nu le dee, să'i strimtoréscă de totū,
 Îndatoriri a purcede să le facă încât potū.
- 5 Încă unū arzū a se scrie îndată orōnduescū,

- Starea țerei să arăte, și cele ce pățimesc;
 Sadicul și credința ce păzesc și au păzit,
 Starea și norodul țerei încatu' de necăjit.
 Duoi boieri să se pornescă la Brăila deputi;
 80 Omeni vrednici, cu știință, patrioți adeverați.
 Arzul dându-se vorovescă, să 'ncredințeze cât pot,
 Că țera, cum și norodul, cu credință este tot.
 Din cei mari se hotărăsesc, Vornicul Teodor Balșu,
 Cu rîvnă și bărbăție dintre acei din orășu.
 5 Și pe Banu Ión Tăutul, i se dă întru-ajutor,* *34
 Omu bătrănu și cu știință, și în condei lucrător.
 Îi grăbescă ca să purcă, dar în taină, pe ascunsu,
 Să nu se de Eteriei în cât de puțin prepusu.
 Le încredințază daruri, le dau c'unu chipu îndrăznețu,
 90 Tabachere în brilianturi, și șaluri de mare prețu.
 Zvonă facu că țera fuge de cumplitele nevoi,
 Rîndulesc boieri să meargă, să'i întorcă înapoi;
 În țera de josu să meargă, Vornicul Teodor Balșu
 Cu Banul Ión Tăutul, cum și vr'unu boerănașu.
 5 Să gătesc, purcă să meargă, în cât pot se tălănuesc,
 Scoposul, pricina totă, nimăru nu o vestesc.
 Oblicesc nelegiuiri, întră în mare prepusu,
 Se tulbură Eforia, cu toți sărăci în susu.
 Se îngrijesc forte tare, nu știu ce-oru face de-acum,
 800 Căci Balșu, îngrijit de dînșil, își căutase de drumu.
 În josu mergendu mai luase cu elu din boierănași,
 Toți cu rîvna cea mai mare de a loru plecare trași.
 Eteristii își facu planuri, schimbă mase ce-au purtat,
 Și făclărnicia totă îndată au depărtat.
 5 Toți se aprind de mânia, cu toți se resvrătesc,
 Răsplătire voru să facă pentru câte pățimesc.
 Drumurile prind îndată, casa țostei mai aleșu,
 Atunce când, țămirașii, erau gata spre purcesu.* *35
 Deschid plicurile toate, poroncile le cetesc,
 10 Află totă vrăjmășia cu care îi prigonesc.
 Răspunsuri de la ținuturi, câte au venit le-au prinsu,
 Varvarii, întru acésta, încă mai multu s'au aprinsu.
 După Balșu răpedu îndată, ostenelă în zadaru,
 Căci elu întru acea vreme, trecuse peste hotaru.
 5 Se turbază de mânia, între dînșii sfătuesc,
 Pe boieri să nu'i mai vedă mai multu cum că stăpinesc,
 Să le ia din mână puterea, ei a fi poroncitori,
 Ei să cârmuiescă țera, și să fie lucrători.
 Sfaturi facu, și punu la cale, cum să'ncépă a lucra,
 20 Întru stăpînirea țerei în ce chipu potu a intra.

- În Trei-sfetitele ôstea ce avéu aû adunată,
 Câtă eră mai alésă şi puté intra în sfatû.
 Acolo se punû la cale, între dênşii sfătuescû,
 C'o paradă oştenescă în uliţă năvălescû.
- 5 Pendedeca şi cu Spirul în frunte povăţuié,
 'Ελάςτε παδιδά 'Ελλήνων, cât le da gura răcné.
 Unul credé că'i Anival, cela-laltû Temistocleû,
 Dice că «viţezû în lume, nu e altul de cât eû.»
 Săbiile gôle'n mână, cărţi, poronci câte aû prinsû,
- 30 Şi purcegû cu mare fală la Mitropolie 'ntinsû.
 Plicurile Pendedeca, sub-tiôră le ţiné,
 Înfocatû, plin de mânie, uliţa în susû vené.*
 Întru vremea ce boierii la Mitropolie toţi,
 Întră turbaţi de mânie, puindû pază pe la porţi.
- 5 Se sue susû, începû sfadă; începû cu toţi a striga,
 Nu eraû mai multû acîta ce 'nainte se ruga.
 Ocărescû, sudue, strigă, cărţile tôte cetescû,
 Întrébă: «ce vré sê dîcă chipul acestû duşmănescû?
 Ce chreştini sunteţi cu toţi, şi ce lege aveţi voi,
- 40 Dêcă cu neomenire vê arêtaţi către noi?
 Vedeţi că noi pentru lege cu toţi ne-amû rēdicatû,
 Ajutorû avēndû puternicû celû mai chreştinû Împēratû.
 Nu putemû vedé Elada a fi în mână duşmănescî,
 Nici a mai privi chreştinii în jugurile turcescî.
- 5 Dar voi n'aveţi omenire, a legii sunteţi vrăjmaşi,
 Dêcă prigonîi chreştinii ce din rivna lorû suntû traşi!
 Se spăimēntēză boierii de chipul celû vrăjmăşescû,
 Toţi rēmānû întru uîmire şi tare se îngrijescû.
 Caută unul la altul, nu 'ndrăzné a vorovi,
- 50 Dar fără a perde cumpētû, începû a'i împrotivi:
 «De vreţi sê luaţi Elada, de vreţi sê vê rēzvrătiţi,
 O ţēră nevinovată, de ce vreţi sê osîndiţi?
 De ce acēstă călcare, ţēra de ce desbrăcaţi?
 Ce urmare chreştinēscă este-acēsta ce urmaţi?
- 5 Vê numiţi chreştini cu toţi, dar chipul nu'l chreştinescû,* *37
 Urmările, silnicia, vēdesce că'i tâlhărescû.
 Protectorul, Împēratul, cu care v'aţi lăudatû,
 Aţi vēdūtû, aveţi sciintă, de rēspunsul ce aû datû.
 Mergeţi, ieşiţi din Moldova, căutaţi-vē de drumû,
- 60 Nu mai zăboviţi aicea, lăsaţi-ne de acumû.»
 Sê turbēză Pendedeca, de mânie s'apriindû toţi,
 Unî răcnéû în odae iar cei-l-alti pe la porţi.
 Spirul, aprinsû de mânie, bătāndû din piciorû striga:
 «De-acum noi vomû avé grijă, mai multû nu ne vomû ruga;
 5 De a vōstră nebunie, însuşî voi vê veţi căi,

- Turcii ați trimisă să vie, să veți cum voră mântui.»
 Purcedă aprinși de mânia, toți selbatici. infocați,
 Afându pe cei din ogradă unde erau adunați ;
 Cu toți se ducă la Curte, intră și o stăpănescă,
 70 Posta iaă subț a loră mână, poliția rânduescă.
 Proclamați facă îndată, prin respintii le lipescă,
 Eteriști de pe-afară se s'adune rânduescă.
 Pendedeca, cu mândrie, șede'n scaunul domnescă,
 Întrebă : «nu'mi șede bine și mie se stăpănescă?»
 5 Adutanții sei cu fală, înainte stărulă,
 Iară Spirul cu sfială, vorovindă ilă sfătuiă.
 Se'ngrijescă tare boierii, nu știu ce-oră face de-acumă,
 Alta nu află cu cale de câtă a'și căta de drumă.
 O mișcare din protivă, lucru pré lesne era,*
 80 Dar grija de Ipsilanti, acésta îi tulbura.
 Hotărâți toți ca se fugă, se'ntorcă a-casă scârbiți,
 Purcegă, închidându'și ochii, fórte desnădăduiți.
 Zvonă mare peste nópte, care cum puté, fugé,
 Cum ieșia din tîrgă afară, drumul nu mai alegé.
 5 Se sparie totă norodul, chiotă, vaetă și amară,
 Omă peste omă da de frică ca se seape la hotară.
 Aice se sté condeul, căci îi pré neputinciosă,
 Ori ce-a dice, suntă pré slabe, tóte voră rămână josă ;
 Tânguiri, țipete, răcnetă, te lasă a închipui,
 90 Căci inscrișă nu'i cu putință a puté alcătui.
 Gemă ulițile tóte, te 'ncrețéi cândă căutai,
 N'audéi altă nimică, de cât țipete și val.
 Ună norodă vedéi desmetică, ce se facă nu scia,
 Ce lucru se lasé'n casă, și care cu elă se iea;
 5 Lăsa una, lua alta, sārăcul nu se'ndura,
 Ară fi vrută se le iea tóte, dar trăsura nu era.
 Femei cu copii în brațe, pe cei din urmă striga,
 Cari, tremurândă de spălmă, după ele alerga.
 Grozăvi vedëndă de-aceste, mai încape vr'ună prepusă,
 900 Poți se dici cum că nu este, gróznică palmă de susă?
 Tóte-aceste, Eteriști, priivindă se bucura,
 Căci deșertându-se tîrgul grija loră se micșura.
 Pizma loră și tótă ura pe boieri tótă era,*
 Pe unii lăsaă să mérgă iar pe alții supăra.
 5 Grigoraș și Dimitrachi, duoi Sturzăsci logofeți-mari,
 Îi întorcă cu defălmare, cu oșteni ca pe tâlhari;
 În Trei-sfetitele'n untru, pe aménduoi îi oprescă,
 Și cu cuvinte urite cât potă îi batjocorescă.
 Pe Grigoraș logofétul, Domnița plângëndă ceré,
 10 Respectă n'avéu blăstemații, că n'o vedă li se pără,

*38

*39

- S'aretău cu defăimare, nici unul n'o asculta,
 Îi dîcî se mîerg'a casă și de furcă a'și căta.
 La urmă, prin mijlocire, le-a' dat' drumul, i-a' ertat',
 După ce armele tôte de pe la slugi a' luat'.
- 5 Fug'ă cu to'ți care cum pôte, înapoi nu mai căta,
 Din césu în césu vedéi Iașul gróznîc' a se depărta.
 În fôrte puține zile tîrgul fu fără puter',
 Numai cu Mitropolitul și cînci-șése din boier'.
- 20 Strejile lipsite tôte, la culuce nime nu'î,
 Crai' din Iași fie-care era după cheful lui.
 Sparger' de dughen' și case, și be'îi câte voesci,
 Căci pe dînșii cu seimenii nu putéi s'î pedepsesci.
 Hatmanul scriind' la platur' a' adus' că'î-va plăeși,
 Ca s'î întrebuinteze pentru paza cé din Iași.
- 5 Dar n'a' isprăvit' nimică, căci tîlharii n'a' ales',
 Puște, pistóle stricate, câte-a' găsît' le-a' cules'
 Plăeșii le da' îndată, fără a se'mprotivi, —
 Cu nisce ómen' selbatici ce putéi a isprăvi?*
- 30 Fug'ă, se'mprăștie cu to'ții, care'ncotro apuca,
 Deprînși a trăi la munte și sub brađi a se culca.
 Nemții se'ngrijesc' cu to'ții, meșter', dascal', negustor',
 Din rîvna lor' cert' să fie Iașului apărator',
 Căci cei mai mulți avéu casă, dughéne, feme' copii,
 Bărbăția lor' nu értă a vedé tôte pustii.
- 5 Arétă cančileriei, se îmbărbătéză to'ți,
 Si cu Hatmanul la strajă se afla'n acele nopți.
 Numérul lor' fiind' mare, Eteriștii se'ngrijesc'
 Căci era unul și unul, ómen' ce nu se'ngrojes'c' ;
 Bărbăție indestulă, la arme fôrte deprînși,
- 40 Si de rîvna resplătirei, pe to'ți îi vedéi aprînși.
 Încep' a apăra tîrgul, încep' a se'mprotivi,
 Cu atăta sirguintă, încât nu pot' vorovi.
 Se îngrijesc' Eteriștii, ved' că Nemții nu glumesc',
 Nu's' fricoși ca Moldovenii, și de ei nu se sfesc'.
- 5 Întră vrajbă între dînșii, pe Nemții voiesc' a' goni,
 Căci nu se isprăvé planul, nici se puté odihni.
 Mitropolitul, boierii, pučini carii mai era,
 Nu mai scia' ce se făcă, și țera a apăra,
 Căci el se obrăznicisé : ceea ce voia' făc',
- 50 Lucra' fără de sfîelă or' ce vré și le plăc'.
 La Brăila încă unul se mai mîergă sfătuesc',
 Din partea Mitropoliei, și cu to'ții se unesc',*
 Cu daruri la Seraschierul, se mai dé Vornicul Balșu,
 Dar se nu simțescă nime că a' ieșit' din orașu.
- 5 Gheuadie-Ierokirixu, a sfînte' Mitropolii,

*40

*41

- S'au orînduit să mîergă cu încredințări mai vii,
 Ca nici de cum să nu fie Seraschierul la prepusă,
 Că Moldova și boierii eteriei s'au supusă;
 Ce, rafele credincioase, cum au fostă voră fi în veci,
- 60 Fără nici o părtinire sau amestică între Greci.
 Resbate cu fericire, merge la Focșani întinsă,
 Si de-acolo la Brăila nesupărată, neatinsă.
 Se'ntîlnesc cu boierii, între ei se sfătuesc,
 A mai da și alte daruri cu cale nu socotesc.
- 5 Că Balșu acum isprăvisă ce avé de vorovitu,
 Luasă făgăduință cu chipul celă mai doritu.
 Mergere folositoare, vai mie năstavu de susă,
 Nu rămâne îndolală, nu încape-aici prepusă.
 Iusuf-Pașa Seraschierul, unu omă îmbunătățitu,
- 70 Vêdendă sadicatul țerei și cele ce au pățitu,
 A încredința devletul, încât se dă s'au grăbită,
 Căci Balșu după a sa rîvnă încât se dă au vorbită;
 Moldova cum că'i supusă, norodul ascultătoriu,
 Au înscințatu la Pôrtă cu chiptă încredințatoriu;
- 5 Au rîdicatu totă prepusul că țera s'au resvrătită,
 Vai mie! cea de susă mână, Moldova au ocrotitu;
 Căci dintru cele urmate, nu'mi mai rămâne prepusă,
 Moldovenii și cu Grecii, că cu toții una nu'să.*
- Devletul celă blîndu din fire, darnicu și îndurătoriu,
- 80 Dă poronci la Seraschierul a fi multă sirguitoriu:
 Dă poronci, dă ferimanuri, nici cum a nu supăra,
 Ôstea cea împărătescă, în țeră dec'a intra.
 Raléoa se se păzescă, de prădări a se feri,
 Căci toți neascultătorii de sabie voră peri.
- 5 Acésta au păzitu țera, ș'au făcutu să sté pe locu,
 Făr' de ea, nu'i îndolélă, că da sabie și focu.
 Boierii de la Brăila la Focșani s'au înturnatu,
 De-acolo ce drumu s'apuce între ei au făcutu sfatu.
 Vornicul Balșu, Banu Tăutul, vestiți fiindu că'su trameși,
- 90 Nu îndrăznescă să apuce drumul acelu dreptă la Iași;
 Prin Bacău și pe la Romanu, dicu că'i drumul mai curatu,
 Dar Ghenadi nu primesce, dice că neapăratu,
 Are să'și păzescă drumul totă pe care au venită,
 Nu scia în ce-a se cadă și ce îi era menitu.
- 5 Purcede, apucă drumul, la Iași să vie întinsă,
 Dar nu s'au depărtatu bine, și'ndată se vêdu prinsă.
 Avusese nebunie, se vestescă 'i-au plăcută,
 Cum că cu elă ducé daruri, în vremea cândă au trecută.
 L'au simțitu că nu dedese nimică după ce-au mersă,
- 1000 De aceea după dînsul că'i va din Turci au purcesă;

- Îlă prindă, îlă desbracă bine, fără sunetă nici ca cum,
 Îi iaă şaluri şi ceasornică, apărători de păună.* *43
 Întru pricina acésta, mulţi aă dîsă, mulţi aă prepusă,
 Dar eă la gomotul lunei nici de cum nu m'amă supusă.
 5 D'aceea voiă da tăcerei; la drumă se vedă cum aă mersă,
 Bine, fără supărare, pēr' in margine la Iaşi.
 Acolo amar de dînsul, cé d'întēiă strajă l'aă prinsă,
 Aă simţită că la Brăila era ş'acesta trāmistă.
 Îi rumpă plete, îi rumpă barbă, îlă bată in cât le-aă plăcută,
 10 Ca se spue adevērul, multă silă 'i-aă făcută.
 De-acolo îlă iaă in pază, şi l'aă dusă de l'aă închisă,
 Ca s'îi facă cercetare, acé mai cu dinadînsă.
 Îlă întrebă, îlă cercetēză, îi dîcū se spue curatū,
 Adevērul de la dēnsul îlă voescū neapăratū.
 5 Le'nşiră minciunī cu carū, le dîce ce le plăcē,
 A se'mbuna către dēnsiī, ceea ce putē făcē.
 Le dîce că 'n Ibrăila, ôste nu s'aă adunatū,
 Gōndul celorū de locū este, îndatā de închinatū.
 Unī credēū, alţiī nu pré, alţiī dîcēū : « lehăesci ;
 20 Socotesci, bōitā uritā, pe noi se ne amagesci ! »
 Se blastēmă c'aşa este, cu ruga lui lua focū,
 A le spune adevērul, vedē bine că nu'ī locū.
 Aude Mitropololitul, îngrijatū încât s'aă datū,
 Nu scia ce drumū s'apuce s'ēlū pōtā vedē scăpatū ;
 5 S'ē'ī rōge nu avē gură, căci ei erāū infocaţi,
 Cine putē s'ē'mblāndēscā o mulţime de bărbaţi.
 Dar nu avē ce se facă, îi silitū, îi nevoitū,* *44
 Din mânele lorū s'ē'lū scape şi s'ē'lū vedā mēntuitū.
 Unora rugī, la alţi daruri, blagosloveniī cât vreī,
 30 Aă făcutū vrēndū ca se plece, pe cei mai mari dintre ei.
 Peste trei dîle îlă scapā cu necazū şi supărāi
 Cu rugăciunī o mulţime, şi cu ôreş-cari dārī,
 Dar îngrozit peste fire, spārîlētū şi osînditū,
 Fiindū in incredinţare cum că este prăpăditū.
 5 Se'lū lāsāmū acum pe dēnsul, se ne întōrcemū la Balşū,
 Căci, viindū din Ibrăila, scimū că'n Focşani aă rēmasū.

Mergēndū de la
 Brăila spre Flă-
 mēndi, Balşū şi
 Tăutu sunt prinşi
 de Eteriştī la Ce-
 plenia, duşi la
 Iaşi şi închisī in
 Trisfetitele. — In
 Iaşi, seence ve-
 stea despre fesi-
 rea Turcilor din
 Brăila. — Grafi
 fugū din Iaşi. —
 Balşū şi Tăutu
 scapā din inchi-
 sare prin Cariani,

- La Bacău aă luatū drumul, mergē bine, fericitū,
 Drumū cumplitū şi multū amarnicū, pentru elū nenorocitū.
 Fără a mai perde vreme, aă purcesū şi din Bacău,
 40 Făcēndū planū, îndreptāndū drumul ca se trecā prin Hărlău.
 Ţinta sa fiindū Flāmēndiī, aşedarea ce avē,
 Favorita sa moşie pe care multă o slăvē.
 Eteriştī oblicisē, cum că'ī in drumū aă simţitū,
 Şi de Banū Iōn Tēutul, nu se afla despărţitū.

—Eteristii se re-
tragă pe la Stincă
la Tujora.—Nem-
șii păzește orașul
și ar-hiva.—Mi-
tropolitul fuge în
Rosia.

- 5 Drumurile le prindă toate, omeni înadinsu pornescă,
Rînduescă cu strășnicie, să nu scape poroncescă.
La Cepliniță aprópe, Balșu la crîsmă trage 'ntinsu,
Și unu trupă de dece omeni, cum au aglunsu l'au și prinsu.
De-ară fi avută norocire, unu césu se fi căștigatū,
50 Și după a sa dorință în Flămîndi se fi intratū,* *45
Nu era chipu ca s'lu scótă silnicii prigonitori,
Căci avé spre a sa pază vr'o sută de vênători.
Prindëndu, ilu pornescă îndată, vrëndu ca s'lu ducă la Iași,
La unu satū în drumū aprópe mai află și alți trimesi.
5 Îi incungiură cu toți ca nisce lupi infocați,
Toți aprinși de resplătire și de mânia turbați.
Ocări, sudălmă și batjocuri, îngroziri în cât s'au datū,
Acelu ce dîce mai multe, era mai de lăudatū.
Îi desbracă, le iaū toate, strale, lucruri ce avé,
60 Că'su bătrani, cu barbe albe, nu se sfia nici privé.
Amënduoi zăluși de grijă, de pornirea ce-au vëdută,
Că vorū scăpa cu vieță, nici o dată n'au cređutū.
Îi aducū în Iași cu pază ca pe nisce vinovați,
Totū intru a lorū trăsura de osteni incunglurați.
5 Se oprescū în Trei-sfetite, unde 'ndată 'i-au închisū,
Cu o vrăjmășie mare, le punū pază înadinsu.
De la ochi sudălmă, batjocuri, defălmări ce nu'su de spusū,
Cum că avéu gôndu s'î pérđă nu mai încăpé prepusū.
Cercetări începū a face, adevêrul poroncescū,
70 Ce-au vëdută sē nu ascundă că apoi îi prăpădescū.
«Nu vē îngrijii nimică, — Balșu le dîce hotărîtū, —
Căci în vîsta ce mă afu, ca sē mințescū mi'î uritū;
Óstea Ibrăilei tótă, cu năpaste douē-mi,
Întru ei străinu nici unul, de cât numai cei ierlii.
5 Dîcū că aglutoriū așteptă, dar cât și cândū sciutū nu'î* *46
Arū aduna Seraschierul dec'arū fi în mâna lui.
Îngrijirea lorū îi mare, că se temū îi vederatū,
Gătirea lorū tótă este, ca sē stē pe apêratū.
Tunuri în cetate multe, lucru nefolositoriū,
80 Ce ispravă potū sē tacă, cândū n'au nici unū aglutoriū.»
Dîce Spirul : «la Brăila, Cnézul ca sē mērgă nu'î,
Pentru o așa cetate, numai noi suntemū destul;
Dar nici este trebuință, lucru este vederatū,
Bibica, Colocotroni, de trei dîle au intratū.
5 S'au dusū de-acum Ibraila, în ea suntū osti elinesci,
S'au închinatū Seraschierul, cum și ostile turcesci.
Țelul nostru, Țarigradul, pentru elū sē ne 'ngrijimū,
De ce cu cetăți de-aceste, vitejia sē mănjimū?»
Încă n'au isprăvitū hîne, și c'unū chipū posomorîtū,

- 90 Ună curieră le vestesce, că la Focșani îi urită.
Turci au ieșit din Brăila, pe Eteriști 'i-au gonit,
Au fost siliți ca să fugă, căci ei vină neconțenit.
Pe hiliarhul Bibica, în cursele lor l-au tras,
'I-au dată frecătură bună, și fugind țirgul au ars.
- 5 Vină la Iași fără 'ndolală, cum că sunt mulți nu 'i prepus,
Curățindă acolo bine, îndată se tragă în sus.
Îngrijiți-vă pre bine, nu dormiți că veți căi,
Îmi împlinesc datoria, nu'mi veți puté bănu.
La Țirgoviste și Cnézul, cred că 'i forte strimtorit,* *47
- 1100 N'a puté să fie locul, acelu ce l-au întărit.
Căci greimea cea mai mare, totă acolo s'au tras,
Turci, osteni pe la sarhatur, se vede că n'au rămas.
Se deșteptă Eteriștii, că 'i-au amăgită simțesc,
Adaoge turbăciunea, pe Balșu învinovățesc.
- 5 «Veți, dice neleguitul, veți'lă cum ne-au fărmețat,
Dușmanii chrestinătăței se mără că nu 'i păcat;
Căci elă, și ală său tovarășu, pe Turci aice-a'i adus,
Amânduoi suntă lucrătorii, nu 'acape mai multă prepus.
Cu cea mai cumplită mörte, se mără că păcatu nu 'i,
- 10 Mörtea loră vré fieși-care, a fi după cheful lui.»
Unii cerău ca să 'i tale, alții îi vrău spëndurați,
Alții se le scötă ochii, său ca Turcii zugrumăți.
A loră soții iau de scire, vină într'ună sufletă strigandă.
Vălmășagul ce urmăză, îi lesne a pune 'n gôndu.
- 5 Crușimea loră se întinde, a nu le primi nici cum,
Cu varvarlică a le dice, ca să 'și caute de drum.
Prin lacrimi și rugăminte, prin mijlociri câte vrei,
De-abia le-au dată pușină voie, întrândă să 'i vedă pre ei.
Vrăjmășiea loră sporesce, să 'i omöre hotărăscu,
- 20 Dar Spirul și Pendedeca, cât potă se împotivesc.
Dice: «fraților, nu 'i vreme cu-acestă chipă a ne purta.
Ucideri, urmări urite, se cade a depărta.
Ce pôte să dică Cnézul cândă se va înscința,
Că a duoi boieri viéța n'amă putută a o cruța?» *48
- 5 Mai multă se nu vă întindeți, noi așa vă sfătuim.»
Răspundă toți cu ună glasă mare: «n'ascultăm, așa voim;
Se mără neleguiții, se mără că nu 'i păcat,
Căci cu a loră îndemnare, toți Turcii au rădicat.
Femeile loră se fugă, aici n'au ce căuta,
- 30 S'astepte Turcii să vie, căci ei le voră agiuta.»
Sudălmii, ocări, pe afară, răcnite în cât voiesc,
Chipă nu era de 'mpăcare, dar nici cu ce să 'i smeresc.
Balșu în adiaforie, iar Tăutul buimăcită,
Aștepta cu îngrijire césul celă nenorocită,

- 5 Cu acestă chipă multă amarnică, trei zile au petrecută,
 Dar ş'a Grecilor mândrie foarte multă s'au prefăcută.
 Căci ei luase ştiinţă, că Turcii câtă mergă, sporescū,
 Prin trei locuri, fără veste, s'îi lovescă se grăbescū.
 Unfi apucase Prutul, alţii din Bacău la munţi,
- 40 Şi a treia parte Iaşul, cel mai vrednic şi mai mulţi.
 Se 'ngrijescū, îşi schimbă planul, scăparea loră căuta,
 Dar ş'a boierilor pază, n'o lasa, nu o ulta.
 A patra şi dimineţă, zvonă, frică între toţi,
 Năvălescū toţi ca se fugă, cât nu încăpău pe porţi.
- 5 Vestitori le vină cu grabă, spună că Turcii 'i-au călcatū.
 Cu toţi într'o clipală îndat'au încălecatū.
 Au ieşitū din tîrgū afară, se adună la Copoă.
 Ca se pule iar la cale, se facă vre unū planū nuou,* *49
 Dintre ei, vr'o cincî-spre-dece, dicū se vie în oraşū,
- 50 Să vedă ce se lucră, şi să caute de Balşū.
 Tăutul, Balşū în închisore, rămîindū cu păzitori,
 Unū Cariani cavaleriul s'au făcutū mîntuitorū.
 S'au volnicitū de la sineşi, pe păzitori 'i-au gonitū,
 Pe din dosū dîndu-le drumul, pe-amînduoi 'i-au mîntuitū.
- 5 Ei, înspălmîntaţi de frică, dup'unū prilejū norocosū,
 Alérgă 'n Mitropolie pe la pórta cea din dosū.
 Alérgă, cerëndū scăpare, nu credū că s'au mîntuitū,
 Cu nespūsă bucurie părintele 'i-au primitū.
 Nu se încredé că'î vede, căci îi avé prăpădiţi,
- 60 Cine credé c'orū se scape, dintr'atâşla osîndiţi.
 Cel trămiş pre ei nu'î află, de mînie se 'ndrăcescū,
 Alérgă 'n Mitropolie, dar la pórta se oprescū,
 Căci închisă fiindū bine, nu era chipū a intra;
 Îi cerū, slobodū din pistole, şi, în cât putéu, striga.
- 5 Se 'nspălmîntéză boierī, părintele se 'ngriji,
 Îi închide într'o başcă, vieşa vrëndū a le păzi.
 Trămite, le dă de scire din focuri a conteni,
 Căci de-a da voie la clopotū, prin Iaşi nu s'orū pomeni.
 Mergă se-şi cate de trebă căci nu'î suferé mai multū,
- 70 De boierī n'are ştiinţă, nu scie ce s'au făcutū.
 Se 'ngrijescū, căci nu da mîna, vedëndū pe Nemţi înarmaţi.
 Se întorcū cu neplăcere să afe pe cei-l-alţi,
 Adunaţi în delū la Stîncă, vrëndū cu toţi a face sfatū,* *50
 Căci era de Prutū aprópe, şi locul îndemănatū.
- 5 Vinū pré bunū la Roznovanul, mlei indetui de mîncatū,
 Ori-ce isbindă vorū face, socotéu că nu'î pécătū.
 De-acolo mai în de-séră, după ce s'au odihnitū,
 După sfatul ce făcuse, la Țuțora s'au pörnitu.
 Iarăşi pe apa Prutului, iarăşi locū îndemănatū,

- 80 Năvală vedându-se trecă, și lesne de înturnată.
În Iași o pustietate, îngrijire în cât vreî,
Nemții numai în piclóre, păzindu-se între ei.
Avându mare privighiere de prădare seú de focú,
Căci Cantemirú secretariul și arhiva sta pe locú.
- 5 Îngrijitú, Mitropolitul, și cât vreî înspăimântatú,
Singurú în Mitropolie, de turma sa depărtatú.
De cât Vornicul Konaki, frate-seú Șerbanú Negelú,
Nu avé, nu rămăsese mai mulți boierí lingá elú.
Mâhnitú, scârbítú pēr' la sufletú, plângendú fôrte cu amarú,
- 90 Lasă scaunul și fuge, improstitú, peste hotarú.
Într'o brișcă jidovescă, a țerei Mitropolitú,
Aú intratú în carantină, galbănú și multú ovilitú.
Suita lui după dânsul, Prutul trecendú 'i-aú urmatú,
Dintre ei care de care, mai pētrunșú și mai dăr'matú
- 5 În câmpú, în nisce bordeie, carantină aú făcutú,
Cuvéntú n'amú s'aretú necazul în care aú petrecutú.* *51
În Țuțora, Eteristii, vr'o trei dîle aú ședutú,
N'aú stătutú mai multă vreme, mai virtosú dac'aú vedutú
Că lipsé hrana cu totul, și Turcii nu s'aréta,
Hotărîr' a se întorče, începú a se 'mbărbăta.
Vinú în Iași, dar staú afară, a intra nu îndrăznescú,
În delú pe șesul Gălății, se primblă, se zăbovescú.
Daú poronci, posmagú și pâne se se facă în orașú,
Cu cinci-șecí de-a Eteriei întră căpitanú Balașú ;
- 5 Primblându-se, cercetéză, cere ceva de mîncatú,
Aú luatú carne și pâne, și iarăși s'aú înturnatú.
Intr'o dî și într'o nópte, acolo se zăbovescú,
Ș'a duoa dî diminéță, sfatú făcendú, se și pornescú.
Drumul spre Podul-Ilóiei, apucandú purcegú în susú,
- 10 Căci fiindú aprópe codrul, era mai pučínú prepusú.
Încă de mai înainte vr'o optú-șecí din Arnăuți,
Spre Siretú triimisese, Turci se vedă de suntú mulți.
Arnăuții, ca o strajă, înainte socotiți,
Nu putéú, fără de veste, se fie de Turci loviți.
- 5 La Scobințani facú popasul, acolo aú tăbăritú,
Căci avendú de géba tóte, nu le puté fi urítú.
Aședare'ntemeiată a Vorniculú Șerbanú,
Miei de-ajunsú, pâne frumósă și vinú fără a da baní.
De-acolo începú primblarea, prin aședări boeresci,
- 20 Și se întorcú mai la urmă, la Pașcanul în Dumescl.
Iaú ce vorú fără cruțare, nu lăsa de-arú fi pututú,* *52
Ceva ca se mai rămăe, ori unde s'aú abătutú.
În Dumescl le daú de scire, c'Arnăuții s'aú întorsú,
Căci Turcii ce se ivise, cu toți aú fugitú în josú.

Eteristii de la
Țuțora merg spre
Podul-Ilóiei, Sco-
bințeni și Dume-
scl. — Se întorcú
iarăși în Iași. —
Nemții cauti în
zadar se aducă
desbînare între
Grecl și Arnăuți.
— Suldanovici. —
Cancelaria nem-
țescă cu Cante-
mirú se retrage
peste Prut. — Ca-
rantina. — Trian-
dași. — Saffrov. —

- 5 Se întorc și ei îndată; purcagii se vie în Iași,
Ca să vedă ce știință au adus cei triimeși.
Vin în Iași, s'adună cu toți, veste bună le-au adus,
Că Turcii ce se ivise, spălmântându-se, s'au dus.
Acesti Turci de Seraschierii înadinsu erau trameși,
- 30 Auzind că Mihael Vodă, după ce-au fugit din Iași,
În monastire la Neamțul cu toți ai săi s'au închis,
Dorându-se-lu pue la mână, se-lu vedă o dată prins;
Dar luându încredințare că nici este nici au fost,
Fără multă prelungire, îndată s'au și întors.
- 5 Eteristii, Arnăuții, s'asădă în curte toți,
Se statornicesc pre bine, cu strajă bună la porți.
Intră vrajbă între dâșii, Nemții intrigarisesc,
Facu pe Arnăuți să credă că ei nu se folosesc.
„Îi rușine, le dicu Nemții, cu tîlhari a fi uniți,
- 40 Omeni ce'i socote țera, credincioși și ispitiți.
Starea lor, averea totă, era de pe la boieri,
Cu lefă și daruri multe, ce au luat pîră er;
De ce se calce n piclôre pânea care au mâncat,
Nu cred că Dumnezeu vede, nu socotesc că'i păcat?”
- 5 Nemții cu chipul acesta, desbinându pe Arnăuți,
Slăbău pe Eteristi tare, căci de felu nu erau mulți.* *53
Se resvrătesc Arnăuții, însă nu descoperitu,
Între dâșii pre pe taină, cu un chipu forte feritu.
Cei mai aleși între dâșii, toți într'unu cuvîntu uniți,
- 50 Pe boieri la carantină, rîgă a fi primiți;
Dicu că s'au căit pre tare, lefă nu ceru nici primesc,
De-unu tainu numai se rîgă, cu-atăta se mulțămesc.
Ei voru goni Eteristii, Iașul ei voru apăra;
Ori ce pagubă s'a face, răspund pîr' într'o para.
- 5 Cine se'ntorcă să vedă, după cele ce-au lucrat,
Crușimii, ucideri, batjocuri, lucru prospetu, vederatu.
Le dau răspuns ca să margă, credința li s'au vedutu,
Ce voru dice nu s'ascultă, nu suntă mai mult de creșutu.
Se'ntorcă înapoi cu toți, multu scârbiți și rușinați,
- 60 Vrîndu se spue neprimirea, și la toți la cei-l-alți.
Se unesc cu Eteristii, n'au ce face, vrîndu-nevrîndu,
Totă intriga nemțescă o descoperu pre curîndu.
Patimă pe Nemți de mîrte Eteristii dobîndesc,
Cum se'și facă resplătire, cum se'și gonescă gîndesc.
- 5 Căci supărarea lor totă, numai despre Nemți era,
Cu paza canceleriei, totu tîrgul se apăra.
Erau mulți și omeni vrednici, unul și unul aleși,
Nu putu ca se'și gonescă, cum au gonitu pe plăieși.
Vrajba între ei s'aprinde, început a se prigoni,

- 70 Căci n'avéu chipu nici lesnire, pe Nemți din Iași a goni.
Nemții, vedându învrăjbirea, și ura ce s'au iscatu,
Patima lor și mâniea, pene unde s'au urcatu,*
La Aghenție s'adună, între ei se sfătuescū,
Urmarea ce au să facă, dau sfirșitū, inchipuescū.
- 5 Cantimirū și baronū Hiler, se tramată inadinstū,
Se dăcă lui Pendedeca, cum că cerū respunsū inscrisū.
Într'o vadé de trei zile, séu toți că s'orū depărta,
Séu ei cu canțelerie în Iași mai multū nu vorū sta.
Le răspunde Pendedeca, la cei de Nemți triimeși,
- 80 Că elū n'are gôndū să iese, nici se va duce din Iași.
Dar pe ei îi sfătuesce să nī mai ședă de-acumū,
Sēncarce canțeleria și sēși caute de drumū.
Unū bărbatū leahū, Suldanovici, ce venise dē curēndū,
În uniformă rusască, lumea totă vēnturāndū,
- 5 De maiorū lui dāndu'si titlu, s'amestecase cu ei,
Că n'au fostū oștēnū vre-o-dată, de pe mersū îlū cunoscēi.
Acesta se'nsărcinēză a goni pe Nemți din Iași,
Cu sfaturī, prin chipuri blānde, prin inadiniși triimeși.
Dar n'au mai fostū trebuință, căci Cantemirū giudecāndū.
- 90 Aū hotărītū sē se tragă, încât se dă mai curēndū.
Arhiva, canțeleria și Nemți cāți vorū voi,
Căci sfirșitul va fi scārnāvū, nu se putē induoi.
Triimitū la Pendedeca unū pasportū cerēndū să'i dē,
Căci pērē în cordonū drumul, c'a fi slobodū nu credē.
- 5 Pasportū a'i da nu primesce, ce poroncesce curatū,
În vadé de-o zi ș'o nōpte, sē mērgă neapăratū.
Cantemirū se îngrijesce de respunsul ce-aū primitū,*
A'si schimba planul și drumul, se vedē fōrte silitū.
Drumul pērē 'n Bucovina, i se părē depărtatū,
- 1300 Unde va fi mai aprōpe, scăparea sa aū cătatū.
Încarcă arhiva tōtă și câte aū mai pututū,
Și trece în carantină cu toți al sei peste Prutū.
În ce feliū de carantină, vai mie, nu'i de cređutū,
Starea, odihna lorū tōtă, cu ochi mei amū vēđutū.
- 5 Pe unū țermū lipsitū de tōte, multū uscatū și neumbritū.
Unde mascuri, oi și vite, îlū păscuse neopritū;
Unde nu vedēi nimică, de cātū nesăpișū cāt vreī,
Și câte unū pīlcū de erbă, unde și unde vedēi;
Pe acēstă uscăcīune, într'acestū locū multū uritū,
- 10 Vedēi nemți, chreștini și jidovi, norodū mare tăbăritū.
Căci în dēlū la carantină, nu era de vorovitū,
Norodū multū, case puține, numărū pré nepotrivitū.
Cē de acolo odihnă, ceea ce-aū suferitū toți,
Socotescū c'orū povesti-o, și în grōpă la cei morți.

*54

*55

- 5 Necază la cei de pe-afară și'năuntru reu câtă vrei,
Căci fără a da parale s'aducă ceva nu putei.
Din provisiea mâncărei, parte de n'ai fi făcută,
Acelu ce era dejurna, dăcă că nu'i de trecută.
Necază, supărări de mörte, ómeni neînduplecați,
- 20 De nu le dai rubiaoa, nu'i mai vedei împăcați.
Mănioși, frunte sbircită, cât se dă posomorîți,
Omenii li se pară muște, la ei cu totul urîți.
Ofițerii carantinei, în cele mai multe ori,*
Îți căta cu o mânia, încât te lua hiori.
- 5 Ună Triandafilu dejurna, grecu de curëndu moschiciti,
Pentru că ți-au dăsu ună zdrasti, te socoteli fericiti.
Acesta pune la cale, acesta le făcă rōndu,
Val de săracul acela, ce n'arū fi umblatū curëndu.
Ună bătu grosu de cornu în mână, țiindū în locu de bastonū,
- 30 N'alegē de dă în vită sēu de lovesce unū omū.
Toți înfocați, și toți aprigi, și interesați cât vrei,
Dupē ce le dai parale, apoi făcăi ce voei.
Întru tōtă carantina, de era ceva alesū,
Inspectorul, omū de trébă, pré cinstitū și de'nțelesū;
- 5 Polcovnicul Safirov, omū dulce și fōrte dreptū,
Neînduplecatū la mită, fōrte blāndū și înțeleptū,
Tōte făcă cu răbdare, nu se tulbura nici picū,
Nu făcă deosebire, între mare și'ntre micū.
Laudă împărăției făcău cea ce slujia,
- 40 Căci ne'nteresatū cu totul, pentru toți se îngrijia.
Nu avē nici o sciință de cele ce se lucra,
Căci tōtă ofițerimea carantinei tremura.
Cine-avē gură se dăcă, ceva a se jălui,
Căci apoi în carantină nu puteli a mai trăi.
- 5 Subt unū jugū de tirānie, cei din lăuntru gemē,
Numai cei cu rubiele, dāndu-le, hălăduē.
Val și amar de săracul ce-apucase a intra,
Nu scia cum sē o dee de avē vre o para,*
Gura lorū se'ndestuleze, sēu pre ei a împăca,
- 50 C'apoi lua pe spinare cât nu putē redica.
Acu le păré carantina, (1) la toți cei nenorociți.
Li se păré cum că scapă și'su din temniță eșiți.
Sē părăsimū carantina în starea ce-amū arētati,
Și la Iași sē ne întōrcemū, să vedemū ce-aū mai lucratū.

*56

*57

Pendedeca stă-
șnește singuri
a Iași. — Iorgu
Iantaciu, des-
natu cu Ipei.

5 Stăpinesce Pendedeca, și totū Iașul ocrotē,
Se ușurase de dușmani, povățula cât putē,

(1) Aici este ună syllabă mai multă. N. E.

lanță, atacă cu
Bibica o monas-
tire în Focșani. —
Turcii îi fugă-
resc. — Eteristii
dau foc orașu-
lui și se retrag
prin Soveja, Ca-
șin, Tazlău, Ba-
cău, Roman la
Iași. — Proclama-
ția lui Cantacu-
zin să se redi-
ce Moldovenii în
contra Turcilor
— Elă la cărmul-
rea. — Vestea a-
jungând că Tur-
cii vin, Canta-
cuzin slobode o
a doua procla-
mație.

- Dar din gîosă totu grijă mare, vestitori mergé-viné,
De Turci dóră sê audă, ceva de sê pomené.
Iorgu Knézul, Cantacuzin cu Ipsilanti unitu,
60 La Tîrgoviște în lagérü, precum amü mai pomenitü,
Între dînșii întră vrajbă, de la nisce ȕitori,
Precum la tineri se'ntemplă în cele mai multe 'ori.
Se pricescū reü între dînșii, încât aü fostü nevoitü,
Cantacuzin a se trage, césü a mai sta n'aü voitü.
5 Ostea lui adună tótă, Arnăuȕii cei aleșii,
Cu gîndü și cu hotărîre, ca sê se'ntórcă la Iași.
Êsê, purcede din lagérü, invrăjbitü și supăratü,
Drumul spre Focșani apucă, pré mîhnitü și tulburatü.
Trage'mprenă cu sine, pre Bibica celü vítézü,
70 Vrednicü ca sê năväléscă, în celü mai iute poghiazü.
Vine de Focșani aprópe Iașu sciinȕă, dovedescü,
Că Turci într'o monastire staü inchișii, vrómea pîndescü.
Se sfătuescū sê'î lovéscă; kneazul mai meștesugoeü,
Triimite pre Bibica și elü se dă mai în dosü*. *58
5 Îi mai dă din căpitaniü, dintr'acei ce s'aü aflatü,
Se îngrijia multü de cursă, precum s'aü și întemplatü.
Încungtură monastirea, unde se aflatü inchișii,
Daü năvală cu iutelă, socotindü că s'orü da prinșii.
Dar se improtivescū tare, începü a se apăra,
80 De pe ziduri din lăuntru fórté multü îi supăra.
C'o zăbavă fórté mică, prelungindü se'mpotrivescū,
Pênê cândü cei mulȕi din pîndă, făr' de veste se ivescū.
Daü năvală peste dînșii, cu rivnă se nevoia,
Cei din untru și de-afară, încât se dă îi tăia.
5 Vêdü a Turcilorü iuȕală, simȕescü că se prăpădescü,
Vêdü că Turcii în resbóe, nu se'ncurcă, nu glumescü.
Prin fugă cercă scăpare, vroescü a se mēntui,
Îndrăznéla'î adusese în stare a se căi.
Trăgēndu-se, aprindü tîrgul, părăsindü unü așa locü,
90 Vrēndü să dé la toȕi a crede, cumcă Turcii 'i-aü datü focü.
, La fugă'n frunte Bibica. omul era inimosü,
De văpaia rēsplătirei, infocatü și măniosü.
Merge sê afle pe Knézul, nu departe tăbăritü;
Îlü află și îi vorbesce, cu unü chipü posomoritü.
5 Arétă, îi povestescé, vitejica ce-aü făcutü,
Dup'a s a plăcere, tóte cum aü vrutü le-aü prefăcutü.
Spuné că mulȕi fiindü Turcii, precum vré n'aü isbînditü,
Arü voi sê'î mai lovéscă, dar acésta'î de gînditü.
Căci Brăila 'i cam aprópe, póte vorü năvăli mulȕi,* *59
1400 Apoi atunceă scăpare număi la Vrancea în munȕi.
De-a Bibicăi biruinȕă Knézul sciinȕă avé,

- Căci fapta cu cele spuse nici cum nu se potrive.
 Avé deplină sciință, din Focșani cum ai scăpată,
 Nu'î trebuia 'ncredințare, nici ceva de întrebată.
- 5 Îi dice : «mie îmi pare, c'asta aice greșimă,
 Scoposul spre Iași a merge, acela se'lă s'evrșimă.
 Să fugimă de Ibraila, căci locul îi de prepusă,
 Să ne silimă cu totă chipul ca să ne tragemă în susă.
 Urma noastră să o perdemă, drumul să luămă spre munți,
- 10 Căci atunceă nu'm'e frică de m'arū goni cât de mulți.
 Sciū că într'aceste țile, Ipsilantū va fi lovită,
 Pre cât sciū, amar de dēnsul, îndestul 'i-amū vorovită.
 Mulerele și bețea, aceste'lū vorū prăpădi,
 Lasă'lū se'lū vėdū făr' de mine ce va puté isprăvi.
- 5 Oiū se'lū vėdū ca o mulere, rușinată a fugi,
 Căci locul unde se află, chipū nu are a'lū păzi.
 Lasă'lū ce va vré să facă, căci eū de acum m'amū trasă,
 Mē mulțamescū că de astădi, în voola mea amū rămasă.
 Noi se păzimă planul nostru, ținta mea este în Iași,
- 20 Căci Sculenii suntū aprópe, ș'avemū vrednici megieși.
 De vomū vedé vr'o nevoie, nu'î departe pēr' la Prutū,
 Cu o fugă de calū bună, îndată amū și trecutū.
 Dicū aceste, punū la cale, și îndată se pornescū,
 Cam pe plaiū apucă drumul, în Soveja poposescū.
- 5 Oștenī inadinsū spre pază, și 'nainte și 'napoi,
 Făcendū sfatū, puindū la cale, totū-d'a-una amēnduoī.* *60
 D'acolo se ducū la Cașinū, și din Cașinū în Tazlăū.
 Obosiți ca val de dēnșii, pēr' ai ajunsū în Bacăū.
 Și de acolo în Romanū, și prin inadinsī trimesī,
- 30 Daū de scire cum că Cnézul, are să vie în Iași.
 Diaa era însemnată, două-deci-și-una Maiū,
 Întru care Pendedeca, avé praznicū și alaiū;
 Praznicū ai avutū și mėsă, în numele lui a da.
 Pe Costandi și Elena, cu slavă a lăuda.
- 5 Mėsă gróznică la curte, la toți acei mai aleși,
 Grecii și ofițerime, câtă se afla în Iași.
 Pentru sănătăți la mėsă, bēndū cu toți împrejurū,
 Sala cea mare a curței, de glónțe făcută ciurū.
 Într'acéstă di slăvită, la praznicul pomenitū,
- 40 Se vesteșce că la Romanū, Cantacuzin ai venitū,
 Cu unū trupū aleșū de óste vine în orașū întinsū,
 Milă fiindu'î de țeră, și de rīvna ei aprinsū.
 Sē mahnescē Pendedeca, căci puterea lui scādē,
 La cea d'intēiū dinióră, s'arēta că nu credē.
- 5 Dar apoi se'ncredințēză vede că'î adevēratū,
 Nu primesce să se vėdă cum că este tulburatū.

- Dă poronci cu mare fală, cu alaiu a'lă priimi,
 Pedestrii și călărima, cu toți a se uni.
 A doua di căpitanii și ostașii se gătesc,
- 50 Si intru întâmpinare, din Iași cu toți se pornesc* *61
 Și mai în urmă și șefii după dâșii s'au pornit,
 Si de Iași nu pré departe, toți la unu locu s'au unit.
 Cercetéză pre toți Spirul, vré s'ei védă de'su gătiți,
 Dar nu'i place pedestrima, fiindu goli și osindiți.
- 5 Fôrte puçini în ciubote, cei mai mulți rêu îmbrăcați,
 Nu te îndoiăi a dice, că'su din temniță scăpați.
 Sfătuescú între ei șefii, punctu la cale amânduoi,
 Ca pedestrima îndată sê se 'ntôrne înapoi;
 Căci era o defăimare, și nu avéi ce sê vedî,
- 60 Privindú eraî în mirare, ridéi sêu sê lăcrimezi.
 Pedestrima se întôrce, rămânú numaî cei aleși,
 Cariî, priimindú pe Cnézul, se întorcú cu toți în Iași.
 Cu alaiú și în paradă, au mersú la curte întinsî,
 De rîvna țerei s'arétă Cantacuzin că'i aprinsú.
- 5 Çeremonia primirei după ce s'au isprăvitú,
 Si cele de trebuință între ei s'au vorovitî,
 În casele malcei sêle, cu suita sea s'au trasú,
 Acolo 'i-au fostú șederea, și pěr' în sfîrșitú lócașu.
 Dă îndată proclamațiî, face la toți cunoscutú,
- 70 Cum că patria sea este locul unde s'au născutú.
 D'acéstă multú sfântă rîvnă, cu totul fiindú aprinsú,
 Lasă tóte și alérgă, vine aicea întinsú,
 Își dá nume de Delénul, acelu din vechiú strêmoșescú,
 Depărtéză de la sine cu totul pe celu rusescú;
- 5 Fiú patriei se numesce, invétă pe patrioți,
 Dice s'ei dé ascultare, sê sale la arme toți;
 Jugul robiei s'arunce, îi vremea de desceptatú,* *62
 Căci strêmoșiî, din morménturiî, strigă toți neîncetatú;
 Ne defăimă molăciunea intru care viețuinú:
- 80 «Sê ne desceptămú, le dice, că nu'i vreme sê dormimú;
 În Letopisețul țerei sê privimú ei ce-au lucratú,
 Si cu câtă bărbăție țera lorú au apêratú;
 De ce noi sê primimú jugul acelu osinditú și greú?
 Sê vé védú răbdândú, 'mî-e milă, căci pămênténú suntú și eu.»
- 5 Tóte-aceste le lipesce prin răspântiî și prin porți,
 Vrêndú sê rîzvrătésca țera și sê redice î re toți;
 Dar cei ce le vedé starea, cu minte măcar de-unú banú,
 Nu puté sê dé credare la unú așa dosnicú plantú.
 Ia îndată cârmuirea, începe-a povățui.
- 90 Têrgul a pune la cale, tóte a le chibzui;
 Poliție rînduesce, și orî ce mai trebuia.

- Se tulbură Pendedeca privindă puterea că'i Iea.
 Vrajbă între ei s'aștă, cadu întru nemulțumire,
 Care de care se lee a țerei ocărnuire.
- 5 Unul cere altul nu dă, unul vré și altul ba.
 Deșertăciuni și micuți în cât nu mai întreba.
 Dar n'au prelungitū aceste, gâlcéva lorū s'au scurtatū,
 Căci ôstea din Ibrăila, se vestesce c'au întratū;
 Aū intratū spre Iași, sporesce, vine c'unū chipū vitejescū,
- 1500 La 'nceputū nu da cređare, dar la urmă se'ngrijescū;
 Pe toți cei ce dau de scire, îndată îi închidē,
 S'arēte că nu le pēsă, și basnele nu credē.* *63
 Dar judecândū cu 'ntregime, de folosū și interesū,
 Hotărăscū ca să se tragă, să lēs' afară din Iași.
- 5 Proclamația acēta ce mai josū se va ceti,
 Dând'o obștiei s'o vedă, începe a se găti:

Locuitorilor Moldovei,

Eū, după ce m'amū înscințatū, unde mē aflamū, de întâmplările cele vrednice de tânguire, întru cari aū căputū tūbita patriei nōstre, ca unū patriotū cu durere, amū grăbitū a alerga. ca să aducū Iași, prin cătū va fi cu puțină, mângiere simpatrioșilor mei întru pătmirea lor, nesuferindū nici de cum inima mea a'i vécē pe toți jertitā sfințitū celui osinditū altū tiranilor păgânū, și tōte averile lorū întru perțlare.

Soșindū în Iași, n'amū lipitū a face chiāmare boierilorū pământeni. ca să se adune de pe ui de sunți rățaci, și întru o unire să lucreze împreună cu mine scopurile cele mai temelnice cari privescū către singura linisire și folosul locuitorilorū țerii. Ineș împotriva nădejdi mele, privescū acum cu cea mai mare nemulțămire, vădēdu-mē s'ititū a vē lēsa și a mē trage din pri cină că însuși boierii patrioși, necontenindū a urī binele patriei, aū încratū Iași ca să vie ostile păgânlorū și pără alcea, spre a ne lovi pre noi. neajălindū nimica, stângerea cea de istovū ce se pricinuesce cu acēta însuși trașilorū lorū. Apoi de altă parte privescū și pre unū din voi, cari împleticēdu-se întru rățacirile celorū mai mari, sēmēnă totū felul de spaīmă în norodū. îngrozindū cu năpădirea dășmanlorū, cu care* nu mijlocescū altū de cât unū gomotū plin de turbu.*64 rare și risipă între cei ce aū mai rēmăsu.

Eū inēș pururea din sufletū dorindū binele și fericirea patriei nōstre, amū găsitū de cuvīnșă și de mare trebuīnșă tragerea mea și a ostilorū din Iași. ca prin acēstū mijlocū să vē puteși păzi întru nevătămare cathedra și averile nōstre, despre cumplita călcare a vrămașului, de care n'ați putē scăpa, decât răboiul a'arū urma împrejurul acēstui orașū și în lăuntru.

Scitū cât de mēngălitōre vē este la seemenea vreme înfăcișarea mea; păstresū inēș prin depărtarea mea ceea ce nu cunoscutū mai scumpū pentru voi, ca să vē dovedescū în faptū dragostea cea curată și priințioșele cugetări ce hrănescū pentru simpatrioșii mei, cum că nu suferă inima mea a se întâmpla în ochii vostri privelistea cea sāngerōsă a căriei așirăitul nu ne pōte lēsa alta întru pomenire, de cât o înfricoșatū pildă a Galașilorū și a Focșanilorū.

Cu tōte că eū mē tragū, sunți inēș încredințatū în curățenia inimii vōstre, că de datoriea ple-cării și a supunerii nu veți lipi, și că cugetările cele chrestinesce către cei de o credinșă cu voi, vorū petrece pururea în sufletele vōstre. ca în faptū să vē arētași fierbinși apărători credinșei și dreptățilorū patrioțescei, după cum și atremonișii noștri aū stătutū ôre-cândū lăudași la asemenea întâmplări.

Eū amū doritū pentru însuși binele locuitorilorū a așeșa vremelnică ocărnuire, dar fiindū-că însuși pământenișii nu se arētă cu plecare spre acēta, și sunți pricină neîntemeierii unei asemenea ocărnuiri; pentru aceea și eū, depărtāndū-mē, lasū pământul a ce povēni de la sineși, și pentru ori care* din protivă urmare, aū rēmăsu de acum înainte slobodū de răspundere. Întru acēste pu- *65 cles dīle amū avutū purtare de grijă a orōndui cele de cuvīnșă pentru ocărnuire. Eū de veniturile pământului nu m'amū atineș, nici volescū a mē atinge, ce rēmēnū Iași în folosul locuin.

Cnez Gheorghe Cantacuzin Delēnu.

1831, Iulie 1.

În Strătopedul de la Copoș.

Intărirea tabe-
rei dela Copoii
de către Pomer.

- Voiescú fără prelungire s'ntărăscă vre unú locú,
Unde se s'adăpostescă de a dușmanilorú focú;
Tabiiú dicitú ca se se facă, la Sculei in malú la Prutú.
- 10 Ca cândú vorú voi se fugă, se fie drumul mai scurtú;
Puçinú mai in susú de caprá, pe unde podul umbla,
Unú Prusianú, ce cu dênşii, nu pré de multú se afla,
Omú pe dinafară chipeşú, dară inginerú pré prostú,
Acesta aú datú totú planul, şi p'ér' in sfirşitú aú fostú
- 5 Val de tabiea aceea; eú nu sciú alţii 'mí-aú spusú
Că spre a ei întărire aú fostú unú norocú de susú
Că s'aú rônduitú uná Pomer, Ispravnicú ce-aú fostú la Iaşi.
Omú vrednicú cu isteţime, rîvnitorú de cei aleşi;
Rîvna lui şi bărbăţiea, aceea aú ajutatú,
- 20 Căci lucra cu necruţare, şi şi nópte ne'ncetatú;
Aú adusú, aú strânsú la lucru mulţime de lucrători,
N'alegé armanó, şi jidovú, şi câţi vinéú trecători;
Dacă nu arú fi fostú Pomer, îi vedemú ce isprăvé,
Cu tótă invēţătura prusianul ce avé.*
- 5 Tabiea după gătire a se 'ntări trebuia,
Cu care pe împotivnici s' pótă a'í sp'eria,
Tunuri fiindú numai duoé, era lipsă şi necazú;
A lui Pomer isteţime aú făcutú la toţi obrazú.
Aú pusú cofe 'n locú de tunuri, cu gunoiú le-aú coperitú.
- 30 Cofele erau spre spaímă, iar gunoful de 'ntăritú.
Privesce omú cu priinţă, vedí ce duhú neadormitú,
Ce înaltă iscodire in veci a fi pomenitú.
În vadé de doué zile tabiea aú isprăvitú.
Acésta nu este basná, s'aú vedutú, mulţi aú privitú,
- 5 Dar nu sciú spre apărare, aú scurmatú atât păméntú,
Séu la tótă Eteriea, gáté numai unú morméntú!
Sé lăsámú tabiea gata, noi se ne 'ntórcemú la Iaşi,
Ca se vedemú pe Deleanul cu ostaşii cei aleşi.

*66

Pendedeca se
convinge de ina-
ntarea Turcilor
spre Iaşi.—Can-
taezin se retra-
ge spre Stîncă.
— Pendedeca şi
Cantaezin an-
nunţă Eteristi-
lorú că trebuie să
se retragă peste
Prutú.—Arnăuţii
cu Sărdarii Vasile
şi Pantazi
Spirul, se retragú
spre Siretú in
sunú.

- La Iaşi începe se pută, căci însciinţări primescú.
- 40 Că ostaşii Ibrailei, din şi in şi năvălescú.
Bacăul şi Ocna tótă, de dênşii se stăpîné,
Şi cea-l-alţi, cu grabire, Iaşul a lovi vené.
Veşti vinéú pe tótă ziua, dar dupătâte mincuni
Nu credé nici adevérul, socotindú înşelăciuni;
- 5 Spre mai bună 'ncredinţare, Pendedeca aú eşitú
Voindú cu ochii se vedă şi se credă in sfirşitú.
Vine cu încredinţare, spune la toţi, n'aú cruţatú,
Cum că Turcii suntú aprópe, este pré încredinţatú;
Aprópe şi gătiţi fórte, pe trei locuri a lovi,*
- 50 Şi ei n'aú nici o putere a se puté 'mprotivi.

*67

- Delénul din Iași eșise cu ăstea care avé,
 Căci Prutul afa plăcere de-aprópe cându îlú privé;
 La Stîncă la Răznovanu, acolo au tábăritú,
 Case mari, odăi frumóse, nu puté a'í fi uritú;
 5 Malcă-sa Ralu Domnița, în cât puté îlú ruga,
 Și sočiea sa Kueghina, cu toți copii striga,
 Să'í fie milă de dênșil, să trecă iarăși la ei,
 Intră dică în carantină, decă se murimú nu vreí,
 Intră c'atâta-í scăparea, vieța se'í mântuescí,
 60 Moșii, case și țiganií, de vreí să nu'í prăpădescí.
 Numai c'o mână de ómeni, ce folosú nădăjduescí?
 De te'í incurca o dată, se scíí că ne prăpădescí.
 Se spăiméntézá Delénul, ce să facă nu scíé,
 Mila, frica și mândriea cumplitú îlú năcăjé, 1)
 5 Milă'í era de sočie, de malcă și de copii,
 Frică, c'auđé mulțimea ce viné de askerlií.
 Dar mândria ce va dice atunci când vorú întreba
 De au avutú vr'o lovire cu dușmanul unde-va?
 Ce respunsú puté se dee vitejilor lui ostași,
 70 La tótă oficerimea, ce de dênșul era trași;
 Întrebând unde'í Delénul, acelú sumețú și vitézú,
 Acelú falnicú în voróve, multú istețú și fórté trézú.
 Acestea îlú dărmaú tare, acestea îlú supăra,
 Că nu'í remáné cuvinte a se puté apăra.
 5 Intr'acestú necazú de mórte, multú fierbînte feredéu,
 Dice : «de-au nebunitú Grecii, nu voiú nebuni și eú,* *68
 Voiú intra în Carantină, dică orí-ce vorú voi;
 Adeveratú, îi rușine, dar îi dulce a trăi;
 Spre a micșura rușinea, tovarăși imi trebuescú,
 80 Voiú afla că'sú mulți ca mine, spre acésta mă fălescú.
 Pe Bibica scíú pré bine că nu se va despărți,
 Dar din cei bătrâni vre unul de ași puté ameti,
 Să'í potú da a înțelege că noi stare nu avemú,
 C'o putere așa mare, a sta 'n pleptú unde putemú?»
 5 Mai ántéiú pe Pendedeca, cercând îlú chiamă la sfatú.
 Au primitú, luă scrisóre, după ce s'au înturnatú
 Din cercetare se vedă de vinú oștile turcescí
 Séu de totú numai cuvinte și ispite dușmănescí.
 Incredințatú cum că Turcii, toți trecuse de Vasluiú,
 90 S'au îngrijatú fórté tare, au simțitú că glumă nu'í.
 În orașú îndată iésé, strigă la toți într'unú glasú:
 «Fraților, étă vinú Turcii, și eú de acum m'amú trasú;
 Insu'mí amú făcutú ispita, insu'mí amú mersú de-amú vedutú,
 Și pěr' n'amú vedutú cu ochii, vé arétú că n'amú cređutú;

1) Aici lipsește uă syllabă N. E.

- 5 **Êtă dar vë daŭ de scire, sē fugiți unde puteți,**
Că de vorū afla aice, apoi toți periți sunteți;
Chreștinescă datorie cu voi toți o împlinescū,
Că v'amū fostū totū cu priință, la acēsta mē fălescū;
În cât 'mī-aū trecutū prin mână, pururea v'amū ocrotitū,
 1600 **Ale vōstre interesuri, a mele le-amū socotitū;**
A sta cu voi de'mpreună, chipū nu este nici de cum,
Ôstea sē'mī o puiū la cale, se cuvine de acum.* *69
Purcede, adună ôstea, Iēsē afară din Iași,
Însē nu și Arnăuți, căci ei erau toți trimesi;
 5 **Toți cu Sărdariul Vasile s'aū dusū pe Siretū în susū,**
Căci și din partea aceea, era îndestul prepusū.
Era și Pantazi Spirul, dar acesta căuta
A găsi sē pleșculēscă, și din boeri a prăda.
Eșindū din Iași Pendedeca, ce gomotū și ce amarū.
 10 **Omū peste omū da năvală, ca sē scape la hotari,**
Unū porodū vedēi în fugă, și mulți pe drumū obosiți;
Dumneșeule înalte, multū amū fostū ție greșiți,
Mâna ta ne prigonesce, tu pre noi ne pedepsesci,
Greci slujescū de unēltă, prin care ne osîndesci.

Pendedeca și Delénul peste Prut.

- 5 **La Sculenī cu Pendedeca, Delénul s'aū întîlnitū,**
Pușinū între ei vorová, și îndată s'aū unitū;
Hotărescū, în Carantină, ca să între amēnduoi,
Vrēndū a scăpa din necazuri, de primejdii și nevoi;
Nu facū multă prelungire, întră făr'a gōndi multū,
 20 **Cu ai sei fiesce-care, trecū îndată peste Prutū.**
Lasă lumea sē vorbēscă, ei suntū siguri de acum,
Acei nebuni ce vorū face, nu se îngrijescū nici cum.
Se lăsămū pe șefi aice, că'sū viteji amū cunoscutū,
Sē vedemū ôstea turcēscă ce urmare aū făcutū;
 5 **Cum aū fostū a lorū intrare, și cu ce chipū s'aū purtatū,**
Vai mie sēlbaticū fōrte, cruți în cât nu s'aū mai datū.

Venirea Turcilor. — Mergerea la Ibrăila a lui Teodor Balșu — Ordinele De vietului de a cruja Moldova. — Chihala-bei, șeful urdiei. — Salih-Pașa. — Osman-Aga. — Ordinele Turcilor la Tecuci. — Jăluirile lui Ioan Grecenul și a Ispăvnicului Cercheșu aducū nă contenire relelor. — Prădările lui Melis-Oglu pe drumul

- Celū d'intēiū din Ibrăila, conacul în Șerbănesci,*** *70
De pe locū aū datū a crede că aū gōnduri dușmănesci;
Ôste era îndestulă, peste două-șeci de mi,
 30 **Cinci de Ianiceri ortale, cei mai aprigi și delii,**
Din Anadoleni o parte, și Manahi, dar nu pré mulți,
Îmbrăcați în straie rele, mulți în oinci și desculți,
Dar făcuți toți ca sē prăde, toți spre acēsta gătiți;
Ce-ai sē tragi, săracă țēră, și toți cei ce locuiți!
 5 **Poronci strașnici erau date, țēra a nu supăra,**
Raēoa cea credincioasă cât se dă a apăra,
Căci Saraschierul scrisēsē, tare aū încredințatū,

Bacăului. — Chi-
haia-bei ajunge
prin Bărlad, la
15 iunie, în faș
la Copoș. — Tur-
cii lovesc la Stin-
că pe Eteristi,
carli se retrag
spre Prut, strî-
când podul de
pe Jijia. — Ete-
ristii se bată vi-
tejese la Sou-
leni, sub Balș,
Condoguni și A-
thanase Tufec-
cui. — Turcii îi
nimicesc.

- Că'i credincioasă Moldova și vrednică de cruțată.
Înaltul Devletü de-aceea da poronci neîncetată,
40 Etă norocirea țerei, etă ce au aglutată,
Căci într'altă chipă era pradă, era sabie și focă,
Săracii locuitorii, n'arū fi pututū afla locū.
Mergerea la Ibraila a Vornicului Toderū Balșu, 1)
Aū fostū mēntuirea țerei, căci cenuș'arū fi remasū.
5 Dar cu tōtă stāsniciea poroncilorū ce s'au datū,
Îi vedēi fiarē sēlbaticī, alcătuiți spre prădatū.
Șeful urdiei aceștii de Seraschirū rōnduitū,
Era Iusufū Kihafa-bei, omū silnicū dar bunū zabetū,
Elū era poroncitorul, cu toți lū se închina,
50 Elū, la tōtă întēmplarea, pedepsia și înfrēna;
Douē-miū avē cu dēnsul ostași vrednici și aleși,
Toți erlii din Ibrāila nu din Țarigradū trimeși,*
Ei îlū făcēu pre elū tare, de dēnsul a tremura,
Căci la cea d'întēit greșală, cruțare nu mai era.
5 Nasū, urechi și zugrumare, tăiere de capū pe locū,
Acestea era nimicuri, era glumă, era jocū.
O măciucă multū cumplită, ce lîngă dēnsul avē,
Vai de săracul acela ce cu mână sa lovē!
Cu tōtă a sa cruțime și pedepsă ce făcē,
60 Îngrijire sēu sfiālă, nici prin gōndū nu le trecē.
Salih-pașa ciarcagiul, avan-gvardiea purta,
Cu tōte c'avē trei tuiuri, supunere arēta;
Numele lū în urdie mai nu era pomenitū,
Kihafa-bei intru tōte, de cāt toți elū mai numitū.
5 Mai era încă a treea, Ianicerū-aga Osmanū,
Poroncitorū la ortale, omū blajinū, vechiū musulmanū,
Și alte mai micī agale, ómenī vrednici și aleși,
Din deosebite locuri, în Moldavia trimeși,
Ca sē ocrotēscă țēra, raēoa a apēra,
70 Sē sdrobēscă, sē ucidă pe cei ce o-arū supēra.
Vai mie, săraca țēră, ce are a suferi,
Apărătoarele arme, o vprū face a peri.
Lasă sē vedī mai la urmă ce șērpe o va mușca,
Ce focū are sē o ardă, în ce chipū se va usca.
5 Cea din Șerbănesci urdie, în Tecuci aū tăbăritū,
Ah! apărătorii țērii, cum s'au purtatū de uritū;
Cruți, fără milostivire, ca nisce lei înfocați,*
Moldovei vrājmași de mōrte, și dușmanī neîmpăcați;
Căci cu tōtă strășniciea, poroncile ce era,
80 Nu vra sē scie nimica, micū și mare supāra;
Cum îlū vedē, întrebare: Urum de este, era,
Orī ce arū fi dīsū săracul, prē cu greū se îndrepta.

*71

*72

(Aici este uă syllabă mai multă. N. E.)

- Năpăști, că 'lă scia pré bine, că 'n Țarigradū l'aū vēdūtū,
De se încurca cu vorba, jertfă ilū vedēi cădūtū.
- 5 De o parte-ucisū pe unul, din colo altul privēi,
Frica morții, zugravită, în fața lorū ō vedēi.
Săracii chreștini de spaimă ce se facă nu scia,
Vreme nu mai remăsese a se putē 'mprăstia
Apărătoarele arme, fără milă desbrăca,
- 90 Orī care vedē cu ochii, nu cruța, nu se 'ncurca.
Aga Ioan Grecianul și Caminariul Cerkezū,
Dintre Moldoveni pe alții cu-atăta curajū nu cređū;
Din boerenași adună, neguțătorășī căți-va,
Intră 'ndată în urdie și începū a se ruga;
- 5 Facū ștrigare, că raēoa așa de vorū asupri,
S'a înpreștiē cu totul, n'orū putē a mai opri;
Țēra remăindū pustie, cine pōte a'ī sluji,
Lorū aice se cuvine mai multū a se îngriji.
Mergū, află pe Kihaiā-bei, arēta, se jăluescū,
- 1700 Dă poronci cu strășnicie, relele mai contenescū,
Nu de totū, căci Ianicerii de poroncă nu pré lua,
Acea mare strășnicie pré puçinū îi înfrēna.*
Ucidere, zugrumare, era glume, era jocū,
Privē zugrumândū pe unul, altul đicē : «zararū yok.»
- 5 Se îngijasce Grecēnul a nu'ī jăgni din tainū,
Pâine, carne și grăunțe, a se da la toți deplinū;
Și Cerkezū fiindū ispravnicū, ostenélă nu cruța,
Vrēndū a nu se da pricină mai multū a se ațița.
Dar cu tōtă sirguința, vrēndū a stinge a lorū focū,
- 10 Chreștinii douē-đeci mai bine jertfă aū remasū pe locū.
Din Tecuciū purcede ōstea, ei nu se lăsa de ea,
Pe acele din drumū sate voinđū a le mēngăia.
Meliz-oglu, din agale, a Ibrailei Erliū,
Omū silnicū și jacașū fōrte, celū mai crudū și mai deliū,
- 5 De urdie se desparte, spre Bacăū aū apucatū,
Ce prădări și ce ucideri, și acesta n'aū lucratū!
Hergheliū, ciređi și turme, după dēnsul trimetē,
Argintării, lăđi cu strafe, căci, ori-ce voia, putē.
Ah! nenorocirea țerei, prada care aū cercatū,
- 20 Subt Erliii Ibrailei, tōte din ei s'aū iscatū.
Enicerilorū ei dascalī, povața îndemnători,
Invitători la totū răul, și 'mpreună lucrători.
Enicerii nici o dată, sē pătrundă nu putē,
Locuri unde pământeniū cu mare greū resbătē.
- 5 Neguțitorē cu țēra, skituri, monastiri scia,
Pălānci unde în bejānii tōtă țēra năzulē.
Pentru ei, destul atăta, de urdie se vedemū,

- Să vedem în ce necazuri, urmază se mai cădem.* *74
- La Bêrlad viind urdiea, mulți din ei s'au rezlețitū,
 30 Aū luatū drumul prin sate, săracele ! ce-aū pățitū.
 Câți săraci s'au făcutū jertfă, și nevinovați periți,
 Câte case în prădare și câți ómeni osindiți.
 Oblicesce Kihala-bei de mânia s'au aprinsū,
 Dintr'ai sêi pornesce 'ndată, ca să mérgă înadinsū
 5 Pe toți rezleții să prinďă, pe toți s'aducă legați;
 Ori câți aducé la dênsul nū mai eraū judecați,
 Unii nasū, alții ureche, altul de bătăi zdrobitū,
 Căci a mijloci ertare, nu era de vorovitū.
 Se turbéză Ianicerii. între ei se rêsvrătescū,
 40 Să calce pe Kihala-bei, cu toții se sfătuescū.
 Aflândū, fără de zăbavă. îndată 'i-aū potolitū,
 După ce în ei cu tunuri ca să dele-aū năvălitū.
 De-acolo ceva mai smerini, cela-l-altū drumū aū urmatū,
 Dar totū împlinēū năravul, avēndū locū îndemănatū.
 5 Iunie în doui-spre-dece, se apropie de Iași,
 Și luândū bună sciință prin înadînși triimesi,
 C'au fugitū toți Eteriștii și nici unul n'au ramasū,
 Apoi la Valea Adîncă tótă urdiea aū trasū.
 La trei-spre-dece a lunel, aū trecutū din Iași mai susū,
 50 La Copoū alegēndū locul, tótă urdiea aū pusū;
 Încă n'au tăbăritū bine, și îndată aū pornitū,
 Să vedă unde-a fi locul, cu dușmanul de 'ntilnitū :
 În Iași gróză, supărare, frică cât nu s'au mai datū,* *75
 Dumneđeu sē dé putere chrestinilorū de răbdatū.
 5 Jidovii se rêsvrătise, și toți rēii rēdicați,
 Părēndū că'sū volintiri vr'unii, îi tălaū nejudecați.
 Pe uliță stîrvuri multe căci ducēndū îi tērēia.
 Și unde cădé vre unul, acolo ilū și tăia.
 Straja ce triimisese, la Stîncă s'au întilnitū,
 60 Cu unū trupū alū Eteriei, stândū spre pîndă tălnuitū.
 S'au lovitū între ei tare, Eteriștii s'au stricatū,
 Turcii aū luatū isbîndă, greutate n'au cercatū.
 Eteriștii acei falnici, vrednici și nebiruiți,
 Pe sub gardurile viei, tremurāndū staū tălnuiți.
 5 Unii din ei cerū scăpare în curțile boieresci,
 Căci zidirea fiindū tare, socoté de pe ferești
 C'orū întēmpina pornirea, orū puté a s'apara,
 Dēcă nu mai multă vreme, măcar pēnē va 'nsera.
 Turcii c'o iuțelă órbă, după dēnșii năvălescū,
 70 C'au scăpatū vr' unii dintr'înșii, nu credū cum că se fălescū,
 Si în odăi și prin becfuri, stîrvuri câte socotesci,
 Jertfa cei d'intēi mânia, ș' a vitejiei turcesci;

- A trece pe lingă curte, de putóre nu putéi,
 Căci n'avé cine să'i scótă, séu a se îngriji de ei.
- 5 Straja cea turcésca nóptea, tótă au stătutú pe locú,
 In cât la câte-va case, indeséră au datú focú.
 Se îngrijescú Eteriştii, începú a se sfátui,
 Ce urmare se apuce voindú a se méntui.
 Căci cât pentru biruinţă lucru era vederatú,
- 80 Nu rămâne înduoélă vrëndú a judeca curatú.* *76
 Spre mai bună apărare, Jijiea trecú înapoi,
 Căci se temé să nu cadă în mai gréznice nevoi.
 Podul Jijiei îlú strică, vrëndú a fi încredinţati,
 Că duşmanii nu vorú trece, şi vorú fi nesupăraţi.
- 5 Cu acéstă 'ncredinţare nu se îngrijescú mai multú,
 Lasă locul fără pază, şi vinú cu toţi la Prutú.
 Afia Turcii cum că podul Jijiei este stricatú,
 Se 'ndeletnicescú cu rivná, se apucă de lucratú;
 Ilú gătescú într'acé nópte, şi punú straje de'lú păzescú,
- 90 Focuri a fi pe totú malul, datú poronci, se îngrijescú.
 Vineri în patru-spre-dece, sus la Stîncă se ivescú,
 Pedestre şi călărime, şi staú cât-va de privescú,
 Iaú séma, chipzuescú locul, între ei se sfátuescú,
 Şi cu bărbăţie mare spre Jijiea se pornescú.
- 5 Se pogoră toţi în vale, cu straja lorú se'ntîlnescú,
 Peste Jijiea a trece, nimica nu se sfiescú.
 Se pornescú şi Eteriştii, mergú spre a'î întêmpina,
 A duşmanului mulţime nimica nu'î infréna.
 Nu prăpădescú bărbăţiea, în cât potú să 'mprotivescú,
- 1800 Unú trupú bunú de călărime, se pornesce şi lovescú;
 Poghézul a lorú lovire, multú n'au pututú prelungi,
 Căci înăduşindu'î turcii, se 'ntorcú, începú a fugi.
 La tabie vinú cu toţi, acolo se întărescú,
 În tirguşorú, şi în untru, în cât potú se grămădescú.
- 5 Năvălescú dapé ei turcii, cu luţélă în cât vreí,* *77
 Dar Balaşú şi Condoguni, făcé próscă între ei;
 Athanase Tufecciul, tabiea povăţulé,
 Elú era poroncitorul şi cum vré orôndulé.
 Aceste trei căpetenii au rămasú cei mai aleşi,
- 10 Căci Vasile şi cu Spirul, erau la Siretú trimesi.
 Delénul şi Pendedeca, ca nisce lei înfocaţi,
 Priivéú din carantină cum se bate cei-l-alţi,
 Că'î ruşine, dar odihnă, dîcă cine ce-a voi.
 Vorú afla unú chipú la urmă a se puté învoi.
- 5 N'oiú tălnui bărbăţiea a celorú ce amú vedutú,
 Căci amú privitú îndrăznéla cât nu era de cređutú.
 Scoţéndú mişeií aceia ce erau luaţi din laşi,

- Cei-l-alți, unul și unul, 'i-amă vëdută ostași aleși.
 Sprijinescū rësboiū cinci cësuri, și nici de cum nu se da,
- 20 Cine socotē c'atâta, Grecii vorū putē răbda.
 Orī de care parte turcii le da rësboiū, îi lovē,
 Cu o îndrăznělă orbă vedēi că se'mprotivē;
 Cândū lua pe turci de gônă, cândū goniți se înturna,
 ta în cumpănă rësboiul, nicăiri nu atârna.
- 5 Din tabie duoe tunuri, slobođia neîncetată,
 Dar fără folosū, de clacă, unde-apuca necătatū.
 Cât avē, da cu cartece, dar dēcă s'aū mēntuitū.
 Daū de scire Eteriei cu unū chipū pré tălnuitū,
 Din Scăleni sē le trămită, pre sub cumpētū, într'ascunsū,
- 30 C'a mai sprijini rësboiul, ei în stare mai multū nu'sū.
 În locū de cartece, cule și pirōne le-aū trimesū,
 Vedī halū, și privesce vreme, în ce stare mai alesū,* *78
 Cu acēstū foliū de gătire, ce ispravă mai așteptī,
 Ce încape bărbăția, acelor mai îndrăzneți.
- 5 Case, dughenițe, hanuri, magazale ce era,
 În tîrgul de éta parte, pe Eteristi apăra
 Cândū vedē vre o nevoie, cândū din dosū îi grămădē,
 Acolo era scăpare, acolo se îngrădē.
 Turcii vëdëndū apărarea, nu perdū vreme, nu perdū cēsū,
- 40 În multe locuri dândū focul, totū tîrgușorul aū arșū.
 Într'acelū focū, o mulțime de mărfuri s'aū prăpăditū,
 Căci săracii bejănarii, n'aū socotitū, n'aū gōnditū,
 O așa nenorocire nici cum le-aū trecutū prin gōndū,
 Căci ascepta sē se 'ntōrcă, înapoi cât de curândū.
- 5 De ablé-aū pututū cu trupul ca sē trecă peste Prutū,
 Cu frică și grōză mare, și cu necazū lōrte multū.
 Vëdëndū a se 'nalța para, vëdëndū marfa lorū în focū,
 Săracii de ceea parte, nu putē sē'și afle locū.]
 Ca nisce turbați pe maluri, vai mie, toți alerga,
- 50 Pe cine vedē cu ochii, sē le-ajute se ruga.
 Cine sē'ntorcē sē'i vëdă, cine îi mai asculta,
 Căci atunce orī și care de capul seū căuta.
 După arderea acēsta, turcii s'aū trasū înapoi,
 Vrëndū ca sē aducă tunuri. Grecilorū amar de voi!
- 5 Din dealū unū bulucū s'arētă de mulți turci alcătuitū,
 Nu putē nime prepune, fiindū chipul tălnuitū;
 Trecëndū Jijiea îndată, cu cei-l-alți se unescū,
 Vinū întinsū ca sē lovēscă, tabiea cam ocolescū.* *79
 Prutul ieau mai de la vale, Pravățul avëndū în susū,
- 60 Se n'arēte că suntū tunuri, nici macar a da prepusū.
 Dar și cândū vorū da din tunuri, nici cum a nu supăra,
 Vrëndū pe toți de ceea parte, cu totul a'i apăra,

- Ca să nu nască pricină, să nu dé vr'unu rău prepusă,
Că unu planu de vrăjmăsie se păzesce într'ascunsu.
- 5 Grecii toți își facéu sémă, din focuri nu contené,
Slobođeú, ș'apoi îndată iar la urma lorú vené.
Ca d'intéiú, nu le da mâna, mai multú a se depărta,
Da návală pré pučină, și totú peste Prutu căta.
Grecii, cei din ceea parte, sta zăluși și ametiți,
- 70 Ingrijați, cuprinși de spaímă, pîlcuri-pîlcuri împărțiți.
Făcé rugi, înalța glasuri, lui Dumneđeú se ruga.
Pe biruitori sé'í vedă, din locú în locú alerga.
Turcii vinú unú bulucú mare, locul dec'aú potrivitú,
Desfăcēdu-se îndată, tunurile s'aú ivitú.
- 5 Celú d'intéiú tunú le dá spaímă, grózá și frică la toți,
Căci în tabie îndată cădură căți-va Greci morți.
La alú doilea cu toți cumpētul aú prăpēditú,
Ametiți cată scăpare, căci cumplitú 'í-aú grămăditú.
Din nenorocire Prutul viné gróznaicú spumegāndú,
- 80 Se improtivé cu totul, scăpării ce-avé în gōndú.
La alú șéptele tunú, Grecii, n'aú pututú mai multú răbda,
Incepú se ochiască Prutul, înnotú pe unde vorú da.
Intru desnădăjduire toți la pórtă năvălescú,
Se înalță pēr' la ceruri, jalnicul țipetú grecescú.*
- 5 Capra podului se 'ncarcă, căci acolo năvālé,
Atăta era nădejde, care îi mai mângălé.
Unul împingēnd pe altul, în Prutu începú a cădé,
Cum scăpāta de pe capră, apoi nu se mai vedé.
Chiāma podul se le vie. îlú gătise de pornitú,
- 90 Dar unú tunú îndreptatú bine, aú făcutú d'aú contenitú.
La odgonú năvălescú Grecii, începú a se cățāra,
Căci armele lepādase, cu care se apăra.
Se apucă o mulțime, în mână mergēu aninați,
De frica lorú, sporé tare, peste Prutu la cei-l-alti.
- 5 Unii s' aruncaú în apă, precum erau îmbrăcați,
Fórte pučini dintre dēnșii, se vedé că'sú desbrăcați.
Arunca arme și strale lepāda ori-ce avé,
Căci a mēntui vieța, la atāta priivé.
Turcii vēđēdu-le starea și halul acelú cumplitú,
- 1900 C'o pornire infocată peste ei aú năvălitú.
Incepú vrăjmașú a ucide, amarnicú a'í impușca,
Tale odgonul îndată vrēndú pe toți a'í inneca.
Înnegri Prutul îndată de căciule și de morți,
Ce cumplită grozăvie și ce gomotú între toți.
- 5 Țipetul, a lorú strigare, pēr' la cerú s'aú rădicatú,
Sé cunoscé fórte bine cum că 'í goné unú păcatú.
În tabie intră Turcii ca nisce lei infocați,

Trupă peste trupă cădău Grecii, înjunghiați și împușcați.

În capra podului unui neconținut împușca,

- 10 Gomotul, țipetă, strigarea, pără la Certă să urca.* *81

Cum sară brăștele în apă într'acești chipuri săre toți,

Unii răniți, alții teferi, dar cei mai mulți erau morți.

Se'mpingă cela pe cela, nu scia ce mai făc,

Pré rară vedea câte unul, peste Prută cum că trec.

Sfârșitul Ser-
dăresei Cârja, a
noră-șei și a ne-
potei ei. — Mór-
tea lui Athanase
Tufeciul.

- 5 Aici Sărdăresa Cârjei au dată cumplitul sfârșit,
Cu noră-sa și nepota, la unu locu s'au sevrăsit,
Prutului s'au făcută jertfă, întru elu s'au prăpădit,
Tote au cădută din capră, dupe ce le-au grămădit.
Tufeciul Athanase, câinele nelegiuit,

- 20 Omă ieșit din omenire, cu alți Eteristi unită,
Le-au călcată la o moșie, prădându totu, le-au și robită,
Pizma ce avău pe Cârjă a'și resplăti au grăbit.
Lacrimile și strigarea, țipetele ce făc,

Cându le-au rădicat din casă, și legate le duc,

- 5 N'au înduplecată nimica pe acelă nelegiuit,
Din diabolésca pizmă nimică nu'lă-au clătit.
De la Leova Moscalii, dame câte le-au vedut,
Cum și boteri și cucóne, vai mie, greu de cređut,
Uniți toți 'lă-au rugat fôrte vrëndu a le rescumpăra,

- 30 Șepte-mii de lei, privesce, ca cum ară fi o para;
Trece de la carantină, se duce pe Prută în susu;
Și cu dînsul d'impreună pără la Sculenî le-au dusu;
Spre pază se'u spre osîndă, în tabie le-au închisă,
Pênă cându s'au stricată Grecii, și în apă le-au împinsă,

- 5 Pesciloru le-au făcut hrană, și Prutul le-au fost mormântă !* *82

De prohodă n'au avută parte, nici locu sciută în pământu.
Dumnezeule înalte, Cerescule Împăratu,
Dreptatea ta este mare. amă vedut'o vederatū,

Că totu pe-a Prutulăi țermuri și stîrvul lui au rămasu!

- 40 Sufletul lui celă multă scârnavă Ghienel va fi părtașă,
N'au întărziată osînda, răsplătirea fu pe locu,
Cu toți ai seî d'impreună, cădu la celă d'intăi focu.

Spirul fuge pe-
ste Prută. — Săr-
darul Vasile, cu
500 Arnăuți, se
bate la Sculenî
cu Turcii și tre-
ce Prutul la Vră-
născu. — Arnăuții
ocărescu pe capii
Eteristi — Trife-
titănu. Lucea din
Florescu, Vlădi-
ca, Păun, Dio-
ghonidi, Fote Ni-
cola, Macri și fra-

Cea din Sculenî biruință bine nu s'au isprăvită,
Și din sus unu trupă de ôste, de iznăvă s'au ivit;

- 5 La cea de întăi vedere, vedëndu caifetă turcescu,
N'au putută nici cum prepune cum că este dușmănescu;
Se ducă o samă se vedă, alții desbrăcău pe morți,
Și vine răspunsă îndată cum că suntă Arnăuți toți,
Celă vestită Sărdară Vasile, pentru care-amă arătatū,

- 50 Că de Eteria totă cu ai seî s'au depărtatū,

și Petrii, ocă-
resc pe Moldo-
veni. — Invoca-
țiune către Im-
păratul curesc
în contra Greci-
lor.

- Și cu Căpitanul Spirul pe Siretă era în sus,
Vrîndu ca să păzescă locul de ori și care prepusă ;
Luându deplină știință, prin înadinsă triimeși
Cum că cea turcescă ôste, intrase totă în Iași,
5 Îndată au luat drumul ca să iasă dreptu la Prutu,
Căci nădejdea era totă a se'nlesni la trecut.
Spirul, acel falnicu Spirul, ce-au prădatu țera de sus,
Nu se'ncurcă, trece Prutul, vrîndu să iasă din prepusă.
Căci elu căuta scăpare și'n prădile ce-au făcută,* *83
60 A se mai bate cu turcii nici prin gîndu nu 'i-au trecut ;
Vasile cu a sa ôste, vr'o cincî-sute și mai mulți,
Cari au avut cu sine cei mai aleși Arnăuți,
Apucă Prutul la vale, vine la Sculenî întînsă,
Potu se'ncredințeză aicea că păcatul l'au împînsă ;
5 Vine ca la dece césuri, află Grecii biruiți,
Iarmarocul spartu cu totul, rămănu cu toți uimiți ;
Cu ei avéu duoé tunuri, lucru nefolositoru,
Într'o așa întemplantare era pré slabu ajutoru.
Turcii aprinși de mânia, falnici și forte sumeți,
70 Pentru a loră biruință, și mai pre-sus îndrăsneți,
Încă nu 'i-au zăritu bine, și îndată năvălesc,
Mai în sus de trecătoare la unu locu îi grămădesc.
Unu rădu ce era în prejmă, forte multu 'i-au folosită,
Căci vedendu așa năvală, pré mulți din ei au dosită ;
5 Fugă, dăndu cela peste cela, pără în dreptu la Brănesci,
Ș'acolo, în vadu și'n luntre, trecu ostile Elinesci ;
Îi primescu Cazacii bine, dar de arme 'i-au prădată,
Întru o așa întemplantare, de bună voie le-au dată.
Jalobe au fostu în urmă, pricinî multe au născută,
80 Dar isprava pré pușină, întru cât amă cunoscută ;
Pre căți în cotu grămădise ș'a scăpa n'au apucată,
N'au avut încotro face, și'n resboi s'au încurcată ;
Norocul loră carantina, căci fiindu din dosul loră,
Ca să'i loviască din tunuri, turcii nici decum nu voră.* *84
5 Se 'ngrijescă, de ceea parte vre unul a nu jigni,
Fiindă strășnici poronci date, pe greci numai a goni,
Căci pe dealu era mulțime de norodu ce priivă,
Ș'unu batalionu de ôste ce în frontu la mală avă ;
Cu totă paza făcută, grecii totă s'au jăluită
90 Cum că p'unu Macri Necola, tocma prin fracă l'au lovită ;
O ghiulă din mână 'n mână, purtând'o o arăta,
C'o nepovestită spaime, toți grecii o căuta.
S'o lăsămă se o privescă, noi se ne'ntorcemă la cotă
Ca să vedemă Arnăuții întru resboie ce potă.
5 Incepă resboiul cu turcii, între ei se înpușca,

- Pré rarú vedéi câte unul de pe cal' cum că pica;
 Daú şi ei în turci năvală, dar nu departe de cotú,
 Ş'apoi îi vedéi îndată, fugéndú înapoi cât potú.
 Ochii lorú mai totú-d'aura peste Prutú îi ţintuía,
 2000 C'acolo era scăpare, acolo nădăduía;
 Da din tunuri câte-o dată, dar de clacă, în zadar,
 Căci nu s'aú vėđutú nici unul a fi betejitú macar;
 Când le daú turcii năvală, şi nu mai îngăduía,
 Ca pui de potărnicie vedéi că se'mprăscia;
 5 Unii da înnotú cu caii, alţii în malú rămáne
 Lepăda ce-avé pe dēnsul, şi 'n resboiú nu rămáne;
 Şi din tacámul acesta îndestul s'aú innecatú,
 Căci sáré în Prutú ori care vrēndú a se vedé scăpatú.
 Voiú láuda bărbăţia a celorú ce aú stătatú* *85
- 10 Că din cotú se scótă turcii, nici de cum nu aú pututú;
 Aú totú îngăímatú resboiul pēné când aú inseratú,
 Şi c'o bărbăţie mare, cât se dá s'aú apăratú;
 Norocirea lorú că turcii, cu tunul nu puté da,
 Căci n'arú fi pututú se ţie, nici mai multú a mai răbda.
 5 Dupé ce-aú purcesú spre séră, turcii aú mai contenitú,
 Căci acum era şi vreme a gōndi de odihnitu;
 Atunci aú aflatú prilejul Arnăuţilor a scăpa,
 Căci chipú nu mai rămăsese a se mai puté lupta;
 Unii c'o luntre stricatá, alţii cum puté în notú,
 20 Lepădāndú desagí şi strale, fugú peste nópte cum potú.
 Acésta le-aú fostú scăparea, acésta 'i-aú apăratú,
 Că'n cursa care intrase, altú chipú n'avé de scăpatú.
 A doua şi diminéţa, 'i-amú vėđutú multú oviliţi,
 Unii goli, alţii în Țoluri, alţii în cergi învăliţi;
 5 Diminéţa cam rēcóre, nu puté se'şi afe locú,
 Căci nóptea o petrecuse fără schinteie de focú;
 Trage cerga de pe-o parte, de alta se desvălé,
 Nu era mai multú acela ce 'nainte se fálé;
 Suduía pe Pendedeca şi pe Cnézul blăstema,
 30 Care de care mai scārnāvú, cât se dá, îi defalma:
 «Ne-aú adimenitú cu vorba, — dicéú unii dintre ei, —
 Starea ne-amú stricat'o tótă, lāsāndú case şi fimeí;
 Ne-aú adusú de la Odesa, dicēndú că are în Iaşi,
 Ca la 30 de mií óste, ómeni vrednici şi aleşi.
 5 Le-amú vėđutú acum şi óstea, plăcintari şi Arnăuţi,* *86
 Şi din temniţă tilharii, de trei-sute nu mai mulţi.
 Ne-aú adusú aice 'n cursă şi ne-aú prăpăditú pe toţi,
 Vedeţi-'i cum staú, săracii, câmpul este plinú de morţi;
 Ei s'aú trasú în carantină, mănāncă, benchetuiescú,
 40 Şi ne privescú cu ochi ana, în ce chipú ne căsăpescú.

- Ah ! resplătire cerescă, fă ceea ce scii că'î dreptu,
 C'acești morți ce stau aice, la judecată'î așteptu.
 Turcii pré de diminéță. începú iar a se ivi,
 Dar nu au aflatú pe nime a li se împrotivi;
- 5 Daú cu toți la malú năvală, lucruri grecesci de cătatú
 Cele ce 'n vremea nevoii. în fugă au aruncatú.
 Află arme, află strae, desagi și cal nămoliți,
 Îi privéi totú pîlcuri-pîlcuri, în nămoluri tăvăliți,
 Pentru lucru de nimica, pentru o curé sêi frêú,
- 50 Îi vedéi intrându în apă, și în malú pêre în brêú;
 Cu-acestú chipú vr'o duoé díle căutându se zăbové,
 Dar Grecii scărșnindu cu dinți, cu amar îi priivé.
 Nu scia ce sê mai facă, peste fire rușinați,
 De necazú și de durere își páre că suntú turbați ;
- 5 Cei din casa Eteriei, călughêri câți mai era.
 Locú nu puté ca sê'si afe, nu se puté stêmpêra ,
 Fugé sê nu se 'ntîlnéscă cu toți acești desperați,
 Căci n'avé obrazú sê'î védă sciindu'î pré tulburați.
 Sê temé căci scia bine câte au de auditú.
- 60 Vai mie ! câte véduse în destulú i-au îngrozitú.
 Celú puchiosú Tresfetitênul și Luca celú din Floresci,* *87
 Diavoli, iară nu călughêri, de'î vei numi nemeresci.
 N'ași pomeni de Vládica ca sê nu pécătuescú,
 Dar arétá'mi ce potú face cândú faptele ilú vedescú?
- 5 Panul și Dioghenidi, Foti, Nicola, Macri.
 Bezí cei duoi din Bucovina, amênduoi frați Petrini,
 Toți umblându din casă în casă, câtú au ședutú în Sculení,
 Văpae vêrsa din gură ocărindú pe Moldovení,
 Cu multú scárnave vâpsele, zugrăvindú, îi defálma,
- 70 Că n'au vrutú sê se unéscă din sufletú îi blástema;
 Dícéu cum că Moldovenii nu'sú chrestini, n'au Dumneđu,
 Căci nu trebuia sá'î lase într'unú drumú așa de greú ;
 De s'arú fi unitú cu dênșii, nu s'arú fi zurbuluitú,
 Țarigradul și Elada, de multú s'arú fi mênuitú.
- 5 Dușmanii chrestinătății prin înadinsú triimeși,
 Au rêsbatutú la sarhaturí, ș'au adusú pe turci în Iași.
 Căci sub jugul tirániei, toți fiindú obicînuíți,
 Fugú de a lorú fericire a se vedé mênuitú ;
 Vorú sê suferé robiea, sub cumplitul jugú turcescú.
- 80 Lásați'î décă le place halul celú dobitocescú;
 De le vorú cádé în mână, țêraní, boferi de Divanú,
 Sê pue într'o frigare pe unú turcú ș'unú moldovanú;
 De vorú trece în Moldova, ori în ce parte de locú,
 Fără jignire de cugetú, sê dé sabie și focú,
- 5 Orașe, Țirguri și sate, a le pustii de totú,

Ca cei ce-orî scăpa să dică că'î altă duoilea potopă.

Cerescule Împărate, uită-te din Ceru și veđi,*

*88

Tu ești cumpăna dreptății, tu poți să le îndreptezi;

Privesce totă năpasta unui nămu înviforată,

90 Care, împilată de dușmani, se află pré supărată;

Nu lăsa să bēntuēscă nisce rēi asupritori,

Ce n'avē cuvēntu sē'î tragă împreună lucrători;

Arma noastră fiindu plugul, de la noi ce ascepta,

Cum credē din dētorie a ne putē strămuta?

5 Și ce-amū vēdūtū de la dēnșil, ce pildă bună ne-aū datū?

Pentru c'amū privitū chrestinil pe chrestinil cum aū prădatū?

Sēd batjocura și rēul în țēră ce aū lucratū?

Și osinda ce cu dēnșil aū adusū cândū aū intratū?

Tună peste ei Dōmne, mēndria lorū s'o sdrobescil,

2100 Apărătorul dreptății se cunōscă că tu ești;

Dușmānescă lorū voință, nu'î lăsa a implini,

Ș'unū norodū asupritū fōrte, sē'lū vēđil a se poticni.

În Sculenil se lăsămū Grecil, noi la Iași se ne 'nturnāmū,

Pravățū avēndū istoria în care acum lucrāmū;

5 Ōstea cea împērătēscă, veselă c'aū biruitū,

Si pe dușmanil din țēră gonindu'î s'aū mēntuitū,

Pe margine puindū straje, în urdiea lorū s'aū trasū,

Căutāndū cu mare sete de Grecil ce-aū mai rēmasū.

Jidovil, oril și pe care de grecil ilū va fi vēditū,

10 Fără multă cercetare, pe locū era prăpăditū.

Pe ulițe vedēl stirvuri, căci ducēndū il tērēla,*

*89

Obosindū de totū vre unil, unde cădēū il tăia.

S'aū primejdutū mulțime, din pāmēntenil și străinil,

Pe cari neîngropēndū'î, era māncare la căinil.

5 Pe căil ducēū în urdie, boieril il mēntuila,

Căci dāndū oril ce chiezășie, cercetāndū'î nu'î tăia;

Apoi făcēndū mijlocire, boieril căil eraū toți,

Aū contenitū a se face, ca mai înainte morți;

Se făcē, dar la vre unul ce era fōrte vēditū,

20 Unde nu rēmānē chipuril a putē fi isbăvitū;

Chihaila-beil zabetū strașnicū, cu dēnsul nu se juca,

Poronca o dată dată, nu 'ndrāznē a o călca;

O urmare cătū de mică din protivă de urma,

Fără multă cercetare, îndată ilū zugruma.

5 C'o măciuca ciobānēscă, ce lingă dēnsul ținē,

Unuila de'î da cincil-șese tēfērū nu mai rēmānē;

Se înfricoșase ōstea, de dēnsul toți tremura,

Salih-pașa, în urdie, nu se scia de era.

Grecēnul, Cerchez, Brăescul, Latif, Sotiri și alți,

25

Turcil în Iași, tale pe Grecil. — Strămieia lui Chihaila-beil. — Salih-pașa. — Greceanu — Cerchez, Brăescu, Latif, Sotiri, Stavru, Pascu, îndestulēză armata turcēscă. — Salih-pașa și Chihaila-beil vorū se aduna boieril bejānari. — Convorbirea lui Chihaila-beil cu Greceanu. — Gurtea domnēscă devine reședința pașei. — Boieril din țēră cerū Seraschie-riulul unū Calmacamă. — Alexandru-Vodă-Sutu mōre otrăvitū în Bucurescil. — Revrătirea lui Tudoril. — Se rēnduesce Domnū asupra amāndurora țerriloril Scarlat Calimah. — Calmacamul țerei Romānescil Costake Negre, aceli altū Moldovei Vogoride. — Caracterul acestoril duoi bārbașil. — Venirea lui Vogoride în Iași. — Numiril lui. — Prădăril Turciloril. — Enicaril și topcil. — Salih-pașa. — Nasir-Mustafa-Efendil. — Intrigile lui Vogoride între Turcil. — Chihaila-beil și lușul-pașa seraschie-

riul, cadu. — Mehmet-paşa Muhaşai devine seraschieru. — Vogoride chiamă pe boierii înapoi. — Intorcerea în ţară a lui Gheorghie Cusa, Lascarakli Sturdza, Beldiman, Pomer, Mavrocordat, Donici, Milescu şi a altora — Intifele urmări a le lui Vogoride. — Pomer, vel Cămrăşli. — Divanul se compune din Ioan Sturdza, Beldiman, Gheorghie Cusa, Brăescu Vasile Milescu, Raşcanul, Andronici Donici, Racoviţă, Ion Tăutu, Lascarakli Sturdza, Mavrocordat, Latif şi Episcopul de Huşi ca locotenentii de Mitropolitii. — Abuzurile şi prădăciunile. — Pomer la Huşi. — Biletul.

- 30 Iorgu Stavru şi cu Pascu, toţi câţi erau adunaţi;
Ei se 'ngrijă în urdie toate a îndemăna,
Dar cu mare greutate le pută întâmpina.
Carne, dar mai vartosă pâne, greutate cât goudesci,
In nisce așa prilejuri, cu ce chipu se le 'nlesnesci;
- 5 Cu tot' a loră sirguinţă, trudă, necază ce au trasă,
De nu era Chihala-bei, nu sciă câţi ară fi rămasă,* *90
Zabetlicul lui celă straşnicu, acesta îi inlesné,
Căci în locu de pâne, oşteă, mai multă cu malaiă hrănă,
Măncău chitană Enicerii, nu dicău macar cuvântu,
- 40 După ce s'au dusă de-aice, în urmă au luată vântu.
Salih-paşa, Chihala-bei, spre a se îndemăna,
De unde erau boierii, voră pe toţi a'i aduna;
Voră s'aducă la locu ţera, fiindă bejănăriţi mulţi,
Unii în locuri străine, iar alţii ascunşi prin munţi;
- 5 Boieriloră de aice, la cei de peste hotară,
Poroncescă la toţi se scrie, se nu şedă în zadară,
La urma loră se se 'ntorcă, ţera a o sprijini;
Dar întru așa prilejuri, cine pôte îndrăzni?
Se tulbură Chihala-bei vedendă că nu s'au ivitū
- 50 Din boierii macar vre unul după cum s'au vorovitū;
Chiamă pe Aga Grecenul, şi, cu unū glasū multū restitū,
Dice: «unde 'ţi suntū boierii, de bocciū m'au socotitū?
Casele loră şi oraşul, eu volescă ca se'lă păzescă,
De ce nu voră a se 'ntorce, ce pricină îi îngrozescă?
- 5 Grecii ce au fostū în ţeră, 'i-amū stricatū, 'i-amū prăpăditū,
Pentru ostenela totă, spune'mi eu ce-amū dobînditū?
Unde'i a loră mulţămire? halal macar n'amū vedutū,
Unū ghiaurlică ca acesta, nici o dată n'amū cređutū.
De nebăgare de sémă, însuşi ei se voră căi,
- 60 Eu 'mi-amū făcutū datoriea, n'orū pută a'mi bănu.» *91
Se stiesce multū Grecenul, vroidū a încredinţa,*
Căci rîvna lui era mare, pe toţi a pută cruţa,
Dice cumū că: «vinū boierii, îndolă nu'i nici cum,
Cum că'i curăţită ţera, n'au sciinţă pēr' acum;
- 5 Işi voră face datoriea, pentru că'să cunoscători,
Precum cu încredinţare 'ţi-amū mai spusū de-atâtea ori.»
Două zile după aceste urdiea au mai ținutū,
O versare de plōi mare supărându'i foarte multū;
Au datū vole oştei totă în conace a intra,
- 70 Hotărîndū case, dughene, mai multă a nu apăra;
Paşa-Kapisi, facū curte, Chihala-bei au intratū,
Fiindū odăi şi locu mare, spre aerū indestulatū;
Salih-Paşa şi agale, care unde au voitū,
Au intratū fiesce-care fără a fi rōnduitū;

- 5 Căci era după plăcere, ori care unde vroia,
Case fiindu mari și bune, pré lesne se învoia;
Se aședă toți prin casă, ori și care după plăcu,
Avându toți de fală mare că au minunată conacă.
Bolerii acesti de-aice, privé cu mare amară,
- 80 Că nu s'arătă vre unul din cei de peste hotărî,
Căci fiindu mai mulți la numără, putéu mai multă a lupta,
Țera pe 'ncetul s'o-adune, ș'a o puté îndrepta.
Să sfătulescū între dênșii a cere unū Calmacamă,
Ca să înblândescă țera și s'îl aibă de călcănă,
5 S'alerge, să înlesnescă la nevoi ce vorū avé,
Căci necazul lorū celū mare, spre acésta priivé;
La Serascheriū arétare, să se facă rîndulescū,*
Căci de-acolo ajutorul cu toții nădăjduescū.
Cine-au pututū sci, vai mie! c'acesti înadinsū trămiși,
- 90 Aū să aducă osîndă, și în țeră și în Iași,
Și o stingere de istovă a unū norodū întregū!
Amarū mie, triimișil, nu sciū însuși spre ce mergū.
Alexandru-Vodă-Suțul, Domnul Țerei Românescl,
De bôlă séu de otravă, sévêrșitū în Bucurescl,
5 Vestea așa se lătise, că aū muritū otrăvitū,—
N'amū nici o încredințare, dar așa s'aū vorovitū.—
Devletul luândū sciință, îndată aū rînduitū
Pe Scarlatū-Calimah-Vodă. Lucru îi obicinuitū;
Domnul rînduesce 'ndată Calmacamī la Bucurescl,
- 2200 Duoi boieri cei mai aprópe, cu poronci împêrâtescl:
Unul îi Costaki Negre, a lui Calimah cumnatū,
Cela-l-altū îi Vogorodī, în Țarigradū însemnatū,
Intrigantū de cei de frunte, bulgaritū dîce că'î de neamū,
Și că se trage din Vogor, dar dovadă nici cum n'amū;
5 Sciū atâta că în fire mai amarnicū nu s'aū datū,
Vicleanū, nesățiosū și lacomū, făcutū numai pe prădatū.
Din Țarigradū Calmacamī, după obiceiū purcegū,
Nu mai cruță osteneală, ce și dî și nópte mergū;
Vinū în Bucurescl și află totū norodul bulmăcitū,
10 Supêratū, îngrijitū fórte, și în spaīmă adîncitū.
Un Tóderū Vladimirescul, omū viclenū, înșelătoritū,
Învărbitoritū de noróde, de rele iscoditoritū,*
Redicase capū în țeră, ómenī de óste scria,
Pentru dreptățile țării dîce că se nevoia;
5 Proclamațil îndestule împrăsciindū în norodū,
Se fálé ca să desfacă a Grecilorū tiranū nodū;
Asuprii și urmări rele, ou tótul a conteni,
A desbrăca mai multū țera, nime a nu îndrăzni.
De aū urmatū de la sine, séu de alți d'aū fostū pusū,

*92

*93

- 20 Lasă a cerceta acésta celū ce va fi în prepusū.
 Toți tilharii și toți reii din țără se resvrătē,
 Pentru că Vladimirescul cât sē da îi ocrotē;
 Totū într'acestū cursū de vr-me, ce din Iași aū resunatū,
 Urmarea Domnului Suțu, trecerea lui Ipsilantū,
- 5 De care luândū sciință Devletul, aū rōnduitū
 Totū Scarlatū Vodă sē fie Domnul acelu legiuitū.
 Desparte și elū îndată Caïmacamii cei aleși,
 La Bucuresci a fi unul, iară cela-l-altū în Iași;
 Dar îndată după-acésta s'aū descoperitū de totū,
- 30 Celū multū învălitū în taină ale Grecilorū complotū;
 Se vėdesce Eteriea, planul s'aū descoperitū,
 Din Țarigradū scapă uniū, dar cei mai mulți aū peritū.
 Caïmacamii luândū veste, amēnduoi la unū sarhatū,
 S'aū trasū voindū sē arēte credință și sadacatu;
- 5 Uniū dicū că din poroncă aū ieșitū din Bucuresci
 Că în prepusū erau tōte sēmințiile grecesci.
 Pe acești duoi, Seraschierii, socotindu'i credincioși,
 Și întru a țerei slujbă îndestul de practicoși,* *94
 Aū orōnduitū pe Negre Caïmacamū la Bucuresci;
- 40 Că aū avutū norocū țera, nu'i cuvēntū sē te'aduoesci.
 De-avé animă grecescă și duhul lui răpitorii,
 Avé cugetū, avé milă, de Dumneșeu temătorii;
 A lua avé plăcere, dar nic' cum a desbrăca,
 Cu-a norodului suspinuri nu vrē a se îmbrăca;
- 5 Măcar că'i adeverată arētarea ce-amū făcutū,
 Dar în țera Romānescă, pēnē'n sfișitū n'aū plăcutū.
 Sē venimū la Vogoridi: în Moldova rōnduitū,
 Acesta căderea țerei tōtă aū pricinuitū;
 Vine ca o miță blândă, politicosū și supusū,
- 50 Aū luatū gazdă la curte, întru o odaie susū,
 La Chihaița-bei, la Pașa, agalele, ce era,
 Făcēndū cu ei cunoscință, cât putē se gudura.
 Boierii cei de aice, ilū cunoscē, ilū scia,
 La haractirul ce pōrtă, nimicū nu se îndoa;
- 5 C'aū fostū Camērașū și Hatmanū, și Părcălabū la Galați,
 Din cei aleși și elū unul, între Grecii cei-lalți;
 Îndestul numai atāta, că întēiū cândū aū venitū,
 În vremea lui Scarlat-Vodă, aū fostū aici surgunitū;
 Întrigile ce făcuse nu erau de suferitū,
- 60 Sē nu fi venitū aice, de demultū era peritū.
 Din boieri pe câți aflase, cât se dă îi măgulia,
 Căci cursele lui, printr'înșii, a întinde se fălia;
 Blândū, politicosū și smerinū, nu cum era cunoscutū* *95
 La toți era de mirare omul cum s'aū prifăcutū.

- 5 Incepe a căta trébă, cât prin mână îl trecé,
 Dar fără sfatú și'ntrebare cât de puçinú nu făcé;
 Orônduesce ispravnici, boierenași, logofeși,
 Căci acei mai de ispravă, se aflaú imprăstieși;
 La doué séú trei ținuturi eraú boieri mai aleși,
- 70 Cei-l-alți, pe-o călitură, derdemei și nevoeși,
 Toți făcuși spre desbrăcare, fără gôndi la păcatú,
 Pe celú mai bunú dintre dênșii, s'lu spênduri nejudecatú,
 Fără milă, fără sufletú, fără cugetú chrestinescú,
 In osinda rêsplătirei, c'orú cădé, nu mă 'ndoiescú.
- 5 Vogoridi luândú cărma, pré strimtoritú se afla,
 Căci strașnicul Chihai-a-bei, nu'lú lăsa nici a sufla;
 Elú poroncé, lucra tóte, făcé ceea ce voia,
 De la dênșul ceré hrana oștilorú ce trebuia,
 Beșlegi, Cărk-Sărdarú pe-afară, elú singurú aú rônduitú,
- 80 Averi grecesci cum se tragă însuși aú povățuitú.
 Dumneđeule! afară ce grozăvie era,
 De cercetări și de jacuri țera se cutremura;
 Hergheliú, ciređi și turme, tóte dicé că'sú grecesci,
 Cui se mai arêși durere, la cine se jăluesci?
- 5 Pâine la moși și lucruri, grîú, păpușoiú cât era,
 Cu cară de rônđulală, în Cordonú se strecura,
 Tóte c'un preçiú de nimică, cum ti viné le vindé,
 Boierii orôndatorii se făcú că nu vedé.
 De s'împrotivé vre unul, cuvêntú de dicé macarú,*
- 90 Urum ilú numé îndată, era vai, era amarú;
 Cai, și boi, și de oi turme, la Brăila se căra,
 De silnica lorú pornire, țera se cutremura.
 Întru adevêrú o parte puté se fie grecesci,
 Dar însutitú de acele eraú cele boieresci.
- 5 Isprăvindú cele de-afară, păcatul cădu pe Iași
 Unde sciaú că'i averea tuturorú celorú aleși;
 În Monastiri și ghilavghiruri, care unde-aú apucatú,
 Vai mie! nu scia nime c'a cădé acestú păcatú.
 Toți cari din Iași fugisé de silnicele nevoi,
- 2300 Credéú că'n puçine ȕile s'orú întórce înapoi;
 Cu dênșii pré puçinú lucru în fugă aú rēdicatú,
 Sprintene, la purtatú lesne, care cum aú apucatú.
 Mai întēiú casă, ghevghiruri, cam pe taină s'aú prădatú,
 Chihai-a-bei se lea singurú, cei-l-alți nu l'aú răbdatú,
- 5 Topciil și Eniceril, mai întēiú s'aú rēdicatú;
 Iașule, amar de tine, în ispita ce-ai picatú!
 Bărboiu, cea d'întēiú jertfă, de cât tóte s'aú făcutú;
 Se tulbură Chihai-a-bei, urmarei nu 'i-aú plăcutú,
 Pornesce cavazi îndată, pe topciil a'i înfrēna,

- 10 Răul și a loră pornire, a puté întâmpina,
Ori-ce voră afla răpîte, din mîna loră sê le lea,
Căci a sê lăși vr'ună sunetă, cu totul îlă spăria.
Enicerii și topcii, începă a se răzvrăti
Asupra lui Chihala-bei, voră cu toți a'și răsplăti.* *97
- 5 Dicu că nu potă ca sê'lă rabde, singură numai a prăda,
Singură sê se folosescă și cei-l-ălți a răbda;
Îlă îngrozescă sê rēdice zorbalicū asupra lui,
Cum aū mai făcută o dată între Bērladū și Vaslū.
Iată prilejū, iată vreme, Vogoride a lucra,
- 20 Întru prigoniri și intrigi, pērē în gūtū a intra,
Căci într'aitū chipū nu se pōte a se vedē mēntuitū,
Pēnē cāndū pe Chihala-bei nu'lū va vedē isgonitū;
Intrigarisesce ōstea, pe cei micī și pe cei mari,
Căci acei ce'l volatū bine, din agale, eratū rari.
- 5 Pe Salih-Pașa cu ură, îlă pornescă asupra sa,
Prin argimagzariū cu piră începă toți a'-lū apēsa;
Arētă că Enicerii, topcii, nu'sū vinovați,
În prădările urmate ei nu suntū amestecați,
N'aū făcutū nici facū nimică, suntū supuși, ascultători,
- 30 Se arētă blāndi în țēră și cătră locuitori;
Topcii, vrājmași de mōrte, cu toți se răzvrătescū,
Tunurile c'orū întōrce asupra lui, se fălescū;
Salih-Pașa, cu mānie, vra sē se tragă din Iași,
Îi dă de scire îndată prin înadiniși triimeși;
- 5 Dice c'o așa urmare, mai multū nu pōte răbda,
De va fi vr'o întrebare, ce răspunsū va pute da;
Din Iași s'a trage afară, cu ai sei s'a depărta,
C'aū perdutū răbdarea tōtă, mai multū a putē lupta;
Dă poronci pentru gătire, și îndată s'aū gătītū,
- 40 Caii de menzili aduce, și sta gata de pornitū.* *98
Se tulbură Chihala-bei, pré tare s'aū îngrijitū,
Alērgă ca sê'lă oprēscă și sê'lă vēdă înblānditū,
Căci nici de cum nu'l da māna cu dēnsul a se prici,
Că nu contenē Devletul strașnicū a le poronci
- 5 Sē nu supere raēoa, că nici cum nu va lipsi,
Pururea sē cerceteze și cumplitū va pedepsi.
Unū oū sēu putū de găină, luatū cu chipū răpitorū,
Se va pedepsi de mōrte silnicul asupritorū.
Acēsta'l da supērare, îngrijire îi făcă,
- 50 Că lucrēză Vogoridi nici prin gōndul lui trecē.
Nazif-Mustafa-Efendi, hōgechlanū împērătescū,
Îuzul-Emeni a ostii, din înteresu sē unescū,
C'aici fiindū Chihala-bei, nu potă a se folosi,
Cele răpîte din țēră, nu era chipū a 'ndosi,

- 5 Interesă particularnică a căuta se feré,
Căci strașnicul Chihala-bei nici de cum nu suferé.
Hogeghianul, duhă amarnic, adânc și forte isteț,
Tehpergiu și lacomă forte, și cât se dă îndrăsneț,
De'l așa, ce nu potă face, ce nu potă a isprăvi,
- 60 Avându patimă și pizmă, ne mai putându'l privi!
Salih-Pașa, omă blândă forte, drept și înbunătățit,
Cum că'l intrigă la mijloc, cât de puțină n'au simțit,
Ce spuindu'l că raéoa se pradă neîncetat,
Împrovizatoriu în formă îndată s'au arătat;
- 5 Scrie, pîrsece și face toate câte au putut,* *99
Ori-ce 'i-au trecut prin mână, spre ajutoriu au făcut.
Arătă că Enicerii suntă supuși, ascultători,
Pentru linistea raelii, ei suntă cei mai rîvnitori;
N'au știut ce se lucreze, și că elu îi împacă,
- 70 Căci o strună ca acesta nici de cum ară fi călcat,
Urmarea și a loră fapte, mörte 'i-au pricinuit,
Căci nu au voită să lingă aceea ce au stupit.
Apucase de disese, și îi disvinováți,
Silită a fostă ca se tacă, a răbda ș'a înghiți.
- 5 După intrigile toate, pîra ce toți îi au dat,
Jăfuirele urmate, Devletul nu le-au răbdată;
Cu al săi, pe Chihala-bei, prin fermană au rădicat,
Și Iusuf-Pașa, cu dînsul, împreună le-au picat.
Mehmet-Pașa Muhafisul Silistrei, s'au rînduit
- 80 Ostii Seraschierii să fie de Devletă pomăzuitt.
Mergendu în gîosă Chihala-bei, la Bêrladă s'au desteptat
De cele ce pentru dînsul Vogoride au lucrat;
Mănilă 'și mîncă de ciudă, și nici scia ce făc,
Dar puterea lui cădusă, în zădar câte dîc.
- 5 De aici ostinda țerii începe, și sfîrșit nu'î,
Durerea ei cine vede, jacurile cui să spu!
Ca: nîsce lupi într'o turmă au cădută asupra ei,
Care s'o rumpă mai tare, să sfădă ei între ei.
Caîmacamul, acum slobodă, lea un chipă poroncitoriu,
- 90 Căți-va din boieri să vie, era pré sirguitoriu,* *100
Interesă, tarafă să'și facă, ș'a se pută apăra,
De va fi vr'o cercetare, lesne a să scutura;
Scrie cărți, pe mulți îndemă, să nu ședă în zădar,
Să nu suferă necazul, care tragă peste hotăr;
5 Să vie ca să slujască, decă suntă drepti patrioți,
Buîorultiuri a pașei, trimete pe la toți.
Postelnicul Iorgu Cuza, elu mai înteu au trecut,
Și după elu căți-va alții, multă zăbavă n'au făcut,
Precum Lăscăvaki Sturdza, și Vornicul Beldiman,

- 2400 Pomer și vr'o duoi-trei alții, din logofeți de divan;
 După acestia 'ndată vornicul Mavrocordat
 Și alți câți-va mai la urmă, după pilda ce au dat,
 Vornicul Donici, Miclescul, și din Bêrlădeni câți-va
 Cei ce-au avut îndrăznélă ș'au crezut că vor lupta;
 5 Acestia, și acela ce nu s'au mai strămutat,
 Unii neavându prilejuri, alții că au căutat
 Avere lor să nu'și strice, și starea a'și ocroti;
 Alții s'și facă norocul, fără a mai socoti.
 Rîdém, auzind a dice, patriei că s'au jertfit,
 10 Interesului mai bine, dică, că'i mai potrivit.
 Unii una, alții alta, dar tot îi voi lăuda,
 Căci mă aflu în merare, cum au mai putut răbda,
 Ș'acei ce goniat norocul, ș'acei desnădăjduiți,
 Mai toți acum cătau chipuri, a se vedé mîntuiți;* *101
 5 Dar eu să le lasă aceste la altă loc de arătat,
 Căci din cursul istoriei simțesc că m'am depărtat;
 La boieri să ne întorcem, să vedem ce au lucrat.
 Adunându-se atîta, în slujbă cum au intrat,
 Vogoridi pe ori-care, i-au priimit pré frumos,
 20 Cu chip plin de bucurie, blînd și mult politic;
 Pe ori care, fiind singuri, îl ceré într'ajutor,
 Povățuitor și sfetnic, împreună lucrător;
 Când era în adunare, se arăta supărat,
 Adîncit în îngrijire și fôrte mult disperat.
 5 Condeul mai nici o dată din degete îi cadé.
 De'i făcî vr'o întrebare, fôrte silită răspundé;
 Sub mantaoa făciării o blîndețe arăta,
 Plămădită cu mîndriea întru care înnota.
 Îl mîguléu cei făciarnici, fără a se rușina,
 30 «Slăvirea Sa Calmacamul,» în tot locul răsuna;
 Titlul acesta, cu fală se vedé că'l primé,
 Făcî haz, afla plăcere, simțî că se mulțăne.
 Dintre toți îi plăcé Pomer, și'ndată la el l'au tras,
 Și din ispravnic de curte îl făcî vel Cămăraș,
 5 Ca după petec și sacul să se pótă potrive,
 Că apoi tot furtisagul, nu se pôte isprăvi.
 Pe lîngă Pomer, și alții încă s'au alăturat,
 Animi próste, de nimica și fără cuget curat.
 Se alcătuesc voînici, se aședă pe prădat,
 40 Amar de tine Moldovo, în ce ispită ai dat!
 Ce lupi au să te'mpresóre, cum au a te bîntui,* *102
 Cum te-ai scutura de dênșii, ore cum te-ai mîntui!
 Spre a face legiuite tóte câte vor lucra,
 Un Divan să'nchipuléscă de trebuință era;

- 5 Îl alcătuiesc îndată, din boierî orînduesc,
 Căci acum avé de unde, pe câți sîntă mai prisosesc.
 Pe Vornicul Ión Sturdza, logofétu aî rînduitu,
 Căci din cei bîtrâni nici unul acestu rangû n'aî primitu ;
 Rînduesc după acêta pe Vornicul Beldimanu,
- 50 Dicêndu cum că are praxis și sciință în Divanû ;
 Postelnicul Gheorghe Cuza alû Agiei epistatû
 Se orînduesce vornicu, n'aî vroitû, multû s'aî luptatû;
 Nu vra sê lase agiea, Brăescul aî biruitû !
 Căci din Turci avé prietenî, mergé desnădejduitû;
- 5 Apoi Vasile Miclescul Spătarû din cei învechiî,
 Și acesta iarăși Vornicu cu cei de mai susû numiî ;
 Pe Caminariul Râșcanul iarăși îl orînduesc,
 A patra Vornicu sê fie în Divanul pămîntesc;
 Vornicul Andronicu Donici, însuși aî vrutû, s'aî primitû,
- 60 Cea de aproî Vornicie, luând'o s'aî mulțămîtû ;
 Pe bîtrânul Racoviță, Vornicu alû obștiei 'lû facû,
 Și pe Banul Ión Tăutul, cu a Politiei împacû ;
 Lascarachi Sturdza Hatmanû ca sê fie aî voitû,
 Prin buiordiû se face, dar la urmă s'aî căitû,
- 5 Că'n starea ce era țera, nu avé nici unû iratû,
 De-aceea fără zăbavă aî cerutû de l'aî schimbatû.* *103
 Visternicu se rînduesce Vornicul Mavroccratû,
 Nu le-aî fostû după plăcere, căci ei avéu altû planû datû,
 Și pe Latif Caminariul, de la Calimah pripasû,
- 70 Care nevrêndû a se'ntorce, în Moldova aî rămasû,
 Spătarû se orînduesce, în Divanul pămîntesc,
 Caramanlû dicû, sê fie, și nêmul lui armenesc;
 La începutû multă rîvnă arêta descoperitû,
 Dar l'aî arêtatû sfîrșitul c'unû sufletû multû pîngăritû;
- 5 Dușmanû patriei la tôte, și la evgeniști la toți,
 Sită, din cîdă de căine, bună ca sê faci nu poți !
 Iată dar alcătuirea a Divanului obștescû,
 Cum era din învechime, și cum se obișnuiescû.
 Tocmai într'acéstă vreme din arhierii dușl,
- 80 Aî trecutû, din ceea parte, și Episcopul de Huși;
 Rîvna dar și îngrijirea ca sê vie l'aî fîlitû,
 Căci unû călugêrû nemernicu, fugêndû din Huși s'aî fîlitû
 Prin mijlocirea turcêscă, episcopie sê lea,
 În nisc vremi ca aceste, se puté, nu șuguia;
- 5 Mai vițosû avêndû și pilda ceea ce aî sêvêrșitû,
 Ecclesiarhul de Romanû, că s'aî hirotonisitû
 La Turnova de Episcopû, lipsindû celû adevêratû;
 Ispravă n'aî pututû face, dar pré multû aî supăratû
 Tagma cea bisericêscă, și pe boierî câți era,

- 90 Unu pronomion alu țerei vrëndu cu toți a apăra,
 Dar s'aū apăratu pré bine, căci de volea sa s'aū trasu,
 La Răchitosa egumentu, vrëndu și nevrëndu aū rămasu.
 Etă dar Divanul țeri, bine-rău alcătuitu,
 Avëndu în elu unu episcopu, în locu de Mitropolitu.* *104
- 5 Potu legui ori ce dare după planul ce avé,
 Precum era interesul, și scoposul priivé.
 Milă îți era de țeră, s'o veți cum o bëntula,
 Iscodiri n'ajungé 'n minte, pe câte alcătula,
 Neajunsu de chieftuele, și lefe pe la ostași,
- 2500 Bănării, oci pe la crîșme, dări pe slugi și pe breslași,
 Vëndări de moși cu anul, cu cuvëntu că suntă grecesci,
 Séu că'stă Greci orondatori, altele monastiresci,
 Ei le vindéu între dênșii, și iar ei le cumpăra,
 A loru era totu folosul, altul nu vedé para.
- 5 Strășnice orônduele de laloviți și de oi,
 Nefindă vacile grase, alegé frunte de boi;
 Curgéu oile pe drumuri, tôte gata a făta,
 Cinci oca nu trăgé una, și cine mai căuta;
 Intra în Iași o mulțime, atât din josu și din susu,
- 10 Și peste trei-patru țile audei cum că oi nu'su.
 De iznôvă rônduială, saū hapca a cui era,
 Zapciî alergău prin țeră, în cât se cutremura.
 Nisce taingii multă scârnavi, din cei boieresci ciocol,
 De-a săracei țeră pradă, vedéi cu turme de oi;
- 5 Oile gata se fete, vindé câte o rubla,
 Li se hotărise prețu, mai multu nu se țirguia.
 Dar Eforii, epistații, bandii acești țilhăresci,
 De vite ce adunase, crede-mé te îngrozești!
 Toți dicé că'stă cumpérate de la Turci din tainatū,* *105
- 20 Dumneđeule înalte, mé miru cum i-ai mai răbdatū!
 Alegu întru provianturi, și furagiul pentru cai,
 A țilhăriei tertipurii se le arăți gură n'ai!
 Nu mai era rônduială, era pradă și potopu,
 Cu zapciî de prin ortale, unde găse lua totu;
- 5 Griul, orzul, păpușoi, ca riurile curgé,
 Și peste cinci-șese țile, nu scia ce se făcé;
 Vedéi magasionerii, asudați și multu scârbiți,
 Strigându cum că nu'i făină, și ei toți suntă prăpădiți;
 Zorbaltcul este gata, toți Enicerii răcnescu,
- 30 Caîmacamul și boierii, cei ântâi se prăpădescu;
 Anafora se se facă, se ȳea pâne de la toți...
 Într'o vreme ca acésta nu iscăli decă poți?
 Se ținguiău Divaniștii, și mânil ȳe frângéu,
 Cei ce erau slabi la fire, ȳpré puçinț de nu plângéu.

- 5 Alți vestitori mai amarnici, c'unu tertipu deosebitu,
Arătau că de trei zile orzul totu s'au isprăvit.
Găsescu să bitirdisescă parale de-oru numera,
Dar în Visteria țerei nu găsescu nici o para.
«Luați cu împrumutare,» — striga alți mai sumeți, —
- 40 «Și întâmpinați nevoia, slujbă s'arătați de vreți;
Să vă arătați credința, drepti, patrioți de sunteți,
Venindu bani în Visterie, lesne a'i lua puteți.»
A tîlhăriei tertipuri numai suntă de arătată,
Căci nici unul n'avé cugetu, nici credință că'i păcatu.* *106
- 5 Cerescule Împărate, tună din ceru preste ei,
C'a se împila norodul, îi sciută că tu nu vrei;
Nu lăsa să osîndescă unu norodu nevinovată,
În nisce guri nesăpîose, să cadă ca unu vînată !
Tună, aprindîndu vîzduhul, de fulgerile ceresci,
- 50 Răpitori s'întelégă, cum că vrei să pedepsesci !
Divaniștii vedeu tôte, simțeu câte se lucra,
Dar cine avé putere în cercetări a intra.
Striga, dicé, Calmacumul, și se arăta mîhnitū,
Dar era ca să aréte, cum că nu este unitū;
- 5 De deschidé vr'unul gura și ceva decă grăia
A sîrși macarū cuvîntul nime nu'lî îngăduia.
Fesaturî dicé că face, s'aducă lipsă, nevoi,
Ca peste poroncă ôstea să se ducă dintre noi.
În nisce așa prilejuri, cându pistólele juca,
- 60 Cine îndrăzné o strună ca acésta a călca ?
Cea mai mică 'mprotivire, de-arăta, dai în belé,
Cu Ocna și Mănăstirea, Calmacumul se fîlé;
Cui s'arăți ce să lucréză și cui se te jălnulesci,
C'o mișcare cât de mică, putei se te prăpădesci.
- 5 Hușul într'o ți lui Pomer a se 'mprotivi au vrutū,
Și în tótă Adunarea batjocură l'au făcutū;
«De molitevnicu s'ei cate, 'i-au dîră, c'atîta îi datū,
Să nu scurme ca găina, căci n'a fi mai multă răbdatū;»
Și alte sumețe vorbe, care nu'su de pomenitū* *107
- 70 Unde cei bătrîni ai țerei, nici cum n'arū fi îndrăznitū.
Judece acum ori cine, de se dă a suferi
O persónă ca acésta, Pomer a batjocori.
Cine? vr'un omū de ispravă? ba, sumeți ce n'avé glastū,
Pe carele Vogoridi făcuse vel cămărașū;
- 5 A răpirilor tertipuri, singurū. cu aș săi făcé,
Căci în pricină ca aceste nimene nu'lî întrecé.
Pe elî s'elî lăsămū aici, s'elî dămū vreme a gîndi,
Vr'unu tertipū de-o dare nouă, a mai puté iscodi.—

De Slatina arătate, mi se cade ca să facă,
80 Arderea, a ei stricare, îi greșală să o tacă.

Iegoniți din Tir-
goviste, căpitanii
Năstase și Dumitru,
cu 22 de Ar-
năuți, se tragă
prin munți la Mă-
lini. — Soborul
Slatinei refuză a'i
primi în monas-
tire. Ei intră cu
violenta. — 200
Turci din Iași
merg să'i love-
că. — Pregătirile
volontirilor în
monastire. —
Nemii și mai
mulți boieri pri-
vesc din cor-
donul lovirea. —
Intitul atacă alți
Turcilor se res-
pinge. — Prin un
jldovă eida focă
monastirei. —
Lupta în Biso-
rică. — Căpitanii
Năstase ucide po-
Delbașa. — Lupta
incetă. —
Grecii fug în
cordoș. — Se in-
gropă 400 turci,
16 voluntiri și
câți va călugări.
— Turcii se in-
torc la Iași. —
Nevollie Iașului.
— Traficul Vo-
goride cu cinu-
rile de boeri. —
Enicarii încep
a părăsi Iașul.

- Acea falnică zidire tălnuită între munți,
La ori care întâmplare adăpescire la mulți,
Unde vieța, averea, cei bejănăriți scăpa,
Vai mie, toate cenușă, starea ei nu întreba;
5 Toate arse, prăpădite, în stare a lăcrima;
Ânima cea mai păgână, privind se puté dărma!
Pricinuitoři stricării și acestei osindiri,
Îi Năstase și Dumitru, Căpitan de voluntiri.
Din Tirgoviste toți Grecii, vedându-se rău stricați,
90 Aă căutată mântuire, și a se vedé scăpați;
Acești două avându cu dênșii câți-va vrednici Arnăuți,
Nouă-șeci-și-duoi la număr, dică că nu erau mai mulți;
Toți prin munți luase drumul, pravățu Moldova avându,* *108
Căci cunoscând'o pré bine, de de multă avéu în gându
5 La Moldova să se tragă, din prădi a se folosi,
Ei, mai întâiu de cât turcii, osinda a sêvîrși.
Locu la ei îndemânaticu Slatina o hotărescū,
Și după unu drumu multu trudnicu, la Mălini toți tăbărescū.
Protestosulu daă veste, s'î primescă ilu poftescū,
2600 Prin jurământu îi arétă că ei multu nu zăbovescū;
O și-duoă de odihnă, atâta ceru de la ei,
Hrana voru lua din sate, atât pâne cât și miei;
Vorū trece în Bucovina, unde suntū mulți adunați,
Cei mai aleși și mai vrednici, dintre-a Eteriei frați.
5 Protestosul și Soborul, sê rógă, îi sfătuescū,
Nici cum la ei sê nu vie, căci pe toți îi prăpădescū;
De suntū chrestini, sê nu facă unu pasu așa dușmănescū,
Căci, de a lorū bună voie, nici de cum nu'i priimescū.
Vedându dar că pe călugări nu potū a'i îndupleca,
10 Aă hotărîtu între dênșii alte chipuri a cerca,
C'unu tertipū viclénu sê între, că'n silă chipu nu era,
Monastirea fiindū tare, n'avéu pe unde intra;
Ș'asa într'o diminétă, cu unu chipu multu tilhărescū,
Amăgindu-se portariul, toți în nuntru năvălescū;
5 Intră, nu cu dușmănie, ce cu chipul celū mai blândū,
Încredințéză soborul c'orū purcede pré curéndū.
În zadar îi rugămintea, în zadar îi măgulescū,
Arétându c'a lorū intrare Monastirea prăpădescū,* * 09
Și pe toți câți spre scăpare acolo aă alergatū,
20 Unu norodū sê osindescă, îi crudime, îi pecatū.
Nu se 'nduplecă nici unul, ce aședă, stăpinescū,
Însē nu cu vrăjmășie, nici cu vr'unu chipu dușmănescū;

- Veseli că s'au pusă la cale, dorința au săvârșită,
Unde credé să'implinésca scoposul lor în sfârșit.
- 5 Locul multă îndemânatecă, monastire la hotarū,
Nu se 'ngrijé de nimică, de dușmanī n'avé habarū;
Pâine, carne de la sate, se le-aducă poroncescū,
Tóte cu indestulare, pentru plată nici gôndescū.
În Mălini cum se ivise, s'au datū de scire la Iași
- 30 De către isprăvnicie, prin înadiniși triimeși;
Pe-unū Delibașa, cu ôste în dată au rônduitū,
Cu elū douē din agale, și cu grabă 'i-au pornitū,
Sē mērgă ca sē lovēscă dușmanul nestēmpăratū,
Unul macarū sē nu scape, se ceré neapăratū.
- 5 Ostașii trecēndū prin Romanū, s'au adaosū și mai mulți,
Avēndū de mare plăcere, ca sē se primble la munți;
În Fôlticeni toți s'adună, punū la cale, sfătuescū,
Și fôrte de diminētă spre Slatina se pornescū.
La Mălini fiindū că este, cale de un sferț de cēsū,
- 40 Aprôpe de monastire, acolo cu toți au trasū;
Acolo se punū la cale, avan-gvardie pornescū,
Fôrte încetū după dēnșii și cei-l-alți năvălescū.
Grecii luasē de veste, avēndū jidovi triimeși,*
Ca sē îi insciințeze de mișcările din Iași.
- 5 În marginea Țigănimei, cât-va afară din satū,
Într'o casă țigănescă, trei Arnăuți au lăsatū
Sē stē acolo spre pază, pururea a priveghia,
La dușmănescă urmare, cândū se vorū apropia.
Acel de la monastire, începū toți a se găti,
- 50 Și sē iscodēscă planuri, spre a se improtivi.
Afară de monastire, de la pôrtă începé,
O livadă indestulă, unde destul încăpé;
De răzloți îngrăditura, în nuntru dudăul susū,
Unde din ei ori și care puté sta bine ascunsū;
- 5 Rărescū răzloții atâta în cât pușca încăpé,
De unde fără sē vėdă, ca sē dé resboiū puté.
În clopotniță de-asupra, câți-va spre pază s'au pusū,
Vrēndū ca sē păzēscă pôrtă, slobođindū focuri de susū;
Sē aședă pe la locuri metereze apucândū,
- 60 Și cu îngrijire mare, armele lorū încărcândū,
Cu toții în îngrijire, pe dușmanī îi astepta,
Cu o-mie-duoē-sute, era greū a se lupta;
Duoī-spre-đece turci s'arētă, spre monastire viindū,
Fără nici o îngrijire, bēndū tūtunū, alții cāntândū;
- 5 Viindū aprôpe de strajă, Arnăuții le dau focū,
Unul din turci se rănesce, și altul cade pe locū;
De-o lovire făr' de veste, cu toții multū îngroziți,

- Se întorcă să dea veste, foarte tare îngrijii;*
 Arnăuții Ieșu din casă, apucă la delu în sus,
 70 Că vine oștea turcăscă, nu mai încapă prepus;
 La acei din monastire, dau de scire, povestescă,
 Isprava care făcuse, cu bucurie vestescă;
 Cu toți în nerăbdare, pe dușmanu îl aștepta,
 Să-lă vedă cum va să vie, în ce chipu s'a arăta.
- 5 Era intru îngrijire, însă nu multu tulburați,
 Căci la hotaru pfe apröpe, privé Nemții înșirați;
 Un Mașorü cu călărime, Ungurü din cei mai aleși,
 Cu câtă-va pedestrimă, toți spre pază triimeși,
 Din boieri căți-va d'aceia, și din prostime mai mulți,
 80 Toți la hotaru stau cu Nemții, priuindü pe Arnăuți,
 Să vedă a lorü mișcare și de ce s'orü apuca,
 Și intru resboiă cu turcii d'orü puté a se 'ncurca.
 În așirșită să vedu turcii, silnici, foarte înfocați,
 Unü bulucü indestul mare, toți la unü locü adunați;
 5 Arnăuții cei spre pază, ce'n clopotniță era,
 Începu toți a da din focuri, începu a se tulbura;
 Turcii credu cum că paza Arnăuților îi susü,
 De vr'o cursă n'avé frică, nici era la vr'unü prepus;
 Toți priviindü în sus cu ochii, spre pörtă s'apropia,
 90 Privegherea cea mai mare, la măzgaluri țintula;
 De acolo-așteptau focul, îngrijirea lorü era,
 Nu sciau ce-a să le vie, ce era a'i supăra.
 Apropiindu-se oștea, la celü d'intăiü grecescü focü,*
 Ce au datü din carabine, fruntea au cădută pe locü;
 5 Apoi dau și din pistöle, ne mai cătândü a da dreptü,
 Căci fiindü tare apröpe, glonțurile stau în peptü.
 O năprasnică lovire, unü sunetü neașteptatü,
 Și o cursă necredută, îndată 'i-au desoeptatü;
 La unü hirisău de vale, se întorcă, s'adună toți,
 2700 Ne'ngrijindu-se nimică de cei ce au cădută morți;
 Acolo să sfătuiescă, mai bune măsuri să lea,
 Intr'o cursă și mai mare, să nu cadă sfătuia.
 O vreme așa de bună, Grecii nu o prăpădescü,
 Intră toți în monastire, și în cât potü să gătescü.
- 5 Fără multă prelungire, Turcii iarăși se pornescü,
 Dar a da la porți năvală, mai multü nu mai îndrăznescü;
 Prin prejurul monastirii, bulucuri toți se primbla,
 Pe unde potü ca să între, chipuri cerca a afla.
 Se domirescü mai la urmă, află unü tertipü frumosü,
 10 Unü jidovü punü de dă focul, la grajdurile din dosü,
 Vântul multü îndemănatecü, monastirea au aprinsü,
 Și'ndată cele din nuntru, o vâpae le-au cuprinsü;

*111

*112

- Grecii zăluzi de văpae, pirlipi de straşnicul focu,
Nesciindă ce se mai facă, alergău din locu în locu,
- 5 Puţină adăpostire, locu ceva mai răcoritu,
Unde nefindă binale, era mai de suferitu.* *113
La oltarū în dosū se află, acolo toţi năvălescū,
Acolo de pirlitură, se scape nădăjduescū.
Ei se îngrijaū să scape de focul ce 'i-au cuprinsū,
- 20 Turcii cătaū să resbată în locul ce s'au închisū;
Factū silinţă, află chipuri, găsescū povăţuitorū,
Care le încredinţeză chipul celū mai lesnitorū;
Nisce umblători din faţă, ce prin zidū lagumū avé,
A zidurilor tărie, fôrte tare o slăbé;
5 Acolo'i povăţuesce, locul cum l'au arêtatū,
Se pornescū cu sirgă mare, pâr' n'au spartū n'au incetatū;
Au fostū greū vr'o trei se între, căci apoi s'au înlesnitū,
Pôrta acolo aprôpe, la dênşa au năvălitū.
Să trezescū Grecii cu Turcii în monastire intraţi,
- 30 În biserică năvală, dau a se vedé scăpaţi;
Căci din dosū fiindū cu toţi, nu vedé ce se lucra,
Nici au simţitū ca se pôta acelū locū a'lu apăra;
Căci n'au avutū privighere, ş'a intra au zăbovitū,
Unde au găsitū pe-orī care, acolo l'au şi jertfitū.
- 5 Câţi-va călugeri ce vërsta se fugă nu 'i au ertatū,
Jertfă s'au făcutū mâniei, la'ndreptări nu s'au uitatū.
La biserică năvală, dau aprinşi şi infocaţi,
Vrëndū se scôtă, se jertfescă, pre cei în nuntru intraţi.
Grecii lesnisē intrarea, căci uşile n'au închisū,
- 40 Le-au lăsatū vrëndū ca se albă drumul slobodū şi deschisū.
Dupē ce-au vëdutū năvala, carabinele începū,* *114
Unū vasū pără de văpae, cărulea dăduse cepū;
Întru unū minuntū intrarea, s'au astupatū de cei morţi,
Chipū nu avéu cei de-afară a puté intra pe porţi;
5 Tragū pe morţi vrëndū se destupe, se facă celorū vii locū,
Dar nu era prin putinţă, că nu contené din focū.
Enicerésca năvală, nu s'au datū, nu'i de cređutū,
Aşa turbată mânie, ochi de omū n'au mai vëdutū!
Pe mortū trăgé într'o parte, şi în locul lui cădē,
50 Că călca morţi în piclóre, îi pără că nu vedé.
«Ghiri» strigaū din agale, ca se tragă înapoi,
Şi ei năvălêu orbesce. ca la o turmă de oi!
Delibaşa, din năvală, înapoi puçinū s'au trasū,
Şi în mijlocul ogrădii stândū pe gônduri au rēmasū.
5 Căpitanul Anastase, pe feréstră l'au zăritū,
De pe celenghiū îl cunósce, simţesce descoperitū
Că'i celū d'intéiū din agale, a oştii poroncitorū,

- Care stândă trasă do o parte, se afla priivitoră.
 Şishanăoa lea în mână, pune la ochi, îi dă focă,
 60 Şi îndată îl răstornă cu un telcurşumă pe loc;
 Îl lovesce drept în frunte, din loc nu s'a mai mişcată...
 Se supără óstea tare, toţi la elă au alergat.
 Contenesce tot răşboiul, îl scotă afară pe mortă,
 C'o nespasă întristare, pe mânilor il portă.
- 5 Iesă toţi din monastire, după elă s'a înşirată.* *115
 Căci şi vremea începuse a merge spre înserată;
 Mortului făcă îngropare, şi apoi se întorcă toţi,
 Făr' a avé priveghere pentru cel ce-au cădută morţi.
 Din biserică Iesă Greci, vedă isprava ce-au făcută,
 70 După ce-au desbrăcată morţi, toţi în Cordonă au trecută,
 Şi d'impreună cu dênşil, şi călugări căţi eră,
 Gróza ce au trasă săraci, vestindă se cutremurată;
 Cel din Fôlticeul Ispravnic, luândă veste, rînduescă,
 Trupurile se îngrope, ună boferenaşă pornescă;
 5 Amă vorovită cu acela, 'mă-au spusă că 'i-au numărată,
 N'avé cuvântă se minţescă, cređă a fi adevărată.
 Din Turci peste patru-sute, pućină óreşi-ce mai mulţi,
 Şi şése-spre-dece tocma, volintiri şi Arnăuţi,
 Bez călugării ce vremea afară 'i-au apucată,
- 80 Care fără nici uă vină în sabie au picată,
 De care au se dé sémă Greci acolisitori,
 Şi d'ună Sfântă Lócaşă multă vrednică, fără cuvântă surpători.—
 La Iaşi, se întorcă ostaşi, se ne întórcemă şi noi,
 Se vedemă cele urmate, a oraşului nevoi;
 5 Se vedemă ce se lucrăză, norodul cum se lupta,
 Vai mie, vr'o veste bună, crede-mă nu ascepta;
 Într'o vreme de osindă, fericire mai ascepti?
 Cândă ţera se stăpînesce de lacomă şi de nedrepti?* *116
 Ce pentru interesă vinde, patria şi patrioţi?...
- 90 N'ară lăsa întru odihnă, de-ară puté, şi pe cel morţi!
 Cerceteză, făcă întrebare, amar mie, ce ascultă,
 Bănărită, necază, osindă, în cât nu se dă mai multă;
 «Slăvirea sa Calmacamul,» întru fantasie Domnă,
 Pe celă ce vené s'elă róge, nu'lă mai socoté de omă.
 5 Îngrijată de trébă multă, şi fórte multă supărată,
 Se primbla în pasul mare, în odae disperată;
 Celă ce voia s'elă vorbescă, a prelungi nu'lă răbda,
 După două-trei cuvinte, începé din mână a da;
 De interesă, de parale, a vorovi de avé,
 2800 Te-asculta cu bucurie, sta la vorbă în cât vrei.
 Vedéndă ţera scăpătată, locuitorii căduţi,
 Altă tertipă pune la cale, fiindă desbrăcatori mulţi;

- Să lea de la cei cu stare, pe dânsii a'î desbrăca,
Căci n'avé sê dé vr'o sémă, și cât vré îi încărca.
- 5 Începe a da pitace cu cinuri de boierii,
Nebunescă cei slabi la minte, se'nglótă în datorii;
Ună norodă nebună de ómeni sê nu scape alerga,
Fără nici uă gludecată, cu banii loră se ruga;
Ce-'i mai de gîosă Stolnicie, mai la vale nu mergé,
- 10 Dēcă avé bani mai glótă, atunceă își alegé;
Băeții din Visterie, și de Divană logofeți,
Orîndatori de prin sate, în avere mai sumeți;* *117
Din Isprăvnicii băeții, mazili cum și ocolași,
Și din cei de pe la țeră, ruginiți boierenași,
- 5 De pe la moșii vataji, de la boieri clocolași,
Alergău toți ca turbați, își făcê samă prin Iași;
Unul Sardară, altul Stolnică, altul ceré Căminară,
Cei ce erau mai în stare, se urcău pēr' la Spătară.
Ministrii lu Vogoridi, vrîndă pe toți a'î așța,
- 20 Cucă, tufuri că ascéptă, cât puté încredința;
Că'să pe drumă, cuvîntă nu este, din césă în césă s'accepta,
Că nu s'ară ținé în samă, vré pre toți a'î depărta.
Cu așa încredințare, mai adăoga la preții,
Ș'acelă ce lua pitacul, s'arêta și mai sumeșă.
- 5 Unii priiindă zăbava, nevrîndă multă a se ruga,
Dintre Turci avîndă prieteni, sê lea pitacă alerga;
În cât se dă, Calmacumul, Turciloră se'mprotivé,
Prețurile c'oră sê scădă, mai 'nainte priivé;
Hatră la unii păzesce, nu lua nici o para,
- 30 Căci cu tertipul acesta, fôrte multă se apăra;
Striga în gura cea mare că dă boierii nevrîndă,
Și tôte aș sê se strice de către elă pré curîndă;
Îi lăsa sê înțelégă, că îndată ce-a domni,
Cu acei făcuți de dînsul, nu se potă a se uni.
- 5 Cu ună tertipă ca acesta, c'ună așa chipă tîlhărescă,
Că se caliciau atățla, nici cum nu se domirescă.* *118
Boieri, armeni cum și jidovi, la împrumutări aș trasă,
Din stările țerei una, neglobită n'au rămasă.
Cu atăta metală scărnăvă, ce dracul aș mai lucră,
- 40 Într'alte mâini, ca sê între, se cunoscé vederată;
De-a scăpa apoi toți reii, potă a mai nădêjdui,
Totă le rămăné lădejde că unii nu s'oră căi.
Întru acestă cursă de vreme, Enicerii supărați,
Căci ei n'avêu cândă sê ședă, într'ună locă astêmpêrați,
- 5 Începă vederată sê fugă, rînduri-rînduri se pornescă,
Dēcă vr'ună resboiă nu este, dică că nu mai zăbovescă.
Se vedé pe tótă ziua Iașul a se deșerta,

În norodă ce bucurie, creșdendă c'oră puté lupta;
Cunoscetă bine, săracii, că de s'oră impușina,
50 Cu o lesnire mai mare puté a'î îndemăna.

Grecii ocupă
din nou Slatina.
— Salih-Pașa tră-
mite Enicerii în
contra lor. —
Grecii prădă Fol-
ticeii și merg
la Slatina. — Turcii
ard Slatina. —
Descrierea Sca-
lăi, refugiu mul-
toră bășinari. —
Episcopul de Ro-
man, Ghenadie,
trămite odorele
lui la Slatina. —
Slatina ocupată
de 500 Greci și
Arăniș din Tir-
goviste sub Săr-
darul Iordaki,
George Călușan,
Farmaki și Căpi-
tanu Niculi. —
2000 Turci, sub
Mahomed Bosna-
cul și Balanoglu,
se trimită în con-
tră-le. — Prădă-
ciunile Turcilor
și a ispravnicilor
de Neamțu.
— Husseini Aga.
— Wolf staros-
tele însoțesc pe
Turci. — Înălțu-
rea Grecilor cu
Turcii între Sca-
lă și Neamțu.
— Lupta din înal-
ta Slatina.
— Slatina bășinari-
loră din Măna-
stire. — Sărdarul
Gheorghii Meh-
mendariu. — Sa-
lih-pașa la Slatina
caută să împle-
dească prădăciu-
nile Enicerilor
— Turcii prădă
Agapia și Văra-
ticul, ard Agapia.
— Robiea u-
nei fete de ma-
sliă din Herța.
— Intrarea Turci-
loră în Vărațicu.
— Călugărișele se
împrăscie prin
munți. — Ordi-
nele lui Salih-
pașa în contra
prădăciunilor.
— Convorbirile
lui Wolf cu Săr-
darul Iordaki. —
Decuragierea
Grecilor. — Tra-
tările pentru în-
chiderea Slatinei.
— Intrevădarea
lui Farmaki cu
Salih-pașa. — Gre-
cii dau armele și
iesă din Slatina. —
Turcii se asvâră
asupra-le. — Lupta
dintre ei. — Tur-
cii birușc. —
Amorurile și ro-

- Vestitoră în Iași sosese, de la Folticeii pornită,
Și arătă cum că Grecii de isnovă au venit,
La Slatina se'ncuibeză, au sosită acum prin munți,
Să se lea măsură mai bune, căci acum suntă foarte mulți,
5 Nică ardere, nici stricare, nimica 'i-au supărată.
Dicendă cum că 'i foarte bine intru ea de apărătă.
În Biserica etacuri făcendă, s'au statornicită,
Starețul 'i-au rugat tare, dar să lăsă n'au primită.
CaImacamul dă de scire Pașei de cele ce curgă,
60 Arătandă cum că vină Grecii și că Enicerii fugă.* *119
Salih-Pașa, din agale cei mai vrednici ce avă,
Triumite s'î întorcă, căci primejdie privé.
La Silistra, la Brăila înscințeză curată,
Să nu 'i lase ca să trecă Dunărea neapărătă,
5 Arătandă că de aicea Enicerii toți s'au trasă,
Cazanuri, topcii, ustale, atâtea au mai rămasă.
Se tulbură Saraschiierul, dă la toți poronci înscrisă,
Arătandă cum că resboiul la Slatina s'au deschisă.
Pe căi intru sumeție, n'au ascultată ș'au trecută,
70 Fără de milostivire jertfă pe toți 'i-au făcută.
Înfocați toți Enicerii, pe Siretă au apucată,
Alégă Dumneșeu Sfântul în drumă cele ce-au lucrată.
La Slatina vrëndă să mergă ș'a se'ntorce inapo,
Ce are să tragă țera; locuitorii vai de voi!
5 Din Slatina eșindă Grecii, Folticeii au prădată,
Și'napo au venită iarăși, mai multă nu s'au depărtată;
Ce-au socotită intru dinșii, în urmă ce le-au părută,
Lăsandă Slatina pustie, la Slatina au tăbărită;
Duce ei Turci două sute, spre Slatina s'au urcată,
80 Ca să vedă căi suntă Grecii, și de ce s'au apucată;
Să vedă, să ispitescă, să scie ce voră lucra,
Păr' a nu'ncepe resboiul, păr' a nu se incurca;
Vină, găsescă cum că nu 'i nime, Grecii dincolo s'au dusă,
Câte-va cară cu pale, poroncescă de 'i-au adusă;
5 Biserica, în lăuntru, umplându-o 'i-au dată focă,
Păr' nu s'au topită tôte, nu s'au mișcată de pe locă.* *120
Pecătă de-a ei pardoselă, că'n Moldova alta nu 'i,
Tôtă de marmură roșie, te sfiai picioră să pul.
Catapetésma și strane, bucătică n'au rămasă,
90 Tôte cele din lăuntru, s'au topită, focul au arșă.
Dea samă cei ce'să pricina, osinda loră să o creșă,

bielo. — Farmeki
cu 32 Greci duși
în robie la Iași.
— Galih-pașa tră-
mite în Bucovina
pe Andronaki
Donici se îndem-
ne pe boieri a
se înturna în țe-
ră. — Urmările ză-
nicilor și în
Iași și în județe.

- Dar prietene, aște-ță, că mai ai încă să ve-ți.
Săcul, Monăstire veche, împodobită cum vrăi,
Cu ziduri tari, întărită, cât a te fali putei,
5 Că nici o-dată călcată, nici ai fost, nici pute fi,
Dupe starea țerei noastre, lăudând-o n'oiți birfi.
Acel Vornicul Urechle Ctitoru din rîvnă aprinsu,
Cât se dă cu vrednicie, fericitul s'au întinsu;
A o zidi la locu tare, minunatu a o'nzestra,
1900 În cheltuelă și trudă, fără pregetu a intra;
Odăjdii de unu prețiu mare, unu aeru pre minunatu,
De mîna soției se-le cu mărgăritaru lucratu,
Mărgărituru cum și sîrmă, tare înfrumusețatu,
Din rîvna cea chrestinască, averea sea n'au cruțatu,
5 Și alții mulți mai la urmă, după vreme au sporitu,
Casă, chilii, paraclise, ziduri, porți au întăritu.
De părinți, unu norodū mare, în lăuntru lăcuța,
Cu cea din Neamțu Monăstire, unu soborū alcătula;
Într'acestū locū singuratecū și de pusnici lăcuitu,
10 În resvrătiri și poghiazuri, spre scăpare rînduitu;* *121
Cum s'au deschisū resvrătirea, Grecii cum s'au desvilitu,
Mulți cu averi și odore, acolo au năvălitu;
Socotindū locul pre sigurū, n'au crețutū acestū păcătū,
Că prin resvrătiri trecute nici o-dată s'au călcatu;
5 De-a pururea spre scăpare la toți cei bejănăriți,
N'au trecutū prin gîndū v'odată, că voru fi descoțeriți;
De aceea-unu numerū mare de averi s'au adunatu,
Priivindū unul pre altul, între ei s'au îndemnatū.
Dumnezeule înalte, câte case au cădutu,
20 Cătă mulțime de omeni, ce au pusū n'au mai vėdutu!
Cine are să dé sémă! vai mie, o vėdū curatū?
Nu s'ncape întrebare, amū vėdut'o vederatū.
Dar Episcopul de Romanū, Gherasimū, bărbatū nu prostū,
Omū care în ori ce vreme, pildă altora au fostū;
5 Întēplare fōrte tare, 'lū-au făcutū de au greșitū,
Căci în perderea averii, mai pe toți au covirșitū;
Strae, odăjdii, odore, ce-au avutū de prețiu alestū,
Acolo trāmitē tōte îndatā ce-au înțelesū;
Silitū fiindū să se tragă, în Romanū a nu mai sta,
30 Nu au crețutū locū mai sigurū că pōte a le păstra;
O întēplare urmatā, mai multū l'au descoțeritū,
Căci unde le avē puse, nu era de nemeritū.
Acum n'arētū întēplarea ca să nu mă rētăcescū,
Sē perdū cursul istoriei, sijitū ca să prelungescū;
5 Însuși amū vėdutū cu ochii, în glosū spre curte mergēndū,
Unū Enicerū să se primble, mitra sea în capū purtāndū.* *122

- Într'acestă felă de locă Greci, din Tîrgoviște stricați,
 Aă venită sē se'nculbeze, cu pilda celora-l-aiți.
 Ei peirea Monastirei cea de istovă aă adusă,
 40 Dar și cea de susă osîndă, n'aă zăbovită, 'i-aă agînstă;
 Celă vestită Sărdarū Iordaki, era povățuitoră,
 Și după dînsul Farmaki, împreună lucrătoră;
 Gheorghie călăuzul, și Căpitanū Niculi,
 Tălharī rei și vitejī fôrte, în căt se putē fāli;
 5 Greci și Arnăuți cu dînșii, cinci-sute eraū de toți,
 Pré pučînă bracă dintre dînșii aī fi putută ca sē scoți.
 Pentru a lorū sfărîmare, s'aă trāmisă de-aici din Iași,
 Două-mii cu patru tunuri, ostași din cei mai aleși;
 Bimbașa Mehmetū Bosniacul, elū la toți poroncitorū,
 50 Balabanoglu cu dēnsul împreună lucrătoră,
 Ce-aă lucrată în drumă, vai mie, ce rēutăți n'aă făcută,
 Numai acele ce pôte prin minte nu le-aă trecută;
 La rēsboiū nu gōndē unul, ochiul lorū la pleșcuită,
 Acēsta era dorire, iară nu de biruită.
 5 La Nēmțū óstea cea turcēscă, pe locă cum s'aă adunată,
 Vai și amar de ispravnicī în dare de tainată;
 Nu mai ajungē nimica, în cererea ce făcē,
 Sē apuce, sē rāpēscă între ei se întrecē;
 Cerē ce nu se găsesce, căci dēcă nu primē,
 60 Apoi îi vedēi îndată, a cādē la betermē.* *123
 Dar și ispravnicī nostrī, după ei ce aă lucrată,
 Nu 'mī-e rușine cu dēnșii, că'nđecitū aă încārcatū;
 De-aă dată una trecē đece, în isvódele ce-aă dată,
 Unū meștesugū fôrte sigurū și pré zarifū de prădată.
 5 Semele în Visterie ce se închîla urma,
 Vēđēndu-le, stai în gōnduri, ridēi sēu vei lăcrima;
 Dar cu chipū s'aă sfānțitū tóte, una rea nu aă rēmasă,
 Dumneđeū ce-a lucra nu sciū, dar ei baniī toți aă trasă.
 Din Enicerī Saraschierīul, căți aă prinsū ș'aă adunată,
 70 Cu unū Husein Giarahul, la Sēcūl 'i-aă adunată;
 Husein-Aga, ce'n urmă Agalar-Aga aă fostă,
 Rāpitorū din cei de frunte, omū lacomū și zabetū prostū;
 Le aă datū și pre Silihtariul, vrēndū mai multă a'ī stāpîni,
 Relele a lorū voințe, a nu putē împlini;
 5 Și Ibrăilenī o-mie, unul și unul aleși,
 Ca la o-mie-cinci-sute eraū acești triimeși.
 Silihtariul cu urdiea la Bacău cum aă venitū,
 Wolf, cu o vizită numai, cu-elū s'aă prietenitū;
 Wolf, starostele de sudeți, alū Aghenției vechilū,
 80 Omū întregū, îndrāznețū fôrte, ungurū vrednicū, nu copilū;
 Din voróva între dēnșii, din cele ce-aă sfātuită,

- A'lă indupleca se mérgă, cu elă aū fostă nevoitū,
 'I-aū fostă de mare priință, nici cum nu s'aū amăgitū,
 Căci fără dēnsul, resboiul totū s'arū fi mai prelungitū.
- 5 Grecii mai mulți de o sută Neamțul se prade pornescū,
 În codru fără de veste cu Turcii se întilnescū.* *124
 Întru desnădejduire, uniī cu alțiī se batū,
 Atāt unū trupū cât și altul, își păré că s'aū turbatū,
 Dar nici unul vr'o sciință lămurită nu avé,
- 90 Vre unū ajutorū în urmă, la o parte de vené.
 Suntū siliți pentru aceea inapoī a fugi toți,
 Făr' a se'ngriji vr'o parte de răniți și de cei morți.
 Grecii, îngrijiți pré tare, se imprăștie prin munți,
 Pușinī se întorcū la Sēcul, în cordonū se ducū mai mulți;
- 5 Celorū din Sēcul daū veste, cum că Turcii 'i-aū călcatū,
 Vēdū și simțescū fōrte bine, în ce cursă aū picatū,
 Dar le era totū de-una, nisce desnădejduiți,
 De la vre o fericire acolo n'aū fostū veniți;
 Staū inchiși în Monastire, n cât potū se întărescū.
- 5000 În pórtă butuci și petre, în cât se dă grămădescū;
 Locuri își alegū pré bune, a fi toți adăpostiți,
 Sē pótă a da în dușmanī, fără a fi ei jigniți.
 Vinū și Turcii, se adună ca la cinci-mii peste totū,
 Vréū resboiul sē începă, a s'apropia nu potū,
- 5 Căci cum s'arēta vre unul, îndată'lū vedéi lătitū,
 Séu rănitū de multe glōnțe și cu totul amētitū.
 Tunuri nu slujia nimica, a birui vēdū că'i greū,
 Precum credé monastirea lesne nu potū sē o ieū;
 Năvală daū Enicerii, întru orbire la porți,
- 10 Dar isprava era numai a umplé locul de morți,* *125
 Căci ei daū în porți, în ziduri,—Grecii în carne curatū,
 Avéū o mare lesnire cu-acestū chipū de apăratū.
 Turcii vēqlēndū neisprava, cu toții se îngrijescū,
 Din cea în resboiū dorire, îi vedéi cum că tīnjescū;
- 5 Întorcū cee-l-altă fōie, sē începă a prăda,
 Căci fără de vătămăre, îndecitū folosū le da;
 Făcu sfatū, daū hotărīre, toți erau alcătuiți,
 Nu sciaū cum-că și Grecii, erau fōrte nevoiți,
 Căci n'aū avutū priveghere a aduna zaheré,
- 20 Glumă, resboiul cu Turcii, Grecilorū li se păré;
 Și ei avéū a lorū verme ce'i rodé neîncetatū,
 Acēsta credū că pe dēnșii, mai multū 'i-aū îmbărbătatū,
 Căci în câte-va atacuri ce afară aū făcutū,
 Suntū incredințatū pré bine, că Turcilorū n'aū plăcutū;
- 5 Dar mai multă cu vicleșuguri, căci n'avéū obrazū a sta,
 Pe Turci îi trăgēū la dēnșii, prin strīmtori îi ascepta;

- Îi anăgă fără veste, din toate părțile focu,
Fugéu că n'avéu cu cine, ca să dé resboiú pe locu.
Ce osindă, câtă frică, la acel batjocoriú,
30 Carii își ascéptă mórtea, socotindu-se periú;
Pré puçinî din el scăpară, în sfîrșitú aú dobînditú,
Dar cei mai mulți înăuntru cu toți s'aú prăpăditú;
Pe femei le-aú luatú róbe, uni le-aú rescumpératú,
Veú apărátórea óste, în ce chipú ne-aú apărátú;* *126
- 5 Unú Gheorghiță Sărdarul, mehmendarú din Iași trimesú,
De neamú grecú, dar cu credință de Calmacamul alesú,
Oblicesce cum-că Turci, góndul lorú îi de prădatú,
Unú prietenú dintre dênșii încredințare 'i-aú datú.
Purcede, nu perde vreme, vréndú la Iași de scire-a da,
40 Că Enicerii suntú gata totú muntele a prăda,
Sabie și focú a pune, volintiri numindú pe toți,
Căci acésta aú dorit-o a face și alte dăți.
O așa însciințare pe toți multú aú tulburatú,
La Salih-Pașa alérgă, îi spunú că neapératú,
5 Tótă țera se va sparge și nu suntú răspundétorii,
Décă óstea, Enicerii nu'sú mai multú ascultátorii.
Salih-Pașa, blándú la sufletú, milostivú în cât s'aú datú,
Îngrijitú se nu s'auđă că Moldova s'aú prădatú.
Dă poronci cu strășnicie, însuși a merge în susú,
50 Vréndú se întémpine réul și se scape de răspunsú;
Îea cu dênșul doué tunuri, și o mie de oșteni,
Daleréoa lui mai tótă, și delii, și tulumeni;
Purcede cu mare fală, dar îngrijitú, supératú,
În răspundere că este, lucru era vederatú.
5 Încă n'aú ajunsú la Sécú, și în scire i s'aú datú,
Agapia și Vératicú, de către oști s'aú prădatú.
Turcii vedéndú că cu Grecii se scótă la capú nu potú,
Cadú cu toți în răpire și a prăda peste totú;* *127
- Orí și ce vedéu cu ochii, dicéu că 'i lucru grecescú
60 Căci sciaú c'acele toate suntú a lorú, și nu 'i oprescú.
Aceste sfânte locașuri de mai ce se locuiau,
Multe din familii, fete, acolo viețuiau;
De Enicerii se se calce, peste dênsele mergéndú,
Grozăvie îndestulă, numai a o pune'n góndú!
- 5 Numai acea de sus milă, pe dênsele le-aú umbrítú,
Căci pré puçine din ele de către Turci s'aú robítú.
Pe una aú dăruit-o hóghechianului din Iași,
Fată de mazili din Herța, din fruntașii cei aleși!
Ce nu aú făcutú săracul, pe unde n'aú alergatú,
70 Unde nu aú vėrsatú lacrimi, pe cine nu aú rugatú;
Bani aú yrutú să dé Divanul, cuvéntú nu era de dări,

- Dar fiindu foarte frumoasă toate au fostu în zadar !
 Ce jelenie săraca, ce țipete n'au făcutu,
 Dar o inimă de pardos, nici cum nu s'au prefăcutu !
- 5 Au pornitu la Ibraila, în mezilă pré pe ascunsu,
 Că la Țarigradu au dus o, nu mă aflu la prepusu.
 Întru Sfintele locașuri, ce mai sus amă pomenitu,
 Mai la o-mie de maice acolo au locuitu ;
 Săracele, vai de ele, făr' de veste le-au lovită,
- 80 Din Agapia se scape Dumneșeu au potrivit ;
 Măna cea dumneșească, ea le-au ajutată de susu,
 Căci munții fiindu aprôpe, pré pe lesne s'au ascunsu ;
 În Vératecū, o minune de susu vedemū vederatū,* *128
 Căci toate la liturghie se aflaū cândū au intratū ;
- 5 În Biserică cu Turcī făr' de veste s'au trezitu,
 Tot acea de susu putere, și pe ele le-au păzitu ;
 De strigarea lorū cea mare, de țipetu ce-au făcutu,
 Crușimea cea oștenescă, în milă s'au prefăcutu ;
 Nu'și aflaū locū între ele, în altarū au alergatū,
- 90 Pentru preotū, pentru ele, în cât se dă 'i-au rugatū.
 Pe preotū au vrutū sē-iū tale, ruga lorū l'au mēntuitū
 Pēr' va sfișī sfânta slujbă, au vrutū a fi pāsuitū ;
 Tremurându și plinū de frică, osinda lorū ascepta.
 Nesciindū ce se mai facă, una la alta căta ;
- 5 Le-au suferitū cu răbdare, ca de-o vrajă amețitū,
 Pērē ce s'au sfișitū slujba, și apoi le-au dīsū : « fugiți,
 Sē nu stați mai multū aicea că vē vēți primejdui »
 Ah ! Dumneșeule sfānte, sē putē nādejdui ?
 De la lupi o așa milă, poronca au fostū de susu,
- 3100 Îndoială nu rămāne, nu se încape prepusū.
 Preotū, tinere, bătrāne, a fugi se grāmădescū,
 Că mai au ceva în urmă, cât de puçinū nu gōndescū ;
 Sēmprăștie. āmplu munțī, qile întregī retăcescū,
 Că'sū desculțe, că suntū gōle, nici de-cum se îngrijescū ;
- 5 Fōmea le darmă cu totul, acēsta le prăpăde,
 Cele bătrāne și slabe, de pe piclōre cādē ;
 Sēracele, vai de el', în cordonū pēr' au călcatū,
 Unde una după alta, scăpēndū s'au întorlocatū.* *129
 Pe la părinți, pe la rude, de-acolo s'au împărțitū,
- 10 Cu lăcrimī otrăvitōre, povestindū ce au pășitū !
 Agapia o ardū Turcī, o pradă desevisitū,
 S'au mulțāmitū din Vératecū c'au luatū ce au găsitū,
 Etă încă alte douē sfānte locașuri s'au dūsū,
 Apērătōrele arme, în ce stare le-au adusū.
- 5 Salih-Pașā, în urdie, vine foarte supăratū,
 Căci avē tōtă sciința de cele ce s'au lucratū ;

- Agailoră poroncesce, mai bune măsuri să lea,
 Că'n cercetare Devletul a intra nu se'ndola;
 De toate au să de sémă, și pentru toate răspunsu,
 20 Cu a loră urmări urite, și pe însuși l'au supusă.
 Că n'ascultă Eniceri, era lucru vederatū,
 Dar datoriea a dice, o ceré neapăratū;
 Lorū le da poronci în formă, la oșteni banī dăruia,
 A Grecilorū sfărămare numai de cât o voia.
 5 Pēr' a nu sosi elū încă, Wolf la Greci mergé, vené,
 Îi sfātuia ca să iésă, și la cale îi puné;
 Au simțitū că vorū să iésă, fiindū fôrte strimtoriți,
 Căci hrana lipsé cu totul, caii morți și hemesiți.
 Se mai iscase o vrajbă între ei ce'i supăra,
 30 Că acelū sârdarū Iordaki, ce între dênșii era,
 Într'o sfadă dintre dênșii, în vr'o trei locuri rănitū,
 Și de starea lorū cea próstă, multū disperatū și mîhnitū;* *130
 Erbăriei ce'i cu dênșul, dintr'o barcă îi dă focū,
 Sfarmă barca peste dênșul și rămâne mortū pe locū;
 5 Elū era a lorū povață, celū mai vitează între toți,
 Cu brațul seî sevrîșise între dușmanī multe morți;
 Lipsindū acum și acesta, pré tare îi supăra,
 Prăpădise bărbăția a se puté apăra;
 Dar nu mai puçinū și hrana, c'acum n'avé ce mânca,
 40 Nu sciau ce să mai facă și de ce s'orū apuca.
 Pașa luase sciintă, Wolf de cele ce-au lucratū,
 Și cu Grecii în voróvă, de de multū că au intratū;
 Îlū chîamă, îi vorovesce, îlū poftesce a cerca,
 Pe Grecii din Monastire sē'i pótă îndupleca,
 5 Ca să iésă, să se ducă cu toți peste hotarū,
 Fără a'i supăra nime, să le lea ceva măcarū.
 Pașa înțeleptū, cu minte, nisce ómeni osîndiți,
 Nu vra sē'i aducă'n stare a fi desnădējduiți;
 Wolf îi dă făgăduință, dice că va isprăvi,
 50 Cere unū aga cu dênșul d'impreună-a vorovi.
 Mergū la Greci, începū voróva, începū a tratarisi,
 Împrotiviri forte multe, se dică că vorū eși;
 Armele să le arunce, acésta îi supăra,
 Căci fiindū toate alese, nici cum nu se îndura;
 5 Dar nu avéu ce să facă, fiindū tare nevoiți,
 Totū se prăpădeu la urmă, remăindū și osîndiți.* *131
 Cu Salih-Pașa, Farmaki însuși vra a vorovi,
 Dacă'n locul seî Agaoa, a sta nu s'a 'mprotivi;
 Alcătuescū între dênșii, cum au vrutū se învolescū,
 60 Și cu Wolf de împreună îndată se și pornescū;
 Mergū améndoī în urdie, la Salih-Pașa întinsū.

- De-o vicleună bărbăție, se vedé cum că'i cuprinsu ;
Începú voróva cu Paşa, Farmaki îlú lănda ,
Măgulituri şi paele, în cât se puté îi da ;
- 5 Din Tîrgovişte îi spune, că inadinsú s'aú pornitú,
Cu a Devletului duşmaní, n'aú mai vrutú a fi unitú ;
Cu toţi ai sêi s'îlú slujéscă, cum aú fostú a fi raia ,
Acésta hrăné în sufletú, doré şi se nevolea ;
Dar fiindú că acum vede, de la ei chipú duşmănescú,
- 70 Nu potú mai multú a se'ncrede, şi elú ş'aí lui nu primescú ;
Se vorú bate p'ér' la unul cu unú chipú hotărîtorú,
Căci din césú în césú ascéptă, unú fórté bunú agîntorú ;
De agîntorú se lăţise voróvă între oştení,
Grecii toţi o presărasede, către mulţi din pămînteni ;
- 5 Îi pré supăra acésta, căci díce că vinú optú-mí,
Greci aleşi, unul şi unul, cel mai vitejí şi delí.
Salih-Paşa pe Farmaki priimesce fórté blándú,
În halvetul dintre dênşii, îi díce într'unú cuvêntú,
De-agîntorú, de vitejie, nu'í pasă orí câtă aú,* *132
- 80 Morţi, zădarnice ucideri, supărare lui îi datú ;
Tunurile îi arétă : «erbărie, díce, veđi,
Ostí potú s'aducú atâtea în cât însuşi poţi s' cređi ;
Dar v' s'fătuescú mai bine armele s' lepădaţi,
De unde-aţi venitú s' mergeţi, d' drumú s' v' căutaţi.
- 5 Jurámêntú v' facú că nime din voi nu s'a supăra,
Îţi făgăduescú că insu'mí pe toţi v' voiú apăra ;
În jurámêntul meú bine poţi a te încredinţa ,
Dar nedându'mí ascultare, nici pe unul voiú cruţa ;
Nu mă voiú duce de-aice, nu mă întorcú înapoi,
- 90 P'éré când nu voiú r'epune pe celú mai prostú dintre voi.»
Începe şi Wolf a díce, începe a îndemna :
«Salametul lorú, le díce, este a se închina,
Armele s' le arunce, s' lea totú ce aú cu ei,
Fără nici o v'etăvnare a scăpa; mai multú ce vreí?»
- 5 Mai la urmă şi Farmaki, cam cu greú dar s'aú plecatú,
O doré şi elú acésta, scăpa de acelú p'ecatú.
Daú parolă, se întorcede veselú că s'aú m'entuitú,
Tovarăşilorú arétă, cu ce chipú s'aú învoitú;
S' s' primescú, n'avéu ce face, s' socotescú fericiţi,
- 3200 Ca s' scape de osîndă, s' se v'edă m'entuití.
Dece díle, fără Paşa, Turcilorú resboiú aú datú,* *133
Şi dou' díle cu Paşa, căci mai multú nu aú răbdatú.
Treí cară Paşa trămite armele a încărca,
Cum agîlungú, Grecii îndată începú a le arunca ;
- 5 Cu braţul din Monastire, le privé că le scoté,
Care de care mai bune, şi în cară le clădé.

- Armele puindū în cară afară se adună,
Dintre Greci care de care, să iasă se îndemnă;
Cu o sete foarte mare Enicerii le privéu
- 10 Să'îi spunū dreptū, cu totū cuvântul, căci ei așa nu avéu;
Perdū răbdarea Enicerii, toți la arme năvălescū,
Care va lua mai multe, și mai bune se silescū;
Strigaū agalele tóte, dar cine le asculta,
Să răpescă, să apuce, atâta numai căta.
- 5 Armele după ce lama câte au fostū le-au făcutū,
Într'o silnică mânie, îndată s'au prefăcutū.
Ca nisce fiare flămînde, toți peste Greci au cădută,
Cu atâta bărbăție, în cât nu s'au auditū;
Unii întru'n Monastire, alții la cei adunați,
- 20 Care ieșise afară pēr' la unul desbrăcați.
Ucidū, desbracă, omóră, nu mai căta unde da,
Cu o lăcomie órbă, orî și ce găse prăda.
Dumnezeule înalte, condeul meū este slabū,
S'arētū gomotul, strigarea, putere nu potū să albū,
- 5 Atâta volū puté dice, mai pre scurtū într'unū cuvântū,* *134
Că nu s'auđe nimica. nici în certū, nici pre pămēntū.
În Monastire cum intră, sabie începū pe locū,
Unii pe Greci să omóre, și alții să pue focū;
Întru desnădējduire au cădută și Grecii toți,
- 30 Unii ascunsese arme, iar alții iaū de la morți;
Se turbéză, la vieță cât de puținū nu gîndescū,
Nu mai punū în gîndū nimica cum că toți se prăpădescū;
Se'nclēstēză între dēnșii, se batū ca nisce turbați,
Toți selbateci la vedere și în sînge implātați;
- 5 Uciderea ce urmēză, îi lucru înfricoșatū,
Nu poți socoti cu gîndul sîngele ce s'au vērșatū.
În sfîrșitū se strică Grecii, nu'î chipū a se apăra,
Căci avemū încredințare, numărul lorū cât era;
Scumpū îi ține biruința, pe biruitorii pe toți,
- 40 Căci și'n untru și afară, s'au vēdută grămeđi de morți.
Din Grecii ce-au fostū afară, au aflatū prilejū căți-va,
În vālmășagul acela, cu chipū a puté scăpa;
Dar bejănarii sārăciii, din ei au peritū pré mulți,
Călugēri trel-đeci-si-șése, căți-va au scăpatū prin munți;
- 5 Pre femeii le-au luatū róbe, din mână'n mână mergēu,
Care le era stăptînul, sārăcile n'alegēu;
Pe multe, frații, părinții, dāndū banii le rescumpēraū,
Și pe altele străinii, acei ce se înduraū.
Farmaki întru robie, nevētāmatū au cădută,* *135
- 50 Și trel-đeci-și-duoi cu dēnsul, din cari amū și vēdută,
Șēpte-spre-đece aice, spre dovadă suntū trimeși,

- Carii toți în gîturi cu lanțuri 'i-au aduși pe gîosii în Iași
 Pe cei-l-alți, după număr, 'i-au luat robii între ei,
 Unii fiindu' vicleni tare, iar alții mai tinerei
- 5 Luându' sfîrșit biruința, toți au căduți la prădatu',
 Cu atîta lăcomie cât în fire nu s'au datu';
 Hremetă, sfadă intru dînșii, carii cum pot apuca,
 Ucidé cela pe cela, lădile cându' se strica;
 Năvala era p're mare, în cât omu' da peste omu',
- 60 Căci prada din Monastire trecé peste milionu'.
 Arde fără milă, pradă, cât nimica n'au rămasu',
 De istovă se pustiesce și acestu' multu' scumpu' locașu';
 Nu se mulțămesc cu-atîta, și Neamțul voru' a prăda,
 Căci într'asa chilipiruri sciau că nu voru' mai da.
- 5 Salih-Pașa lea sciință, de mînie s'au aprinsu',
 Trămite cavajii de pază, și pe Latif înadinsu',
 Cum și unul din agale, care se stea neclintitu',
 Adevărul s'au păzitu' bine dar și multu' au cheltuitu'.
 Pașa cu sabia 'n mână, pîntre dînșii alerga,
- 70 Toți se între în urdie, în cât se puté striga.
 Tunurile tóte dece, le întorce către ei,
 Sufletu' bunu' și cu priință de cât acesta mai vrei?
 Pe Eniceri îi adună, și pe cei-l-alți pe toți,*
- *136
- La Ispravnicu' dă poroncă, a se îngriji de morții;
 5 Îi pornesce ca se mérgă, la Iași a se înturna,
 Face otoracii în Romanu', vrîndu' iarăși a îndemna
 Pe boierii din Bucovina ca se vie înapoi,
 Dicîndu' c'au curățitu' țera de tilhari și de nevoi.
 Pe Vornicul Andronaki, ilu' trămite înadinsu',
- 80 Sfaturii se le dé din gura, și buluruliu' înscrisu'.
 În Iași se întorce iarăși, dar îngrijatu', supăratu',
 Fiindu' în neplăcere acele ce s'au lucratu';
 În conace iarăși intră, dar îndată ce sosescu',
 Necazurile 'i ațîță, și relele prisosescu';
- 5 Enicerii, de mândrie, îngâmfăți cât nu s'au datu',
 Vinde cu o fală mare acele ce au prădatu';
 Blane, strae și odóră, cât vedîndu' te minuna',
 Iar aere, antimisuri, erau harșele pe cai;
 În stihare și'n felóne, mulți se primblau imbrăcați,
- 90 Cu alte multe odăjdii, spre vîndare încărcăți;
 Prisne de feră și de sîrmă, grele în cât se puté,
 Sfînte hărăziri de ctitori ce de rîvna loră ardé,
 Evangheliu' de prețu' mare, sfînte potire cum vrei,
 Care de care se vîndă, se gâlcevé între ei;
- 5 Engolpion ce Romanul avé în brillantă lucratu',
 Pe care cerîndu' prețu' mare, nime nu l'au cumpăratu',

- Căci pușină într'acea vreme ca să cumpere puté,* *137
 Și cel ce avéu cugrija, c'apoi cădé în belé;
 Cu tóte-aceste chrestini, chipuri ce puté făcé,
 3300 Puindú mână de la mână, în cât se dá le strângé.
 Ieău obrazú multú Enicerii, de ustale n'ascultău,
 Toți se tăvălău prin crâșme, și pre cum vré se purtau
 De-a lor răcnete cumplite, ulițele răsunau,
 Butcă de trecé, trei-patru în códă se aninau;
 5 Răcné și da din pistóle, celú din untru nu sufla,
 Poți închipui cu mintea, în ce stare se afla;
 Din pistóle, și și nópte, slobodé neîncetată,
 De fugéi, dai peste dracul, unde nu l'ai căutatú;
 Mulți răniți din întémpare, alții căduți morți pe locú,
 10 De făcéi vr'o arétare, respunsú era : «zarar locú.»
 Ustările cu ei una, căci se foloséu și ei,
 Mergi de te mai jeluesce, la dênșii decă puté.
 Pe Hogečianul sélú calce în două rînduri aú vrutú,
 La Pașa-Capsi sè scape, cu mare greú aú pututú.
 5 Enicerú-Aga de dênșii, peste zaplazú aú scăpatú,
 O mulțime de ortale Aga-Capsi aú călcatú.
 Odaia lui cîurú de glónțe, cu ochii mei amú văduțú,
 Cele ce scriú nu suntú basne, tóte'sú lucruri de creduțú.
 Iftirale, năpăști multe, pe boieri, pe tirgoveți,
 20 Sè iea bani că'ntru acésta nu s'aú mai datú mai isteți;
 Stîrnéu priciní ce nici dracul n'arú fi mai alcătuitú,
 Dai orí ce avéi la sufletú ca sè te veđi méntuitú.* *138
 Din cei proști mai nici pe unul bunú n'amú pututú sè alegú.
 Acelú mai bunú dintre dênșii ilú vedéi unú iadú întregú.
 5 Eumenidele 1) tóte cele ce în iadú jertfescú,
 Precum în Mitologie, istorniciú vorovescú,
 Mai multú de cât ei cruđime, nu potú crede c'arú avé,
 Nu potú s'arétú vrăjmășiea, cu care pe toți privé;
 Sè nu aibi din ei zălóge, nu era chipú sè trăesci,
 30 De'lú avéi, după trei țile, trebuia sè te căesci,
 Trecéi tóte cu vederea, și orí ce ceré îi dai,
 Neșindú chipú de viétă, vréndú și nevréndú ilú răbda.
 De te jăluéi de vr'unul, neputéndú mai multú răbda,
 Nu te mētuiaí de dênșul, se fálé că focú 'ți-a da.
 5 Alișveriși era focul, căci prăda făciși pe toți,
 Câte în trei-patru locuri, audei în tóte nopți.
 În vălmășagul acela, poți socoti ce l-cra,
 Și de era chipú de pază și în sfadă a intra;

1) Eumenide suntú zinele acele cari, dupe Mythologie, facú jertfile în Iadú femei aprinse și crude. — N. Ed. Balica.

- O milă era cerescă și unț agiutoră de susu,
 40 Că ardé numai aice unde focul era pusu.
 Și după aceste tôte, o ifira de pe locu,
 Strigëndu cum că Moldovenii suntu acel cari dau focu.
 Mulți săraci au luatū mörte, alții în grele urgii,
 Năpăstuindū că'su cu toți alū Iașului langăngii;
 5 Cerescule împérate, tare ai fostū mâniașu,
 De-ai lăsatū astă zidire, în halul acestū dușosū!
 Aceste erau aice, în lăuntru în orașu,
 Să vedemū cele de-afară, să vedemū țera ce-au trasū!* *139
 Dēcă cele din lăuntru, suntu așa precum le vedī,
 50 Acele de pe afară, mai fericite le credī?
 Beșlegii pe la ținuturi, vai mie, ce nu lucrău...
 După ce beșlegăritul de aice'lū cumpărău,
 Dar avaeturi și glöte cât în fire nu s'au datū,
 Acestū feliū de osindire Moldova n'au mai răbdattū;
 5 Căduse negustoriea, marfă nu se rădica,
 Căci la induoite preçiuri, beșlegăritul urca;
 Ori prin ce ținutū cu marfa neguçătorul trecē,
 Avé osebită plată, nu plătescă de'i plăcé;
 De trecē prin trei ținuturi, era de istovū gătittū
 60 Căci cât ilū ținē pe dēnsul, cine artū fi mai plătitū?
 De cele trebuincloșe, ori și care tîrgū lipsittū,
 Căci și celū mai bunū dintr'ēnșii, n'au contenittū, n'au lipsittū,
 Și de pe pul de găină, avaetul lui sē'lū lea,
 Aceea ce'i era chieful, cât îi plăcé, cum voia.
 5 Und' 'i-au rămasū fōnū și lemne, verdeçuri, brānză și untū,
 Și acea neapērată, făina cea de vënduttū;
 Tôte în neapērată plată precum au voitū,
 Cum putē ca să mai vëndă, când ilū ținē indoittū.
 Închidere de Bisericii, pērē nu se învoia,
 70 A se sluji sîanta slujbă, pe preottū nu'ngăduia;
 Sē tōce, sē tragă clopotū, nu era de vorovittū,
 De nu se învoia satul, apoi era de globittū;* *140
 A sēvirși cununie, de nu avē teskerē,
 Sārăcil, amar de dēnșii, toți cădēu în geremē;
 5 Rudenie ori și care, la beșlēga de mergē,
 Da poroncă sē cunune, nu'i pāsa, nu'i alegē;
 Și a patra cununie, poroncē de cununa,
 Vai de preotul acela, ce-ascepta a'lū îndemna!
 Preoți, protopopi, la talpe ca pe țeranī îi bātē,
 80 Mērgă sē se jeluēscă de'i da māna, de putē;
 La Crăciunū locuitorii mascuri nu putē tăia
 Pērē nu mergēu la dēnșii, pērē nu se învoia;
 Unū leū și duoi, de totū porcul, fiatul era făcutti,

- De puté sê nu plătescă, a mânca de 'i-ai plăcutu.
 5 La Pasci scrinclobu, din poroncă tôte satele făcé,
 De nu da mahmudiaoa, apoi nu se întorcé;
 Fete și femeî răpîte, alții făciși le ținéu,
 Privéu bărbații, părinții, ș'a grăi nu îndrăznéu;
 Unul fără țitóre, nu se puté, nu era,
 90 Curvele nelegiuite, ele mai rău supăra;
 Ele ațtau mai tare, ele îi povățuiau,
 Căci după a loru plăcere, ei făcéu ori ce voiau;
 Băeți mulți luați cu sila, și alții adimeniți,
 De fugé de ei vre unul, vai și amar de părinți;
 5 Ori și ce avé la casă, lua totu, îl u calicé,
 Sê'l u găsescă, sê'l u dea iarăși, ori și ce puté făcé,* *141
 O basma la capu legându'i, arêta că'l u-au turcitu,
 Unu cuvêntu de ȕicé vr'unul, era mortu sêu calicitu;
 De scria vre unu ispravnicu, de înscința ceva
 3400 De neferi sêu de beșléga, apoi nu mai întreba;
 Gónă, patimă de mórte, nu mai era de trăitu,
 De puté numai cu fuga, așa era mênțuitu.
 Pe câți au bătutu cu sope, câți necinstiți și globiți,
 Și câți din Ispravnicie mai de istov u isgoniți!
 5 Beșlegii toți agiunsese ca cei de la Misirbel,
 De schimba din ei vre unul, avé resboiu între ei.
 Dar zălógile prin sate, ce réutăți nu făcé?
 Vai mie, care mai multe va face se întrecé;
 Ei giudecători prin sate și de bani împlinitori,
 10 Ei, după a loru plăcere, întru tôte lucrători;
 Toți réii și toți bețivii, lingă ei s'alăturău,
 Căci îi ocrotéu la tôte și de dări îi apêrau.
 Pe ei îi avéu povață, cu dênșii se sfățuia,
 De unde sumă mai mare de bani artu puté sê lea.
 5 Femei sêu fete frumóse unde suntú, ei arêta,
 Cine 'ndrăzné sê'i gonéscă, și de ei a'i depărta!
 Omú ispravnicescu prin sate a intra nu suferé,
 Căci de îndrăzné vre unul, înapoi nu nimeré;
 Vinu arunca la orindă, rachiu a loru mai totu,
 20 Sê mai pue și stăpêni, de le dă mâna, de potú.* *142
 După ce aceste tôte, și ori ce voia făcé,
 Apoi léfa lorú din sate, împliné cât le plăcé;
 Și, deosebitu bacșișuri, de pe la stăpêni ceré,
 Vreamea fiindu pré cumplită, da ce da și suferé.
 5 Țipa țera și norodul subt unu giugu așa de ferú,
 Cum au mai pututu sê ție, stău almitu și multu mă mlerú.

Farmaki cu alți
16 Eterici trâm-
biș la Țarigrad.
— Lucrarea lui
Vogoride pentru
Domnie. — Boie-
rii trâmă pe
Balsch cu argi-
magazari la Pôră
ca să ceară Dom-
niea pentru pământeni. — Scri-
sorea boierilor
către Salih-pașa.
— Pașa și Vogo-
ride. — Balsch în
Iasi. — Convorbi-
rea lui cu Salih-
pașa. — Vogoride
afă despre argi-
magazari. — Con-
vorbirea lui
Balsch cu Vogo-
ride. — Acesta cu
făclărică cere a fi
recunoscut de
pământean. —
Boierii lui re-
cunoșc de pământ-
tean. — Maga-
rii boierilor din
Iasi vorbă Dom-
niei, alii celor
din Bucovina ce-
re un deosevit-
rău. — Beldiman
e pentru Dom-
nie. — Unirea lui
Vogoride cu
Balsch. — Vogori-
de dă lui Balsch
un scrisoare pen-
tru Seraschierul
din Silistra. —
Balsch, Grecean,
Cărbăzu și
Stavru pleacă la
Silistra. — Pri-
mirea asupra Se-
raschierului. —
Cuvântul lui
Balsch în fa-
blăndăce. — Se-
raschierul trâm-
te chârțile
boierilor la Ța-
rigrad. — Devle-
tal le învâin-
țază toate cererile.
— Seraschierul
le anunță ace-
sta. — Boierii se
întorc la Iasi și
se tălmăcesc lui
Vogoride. — Lu-
crările acunse a
le acestuia. — Cal-
mea în contra
țerei. — Invocare
în contra lui. —
Inamicia dintre
Balsch și Vogo-
ride. — Cu tot
improvierea lui
Beldiman, Balsch
se pornește spre
Bucovina. — Fer-
manul ca să măr-
gă boierii la Ța-
rigrad. — Vogo-
ride ascunde
conținutul lui. —
Lucrări să nu
mărgă Balsch. —
Cantă în sadar
să înduplece pe
Beldiman a por-
ni. — Purcedă la
Silistra: Stârda.
Cusa, Kășcanul,

- Salih-Pașa pe Farmaki, în lanțuri bine legată,
Și pe alți șese-spre-dece, după ce 'i-au ferecată,
Cu o pază îndestulă, cu tacirul lor înscrisă,
30 Pornindu'și pe toți de-aice, la Silistra 'i-au trâmăsi.
Acolo mai cercetându'și, la Țarigrad 'i-au pornit,
După fapta lor să aște ceeaa ce le-au fostă menit.
Vogoride mergă bine cu taraful ce avé,
Domniea cum că îi vine, îi pără că o privé;
5 Alerga după parale, atât el și ai lui toți,
Bani căuta ca să scotă de pe vi și de pe morți;
Împrumutări, contribuții, vândări de moșii grecesci,
Și din tot cuprinsul țerii, acele monastiresci;
Pravățul avându Domniea, bani îi trebuia pré mulți,
40 Căci avé ca să restórne, hotăriri ca nisce munți;
Avé deplină sciință că'ntr'acéstă epochi,
Grecu să lea Domniea țerei, nici de cum nu puté fi;
Ocăra pe Greci amarnici, blăstema descoperită,*
Mulțămé că nu se trage din neamă așa pingărită;
5 Că'i Bulgaru o avé fală, o striga și tréză și'n visă,
Căci.acéstă la Domnie, îi ține drumul deschisă.
Boierii din Bucovina, scoposul lui înțelegă,
Ca să întâmpine réul, din ei pe unul alegă,
La Țarigrad să resbată cu argimagzari înscrisă,
50 Stavila se redicase și drumul era deschisă.
Aș alcătuită magazariul cât se dă pētrundătoră,
Aș zugrăvită starea țerei, cu un chip lacrimătoră;
Arétă că Moldovenii, au fostă și suntă credincioși,
Pravilă au toți credința ce-au apucată din strămoși.
5 Cu zugrăvele urite, zugrăve cumplită pe Greci,
Dicându, c'a loră tirănie, nu voră uita-o în veci;
Se rugă să'i mēntulască de giugul acelu grecescu
Grecu mai multă ca să nu fie, în scaunul celu Domnescu;
Că'su necredincioși cu toți, suntă haini, resvrătitori,
60 Credința loră ce felu este, s'au vedută de-atâtea ori.
Cu alegere să fie Domnul loră din pământeni,
De altu neam drită să nu albă, de cât din drepti Moldoveni;
Ș'acele din vechi pronomii, hărăziri împărătesci,
Date prin hatișerifuri raei Moldovenesci,
5 Tote să le întărăscă pré Milostivul Devletu,
Ca nisce raele drepte, milă cu toți asceptu.
Către Salih-Pașa încă și altă arză, multă rugătoră,
Rōnduitulu să'i deie, totu chipul de agiutoră,*
În Țarigrad ca să mērgă, argimagzariul a da,
70 Căci ei toți, osinda țerei, nu potă mai multă a răbda.
Pecată să se prăpădescă Kelerul împărătescu,

*143

*144

Tăutul, Cerebeșii
și Greceanu.— La
Siliștră stă că
aș să mergă la
Țarigrad cu
boierii din Țara
Românească.— Ei
păreau după
Pasci.

- Destul de cându pătimesce, sub giugul acelui grecesc.
Dar pasul, a loră lucrare, rogă a fi tălănită,
Căci va fi cu greș isprava, fiindu publicăluită,
- 5 Către Calmacamă o carte, intru care îi vesté,
Că pre unul dintre dênșii, îlă trămité ca să sté
Întru căutarea trebil, intru tóte lucrătoru,
Cu haractiră și sciință, intru tóte rîvnitoru;
Pêră s'a linisci vremea, și toți se voru înturna,
- 80 Patriea s'embrăçoșeze, și a o indemăna;
Urmarea de Calmacamul tălănită vré a fi:
„Întunecă dobitocul, dice, cându vreî a'lă jertfi.”
Alegere facu boierii cine să mergă din ei,
Dintre toți, pe care altul, să aruncî ochii putéi;
- 5 Pe acelui ispititu, iarăși, pe Vornicul Tóderu Balșu,
Întru lucrări de aceste, elu alesu, elu drăgălașu;
Orba patriei iubire, care intru elu hrăné,
Îlă făcé să védă ripa, și a sări intru ea.
Dupé ce aș trasu atăta, ș'unu norocu l'aș mēntuitu,
- 90 De iznóvă se încurcă într'unu planu învéluitu;
Uitá câte aș trasu tóte, vine în Iași multu volosu,
Obștiei tótă arétă, chipul celu mai mēngălosu.*
Se duce la Calmacamul, dá scrisórea ce avé,
Îi vorovesce în strună cele ce se potrivé;
- 5 L'aș primitu cu bucurie, dragoste 'i-aș arétat,
Dar cât va șiné, eu nu sciú, căci chipul îi îngălmattu.
La Salih-Pașa se duce, arzul către elu aș datu,
Cu milă și îndurare, a'i vorovi l'aș răbdattu.
Pētrunsu de milostivire, îi dicé pe înțelesu,
- 3500 Spre a sevîrși lucrarea, elu s'a sili mai alesu,
Dar încă vr'o duoi cu dēnsul, din boierii mai trebuescú,
Căci trei fiindu d'impreună, mai multu resmú alcătuescú.
De Argimagzariu sciință Calmacamul nu avé,
Nici de Țarigradu vr'o veste a'i da nu se'impotrivé.
- 5 Dupé trei sētu patru zile, Vornicului Balșu 'i-aș spusú,
Argimagzariu la Pórtă, de ce îlă șiné ascunsú;
Pentru ce să nu'lă aréte, căci nu'l împotrivitoru,
Pentru interesul țerei, și elu îi strguitoru.
Balșu se apărá cu totul, îi dicé: „Sciință n'amú,
- 10 De arú fi fostú vre o taină, cređi de veste că nu'ți damú?”
Calmacamul, c'o zimbire, căutându'i lui puçinú:
„Ține, dice, și citește,” scoțēndu copia din sēnu;
„Eu amú deplină sciință, de ce te făciărnicesci,
Cu mantaoa făciăriei pe Stefanu nu amăgesci;
- 5 Dar eu suntú în supărare, de ce mă năpăstuiți,*
De ce nu vroiți mai bine cu mine să vé uniți?

*145

*146

- Eu s^u v^e ag^ut^u la t^ote, eu s^u fi^u s^urguitor^u,
 S^e v^e implini^u dorin^ua, cu un^u chip^u pr^e lesnitor^u.»
 Bal^u rem^une ^un u^ulmire, ame^uti^ut^u ^usi s^uastisit^u,
 20 Adever^uul s^e ar^ete era silit^u ^un s^ufi^urit^u.
 Un^u patriot^u se cun^osce de Cal^umacam^u cump^urat^u,
 Ce^untr'a bo^ulerilor^u sfatur^ui se afla neap^urat^u;
 Suflet^u prost^u ^usi de nimica, pentr'un^u sc^uarnav^u interes^u,
 Patrio^ul, patrie vinde, ^usi pe acel^u triimes^u.
 5 Pe un^u a^usa vre o-dat^u. patriot^u pot^u s^el^u numesc^u?
 Nici de cum c^u c^u def^ualmare n^emulo^ui moldovenesc^u;
 Plata lui ca ^usi Iuda, las^ul^u s^e pot^u afla,
 Cre^ud^u c^u v^ecurile t^ote fa: ta lui nu vor^u sp^ula.
 Bal^u v^ed^und^u c^u nu se^uncap^ue mai mult^u a se t^ulnui,
 30 I^u ar^et^u tot^u secretul, f^uar^u a^ui t^ug^udui;
 I^u ar^et^u c^u a merge la Tarigrad^u i^u silit^u,
 C^uci a^u dat^u la to^ui parol^u, ^usi a resbate s'^ua f^ulit^u.
 Salih-Pa^usa cum c^u are sciin^uta desevir^uit^u,
 Ag^uitor^u ori c^uat s^encap^ue a se^ui d^e p^er' ^un s^ufi^urit^u.
 5 I^u laud^u Cal^umacamul ot^uar^uirea ce-a^u facut^u,
 Cererea ce fac^u bo^uler^ui, dⁱce cum c^u i-a^u pl^ucut^u;
 I^u bun^u, i^u leg^uuit^u, adeverat^u patrio^ul,
 Ce p^ecat^u c^u nu-^ui unire intr'un^u g^ond^u a fi cu to^ui.
 Prin jur^uamentur^u mult^u sf^uante, pre Bal^u a^u incredin^utat^u,
 40 C^u de-o asemenea rivn^u ^usi el^u este a^uti^uat^u.* *147
 «V^e vo^ui ag^uuta, i^u dⁱce, ^un c^uat se d^u ^usi c^uat pot^u,
 Dar v^e rog^u, spre mul^uamire, s^e m^e primi^ui patriot^u.
^uSi eu cu vo^u d'impreun^u Moldoven^u se m^e numesc^u,
 Rem^uasita vie^uti^u mele aice s'o ch^ueltuesc^u.
 5 Bo^ulerilor^u m^e rog^u scrie, dⁱ c^u c^u rog^u p^er' la p^ument^u,
 I^un Moldova s^e prim^uesc^u, s^e fie al^u me^u morm^uent^u.
 Dou^e mo^usi am^u aice, dob^undite cu mult^u gre^u,
 S^e locuesc^u intru ele ca un^u p^ument^u ^usi eu;
 Nu v^e cer^u alt^u nimic^u, de c^uat a fi odihnit^u,
 50 I^untr'un^u col^uu al^u t^erei ^usi eu, s^e tr^uesc^u n^epomenit^u;
 Ac^esta 'mi-e fericirea ce din suflet^u o doresc^u,
 Tot^u secretul i^ui desco^uer^u de-un^u prieten^u nu'l^u feresc^u.»
 Cu acest^u fel^u de t^umie Vornicul Bal^u t^emfilat^u,
 Perde prepus^u, ingrijire, rem^une pr^e ming^ulat^u.
 5 Se aprinde ^un el^u fala, v^ed^und^u un^u du^uman^u smerit^u,
 Nu scie c^u-un^u pui^u de ^userpe il^u p^und^u acoperit^u.
 Nu scia c^u a s^el^u musce de c^uat to^ui mai mult^u pe el^u,
 I^ul inv^eta interesul, a fi smerit^u ca un^u m^uel^u.
 Bal^u plin^u de flotimie ^usi de fala lui aprins^u,
 60 I^u dⁱce lui Vogoridi: «ce vre^u, ve^u av^e ^un scris^u;
 Nu te indoi nimica, ^un mine temei^u s^e pui,

- Cererea ți se'mplinesce, îndolală mai multă nu'.
- Fiu ală patriei de astăzi, te încredințedă că ești,
După ce suntă eu la mijloc, poți să te mai îndoesci?*
- 5 Ce-aū scrisă la boeri eū nu sciū, dar stafetă aū pornitū,* *148
Și fără de prelungire, și răspunsul aū venitū ;
Dă Calmacamul cartea boierilor Moldoveni,
Care era iscălită de cei aleși pământeni,
Fiū ală patriei că este, cu toți voră a'lū numi,
- 70 Și socotescū fericire cu-acestū nume a'lū numi;
Părinți se numescū cu toți, ca pe-unū fiū îlū socotescū,
Recomănditū de-unū frate, pe care toți îlū iubescū.
Șérpele cu a lorū mână, vrëndū cu toți a'lū neteđi,
Dar elū căuta să musce, gōndū n'avé a se'mblānđi ;
- 5 Pentru a patriei bine, pe unū frate ce-aū trimesū,
Cere sē'lū povățuīască, ca pentru-alū seū interesū.
S'aū bucuratū Calmacamul, se arétă multă voīostū,
Dice c'a pune la cale tōte cele spre folosū.
Îlū sārută, 'i mulțāmesce, s'arétă îndatoritū,
- 80 Sub mantaoa făciāriei, sta bine acoperitū;
Îl dice că se cuvine, duoi-trei boeri să mai ūea,
Ca să se păzescă rezmul acēsta pré trebuīa.
Dice Balșū, Aga Creceanu și Căminariul Cerchezū.
»Într'acești duoi amū credință, potū să mă îndemānezū;
- 5 Le-amū vorovitū multū, cu mine amēndoi se priimescū,
În drumū voīū mai lua unul, căci mai mulți nu trebuīescū.
Pe amēndoi Calmacamul, de vredeici 'i-aū primitū.
Dar lucrarea vré sē fie, cu unū chipū mai tălnuitū.* *149
Taina din duoi decă lēsē, taină nu mai pōte fi,
- 90 Și totū cela ce-a numi-o, socotescū că va birfi.»
Toți acei din Iași boierii cu tacāmul lorū unitū,
Ce'n magzariul Bucovinei, nu lē-aū datū de iscălitū,
Se tulbură, aflāndū taina, între ei sē vorovescū,
Dicū și ei sē facă unul, și îlū și alcătulescū.
- 5 El avēū mai multū putere, căci se aflā toți pe locū,
El aū suferitū zādusul și ardere ca'ntr'unū focū.
Nu mă voīū sfii a dice, adevērū a vorovi,
Căci amū avutū totū prilejul, cu ochii mei a privi;
Vr'o deosebire mare în magzariuri n'amū vēđutū,
- 3600 Fisce-care interesul păzia cum fi de cređutū.
Cei de-aici cerētū Domniea, cei-l-alți decamviratū,*)
Unū Divanū s'alcătulēscă între ei neapăratū,

*) Acestū Arz-Magzariū se află tipăritū în Fōia pentru Minte și Literatură
a Transilvaniei din anul 1840 No. 41. (1)

1) Veđi Arz-magzariul la șinele stihurilor din Tazlăū.

- Ca iarăși ei să lea cărma și ei a povățui;
Din partea mé vrémú Domniea de-ași sci că nu ru'oiú cái.
- 5 Unil cu asprime mare defăimaú tare pe Greci,
Fără de milostivire, vré ca s'í surpe de veci;
Cel din Iași nu într'atâta, jăluind nu'í osîndéú,
Cu așa pornire mare, nu'í gonéú nici íi perdéú;
Lăsaú sê se înțelégă acele ce-aú pătimitú,
- 10 Devletul sê otărască de mai suntú de priimitú.
În pronomiile țerii de-o-potrivă era scrisú,* *150
Êtă între amênduoe aceea ce s'aú cuprinsú.
Vogoridi cu Balșú una, sufletú și trupú amênduoi,
Și la cel-l-alti povată, dicêndú : «și eú suntú cu voi.»
- 5 Întru ei avéú nădejde a lucra ș'a isprăvi,
Interesul la Domnie, cu dênșil a'lú isprăvi;
Cu curul în douê luntre, parimiea ce avemú,
Mê temú sê nu'lú vêđú în baltă, cum pe cei mai mulți vedemú.
Aú încredințatú Magzariul a boierilorú din Iași,
- 20 Serdariului Iancul Stavru, pe care 'l-au și trimesú
La Focșani ca sê aștepte boierii pěr' vorú veni,
Și, trecêndú și elú cu dênșil, împreună a porni.
Caimacamul se arétă către Balșú sirguitorú,
Sê'lú gătéscă, sê'lú pornéscă, cu totul înlesnitorú.
- 5 Către Pașa mijlocesce, cărțile a le porni,
Recomandații, Caimanele, tóte vré a le citi;
Ceté una, tocmé alta, îndrepta, alcătula,
Pentru interesul țerii cât se dá se sirgula;
La alți mai micí din regaluri, sê mai scrie îndemna,
- 30 Iar cât pentru Saraschierul, însu'și se însărcina,
Dicêndú cum că îlú iubescé, și îlú ascultă pré multú,
Póte sê'í scrie și Pașa, dar puçinú și pré în-scurtú;
Căci era de trebuință, se ceré neapăratú,
La Seraschierul sê mérgă prin elú avé de lucratú.* *151
- 5 De-acolo sê'í înlesnéscă, elú a fi într'agiutorú,
Fără elú ori-ce chipú altul era nefolositorú.
Octomvre în optú-spre-dece, Balșú întru tóte gătittú,
Luândú scrisorí, diua bună, la Silistra s'aú pornittú,
Cu Cerchezú și cu Greceanu din boieri de-aice dați,
- 40 Priimiți de Caimacamul și de dînsul lăudați.
La Focșani mergêndú boierii, și Stavru sta așteptândú,
Se unescú, nu staú nimica, de-acolo purcedú curindú,
Căci la Bêrladú zăbovisé, bani sê lea aú căutatú,
Că pré puçiní de aice, de chiețuială le-aú datú.
- 5 Douê-deci-și-șépte-a lunéi, la Silistra aú venitú,
Îndată ce-aú datú de scire, conacú li s'aú rînduitú.
La douê césuri de nópte, cu toți aú fostú chlámați,

- Priimpirea le-aŭ fostă rece, cu asprime întrebaŭ ;
 «Cé vreŭi, — ȕice Saraschierul, — ce cereŭi, ce aŭi venitŭ?»
- 50 Balŭ, cu plecăciune mare, scărbitu ŭi fôrte măhnitu,
 A'lu îmblăndi se silescé, vorovindu' multŭ supusŭ,
 Tôtă pricina venirei cu amăruntul 'i-aŭ spusŭ.
 Le ȕice : «cum scriŭ boierii, fiindŭ toŭi peste hotarŭ ?
 Ori câte cereri vorŭ face, nu credŭ c'orŭ fi în zadarŭ ?
- 5 Le este ertatŭ acésta ? cum potŭ ŭi cum îndrăznescŭ ?
 Cu mai multă întregime, pentru ce nu socotescŭ ?»
 Acei din Iaŭi îi arétă, din boieri suntŭ iscăliŭi,
 Dar ŭ'acei din Bucovina, a veni erăŭ gătiŭi.* *152
 «La Țarigradŭ, ca sê mergeŭi, nici de cum nu vê oprescŭ,
- 60 Dar de'ŭi putê merge teferi, nu sciŭ, nu m'ndatorescŭ ;
 Drumurile vedeŭi cum isŭ, totŭ norodul tulburatŭ,
 Vê luaŭi mësuri mai bune, căci vê vorovescŭ curatŭ.»
 Mai multŭ d'unŭ césŭ în piclóre, se aflaŭ cu toŭii stândŭ,
 Cafê sê le dé, sê șêqă, sê vedê că n'avê gôndŭ ;
- 5 De cât la sfirșitu, în urmă, cafê aŭ ȕisŭ sê le dé.
 Sê șêqă le poroncesce, neplăcerea se vedê ;
 Ŗi puçinŭ mai vorovindu' : «mergeŭi căci sunteŭi trudiŭi,
 Mergeŭi, că de-acum îi vreme ca sê vê mai odihniŭi.»
 Saraschierul fôrte bine moldovenesce grăŭa,
- 70 Pentru că elŭ se născuse lângă Hotinŭ, în raŭa.
 De terzimanŭ trebuinŭă cât de puçinŭ nu era,
 Pe Balŭ prilejul acesta pré tare îlŭ bucura.
 «Odihna nóstră, îi ȕice, este când vomŭ isprăvi,
 Ŗ'a patriei fericire, cu ochii vomŭ priivi ;
- 5 Vizirule, noi scimŭ bine, cum că esti dreptŭ hotinénŭ,
 Aŭa fiindŭ adevêrul, esti alŭ nostru pământénŭ ;
 Patrioŭi suntemŭ cu toŭii, totŭ dintr'acelaŭi pământŭ,
 Tatălŭ teŭ, cu îndurare, poroncesce din mormêntŭ :
 Sê nu laŭi sê bintulască țera, Grecii surpătorii,
- 80 Pe a căroră credinŭă, ai vêȕutŭ de-atâtea ori ;
 Ŗi cât sê dă din Moldova sê te silesci ca sê'ŭ scoŭi,
 Patria ta sê o aperi ŭi pe ai tei patrioŭi.* *153
 O țeră lacrimătóre, Chelerul Împêrătescŭ,
 Sê nu te înuri, se rógă, a'ŭi spune na mê sfescŭ.»
- 5 — «Mergeŭi, ȕice cu blândeŭe, mergeŭi ŭi vê liniștiŭi,
 Cât îmi va fi prin putinŭă, m'oiŭ sili, nu vê'ndoiŭi.»
 La conacŭ mergêndŭ cu toŭii, staŭ pe gôndŭ fôrte uîmiŭi,
 Nu putêŭ sê înŭelégă de ce 'sŭ aŭa priimiŭi ;
 Că'ŭ aŭŭatŭ Saraschierul, era fôrte cunoscutŭ,
- 90 Dar de unde, de la cine, nici prin gôndŭ nu le-aŭ trecutŭ.
 Taŭna tôtă mai la urmă, însuŭi s'a descoperi,
 Lucru tănuitŭ sub sóre nu se póte suferi.

- A doua zi iar îi chiamă, ca întotdeauna n-ai primită,
De a doua întâlnire, cu toți s'au mulțămitu.
- 5 Îi priimesce cu cinste, la toți dice a sedé,
În vorova lui asprime mai multu nu se cuprindé :
«Boeriloru, eu știu bine drepturile ce aveți,
Și ce lucrați cu voi Grecii, cei haini și multu sumeți ;
Struncinarea cea de istovă care v'au pricinuită,
- 3700 De știința mă nici una, nu credeți că'i tălnuită;
La Tarigradu ca să mergeți, eu nu pociu să vă oprescă,
Dar cele de cuviință vréu ca să vă sfătuesc :
După întemplantarea vremei eu nu știu de va intra,
Devletul în cercetare, și de nu s'a apăra;
- 5 Vremile suntă precum însuși puteți să le judecați,
De veți merge peste vreme, mă temă să nu vă 'ncurcați,* *154
Gândescă mai cu întregime eu cu cale socotescă,
Hărțile să trămitemă, și pre voi să vă oprescă.
Inadinsă Tătari să mERGă, căci nu amă nici ună prepusă,
- 10 Că, în două-deci de zile, vomă primi și răspunsă.
De va fi vreme să mergeți vă voiă agiuta și eu,
Iar de nu, de ce să faceți ună drumă atăta de greă?
Să vă 'ncurcați cu toți, vremea să vă prăpădiți,
Vi le puiă toate 'nainte, diceți și voi ce gândiți.»
- 5 Vorova lui pré întrégă, cu toți s'au mulțămitu :
«Ori ce veți găsi cu cale, îi dică, și noi ne-amă primită.»
În dată întru lucrare, ceea ce au dăsu au pusă,
Cărula multă mulțămindu'i, întru toate s'au supusă ;
S'au dată cădută poroncă a li se da tainată,
- 20 Cu îndestulare mare, fórte i'au îndemănată.
A treea zi și Tătarul precum au dăsu, s'au pornită,
Patru-deci-și-cinci de zile, au trecută pēr'au venită.
Boierii în mulțămire, la nimică supărați,
Îngrijirea, neodihna, era că'su înstrăinați.
- 5 Nu se scia și răspunsul care se puté primi,
Le va da drumul să mERGă, saă înapoī s'oră porni ?
La ună-spre-dece Dechemvri, sosi doritul răspunsă,
Nesciința otărtrei îi ține întru prepusă.
La Pașa-Capși îi chiamă; Pașa blândă, politicosă.* *155
- 30 Le arătă că răspunsul le-au venită cu multă folosă :
«Hărțile suntă primite, Devletul multă mulțămitu,
Toate cererile vóstre, vă spună că s'au priimită;
Domniea este a vóstră, Domnii voră fi din Moldoveni,
Dintru acei cu știință, și mai alesă pământeni.
- 5 Taina vréu să se păzescă, și numai voi să o știți,
Interesul e ală vostru, să cuvine să lă păziți ;
Precu de-acuma la Domnie nu veți mai avé nici cumă,

- Dar se v^e păziți credința, se n^o abateți din drum ;
 În Țarigrad^u ca se mergeți, îmi scriu c^{acum} vreme nu^{'i}.
 40 Devletul așa volesce, otărîrea îi alui;
 Dar fără de prelungire, se știți că veți fi chiâmați,
 Și la cererile v^{ostre}, veți fi f^{or}te ascultați.
 Îmi poroncesc^u și ac^{esta} se v^o d^{ic}u de multe ori,
 Ca să ocrotiți r^ulaoa, căci sunteți răspund^{etori};
 5 Paza și nebintuirea, s^o cei^u t^{ot}ă de la voi,
 S^e n^o lăsați în osindă, în necaz^u și în nevoi.
 Boleri se ocrot^{escă}, cei bătr^{ani} cari sunteți,
 Indatoririle t^{ote} către voi se mărginesc^u.
 Voi aveți ca se dați s^{emă}, voi veți fi și întrebați,
 50 V^e luați m^{esuri} mai bune, că 'n răspundere întrați.
 Etă c^{âte} p^{er}e astădⁱ, se v^e agiut^u am^u putut^u,
 Și de-aice înainte. credeți c^oi^u face mai mult^u.»
 Îi mulțămesc^u toți prin lacrimi, d^{ic}u cele ce s^{au} căd^{ut} * *156
 Pentru a sa s^{ir}guintă și binele ce-a^u v^{ed}ut^u.
 5 Își ia^u cu toți dⁱua bună, prin chipul cel^u mai plecat^u,
 C^o rază de mulțămire, la gazdă s^{au} înturnat^u,
 Voind^u ca se se găt^{escă}, căci a le lor^u s^{au} ales^u,
 În nouă-spre-deci Dechemvri, din Silistra a^u purces^u.
 Vin^u la Iași, vor^u se l^u tⁱⁿescă, pe nou^u lor^u patriot^u,
 60 Care cu o sete mare, ce-a^u lucrat^u vr^e a sci tot^u.
 A^{'i} t^ălnui adev^{er}ul, între ei s^{au} sfătuit^u,
 După cum și Saraschier^{ul}, f^{or}te 'i-a^u chizăsluit^u.
 Mulțămiri dar nu p^{re} multe, c^{âte}-va 'ia^u incurcat^u,
 C^{asa} aștepta se v^{ed}ă, după cele ce-a^u lucrat^u.
 5 V^e veți îngrozi de a[']-ți scie, nou^u nostru p^{ăm}entean^u
 Ce-a^u lucrat^u el^u pe sub cump^{et}u, și a^u eșit^u la m^{ai}dan^u;
 Filul a patriei n^{ostre}, cel^u smerit^u ce s^{au} primit^u,
 A trăi tras^u într^o parte, f^{ăr}'a fi m^ăcar numit^u,
 Viperă, pui^u de năpărcă, cum crede că l^u va lăsa,
 70 Dumne^{de}u ce vede t^{ote}, veninul se^u a v^{ersa}?
 L^{'a} descoperit^u în urmă prin caim^éoa ce-a^u tr^ămis^u,
 Saraschier^{ului} Silistrei ce cu m^âna sa a^u scris^u.
 A se t^ălmăci caim^éoa, omenⁱ cu scint^ă-a^u pus^u,
 P^ote se fie acela, care însuși Balș^u a^u dus^u.
 5 Cu p^ânea țerei în gură, n^ăravul lui nu l^u lăsa,
 Pe boierⁱ și țera t^{ot}ă, c^{at} put^e o ap^{esa}: *)1 * *157
 »Sunt^u haini toți p^{ăm}enteuⁱ, Saraschier^{ului} scria;
 Sunt^u și a^u fost^u tot^u de-a-una, nimic^u nu se indoia.
 Curțile megieșite tot printr[']înși a^u lucrat^u,

*) Veți la sfârșit și veți afla copia scris^orei scrisă Saraschier^{ului}, t^ălmăci^u de pe însuși Caime^{oa} sa.

- 80 Pêrê n'au fostu ei povață, în țără nu au intrat.
Toți sunt uniți, ei uneltă, cu dreptate pătimesc,
Să lase pe Enicerii, căci numai ei îi smeresc;
Căci asemenea urmare, face cei din Misirbei,
Pêrê 'i au călcatu Franșosii și au căduțu peste ei.
- 5 Lasă'i să se osîndescă, nu pătimesc în zadar,
Tratarisesc cu Devletul încă de peste hotari;
Prin Argimagzariu la Pörtă, Domniea acum volesc,
Ca să mergă dintre dinșii, pe unul orîndulesc;
Omă frumos, cu barba mare, albă, și la stat înalt,
90 Mai chipesă de cât pe-acesta, n'au putut afla pe alt;
Fă dar ori ce scii cu dînsul, datoriea 'mî-amu făcut,
Cugetul să nu mă mustre, mai la urmă c'amă tăcut.
Acesta fără 'ndoială, pe Saraschleru au aprins.
Ce puté face de-o-dată, vîdîndu cele ce 'i-au scris?
- 5 Dar înțelept, omă cu minte, sufletu îmbunătățit,
Judecîndu cu întregime, mai la urmă au simțit
C'aceste sunt tôte intrigi ce elu însuși impleté,
Elu era pricina tótă. boierii ce zăbové,
Ș'asa s'au întorsă îndată cu milă a-'i agiuta,
- 3800 Nedîndu creșare Iudei, la cele ce'i areta.* *158
Va! mie! acesta este acelă care ne striga,
Pămînténu să se numescă, din inimă să ruga.
Șérpele, ce pămîntenii s'elă ție în sînu voia,
Pentru care Balșu atîta se ruga și sfătula.
- 5 Pîinea ce mîanca a țerii, aceea l'a osîndi,
Dreptu giudecătóriu îi Domnul, elu iarăși va isbindi.
Îmi pare că'i vedu osîndu, de la sineși a cădé,
La vr'uu locu cu depărtare, în osîndă l'arú vedé.
Avé mare bucurie, de boieri că s'au întorsă,
- 10 Și n'au făcutu vr'o ispravă, cu mergerea lorú în gîos;
Credé, că a lui lucrare, pre ei 'i-au împiedecatú,
Dicé că Balșu, Tuiuri, Cucă, în Buzéu le-au innecatú.
Patimă pe Balșu nespūsă, a'lú vedé se supăra,
Dicéndu-i, că dreptul țerei, îi silitu a'lú apăra;
- 5 Trei zile de erau bine. dar a patra și stricași,
Amu creduțu, în multe rînduri, a'i vedé încăerași.
Unul îngînfatu de slavă, celalaltu de-unu tarzú firescú,
Putéi socoti vre-o dată a'i vedé că se smerescú?
Goné pe Balșu Calmacamul, a lipsi din Iași doré,
- 20 Voróva lui îngîmfare, nici de cum nu suferé.
Balșu se desgustarisesce vîdîndu-se prigonitú,
Chiptu căuta să se ducă iarăși de unde-au venitú,
Căci familia lui încă, în Bucovina avé,
Cunoscîndu pre Calmacamul, primejdie o privé;* *159

- 5 Că va merge pēr' la viéță, Grecū fiindū, n'avé prepusū,
Chipū nu era de unire, nici sē se dé lui supusū.
In peptū aū dus-o o vreme, cât aū pututū aū răbdatū,
Dar perđendū tótă răbdarea, hotărîrea sa aū datū :
La hotarul Bucovinei, din Iași a se depărta,
- 30 Familia lui s'o vėdă, și necazul a uita.
Beldiman se'mprotivesce, uniți fiindū nu'lū lăsa,
Se silé ca sē'lū opréacă, din tótă virtutea sa;
Ii đicé sē zăbovescă, pučînū a mai aștepta,
Căci prefacere așteptă, și reul s'a îndrepta;
- 5 Ce interesū avé nu sciū, sciū că multū s'aū sirguitū,
Sē mai sté sē nu se ducă, îndestulū l'aū sfătuitū.
Elū giuca unū rolū prostaticū, pentru elū mulțămitorū,
Intru sfeđile urmate, elū era împăcătorū,
Căci Balșū îi da ascultare la cele celū sfătua,
- 40 Cum că'i prietinū statornicū, nimicū nu se îndoia;
Bine făcé sē'lū asculte, pre dînsul pēnē 'n sîrșitū.
Căci s'aū cunoscutū în urmă, cum că Balșū multū aū greșitū
Răbdarea lui perde tótă, đice : «nu potū suferi,
Nu'ți daū mai multū ascultare, nu'ți daū cuvēntū c'oiū peri;
- 5 Lasă-mē sē mergū de-aice, lasă-mē c'oiū 'nebuni,
Fără prelungire iarăși, făgăduescū c'oiū veni.»
Purcede din Iași, se duce, la hotarū se zăvové,
Familia lui sē vėdă, prilejū acolo avé*. *160
La Dorohoiū, și la Herța, și la Botoșeni umbla,
- 50 Vreamea pērē s'a prefăcé, din locū în locū se primbla.
Treî lunī aū trecutū la mijlocū, și Fermînul aū venitū,
Insușî de la Saraschierul, cu mare grabă pornitū;
Pre boțerî ce mersese cu argimagzarul vré,
Și încă alți duoi cu dēnșî, ca sē mērgă îi ceré;
- 5 Însă boțerî de ispravă, credincioși și ispitîți,
Din cei de né nū fôrte vrednici, ómeni aleși și cinștiți;
Căci pré îndurata Pórtă ceré a se 'nfăcioșa,
Dupē sadacatul țerei, mila sa a revērsa.
O poroncă ca acēsta ca unū trēsnetū 'i-aū părutū,
- 60 Se tulbură Vogoridi, vede că merge urîtă.
Balșū sē mērgă la Silistra, pentru dēnsul era greū :
«Se cade, đicé în sine, mai bune mesuri sē'mî iéu ;
Fiindū că 'n Iași nu se află, îi lesne a'-lū depărta,
Altul mai smerinū la sufletū în locul lui a căta ;
- 5 Altul care sē nu fie vrăjmașū nēmului grecescū ;
Balșū îi pătimașū și dușmanū scie cum că'lū prigonescū.»
Din toți căți erau aice, pe Beldiman aū alesū,
Se scólă, merge la dînsul, îi đice pe înțelesū ;
Cu dragoste îi vorbesce, se silesce a'lū pleca,

- 70 Țice că numai cu dânsul, sufletul lui s'a 'mpăca;
De Țarigradū nu'i vorbesce, nici 'i-au pomenitū măcar,* *161
Moldoveniloră se spue crede cum că'i în zadar;
În întunericū s'e'i lase, a nu sci unde și cumū,
Ca se nu alcătulască cugetări din așa drumū.
- 5 Beldiman, omū prepuelnicū. și de umbra lui feritū,
Care dorē se trăescă în cât se dă mai smeritū,
Era de gînditū vre-o-dată, că elū se va incurca?
«Vêrsta, starea sănătății, Țice, nu vorū rēdica;
În starea care mē aflū, nu potū să gîndescū de drumū,
- 80 Amū alergatū fiindū tēnērū, amū cădūtū nu potū de-acumū.
Întrebă bătrānī și tinerī că te vorū încredința,
Că în slujbă și 'n primejdii, Beldiman nu se cruța.
Nu crede cum că spui basne, nu crede că mē fălescū,
Dupē slujbă, mulțămire, că nu amū avutū jălescū.»
- 5 Nu'lū silesce Calmacamul, creșdēndū a'lū îndupleca,
Mai vorovindu'i și alții, în sfîrșitū se va pleca;
Romanul, Hușul de față, a doua Ți i-au Țisū iar:
«Suntū neputincîosū, îi Țice, ilū silesce în zadar;
Suntū și alții și mai vrednici, și tinerī ce potū lupta,
- 90 Este Logofetū Sturdza, de ce vreī a'lū depărta?»
— «Eū nu'ī cel sfatū sē'mī spui cine; te întrebū de priimescī,
De vreī sē mergī la Silistra, și patriei sē slujescī?»
— «Amū slujitū cāt amū fostū tēnērū, o Țicū și nu mē sfiescū,
Pe orī care vreī, întrebă, acum nu mē bizuescū.» *162
- 5 Și pe Vornicul Râșcanul 'i-au trimisū de 'i-au vorbitū,
Cunoscēndū'lū bunū prietenū, dar și elū n'au isprăvitū.
Pe Sturdza, Cuza, Râșcanul, vrēndū și nevrēndū 'i-au alesū,
Țăntul, Cerchezū, Greceanul, toți uniți aū și purcesū;
Vechilū de Logofetie, aū lăsatū pe Beldiman,
- 3900 Cu cei ce mai rămăsese, sē caute de Divanū;
Îi pornescū cu mare grabă; la Silistra ajungēndū.
Aū aflatū ce nici o dată nu le trecuse prin gîndū;
La Țarigradū c'orū sē mērgă acolo s'au domiritū,
Mehmetū-Pașă-Saraschierul, le-au vorbitū descoperitū;
- 5 'I au îndemānatū la tōte, aȚindū că n'u'sū gātiți,
Le-au datū banī, recomandații, de cari erau lipsiți;
S'au arētatū cu o milă, în cāt creȚū că nu s'au datū,
C'o nespūsă îndurare, Moldovei aū ajutatū;
Cei din țera Romānescă, boierii ce-au fostū chīlāmați,
- 10 Ajunsese în Silistra, statū acolo adunați.
Dupē Pasci în trei Aprile, Lunī din Silistra purcegū,
Cu iesaccii și cu pază, cu toți împreună mergū.
Sē'i lăsămū urmāndū'ī drumul, noi sē venimū înapoi,
Sē vedemū ostinda țerii și a Iașului ne vol,

Stilipete lui Vovoride. — Mărtea
lui Salih Paşa. —
Osman-Aga îl
înlocuiesc. —
Saiz-Efendi de-
vine Chihala-bei.
— Urmările acea-
tuia şi a le lui
Vovoride — Ne-
casul jerei şi du-
rerea pământeni-
lor. — Scrisorile
boşerilor din Ta-
rigradă.

- 5 Multă îngrijire Vovoride, prefacerea a privi,
Căci nu scia şi boşerii ce voră puté isprăvi;
Cu toate că elă trăsese pe câţi-va în partea sa,
Îngrijită fiindă pré tare, că mergendă 'lă-ortă apăsa;* *163
Dar de ei a se încrede, nici o dată nu puté,
- 20 De aceea 'n îngrijire de apururea pluté;
Însă cumpétul nu'şi perde, interesul seă căta.
Din drumul ce apucase, nici cum nu se depărta.
Salih-Paşa din vjéţă după ce s'aú sěvi şitú.
Paşalicul îl luase Osman-Aga în sîrşitú;
- 5 Eniceri-Aga de-aicea, omul bunđ dar fôrte prostú,
În tinereţile sėle, nu sciú mai straşnicú de-aú fostú.
De a lui nemulţămire, de Eniceri, într'unú rōndú,
Fără de papuci sě scape, l'amú privitú pe elú fugendú.
Chihala-bei rōnduise, — celú mai cumplitú ce s'aú datú,
- 30 Ce firea alcătuisé, a fi numai spre prădatú, —
Pe acelu Saiz Efendi, de Hogiachişanul lăsatú,
Căci avusese tovarăşii şi era interesatú.
Acesta e Chihala-bei, şi ori-ce voia făcé,
Întru prădări şi în jafuri, puşinú credú că'lú întrecé.
- 5 Calmacumul cu acesta, bunú prietenú şi unitú,
Alégă Dumneđeu Sfântul, câte-aú lucratú ş'aú stîrnitú;
Cu toţi reii era una, pe prădători apăra,
Ghiaur-Ali bunú prietenú, Ghanoglu a lui era;
Rēmăneí întru ulmire în cele ce lucraú toţi,
- 40 Socotescú că în mormēnturi aú simţitú şi acei morţi;
Nici ei n'aú rēmăsu în ticiă, întru cele ce-aú urmatú,
Prin Monastiri nu lăsase, nici nău mormēntú nescurmatú;* *164
Migle de óse pe-afară asvėrlite se vedé,
Că'n mormēnturi îi avere mai cu toţi o credé.
- 5 Ce gōndesci întru acésta, nu'í osindă pentru toţi?
Cândú priivesci că'n mormēnturi nu'sú în ticiă nici cei morţi?
Ce lucra în tainaturí omul acestú nesăşiosú,
Carnea, pâinea, fōnul, orzul din toate avé folosú.
Piei de óle şi de vacă, pentru oşti ce se tăia,
- 50 Cum că suntú a lui iraturí, a dice nu se sfia;
Bani aú luatú şi acesta, cât prin gōndú nu 'i-aú trecutú,
Cu Calmacumul prietenú aú lucratú ce 'i-aú plăcutú.
Mai fiindú şi Chihala-bei, acum lucra ce 'i plăcé,
Nime nu'ndrăzné sě'i dică pentru cele ce făcé.
- 5 Gróznicu vėrsătorú de sänge, avé fală a tăia,
Pe chrestini pentru nimicuri spre mórte orōnduia;
Pururea la pórtă Curţii, vedéi unul-duoi tăeşi,
Şi mai bătrăni, şi în vėrstă, şi cei mai frageţi băeşi;
Pe câşi băté la falangă, de veci rēmăneí stricaţi,

- 60 Căci băté cu nisce sope, nu cum bătéu cei-i-alți.
 Privesce necazul țerei, toți bezmetici, retăciți,
 Toți în de-nădăjduire, și'n necazurî adânciți;
 Fericirea era tótă pentru Jidovi și Armeni,
 Lacrimile și durerea numai pentru pământenî.
- 5 Se vedé că el greșise, el acum și răsplăte.
 A se mântui cu-atâta, fericire'i de-ori puté.
 Cel ce'n Țarigradû mersese din boierî nu se scia,
 Ce isprăvescu, ce lucréză, și în ce se sirgula.* *165
 Din boierî de aice, câți-va scrisori au primită,
 70 Dar nu se vedé în ele nimica descoperitû;
 Mulțămiri că suntû pré biue, întru tôte odihniți,
 Și nespusa îndurare cu care au fostă primiți;
 Devletul celû multû puternicû și de Dumneđeû păzitû,
 Cunoscendû credința țerei, se află multû imblânditû;
 5 Se nădejduesce milă și în tôte aglutorû,
 Mulțămiri se dămû din sufletû, celui multû îndurătorû.

Fermanul pentru retragerea Turcilor din Țerî. — Osman-paşa. — Urmăriile Enicerilor. — Latif. — Fermanul pentru redarea lui Vogoride. — Osman-paşa anunţă boierilor schimbarea Caimacului şi instalarea Divanului ca ocăr-mulţorî ţerei. — Vogoride şi boierii. — Scirile din Țarigradû. — Ioan Sturdza, Domn. — Tôderă Balach şi Petraki Sturdza, Caimacani. — Bucuria ţerei pentru Domnia pămâtenă. — Veacul de aur al Moldovei. — Invoacare către împăratul cerosû.

- În Țarigradû Vogoridi simţise ce se lucra,
 Dar nu scia feredeu întru care va intra;
 Aglutorul şi nădejdea, la Saraschierul avé,
 80 Ochiul lui în totû minutul la Silistra priivé.
 Tótă a sa mântuire de acolo aştepta,
 Căci Saraschierul puternicû, puté a'i întâmpina.
 Tótă starea arătată, cum mai susû amû pomenită,
 La două a lui Iuli din Țarigradû au venitû,
 5 Fermanû ca să se redice Enicerii câţi era,
 Cu căduta priveghere, ţera a nu supéra;
 Osman-Paşa se se ducă, la Sarhatul poroncitu,
 Chiucîuc-Ahmet pentru pază, să sté în Iaşi neclintitû;
 Cea mai mare fericire, ţera şi Iaşul doré,
 90 Nu puté să se încredă, tuturorû vist le păré.
 Osman-Paşa Ferimanul, de-o-dată l'au tălnuitû,
 N'au spusû nimêrui nimica. pèrè n'au alcătuitû,* *166
 Cu ce tertipit s'î adune şi din Iaşi a'i redica,
 Fără a bëntui ţera şi oraşul a strica;
 5 Tôte după cuviinţă la cale decă au pusû,
 Apoi Ustaliile tôte, înainte au adusû;
 Au cetitû la toţi Fermanul, mesuri le-au ȓisû ca să lea,
 C'orû răspunde cu vieţa, frăţesce îi sfătula.
 Sultanû Mahmud, vré odihna raelei ce-au pătimitû;
 4000 „Îngrijîți-vê, le ȓice, căci nu'i lucru de glumitû;
 În două zile de astăȓi, cazanuri şi toţi porniți,
 Prin Silistra îi se treceți, de'ți greși sunteți periți.”
 Poronca au dat-o şi ei, la toţi cei ce se căde,

- Că se'ngrijescă a purcede, începe a se vedé.
- 5 Bucurie în atâtea, cât mai mare nu s'au dată,
Se'ngrijiaă că'n rădicare s'orū apuca de prădată;
Avé cuvântă de'ngrijire, după câte au vedută,
Dreptate avé pré mare, lucru era de cređută;
Că vorū eși cu mână góle, în fire nu era dată,
- 10 De focă era prepusă mare, și în sfirșitū de prădată.
Pe cât au fostū îngrijire, la sfirșitū nu au lucratū,
Pe la boierī, pe la gazde, se iea banī au supăratū;
Zălógele socotéla atuncea au căutatū,
Nu'ī plăti decă'ți da mână, și se te veđi descurcatū.
- 5 Orzū lepăda pe la gazdă, fônū, pâine de cumpăratū.
Amar de gazda aceea, banī de n'arū fi numărātū;* *167
Se lăuda c: glasū mare, striga cum că 'i-a da focū,
Banī a le da ca se scape, alerga, nu'și afla locū;
Săraciī ce-avéu prin casă, mergé, puné amanetū,
- 20 Dându'ī banī s'élū imblândéscă, s'élū vedă desmăniatū.
Muerī ce avé prin casă, pe tóte le-au desbrăcatū,
Cea mai mare osîndire, la purcesū ele-au cercatū;
Pe tóte-au ajunsū osînda, sfirșitul au fostū uritū,
Căci câte-au fostū burduhóse, pe tóte le-au omoritū.
- 5 La Bahluiū vr'o pai-spre-dece, ucise le-au înnecatū,
Apoi prin fântānī, prin puțurī, pré multe au aruncatū.
La acésti pré cu cale că au făcutū socotescū,
Sé se sature, le lasă, de amorul celū turcescū;
Lasă pe nasū sé le lésă, aceea ce au făcutū,
- 30 Și se găséscă pe dracul 'pentru c'asa le-au plăcutū.
În optū zile a lui Iuli, Sâmbătă s'au rădicatū,
Au scăpatū sāraca țéră de osîndă și păcatū;
Din Iași în josū prin conace, țipete, vaetū ș'amarū,
Pêre ce-au ajunsū cu toțī ș'au trecutū peste hotarū.
- 5 Mehmendariū Latif Spătariul, vai de elū ce-au suferitū,
Nu credé că s'a întórce, omul era de peritū.
Dintre el pré mulți aicea unde-au pututū s'au dositū,
Dar vai și amar de-acela, ChiucIuc-Ahmet ce-au găsitū;
Nu le mai întreba starea, în bătaie 'i-au stricatū,
- 40 Vorū uita dulcéța țerii, desfătarea ce-au cercatū,* *168
Însé Moldova pré dulce 'i-au datū prin apă, prin focū,
Și după pučină vreme, au venitū pré mulți la locū.
Dar cea d'ântéiū mulțămire n'au aflatū decă au venitū,
Treble erau schimbate, vremile s'au primenitū.
- 5 ChiucIuc-Ahmet fôrte strășnicū, zulumurī nu suferé,
Decă îndrăzné vre unul, sub topuzul lui peré;
Sedéu amortiți prin sate și pe la boierī supuși,
Luatrul ce avé, lipsise, Enicerī părésū că nu'sū,

- Ducându-se Enicariî, a doua şi altă Fermană,
 50 Poroncă ca să redice, pe boierul Calmacamă.
 O Aga de la Silistra, spre acesta triimesă,
 Dintre Agalele Paşei, omă deşteptă, foarte alesă,
 La Paşa-Kapşî a'lu trece, a' arătată, a' grăită,
 Şi fără zăbavă multă, la conacul l'a' rînduită.
- 5 Trămite, chiază îndată, pe slăvitul Kaimacamă,
 Dice că de la Silistra, are să' l' deee fermană.
 După ce 'l'u-a' pusă la mână, din ochiul nu 'l'u-a' prăpădită,
 Hotarul fiindă aprăpe, era lucru de gîndită.
 Acolo din împreună, amănduoi a' petrecută,
- 60 Incât se dă că nu' l' frică, ea să crecă l'a' făcută...
 Ce să crecă? vedă bine în ce feredeu era.
 În laşul care căduse nu se pută scutura.
 Priveghierea era mare, cu care era păzită,
 Îi da prepusă a se teme, şi elu ţine îngrozită* *169
- 5 Porunci-a doua şi Paşa, după boieri a chiama
 Eără de întârziere la Curte a' l' aduna;
 Se adună toţi boierii, pricina nime scia,
 Căuta cela la cela, întru toate se'ndoa.
 Dice, café şi ciubuce, ca să şedă 'l-a' poftită,
- 70 Îndată şi Calmacamul cu Agaoa a' venită.
 Nu' l' celă d'întăi Vogoridi, acelă falnică şi volosă
 Se vede ună grecă pré smerină, îngrijită şi multă fricosă,
 Galbenă la faţă, pe gînduri, cu benişul strănsă la peptă,
 Pără că la toţi ară dice: «să mă agiutaţi aşteptă.»
- 5 Paşa începe voróva, începe a areta,
 Că din pogorită, suişul, nu se pôte depărta;
 După suişul pogoritre, urmăză neapărată,
 Şi apoi iarăşi suişul, dupe ea l' vederată.
 Mîile séle Devletul, de veci nu le pôte da,
- 80 Cel ce a' fostă pe o vreme, mai potă şi ceva răbda;
 Ştefănaki Calmacamul se află acum schimbătă,
 Cum că' l' mulţămită Devletul, nici este de întrebătă.
 Socotelile să'şi cate, la Silistra l' poftită,
 Ca să mERGă cu odihnă, Agaoa l' rînduită;
- 5 Divanul de-acum să fie, întru toate lucrătoră,
 Şi celor puse la cale, fără cusură următoră.
 Pricina să se 'nşelégă era destul ună cuvêntă
 Celelalte ceremonii erău voróve şi vîntă.* *170
 S'a' înşelesă pré pe lesne că elu este redicată,
- 90 Pôte a' aflată Devletul acele ce s'a' lucrată.
 Incurcă şi Calmacamul voróve câte-a' putută,
 De sirguintă arétă, cu ostile ce-a' făcută.
 Si pentru ţeră le spune, cât se dă că s'a' slită,

- C'au pututu s'o sprijinésca, era lucru de fãlitu.
- 5 Pe boierii îi scote marturii, în câte-au fostu împilatù,
 «Bolurum!» ñice Agaoa, și îndatã s'au sculatù;
 Țiua bunã de la Pãsa, au Țuatù foarte scãrbitu,
 Fãlcile i se 'ncleștase, gurã n'ave de vorbitù.
 Se întorcù iarãși la gazdã, cai de menzilù poroncescù,
- 4100 A se face, prelungire nici cum nu'lù îngãduescù.
 Acésta îlù dãrma tare, acésta îlù supãr.,
 Adaogé îngrijirea întru care elù era.
 Toți ai lui pe lingã dînsul, cu jale îi căutaù,
 Lacrimi în ochi avéu unii, alții nãdușiți oftãù ;
- 5 Toți îi grãlaù cu sfialã, nu vré ca sè dé prepusù.
 Strãini vré sè se arãte, și cum cã ai lui ei nu'sù.
 Boierii se ducù la dînsul, s'adunã, îlù mîngêia,
 Și ca sè'și lea țiua bunã, puçinî binele 'i voia,
 Cãci pe mulți îi supãrase, cu mulți din ei s'au sfãditù,
- 10 Ca sè'î vie 'n capù acésta, nici cu gîndul n'au gînditù.
 Elù își aștepta Domniea, precum ai sei toți strigaù,
 În slujba Curței sè între, mulți mergéu de se rugãu,* *171
 Cãci și Vornicù despre Dómna, ñicé c'au pomãzuitù,
 Întru isprava Domniei nimicã s'au îndoitù.
- 5 Îlù mîngêie toți boierii, îi ñicù câte s'au cãdutù,
 Sè'lù vedù așa micù la sufletù, nici o datã n'amù cređutù;
 Pãtrunsù de-o mare durere, lacrimi vèrsa în sfirșitù,
 Se ruga la toți sè'lù erte, cãci póte le-a fi greșitù ;
 Ca unù omù întru greșale, și elù se afla supusù,
- 20 Sè nu se 'ndure de dînsul puterea acé de susù.
 «Fraților, ñice, cu toți rugați-vè ca sè scapù,
 Din durerea și osînda care'ml-a venitù la capù.»
 Din boieri raspunde unul, fórte de curènd sfãditù,
 Care a'î vedé cãderea, așa curèndù n'au gînditù :
- 5 «Vrãjmașù 'î-amù fostù pèrè astãđi, iar acum te tînguescù,
 Sfetnicii ce adunaseși, acela te osîndescù ;
 Sfaturile lorù privesce, în ce necazù te-au adusù,
 Cele ce-așteptamù sè'î vie, le vedù tóte mai presusù.
 Acelù de susù sè'î agiute, agiutorii lui s'asteptî,
- 30 Acésta, pildã sè'î fie, a puté sè te îndreptî.»
 Își iaù cu toți țiua bunã, drumù fericitù îi poftescù,
 Cãci nu'lù lãsa sè 'ntãrđie, sè purcégã îlù silescù.
 Într'o butcã cu agaoa fórte sprintenù au purcesù,
 Și dupè elù o cãruțã, cu o slugã au mai mersù.
- 5 De Eniceri Iașul slobodù, Calmacamul rëdicatù,
 Duoè rane fórte grele a țerei s'au vindecatù.* *172
 Nu'î destulù numai atãta, așteptã și sè privesci,
 La duoè-spre-đece-a lunei, Mercuri s'au priimitù vești :

- Unu Devlet-Tataru sosesce, din Tarigradu triimisü,
 40 Boieriloru vesti aduce, si insciintari inscristu;
 Ca devletul celu puternicu si de Dumnezeu pazitu,
 Vedendu sadacatul țerei, de istovu s'au imblanditu;
 Boieriloru harazesce, Domniea țerei de-acum,
Grecii se nu mai incapa, se nu fie nici de cum.
- 5 Logofetul Ion Sturdza Domnu si oblăduitoru,
 Au alesu după plăcere, Devletul îndurătoru.
 Dându de scire poroncesce, Caimacaml au rōnduitu,
 Pe căpi au creșutu destoinici, si acei ce au voitü;
 Toderu Balșu, Petraki Sturdza, erau mai deosebiți,
- 50 Si cu densil d'impreună, si Divanistil uniți.
 Ce norocu, ce fericire întâmplarea au adusu,
 Căci de unu vécü si mai bine, de când Domni Moldoveni nu'sü!
 Nu puté se credă nimeni, nu se p. tétu dumeri,
 Strigai: «de acum Moldova, credemü că va înflori.
- 5 Au lipsitu tirani țerei, Domni Greii s'au redicatu,
 Prada, bănăritul țerei, de la sineși au picatu;
 Postelnicii si Ministril, vorü fi toți din pământeni,
 N'oru desbrăca fără milă pe săracii Moldoveni.
 N'are cuvântu, unu Visternicu, cu Domnul a se uni,* *173
- 60 Vrëndü cu bani se'lü giftuésca, în vremea cât va domni.
 Unu Domnu pământeanu, ca Greul nu pôte fi nesăcșosü,
 Căci va căuta mai bine la a patriei folosü;
 Intru fericirea țerei, credü pe-a sa că a afla,
 Căci unu fiu pe a sa maică, nu pôte a impila.
- 5 Etă vécül celu de aurü, vai mie au înfloritü,
 Multü ai suferitü, Moldovo, dar de-acum te-ai răcoritü;
 Cea mai multă fericire, se vedü unu fiu alü teü Domnu,
 Plinü de rivnă se te-agüte, si treazü fiindü si în somnü,
 Ce dorește se te-aducă în starea ce n'ai gōnditü...
- 70 Nu'sü mai multü lupii acela ce rumpëndü te-au prăpăditü;
 Nuoul Domnu, fiul acesta, ce 'n sēnul teü ai crescutü,
 Nu'i de acei ce în pufuri, si dismerdări au născutü;
 Elü scie ce'i sărăciea, necazul celui lipsitü,
 Căci lipsa si prigoniree, indestul l'au pedepsitü.
- 5 Cel săraci si cel nemernici, la elü vorü afla limanü,
 Elü s'a areta părinte ori si cărui sereimanü;
 Pe săraci se'i ocrotéscă, în cât se dă va cerca,
 Nu'i din străinii acela, ce cătau a desbrăca;
 Ispravnicil, Dregătoril si toți căpi erau subt ei,
- 80 N'oru fi mai multü lupi selbatici, vorü fi blândi ca nisce miei,
 Căci d'acum dregătoria, nime nu vā cumpăra,
 Se va da la celu ce scie pe săracü a apăra*, *174
 La cela ce cu dreptate, va sci a ocărui,

- Pe cel răpitori și jacași, nu voru mai îngădui.
- 5 In Divanul și Curte gospodn, pe altul se veți nu poți,
De cât pe acel ce 'n faptă s'a aretat patrioți;
Acel ce a slujit țerei, și necazul a rădat,
Iar nici decum răpitori, și acei ce a prădat.
Domnul va lua Ministrii, d'împreună lucrători,
- 90 Din betrânii cel mai vrednic, de Dumneșu temători;
Le va dice: «etă cărma, veniți să o cărmuim,
Intr'unu sfântu cugetu cu toți, li vreme se ne unim;
Patria, jalnica malcă, se n'o lăsam a căde.
Căci am vădută-o cu toți în ce vâpae ard;
- 5 Interesul se ne fie pe dînsa a agiuta,
Ea, dobîndind la putere, toți ne vomu îmbărbăta;
De aceea, vécú de aur pe acesta îi numesc,
Intr'altu chip, Domniea Stardzai, că va fi nu mă primesc,
Că'i trecut prin foc și apă, scie ce'i bine și reu.
4200. Singur vrîndu să ție cărma va vedă că'i foarte greu;
C'o urmare din protivă, vai mie multu va greși,
Cu copii și cu rudenii, la selametu n'a eși;
Că se va căi știu bine, îndoială nu'i nici cum,
Pare'mi că privesc cu ochii, o giudec de pe acum.
- 5 Acela ce mă pătrunde, este că s'a defăima,
Natiea Moldovei totă, ah! acesta m'a dărma.* *175
Dac'am venit p'r' aicea, voi scria descoperit,
Ca se'mi vedă visul cu ochii, se giudec de-am nemerit;
Dar nădejduesc a scrie aceea care doresc,
- 10 Pentru buna cărmuire, Moldovenii Domni sporesc.
Că voi scrie adevărul giurământu facu cel mai sfântu,
Nu voi ține nimica, n'oi scria basne nici vîntu.
Cerescule Impărate, nu te 'ndura, veți de susu,
Rădicarea mamei Telle, la rea stare ne-au adus.
- 5 Te 'ntorce de-acum cu milă, căci ei cunosc c'au greșit,
Mânia Ta mărginesce, nu merge p'ere 'n sfișit;
Pe Domn îi povățuesce, luminează pre supus,
In urgiea Ta de astăzi, se vedă că mai multu nu'su.
Cugetele lor unesce, datoria a'și păzi,
- 20 După atâtea necazuri, li vreme a să trezi.
Am cădută din istorie, vedă că m'am împiedecat,
Făr'a simți rătăcirea vrîndu-nevrîndu am lunecat,
Inapoi să ne întorcem, de Calmacam se vedem,
Căci am vedută fericirea aceea ce nu gîndem.
- 5 Balșu fiindu în Bucovina, au trimis de 'lă-au adus,
Cu cartea Călmăcămiei un boerănaș s'au dus;
S'au bucurat, vine 'ndată, încep treba a căta,

Balsch vine din
Bucovina și in-
tră în Călmăcăm-
iea țerei.

Cea mai întâiu de cât toate, cu bani a se 'mprumuta.* *176

Căci Domniea fiindă nouă, bani trebuie îndestul.

- 30 Nevoia era pré mare, căci a cere n'avé cui,
Dar ce nu face silința a unor drepti patrioți,
S'aũ silită care de care, agiutându Domniea toți.

Focul din Iași.
— Descurajarea
de a scrie în
proză. — Dom-
niea lui Ioan
Sturdza.

- În două-zeci-și-optă Iuli, vai și amar în orașu,
Focul, în cât a treia parte, se mă cređi că n'aũ rămasu,
5 Etna 'i pare totu orașul, limbă de focu se arunca,
Din ziduri pară, văpaie, pără la ceru se urca.
Țipetu în orașu și hrémētu, în cât nu se 'nțelege,
Vedei unu norodă besmeticu, nesciindă unde mergé;
Omenī arși, pirliti la fačiă, fórte mulți prin case morți,
40 Osinda, nenorocirea, se areți în scrisu nu poți.
O stare mai de nimică, care din prădi aũ scăpatu,
În sênurile văpăiei, de istovă s'aũ îngropatú.
O parte văpala arde, alta Turci o răpescú,
De stare nu căta nima, de vieță se'ngrijescú.
5 Iangăngii se trăsese, căci chiptu de stinsu nu era,
Nu avé unde se calce, de focu a se apăra,
Căci în ulițele toate, și podul ardé cu focu,
Nu aflai fără jăraticu măcar o palmă de locu.
Monastiri mari aũ arsú dece, din ulițe mai mari, trii,
50 Case boieresci și próste, hanuri, crâșme, la trii-mit;
Jelanie, tinguire, în cât te inhiorai,* *177
În norodă n'audéi altă, de cât ah! și de cât vai!
Apoi ce se dicu : aice, nu este palmă de sus?
Amar mie, mă cutremurú, iar amú cădutu la prepus,
5 Că nenorocirea țerei încă nu s'aũ isprăvitú!
Dumneđu îi în mânie, tot nu s'aũ milostivitú,
Are se mai pedepsescă, se'i certe spre a'i smeri. .
Cele ce-amú vedutu suntú umbre, țera greú va înflori.
Vedéndu acesti-felú de palmă, ce potú se nădějduescú?
60 Fericire? Dar n'oiú crede, ah! pré multú mă îngrijescú;
În gîndecăți întunerecú, este putere de sus,
Mi s'aũ resturnatú nădejdea, iarăși plutescú în prepus;
A Domniei începuturi, acele m'orú lumina,
Voitú cunósce de suntú semne Cerul a se alina;
Căci amú făcutú hotărtre, și Domniea a scri eũ,
Însé, nu mai multú în stihuri, fiindú zăbavnicú și greú.* *178

TALMACIREA CAIMELEI LUI VOGORIDI CE SCRIA LA SILISTRA

DEVLET—EFENDI

Din boierii cei mari ai Moldovei, cari încă se află în țera Nemțescă și alții în țera Rusescă, căutându de acolo la pământul lor cu jale și oftându fără a veni, de cât puindă înainte feluri de pricinuri; dintr'acei boieri este și unul ce'i dăcă Tôderu Balșu, care viindă la Iași, cu Arzmagzariu, din partea tuturor, la Salih-Pașa și la mine cu osebite mehtupuri, în cari mehtupuri îl făc pe dumnealui plenipotentu de a da răspuns din partea tuturor boierilor la orî-ce va fi întreatu; dumnealui boierul prepuindă că așteptu domnie, s'au mîhnitu forte și n'au voită a'mî descoperi tot adevêrul jalobii lor și pricina venirii sêle; dar eu vîdîndu jîgnirea sa, l'amă chiămatu și 'l-amă spus: că eu nici Domniea poftescă, nici Călmăcămiea, nici altă epanghelmă, de cât doresc a sevîrși poronca Împêratului în care suntă orînduită, cu obrază curat, ca sê pociu cere de la Împêratul unu locu în pămîntul sêu, unde sê mî tragă cu familia mea sê mî odihnescă! După care dîse a mele, încredințându-se dumnealui boierul, 'mî-au descoperitu atunci scoposul venirii sêle, arătându'mî că cererea lor către Devlet este a se orîndui Domnă unul dintre boierii pămîntenî, sêu sê se povățuască țera măcar vr'o căți-va ani de către boieri, fiindă forte struncinată și supusă încă de mai înainte sub datorii și sârăcii, și se rîgă, și ceră, a avé tot acelea obiceiuri ce cu 150 de ani mai înainte le-au avut. Acestea suntă cererile lor, fără a căuta întîiu și a gîndi la îndreptarea și punerea la cale pentru liniștea și îndreptarea țerei lor ca sê fie iarăși cum au mai fostă mai înainte, de cât ședă unii la Nemți și alții la Moscali, unde au găsită mulțămirea lor și potrivirea tabieturilor lor, și de acolo ceră Domnie și stăpînire sê li sê deă lor, fără a căuta mai înainte la îndreptarea țerei lor și desfacerea celor făcute; care cerere a lor este numai *) de mărima ce au în capul lor. Beii de la Misiri n'au cunoscută Scaunul lor, și călcîndu pâinea și tăgăduindă stăpînirea, le-au venită respătire Dumneđeiască și cu sabia Franței s'au făcută telbia. După cum asemenea și Grecii și boierii cei mari ai Moldaviei și ai țerei Romănescă, necunoscîndă stăpînirea lor și cé preste mesură milă a Devletului de care n'au fostă mulțămii și au călcătă pâinea, care au adusă asupra lor mânia lui Dumneđeș și blăstemul Împêratului; mai ales urmărire Moldovei căutându-le cine-va cu amăruntul din învechime,

se găsește mai multă plecată și cu părtinire dușmanilor de cât stăpînulul se; pentru care cu bună dreptate s'au trimis Enicerii aicea, cari se cunosc a fi mai mult din voința lui Dumnezeu. Eu amu dîs acestui boierii, că supușilor nu este dat a se purta cu acest chip către Împărăție, și a cere milă cu acest fel de teclifuri, ședînd de ceea parte se cele stăpînire dincoace, de cât cu supunere și credință către Devlet pôte câștiga milostivirea cuviincioasă. Dar elă nu s'au uitat la dîsele mele, ce vedîndu-se pre sine cu frumosu bolu, lungu și grasu, cu o barbă forte lungă, s'au socotit pre sine vrednicu a chipsui ori-ce lucru și a ocărui pre alții, și cu această socotință și vine la picîtoarele Înălțîmei-Tele. Cum vei voi așa vei face.

Iscahitu Ștefanaki Vogoridi *) *180

Jurnalul mergerii boierilor Deputați în Țarigradu.

La anul 1822, încă în vremea ce se află oștile Împărătesci în țară, de către boierii bejenerii în Bucovina, s'au făcut Argimagzarii către pre Înalta Pörtă, arătătorii credinței și supunerii locuitorilor Moldovei, și cerîndu milă și îndurare, cu întărirea vechilor privilegii ale țerei, aflîndu-se aicea Calmacamul Hatmanul Ștefanaki Vogoridi, cu care Argimagzarii au trimis aicea pe Vornicul Teodor Balșu, întovărășindu-lu și cu altu arz către Salih-Pașa Cearcagiul oștilor împărătesci ce se afla aicea în Iași, rugîndu-lu ca, prin rutenicul se agiutori, se înlesnescă pe boierii orînduitu, ca împrenă cu alți duoi se mîrgă în Țarigradu. S'au priimit cererea boierilor, l'au întovărășit cu îndestule recomandații la locurile cădute, și mai virtosu către Silistra-valesi unde neapăratu se cădă a merge ca la unu Saraschierii ce se afla. Și mai lingă Vornicul Balșu, pe Aga Ion Greceanul, i pe Cam. Costake Cerkezu, au purcesu la Silistra. De la Focșani au luat și pe Sardarii Iancu Stavru, și, câte patru întovărășii, au mersu la Silistra. Arzul s'au dat la Silistra-valesi, și l'au trimis în Țarigradu. Spre răspuns, au venit poroncă: «se se întorcă boierii înapoi, și cîndu va fi vreme, voru fi chîlmați,»*) și cu res- *181

După trii luni de zile au venit poronca lui Silistra-valesi către Calmacamul Ștefanaki Vogoridi ca se se trimite pe acei patru boieri ce au fostu acolo, mai adăogîndu-se încă alți duoi boieri de ispravă, practicoși și cu sciință, ca după înalta poroncă se mîrgă în Țarigradu. Dară această Calmacamul, pentru alu se interesu, n'au vrut ca se o facă cunoscută boierilor.

Vorn. Teodor Balșu fiindu dus la marginea Bucovinei pentru ca se și vedă familia sa, și Calmacamul cu totul improtivitoriu ca se nu mîrgă Vornicul Balșu, precum vederat în urmă s'au cunoscutu, au alesu pe Logofetul Ioniță Sturdza, (neputîndu îndupleca ca se mîrgă Vor-

nicul Alecu Beldiman), pe Vornicul Gheorghe Cuza, Vornicul Iordake Râșcanul, Vornicul Ión Tăutul și Hatmanul Costaki Cerkez, cari purcând de aici cu un tatar al Măriei Sele Silistra-valeși, la Mart. 23, Vornicul Cuza cu Vornicul Râșcanul, au mas la satul Bîrzesii la aședare a Vorniculului Cuza iar cei-lalți au mas la poșta de la Oncesci.

Vineri în 24 a lunii, au mers în Bêrlad poposind la casele Agăi Greceanul, l'au luat și pe el în tovârșie după cartea ce avé a Cămacamului.

Sâmbătă în ziua Sfântului Lazăr, Mart. 25, purcând de acolo sêra, au fost în Focșani, trăgând în gazdă la Sameșul Necolai Tuduri.

Duminecă Mart. 26, trecând de poșta Tîrgul-Cucului, s'au întîlnit cu un cavaj înadinsu trâmîs de la Silistra ca sê vîdă de vinu bolerii cerșuși, cu cari *) stîndu la vorovă și încredințându-se îndată cu grăbire, *182 s'au întors înapoi ca sê dee în scire. Sêra au mas la Ispravnicul de Buzeu unde au fost foarte bine priimiți.

Luni 27, purcând de la Buzeu, au trecut poșta Călmățului, Mărgineanul, Urziceni și Rogozul, și au mers la satul Cîochina; au trecut poșta Cloza, și apropiindu-se de Slobozie, le-au ieșit înainte o Aga ce venise cu butca cu 4 cai, care l'au priimit, trâmîs fiind de către Saraschierul, pe care poftindu l'la o dughiană, le-au dat cafê și ciubuce; și trecând Ialomița, avînd de ceea parte gata cai de poștă, la 7 cêsuri de ȳi au mers la Călărași, tîrgușor în malul Dunării, unde mergînd la gazdă s'au întîlnit cu Sulgerul Teodoraki Capuchihalaooa Saraschierului. Acolo au luat înscințare cã au a merge la Țarigrad, cãci sciința din Iași era cã mergu numai pîrê la Silistra. Acolo făcînd emeclicu cu Capuchihala-beiu, la 10 cêsuri au intrat în 3 șalcî mari cu tot calabalicul ce avî; lăsîndu tôte trăsurile la Călărași, au trecut la Silistra, unde trăgîndu la Iumbruc, acolo omul Măriei Sêle Pașei l'au priimit, și de acolo cu toți au mers în cetate pe gîos, îndreptîndu l'la Chihala-beiu, fratele Măriei Sêle Pașei, și l'au primit cu ceremonie. Îndată l'au scos înainte Saraschierului, le-au vorovit moldovenesce curat, întrebîndu l'cum au petrecut la drum, și de-au avut cele trebuincioșe dupe poroncile ce avé date. l'au pus gîos *) făcîndu-le cere- *183 moniea cafelei; după acêsta, le-au ȳis sê mîrgă sê se odihnesc cãci trebuie sê fie trudiți, orînduindu-le gazde deosebite unde au adus și tôte calabalicurile și trăsurile ce avî.

Miercuri 29, la 3 cêsuri de ȳi, l'au chîamat la Pașă-Capsi unde mergînd l'au scos îndată înainte Saraschierului; în odaia aceea au aflat hramu așternut peste rogojin, le-au ȳis sê ședă; multe Agale sta în picîore, li s'au făcutu ceremonia cafelei întrebîndu l'cum au petrecut, le-au spus cã au a merge la Țarigrad și cã chîamarea acêsta fără de îndoială trebuie sê fie spre bine, cãci poronca este a merge cu tôte odihna și cinstea prin caretele și butcile lor. Cărua au respuns cã nici o sciință n'au avut cã au a merge la Țarigrad, și pentru aceea nici

gătirea cădută nu au, căci numai 1000 lei li s'au dat de cheltulală. Și le-au răspuns că pentru acesta se nu se îngrijescă, căci îi va îndemâna cu bani de cheltulală în cât voru ave trebuință. Au făcut rugămintea ca se nu meargă cu trăsurile lor că se vor strica în drum, vor ispiti mari greutate și le întocmi; mai cu lesnire va fi a merge cu cară mocănescă, și le-au dat făgăduință că de vreme ce voru a merge așa, li se vor orându cară din țera Rumânescă. După acesta s'au mai rugat a lăsa se facă Pascele acolo, și se se purcă, și Lună după ziua Învierii li s'au dat făgăduința, dîcîndu-le că voru merge d'împreună cu boierii Munteni ce se află acolo, și așa au dat poroncă *) a le aduce șese cară *184 mocănesci.

Ieșind de acolo, au mers la Chihala-beiu, și făcîndu-li-se ceremonia cafelei, le-au dat că toate interesele ce le au la Moldova se le dea înscrise, atât pentru scutelnicii ce au, ca se fie în nesupărare, cât și în mansupurile ce se află fiesce-care, se rămăie vechilii lor nesmintiți pînă ce se vor întorci din Țarigrad; și de au ceva a scrie la Moldova, se facă cărțile și cu poroncile ce sunt a se trimite cu înadins tataru la Moldova se vor trimite și cărțile lor; și îndată au poroncit se se fac poroncile cădute către Calmăcamie. De acolo ieșind cu indestulă mulțămire, au mers de s'au întîlnit cu boierii Munteni cari erau acești de mai gîos arătați: Banul Grigorie Ghica, Banul Bărbuceanu Văcărescu, Vornicul Necula Golescu, Spătarul Scarlat Mihăilescu, Clucerul Mihăiță Filipescu, Clucerul Filip, Caminarul Iancu Cocorescu; și puindu-se la cale, vorovînd cele de cuviință a le drumului, s'au întors la gazde.

Vineri 31, le-au trimis Saraschierul, atât la Moldoveni cât și la Munteni, câte un miel, iară Sămbătă Aprilie 1, le-au trimis câte un calman-balic, pește de mare pre bun.

Duminecă în ziua de Paști, după ieșirea din Biserică, au mers, atât Moldoveni cât și Munteni, mai întîi la Chihala-beiu, unde după ceremonia obișnuită și hiritisirea ce le-au făcut, i-au dus la Saraschierul; de iznă li s'au făcut ceremonie, și au împrumutat pe Moldoveni cu 7,500 lei, dîcîndu-le: «că de voru mai ave trebuință, va scrie în Țarigrad ca se li se mai dea de către Capu-Chihala Măriei Săle.» Au rînduit pe *) un Chiatip al Măriei Săle, anume Ata-Efendi, și un cavas, unul pentru Moldoveni și altul pentru Munteni, ca se meargă împreună la Țarigrad, și și au luat și ziua bună. *185

Lună Aprilie 3, Moldovenii boieri s'au încărcat în trei cară mocănesci lăsînd toate trăsurile lor la Silistra; s'au dat la fiesce-care teșkeré pe față de nume aretători și familie dîcîndu-li-se că cu acelea au a merge la drum, au a intra în Țarigrad, asemenea și la toate slugile și omenii lor.

Boierii Munteni, numai calabalcurile lor au pus prin cară, iară ei au intrat în carete și în calesce. De acolo purcînd, au mers la un sat anume Bala-kioiu; acesta din greșala tatarului, căci gătirea era la

altă sată; acolo li s'au dată cele trebuincioase a le mănăriră, și hrana cailoră, și au masă.

Marți 4, purcegându de acolo, au mersă la ună sată turcescă unde au poposită la 9 césuri; numele satului C. rabașli-kioiu.

Miercuri 5, purcegându la 11 césuri de ăi, la 7 au agiunsă la Șumla, orașă și cetate, unde le-au ieșită conacciă înainte; apropiindu-se de Șumla, au întâmpinată mulți bărbați și copii ieșindă înainte ca să'i vedă. Conacciul 'i-au dusă la conacă, la casa unui Sărdariă-Aga turcă, unde 'i-au priimită cu multă ăeremonie; mai sub séră, s'au dusă unui din Moldoveni și din Munteni la aianul locului anume Iombrula-Aga, care era unchiă Saraschierului, unde au fostă priimiți cu totă cinstea.

Joi 6 a lunei, au purcesă de la Șumla dându-le aianul patru omeni *) *186 de pază, ca să mērgă împreună pēră voră ieși din Balcanuri. Trecēndă apa Camcik-su, au venită la ună sată sērbescă anume Dragon-kioiu.

Vineri 7 a lunei, purcegēndă de la Dragon-kioiu, au începută Balcanurile, munți mari, unde erau cīșmele și isvōre de ape minunate, și au agiunsă la ună sată sērbescă, Cialicavacă.

Sāmbătă 8 a lunei, au purcesă de la Cialicavacă peste munți, și iarăși au trecută Camceksa, și au venită la Carnabată, tîrgă, unde iarăși au ieșită înainte mulțime de bărbați și copii ca să'i vedă.

Duminecă 9 a lunei, purcegēndă de la Carnabată pe drumuri strimte, tufări și spinișă, au venită la ună sată sērbescă ce se numesce Beimali-kioiu.

Luni 10 a lunei, purcegēndă de la Beimali-kioiu au agiunsă la satul ce se numesce Faki.

Marți 11 a lunei, purcegēndă de la Faki au venită la ună sată ce se numesce Debleli-Arik-kioiu, și acesta sērbescă, și de acolo au venită la Saranda-Eclesia, tîrgușoră unde din 40 Biserici, ce se ăice, n'au găsită măcar una.

Miercuri 12 a lunei, purcegēndă de acolo, au mersă la Burgază, unde la 10 césuri de ăi au agiunsă la ună hană pré strimtă și cu puține odăi; acolo se lucrēză lulele, tēsuri și alte lucruri de lută poleite cu aură.

Joi 13 a lunei, purcegēndă de la Burgază au venită la Ciorlu, iarăși tîrgușoră.

Vineri 14 a lunei, de la Ciorlu au venită la Silivia, au mersă cu toți la Archiereul locului anume Diouisie, și le-au făcută *) îndestule ăere- *187 monii și bună primire.

Sāmbătă 15 a lunei, purcegēndă de la Silivia, au venită la Buuc-Cecmege, unde 'i-au întâmpinată ună Hogeachiăntă, anume Sakir-beiă, avēndă împreună cu elă mulți bostangii, de a căruia venire s'au turburată cu toți; au venită Beiul la gazdă unde se află boierii, le-au arētată că este trāmisă de către înaltul Devletă spre întâmpinarea loră, 'i-au mēngăiată îndestul aretāndu-le că este bine pentru toți, să pōrte ori-ce voră avē, căci pentru ei lasacă nu este; apoi după ăeremonia ce le-au făcută, boierii Moldoveni s'au dusă și la Munteni. După acēsta cu toți d'im-

preună au mersu la gazda lui Sachir-beiū unde le-au făcutu tôte cinstile cădute.

Duminecă în 16 a lunei, în ziua Mironosișilorū, au purcesu de la Buluc-Cekmege; ieșindū afară la drumū, au începutu turcôcele a'i improșca cu pletre prin cară, cărora dându-li-se răspunsul cuviinciosū de către Vornicul Neculai Golescul, au contenitū. De acolo au trecutū la Chiuc-Cekmege, unde la unū podū i'-au opritū de le-au căutatū teșkerelile ce avéu de la Silistra cercetându'i pe toți; de-acolo au trecutū înainte, Sachir-beiū cu ai sêi, și peste trei césuri au trecutū și Ata-Efendi, ce era de la Silistra, iarăși înainte, și începându a se pogori la vale, s'au vëdută Tarigradul. Mergéu prin nisce ulițe pré strimte, unde de abla încăpéu carăle cele mocănesci, trecéu prin case mari câte cu trei rënduri; mulțime de norodū ieșia înainte *) de'i privé, și ajungéndū la limanū, *188 s'au pogoritū la Caivené; de-acolo s'au suitū în caice atât Moldoveni cât și Munteni, au apucatū Boazul în sus, au trecutū pe la Dolma-bakcé, pe la Tarsana, lăsându carăle și calabalcurile la Caivené de unde purcesese, dară cu toți erau imbrăcați în benige, precum li se ăisese. Înaintea lorū mergé Sakir-beiū cu toți bostangii; se socotesce că fiindū că'i privé Împératul, trecéndū pe la Dolma-bakcé, de aceea li se ăisese ca să puțe benigele. Cu acestū chipū i'-au dusū la unū Saraiū ce avé Iusuf-Pașa, Klor-Vezirū, la mahalaoa Beller-beiū, din glos de Cenghelkioiu spre Anadolū, suindu-se 2 césuri pe Boazū în susū.

În drumul acesta, le-au ieșitū o agă de la Bostangi-Pașa înainte, fórte muchelefū, cu unū cărligū au opritū unū caicū, au întreatū cine suntū și unde mergū? și răspundéndū că suntū boierī de la Moldova și de la țera Românescă, și aretându pe Sakir-beiū și pe Ata-Efendi, au poroncitū să li se dee drumul.

Dupé ce au agiunsū la limanū, s'au suitū sus în Saraiū, au aflatū tôte odăile așternute cu așternuturi nouē, și tôte cele trebuincloșe din lăuntru fără de cusurū, necazlicuri și zugrăvele minunate în tôte odăile și poleite cu aurū. 1)

Acolo i-au priimitū cinci agale a lui Abdula-Pașa ce se afla la Cenghelkioiu cu 16 mił de ôste pentru nizamul Enicerilorū, și poronca era a Devletului *) ca să aibă 3 zile musafiri pe toți boierii cu tôte cele *189 trebuincloșe. Le-au făcutū icram agalele cu café și ciubuce; la 11 césuri le-au pusū mēsa, sofră turcēscă poleită cu aurū, peșkire la fiescare cusute cu firū și altele cu mătăsuri, dar pré frumoșe; le-au adusū bucate minunate și pré de gustū, pâine frumoșă și albă de cea nemțēscă și pedele fórte albe, rachiū la mēsa și vinū; la tôte acestea Sakir-beiū era epistatū și purtătorū de grijă. pērē ce s'au sculatū de la mēsa, și dupé ce le-au datū café și ciubuce, apoi s'au dusū în odaia sa, avéndū totū într'acelū Saraiū o odaie aprôpe de boierī și alta glos pen-

1) Aice giurnalistrul îi lănda tare umblătorile, arătându că suntū tot cu marmoră așternute și că mulți au cădută pe marmorele acelea. Aice au dat-o pe moldoveniă; se vede că pré tare au cădută de n'au ăltatū lauda umblătorilorū.

tru slugele lui, iar Ata-Efendi s'a'au dusu în Țarigradu, avându casă a sa. Boieriloru Moldoveni: Logofetul Ioniță Sturdza, Aga Greceanul, Vorn. Tăutul, Hatmanul Cerkezü, o odae mare, iar Vorn. Gheorghie Cuza, Vorn. Iordaki Râșcanul, o odae mai mică le-au datü despre haremü. Boieriloru Munteni le-au datü patru odăi, căci avéu mulți ómenî, boierănași și grămăticî.

Luni la 17 a lunei au venitü Sakir-beiü cu câte-va agale mari, 'i-au mêngălatü, 'i au îmbărbătatü dându-le bună nădejde că tóte vorü fi spre bine. Dupé trei zile, intru care au fostü musafirî lui Abdula-Pașa, li s'au rînduitü tainü Împărătescü și vekilü-hargi câte 180 lei pe zi, bez unt-de-lemnul, orezul, zaharul; căci unt-de-lemnul ilü aducéu cu tulumurile, orezul cu zîmbilurile. Iar zaharul câte unü cântariü pe septemănă.

Martî 18 a lunei au venitü unü Salahor-Efendi, și le-au *) datü de ^{*190} scire că intră chîeltuéla cé Împărătescă, și că se cuvine a mulțami pe ómenîi lui Abdula-Pașa cu 200 lei pentru ostenéla ce-au făcutü, și au datü de tot boierul câte 20 de lei bacșișü. 1)

Miercuri 19 a lunei li s'au datü de scire de către Sakir-beiü, ca se fie gata căci au a merge inaintea lui Reiz-Efendi.

Joi 20 a lunei, la 3 césuri de zi, le-au pusü mésa; la 4 s'au gătitü cu toțiî îmbrăcându-se în benişe atât Moldoveni cât și Munteni cu slugile lorü împreună cu Sakir-beiü și cu unü cavasü a lui Abdula-Pașa; au ieșitü cu toțiî pe portița grădinei, și mergendü cale de unü cifertü de césü péné la unü cestelicü ce avé Reiz-Efendi, depărtatü de limanü iarăși pe portița grădinei, au intratü în casele acele unde Reiz-Efendi îi priivé când au intratü; 'i-au dusü într'o odae mică, unde au datü la toțiî café și ciubuce, și acolo ceva odihnindu-se, fiindü căldură și mersese pe gîos, 'i-au poftitü Sakir-beiü și ómenîi lui Reiz-Efendi ca se mérgă în lăuntru; au trecutü printr'o șăliță mică așternută cu rogojinî de cele minunate pe gîos, au intratü într'o odae unde Sakir-beiü le-au arătätü pe Reiz-Efendi, care ședé la mijlocul patului cu marpicul narghilelei în mână, dar pré egratiü căci nu trăgé din narghelé; le-au arătätü Sakir-beiü ca se sărute croșurile macatului unde ședé *) Reiz-E- ^{*191} fendi, și așa au urmatü cu toțiî. Reiz-Efendi, omü frumosü, barba négră, veselü la față și dulce la voróvă. Totü într'acé odae mai era Ali-beiü într'unü colțü alü odăei, Hububat-Naziri, omü bătrânü, cu o barbă albă, care vorové grecesce; acesta era socrul Saraschierului de Silistra. În cele-l-altü colțü alü odăei, mai era unü Efendi, chipul ilü aréta a fi unü omü mare, frumosü la față, veselü și cu mare eghemonie, pentru care la urmă s'au încredințatü a fi pré milostivul Împératü, care au invrednicitü pre robii sêi a arunca ochii c-ai multü milostivi asupra lorü, a'i vedé și a'i asculta. Le-au poroncitü îndatä la toțiî să ședă, le-au datü café, 'i-au întreatü Reiz-Efendi cum au venitü la drumü, făcendü dragomanlicü Ali-beiü; s'au sculatü cu toțiî de au făcutü mulțămire, și

1) Aice arétă giurnalistrul că dintr'acé zi au începutü a cumpăra papuci și a face ceacștri de șalü; se vede că unii dintr'ai noștri erau în ismene și în ciobote după obiceiul vechiü.

de iznăvă le-au poroncită să şedă, făcându semnă lui Sakir-beiū, şi la toţi cei-lalţi ca să iasă afară. Au începută mai întâi a-l întreba pricina apostărilor Greci vorovindu numai Reiz-Efendi şi Ali-beiū tălmăcindu, s-au cetitū inaintea tuturilor Arz-magzariūl ȧerei, şi li s-au ȧisū cā cererile ce vorū mai avē, sē le deē inscristū la Ali-beiū şi ori-ce alta vorū mai avē a ȧice, cāci pré milostivul Împēratū este incredinȧatū de sadacatul şi credinȧa lorū. Dupē acēsta aū întrebātū şi pe boierii Munteni, de aū şi ei Arzmagzariū; aū rēspunsū cā nu aū; le-aū ȧisū şi lorū, cā cele ce vorū avē vorū da inscristū la Ali-beiū, cāci conacul În-nālȧimeŷ Sēle *) este aprōpe de ei, şi tōte acele aretāndu-le Ali-beiū la Reiz-Efendi, le va face sciutū pré milostivului Împēratū. În vremea acēsta Împēratul nu-şi lua ochii, cāutāndū cu luare aminte cānd la unii din boieri cāndū la alȧii. Sfirşindu-se vorōva acēsta, s'aū sculatū cu toȧii, şi sārutāndū iarāşi colȧurile macatului, s'aū dusū iarāşi în odaia de unde ieşise, şi acolo iarāşi le-aū datū cafē şi ȧubuce. Aū datū bacşişū 39 lei cu toȧii cafegiului, şi s'aū întorsū înapoi la conacū.

Vineri 21, Sāmbātā 22, aceste duoē ȧile le-aū întrebuiȧatū, atāt boierii Moldoveni cāt şi Muntenii, alcātuindū inscristū cererile ce avēū cātre Devletū.

Duminică 23 a lunei, împreună cu Sakir-beiū, aū mersū iarāşi cu toȧii la Ali-beiū, Hububat Naziri, pe care l'aū aflatū ȧios într'o odaie unde avē havuzū şi sadārvinū care arunca apa în sus şi agiungē pērē într'unū policanȧilū de cristalū fōrte minunatū, avēndū sofale, şi asupra Buazului Mārei şi asupra unei grādinī minunatū împodobitā cu copaci, ciciclicuri şi fōntāni din cari scotē apa cu unū calū şi adāpa grādina. drape de vie şi alte multe podōbe. Aū sārutatū cu toȧii atāt māna cāt şi pōla, şi îndatā 'i-aū por'itū sē şedā; aū cetitū cererile şi a Moldovenilorū şi a Muntenilorū; 'i-aū sfātuitū Ali-beiū cele de cuviinȧă: a fi supuş şi credincioşi Devletului, cāci are mare milostivire asupra ȧerilerū acestora. Dupē ce s'aū isprāvitū vorōva acēsta, la sfirşitū aū intratū şi Sakir-beiū în odaie, cu care aū vorovitū îndestul asupra petrecerii lorū şi asupra întēmplārilor apostārilor. Dupē acēsta *) s'aū întorsū cu toȧii la conacū, aū îndreptatū cererile ce făcuse dupē povēȧuirile luate de la Ali-beiū.

Luni 24 a lunei, viindū Sakir-beiū aū datū la elū cererile Moldovenilorū pecetluite cum şi a Muntenilor asemenea pe care le-aū dusū la Ali-beiū ca sē le deē lui Reiz-Efendi şi sē le facā sciute Devletului, şi nefiindū întocmai precum se cerē, le-aū adusū înapoi.

Marȧi 25, Miercuri 26 a lunei, aū petrecutū prefācēndū dupē cum se cerē cu Aga Iōn Greceanul, şi aū trāmisū pe cele din partea Moldovei iar acelle din partea ȧerei Romānesci s'aū trāmisū cu Clucerul Filipū sciindū turcesce; iarāşi s'aū aflatū cusururi atāt la ale Moldovei cāt şi la ale ȧerei Romānesci, şi de isnōvā s'aū prefācutū multe ponturi precum aū fostū poronca.

Joi 27 a lunei, prefācēndu-se, s'aū triimisū cu Logofetul Ioniȧă Sturdza

și Vornicul Râșcanul, pre cari 'i-au priimită Ali-beiū dicendū că le va da la Reiz-Efendi. Într'acé ȕi le-au trimisū Casap-bașa la toȕi boierii 17 mieī, peșkeșū, cercetându'i cum se află; au datū bacșișū ome-nilorū ȕi, încărcăȕi de multe mulȕămiri, s'au dusū.

Vineri 28 a lunei au venitū doctorul Împărătescū de au făcutū visita; 'i-au întrebatū de sănătatea tutulorū ȕi de au trebuinȕă seū de este vre unul bolnavū, căruia făcendu'i ȕeremoniele cădute ȕi mulȕămirile cele dupē datoriă, s'au dusū. Într'acé ȕi, au trecutū Împăratul la Giamie cu alnū de pe mare fiindū Vineri, unde au vēdūtū strelucirea slavei Sēle, caicul *) acellū minunatū cu 24 vāslași, ȕi au aȕdītū tunurile la tōte co- *194
răbiile ce eraū la limanū.

Sâmbătă 29 a lunei, iarăși au fostū chiămaȕi de Ali-beiū, mai adăo-gândū încă o cerere, s'au trimisū din partea Moldovei pe Aga Greceanul ȕi din partea țerei Romănesci pe Cluceriul Filipū. Au adusū respunsū că la 12 cēsuri se mērgă cu toȕil acolo ca se pule la cale pentru Divan-Efendi ȕi Bașbeșlegasi, cu căȕi neferi trebuia se fie la Iași ȕi la Bucu-resci. La vremea însemnată au fostū cu toȕil acolo. Moldovenii au ce-rutū 250 neferi, iară Muntenii o mie; au ieșitū cu acestū răspunsū: la Moldova, se se dee 500, făcēdu-se aretare că, de va mai fi trebuinȕă, se va face îngrijire cu oștenii Moldovenii precum au fostū mai înainte, ȕi cu acestă hotărîre s'au întorsū la gazdă.

Duminecă 30 a lunei, s'au dusū Logofetul Ioniȕă Sturdza cu hărȕiile acelea, ȕi au priimitū ca 1000 neferi se aibă Bașbeșlēga la Moldova, ȕi la țera Romănescă s'au rōnduitū 2000, ȕi dupē ce se va așēda paza țe-rei, însă cu Moldovenii iară nu Greci sau Sērbii, atunci se se rēdice în giumētate de neferi turci, rēmăindū pentru beșlegi numai giumētate, a-retandū că suntū indestuī, precum au fostū din vechiū.

Luni Maiū 1, au venitū de la Pōrtă unū Efendi cu Arzmagzariul ce s'au trāmisū prin Silistra valesi, cum ȕi altele douē a boierilorū de peste hotarū ce se aflau în Bucovina, care se trāmisese prin Cirkagiū Salih-Pașa din Iași, din care s'au vēdūtū cu velētū 1822 Ghenarie 17, ȕi altū duoilă de la boierii tij, dēră încă din vremea ca se afla în Iași, însă ȕi acesta fără velētū ȕi lună. Au făcutū întrebare pentru boierii, *) pe *195
fiesce-care cum îlū chīamă ȕi de-asupra le scria turcesce începēdū de la Preosfântēia Sa părintele Episcopul Romanului, Veniamin Mitropolitul Moldaviei, ȕi Preosfântēia Sa Părintele Gherasimū, ȕi dupē aceste duoe iscălituri toȕi boierii cari se aflau în Cordonū, fiesce-căruea îi scriea nu-mele, porecla, boieria ȕi unde se afla în vremea aceea; la acellū d'întliū ce era trāmisū de la Iași era iscălitū părintele Meletie Episcopul Hu-sului numai, ȕi isprăvindū de scrisū tōte precum s'au ȕisū, apoi s'au dusū, iar boierii au remasū asceptandū ce urmare se va mai face.

Vineri 5 a lui Maiū viindū Sakir-beiū Meimendariul Moldaviei 1) le-au

1) Alcea trebuie se se scie că amēnduoi Meimendarii erau Sakir-beiū numele, acellū d'întliū de care s'au vorovitū era deosebire: Tahtagi Sakir-beiū, omū de ispravă ȕi cu ipolipsis mare; altū Moldaviei era din tagma Dervișilorū.

aretată că are să se facă la Pórtă divană și adunare spre a se da sfârșit la cererile făcute din partea țărilor, și pentru aceea se află cu totul nerăbdători așteptându milostiva otărîre.

Marți 9 a lunii, au fost chiâmați de Ali-bei, și li s'au spus că s'au priimit cererile țărilor la Înaltul Devlet; au dat milostiva hotărîre că: «de acum se vor face Domni din pămînteni, atât la Moldova cât și «la țera Românească», și cu acest răspuns s'au întors la gazdă. Într'ace s'era s'au început și Ramazanul, slobozindu-se mulțime de tunuri încât resuna totu Boazul *) și tóte mahalalile; s'au luminat cu candel de *196 sus p'ere gîos, și trei galione ce erau în dreptul Sarailului de la Dolma-bakcê. Totu într'ace și le-au spus Ali-bei că la 15 zile a Ramazanului are să se dea sfârșit cererilor ce s'au făcut. Într'ace s'era Ali-bei mergendu la Pórtă pentru Ramazan, le-au trimis răspuns că în 15 zile se dă sfârșit.

Sâmbătă 20 a lunii, iarăși au fost chiâmați la Ali-bei, și după ceremonie le-au spus că după Baeram în 3—4 zile, atuncea are să se hotărască isprava cererilor ce s'au făcut.

Luni 5 a lui Iunie, le-au adus Sakir-bei două caice, dîcîndu-le: «care «va voi are voe a se preumbla;» au intrat într'unul Vornicul Gheorghe Cuza și Aga Greceanul, și au mers de s'au preumblat, avînd împreună și pre unu Efendi de pază; asemenea și din boierii Munteni au mai mers vr'o două de s'au primblat. Totu într'ace și, la două cîsurî de noapte, au fost chiâmați de către Ali-bei; s'au dus Logofetul Sturdza și Aga Greceanul din partea Moldovei, iar din partea țerei Românești: Banul Grigorie Ghica, Banul Bărbucenul și Clucerul Filip; le-au dat de scire că mergu poronci ca să se redice Enicerii din Moldova și oștile din țera Românească.

Joi 8 Iunie, li s'au dat de scire că se pornesc Țătarî cu poroncile pentru redicarea oștilor, și cel ce va ave de scris la casă, să scrie, că scrisorile vor merge cu încredințare.

Vineri 22 a lunii, au venit de 'i-au chiămat de la Ali-bei; s'au dus din partea Moldovei Logofetul Ioniță Sturdza, și din partea țerei Românești *) Banul Ghika; au adus răspuns că tóte s'au pus la cale *197 și a duca și vor merge cu toții la Reiz-Efendi, de la care vor auzi hotărîrea ce are a se da.

Sâmbătă 24 a lunii, mergendu la Reiz-Efendi, le-au dîs că peste o și-două va veni la ei omul Sadrazanului, adecă a Viziriului, și le va vorovi cele de cuviință.

Luni 26 a lunii, au trimis de la Vezirul și au cerut a da fiescare numele lui înscris, și așa au făcut izvod: Ioan Sturdza sin Sandul Sturdza, Gheorghe Cuza sin Ioan Cuza, iproci, și cu asemenea chip și boierii Munteni, și acel izvod s'au dat lui Sakir-bei ca, dîmpreună cu Clucerul Filip, s'îl facă turcesce și s'îl dea Veziriului.

Într'ace și au venit de la Ali-bei, și au chiămat pe Clucerul Filip, cu care au trimis răspuns că s'au făcut musaveri la Pórtă, și

s'au dată hotărîre în ce chip şi cu ce orînduială să se facă Domniile, şi s'au dată numele tuturor pré milostivului Împărat de la care se aşteptă că desevirşiţu milostivă hotărîre.

Miercuri 28 a lunii, au chîamat pre Logofătul Ioan Sturdza şi pe Banul Grigorie Ghika, pe Clucerul Filip; ce-au vorovitu nu se scia, dar au venit cu nisce sureturi turcesci, dându-le a le prescrie grecesce în pricina cererilor ce s'au făcutu, mai adăogându-se acestea : «scólele grecesci să lipsescă cu totul atât din Moldova cât şi din ţera Romă-nescă, tóte veniturile scóleloru să se ia înscrisu *) de către orîndui- *198
tul Porţei, cum şi moşile grecesci a celor ce s'au orétatú haini, şi a sudiţilor, să se vîndă de istovú; sudiţi să nu mai aibă moşii, binale şi alte acareturi întru aceste două ţeri,» pre care prefăcendu-le s'au iscălitu de toţi, după boieriele ce avé fiesce-care; iar boierii Munteni numai numele şi familia, dicéndu : «că așa se obicnuescú,» şi cu Clucerul Filip s'au trămisu la Ali-bei.

Joi 29 a lunii, în ziua Sfîntilor Apostoli, la 12 césuri, au fostu chîamaţi : Banul Grigorie Ghika, Clucerul Filip şi Logofătul Sturdza, la Reiz-Efendi, căroră vorovindu-le cele de cuviinţă în cererile ce-au făcutu, s'au hotărîtu Domniile; «*Logofătul Ioniţă Sturdza Domnă Moldovei, iar Banul Grigorie Ghika Domnă ţerei Romănesci,*» şi întorcéndu-se la gazdă, au făcutu cunoscutu către toţi.

Sămbătă Iulie 1, au venit şése caice poftindu'i ca să mérgă la Pórtă ; în 2 caice s'au pusú boierii şi în alú treilea slugile ; asemenea au făcutu şi boierii Munteni, şi mergéndu pe boazul Țarigradului, au trecut pe la Dolma-bakcė şi Tarsana, şi viindú la limanú, au ieşitu din kaice, au aflatu armasari Împărătesci împodobiţi cu frumoşe podóbe ; rafturi şi harşale, norodú şi ómení de tóte némurile stándú şi aşteptándú s'í véđă. Îndată au începutú a'í pofti să încalice, şi pe rîndú au încălecatú cu toţi, şi s'au înşiratú pe uliţe câte unul, fiindú tare strîmte uliţele şi norodú multú. Cu acestú chipú au mersú la Paşa-Capsi, şi acolo descălecándú cu toţi, au intratú într'o ogradă, şi trecéndú printr'o şală *) în- *199
tr'o odaie mică a Dragomanului celui mare, dragomanul omú bătrán dar plăcutú la faţă, le-au đisú grecesce : «bine aţi venitú,» 'i-au poftitú să şedă, le-au datú dulceţi rodozahrú şi şerbetú de trandafirú şi apă, 'i-au întreatú cum a'í petrecutú atáta vreme fără de adunare, şi că fără de îndoială se vorú fi supăratú de atáta prelungire a vremii dară pricina au iostú precum însuşi vorú fi simţitú.

Cu multă blăndeţe vorovindu-le, 'i-au poftitú să şedă cu odihna lorú ; s'au dusú să véđă de este vreme; peste gîmătate césú s'au întorsú, 'i-au chîamatú la Vezirul. Au ieşitu cu toţi din şala acé de gîos şi s'au suitú pe o scară în sus de-abia puténdú resbate de mulţimea norodului ; s'au suitú întru o şală mare şi de acolo au mersú în odaia Vezirului, argiodasi ce se numesce. Vezirul sta la o feréstră împodobitú în hainele cele de paradă. După Dragomanul celui mare, urmau cu toţi, au făcutú câte trei temenele péré la păméntú, şi, ingenuchindú, au sárutatú crosu-

rile macatului pre care şedé. Le-au ăişu : «bine aţi venitú,» şi au poronciú de le-au datú café, însé în piclóre; le-au ăişu cá : «astăđi vorú lua «sfişitú cererele vóstre după plăcere ;» şi îndată făcendú iarăşi câte trei temenele şi sărutandú crosurile d'împreună cu Dragomanul au ieşitú a-fórá. De acolo 'i-au dusú la Chihala-beitú, unde sărutandú póla, le-au ăişu de au şedutú pe patú cu tođil în róndú ; le-au datú café vorovindu-le cu multá blándeşe. Au chlámatú pe unul din agale ce sta în piclóre *) *200
 lingá Dragomanul celú mare, 'i-au şoptitú ceva la urechle, şi îndată au purcesú. După acésta 'i-au întreatú cum au petrecutú în Ţarigradú, şi de le-au plăcutú Ţarigradul. Fără întârđiere întorcendú-se agaoa, au întreatú care este Ghika şi Sturdza, sé mérgá cá'i postesce Sadrazanul, şi sculánu-se aménduoi, s'au dusú, iară pe cei-l-álđi boieri 'i-au poftitú sé mérgá într'altá odaé, sé şedá cu totú rahatul lorú, poroncindú sé le aducá ciubuce şi café. Au poronciú sé le deschidá ferestrele sé se rēcó-réscá, şi au şedutú şi o aga ăiindu'i de voróvá. Fără întârđiere au venitú şi altá aga şi le-au datú de veste zicénu-le : «mujdé boierilorú , «că s'au făcutú Domniile : Ioniá Sturdza Domnú la Moldova şi Gre-gorie-Ghika la ăéra Románéscá.» Ieşindú cu tođil de acolo, au mersú în odaé la Reiz-Efendi , şi acolo au aflatú pe Domní şedénu pe saltele jos unul lingá altul. Făcendú cu tođil ăeremoniea căđutá, le-au poronciú ca sé şedá, şi le-au ăişu întorcendú-se către ei : «Étá după cererea vóstrá «s'au făcutú Domní pámenteni, şi de acum înainte aşa se va urma , iar «nu din Greci ; sé căutađi a fi credincioşí, sé iubiđi pre Domní voştri , «dar şi ei pe boieri, şi cu boierii d'împreună sé ocármuľascá ăéra bine «şi cu dreptate ; rezmul Domniei, după obiceiú, are sé se facá la Silis-«tra.» Au poronciú de le-au datú café, 'şí-au luatú ăiua bună, şi sáru-tándú crosurile macatului, au ieşitú cu tođil, d'împreună cu Dragomanul, şi au mersú la Ceauş-başa, unde iarăşi au sărutatú crosurile , 'i-au he-retesitú pentru Domnie : «ca sé fie într'un césú bunú!» 'i-au întreatú de scie vre *) unul franăuzesce saú latinesce, şi au respunsú cá numaí Gre- *201
 gorie Vodá scia italianesce; le-au ăişu prin Dragomanul celú mare, cá : «pré milostivul Împératú s'au milostivitú şi au ímplinitú tóte cererile lorú; «au orónduitú Domní pámenteni, şi cá de acum aşa se va urma; dar sé «fie credincioşí şi dreptí şi către Domnul supuşí, şi ei sé íubéscá pre pá-ménteni boieri şi a'i asculta, ca pre nisce boieri ímpreună lucrátóri, mai «alesú pe aceşti ce suntú de faăia;» şi mulămindú cu tođil pentru bunele ínvěťáturi, au ieşitú de acolo ímpreună cu Dragomanul celú mare, şi de la perdé încálăndú ciubotele, au purcesú iarăşi prin mulăimea norodului ce era adunatú în Saraiú, şi au mersú la Pórtá unde descálecace, şi a-colo iarăşi au aflatú caií Împérátescí asteptándú ; şi încálecándú cu to-đil, au mersú la Şeh-islamul, cale de unú cifertú de césú şi mai bine, unde cu Dragomanul d'împreună au descálecatú la scara Saraiului, şi au ăişu de au áşteptatú puăinu într'o odaé, şi fără întârđiere 'i-au poftitú în láuntru, unde sărutándú iarăşi crosuri'e, pe Domní 'i-au poftitú sé şedá iar boierii au státutú în piclóre, şi au poronciú îndată de au a-

dusă café la toți. Le-au spus că: «pre milostivul Împărat s'au milostivit și, după cererile lor, le-au dat Domn pământent, și de acum înainte așa are să se urmeze. Să fie dar credincioși și raele supuse, să iubească pre Domnii lor și Domnii pre boieri; să se silască întru servirea poronciloră căutând trebile țerei, d'împreună cu Domnii,» și iarăși mulțămindu au ieșit de acolo *) și au încălecat cu toți și au mers cu *202 totă mulțimea norodului, și înainte și în urmă, pînă la porța Cetății unde încălecase, și descăleacăndu acolo cu toți, au dat bacșiș și au intrat în caice. Au mers pe la Tarsana, pe la Tophana, trecendu pe la Dolma-bakce; și s'au dus la Saraul lui Abdula-Pașa care 'i-au primit cu totă cinstea dându-le café, ciubuce; le-au spus că: «sunt megieși, dar n'au putut a merge cela la cela, căci vremile au fost așa; dar se trăiescă multă îndurată Împărat, că au fost bine pentru toți, căci le-au dat Domniea orînduindu Domn din pământeni; se caute dar a fi credincioși, căci de acum Greci nu mai au a fi Domni. De acolo s'au întors la conac, unde cu toți au heretisit pre Domni.»

Peste 2 césuri, au făcut pe Aga Greceanul vel Post cu sărutare de mână, căci caftanul nu are; îndată s'au pus la cale a se scrie cărți la Moldova scriindu cu toți pe la casele lor, pe la prietenii și rude.

Luni 3 Iulie, s'au pornit Devlet-tatarul cu cărți către Caïmacamii, orînduindu-se Vornicul Tóder Balșu și vel vist Petrache Sturdza, cel ce era făcut de Hatmanul Vogoridi, și cu acești doi împreună, boierii Divanului. Iar Grigorie Vodă au rînduit Caïmacamii pe Banul Bărbucea-nul Văcărescu ce era Epistat Visteriei, și pe Spatarul Mihăilescu i pe Mihăiță Filipescu, făcendu-lă paș-post și halé Aga.

Sâmbătă 8 Iulie, s'au pornit Ibraim Tatarul și cu un călăraș *) *203 de Moldova.

Duminecă 9 a lunii, s'au pornit Caïmacamii la București cu cărțile cele după obicei.

Joi în 13 Iulie, au adus Sakir-bei caftanile de la Pórtă și au îmbrăcat mai întîi pe Grigorie Vodă Ghika, apoi pe Ioan Vodă Sturdza, și au arătat Sakir-bei că el este orînduit Meïmendariu Domnului de țera Românească, iar cela-l-alt Sakir-bei, carele era din tagma dervișilor, s'au rînduit Meïmendariu Domnului de la Moldova, cum și Divan-Efendi pe Ibraim-Naabi. Desbrăcându caftanile, le-au strîns și le-au spus ca să stele strîns pe perină trei zile, după obicei. Le-au dat café și ciubuce, au heretisit Sakir-bei pe Domn de Domnie și pe toți boierii.

La 24 Iulie, s'au născut o Beizadé a nume Sultan-Mehmet, și îndată s'au pornit în toate țările muzdegi; în câte-va rînduri, au mers bostangii muzdegi la Domn și la boieri cărora li se da bacșiș.

Miercuri 26 a lunii, au sosit tatarul și vătav de călărași de la Moldova, aducendu bani și înscințare de redicarea Enicerilor și a lui Vogoridi, și cărți de heretisir pentru Domnie.

Joi 27 a lunii, în-de-seră, au reposat Patriarchul Evghenie, s'au rîn-

duită Antimă ce a fost Halchidonios, care se afla închis cu alți cinci Archierei din cei întâi pentru întâmplările vremilor și vrajba ce d'între ei. *)

*204

Marți Avgustă 1, au mers : Domnul Moldaviei cu Vorn. Cuza, Vorn. Iordake Râșcanul și Post Greceanul de au heretisit pe Patriarchul în două caice cu un băltagiu și cu slugi fiesce-care. 'I-au primit Patriarchul în capul scării, d'împreună cu toți Archiereii cei aleși; după sărutarea mânel, 'i-au dus într'o odaie, unde le-au dat cafe, dulcețu și cîmbuce la toți. Peste un cîfert de cîsu au venit și pre fericitul Patriarchu a Ierusalimului Policarp; îndată ce le-au dat de scire, Patriarchul, toți archiereii, Domnul și toți boierii ce erau împreună, căruia sărutându-l dreapta, au intrat iarăși în odaie, și de isnovă s'au făcut ceremoniile cafelei. Fără prelungire au sosit și Domnul țerei Românești cu doi boieri : Vornicul N. Golescul și Post. I. Cocorescul, căruia i s'au făcut asemenea ceremonie. S'au vorovitu multă asupra întâmplării vremilor, închiderii Patriarchului cu cinci din Archierei și orînduirea Sa în Scaunul Patriarchiei. După acesta au poftitu pe Domnii Patriarchul Ierusalimului, ducându-se înainte, la care au mers Domnii îndată. Li s'au făcut asemenea ceremonie. La purcederea de acolo, au dat Domnilor câte o cruce cu Sfântul lemn rugându-l ca să le fie milă de Monastirile din Moldavia și din țera Românească, și să li se trîmită embaticurile precum erau obicnuite, căci are datorii *) Patriarchia, și are puse amanetu

*205

Sfintele odăjdii pe la armeni și jidovi. Pîrî la 11 Avgustă, Domnii au făcut gătirile trebuincioase ale Domniei, gătindu tacămurile; iar la 11, Domnul țerei Românești au purcesu din Țarigrad, pe uscat, și fiindcă Domnul Moldovei, pentru iconomia cheltuelilor la drum, au hotărîtu a merge pe mare, din boierii Moldovei : Vorn. Cuza și Vorn. Râșcanul, n'au vrutu să mîrgă pre mare; s'au dus cu Domnul țerei Românești pînă la Silistra, unde s'au întîlnitu iarăși cu Domnul Moldovei.

Duminecă în 27 Avgustă, au agînsu Domnul țerei Românești împreună cu amîndoi boierii Moldovei, pînă la Silistra, au trasu la conacul Domnului Moldovei pîrî li s'au rînduit conac deosebit; dimineața și sîra mergîtu de mîncău la mîsa Curței, cheltuiala fiindu totă a Saraschierului. Acolo au aflatu pe Ștefanaki Vogoridi Caimacamul Moldovei și pe Costaki Negre Caimacamul țerei Românești; acolo fără întârziere au sosit și Belzade Neculaki mergîndu după poroncă de la Iași ca să trecă la Țarigrad, baș-capuchiala.

Marți Avgustă 29, sîrbătorea Sfîntului Ioan botezătorul, au mers Domnii amîndoi la Mitropolie fiindu Antimă Mitropolit Dristas și Proilavi, om de ispravă și cu învățatură. După biserică 'i-au poftitu la cafe, *) unde li s'au făcutu toate cînstile cuviincioase, cum și tutulor boierilor. De la Mitropolie s'au întorsu la gazdă. Domnul Moldovei intrăcî au mersu la Saraschierul singur numai călare, iar boierii pe gîlos cu toți.

*206

Vineri Septembrie 8, s'a dat de scire de la Saraschierul că Sâmbătă are să se facă rezmurile Domniei.

Sâmbătă Septemvrie 9, le-au făcut davetul ca să meargă; s'au dus amândoi Domni cu Meimendarii lor și au intrat într-o odă unde erau cabanișile și cucile; s'au îmbrăcat în cabanișă, și au pus cucile în cap, iar tufurile le-au luat amândoi Meimendarii în mână, au mers și le-au dat Pașei; au mers după Meimendarii îmbrăcați în parada ce Domnescă, și făcându mai întâi Domnul Moldovei închinăciunile cădute, după obicei plecându-se pără la pământ, trei rînduri, au primit din mâinile Saraschierului, cu amândouă mâinile întinse, tufurile, fiindu Saraschierul în picioare pe pat. După ce i-au sărutat mînică blanei cum și toți boierii pîla, au ieșit afără dîndu tufurile în mîinile lui Vel Post; cu asemenea chip au urmat și Domnul țerei Romînesc. Ieșind de la Pașă, tufurile le-au luat într-o odă unde au stătut pără cîndu s'au făcut alaiul tufurilor, și le-au adus la conacul Domnilor.

După acêsta Domnul țerei Romînesc a ieșit întîi, fiind alaiul gata, și așteptîndu ca să încalce d'împreună cu toți boierii Curței, și încălecîndu, s'au dus la conac. În urmă au mers și Domnul Moldovei, *) *207 și au mers la gazdă tot cu asemenea chip, avîndu pe boieri cîte doi înainte alaiu. După ce au mers la gazdă, bătîndu meterhanêoa, s'au dat bacșurile obicînuite. Pe șapte boieri Moldoveni ce s'au aflat acolo, i-au îmbrăcatu Saraschierul cu caftane, și din Munteni a îmbrăcatu pe patru, și pe două belzadele, cărora le-au dat și șlice de samur.

Duminecă la 10 Septemvrie, a adus zaptu Ferimanu, blana și armasariul, Sakir-beiu; a îmbrăcatu pe Vodă cu blana, și puind în cap șlicu de samur, a încălecatu pe Tablabașă, cu pușin alaiu de cîhodari și ceauși Împărătesci, și, preumblîndu-se pușin, s'au întors la gazdă, și de iznăvă s'au făcutu ceremonia de café.

Miercuri 13 Septemvrie, a sositu Belzadé Neculaki de la Iași împreună cu Armașul Bosie ca să meargă la Țarigradu; întru acêsta zi, Grigori-Vodă a purcesu la Bucuresci cu tîta parada domnescă.

Joi 14 Septemvrie, în ziua sfîntei Crucii, după ce a ieșit Vodă din biserică și s'au dus a casă, a făcutu pe Armașul Bosie, ce mergu cu Belzadelele în Țarigradu, Agă pala; la 7 césuri a mers Vodă la Saraschierul; mai întîi a intrat în odaia lui Chihaia-beiu fratele Pașei; după ceremonia cafelei și a ciubucelor, a trecut în odaia haznatarului, și făcîndu-se și acolo ceremonie, i-au scos înaintea Pașei, unde a îmbrăcatu pe Post. Grecenul cu blană, iar pe Vorn. Cuza și pe Vorn. Rășcanul, *) cu capoturi; după ceremonie, ieșind de la Pașă, *208 a mers la Salihtariul, unde era și Satif-Efendi, Muhurdariul Sarashierului, și luînduși ziua bună de la toți, s'au întors la conac.

Tot într'acêsta zi, a trîmisu pe toți boierii cîți se află Moldoveni, împreună cu ceaușii și bacșcîhodari cu patru cîhodari, de a lua de la Pașă-Capsi tufurile și le-au adus la conac, cu 2 zile mai înainte

pornise calabaltcurile; după acesta, Vodă a încălecat, iar boierii pe gîos înaintea tufurilor, a venit la șcele.

Vodă a descălecat la Iumruk, iar boierii și beizede Nicolae a mersu drept la șcele, unde a aflat caicele gata încărcate; mai întîiu a trecut Dunărea tufurile și meterhanéoa. La 8 césuri a trecut și Vodă de ceea parte, a încălecat cu căți a vrut din boieri, avînd și toate trăsurile gata înhamate de Meimendariul Moldovei, Caminariul Neculai Costandaki, pe lingă carele mai lăsase și Grigorie Vodă un boier Meimendariu să poarte de grijă de cele trebuincioase întru trecerea prin țera Românescă, și cu toții a ramas în Călărași, tirgușorî în malul Dunării.

Sâmbătă 15 Septemvrie, a purcesu de la Călărași și a venit la satul a nume Clóra, unde a și masu.

Duminecă 16 Septemvrie, a venit la satul Ulmî, și acolo a masu. *) *209

Luni 18 Septemvrie, purcegîndu de la Ulmî a venit la satul Bolo-vanul, unde a făcutu emeclic; a purcesu, și pe la 8 césuri a fostu în marginea Focșanilor; acolo adunîndu-se cu toții, a încălecat pe cai domnesci, mai fiindu veniți și căți-va din boierii Moldoveni, împreună cu Divan-Efendi și Eip-aga; s'a duzdisitu alaful, și la 9 césuri a trecut hotarul Milcovului și a venit la gazdă iarăși la Sameșul Neculai Tuduri.

Marți 19 a lunei, a statutu în Focșani oturac, cetind jalobe și căutîndu pricină a locuitorilor.

Miercuri 20 a lunei, purcegîndu din Focșani a venit în Tecuci și de acolo în Bîrlad, unde iarăși a făcutu oturac; din Bîrlad în Vaslui, și de acolo în Tatomiresci, și de acolo în Frumosa unde a întîmpinat pe Vodă toți boierii căți se afla în Iași, cum și Dóma, i toate cocónele. A mersu după obicei la Biserică, unde l'a priimitu Episcopul de Roman și Episcopul de Huși vechil părintelui Mitropolit; din Biserică a venit sus, s'a făcutu sárutarea mînei și ceremoniea cafelei, și după cîta-va voróvă urmată, apoi mésa, unde a fostu Dóma, beizedelile, toți boierii și cucónele, zăbovindu-se la mésa cu mehterhané, musică și lăutari, pîrî în séră. După acesta a petrecutu pe Vodă cu toți pîrî la Curte, și apoi fiesco-carele pe la casele lor. Tafghatul boierilor s'a făcutu la 20 Noemvrie. *)

*210

Aicea se isprăvesce totă istoria Domniei Moldovenesci. Bine-voiască Dumneđu a fi într'un césu bun și norocit, ca să nu dăm pricină Grecilor a rîde de Ocármuirea cea Moldovenescă, nici megieșilor cari se vedu cu mare luare aminte a privi ocármuirea nouă. Începutul celu bun care am privitu, blîndeșile nuoulu Domn și nemândriea, imi da a crede bune sfîrșituri, de nu se va preface și nu va începe alte urmări. *)

*211

TRACTATURILE

prin cari s'aũ închinatũ țera, de către Bogdanũ VV Domnũ alũ Moldaviei, împărățindũ Sultan Baiazet II. (I).

Moldoveni 2) dintru începutũ aũ fostũ unũ norodũ slobodũ *) și nesu- *212
pusũ, stăpinitũ numai de prințipi 3) sei cei singuri stăpinițori, pe cari
ii alege norodul întocmai după pravilele și obiceiurile sële.

Acești prințipi 4) nu cunoscũ altă putere și datorie 5) mai mare
de cât a păzi pravilele cele temelnice a prințipatului. 6)

La acẽsta mărturisescũ tractaturile 7) păcii și a legăturii ce ei aũ
făcutũ cu Leșii și cu alte stăpiniț vecine, resbótele cele vătămătóre 8)
și apărătóre ce aũ avutũ une-ori cu Leșii, alte-ori cu Ungurii și cu Tur-
cii însuși, soliele cele vestite și numite ce aũ triimesũ și le-aũ venitũ,
precum letopiseșile împărățielorũ de prin prejur și archivele prințipa-
tului adeverescũ. 9)

Măcar că Moldova era neconținutũ călcatã de vecini ei, cu tóte aces-
tea nu s'aũ lăsatũ de a nu sta 10) împotivã cu armele sële pẽrẽ la

---

Nota. Acẽstã scriere importantã despre tractatele Moldovei cu Pórtã, scósdă
«din izvódele Logofétului Neculaiũ Costin», aũ fostũ mai întâiũ publi-
catã de mine în **Archiva Romãnescã** edit. 1845 vol. II, pag. 347—364.
Între acea publicare și reproducerea din manuscriptul lui Alecsandru Bel-
diman, există diferențĩ de tectũ. Variantele «Archivei Romãnesci», care con-
ține tectul celũ vechiũ, suntũ cuprinse în notele următóre :

1) Tractaturile vechi ce aũ avutũ Moldova cu Pórtã Othomanićescã.

2) Moldova cu locuitori ei.

3) Domni.

4) Domni.

5) Altã putere mai mare și datorie.

6) A pãmântului.

7) Închieterile.

8) Vestite.

9) Chronicarii de prin prejur și letopiseșele Moldovei o adeverescũ. (Cromer, Ist-
vanfi și Strikofski.)

10) De a le sta.

anul 1512; iară atunci, slăbindu de resbóiele cele adese cu cari *) stă- *213
pînirile vecine se siléu a o împila și a o supune, 11) aú hotăritú s'și
caute unú apărătorú puternicú care s' o apere de vrăjmașii împrejurași
ca s' pótă trăi în pace după pravilele s'ele.

Sciutú este de toți cei ce aú cé mai mică sciință a istoriei, că întru
acé vreme, 12) Turcii, prin isbînde 13) cele minunate cari făcuse în
tóte părțile și prin biruințele cele resunătóre cari neconținú cástigaú
asupra vecinilor lorú, se aretaú celú mai puternicú norodú, care făcé
s' nască în inimile tuturilor gróza armielorú s'ele. Decí făcendu-se și cu
Moldova vecină, prin locurile ce luase cu puterea armelorú, 14) Moldo-
venií trebuiaú neapăratú 15) s' caute ca s' cástige ocrotire și apărare
lorú. 16)

Așa dar principul Bogdanú, 17) care domné atunci cu cé de obște
priimire a tot némul, aú triimisú o deputație la Sultan Bajazet alú
duoilea, împératul turcescú, din boierii păméntului, 18) a căroră capú
era Tăutul vel logofetú, ca s' închine păméntul la pré Înalta Pórtă, 19)
aretându și legăturile cu cari norodul vré 20) s' se supue sub apăra-
rea ei. 21)

Acéstă deputație aú fostú priimită 22) cu tótă cinstea ce i se cădé 23)
și nu numai că legăturile s'aú priimitú fără cé mai mică împotivire, ce
încă s'aú și întăritú cu unú hatisherifú datú 24) în mîna deputațilorú. *) *214

Cele cuprinse în hatisherifú : 25)

1. Pórtă cunósce pe Moldova pentru 26) unú păméntú slobodú și ne-
supusú.

2. Legea chrestinésă a resăritului 27) care se ține în Moldova, nu
va fi nici o dinióră călcată saú tulburată, ce încă norodul va avé slobode
bisericele s'ele, pázindú dogmele bisericesci ca și mai înainte. 28)

11) S' o împileze și s' o supue sub celú mai nesuferitú jugú.

12) Acele vremi.

13) Isbîndirile.

14) Făcendu-se și cu noi vecini prin locurile ce luase cu armele s'ele.

15) Negreșitú.

16) Apărare și acopereméntú lorú.

17) Și așa Bogdan-Vodă.

18) Aú trămisú la Sultan Bajazet alú duoilea, împératul turcescú, căfi-va boieri
a păméntului.

19) La Turci.

20) Ceré.

21) Atîrnarea sa.

22) Solii aú fostú priimiți.

23) Li se cădé.

24) Datú Tăutului logofetú.

25) Legăturile cele priimite și întărite de la Pórtă suntú acestea.

26) De.

27) Legea chrestinésă.

28) Ce încă norodul va avé slobode bisericicele s'ele ca și înainte.

3. Pórta făgăduiesce 29) de a apăra Moldova de toți cei ce ară pute să o calce, păzindu-o în starea întru care a fostă mai înainte, fără a'i face 30) séu să sufere ca să i se facă 31) vre o dinióră cé mai mică desbinare séu despărțire.

4. Moldova va fi stăpînită și ocărmuită după pravilele și canónele séle, fără să se amestece Pórta cât de puçin.

5. Domniî voră fi aleși de norodă și întăriți de la Pórtă ca să stăpînescă în cât voră trăi. 32)

6. Domniî Moldovei voră pute ține ostași cu plata loră, pămîntenî saă străinî, péré la două-deci-de-mil. 33)

7. Moldoveniî voră pute cumpăra 34) și să aibă o casă la Țarigradă pentru șederea Capi-chihaieleloră, 35) unde voră pute *) face și o Bi- *215 serică. 36)

8. Turciî nu voră pute cumpăra pămînturi în Moldova, oră a avé, nici 37) a se aședa, nici a avé séu a face geamiî nici într'ună chipă. 38)

9. Pentru semnă de supunere, Moldova 39) va avé purtare de grijă a triimite pe tot anul la Pórtă, prin două boieri, 40) patru-mil galbenî turcesci, adecă ună-spre-dece-mil lei, patru-deci șoimi, patru-deci lepe fătătóre, aceste tóte cu nume de peșkeșu, adecă dară.

În vreme de oștiri, principiî 41) Moldovei, asemenea 42) precum se va poronci 43) de la Pórtă, voră pune în lucrare oștile loră 44) la slujba împărătéscă.

Acestea suntu legăturile cu cari strămoșiî noștriî s'au închinată la

29] *Se îndatorește.*

30] *A i se face.*

31] *Ca să i se facă.*

32] *[Și Domniî ce au fostă aleși de norodă, adevărescu acestă pontă.]*

33] *Domniî voră fi ocărmuitori a tot pămîntul Moldovei, și voră pute să aibă întru stăpînirea loră ostași cu plată de la sine péné la 20,000 pămîntenî séu ómeni străinî. [Și resbótele întru cari Domniî Moldovei, după poronca Porței, au întrebuițată oștile loră, adevărescu acestă pontă, cum și numele Domnului Gheorghie Ghica VV. la anul 1657]. a)*

34] *Voră pute ține și a cumpăra*

35] *Capi-chihaieleloră loră.*

36] *Se află casa la Țarigradă care se numesce Bogdan-Seraiă.*

37] *Séu.*

38] *[Acestă pontă n'au fostă nici o dată călcată de Pórtă.]*

39] *Domnul, împreună cu tot norodul, pentru semnă de supunere.*

40] *Prin două boieri a Moldaviei.*

41] *Domnul.*

42] *După cum.*

43] *I s'ară poronci.*

44] *Va fi ajutoră cu oștile séle.*

a) *Chronicul Moldovei și Domniî ce au fostă aleși de norodă, adevărescu cu îndestul acestă articuli, întru care principiî Moldovei, după poronca Porței, au pusă în lucrare oștile loră, și a nume: Domnul Gheorghie Ghica la 1652, Domnul Petriceico la 1672, Duca-Vodă la 1683, Cantimir VV. la 1687, Mihail Rasoviță VV. la 1717. Toți acești principiî și oștile loră, au fostă în resbótele ce au avută Pórta cu Austria și Polonia. [Nota manuscrienului Boldiman.]*

Pórtă. Acestă tractatū aū fostū fôrte tare păzîtū în archivele Prinçipatului 45) pèrè în vremea vestitului Craiū Ioan Sobieŭki, care la anul 46) 1686, întorcèndu-se de la unū resboiū 47) ce avusese cu Tătariŭ, și trecèndū prin Iașiŭ, aū cerșutū sè'lū vèdă, 48) și, aprinsū fiindū de o ură necuvèntată 49) ce avé asupra Turcilorū, aū poroncîtū ca sè se arđă în miđlocul tîrgului, đicèndū cum-că Moldova nu va avé mai multū trebuință de acelu tractatū nebunū de nimică 50) prin resbóiele ce căștigaū Chres-tiniŭ asupra Turcilorū, și cum-că Leșiŭ eraŭ îndestul 51) a o apăra de dînșiŭ. 52) *)

*216

Cu tóte acestea, legăturile ce se coprindèu în hatișeriful de mai sus arètatū, aū fostū fôrte păzite de către Înalta Pórtă pèrè la anul 1530; iară atuncea, Sultan Suleiman, împèratū sumețū și biruitorū, 53) uŭtândū, sèu fôrte puçinū îngrijindu-se 54) de datoriea și legătura tractatului, 55) aū hotărîtū sè facă pe Moldoveni birnici, 56) ca sè'și adaoge veniturile, 57) și, în locū de patru-miŭ galbeni care plăté țera în 58) tot anul la haznaoa 59) împèrătescă, cu nume de peșkeșū, după tractatul întăritū, 60) aū cerutū đece-miŭ de galbeni cu nume de haraciū sèu 61) birū, și, încă mai multū, aū vrutū sè îndatorescă pe prinçipul 62) Moldovei, cu a lorū singurā și fără smintèlă mergere la Țarigradū, la fiesce-care alu triile anū, ca sè aréte ei însuși către Devlet a lorū supunere. 63)

Acèstă prefacere aū turburatū așa de multū pe prinçipul Petru Rareșū

45] *Aceste ponturi aū fostū fôrte păzite.*

46] *La anul.*

47] *De la o bătălie.*

48] *Aū cerutū sè le vèdă.*

49] *Nespusă.*

50] *De acestū hatișerifū bunū de nimică.*

51] *Pré de adjunsū.*

52] *Acestū hatișerifū, de a fi cu puțință Moldovei a cerceta condiciile Porței turcesci, 'lă-arū găsi neapăratū. [a]*

53] *Ce era unū împèratū sumețū și biruitorū.*

54] *Uitândū sèu grijindu-se fôrte puçinū.*

55] *Hatișerifulū.*

56] *Moldova birnică.*

57] *Venitul.*

58] *Pe.*

59] *Visteriea.*

60] *Legătura întărită de la Pórtă.*

61] *Și birū.*

62] *Domniŭ.*

63] *Cea către Turci a lorū supunere.*

a) Tractatul încheiatū la 1512 între Pórtă Otomană și Moldova, care în anii trecuți s'aū publicatū în „*Courrier français*” și în alte jurnaluri străine, precum și în „*Gazetta de Transilvania*,” s'aū scosū din nisece fragmente istorice de cari s'aū pomenitū în „*Arhiva Românească*,” tom. I pag. 103 scrisă de către Șambelanul Balaș ce đice că aū lua'tū copia acestui tractatū din archivele Varșaviei, în vremea când se afla pe lingă Stanislav Poniatowski, celū pe urmă Rîgă a Poloniei. [Nota „*Arhivei Românești*,” tom. II, pag. 351.)

64) ce domnă într'acé vreme, cât neputându suferi 65) mai multă, 66) vedându dintr'o parte patria asuprită cu dări ce curgă din nestatornicia și réoa credință a Turcilor, cari erau cu totul nesuferite, 67) și dintr'altă parte, nefindă în stare a se puté împotivi 68) cu armele, de frică ca nu cumva, pentru împotivirea sa, să pricinuiască ôreși-care ticăloșii 69) și stricăciuni principatului, s'au supusă la aceste cumplite întâmplări și *) au fugit în Transilvania, lăsându pământul în sôrta *217 sa cé ré. 70)

Acésta au fostă îndestulă pricină pentru Sultanul de a intra cu armele în mână în Moldova și de a face tot felul de stricăciuni.

Póte să sosotéscă fiesce-cine că nici némul boierescă, nici clerul bisericesc, 71) nici cei-l-alți locuitori a pământului, într'altă chipă n'au putut să scape de acéstă cumplită primejdie, de cât fugându în locuri străine, în pustii și prin munți, unde socotindă că și acolo nu voră puté să scape, au hotărîtă să facă pace ori cu ce pagubă a loră, 72) și așa au triimesă deputați 73) la Sultanul, carile agătunsesă pără la 74) Sucévă unde era scaunul domnescă, ca s'li aducă la milostivire și să se siléscă a potoli urgia sa.

Nici nu nădăduia deputații 75) ciustea cu care au fostă priimiți de către Sultanul, care nu numai s'au milostivită la lacrimile loră și au triimisă 76) poronci strașnice către Pașii sei cari prădaă țera cu pornire și nespună nemilostivire, 77) ce încă prin nouă hatîșerifă 78) au întărită tôte legăturile a celui de mai 'nainte tractatū ce se cuprindă în hatîșeriful lui Sultan Bajazet. 79)

După legăturile de mai înainte, Moldovenii au fostă slobođi a'și alege ună Domnă nouă. Decă, cu priimirea și cu sfatul unită a tutuloră de obște, au alesă pe principul Alecsandru Domnă 80) și 'lă-au pusă în scaună; carele îndată au fostă și *) de Sultanul întărită. 81)

*218

64] Acéstă prefacere au nevoitū și au perdută atăta de multă pe Vocevodul Petru Rareșă.

65] Să sufere.

66] Vedându pe de o parte moșia sa asuprită.

67] Cari cu totul nu le priimé, și pe de alta.

68] De a se împotivi.

69] Ôre-care stricăciune și ticăloșie țerei.

70] Au fugitū în Transilvania și n'au priimită să fie birnică.

71] Nici tagma bisericescă.

72] De cât fugându în locuri pustii și prin munți, unde socoté că voră puté să scape. au hotărîtă să facă pace cu ori-ce fel de pagubă a loră, și așa...

73] Soli.

74] În.

75] Nici nădejduiaă solii.

76] Priimiți de Sultanul, care îndată au triimisă poronci strașnice.

77] Cu o pornire și o nespună nemilostivire.

78] Prin ună nouă hatîșerifă.

79] A celui d'înainte hatîșerifă a lui Sultan Bajazet.

80] Au alesă pe Alecsandru VV Domnă.

81] Care îndată au fostă și de Sultanul întărită.

Dupe această Moldovenii n'au fostu m'î multu supărați de la Pórta, ce încă de improtivă au avutu tóte privileghiile lorú nesmintite, stăpînindu-se de către pravilele lorú 82) p'ere în vremea Prințipului Petru VV. celú schiopú 83) ce domné la anul 1584, în zilele lui Sultanú Muratú alú triile; iară atuncea Pórta defălmándú credința tractatului făgăduitú, 84) au adaosú șése-mil galbeni la venitul ce se da pe anú sub nume de peșkeșú sétú darú, numindú peșkeșul haraciú sétú birú. 85)

Prințipul însuflețitú de duhul patriotismosului, v'edéndú pe celú mai întiú articulu a tractatului călcátú așa de vederatú, și neputéndú să se hotărască a priimi nisce urmări așa de rele și primejdioșe, cari putéu să strice temeliele a tuturorú tractaturilorú, cari nici unú folosú putéu să aducă, s'au supusú vremii și au căutatú scăparea sa în țera Nemțescă, 86) fugéndú de respătirea și urgiea Turcilorú și tinguindú sórta cé ré a Patriei. 87)

Dupé pribegirea 88) acestui prințipú, 89) Pórta prin altă călcare a tractatului 90) a făcutú Domnú pe unú Aron. Acestú străinú, fi'ndú cu totul datú și gata spre împlinirea interesurilorú Porței, fără a băga în sémă pe norodú, au iscălitú la tóte legăturile cu cari Pórta au vrutú să însărcineze pe norodú și pe Moldova.

Nu este de trebuință 91) a areta aice cu améruntul tóte *) asupririle *219 și strâmbătășile ce au făcutú acestú prințipú 92) în pučină vreme ce au stăpinitú ca unú tiranú; a sa blăstemată pomenire mărturisesce îndestul asupra varvariei și a nelegíuirii séle. 93)

În vremea acestuia, la anul 1590, Pórta au luatú sub stăpînirea sa cetatea Tighinei pe care Turcú o numescú Benderú, care 94) era a Moldovei, și deosebindú totú locul ce era olatú a Benderului, 'lú-au supusú la această cetate călcándú legea tractatului. 95)

Dupé domnia acestui prințipú 96), norodul s'au cufundatú în ticăloșii 97) de cumplirile acestui tiranú, și n'au mai pututú séși vie în stare

82] De pravilele lorú.

83] P'ere în vremea lui Petru-Vodú celú schiopú.

84] Așeqléméntului juratú.

85] Au adaosú 6000 galbeni pe lingă peșkeșú, numindu'lú haraciú precum scrie letopiseșul.

86] Petru-Vodú, neputéndú priimi să se facă începătorú călcării legăturilorú, n'au priimitú, ce s'au suppusú vremii și au căutatú scăparea sa în țera Nemțescă.

87] A țerei.

88] Fuga.

89] Domnú.

90] Așeqléméntului.

91] Nu este trebuință.

92] Domnú.

93] O pomenesce îndestul letopiseșul țerei.

94] Și care.

95] Așeqléméntului.

96] Domnú.

97] Norodul a cufundatú în ticăloșie,

în vreme de 14 ani 98) ce au stăpînit, unii aleși de norod și alții trimiși de Pîrtă, ce au răbdat cum au putut toate greutățile cu cari au fost în sarcină, și nu 99) au resuflat pînă la anul 1643, în domnia principelui Vasile VV, 100) carele împodobiți fiind cu o minte statornică și foarte rară, 101) măcar că era Domn făcut de Pîrtă, dar neavînd în gîndul seî de cît fericirea supușilor seî, din anul celî d'întîi alî Domniei seî, au ușurat norodul, au mîntuit 102) pe toți de obște și prin chipurile cele blînde 103) și pline de milostivire, și-au tras cîntea și dragostea supușilor seî. Nemulțumindu-se, 104) după ce-au făcut tot binele ce l-au trecut prin mîna sa, 105) socotî că tot n'au făcut nimic decît nu arî isprăvi 106) să cîștige și să albe iarăși norodul 107) privilegiile seî cele vechi, și decît l'au arî face *) să lîse *220 din amorțela și slăbăciunea în care îl găsise și să pîtă a'și afla iarăși 108) dreptățile și pravile seî, cari din pricina reuțăților unor principî 109) și din nesilița altora, era să se prăpădescă și să se stingă în veî.

Dreptă aceea, au trimis 110) la Tarigrad din cel mai aleș a nemului ca să jeluîască Sultanului pentru strîmbătățile și asuprehile ce au tras 111) norodul și pentru relele umblări ce s'au făcut în țera împotriva legăturilor tractatului. 112)

Mehmet alî patrulea ce împărățea atunci, milostivindu-se asupra nedreptăților cu cari țera era asuprită, 113) au ascultat cu milostivire jalobile deputaților, 114) și s'au făcut o îndatorire 115) a nu schimba nimica și 116) a păzi întoemă toate legăturile 117) de cel mai înaintea sa împărățî, întărindu-l 118) și elî însuși cu unî hatîșerîf; 119)

98] În vremea a 14 Domni.

99] Și așa nu.

100] În Domnia lui Vasile-Vodă.

101] Statornică și rară.

102] Mîngîiat.

103] Cele bune.

104] Milostivire, și prin cîntea și dreptatea supușilor seî, nemulțumindu-se.

105] Prin mîna.

106] Decît n'arî isprăvi.

107] Norodul iarăși.

108] Și să pîtă afla iarăși.

109] Domni.

110] Au trimis din partea țerei.

111] Ce trage

112] Împotriva aședîmintelor legate.

113] Cu care acestî pămînt era asuprit.

114] Solilor.

115] Și și-au făcut o datorie de.

116] Și de a.

117] Legăturile întărite.

118] Întărindu-le

119] Cu hatîșerîf.

numai la capul 9-lea au făcut schimbări, 120) adevă peșkeșul pe an au fost schimbat în zisié sau zisié-mali, sumă adăogită și hotărită de dece-mil de galbeni turcesci pe an, 121) redicându șoimii și țepele ce se cuprind în celelalte două hătișerifuri.

Tote acestea au umplut de slavă pe principul Vasilie 122), luându un sfârșit bun prin sfaturile și a sa înțeleptă povățuire, și Domniea Sa s'au învrednicit a se numi fericită.

Acestu principu 123) au domnit 15 ani cu pace, făcându fericirea supușilor sei; 124) atâta numai că Tătarii din 125) Bugiacu, norod tulburător și deprinsu a trăi din prădări, 126) *) prădau câte o dată 127) *221 prin poghlazurile lor. Întru o di însciințându-se principul 128) că numiții de mai sus Tătarii, se suise în sus și prădau țera cu armele în mână, au poroncit căpitanilor 129) să meargă cu câtă-va oște împotriva lor și să'i gonască pe acești jefuitori 130) cari din capul lor, fără să aibă vôle de la Pôrta se'u de la cel mai mari al lor, prădau țera. Poronca au fost îndată împlinită, și, lovind 131) pe Tătarii fără de veste, o parte din ei au fost cu totul stricată, robii mântuiți și toate jafurile 132) luate înapoi.

Sultanul Bugéculu, luându însciințări 133) că câți-va Tătarii au fost loviți de Moldoveni fără de veste, și o parte s'au ucis, 134) fără a mai cerceta să afe adevărul acestei nenădejduite întâmplări, 135) s'au tulburat foarte, în cât, jeluindu-se la Pôrta, au aretat 136) întâmplarea într'unu 137) chipu foarte urit, numind pe norodu de hainu și pe principu necredinciosu. 138) Pôrta, măcar că au fost însciințată mai înainte de tot adevărul întâmplării aceștea prin încredințările principulu, 139) cu toate acestea, ori din patima ce are asupra chrestinătății se'u din nes-

120] Numai la pontu alu noălea au fost.

121] Adevă peșkeșul pe an 'lu-au numit biru, adăogându-lă la suma de 10,000 galbeni turcesci pe an.

122] Pe Domnul Vasilie.

123] Acestu Domn.

124] Supușilor sei pe cari îi ușurase de nevoi.

125] De la.

126] Din jacuri.

127] Câte o dată marginea.

128] Domnul.

129] Căpitanietoru se.

130] Jecuitori.

131] Împlinită lovind pe Tătarii.

132] Jacurile.

133] Luându în scire.

134] Și o parte uciși.

135] Fără a mai cerceta aceste nenădejduite întâmplări.

136] N'au lipsit de a nu areta.

137] Cu unu.

138] Numind pe norodu hainu și pe Domn necredinciosu.

139] De totu adevărul acestei întâmplări din încredințările Domnulu.

tatornicii, 140) au priimitu ca Sultanul Tatariloru se'și resplătescă cu armele.

Vasilie-Vodă, nemulțămindu-se că au 141) înscințatu la Pôrtă totă pricina cu amăruntul 142) și au îndreptatu norodul de năpăști prin mărturiile adevărate, nevinovăția scoposului se, și au făcutu vederată că fără dreptate intrare și pradă a Tatariloru în țără, 143) au socotitu cu cale pe de o parte se se păzescă cu priveghiare *) și pe de altă parte *222 se se învoiască cu Tatarii.

Dar scoposul se nu s'au isprăvită precum 144) nădejduia, căci Sultanul 145) făciarnicindu-se, 'lu-au înșelată cu o involală mincinosă 146) și au intrată de o dată în țără făcându stricăciunile cele mai cumplite, petrecându 147) pe toți locuitorii sub sabie, fără se alégă virstă, bărbat se femeie. 148)

Spaima au fostă atăta de mare în cât că principul n'au avută mai multă vreme 149) de cât a se trage în codrii cei aprôpe de Iași, lăsându orașul în mila acestoră tîlhari, pe care 'lu-au și arsă 150) după ce au robitu mai multă de jumătate de orașeni, și așa norodul n'au putut se scape de ce cu totul a sa stingere, de cât dându o sumă mare de bani. 151)

Acastă sumă făgăduită întru o vreme de nevoi, au fostă pentru Sultanii 152) Bugiacului o destulă pricină de a o cere în toți anii cu nume de balci-beșlică, 153) și măcar că Domnii, mostenitorii lui Vasilie-Vodă, se fi stătu cu totul improprie la acesta, arătându de multe ori cum-că o sumă dată la o vreme de nevoie, pentru ca se scape de góna că fără de lege a unui nămu jăluitaru, nu pôte 154) se se socotescă ca o datorie; cu tôte acestea, printr'o ascunsă priimire 155) a Porței, Sultanii au sciutu se o tragă în țării 156) cu feluri de chipuri în toți anii, și se facă cu de-a-silă, dintr'acastă rea urmare, 157) o pravilă.

140] Nestatornicie.

141] Nemulțămindu-se numai că au.

142] Pe Pôrtă de totă curgerea pricinei cu amăruntul.

143] De năpăști că au aretată prin mărturiile adevărate nevoința scoposului se și că au pedepsitu că fără dreptate intrare și pradă a Tatariloru în țără.

144] După cum.

145] Căci acesta.

146] Cu învoiele mincinoase.

147] Și trecându.

148] Fără se alégă virstă bărbătescă se femeiască.

149] În cât Domnul n'au avută altă vreme.

150] La voia acestoră rei cari 'lu-au arsă.

151] De bani Sultanului.

152] Sultanul

153] Bagi-beșlică.

154] Nu puté.

155] Prin ascunsă priimire.

156] Prin țarie.

157] Dintru acastă urmare,

Întru adevăr, nici o dată Pórta n'au apărâtă 158) cu dinadinsul acéstă ré urmare, dar cu tóte acestea se îndelungase, se întărise *) și *223 se făcuse o dare neclintită 159) și neclătită pe care Domnii erau datori să o împlinescă în toți anii.

După acésta, ticăloșa țéră 160) au petrecut sub umbra hatișerifului, păzindu-se neclintită tóte cele ce se cuprindéu, și Pórta se vedé că păzesse fágăduințele séle cele vestite și adevărite 161) în vremea a cinci prințipi 162) Moldoveni ce au domnit unul după altul, péré la Domniea Ducăi VV; 163) Iar acéști Domni nefiind plăcuti Porței, au fost mazăliti, și în locul lui 164) s'au rânduiri pe unu Ilie, 165) omu slab și cu totul dată spre interesul său. 166) În vremea acésta, 167) la anul 1688, Pórta, împotriva tractatului, 168) au deosebită de 169) Moldova țirgul Renului 170) ce se numesce de către Turci Tomarova, cu tot locul de prin prejur, unde au făcut Turcii o geamie și au și pusă stăpânire. 171)

Dintr'acéstă vreme relele urmări s'au înmulțit, și Pórta, neaducându'și aminte de tractat, 172) au început vederat a călca tractaturile. 173) Țéra de ce mergé mai multă au început a fi asuprită și călcată cu fel de fel 174) de pricină, fără să mai fie socotită. Birul au fostă atâta de adăogit, belicurile atâta de înmulțite și nevoile așa de mari, 175) în cât locuitorii, neputându mai mult să mai sufere 176) și să mai agiungă, s'au împrăștiat și s'au dus de s'au aședat în țéra Leșască și în Transilvania ca să'și afie odihna loră. Acésta deci 177) este pricina cé adevărată pentru care s'au pustiit acéști Prințipat. 178) *) *224

Pórta n'au lăsată altă mângăiere norodului de cât alegerea Domnilor; martură întru acésta : prințipul Duca, 179) Petriceico, Antonie Roset,

158] Încuviințat.

159] O datorie nesmintită și neclintită.

160] După acésta ticăloșie, țéra.

161] Adevărate.

162] Domni.

163] La Domniea lui Duca-Vodă.

164] În locul său.

165] Ilieșu.

166] Și dată cu totul spre interesul său.

167] În vremea acésta.

168] Hatișerifului.

169] Din.

170] Renii.

171] Unde au făcut Turcii și o geamie.

172] Ne mai aducându'și aminte de hatișerif.

173] Legăturile.

174] Sub felă de felă.

175] Atâta de mari.

176] Neputându să mai sufere.

177] Deci acésta.

178] Acéști pământ.

179] Martori : Duca,

Constantin Cantemir și Mihaiu Racoviță carele au fostu celu după urmă din principii aleși de norodă, căci după mazîliea acestuia, Moldovenii au fostu cu totul lipsiți de alegere; Domniea se vindé la mezată și se da celui după urmă mustereu care da mai multu. 180)

În Domniea lui Mihaiu VV. Racoviță, 181) la anul 1716, Tătarii Bugiacului găsindă pricină că pământul loră ară fi fostu foarte strimțu 182) și nu puté să le agiungă 183) spre hrana loră, au cerșutū 184) o parte de locū din Moldova ca să o lucreze și să fie dobitócele loră. 185) Principul 186) vedéndu că n'arū folosi nimică împotrivindu-se la cererile loră, mai alesū că ei și fără acesta arū fi pututū să stăpînescă cu totul locurile cari ceréu, 187) au fostu silitū a le da o bucată de locū nelucrată de 32 césuri lungul 188) și 2 césuri latul, 189) mulțămindu-se numai să se îndatoréscă Tătarii ca să plătescă de ce din rodurī și să o are, și óreși-care bagatelurī pentru pășunatul vitelorū cu nume de Elīm, pentru ca să se scie 190) că acelū locū au fostu a Moldovei. Pórta nu numai ca n'au stătutū cu nimică împotivire 191) la această silnică cerere a Tătarilorū, ce încă au găsitū 192) și cu cale cu mare pagubă a Prințipatului.

Nu este numai acesta cé după urmă călcare a tractatului 193) *) căci *225 la anul 1725, în Domniea lui Necula VV. Mavrocordatū, și în împără-țiea lui Sultanū 194) Ahmet 3-lea, Turciū au luatū în 195) stăpînirea

180] Celu de pe urmă din Domniū aleși de norodă; și apoi supărându-se Pórta pe Mihaiū Vodă, 'li-au mazilitū și au rōnduitū Domnū pe Nicolai Mavrocordatū grecū. a]

După mazîliea acestui Domnū, Moldovenii au fostu cu totulă lipsiți de alegere; Domniea se vindé la mezată și se da celui de pe urmă mustereu.

181] Mihaiū Racoviță VV.

182] Ară fi foarte strimțu.

183] Să ajungă.

184] Au cerutū.

185] Să și fie dobitócele.

186] Domnul.

187] Să stăpînescă tóte locurile cari ceréu.

188] Lungă.

189] Lată.

190] Mulțămindu-se numai să i îndatoréscă pe Tătari ca să plătescă de a de ce din rodurī și óreși care bagatele pentru pășunatul bucatelorū lorū sub nume de Alām, ca să se scie...

191] N'au stătutū împotivă.

192] Au găsit-o.

193] Și încă nu este cé de pe urmă călcare a articulelorū tractatului.

194] În ȕilele lui Sultan.

195] Sub.

a] Pînă aicea merge compunerea lui Nicolai Costin care este scósă de la sfîrșitul unei copii din manuscrisul letopisejului lui Ioan Neculce No. 5, pomenitū în colecția letopisejelorū Moldovei, tom. II, publicat de mine. Acestū articulu pórte titlul: „Din isvódele repositului Nicolai Costin ce au fostū 'vel lo-„gofitū.“ Înainte urmăză povestirea unui autorū mai nouă scósă dintr'o condică a d-sóie Constantin Ne-gruzzi. [Nota „Archivul Românesc“, II. 361.]

loru Hotinul cu totu locul seü, au făcutu cetate unde au pusü și unü garnisonü de pazä förte mare, orönduindü și pași și subași. 196)

Acësta au fostü cë mai mare și mai primejdi(c)sä din töte reutäțile cu cari Turcii au însărcinatü 197) pe acestü prinçipatü, căci nu numai boherimea, și partea bisericescă, și alții, au fostü cu totul lipsiți de stăpînirea celorü mai alese a lorü moșii 198) ce se aflaü intru acestü ținutü, ce încă prin trecerea cë neconțină a pașelorü și a oștilorü 199) cari mai totü d'a-una trecü prin țerä, norodul este călcatü și chieltuelile peste măsurä; 200) deosebitü că Enicerii garnisonului acesteï cetäți, imprăsciindu-se prin țerä, făcëu miä de reutäți și jăculău 201) ținuturile de prin prejur necăjindü pe săracii locuitori cu feluri de chipuri precum s'au întâmplatü în vremea prinçipului Constantin Muruzi VV. La anul 1783 și la 1784, cele mai multe din satele de pe Prutü și de prin prejurü au fostü prädate și stricate, și puține lucruri ce luasse ömenii pe la casele lorü, au fostü luate și arse de Turcii, mulțime din ömeni uciși, femei și fete batjocorite, copii și bărbați morți de frică, fugëndü în mijlocul ernei prin codrii de mânia și turbăciunea tiranilorü. 202)

Dupë aceste reutäți și dupë atâtea biruri cu cari acestü prinçipatü era însărcinatü, și dupë atâtea beilicuri cari *) nu ce sfirșiau 203) nici o datä, și asupraele cele urmate de Turcii 204) ca să sugä hrana ticălosului norodü, și schimbările cele adesea și fără de vreme a Domnilorü, una 205) din pricinile cele mai mari cari aducë țera în ticăloșie, 206) căci cândü începë unü gospodaru 207) a cunösce curgerea trebilorü pământului, starea fiesce-căruiä ținutü și a norodului, 208) vrednicia și nevrednicia fiesce-căruiä din boheri, 209) obiceiurile și pravilele pământului, atuncea îndatä sosë maziliea, și în locul lui orönduia pe altul, și acela fără nici o sciință, căruia îi trebuia îndestulä vreme spre a lua

196] Pași seü subași.

197] Împilatü.

198] Au fostü lipsiți cu totul de stăpînirea celorü mai bune a lorü moșii.

199] Ostenilorü.

200] Norodul era călcatü și împovăratü cu chieltualä peste mesurä.

201] Jefuia.

202] Precum s'au întâmplä și în vremea Domnului Constantin Mavrocordatü VV, că la anul 1784, cele mai multe din satele de pe Prutü au fostü prädate și stricate, și puține lucruri ce le luase ömenii prin casele lorü, unele au fostü luate iar altele arse, copii și dëtränii morți de frigü, și cei mai mulți din ömeni uciși, iar femeile și fetele batjocorite; dar mai alesü, întâmpländu-se acestea în frigul ernei, fugiau bïeșii nenorociți prin codrii, ascunđendu-se de mânia și turbăciunea acestorü tirani carvari.

203] Nu se sfirșeică.

204] Și asuprairile ce întrebuintezä Turcii.

205] Suntü una.

206] Cari facü pe acëstä țerä cu totul ticăloșä.

207] Cândü începë adia unü gospodaru-Domnă.

208] Și a totü norodului.

209] Vrednicia fiesce-cărui boheri.

óreşi-care şciinţă şi a afla cele de trebuinţă, şi acesta temându-se în tot césul ca să nu'lă maziléscă fără de veste, se nevoia a strânge în cât se dá mai multă, pentru ca să póťă trăi cele-l-alte ȓile a vieťei séle cu îndestulare şi ca unŭ principŭ, ne mai căutându altă-ceva de cât cum se ia şi se'í îndestuleze cu daruri ca să'şí póťă lungi Domniea, căci numai prin puterea banilorŭ puté isprăvi ceva, şi așa fiesce-care Domnŭ care vené dupé altul, tot acelaşi drumŭ apuca, de care pricină aŭ venitŭ întru cé de istovŭ slăbăciune şi căderea Prinćipatului. 210 *)

*227

---

210) Atunce îndată aŭ fostŭ şi mazilitŭ, şi în locul seŭ rînduescŭ pe altul care nici acela nu scia nimică, şi căruia îi trebuia îndestulă vreme ca să póťă afla tóte acestea; şi încă acesta, şciindŭ că nu este Domnŭ vecinicŭ, şi mai alesŭ temându-se în totŭ césul ca să nu'lă maziléscă şi pe dînsul fără de veste, caută să'şí strângă cât póťe mai multă şi se apuce, ca să póťă petrece cele-l-alte ȓile întru îndestulare, şi ca unŭ Domnŭ, nebăgîndŭ în sémă altă nimică, afóră de cât ca să ia din ȓeră pentru darurile cari în tóte ȓilele trebuia să facă sugétorilorŭ de sânge a Porťei şi a Saraiului, ca să'şí póťă lungi Domniea sa, căci numai cu bani, după cum este şciutŭ, se lucrésă la Pórtă.

Şi așa fiesce-care Domnŭ carele vine după dînsul, urmésză totŭ acelaşi drumŭ. Prin acésta, ticăloşia, slăbirea şi căderea Prinćipatului, crescŭ şi se înmulťescŭ în tóte ȓilele, din care pricină şi cea cu totŭ stricăciune a năravurilorŭ urmésză.

STIHURILE FĂCUTE

IN

TAZLĂŮ

ÎN VREMEA ÎNCHIDERII MELE ACOLO, ANUL 1824, APRILIE 20!

Iracidă unde este? Moldova îl vorește,
    Îl chiamă 'nădușit;
Căci i-a apus puterea, a prisosit durerea;
    Ună pasă, și s'au sfârșit.

Acea falnică țără, la mari și mici comoră,
    Tare a poticnit;
Nu crede rădicare, n'astăptă îndreptare,
    În halul ce-a venit.

Întru a sa durere, cere spre mângâiere
    Iracidă a veni;
Lui se se jelulască, plângându s'o tângulască,
    Fără a conțeni.

De Eteristă călcată, de Eniceră prădată,
    Fii ei resvrătiți,
Cine s'o sprijinască, ceva s'o ocrotască,
    După ce'su neuniți!

Văpaie arde 'n sine, s'o stingă nu e nime,
    Dar nici o vedă măcar...
Strigarea ei n'ascultă, ori cât este de multă,
    Suspina în zadar!

Au buimăcită norodul, suspinuri avându rodul,
    Oftază într'ascuns;
Și cu durere mare, privesce a sa stare,
    Că merge spre apus.*)

*228

Omă dacă vezi, îi umbră; lipsa, necazuri, scârbă,
    Acestea îl hrănesc.
Cu abur întru sine, a mai trăi nu'i vine;
    Amar se chinuesc.

Cum își deschide gura, din ah ! îi cunoscî ura
 Ce are a trăi,
 Ah ! și vah ! nu lipsesce, ceva decă voiesce
 Și are a grăi.

Ah ! ticălosă țără, în ce cumplită pară,
 Privescî că te topescî !
 Nime nu se 'ngrijesce, nu cată nu privesce,
 În ce chinuri plutescî !

Cei aleși fi, departe, privescî, nu'ți ținî de parte.
 Dar pôte că nicî potî ;
 Câți-va ce'stî lîngă tine, și de'ți voiescî vr'unî bine...
 Se apără de totî.

Căci au făcutî ispită, și le-au părutî cumplită.
 Nu ca într'alte dăți,
 Unî încă suspînă, dintr'înșîi fără vină,
 Închișî pe la cetăți.

N'oiu pomeni nimică, câți fără grijă, frică
 Erau la Monastiri
 Surgunî, se se smerescă, se nu mai îndrăznescă
 A face iscodiri.

Unî închișî prin case, poronci ca se nu lase,
 Pe nime a veni ; *
 Și alții pe afară, pe la moșii în țără.
 Mai multî a nu crăcni.

*229

Dupe-o așa urmare, îi nebunie mare,
 Mai multî a mai cerca,
 Ție se'ți părtinescă, și iar se pătimescă,
 Vrajba a mai isca.

Proniea cea cerescă, rîgă se se 'ngrijescă.
 Ca se nu cați de totî ;
 A ei numai putere, se-'ți dea vr'o mîngîiere.
 Căci fii tei nu potî.

Ea de-acum se lucreze, ca se te îndrepteze,
 Putîndî uni pre toți ;
 Ca se o proslăvescă, plîngîndî se'y mulțămescă,
 Și cei vii, și cei morți. *

*230

ARZ-MAGZARŪ

Către prea înalta Pörtă, din partea Boşerilor Prinţipalului Moldaviei, — ce s'a dat la Anul

1822*)

Aceşti dintre fanarioţi Greci, îmbogăţindu-se din sudorea şi munca pământenilor, pe cari cu reutate îi vedea ca nisea chiar ralele ale lor, pe urmă cu banii sângelui împărătesc ralele, cumpărau moşile pământenilor, şi familiile credincioşilor Moldovei ai Devletului rămăneau prăpădiţi după faşa pământului, şi căutau altă străină sălăşluinţă, ca să-şi petrecă rămăşiţa vieţii lor, fiind-că nici milostivire mai era pentru dăsele, nici locuri de slujbe, nici ajutor de legi, nici dreptate la dreptăţile lor, fiind-că dumnezeiasca dreptate a sfântelor judecăţi se vindea cu bani spre însuş a lor îmbogăţire, până şi moşile cu nume de moşii domnesci, ômenii Domnilor le luaă fără dreptate şi le vindeau Sănteles fermanuri a le înaltului Devletü cele date pentru pricina de ale ţerei, intru care Domniul era îndatorat, după cuprinderea celui vrednic de închinăciune sfântului Hatat, la 1217 după leat ōtomanicesc, se se citescă într'aul tuturor, şi se stea în păstrare la caldurile ţerei; până şi acestă fel de fermanuri, le făceau nevedute şi nesciute pământenilor.

Căuta cu ochi rei la căţi din boşerii mari căteau cu cuvântă asupra nedreptăţilor ce se făceau la judecăţi, se la împreunările dăjdăilor, şi intru tôte era silită Divanul să iscălescă şi fără de voie anaforalele că s'au judecată cu cuviinţă cele neleguite asupra, îndemnându Domniul cea d'impreună sfătuire, prin tragerea de sine şi a celor nevrednici, pe cari îi cinstea cu treptele boşerilor cele păstrate după alegeri orândurile pentru neamurile cele evgheniste şi pentru cei cari se voru arêta de vrednici la slujbele ţerei. Opriţi şi o-sîndiţi erau acela cari gândeau să îndrăsnescă a face pré plecată «magzarü» se se alerge la limanul înaltului Devletü; ticăloşi pentru acea cândă ară fi îndrăsnit să facă o próstă întrebare, pentru ce se urmăze în potrivă unu ce la hotărîrea pré înaltelor hatîşerifuri, pentru că acela se bântuia până la mörte, dăr câte alte cari le trecem cu vederea din pricina prisosului de pământ, şi pe care le-amă mai arêtat şi în pré plecatul nostru magzarü, atunci cândă au pribegit cel din urmă siluitor Mihail Suţul. Dăjdii întregi pentru fönul şi orzul grajdului Voevodi; dăjdii pentru mezelhanele, afară din cea adeverată trebuinţă mezelhanelor; dăjdii pentru rachfurile ce le făceau locuitorii chiar din popuşorul ce-l făceau şi-lă sêmănat el, şi slobodă intrare rachinilor din ţerile streine în ţeră, pentru paguba noastră şi folosul lor. Zidü nes-

*) Acestă arz-magzarü lipsece în manuscrisul lui Beldiman şi se reproduce după textul publicat în «Foaia pentru Inimă, Mînte şi Literatură» din anul 1840 No. 41.

fărămată găseau pământeni ca să pôtă trece a alerga la mila celorți întru mulți ani stăpênii al noștri, fiindu și Domnii Greci, și ispravnicii Greci, și zabeții Greci, și capuchihalelele Țarigradului asemenea; toți cu socoteli că oblăduiesc vrăjmași iar nu rafele credincioase ale înaltului Devletü. Pentru acesta dar cu curgeri de lacrimi și coprinși de spaimă ca nisce vrednici de milostivire, ne rugăm bunătății și iubirii de ómeni a pre-puternicei nóstre împărății, să ne osîndim ticăloșii pentru îndrăsnelă, ci să se milostivescă asupra-ne, și să ne miluiască cu învoirea vrednicei de jale vieței nóstre, dăruindu-ne cu liniste acéstă de mai în gios pré plecată rugăciune, care este acéstă:

Să ne izbăvim de acum înainte, întru toți, de Domniea și oblăduirea Grecescă, și să se milostivescă către noi pré puternica noastră împărăție, prin aședământul sfântului seü înfrumusețat Hatışerifü, după celü d'întiü sfântü aședământü, ca să aibă țera oblăduirea întru sineși prin pământeni, păzindü numirea Domnii și cele diatru începutü privilegiuri cari s'au revărsatü țerei pêne acum, și prin trămiterea de capuchihalele pământeni la pré Înalta Pörtă, să trămitem și cea leguită, Țințigen Rigen și Rochearigen, la pré strălucitul pragü alü pré puternicei împărății, împlinindü prin cea cuviincioasă rîvnă a supunerii și a credinței sfănteale slujbe, și sêvșirile după starea și puterea țerei și după cum ni s'au hărăzitü din nedeșertatul isvorü alü milelor și alü îndurărilor prin hatışerifurile ce s'au datü la 1180, 1190, 1206, 1217 leat otomanicesc, și cele-l-alte mil! Și fiind-că starea puterii țerei, și resuflarea mijlócelorü, și nădejdiile vieței ce s'au deșertatü, împuținându-se dobitócele, zaherile și tóte, lipsindu-se și de cele gata zaherele și semănături cu totul, i cum și de araturile anului de alü 2-lea, și din dobitócele plugărei, și de ómeni plugari, și de bani pentru cumpărătórea sêmênțelorü, și din altă parte înfri-coșindu-ne de fómete grozavă; și peste acestea, fiind-că țera din cea veche întregime a ei s'au micșoratü, și mai virtosü că și veniturile ei s'au împuținatü pêne în cât și aceste venituri ce ne-au mai rămasü nu puteau fi de ajunsü Domnilorü Greci în vremea înbelșugării, cu cât mai virtosü întru ticăloșia și sărăciea cea de acum, cu adevăratü nu vorü ajunge nici celü mai dreptü și cu bune măsuri pămënteanü Domnü ce s'arü fi însărcinatü spre iconomia chîeltueleurü sele și a osteneleurü ehpaielei, fiind-că nedreptățile urméză să lipsescă, după cum și veniturile cele necuviincioase ale boierilorü tóte au să se ștergă, ca să simță săracele rafele rodul milostivirii înaltului Devletü; pentru acéstă dar, nici ne trece prin gôndü, nici așternemü rugăciune acum întru începutü, ca să se rînduescă nici pămënteanü Domnü cinevași pentru ca să nu se îngreueze țera cu osebitele chîeltueli ale dregătoriei Domnului, pêne ce nu va ajunge în stare îndestulată!

Pré plecata noastră rugăciune este ca să ne miluiască spre a se hărăzi și în veacü a se întări noș oblăduirea țerei de către pământeni aleși din neamul Moldaviei; ca să'i așeze unü sfatü de unü numărü de boieri, și dintru aceștia un baș-boierü alesü de către celü mai iscusii aleși, și acestü sfatü alü boierilorü, împreună cu baș-boierul avëndü sêvșitórea plirecsusiotită a Domnului, va orîndui div anuri, ispravnicii, judecătorii și boierii, și când vre-o-dată va veni țera în bună stare, fiind-că de a ajunge la cea d'întiü stare este trebuință,

de mulți ani, după cea de acum vrednică de plângere stare, atuncea, pentru ca să nu lipsescă slava Domniei țerei, economisind ticăloșii fără de greutate și supărare, și fără de vărsare de lacrimile dajnicilor, ôreși-care sumă de bani pentru ținerea unei cuviincioase și forte micșorate arătare cinului Domniei, vomă alerga ca să rugămă pré înaltul Devlet, arătându-l pe unu acestu felu de pământeană alesă de Domn, carele să fie supusă pravililor pământului și celor mai strimte și neapărate obiceiuri, ca să fie spre încetarea greutăților, și spre fericirea acestei multu pătimase țeri.

Acéstă stăpânire a țerei pentru paza pământului va avea pe cel dintr'unu începutu orânduiri și legiuiri, paznici pământeni, pe acei cari i-au avut și pênă acum osebiți și scutiți, numindu-se siimeni și slujitori, pe cari Grecii îi vindeau d'împreună cu căpiteniile, și pază nu era. Isgonindu-se însă și arnăuții ca să nu se mai aile, acești pământeni paznici să se îmbrace și să se gătască, spre slujbele din lăuntru țerei, cu suma cea orânduită și trebuincioasă pentru acésta, și să se îndatoreze a strejui cu luare aminte orașele și târgurile ca nisce credincioși pământeni și vechi slujitori ai osténurilor. Dăjdiile se voru lua numai cele drepte, iar veniturile boierilor să se ștergă, și toate câte suntă necanonisite să se știrpescă. Iar acuma, întru curgerea vremii a stării cei vrednice de jale, și cele canonisite să se ușureze! Darea sfântelor poronci ale înaltului Devlet, să fie către cei ce voru ține locul Domniei chelerului împărăției Moldaviei, și Capuchihalele pământeni la pré înalta Pörtă voru dobîndi apărarea cea dătătoare de viață. Invrednicindu-se poruncilor celor întru mulți ani stăpâni ai noastrei, slava înaltului Devlet va fi îndurarea slobođeniei neguțătoriei pământului chelerului împărătescu al sarhaturilor.

Acestea cu frică și cu plângere vă rugămă, cădëndu la mântuitoarele picioarele stăpânilor nostrii, că nu ne-au mai rămasă putere să întâmpinăm stri-căcioasă și vătămatorea oblăduirea Grecescă. Décă stremoșii noștri Domni cei pământeni au amărită vre-o-dată pe înaltul Devlet, (care noi nu scim, sciindă numai cea de-a-pururea supunere și credință) dar însă și acésta de va fi, îndestul ne-amă osîndit ticăloșii și ne-amă pedepsit noi, acum strenepoții a-celora peste veacă aflându-ne sub siluirea și tirănia Grecilor țarigrădeni. Aceștia dar călcând datoriile credinței, să ne invrednicim noi a dobîndi ființa noastră cea dintru începută fără a se isterisi acela nimic din ceea ce nu au avut din vechime, pentru că dintru început Domniea țerei au fostă dată noă pământenilor. Vrednici de milostivire suntem ticăloșii la marginile țerei ră-tăcîndu-ne! Mulțămă pré înaltului Dumneđu că în minuturile acestea, prin purtătoarele de biruință ostiri împărătesci, s'au curățit rebelia și din țeră.

Noi ticăloșii, aducemă pré înaltului Bali alu Silistriei, pré vestitului Saraschieru și dreptului Viziru, acestu pré plecatu Magzară, ca să'lă pue la picioarele pré puternicei împărății, și Dumneđu celă fără de început, Domnul celă mare al începăturilor, celă care dă sórelui lumină, va însufla bună-tățile întru inima pré puternicului și iubitorului de ómeni al nostru Împărată, ca să strigăm întru toți vecii: Mărească-se preste totă asemănarea stăpânirea înaltului Devlet. Amin.

Împărtășită de Barbu Cepescu.

APENDICE

I.

SUMARIUL CRONICEI DESPRE ȚERA MOLDOVENĂSCĂ

și despre Domniile ei : în ce modă descălecară dintru 'ntăi Moldoveniile
în țera Moldovenăsoă și cine fuse primul loră Domnă sêu Vodă în anul de
la zidirea lumii 6850 , iar de la Nascerea lui Christă 1352.

S'a scrisă în anul 1566, Octombre 28, în Iași.

SPISANIE KRONIKI O ZIEMI WOŁOSKIEY

także y o gospodarach iey : iak naypierwey Wołochowie przyszli do
ziemi Wołoskiey, y który naypierwszy Gospodar albo Woiewoda ich był od Roku
pierwszego Stworzenia Świata 6850 od Narodzenia Bożego 1352.

W Roku 1566, 28 die mensis Octobris w Iassach.

Z Bożej woli najpierwszy wojewoda Dragosz jako łowiec uszedł z węgierskiej ziemi, miasta i rzeki Maramarusza, za turem, którego zabił na tej rzece Mołdawie, i tamże był wesoł z swoimi pany; także mu się ta ziemia podobała że został w niej i ziemię osadzał temi Wołochy Węgierskimi, i był hospodarem dwie lecie.

Potym syn jego był hospodarem, nie pisze iako mu było imie.

Potym Bogdan, nie pisze czyj syn, był hospodarem cztery lata.

Potym syn Bogdanów Łacko był hospodarem ośm lat.

Potym Piotr syn Muszatynów był hospodarem.

Potym syn Petrow Roman był hospodarem ośm lat.

Potym Romanów brat Stefan był hospodarem siedem lat.

Potym Juga był hospodarem dwie lecie, nie pisze czyj syn był.

Anno 6907 był hospodarem Alexander Wojewoda i był hospodarem 32 lat i 8 miesięcy, i tego nie pisze czyj syn był.

Potym Ilias Wojewoda był hospodarem dwie lecie i dziewięć miesięcy sam, a potym z bratem swoim Stefanem byli oba hospodarami siedm lat.

Tenże Stefan potym zdradził brata swego Iliasza i oślepił go, potym był hospodarem po oślepieniu brata pięć lat.

Potym nastał Roman Wojewoda i ściął tego Stefana, i był hospodarem ten Roman syn Iliasza Wojewody rok jeden.

Potym nastał był hospodarem Piotr Wojewoda syn Alexandrów rok jeden.

Tenże dał Kilią królowi Węgierskiemu, aby bronił ją od Turków, nie pisze któremu królowi.

Potym był hospodarem Czuber Wojewoda dwa miesiące.

Potym był Wojewody Iliasza syn hospodarem Alexander cztery lata.

Przy tym poczęli być Władysławowie i Metropolitowie od Patryarchy Nikodema ziemi serbskiej za króla Jurga Despota.

Tenże Alexander w Białogrodzie umarł Wołoskim.

Anno Domini 6962 augusta miesiąca 26 hospodarem został Bogdan Wojewoda, syn Alexandra Wojewody.

Był hospodarem dwie lecie, którego dał ściąć Petr Wojewoda, którego zwano Aron Harnazan, który hospodarem był dwie lecie.

Za tego Wojewody poczęli Wołochowie dawać dań Turkom.

Potym nastał Wojewoda Stefan hospodarem, i dał ściąć tego Piotra Harnazana, ten był hospodarem trzy lata.

Anno 6965 Augusti 12 w wielki Czwartek przyszedł od Multańskiej ziemi Stefan Wojewoda syn Bohdana Wojewody.

Anno Domini 6969 Iunii 5 tenże Stefan Wojewoda wojował Czakielską ziemię.

Anno Domini 6970 Iunii 22 postrzelili Stefana Wojewodę z Kiliej Węgrowie w nogę.

Anno Domini 6972 Iunii 5 przywiezli żonę temuż Stefanowi z Kijowa siostrę Simiona Cara Kijowskiego.

Anno Domini 6973 Januarii 23 we czwartek przyszedł tenże Wojewoda pod Kilią, dobijał go przez piątek, w sobotę dobył goz pod Węgry, i postawił tam

Dia mila lui Dumnezeu primul vodă Dragoșu, eșind la vânatu din țera ungurească, de la locul numitu Marmoroșu după numele apei, și urmărind un zîmbu, îl adjunse și îl ucise lângă acestu fluviu Moldova, și se veselî acolo ca boierii săi, și locul îi plăcu așa de multu, în cât rămase acolo și (se apucă a) coloniza țera cu acei Moldoveni Unguresci, și domni doi ani.

Apoi urmă fiul său; nu scrie cum îi va fi fostu numele.

Apoi Bogdanu domni patru ani; nu scrie al cui fiu.

Apoi Lațco, fiul lui Bogdanu, domni optu ani.

Apoi domni Petru, fiul lui Mușatū.

Apoi Romanu, fiul lui Petru, domni optu ani.

Apoi Stefanu, fratele lui Romanu, domni șapte ani.

Apoi Iuga domni doi ani; nu scrie al cui fiu.

În anul 6907 (începu a) domni Alexandru-vodă și domni 32 ani și 8 luni; nici pe acesta nu l scrie al cui fiu.

Apoi Iliășu-vodă domni doi ani și nouă luni singurū, și de aci cu fratele său Stefanu au domnitu amînduoi șapte ani.

Apoi acestu Stefanu vicleni pe fratele său Iliășu și l orbi, și de aci, după orbirea frăține-său, domni cinci ani.

Apoi urmă Romanu-vodă, fiul lui Iliășu-vodă, și ucise pe acestu Stefanu, și domni unu an.

Apoi urmă Petru vodă, fiul lui Alexandru, și domni unu an.

Acesta dede Kilia regelui ungurescu ca s'o apere contra Turcilor; nu scrie la care rege.

Apoi Ciubărū-vodă domni două luni.

Apoi Alexandru, fiul lui Iliășu-vodă, domni patru ani.

În zilele acestula, vlădicii și mitropoliții au începutu a fi (consacrați) de patriarchul Nicodimu din țera Sărbescă sub regele George Despotu.

Acestu Alexandru muri la Cetatea Albă.

În anul 6962, Augustu 26, (începu a) domni Bogdanu-vodă fiul lui Alexandru-vodă.

După doi ani de domnie, îl ucise Petru-vodă, poreclitu Aron Harnazan, care domni (și elu) doi ani.

În zilele acestula, Moldovenii au începutu a plăti tributū Turcilor.

Apoi urmă la domnie Stefan-vodă, ucise pe acestu Petru Harnazan, și domni trei ani.

În anul 6965 Augustu 12, jola mare, veni din țera Muntenescă Stefan-vodă, fiul lui Bogdanu-vodă.

În anul 6969, Ianie 5, acestu Stefan-vodă pînu resboiū în țera Secuiescă.

În anul 6970, Iunie 22, Ungurii din Kilia au rănitū pe Stefan-vodă la piciorū.

În anul 6972 Iunie 5 (trămișii) au adus acestui Stefan nevasta de la Kiev, pe sora lui Simeon, împăratu de Kiev.

În anul 6973, Ianuarie 23, Joi, acestu vodă veni sub Kilia, o aședă totă Vinerea, și Sămbată o luă de la Ungurii și puse acolo pîrcălabi pe Isaia și pe Buhtea, iar elu însași se întorse la Sucēva mulțumindū lui Dumnezeu pentru izbîndă.

na nim purkałaby Isają i Buchtę, a sam poszedł nazad do Suczawy, dziękując Panu Bogu za zwycięztwo.

Anno Domini 6974 Iulii 20 zbudował monaster Świętej Bogarodzicy w Putnie.

Anno Domini 6975 Novembris 19 został królem Węgierskim Mathias i przyszedł z wojskiem swoim do ziemie wołoskiej do Totrusza, potem i do Romańskiego Torgu, i popalił miasteczka, potem przyszedł do Bajow Wołoskich.

Potym przyszedł na króla Mathiasa ten Stefan Wojewoda z wojskiem swoim, poraził go na głowę i był postrzelony król Mathias od niego, ledwie uszedł ze sromotą inszą drogą do Węgier z małym ludzi.

Tegoż Roku umarła żona gospodarowi ta z Kijowa Owdokija.

Potym sprzymierzył się Stefan Wojewoda z królem Mathiasem, i udarował król Stefana Wojewody dwiema zamki w Węgrzech Bałtę i Cziczęją i z dzierzawami ich w Ardelskiej ziemi.

Anno Domini 6978 Augusti 20 przyszło wielkie wojsko Tatarów do Wołoch, i bił się z nimi Stefan Wojewoda na Lipnicy Dąbrowie nad Dniestrem, i poraził je, i wszystek plon im odbił; wtenczas Tatarowie z Podola szli, bo im byli zaszli drogę nasi.

Potym dał oświecić ten monaster na Putnie, dziękując Panu Bogu za zwycięztwo, przez samego metropolita Ftioktista, i biskupa Tarasa.

Tegoż Roku Februarii 27 powadził się z Radułą Wojewodą Multańskim, i wypalił mu Braików i inne dzierzawy.

Anno Domini 6980 Septembris 14 wziął sobie Stefan Wojewoda żonę Maryą z Mangopo, carstwo tam było pod Przekopskim Carem chrześciańskie.

Anno Domini 6981 Novembris 3 poszedł Wojewoda Stefan do ziemi Multańskiej na Radułą Wojewodę, i podkali się z sobą z wojski swemi na białym potoku, w ziemi Multańskiej, tam się trzy dni bili, potem ten Raduła Wojewoda ujachał przed nim na swój zamek na Dembowicę. on za nim szedł z wojskiem swoim i obległ go na Dembowicy, potem on i z zamku uciekł a Stefan Wojewoda dobył zamku i wziął tam żonę Raduła Wojewody i córkę i wszystkie skarby jego co tam miał, i mieszkał na tym zamku trzy dni, potem się wrócił do Suczawy, a Bassarabę zostawił aby tam był hospodarem w Multańskiej ziemi, i był tam hospodarem ten Bassaraba miesiąc jeden, a Raduła Wojewoda do Turek uciekł i wziął z sobą 15 tysięcy Turków i uderzył na Bassaraba i wojska jego poraził, i wszystko jego co było pobrał, a Bassaraba uciekł do ziemie Wołoskiej.

Roku 6982 Octobris 9 bili się Węgrowie z Multany, nad Węgry był Capalusz i pobito Węgry.

Anno Domini 6983 Januarii 7 był pobój na Wołoszu Wołoszech z Turki i pobili ich tenże Stefan Wojewoda za pomocą Bożą, których wszystkich nie żywił, jedno zostawił jednego Turczyzna, syna Issanbasze, bo jego ojciec był starszym nad temi Turki, których było 40 chorągwi. Byli i Polacy z nimi.

Anno 6984 Iulii 26 przyszedł Cesarz Turecki Machomet ze wszystkimi siłami swemi i Bassaraba Wojewoda z nimi z swoim wojskiem na Stefana Wojewodę, bił się z Turki na białym potoce w dzierzawie Niemieckiej w ziemi Wołoskiej, i poraził go ten Cesarz Turecki, i płonik wszystkę ziemię i Suczawę spalił.

În anul 6974, Iulie 20, (Stefan-vodă) zidi (în numele) Maicei Domnului, o monastire la Putna.

În anul 6975, Noembre 19, nuoul rege unguresc Matiașu veni cu oștirea sa în Moldova pe la Troțușu, apoi la orașul Romanu, și ardându țergușorele, adjunse la Baia.

Apoi veni asupra regelui Matiașu acestu Stefanu-vodă cu oștirile sële, și'l bătū înfricoșatū, și răni pe însuși regele Matiașu, care d'abia scăpă cu rușine cu puçini d'ai sęi, fugendu la Ungaria pe unu altu drumu.

Tot în acestu anu muri nevasta lui Stefanu-vodă, Eudokia cea de la Kiev.

Apoi Stefan-vodă se împacă cu regele Matiașu, și'i dăruie regele lui Stefan-vodă două cetăți în Ungaria, Balta și Cicetul, cu districtele lorū, în țera Ardealului.

În anul 6978, Augustu 20, veni în Moldova o mare oște tătărăscă, și se lovi cu ei Stefan-vodă lângă păduricea de la Lipnița pe Nistru, și'i bătū și le luă totă prada; cari Tătari veniseră din Podolia, de unde îi goniseră ai noștrii.

Apoi mulțumindu lui Dumneșeu pentru victoriă, (Stefan-vodă) dede se sfântescă acestă monastire a Putnei însuși mitropolitul Teoctistu și Vlădica Tarasie.

În același anu, Februaru 27, se certă (Stefan-vodă) cu Radul-vodă Muntenescū, și'i arse Brăila și alte posesiuni.

În anul 6980, Septembre 14, Stefan-vodă își luă nevasta pe Maria din Mangopo, unde era o domnie chrestină (tributară) sub hanul de Crimū.

În anul 6981, Noembre 3, merse Stefan-vodă asupra lui Radul-vodă la țera Muntenescă, și s'aū întelnitū cu ostile lorū lângă Pêrlul celū Albū în țera Muntenescă, și s'aū luptatū trei zile; apoi Radul-vodă fugi la castelul sęu Dêmbovița, iar Stefan-vodă merse dupe elū cu oștea sa și'l asediă în Dêmbovița; apoi Radul-vodă fugi și elū din castelū, érá Stefan-vodă coprinse castelul, și luă acolo pe Dómna lui Radul-vodă, și pe fitca-sea, și tóte odórele lui câte erau acolo, și petrecu în acelu castelū trei zile, apoi se întorse la Sucéva iar pe Basaraba lăsă acolo ca se fie Domnū în țera Muntenesca; și domni acolo acelu Basaraba o lună, iar Radul-vodă, fugendu la Turcia, aduse de acolo 15 miū de Turci, și năvăli asupra lui Basaraba, și bătū oștea lui, și luă tot avutul lui, iar Basaraba fugi la Moldova.

În anul 6982, Octombre 9, s'aū bătut Ungurii cu Muntenii. Țepelușu fiindū în capul Ungurilorū, și aū fostū bātuți Ungurii.

În anul 6983, Ghenariu 7, s'aū bătutū în Moldova Moldovenii cu Turcii, și'i bătū (pe Turci) acestu Stefan-vodă cu ajutorul lui Dumneșeu, și'i omorū pe toți, afară numai de unu singurū turcū, fiul lui Isan-pașa, carele fuse capū peste acei Turci, cari erau 40 stéguri. Aū fostū și nisce Leși cu ei (Moldovenii.)

În anul 6984, Iulie 26, veni sultanul turcescū cu tóte puterile lui, însoçitu și de Basaraba-vodă cu oștea lui, asupra lui Stefan-vodă, carele se bătū cu Turcii pe Pêrlul celū albū în districtul Neamțului în Moldova, și'l învinsu acelu sultanū turcescū, și prădă totă țera, și arse Sucéva.

În anul 6987, Noembre 8, muri fiul lui Stefan-vodă, Bogdanu; apoi muri și un altu fiu alū sęu, Petru.

În anul 6989, Iulie 8, fū bătălie cu Țepelușu, lângă apa Rômnicului, în

Anno 6987 Novembris 8 dnia syn Stefana Wojewody Bohdan umarł, potym i drugi syn jego Piotr umarł.

Anno 6989 Julii 8, była bitwa z Capaluszem na Rybniku Rzecz w ziemi Multańskiej, i poraził go Stefan Wojewoda, tamteż mu zabito jego hetmana Szandrego w tej bitwie.

Anno 6992 Martii 15 przyszedł sultan turecki Cesarz Bajazet pod Kilią, zamek Wołoski, wtenczas wziął Kilią, Białogród w drugim miesiącu, choć to było in Augusto et Julio, wtenczas postawił Wojewodę Władę do Multan.

Anno 6993 Septembris 1, jeździł Stefan Wojewoda do Króla Polakiego, i ziechali się w Kołomyi a wtenczas przyszli Turcy aż do Suczawy z Chromotem na gospodarstwo, i spalili Suczawę i wypłenili ziemi Wołoskiej siłą.

Tegoż czasu pobił Turki Stefan Wojewoda w miesiącu Novembris 16 na Rakowcu, tu byli i Polaki.

Anno 6994 Februarii 15, a wtenczas poraził Stefan Wojewoda Chromota, co był przyszedł z Turki nań, ale był pod nim koń zabity w tej bitwie, wszakże nie miał nic szkodliwego. Chromota dostawszy dał go ściąć.

Anno 6998 umarł król Węgierski Mathias; tegoż roku umarł syn wielkiego kniazia Moskiewskiego Iwan; potym syn tegoż Wojewody umarł Alexander.

Anno 7005 przyszedł król polski do Wołoch Olbracht z wojski swemi na Stefana Wojewodę, który był poszedł na Turki, i posłał do niego Stefan Wojewoda posły swoje Łogofeta Tawtula i Isana Wisternika z wielkimi dary, które posły dał król okować, dary wzięwszy, i posłał ich do Lwowa, a sam przyszedł do Suczawy i obległ i dobywał ją 5 niedziel, i niedobył, a Stefan Wojewoda zbił wszystkie ziemie swoje w Romańskim Torgu, ktemu brat króla polskiego Władysław posłał Wojewodzie Wołoskiemu 12,000 Węgrów na przeciw bratu swemu, nad którymi był Wojewoda Ardelski Birtok, swat Stefana Wojewody, i Radał Wojewoda Multański posłał mu też ludzi na pomoc. i począł prosić Birtok Stefana Wojewody aby się z królem polskim zmierzył, a Stefan Wojewoda przyzwolił na przymierze, pomierzył się z królem polskim, ale tem obyczajem, aby król szedł z temi ludźmi swemi tą drogą którą przyszedł, a Stefan Wojewoda darował Birtoka wielkimi dary i poszedł do Węgier, a król sam szedł z swemi wojski tą drogą którą przyszedł ku Chocimiu, chyba kilku powiatów ziemian swy wolnych poszli na Bukowinę, a szkody wielkie czynili, prześpiecznie szli niestrzegając się, a Stefan Wojewoda posłał za niemi Bołdora, Dwornika wielkiego z wojskiem, tenże je poraził zarabawszy im u Kuśmina Bukowinę; za to je Pan Bóg karał że byli nazbyt swy wolni, w wojsku sami bezpieczniejsi, a szkody czynili i hetmanów swych nie słuchali, pobrano im wtenczas chorągwi powiatowych niejako, dział także bardzo wiele.

Anno 7006 wojował ziemię polską Malkocz z Turki i był z wojskiem aż blisko Lwowa, i potym zasię poszedł Stefan Wojewoda do ziemi polskiej, wojował ją, i dobył dwu zamków Trębowli i Podhajec, i spalili, i do ziemi swej też przywiódł ludzi wiele.

Anno 7012 umarł Stefan Wojewoda Julii 2. Ten Stefan był synem Bohdana Wojewody, i pogrzebion w tym monasterze swoim w Putnie. Ten był hospo-

țera Muntenescă, și-l bătă Stefan-vodă, dér hatmanul său Șendrea peri în acea bătălie.

În anul 6992, Martie 15, veni sultanul turcesc, împăratul Baiazet, asupra cetății moldovenesci Kilia, apoi în cursul de două luni următoare, în August și în Iuliu, luă Kilia și de aci și Cetatea Albă, și tot atunci puse vodă la Munteni pe Vladu.

În anul 6993, Septembrie 1, merse Stefan-vodă la Colomia de se întâlni acolo cu regele polon; tot atunci veniră Turcii până la Suceva, aducându-lă domnie pe Hrolot, și arseră Suceva, și jefuiră mai totă Moldova.

Tot pe atunci, în 16 a lui Noembre, Stefan-vodă bătă pe Turci lângă Racovă, avându cu dânsul și Poloni.

În anul 6984, Februarie 15, atunci bătă Stefan-vodă pe Hrolot, ce venise asupra-i cu Turcii; și de și în acea bătălie fu ucisă calul sub dânsul, totuși acesta nu avu nici o urmare rea; iar pe Hrolot, prindându-l, îl dete la morțe.

În anul 6998 muri regele unguresc Matiaș; în același an muri Ionu, fiul marelui duce muscălesc; apoi muri fiul celuiiași vodă (Stefan), Alexandru.

În anul 7005 veni Albert, regele polon, cu oștile sêle asupra lui Stefan-vodă, carele era dusă contra Turcilor; și trimițându Stefan-vodă ambasadori pe logofetul Tăutu și pe visternicul Isană cu mari daruri, regele luă darurile, iar pe ambasadori îi puse în fere și-i trimise la Leopole, și merse el însuși asupra Sucevei, și o blocă, și o aședă în cursul de 5 săptămeni, și n'o pătă lua; iar Stefan-vodă adună toate (forțele din) țările sêle în orașul Romani, mai avându (într'ajutor) 12,000 Unguri ce-i trimisese fratele regelui polon Vladislav (regele unguresc) contra frăține-său, sub comanda voevodului ardelenesc Birtok, cuscru lui Stefan-vodă, și Radul-vodă muntenesc îi trimise de asemenea omeni într'ajutor; și începă Birtok a stăru pe lângă Stefan-vodă ca să se impace cu regele polon, și se înduplecă Stefan-vodă spre pace, și se împacă cu regele polon, însă cu așa tocmelă, ca regele, cu acei omeni ai săi, să se întorcă tot pe calea pe unde venise, iar lui Birtok, Stefan-vodă îi dade mari daruri și se întorse (Birtok) la Ungaria; iar regele el însuși merse cu oștile sêle pe drumul pe care venise (adecă) spre Hotin, și numai miliția cea nedisciplinată din vr'o câte-va districte (polone) apucă spre Bucovina, făcându mari daune și mergendu în siguranță, fără nici o pază; iar Stefan-vodă trimise după ei pe marele vornic Boldur cu oște, carele îi și bătă acolo, la (locul numit) Cozmin, tăind pădurea; așa îi pedepsi Dumnezeu, căci erau cei mai nedisciplinați în oște și cei mai neglijenți, și făceau stricăciuni, și nu ascultău pe hatmanii lor, și li s'au luat atunci în puține stăguri districtuale și forte multe tunuri.

În anul 7006 intră cu război în Polonia Malcociu cu Turcii, și adăunse cu oștea până aproape de Leopole, apoi merse și Stefan-vodă asupra Poloniei, și făcă război acolo, și luă două cetăți, Trémbovle și Podhaet, și le arse, și aduse (de acolo) la țară sa (Moldova) o mulțime de omeni (robii).

În anul 7012, Iulie 2, muri Stefan-vodă. Acestu Stefan-vodă era fiul lui Bogdan-vodă, și fu înmormântat în această monastire a sa la Putna, după ce

darem albo Wojewodą 47 lat dwa miesiące i trzy niedziele, człowiek był waleczny i nabożny.

Anno 7015, 28 Octobris, poszedł Bohdan Wojewoda do Multańskiej ziemi z swoimi wojski, i doszedł do miasta zowią je Roterzeczy na mogile Kajaty z obustron Rybnika, i tam przyszedł poseł do niego od Raduła Wojewody Multańskiego Maxim mnich Despotowicz, i prosił Bohdana Wojewody aby się pomierzył z Radulem Wojewodą, i innych wiele rzeczy z nim mówił, Bohdan Wojewoda na żądanie Raduła Wojewody uczynił wolą jego na przymierze, i tak posłał z tym Despotem jednego swego posła do Raduła Wojewody, a tam mu przysięgał Raduł Wojewoda przy posle jego i z pany swemi na S. Ewangelią, aby dźwigał z nim wieczne przymierze i granice po staremu, a Bohdan Wojewoda uczynił także, i poszedł nazad do ziemi swej.

Anno 7017, 29 Junii w piątek poszedł Bohdan Wojewoda przez Dniestr z swoimi wojski, a w sobotę przyszedł pod Kamieniec, a w niedzielę 1 Julii poszedł z wojski swemi poczawszy od brzegu Dniestra aż do granicy litewskiej i palił, i wojował ziemię polską, i przyszedł pod Rohatyn, spalił, i dobył, i bardzo wiele pobrał skarbów, i plonu wszelakiego, był wtenczas i pod Lwowem i potym zaś puścił wojska pod plony, i siła zamków i miast popalił, i ludzi wiele przywiódł do Wołoch, potym do Suczawy ciągnął.

Anno 7021, 22 Augusti, przyszli Tatarowie, palili ziemię Wołoską aż do Iass, i spalili, i wiele szkody poczynili w ludziach i innych plonach których zabrali.

Anno 7022, 27 Februarii, przyszedł Tryfaił do Wołoch, który chciał być hospodarem, pojął go Bohdan i dał go ściąć.

Anno 7025, Augusti 22, umarł Bohdan Wojewoda w mieście Hussiech, który był hospodarem 12 lat i 9 miesięcy.

Potem był Wojewodą albo hospodarem syn jego Stefan, za którego ziemia była w pokoju od wszystkich stron.

Anno 7026, Augusti 14, przyszli Tatarowie do Wołoskiej ziemi naprzód na miasteczko na Prucie Sarbanka, nad temi Tatarami był Alb Soltan, i kazał ziemię palić, a Stefan Wojewoda wojsko swe zbierał i poszedł do niego na górę Prutem sam, i posłał do Karaboca wielkiego dolnego dwornika swego aby przeszedł Prut ze wszystką ziemią dolną, i kazał mu w poniedziałek rano na rózświcie aby się z Tatary uderzył i bił, i uderzył ten dwornik na nie i poraził je, i wiele ich pobito, i z nich więźniów bardzo wiele pojmali, i dwu murzy wielkich, a innych gonili przez pole bijąc i siekąc, aż do Dniestra, ledwie z małym ludzi uciekł ten Alb Soltan, a Stefan Wojewoda wrócił się do Chorkłowa, bo też i sam był w tej bitwie.

Anno 7032, Septembris 7, zdradzili tego Stefana Wojewody jego panowie i chcieli go zabić, i Pan Bóg mu pomógł i pojął niektórych, Kostia purkułaba niemieckiego, Maxima wistiera i Iwaszka łogofeta, i dał ich pociąć w Romańskim targu, a inni pobiegli do Węgier.

Anno 7034, Februarii 4, ciągnął Stefan Wojewoda na Raduła Wojewodę Multańskiego do miasta Terguszora, i odtąd pomierzywszy się z Radulem wrócił się do ziemi swej.

Anno 7035 umarł Piotr brat tego Stefana, Septembris 20.

fusese Domnă sevă Vodă 47 ani, două luni și trei săptămâni : fusese bărbat viteaz, norocos și religios.

În anul 7015, Octombrie 28, merse Bogdan-vodă cu oștile sevă asupra țerei Muntenesci, și adjunse la locul numit Retezații, lângă movila Calatei, din ambe părțile Râmnicului, și acolo sosi la el un sol de la vodă muntenescă Radul, călugărul Maxim din neamul Despoților, și rugă pe Bogdan-vodă ca să se împacă cu Radul-vodă, și vorbi cu el mai multe altele, iar Bogdan-vodă făcu pace după voia lui, și ast-fel trâmise cu acel Despot pe un sol al sevă către Radul-vodă, și acolo îi jură Radul-vodă d'înaintea solului și cu toți boierii sevă, pe sântul evangeliu, de a ține cu el o pace eternă și fruntariile *ab antiquo*, iar Bogdan-vodă făcu tot așa, și se întorse la țera sa.

În anul 7017, Iunie 29 Vineri, Bogdan-vodă trecu oștile sevă peste Nistru, și veni Sâmbătă sub Camenița, și Duminecă la 1 Iulie merse cu oștile sevă începând de la malul Nistrului și pînă la hotarele Lituaniei, și ardea și pradă Polonia, și veni sub Rohatină, și 'l luă, și 'l arse, și apucă foarte multe odore și omeni și felurită pradă, și merse atunci și sub Leopole, și după aceea lăsă oștile sevă să jefuască, și luă mai multe casteluri și orașe, și arse, și duse o mulțime de omeni la Moldova, și apoi se întorse la Sucéva.

În anul 7021, August 22, veniră Tătarii, și ardeau Moldova pînă la Iași, și arseră (Iașul), și făcură multe daune în omeni și în alte lucruri, ce au prădat.

În anul 7022, Fevruarie 27, veni la Moldova Trifăilă, ambiționând Domniea, (dar) Bogdan-vodă îl prinse și 'l dede la mörte.

În anul 7025, August 22, muri Bogdan-vodă în orașul Huși, carele domnise 12 ani și 9 luni.

După el fu Domnă sevă Vodă fiul sevă Stefan, în zilele căruia țera a fost în pace din toate părțile.

În anul 7026, August 14, veniră Tătarii la Moldova, d'ânteiu la târgușorul numit Șerbancă pe Prut; în capul acelor Tătari era Alb Sultan, și porunci a da foc țerei, iar Stefan-vodă (pe de o parte) adună oștea sevă și merse asupra el însuși în susul Prutului, iar (pe de altă parte) trâmise la Carabău, marele vornic al țerei de jos, ca să trecă Prutul cu totă (oștirea din) țera de jos, și 'l porunci ca Lună dimineță, în zori de zi, să lovească pe Tătari și să 'l bată, și 'l lovi acel vornic, și 'l înfrânse, și mulți din ei au perit, și foarte mulți au fost prinși, între cari două mărzaci mari, iar cei-l-alți au fost goniți, bătuți și măcelați d'a lungul câmpului pînă la Nistru, și d'abia scăpă cu fuga acel Alb Sultan cu pușcină d'ăi sevă, iar Stefan-vodă se întorse la Hârleu, căci fusese și el însuși în acea bătălie.

În anul 7032, Septembrie 7, acest Stefan-vodă fu trădat de boierii sevă, cari voiau să 'l ucidă, dar Dumnezeu îl ajută și (Stefan-vodă) îi bătă, și prinse o semă, pe Costea păcălabul de la Némțu, și pe Maxim visternic, și pe Ivașco logofet, și îi dete la mörte în orașul Roman, iar cei-l-alți fugiră la Ungaria.

În anul 7034, Fevruarie 4, merse Stefan-vodă asupra lui Radul-vodă mun-

Tegoż roku Januarii 14 umarł ten Stefan Wojewoda w Chociniu i pogrzebion w Putnie, był hospodarem sześć lat.

Tegoż Januarii 20 został Piotr Wojewoda Hospodarem, nie pisze czyj syn był, bo go sobie obrali w Chorłowie.

Anno 7036 tenże Piotr Wojewoda ciągnął do Czakielskiej ziemi do Węgier i miał dwie wojska jakoby dwa pułki i szedł dwiema drogami do ich ziemi, i zjechał się z ich pany zewszady, i pobił ich, i rozpędził, i nabrawszy ludzi i plonów niepospólitych wrócił się do Wołoch, nabrano Zakłów i Sassów z sobą bardzo wiele.

Tegoż roku Julii 10 pomierzył się z Piotrem Wojewodą Stefan król Węgierski i obiecał mu być Bystrzycki zamek i z dzierzawą wszystką Bystrzycką i z dochody, ale panowie Węgierscy nie zwolili, wszakże wielkie skarby z ludzi, Czaków i Sassów, ztamtąd do Wołoch przysłał.

Potym tenże Piotr Wojewoda wojował ziemię polską trzykroć, Pokucie pałi, i u Sereta naszych poraził, ale u Obertyna dobrze po głowie od Polaków wziął aż ledwo sam ujechał i wszystkich skarbów i dział co miał z sobą odbiezał.

Potym Anno jak oni piszą 7046 Zygmunt król Polski posłał wojsko swe do Chocimia, nad którym był hetmanem Jan Hrabia z Tarnowa, i dobywał Chocimia dwie niedzieli aż był Piotr Wojewoda do niego przyjechał, i tam się hetmanowi królewskiemu pokłonił, i przysięgnął królowi polskiemu ze wszystkimi pany swemi.

Tegoż czasu Sołtan Suliman Cesarz Turecki przyciągnął sam z wojskiem swoim do Wołoch Dunaj przeszedłszy, dalej nie śmiał ciągnąć, a wtenczas prosił Piotr Wojewoda Wołoski hetmana królewskiego aby mu ludzi dał za pieniądze na Turki, czego hetman królewski uczynić nie chciał przez tę przyczynę iż król miał przymierze z Tureckim Cesarzem.

Pod tem czasem tenże Piotr Wojewoda poraził był Tatary a Stepanowic na głowę, a Cesarz Turecki poki słyszał o ludziach królewskich pod Chocimiem. z miejsca się nie ruszył, aż ludzie królewscy ruszyli się od Chocimia dopiero on się ruszył z wojski swemi ku Suczawie, a Piotr Wojewoda do Węgier przed nim ujechał.

Cesarz Turecki przyciągnawszy postawił Wojewodę inszego Łokustę, i panowie odstąpili Piotra Wojewodę, a Cesarz Turecki pomieszkawszy mało w Suczawie, poszedł nazad do Turek, ziemię nie kazał psować niczym, ale przecie zamek jeden Wołoski wziął pod swą moc Teinią.

Ten Łocusta był hospodarem półtrzecia lata, za jego gospodarstwa dali byli Wołochowie połowę ziemię Turkom, i potym tego Łocustę zabili panowie, a Turki co byli przy nim pościnali i wszystko pobrali, i ziemię im zaś odjęli.

Sułtan Soliman Cesarz Turecki dowiedziawszy się tego posłał po Piotra Wojewodę do Węgier i postawił go zaś na Wojewodztwo, a Kornię którego oni byli sobie obrali kazał był do siebie przysłać, ale Piotr Wojewoda nieposłuchał go w tym, dał go ściąć, i innych panów bardzo wiele dał pościnać, także był hospodarem aż do śmierci.

Szalonemu synowi swemu Stefanowi gospodarstwo porzucił, którego potym pa-

tenesch, (și adjunse) pînă la orașul Tîrgușorț, și acolo împăcându-se cu Radul-vodă, se întorc în țera sea.

În anul 7035, Septembrie 20, muri Petru, fratele acestui Ștefan.

În același an, Ghenarie 14, muri acest Ștefan-vodă în Hotin și se înmormîntă la Putna, după o domnie de șese ani.

În același an, Ghenarie 20, deveni domn Petru-vodă; nu scrie altă dată, căci (?) și l'au ales (domn) la Hârlet.

În anul 7036, același Petru-vodă merse la țera Secușcă, la Ungaria, și avea două oști, adică două pâlcuri, și mergea pe două drumuri asupra țerei lor, și întîmpină pe căpeteniile lor din toate părțile, și i bătu, și i goni, și luîndu omeni și pradă peste semă, se întorse la Moldova, (unde) aduse cu sine foarte mulți Secui și Sași.

În același an, Iunie 10, s'a împăcat regele unguresc Ștefan cu Petru-vodă și i promise cetatea Bistrița cu tot districtul Bistriței și cu veniturile, dar boierii unguresci n'au învoit (acesta); totuși (Petru-vodă) aduse de acolo la Moldova mari avuții (luate) de la omeni Secui și Sași.

După aceea, același Petru-vodă avu trei războaie cu Polonia, arse Pocuția și bătut pe al noștri lângă Siret, dar la Obertin fu bătut cu deservire de Poloni, în cât d'abia scăpă cu fuga el însuși, perdîndu toate odorele și tunurile, câte avusese.

Apoi în anul 7046, după cum scriu ei (Moldovenii), Sigismund, regele polon, trimise oștea i asupra Hotinului, altă căria hatman era Ión comite de Tarnów, și aședă Hotinul în cursu de două săptămîni, pînă ce veni la el Petru-vodă, și acolo se închină hatmanului regal, și jură regelui polon cu toți boierii săi.

În același timp sultanul Suleiman, împăratul turcesc, veni el însuși cu oștea lui asupra Moldovei, și trecu Dunărea, și nu cuteza a merge înainte, iar vodă moldovenesc, Petru, se rugă atunci la hatmanul regal ca să i dea omeni mercenari contra Turcilor, dar hatmanul regal nu vrî să facă acesta, din acea cauză că regele avea pace cu împăratul turcesc.

În acest interval, același Petru-vodă înfrânse cu deservire pe Tătari lângă Ștefănești, iar împăratul turcesc, cât audea despre omenii regali (că se află) lângă Hotin, nu se mișca din loc, pînă ce omenii regali nu s'au retras de la Hotin; numai atunci el se mișcă cu oștile sale spre Sucéva, iar Petru-vodă fugi d'inainte la Ungaria.

Împăratul turcesc, sosind (la Sucéva), puse un alt vodă, pe Locustă, și boierii au părăsit pe Petru-vodă, iar împăratul turcesc, zăbovind puțin timp în Sucéva, se întorse la Turcia, și porunci a nu se vexa țera (Moldova) intru nimica, dar totuși o cetate moldovenescă luă (anume) Tihinea.

Acest Locustă domni două ani și șese luni. Sub domnia lui, Moldovenii deră Turcilor mai jumătatea țerei; și pe urmă pe acest Locustă îl uciseră boierii, și tărară pe Turci ce se află pe lângă el, și apucară totă avuția lor, și ărași luă de la ei înapoi pămînturile.

Sultanul Suleiman împăratul turcesc, aflîndu acestea, trimise după Petru-vodă la Ungaria, iar pe Cornea, pe care și i aleseseră ei (Moldovenii), po-

nowie zabili, był hospodarem dwie lecie, a Zoldę hospodarem postavili i dziewczę Piotra Wojewody zań dali.

Przed tym Stefanem Iliasz brat tego Stefana był hospodarem lat 4, potym się poturczył i do Turek uszedł.

Până aci traducerea după cronică scrisă românească; de aci însă următoarea continuă, redactată de către însuși traducătorul polonă

Anno 1552 Zygmunt August król Polski postavil Wojewodę Wołoskiego Alexandrę też narodu Wołoskiego, a Zoldę pojmuwasy Wołochowie nos mu urzneli i posłali go do klasztoru.

Tenże Alexander, gdy został hospodarem, dał Ilaną żonę Piotra Wojewody udawić, a córkę jej co była za Zoldą, wziął sobie za żonę.

Potym Anno 1561 Łaski Polak przyszedł z Despotem do Wołoch i wygnał tego Alexandrę, a Despota na gospodarstwo postavil, i Chocim sobie Łaski wziął, który potym Despotowi puścił, a ten Despot poczał się Wołochom nie dobrze zachowywać i kościoły im łupić, którego oblegli na Suczawie i dobywali go długo, a Dymitrowi Wiśniowieckiemu kazali przyjść na gospodarstwo, którego zdradziwszy z niemałym pocztem Polaków i Wołyńców posłali do Turek, a drugim nosów narzezawszy nazad do Polski puścili, pod tymże czasem obrali sobie hospodara niejakiego Tomszę z Horiowskiej dzierzawy, który Despota dobywał na Suczawie, ale go dobyć nie mógł, gdy jednego Węgrzyna co tam był na zamku przy nim starszym nad Węgry sam na pokój o zdradę zabił, potym ci Węgrowie wyszli od niego z zamku że się nie miał z kim bronić, także wsiadłszy na koń wyjechał z zamku do tego Tomsze prosząc aby mu gardła nie brał, ale nie uprosił, dał go ściąć zaraz, i sam go najpierwej buławą uderzył.

Cesarz Turecki skoro mu Wiśniowieckiego przywiezli zaraz go na hak kazał powiesić i z Piaseckim, a inne tak Polaki jako i Wołyńce za morze posłał na galery, potym posłał zaś na gospodarstwo tegoż Alexandrę, co był od króla polskiego postanowiony, który gdy do ziemi przyszedł miał z sobą wielkie wojsko Tatarów, którzy natenczas pół ziemi Wołoskiej spustoszyli, a Turcy przy nim samym zostali, i ziemia mu się poddała, a Tomsza z Moczokiem i Spanczokiem do Polski uciekli, których król polski tenże Zygmunt kazał pościnać we Lwowie, za to iż tak wiele ludzi jego do Turek posłali, a drugim nosy przerzezali.

Tenże Alexander gdy przyjechał na gospodarstwo jednego dnia dał panów wołoskich Turkom 60 zabić, prosiwszy ich na cześć, a potym bardzo wiele ich poraził.

Temuż Alexandrowi rozkazał Sułtan Soliman zburzyć zamek w ziemi Wołoskiej Niemec.

Za tegoż Janusz Królewicz Węgierski wziął zaś do ziemi Węgierskiej Bałtę i Cziczęją, zamki które był podarował król Matias Stefanowi Wojewodzie.

runci să-l trâmîță la dînsul; dar Petru-vodă nu-l ascultă într'acésta, și-l dede la mórte, și pe alți boieri fôrte mulți de asemenea, și ast-felú domni pînă la mórte.

(Petru-vodă) lasă domnia nebulului său fiú Stefan, pe care apoi îl uciseră boierii, după o domnie de două ani, și puseră domnă pe Joldea, însurându-l cu fiica lui Petru-vodă.

(Uitasemă a spune, că) înainte de acestú Stefan, fratele acestui Stefan, Iliășu, domnise 4 ani, apoi se turci și fugi la Turci.

Pînă aci traducerea după cronica scrisă romănesce; de aci însă urmează continuația, redactată de către însuși traducătorul polonú.

În anul 1552, Sigismund Augustú, regele polonú, puse vodă moldovenescú pe Alexandru, totú dintre Moldoveni, iar pe Joldea, prindendu-l Moldovenii, și-l tălătú nasul și l-au călugăritú.

Același Alexandru, devenindú domnă, porunci a se sugruma Ilena, nevasta (văduva) lui Petru-vodă, iar pe fiica ei, care fusese după Joldea, și-o luă de nevastă.

Apoi în anul 1561, Polonul Laski veni cu Despotú la Moldova, și alungă pe acelú Alexandru, iar pe Despotú îl puse domnă, și și luă Laski și Hotinul, pe care mai în urmă îl cedă lui Despotú, iar acelú Despotú începú a se purta rău cu Moldovenii și a jefui bisericile lor, în cât ei îl blocară în Suceva, și asediul tinu multú timpú, iar pe Dumitru Wisnowiecki îl invită la domnie, pe care trădându-l cu mai mulți Poloni și (Ruteni) din Volinia, îl trămiseră la Turcia, iar atunci le tălară nasurile și-l lăsară să se întorcă la Polonia; totú atunci își aleseră domnă pe unú óre-care Tomșa, din districtul Orheiului, care asediă pe Despotú în Suceva, dér nu-l putú lua pînă ce (Despotú) nu ucise cu mîna lui pe unú Ungurú, ce era mai mare peste Ungurii din cetate, pentru (bănuéla de) trădare, și atunci acel Ungurú îl părăsiră în cetate, în cât nu mai avú apărători, și eși călare din cetate către acelú Tomșa, rugându-l să nu-l omóre, dar nu reuși în rugăminte, (căci Tomșa) porunci îndată să se tafe, și elú însuși îl lovi celú d'antéiu cu buzduganul.

Împératul turcescú, din dată ce-l aduseră pe Wisniowiecki, porunci să-l spîndure pe cărligú (împreună) și cu Piaseckit, iar pe cei-l-alți, atât Poloni cüm și (Ruteni) Voliniani, îi surguni peste mare la galere, și trâmise la domnie iar pe acelú Alexandru, pe care l'a fostú prsu regele polonú, (și) carele când veni la țera, avea cu sine o mare óste de Tătari, cari devastară atunci jumătatea Moldovei; iar Turcii au și rămasi pe lîngă dînsul, și țera se supuse, iar Tomșa cu Moțocú și cu Spanclocú fugiră la Polonia, pe cari regele polonú, același Sigismund, porunci să se tafe în Leopole, pentru că pe atăția ómeni d'al lui trâmiseră la Turcia, iar atunci le tălaseră nasurile.

Același Alexandru, când sosi la domnie, într'o singură zi porunci Turcilorú să ucidă 60 boieri Moldoveni, pe cari îi portise la prînzú, și după aceea persecută pe fôrte mulți alți boieri.

Același Alexandru îi porunci sultanul Suleiman, a dărma cetatea moldovenească Neamțul.

Tot în zilele lui, principele ungurescú Ión reanexă către Ungaria Balta și Ciceul, cetățile ce le-au fostú dăruitú regele Matiaș lui Stefan-vodă.

Powiały w wszystkiej ziemi Wołoskiej.

Powiat Bełgracki	Powiat Kurliatorski
— Tehinecki	— Jasski
— Kidziacki	— Fzyńsakic
— Łopuszyński	— Kohurlowski
— Wasłujski	— Tekuczowski
— Horiowski	— Putneński
— Sorocki	— Hadziowski
— Chocimski	— Tutowski
— Czarnowiecki	— Totruski
— Suczawski	— Bakowski
— Chorłowski	— Romański
— Dorohiński	— Niemiecki

Summa wszystkich powiatów 24, także wiele Purkułabów i Watahów, to jes starost albo chorążych.

Z tych wszystkich powiatów bywa ludzi ku bitwie i strażam 8,000, a kiedy jeno nemsowie bywa ich 3000, ale teraz pusto.

Urzednicy Wojewody Wołoskiego.

Hetman Dwornik.

Górny Dwornik.

Dolny Dwornik, co przy hospodaru tenże marszałkiem.

Logofetów trzej, po naszymu Kanclerzy.

Wisterników trzej, po naszymu Podskarbach.

Stolników albo Krajczych trzej.

Poharników albo Podczaszych trzej.

Diaków starszych co nad pisarzmi trzej.

Usarów trzej, co nad Usarami, jakoby komornicy.

Kurtianów, jakoby u nas Dworzanów, nad nimi starszych trzej.

Komisów albo Koniuchów trzej

Kuchmistrzów, albo Sokarżów trzej.

Armaszów, co na kata gonia, starszych nad nimi trzej.

Aprodów co przy hospodaru w komorze trzej.

Pitarów co nad chlebem trzej.

Piwnicznych trzej.

Spatarów albo po naszymu mieczników trzej.

Każdy z tych urzędników mają młodszych pod swą mocą niemały poczet, a kiedy co który wystąpi, nie karzą słowy, jeno lijem o różne rzeczy, a o zdrady, o które tam nie trudno, sam hospodar karze zaraz gardłem, on sam sądzi

Summa wszystkich hospodarów dwadzieścia i ośm.

Summa wszystkiego, tych hospodarów panowania 214.

Districtele din totă țera Moldovei.

Districtul Cetatea-albă.	Districtul Cărligătura
— Tihinea	— Iași
— Chighéciu	— Fălciu
— Lopusna	— Covurluiț
— Vasluiu	— Tecuci
— Orhelu	— Putna
— Soroca	— Adjudă
— Hotină	— Tutova
— Cernăuțu	— Troțuș
— Sucéva	— Bacău
— Hârléu	— Romanu
— Dorohoiu	— Neamțu

Numărul tuturor districtelor 24; tot atâția pârclabi și vătavi, adecă (nisce funcțiuni corespundătoare cu ceea ce se numesce în Polonia) starosti și stegari.

Din toate aceste districte se adună ostași și grăniceri 8000, iar când sunt numai nemeși 3000, dar acum e deșertu.

Funcționarii lui vodă moldovenescă.

Hatmanul (care este și) vornic.

Vornicul (țerei de sus).

Vornicul (țerei) de jos, care este și șambelan pe lângă Domn.

Trei logofeți, ca la noi cancelari.

Trei visternici, ca la noi Podskarbi.

Stolnici, adecă (în limba polonă) Krajczy, trei.

Paharnici, adecă (în limba polonă) Podczaszy, trei.

Diacl mai mari, cari sunt peste scribi, trei.

Ușeri trei, cari sunt mai mari peste ușeri, un fel de Komorniki (în Polonia).

Peste curteni, un fel de Dvorenî (în Polonia) sunt trei mai mari.

Comiși, adecă peste cai, trei.

Bucătari și socari, trei.

Peste armași, adecă căli sunt trei mai mari.

Aproși pe lângă persoana Domnului, trei.

Pitari, cari sunt peste pâne, trei.

Pimniceri, trei.

Spătari, ca la noi miecznik, trei.

Fiecare din acești funcționari are sub puterea sa mai mulți inferiori, și când vre-unul se abate (de la datorie), nu-l pedepsesc pentru vine cu cuvințe, ci cu bătu, iar (cât privesc) trădările, cari acolo nu sunt rare, le pedepsesc îndată cu mărtea însuși vodă: elu singur judecătoru.

Numărul tuturor domnilor: douăzeci și opt.

Suma domniilor tuturor acestor domni, (ani) 214.

DESPRE POPORUL
MOLDOVEI ȘI AL ȚEREI ROMÂNESCÎ

DE

MIRON COSTIN

MARE LOGOFETU AL ȚEREI MOLDOVEI

OPISANIE ZIEMI
MOLDAWSKIEJ I MULTANSKIEJ

PRZEZ

MIRONA COSTYNA

WIELKIEGO LOGOFETA ZIEMI MOLDAWSKIEJ.

Najjaśniejszemu i niezwykłomenu monarsze Sarmackiemu Ianowi III,
i bożej łaski królowi Polskiemu, mojemu wielge miłościwemu i dobrodziejowi.

Wstyam się muzy mojej Sarmackiej przed Najjaśniejszym i niezwykłonym Majestatem Waszej Królewskiej Mości, Pana mego miłościwego, nie z tego, żeby ona nie miała zdołać największym materyom i najsubtelniejszym geniuszom, ale z mego w języku tym niedostatku; bogatszy bowiem on jest, aniżeli sławny łaciński język, który siła w sobie zawiera pożyczonego z greckiej mowy, jako się widzieć daje z tych słów: philosophia, złożone ex φιλοσ et σοφία; theologia ex Θεός et λόγος; astronomia ex ἀστρον et νόμος; geographia ex γῆ et γραφω. Te słowa po łacinie żadną miarą jednym słowem wymówić się nie mogą, a oni dawni Słowacy wszystkie te słowa swoim wyrazili językiem, niepożyczając u dawnych greków, bo philosophią lubomudriem nazwali, co też wyraża co φιλοσ et σοφία, bo σοφία po grecku znaczy mądrość; dostatecznie tedy philosophia po słowieńsku lubomudrie, a polską mową może się mówić lubomądrość; tak theologia bogosłowije bo Θεός po grecku Bóg a λόγος po grecku słowo; to pięknie Słowianie theologią bogosłowijem nazwali; po polsku może się nazwać bogosłowstwo, theolog wybornie bogosłow albo bogoslowiec; jak astronom po słowieńsku hwiżdōczētēc, a po polsku może się mówić gwiazdomieniec; astrolog po słowieńsku hwiżdōsłow, po polsku gwiazdosłow; geometria po słowieńsku zēmlometrie, bo γῆ po grecku ziemia a μετρω mierze, to dobrze geometrik jednym słowem polskim ziemiomierzec, a po łacinie jednym słowem wymówić się nie może; tak i geograf ziemio-pis i inszych słów wiele u Sławian swoją mową niepożyczając od drugich języków wyrażonych jest.

Mój zaś w nim niedostatek z oddalenia częstego używania przez lat kilkadziesiąt Jednak jako Bóg na niebie, którego tu na ziemi królowie namiestnikami są, przyjmuje od wielkich i SS. ludzi piękną i obszerną oratię tak jako przyjmuje i od prostaczka jedne z szczerzego serca pochodzące Kyrie elejson; tak i Wasza Królewska Mość Pan mój Miłościwy będąc namiestnikiem Boga racz przyjąć miłościwie tę małą historią nie wybornemi słowy wyrażoną.

Powabił mnie do tego Waszej Królewskiej Mości Pana mego miłościwego Geniusz, którym jak o wszystkich wielkich i szerokich państwach masz wiadomość, tak i o mniejszych ziemiach i ich początkach WKMość Pan mój miłościwy pytać się raczysz. A sławni państw WKMości historykowie lubo przy dziejach Prześwietnego Królestwa tego i Wołoskie i Multańskie sprawy wojny wspominają często, i że są z Włoch mieszkańcy tych ziem, osobliwie Kromer, Piasecki oznajmują. Ale kiedy i przez kogo ze Włoch tu w Dacie sprowadzeni są, wiedzieć nie chcieli, ani o powtórnej osadzie tychże ziem moldawskiej i multańskiej żadnej wiadomości nie mają. W czym bardziej węgierskim historykom dziwić się potrzeba, bo z między nich powtórna osada z wyższej Daciej w niższą Daciej zesłi, i nie tylko to, że są prawdziwemi Rzymianami. o tym narodzie pisali. ale i dysputują przeciwko tym, którzyby inaczej rozumieli prawdziwą *coloniam romanam* przez Trajana cesarza rzymskiego wprowadzoną. twierdząc. A kiedy osiedli po Dunaj, Czarne morze i Dniestr po spustoszeniu pierwszej osady nie postrzegli i nie wiedzą przez kogo i kiedy w czym się tam jeden z nich Topeltyn, imieniem Dak wyznaje pisząc: *sed quo tempore*

Pré-luminatului și nebiruitului Domn al Sarmatilor Ioanne III, cu mila lui D-zeu regele Poloniei etc. stăpênul meu multu-grațiosu și bine-făcătoru.

Mă rușinez de musa mea sarmată înaintea pré-luminatei și nebiruitei înălțimi a Majestății-vostre regali, stăpêne pré-grațiosă; nu pentru că aceea meaș n'arū fi în stare de a învinge lucrurile și ideele cele mai mari și mai gingașe, ci din cauza neadjunsului meu în limba polonă; uă limbă mai bogată de câtū chiar vestita limbă latină, care cuprinde uă mulțime de expresiuni grecești necesare, precum suntū : «philosophia» (ex φιλος et σοφ(α)), «theologia» (ex Θεος et λόγος), «astronomia» (ex αστρον et νόμος), «geographia» (ex γη et γραφω), pe când Slavonii le posedă pe tôte fără ajutoriul vechiului ellenismū : «philosophia»—ΛΟΓΟΜΑΘΙΑ (φίλος—ΛΟΓΕ, σοφ(α)—ΜΑΘΙΑ) sêu mai polonesce lubomandrosc; «theologia»—ΘΕΟΛΟΓΙΑ (Θεός—ΛΟΓ, λόγος—ΛΟΓΟ), uă frumoșă rădecință, din care Polonii potū forma : theologia—bogoslówstwo, theologus—bogoslów sêu bogosłowiec; precum încă și următóarele : astronomus—slavonesce ΓΕΚΤΑΔΟΥΕΤΗ, polonesce gwiazdomieniec; astrologus—slavonesce ΓΕΚΤΑΔΟΛΟΓ, polonesce gwiazdosłów; geometria—slavonesce ΓΕΜΑΕΜΕΤΡΙΑ (γη—ΓΕΜΑΙΑ, μετρο—ΜΕΤΡΩ) de unde Polonii lesne potū face ziemiomierzec, ceea ce Latinii n'arū putea exprime prin unū singurū cuvântū; geographus—ziemio- pis; și mai multe alte, esprimabili curatū slavonesce, fără împrumuturi din alte limbe.

Defectul meu în limba polonă este consecuența lipsei de practică în cursul mai multor ani. Totuși, precum D-zeul, al cărui locotiitori pe pământū suntū regi, primește de uă potrivă falnica și avuta rugă a ómenilorū mari și a celorū sânti, și unū simplu «Kyrie eleison» înălțatū din nefăciarnica ánimă a unui omū naivū; de asemenea și regésca vóstră majestate, pré-grațioșe stăpênē, sē bine-voiți a priimi cu îndurare acéstă istorióră, desbrăcată de cu-vinte ornate.

Amū fostū îndemnatū la lucrare prin geniul insei regalei vóstre majestăți, stăpêne pré-grațiosă, vėdėndu-vē că, pe când adunați sciințe despre monar-chiele cele mari și întinse, nu desdemnați de a cerceta începuturile și sta-rea țerrelorū celorū mai mēnunte. De și istoricii poloni cei vestiți, pe lângă cele petrecute în acestū înfloritū regatū, adesea menționéză și evenimen-tele militare ale Moldovei și Țerrei-Romănesci, éră mai vėrtosū Cromer și Piasecki recunoscū și origina lorū italiană; totuși ei nu-'și băteau ca-pul de a sci când și de către cine adusu-s'au Italianii în Dacia și nu a-veau nici uă noțiune despre a duoa descălecarea a Moldovenilorū. Și mai de mirare trebuī sē fie uă așa tăcere din partea istoricilorū ungari, nu numai pentru că Românii locuiseră chiar între dēngii mai înainte de a se pogori pentru a duoa óră în Dacia inferióră, ci încă mai vėrtosū pentru că însiși a-cel istorici justifică adevėrata origină romană a poporului nostru, și se revol-tă contra aceloră cari ne tăgăduescū cualitatea de «colonia romana», fondată de către Trajan. Ei n'au pututū afla când și subț a cui povėțuire s'a ope-ratū a duoa aședare a Romănilorū pēnē la Dunăre, Marea-Nėgră și Nistru, după ce se pustiise aședarea cea primitivă. Sasul Toppeltin se rostescē verde în acéstă privință : «sed quo tempore gens intra montes et Tyram flu-

gens intra montes et Tyram fluvium consedit, omnino non scio. My zaś co do pierwszej Trajanowej osady, z nich, że mamy, świadczy Trejan szaniec wiecznym świadkiem; świadczy mowa i niżej wyrażeni historykowie. A o powtórnej osadzie mamy wiadomość z samych monasterów, który każdy swego fundatora Hospodara żywot i *annales* terminowali, mamy i historyka najpierwszego Jewstratego Logofeta trzeciego. Mamy drugiego po nim Urekiego, dwornika wielkiego, ziemie dolnej. Ale i sam wiek jeszcze nie zatłumił wiadomości, bo od czterech set lat, jako Dragosz wyszedł z Maromoreszu a Negrut od Oltn, nie wynosi wiek ten nad pięciu człowieka zdrowo żyjących jeden z drugiego i jeszcze trwa niemal w każdego powieści o tem. Oddając tedy tę małą historią o tych ziemiach pod nogi Najjaśniejszego i Niezwycięzonego Majestatu Waszej Królewskiej Móści Pana mego Miłościwego i Dobrodzieja, pod nogę też Majestatu i Pańskiej jego Clementiej i samego siebie podrzucam.

Najjaśniejszego i Niezwycięzonego Majestatu
Waszej Królewskiej móści
Pana mego Miłościwego

wierny poddany

i najniższy podnózek

Miron Kostyn,
Logofet wielki ziemi Moldawskiej.

W Daszowie *ex domo venationis*
anno 1684, in Julio

Authorowie, z których sie wybrała ta historia.

1. Wybory greckie *de quatuor Monarchis.*
2. *Quintus Curt.* o Dakach *in vita Alexandri Magni.*
3. *Dion in vita Trajani.*
4. *Eutropius in vita Had.*
5. *Bonfinius de rebus Hungariae.*
6. *Toppeltinus de origine Hung. et casu.*

Świadkowie o powtórnej osadzie:

1. Żywoty *et annales* Hospodarów po monasterach moldawskich i mullańskich.
2. Jewstraty Logofet trzeci Moldawus.
3. Ureke dwornik wielki dolnej ziemie moldawskiej. — Ten wyzwolonych szkół uczył się w koronie polskiej.

«vium consedit, omnino non scio.» In cât se atinge de noi înși-ne, apoi asupra primei colonisări noi avem marturi și eternul șanț al lui Trajan, și limba noastră, și pe istoricii menționați mai la vale; trăd despre a doua colonizare, culegem sciri de prin monastirile unde se păstrează viețile și «*annales*» domnilor cititori; și mai avem și istorici ai nostri: cel mai bun — Eustratiu al 3-lea logofetă, și cel după dânsul: Urechea mare vornic de țerra de jos; și mai în sfârșit, nici însuși cursul timpului n'a putut sterge până acum tradițiunea acelor zile, de vreme ce cei patru secolți trecuți încôce de la Marmureșeanul Dragoș și de la Olteanul Negru, nu formă de cât vr'ud cinci generațiuni sănătoase, în cât mai toți Românii au putut să apuce câte-ceva de la părinți. Așa dar, supunându această istorică, despre Moldova și Țera-Românească, sub picioarele nebiruitei și pre-luminatei înălțimi a regalei vóstre majestăți, stăpene bine-făcătoare și pre-grațiosă, supun tot d'ună-dată pe mine însu'mi domnescii vóstre îndurări.

Al pre-luminatei și nebiruitei regalei vóstre majestăți, stăpene grațiosă, credinciosă suppusă și plecată servă.

In Daszow, «*ex domo venationis anno 1684. in Iulio.*»

Miron Costin

Mare logofetă al țerei Moldovei.

Autorii, pe cari se razemă această istorie.

1. Cullegeri grecesci «de quatuor Monarchiis»;
2. «Quintus Curtius» despre Daci «in vita Alexandri Magni»;
3. «Dion in vita Trajani»;
4. «Eutropius in vita Hadriani»;
5. «Bonfinius de rebus Hungariae»;
6. Toppeltinus de origine Hungarorum et casu.

Marturi (swiadkowie) **Despre a doua descălecare:**

1. Viețile «*et annales*» Domnilor, de prin monastirile moldovene și muntene;
2. Eustratiu al 3-lea logofetă «*Moldavus.*»
3. Urechea mare vornic de țera de jos, care a învățat literatura în școlele polone.

ROZDZIAŁ I.

O NARODZIE MOLDAWSKIM I MULTAŃSKIM

O pierwszej ooadzie jego przez Trajana, cesarza rzymskiego.

Ojczyznę opłakaną i biednych mieszkańców
 Moldawskiej ziemi powiem ci : niegdys od szanów
 Trajanowych osiedli Dacie oboje,
 Aż ich czas i długi wiek rozdzielił na troje.
 Pierwszy w ziemi grodów siedm pod Węgrami byli,
 Wraz z Dakami Trajanem wprowadzeni żyli ;
 A Moltanie od Oltu, albo z gór Montanie,
 Osiedli już powtórnie po pierwszym Trajanie ;
 Trzecia część jest Moldawa, od rzeki Moldawy,
 Z jaskiń Maromorejskich po morskie żuławy,
 Tak tamci jako i ci Rumynami słyną ;
 Niech w tem żaden nie wątpi, że od Rzymu płyną.
 Muzo przebac Sarmacka, że twym wychowanym
 Pięknie synom nie zdołam, piersiom twym kochanym,
 Których luboś swojemi piersiami karmiła,
 Lecz ważyłaś i skarbu na mamki tak siła
 Zaciągając dalekich bogiń z Helikonu,
 I jak wiele spiewaczek jest w koł Helesponu,
 Aretuz i Pijerid z Sycylskich stron panny,
 Nie zbyli się przed niemi Assyrskie Dianny ;
 Po nad Moldawską ziemię di gdy przelatywały
 W sławne wolne Królestwo, mnie wtąd dolegały
 Tyrańskie Neronowe sceny niesłychane,
 Łupiestwa, okrucieństwa niewypowiedziane.
 Ale pozwól przynajmniej prostym głosem zjawić,
 Skąd naród jest wołoski, światu to objawę,
 I pod srogiem tyranstwem jak długo są żywi ;
 Przy synach twych sierota niech się też pożyw
 Już potężna moc rzymska na dół się chyliła
 Dla okrucieństwa tyranów, a Daków już siła
 Górę brała wojenną, i już zabiegami
 Pustoszyli powiaty rzymskie najazdami
 I w samą Italię wpadali bezpieczni,
 Aż i trybut zbierali i zdali się wieczni
 Być w swych siłach nad Rzymem za Domicjana ;
 Po nim Trajana sobie Rzym obrał za pana.
 Ten już inszym porządkiem wzbudził rzymskie siły,
 Obumarłe w pół członki państwa w niem ożyły ;

CANTUL I.

Despre prima colonizare sub Trajan, împăratul Romei.

Voiți să-ți descriu patria lăcrimată și pe bieții locuitori ai pământului românesc, colonizați uă dată în ambele Dacie pănă la șanțul lui Trajan, și desbinați apoi prin îndelungul șir de secol în următoarele trei ramuri:

1. Ardealul, unde, petrecându din timpul lui Trajan la un loc cu Dacii, Românii au cădută apoi sub Ungari;

2. Țera Oltului său Muntenescă, înființată deja în urma marelui Trajan;

3. Moldova, de pre numele apei, întinzându-se de la pescerile marmureșene pănă la talazurile Mării.

În câtești-trele țări, poporul se fălesce cu numele de Români și nici se pôte înduo cine-va cumcă se trage din Roma!

Îartă-mă musa polonă, decă nu voiți îndestula cum se cade pe alintații săi fi, cari d'ântăi au fost adăpați la însuși senu mumei și apoi încredințați, fără cruțare de spese, în mânele dădacelor, ademenite de departe: ține de pe Elicon, cântărețe din giurul Elespontului, virginalele Aretuze și Piaride din regiunile Siciliei, ba încă și Dianile Assyriei . . .

Știu bine că, în sborul lor către gloriosul și liberul regat polon, elle treceau câte-ua-data în calea lor și d'asupra pământului românesc; dără vai! atunci le înspaimătau neaștite scene de uă tirania neroniana, jefuri și prède nepovestite!

Astă-fel, dea-mi-se voiă de a arăta lumii, bine-rău, de unde se trage neamul român? și cât timp trăgănatu-și-a el viața sub asprul despotism? În acest mod, imi voi mărturisi orfana mea recunoscință pentru bine-facerile polone!

Deja gróznica țării a Romei scădea din cauza crușimii tiranilor; érá Dacii se întăria peste sémă și nu încetau de a devasta, prin incursele lor, provinciile imperiului, călcându fără frică pănă și Italia, luându tribut, și părându stăpeni neturburați ai Romei, mai vartos sub Domițian.

Dără pe tron urmă alesul poporului Trajan. El reformă organizațiunea imperiului, reînvia membrii pe jumătate morți, adună oști nenumărate, peste 600,000 soldați, afară de căsași destinați pentru colonizare.

Era obicei la Romani, că prisosul populațiunii, pe câți nu-i putea hrăni teritoriul Italiei, guvernul îi espedia prin sorți cu grămadă în alte țere mai despoporate său în cari ferbea spiritul revoluționar, aședându acolo pe ómenii credincioși din Italia, ostași său gospodari, ca să locuiască și să apere noa plantațiune, numită: «colonia.»

Astă-fel făcu și Trajan, celebrul împărat ai Romei. Strânse glóte din poporósa Italiă și, cu steagul în frunte, le mișcă asupra Dacilor. Dără regele acestora, viteazul Decebalu, era și el gata: își trecu călăreții peste Dunăre, dede Romanilor în Misia uă bătăliă înviersunată, și fu biruit . . . căci lumea nu avea pe atunci alți ostași, ca bravii Romani, cu mai mare bărbăție și cu mai multă răbdare.

Invingătorul Trajan stătu pe țărnu Dunării și, adunându d'împregiur

Wojska nie policzone; sześć króć sto tysięcy
 Samego miał żołnierza w wojsku swym, a więcej
 Dla osady z żonami domatorów ruszył

Ze wszystkiej Italiej losem lud poruszył
 Niezmierny, i którego ogarnąć nie mogła
 Włoska ziemia i żywić gruntami nie zmożła.

Bywał zwyczaj u Rzymian, że gdy jaką stronę

Nie osiadłą lub zdradną widzieli w obronę,

(*Coloniae* to zwali) swoim osadzali

Ludem wiernym z swoich państw i tam wprowadzili

Nie tylko lud wojenny, ale i domowych

Na nowe osiedliny gospodarzów nowych.

Tak uczynił i Trajan rzymski cesarz sławny,

Zwiódł z gęstej Italiej lud, już i bój jawny,

Ruszył na przeciw Dakom w siłach nie pośledny;

I Decebal, król bitny, za Dunaj swój jezdny

Naród spławił w Missię i dał srogą bitwę

Rzymianom, ale przegrał Marsową gonitwę

Mężnych Rzymian na ówczas, nad których świat nigdy

Ani mieźniejszych ani na wojenne biedy

Trwalszych nie miał. Zwycięzca na Dunajskim brzegu

Staął Trajan, roboczy lud zbiwszy w okregu;

Most zbudował z kamienia za cud na Dunaju,

Gdzie po dziś dzień są rury na Multańskim kraju.

Nie ostatnia ta bitwa Rzymianom z Dakami;

Po tej stronie Dunaju stanęli wałami,

Gdzie się dzieli Dacja wyższa od Multańskiej

Niższej Dacji; toż imię dawne i Moldawskiej

Stronie. Tam sroga bitwa znowu z Decebalem,

Daków królem, powstawa i z takim zapalem,

Że aż póki nie poległ sam król na tym placu,

Ruszyć Daków Rzymianie z Marsowego tańcu

Zgoła nie mogli; w tem w świat się już Dakowie

Sypia, a na ich miejsca wstępują Włochowie.

Dzieli Trajan te ziemie i samych Rzymianów

W niższą kładzie Dację, i po zamkach panów

Dominos, z kąd po dziś dzień w tych obóch domu państwach

Imię tylko zostało w tureckich tyraństwach;

Wyższą jednak Dację, Siedmigrodzką teraz,

W pół swojemi osadził nie znosząc ich oraz

Zewsząd, tylko by dalej głowy nie wznosili

I na Rzym z rebellią już się nie głosili,

Jako z ciślejszych już miejsc *praesidia* dawszy,

Miejsca zaś obszerniejsze Rzymiany zaślawszy,

Gdzie teraz w urodzajach obfita Moldawska

lucrători, zidi miraculosul podu de pîtră, ale cărui ruine au rămas pînă astăzi în Țera-Românescă.

Deră nu se sfîrșise încă lupta Romanilor cu Dacii întărîndu-se de astă parte a Dunării, acolo unde *Dacia superioară* s'au *Ardealul se hotarase cu Dacia inferioară* s'au *Moldo-Muntenia* 1). Dacii renouesc resbolul cu uă așa furie, în cît Romanii n'arū fi putut face unū pasū înainte, dēca n'arū fi cădūt mortū însuși regele Decebalū : urmēză rāsipa Dacilorū în tōte părțile, și înlocuirea lorū prin Italiani.

Trajan organizēză țerele cucerite.

În Dacia inferioară, elū aședă numai pe Romanii s'ei, pîindu-le capī asupra cetăților «Dominos», de unde pînă acuma, chiar sub tirania otomană, s'a conservatū în Moldo-Muntenia dacă nu mul multū, celū pușinū numele de «Domnū.»

Dacia superioară s'au astăzi Ardealul, Trajan o împopora cu Romanii numai pe jumătate ; și anume, pentru ca Dacii cei îngăduiți acolo s'au nu-și mai pōtă rēdica fruntea, sculāndu-se asupra Romei, aședă pîntre Daci, în locuri strategice, straje s'au «praesidia» din Romanii : mulțumindu-se de a păstra romānimea neamestecată în întinsul spașii, unde astăzi se află Moldova și Țera-Românescă, a cărorū fertilitate rivalisēză cu Egiptul, și în cari coloniștit stăturā ca unū zidū al imperiului contra Tătarilor (Scipilorū).

Hotarele cele vechie ale Daciei erau : despre apus—cușuna munților, numiți Ilirici mai'nainte de a deveni Unguresci ; despre răsărit—Nistrul ; despre nord—Polonia ; despre sud—Dunărea.

Poporul acestei țere, Dacii, veniseră din părțile Tătăresci de unde au eșitū și Sachi, Masageții și Maghiarii lui Attila.

Nepoșii Dacilorū suntū Sașii, locușitorii celorū șēpte orașe din Ardealū, după cari se numesce tōtă țera (Siedmiogród, Siebenbuerger), pe care ei au prefăcut'o într'unū felū de Italiă, ornānd'o cu țirguri și cărmuindu-se după legile lorū proprie.

Din cetățile dacice cunōscemū Belgradul s'au Cetatea-albă în Dacia inferioară. Mai suntū cetățile Hotinū, Neamțul, Suceva . . . deră musa mea tace despre începuturile lorū. A ei s'au fie vina, s'au a nesciintei autoriloră predecesori ? Ori-cum s'au fie, e sigurū că fundatoriū lorū au fostū s'au Dacii, s'au Romanii, una din duoe ; și apoi. Domnii Moldoveni au mai adausū unū al doilea rēndu de muri și turnuri, precum se vede și astăzi.

Cât de necesarie au fostū acele cetăți în acea vreme, cānd bravii lorū apărători respingēau de pretutinde urdiele tătăresci ! Cāt de necesarie mai suntū ele acuma cānd D-deu incredințēză mēntuirea nōstră brașului tēu, o ! rege Ioane celū Mare ! Insē vai noē, la vedū nāruite, de-mi vine a plānge ! Cine 6re fi-va în stare de a descri robia nōstră sub păgāni !

S'a întunecatū și cetatea Tighinei ; singură puternica *Chilia pe Dunare ne mai cam luminēză, fundată de către Genovezii ca și portul Caffē pe țermul Crimeei, pe cānd ei țineau în zlogū de la împērașii bisantini tōtă Taurida și litoralul mării-Negre pînă la gurile Danubului.*

1) Precum vedeți, acēstă dublă divisiune nu este o descoperire a D-lui Laurian.

I Egypciowi równa także i Mołdańska
 Ziemie leżą; a odtąd ten naród w tych stronach
 Od Tatarów Rzymianom został na zasłonach.
 Dacya w swych granicach dawnych od zachodu
 Górą otoczona, a Dniestrem od wschodu;
 Góry Illiriskimi przed wieki się zwały,
 Póki jeszcze Magierów w sobie nie miewały;
 Podolem od północy, z południa Dunajem,
 A sam naród z Tatarij tu osiadł tym krajem,
 Dachae skądże i Sachae i Massagietowie,
 Potym z sławnym Atyllą wyszli Magierowie.
 Dachae Sasów pradziady, którzy te Siedm-grodów,
 Italskim miastom równe węgierskich narodów,
 I po dziś dzień ozdoba porządni trzymają,
 Śliczne miasta i prawa osobne swe mają;
 Tych siedmiu miast imieniem Siedmiogrodzka ziemia,
 A w niższej zaś Dacyi Białgrad tegoż plemia;
 Dalsze zamki jak Chocim, Niamec i Soczawa: —
 Muzo moja części tu już nie dostawa?
 Czy twoja w tem niedola, czy nikt wspomniał o tem,
 Czy Daki murowali, czy Rzymianie potem?
 Na tych dwóch się nie mylisz; lecz powtórne baszty?
 Bo każdy z nich dwoisty Hospodarów koszty.
 Ach potrzebne natenczas, gdy Tatarom wstręty
 Odważne z nich rycerstwo dodawało wszędy;
 Ach potrzebne na teraz, gdy nasze zbawienie
 Bóg zaczął twą prawicą Wielki Królu Janie!
 Teraz w ruinach stoją, żal wspomnieć o Boże!
 Bied naszych od poganów kto wymówić może?
 Też zaćmienie nam czyni i zamek Tehiński,
 Aż światłość nam przywraca potężny Kieleński;
 Który przez Janowerów na samym Dunaju
 Stał z ich panowania w Krymie i w tym kraju
 Od Cesarzów Stambulskich, gdy morze trzymali
 Wszystko czarne w zakładzie i Krymen władali,
 Z kąd i Kafa w Taurice przez nich ze stanęła
 Na morz, gdzie i flotta ich zawsze płynęła,
 Turrim Neo-Ptoleoni swych czasów Grekowie
 Murowali, Soroki już Hospodarowie.
 Lecz dalszych nie mało ruin, zamków znaki,
 Jak około Romanu i Gałac przyznaki;
 Dziurudziów także Braiła z Mołtan Hospodarów
 Sa pamiętki wieczyste onych Bassarabów;
 Od nich Bassarabia stronem tym wznieciła
 Imię, mappom pisarzom daremnie wślawiła;

De Greci e făcută cetatea «Turris-Neoptolemi» (Tataru-bunaru).

Domni Moldoveni zidira mai in urma cetatea Soroca.

Ma avem in ruine remasitele altor cetati linga Romanu si linga Galati.

Ciurgul și Brăila sunt eterne suveniruri ale acelor Domni muntenesci *Basarabi*, cari stăpéniseră uđ parte a *Bulgariet* și acelú *țermu* al *mării unde s'a lăfitu numele Basarabiei*, de și câmpia Cetățil-albe péné la Euxinú a fostú totú-de-a-una moldovenescă, *precum dovedescu mai multe urice ale purcalabiei de acolo.*

O, D-șeule Pré-inalte! cine óre va renaște acele timpuri? mai este óre *vre-*uă *speranță* că nu vomú peri chiar cu totul?

Astú-felú, după ce resturnase tot ce-l sta în cale și întărise nueuele limite ale imperiului, Trajan se mișcă din Dacia, trece Siretul și Prutul, smerește Nistrul celú închisú prin selbatecele séle stânce, și, *in totú cursul drumului, începéndu din Țera Româniescă, sapă urieșul șanțú, care a conservatú pentru eternitate numele imperatului!*

Apoi pășesce prin câmpii la Buhú cu vitéza și numerosa-i óste; de aci nu 'lú opresce nici Niprul, nici Donul, care desparte Europa de Asia,

Tătarii, strimtorați și împinși péné la culbul lorú Tătaria cea Mare, *vê-*đéndú și starea împregiurárilor și violința návalei, se supunú cu toți și rennoescú «pacta» cele închiáiate mai'nainte cu Pompeiú.

Tocméla era anume, ca ei sê nu atingă hotarele vastului teritoriú romanú și sê trámită uă sută de ómeni de frunte de la curtea hanilorú la Roma, unde alergáu în persónă chiar unii din domnii tătăresci, când rivalisatú pentru domniá, Romanii reconciliándu-i și judecándu-i după dreptate: unú generalú Romanú era mai multú de câtú unú rege barbarú.

Intrándú în Asia, *dupé ce prelungi péné la Donú eternul sêú șanțú*, Trajan în Bactriana, de acolo prin Persia și prin deșerturile Mării-roșie, ajunge în Egiptú, unde în Cairú își închiáie vieța.

Mire-se orí-cine unei asemenea puteri ne mai aúđite în ăilele nóstre: unde este astăđi monarchul, care într'úă singurá dată, tot cu arma în mână, în timpú de câțiva ani, sê fi strebătutú lumea? Cuceririle otomane suntú uă bagatelá!

Dupé unú resboiú de șese luni cu Egipteni, Trajan muri obositú prin atâte fapte mari și consumatú prin bóla desnodărú vintrelui, numită grecesce disenteria, și despre care se povestesc cum că arú fi morbul celú mai vechiú pe fația pământului și celú mai propriú naturei umane: când lumea primitivă, liberá de miasme, nu cunoscea încă nici friguri interne nici ulcere externe, omul se corumpea numai prin desfrénarea poftel și abundența mulțumirilorú.

De și mortú, Trajan remase viú pentru Roma: lumea privesce péné astăđi eterna'i columnă, care probéză cât de nemuritoria este gloria vóstră, o Domniú cei ilustrii! Ah, de ce óre monarchii ca Trajan nu tráescú în vecii vecilorú!

Oprócz ze Bassarabi część Missyi trzymali,
 Na krótki czas kąt morski, że ją tak nazwali;
 Ale co ma do tego Białogrodzkie pole?
 Moldawia prawdziwa wszystkie te Podole,
 Po sam Euxin, przywilej nie jeden to powie
 Burkałabstw Białogrodzkich; ale kto to wznowi?
 Boże mój niedościgły, czy jest jeszcze jaka
 Nadzieja w tém, czy zginiem już i do ostatka?
 A tak Trajan, wszystkiego przywróciwszy siły
 Świata, znowu do Rzymu zmocniwszy te tyły
 Sam się ruszył z Dacii, Syret, Prut przebywszy
 I obronny Dniestr w skałach pół dzikich nabywszy,
 Kopie szaniec od Moltan zacząwszy ogromny,
 Który też imie trzyma Trojan w wiek potomny;
 A od Dniestru do Bohu przez pola prowadził
 Mężne wojska i wielkie, sam Dniepr nie zawadził,
 Od którego ruszywszy tam, gdzie Don już dzieli
 Od Europy Azyą, z wszystkich pół się zbiegli
 Tatarowie spłoszeni do swojej ojczyzny,
 Do wielkiej Tartariej; widząc i przyczyny
 Śluszne i moc gwałtowną wszyscy się poddali
 I dawne z Pompejuszem *pacta* swe przyznali.
 Był taki z nimi akkord: rzymskich państw szerokich
 Najmniej się nietykali; sto osób wysokich
 Pod chorągwie swym Hanom do Rzymu zsyłali,
 Ba nie jeden z Hanów ich i sami bywali
 W Rzymie, gdy między sobą o Haństwo walczyli.
 Rzymianie ich godzili, tak też graniczyli
 Państwa, dzieląc między nie takie rzymskie państwo,
 Bywało nad królestwa jedne ich Hetmaństwo.
 Wstąpiwszy już w Azyę Trajan dalej idzie,
 Szaniec wieczny za sobą po samy Don wiedzie
 Z Tartariej do Biktury, stąd przez kraje perskie,
 Od Persów przez pustynie czerwono pomorskie
 Do samego Egiptu państwa te obegnał,
 A w samym już Kairze i świat ten pożegnał.
 I tu się niech przypatrzy potentiej takiej
 Każdy; w teraźniejszych wiekach świat nie ma takiej,
 I Monarchi takiego, by jednym zachodem
 Świat okrążył za jednym kilku lat zawodem
 Z pół nie schodząc; i czemu tureckim dziwuje
 Kto wojnom? który przez sześć miesięcy wojuje
 W Egipcie; po swych pracach Trajanus wżątłony
 Słabością swych wnętrzności tamże pogrzebiony.
 Dissenteriją zowią Grekowie, i o tej

Chorobie tak trzymają : że dawniejszej od tej
 Świat nigdy nie słychiwał, ale jest najpierwszą
 Ona w ludzkiej naturze chorobą dawniejszą,
 Kiedy świat jeszcze nowy wolny od humorów
 I swądów zaraźliwych zborów,
 Chorób żadnych nie czynił w śmiertelnych naturach,
 Ani febr w ciałach ludzkich, ni wrzodów na skurach;
 Oprócz z zbyt rozpustami wnętrzości słabiał,
 Zbytними roskoszami w sobie się psował.
 Rzym jednak nieśmiertelnym Trajana pokazał,
 Wieczna jego Columna światu to ukazał,
 Że wieczna sława wasza sławni Monarchowie;
 Czemu tacy na wieki nie żyją panowie ?

ROZDZIAŁ II

O rozeznaniu osad Trajanowych przez Tatary i o mieszkaniu Rzymianów w górach.

Jak wspaniałe stróktóry na swych fundamentach
 Są mocne, tak i trwają w swych apparamentach
 Labirynty; tak kwitną, jak mają dozory
 Owocorodne sady ; tak role komory
 Napełniają obficie, jak pracowitego
 Miewają gospodarza, dozorcę sprawnego;
 Jak okręt morski płynie, kiedy ma dobrego
 Nauklera; stado wcale za nieospałego
 Pasterza : tak i państwa w osobie jednego
 Króla stoją w całości, za rządem którego
 Rosną w siły królestwa, szerzą swe granice.
 Z nierządu wielkie państwa na subtelnej nitce
 Wiszą, czego przykładem przy mężnym Trajanie
 Rzymskie potężne siły ; a przy Adryanie
 W tak lichą słabość poszły, że i most Trajanów
 Na Dunaju zepsować kazał dla Tatarów,
 Którzy już znowu byli pola te zalegli
 Bliskie tych ziem, powtórnie w sąsiedztwie przylegli.
 O bardzo zii sąsiedzi Rzymianom rowrotnym !
 W tych tu krajach niedbalstwem aż nazbyt sromotném
 Ani spędzał te ordy Trajanowym torem,
 Ni swoich posiłkował będąc domatorem,
 Istrem się zasłoniwszy; takie niedostatki
 U tego już cesarza ; w raz wydać na jatki
 Tak piękne prowincye. Trajanem nabyte,
 Tatarskim inkursiom trakty już odkryte

CANTUL II.

Imprăștiarea coloniilor lui Trajan de către Tătari.

Precum labirintul camerelor în splendidele palaturi e cu atât mai durabile, cu cât mai durabili sunt temeliele; precum fertilele grădine sunt cu atât mai înflorite, cu cât mai bună este priveghiarea; precum holdele sunt cu atât mai abunde, cu cât mai activ e stăpânul lor; precum plutesce un vas pe mare sub povăța deșteptului pilot, se vede precum turmele prosperă avându un neadormit păstor; — astă-fel și țerele se conservă, cresc în putere, se lătesc în hotare prin persoana unui rege!

Monarhiele cele mai mari aruncate în neorânduie, spânzurate pe o ață subțire: esempla este puterea Romei după moartea vînzului Trajan.

Adrian aduse imperiul la atîta debilitate, în cât a stricat pînă și popul lui Trajan pe Dunăre, cel înfrînat contra Tătarilor cari revenind din nou în aceste locuri, erau cuprinsere părțile învecinate, necăjind mereu pe coloniștii romani din Dacia.

Infundat în oă pre-rușinosă nepăsare, Adrian se mulțumia cu provinciile dincolo de Dunăre, lăsându pe Tătari să prede în cîce fără nici oă frică, și refuzându coloniștilor ajutoare.

Prin oă curioasă fantasiă, pe cînd offeria măcelăriei tătăresci frumoasă provincie a lui Trajan, deschîndu-le oă cale largă de a intra mai în înima imperiului; Adrian, disprețuind durerea Romei, petrecea a clădi în muntoasă Traciă un oraș numit după numele său Adrianopol, în care — o cine e în stare de a ghici se vede de a înlătura nepătrunsa și sînta voință a lui Dumnezeu! — a statut mai în urmă prima capitală a Turcilor în Europa, strămutată apoi la Constantinopol.

Cu toate astea, coloniile lui Trajan la început tot încă se mai țineau, alungându pe Tătari; și cînd nu mai putură înfrîna furișo mulțime, înăbușitoare fără sîmă pe totă ziua, ei cu arma în mînă s'au retras în partea munților, lăsându pustiite superbe lor orașe.

Przez niedbalstwo cesarskie; on tym czasem wołał
 Adrynopol fundować — a Rzym na to bolał
 W Traciej zbyt gorzystej miasto swym imieniem
 Najmniej się nie turbując prowincyi zginieniem.
 Pierwsza stolica Turków, Adryanopole,
 Tu w Europie dawniejsza, niżeli w Stambole
 Z dopuszczeniami bożego, i kto świętej może
 Z kresu ruszyć woli twej nie pojęty Boże!
 A z tem wszystkiem osady jeszcze się trzymali
 Trajanowe, zganijając Tatarów; a dalej
 Już wytrzymać nie mogąc, mnóstwu szalonemu,
 Niezmiernie codzień w liczbie przybywającemu
 Ledwie obronną ręką w góry ustąpili.
 Pustynią swe rozkoszne miejsca zostawili.
 Z tą i potomnym wiekom toż ominowały
 Tamte pierwsze, ze częste odmiany miewały,
 Bywać w tych bardzo ślizkich ziemiach, i nietrwałe
 Pierwsze za sobą ciągnąć wieki pozostałe.
 Ci od Moltan na Olcie w górach już osiedli,
 Po Herczeg i Faragasz te miejsca zasiedli.
 Olt jest rzeka, która z gór tamtych lotem spływa
 Z źródła swego strumienie, z Gurgiewu wyrwa
 Ardelskiej części ziemie, gdzie zaś do Dunaju
 Przebiega się, rznie góry z Ardelskiego kraju,
 W wielkości zbyt wyniosłe twierdze niedobyte,
 Od Moltanńskiej ziemie miejsca nie przebyte;
 Monastery są teraz z powtórnej osady
 W wielu miejscach, i teraz pod wojenne zdrady
 Tam się do nich udają od Oltu Moltanie,
 Przydawszy «m» Polacy; my zaś z gór Montanie
 Zowiemy *a montibus*; tak biedni Rzymianie
 Z włoskich delicyi swoich w ciasnościach mieszkanie
 Swoje oddać miewali, nie przez krótkie wieki,
 Lecz kilka set lat trwały tamte ich zasięki.
 A tu ztąd, gdzie Moldawa, dłużej się trzymali,
 Po zamkach miejsc podgórskich Tatarom nie dali
 Osiadać; lecz kiedy już do robót nie stało
 Czasów wolnych rolnikom i nie dostawało
 Ani zamkom żywności, ani sami oni
 Żywić się już niemogli, w góry do obłoni
 Zeszli i Maromoresz swemi dominami,
 Giurgiew i Czyk osiedli z swojemi dominami.
 Są trzy rzeki, na wzdłuż gór płyną do Syotu
 W Tysę rzekę inaczej Tybisk; tam kłopotu
 Swojego przed Tatary zbyli, a te miejsca

Acele migrațiuni ale primilor secolii erau menite de a se tot repeta în secolii următori, împlinindu-se adesea în timpuri mai noi ca o profecție antică: alunecă și nestatornică a fost totuși d-a-una pozițiunea țărilor noastre.

D'ântăi o sămă de romani se suiră în munți, aședându-se până la Herțeg și Făgăraș (po Herczeg i Fagarasz), de unde ca săgeta sboră fluviul Oltu, și tăind munții ardelenesci, ce se înalță ca nisce inaccesibile cetăți, strebate apoi în Țera Românească și se aruncă în Dunăre.

În acei munți, pe țărmul Oltului, s'au zidit mai târziu mai multe monastiri, unde și astăzi, în zile de resboi, obiceiuesc a se adăposti Români cei de acolo, pe cari Polonii îi numesc Molteni, adaugându un *m* către numele Oltului, era noi «a montibus» îi numim Munteni.

Pe de altă parte, în țera unde astăzi este Moldova, Românii se mai tot apărau, respingându pe Tătari dela cetățile cele de sub munți; dar când resbelul ajunsese a nu mai lăsa agricultorilor timpul de a lucra, și hrana începu a lipsi locuitorilor, rămânându însuși fortarele fără proviziuni; se retraseră și ei mai în adâncul munților, aședându-se Domnii lor în Maramureș, unii la Giurgiu, alții la Ciciu.

Sunt trei riuri, cari, de-a-lungul munților, curg până la fluviul Tissa, numite altă-fel Tibiscu: în acele locuri, până atunci pustie, cari făcuseră parte din Ardeal, refugiră Românii contra Tătarilor, dându țerei numele de Maramureș, său găsindu deja acest nume pentru noi neînțeles.

În acea epocă purcede a se corupe limba curată latină a Românilor, strecurându-se prin atâtea secolii: în locu de «Deus» se nasce *D-zeu* său *Dumnească* 1), «meus» — *al meu*, «coelum» — *cerul*, «homo» — *omul*, «frons» — *frunte*, «angelus» — *îngerul* . . . dă totuși nu este nici un cuvânt, care, său la început, său la sfârșit, său la mijloc, se nu resune mai multu său mai puțin latinesc, rămânându unele chiar fără schimbare, precum: barba — *barba*, luna — *luna* . . . În urmă se mai introduseră vre-o câte-va cuvinte ungurești și apoi, prin legături cu biserica sârbescă, o sămă de vorbe slavone, însă puține.....

Precum căduse limba ast-fel, din hotărîrea lui D-zeu, au cădutu și puterile întregului imperiu roman, cine ore este în stare de a stremuta său de a îndrepta cel mai micu pasu contra voinței lui D-zeu, care pune capetu monarhiilor și schimbare domniilor, făcându ca unele să se urce după pogorîrea celorlalte, și oprindu norocul de a sta nemișcatu pe un loc?

Ce-i dreptul, nu într-o clipă se dărmă imperiul: o machină, care se clatină, nu se sprăvale de-o dată; și lucrurile cari se pot spune iute, mai cu încetul se realizează în faptă.

După Adrian n'au lipsitu Romei și vr-o sămă de împărați viteji: marele Constantin, Leonul, înțeleptul Eracliu, Justinianul, afară de mai mulți generali plini de glorie nemuritoare, și ale căror numi eterne eu trecu aci cu condeul; dă după strmutarea capitalei și reședinței imperiale din Roma veche în Roma cea nouă său Bisanză, pe de o parte luptele cu Persii, apoi

1) Scrisă așa latinesc de către însuși poetul,

Do Ardeiu należą, puste do ich zejścia.
 Maromoreszem takim czy oni nazwali
 Imieniem, czy przed niemi tegoż używali
 Miejsca te, a ten wiek ich mowę corrumpuje,
 Język czysty łaciński? czego nie zepsuje
 Czas za długimi wieki? już gdzie trzeba *Deus*
 To *Dzeu* albo *Dumnedzeu*, al *mieu* miasto *meus*;
 Taki mowy uszczerbek: gdzie *coelum*, to *czerul*;
Homo, *omul*; *frons*, *frunte*; *angelus*, *yndzerul*;
 Żadnych jednak słów nie masz, żeby lubo przodkiem
 Lub ostatkiem nie wspomniał albo samym śródkiem
 Swojej najpierwszej mowy; stoją jedne wcale:
Barba-barba, tak *luna*; drugie barzo w male
 Rożnia, oprócz mało słów; potem i węgierskich
 W ostatku sakrę wzięwszy od Serbów słowieńskich
 Barzo mało jednak słów, a w tych wiekach może
 Każdy tego doczytać świat odmienny; z kądże
 Państwo rzymskie z sił swoich z boskiego wyroku
 Odpadło; i kto może najmniejszego kroku
 Ubliżyć, albo ruszyć, kiedy Bóg zakłada
 Pewny kres monarchiom i odmianą włada?
 W świecie drugi wstępuje po pierwszego ześciu,
 Bóg nakazał fortune stać na jednym miejscu;
 Lub nie razem to stało, bo po Adryanie
 I walecznych monarchów miewali Rzymianie;
 Nie wraz padnie machina chociaż się zachwieje
 I ko się prędko mówi, nie tak prędko dzieje.
 Lecz był wielki Konstantyn, byli Leonowie
 Mądry był Herakliusz, Justinianowie,
 I nie mało Hetmanów, w sławie nieśmiertelnych,
 Nie wyliczam tu dalej takich imion wiecznych.
 Kiedy zaś tu stolice w Bizantium wnieśli,
 Z Rzymu starego w nowy majestat przenieśli,
 Tedy więcej z Persami zabawy swe mieli,
 Potem z Saracenami; lub uskramlać chcieli
 Zachodne państwa, które prawom wykroczały,
 A tu tych za Dunajem w przebadłą puszczały.
 Ztąd wzniecone zerwanie i świętej jedności,
 Za zgubą w Chrześcijaństwie wzajemnej miłości;
 Ztąd i zbytecznych disput w kościołach przybyło,
 Gdy z znaczną państw chrześcijańskich ruina ubyła.
 Pod te wieki Attyla z swemi Magierami
 Wtargnął w te świata strony, z Juzbecku Jukrami,
 Osiadł ziemie Pannońskie i siła świat z tego
 Na wszystkie strony doznał; podobno Batego

cu Saracini, și cu spiritul revoluționar al provinciilor italiene; pe de altă parte disparițiunea simțului fraternității creștinești și, dreptă consecuență, desunirea bisericilor și nise deșerte dispute teologice; toate astea, ruimându în genere puterea creștinătății, ocazională în speciă desevertita uitare a provinciei danubiane.

În acele timpuri, Attila cu al săi Maghiari s'au luptat, înrumpându în Europa din Iuzbek, cuprinse părțile Panoniei și răspândi împreglură uă teróre universală, uă teróre asemenea celei care mai în urmă însoția numele lui Bati-han.

Astă-fel, vechii eroi Romani, rătăciți prin munți selbăticiți în deșerturi de frica Tătarilor, sub presiunea îndelungaților ani, s'au prefăcut în nise bruți satiri, perdându civilizațiunea obiceielor italiene.

Dar tot mai remase și mai rămâne câte ceva strămoșesc, care se permite a recunoște viața romană degenerată; a mai rămasă acea agerime a minții, cu care îndestreză natura și care nu dispare nici uă dată cu totul . . . Se vede că ei nu mai sunt Romani cei antici; însă Macedonii s'au Atenienii ore nu s'au schimbat și ei de asemenea? Grecii păstrat'au ore vechia loră fineță intelectuală? Spartanii mai sunt ore ce au fost uă dată?

În acel interval Maghiarii întărindu-se, din principat deveniră regat, și mai multe provincie limitrofe s'au supus tronului unguresc, pe care domnia cu temeiă urmașii celebrului Attila.

Numai Tătarii, disprețuind puterea Ungurilor, nu conteniră cu incursele, colindându cu urdiele lor pe munți, pe țermurile apelor, pe câmpie, și încercându-se de a strebate chiar în învecinatul Ardeal, unde semnele de pără ale vagabundăgu'lor se vedu pene astă-zi, mai cu sémă pe lângă To-waz, Oituz, și alte riuri mai mici.

Curmându-se răbdarea Maghiarilor și domnind regele Vladislă, acesta se aprinse de dorința faptelor mari și, adunându uă oște puternică, mai împinse la resboi pe Romani cei retrași în munții Oltului și al Maramureșului.

Voioși mergeau la luptă Romani: ei își aduseră aminte străbunele virtuți militare și frumoșele locuri, dania lui Trajan.

D'ânteu respinseră vitejesce pe Tătari din cuibul munților, și gonindu-l apoi fără pregetu prin câmp, ajunseră pene la Siret, unde se află astă-zi orașul Roman.

Aci urmăse o nuaă bătălie: înfrânți, Tătarii se aruncă în undele Siretului, éra Romani măcellându-i fără cruțare, astupă fluviul cu cadavrele dușmanilor

Regele, răpit la vederea acestei băi tătăresce, strigă cu veselie în limba maghiară: «seretem! seretem!» adică: «mi place! mi place!» și cuvântul regal, prefăcându-se în numele fluviului, eternizează gloria victoriei!

Acel resboi emancipă țările noastre. Cât de fericiți se simțiră Romani, recăstigându-și patria perdută de către străbunii lor și redeschidându porțile pentru a duoa colonizare!

Miały na się te kraje. Tak bohaterami,
 Którzy byli rzymskimi teraz satyrami,
 Długi wiek ich przerodził w pustyniach żyjących,
 Z postrachów Tatarskich się w górach tułających;
 I tak się już od włoskich niby odstrychneli
 Obyczajów wspaniałych; lecz te nie zginęły
 Jeszcze ze wszystkim u nich, gdyż nie są grubianie
 Tak daleco, żeby ich nie znać, że Rzymianie
 Są jeszcze; im została naturalna istność,
 Która w rzeczach nie ginie, ale zawsze bytność
 Natura w części trzyma; a czy ciż Rzymianie
 Co bywali przed wieki? lub Macedonianie
 Albo Atheńczykowie; czy ciż Grekowie
 Nad narody subtelni? nie ci Lakonowie
 Teraz, którzy bywali. A w tym już królestwo
 Węgierskie siły wzięło, już nie było xięstwo;
 Już się prowincyi wiele incorporowały
 Królestwu węgierskiemu, i już panowali
 Wszystkimi jak najgróntowniej tym sukcesorowie
 Attyli węgierskiego, a ztąd Tatarowie,
 Nie dbając na węgierskie siły, miejsca daléj
 Zajeżdżając, w tych ziemiach znowu zalegali
 Koczowiskami góry, na rzekach polany,
 Pnąc się aż do Ardelu już z Siedmiogrodziany.
 W sąsiedztwie sobie bliskiem, gdzie i teraz znaki
 Koczowisk ich kamienne lepianki, majaki,
 Towaz rzeka i Ojtuz ma tego dostatek,
 I drugie rzeczki także; aże na ostatek
 Nie ścierpieli Węgrowie tak bliskich sąsiadów,
 Niespokojnych swym państwom pod boki podsadów.
 Panował temi czasy Władysław węgierski;
 Król ten wzięwszy przed się zamysł kawalerski,
 Zebrał wojsko potężne przeciwko Tatarów
 I ruszyi nieodwłocznie z górnych kniej Rzymianów,
 Tak tych, którzy mieszkali na stronie od Oltu,
 Jak co na Maromorskich rzekach od Syotu.
 Szli weseli Rumeni z Rzymian przeniesieni
 I w imieniu tem wielkiem już nadwężeni
 Pamiętając rozkoszne swe miejsca nadane,
 Przez Trajana i cnoty wojenne ich dawne;
 Najpierwej z gór Tatarów ruszyli potężnie,
 I w polu dalej tropem bijąc onych mężnie;
 Stanęli u Syretu Tatorowie w sprawie
 Teraz Roman tam miasto leży — lecz w rosprawie
 Marsowej nie wytrwawszy w rzekę apelują

Blisko siebie Seretską, a tu persekwują
 Z tyłu mocno zwycięzcy, aż trupem tamują
 Rzekę całą. — Rumyni już po nich harcują
 Trupem wszędzie zasłanym, a król sam smakuje
 Taką łaźnią Tatarską, wesół wykrzykuje
 (Seretem ją seretem) językiem węgierskim
 (Tak tak mi się podoba); tem słowem królewskim
 Syret rzeka na wieki w tem imieniu płynie,
 I Sława tej Victoryi na wieki nie zginie.
 A ta sama sprawiła, że wszystkie te strony
 Wolniejszemi od pierwszej przeszłej swej obrony
 O trzy i cztery razy szczęśliwsi wnukowie
 Niż ci, którzy przegrali wasi pradiadowie,
 Ojczyznę im nadaną; i ta walka złota
 W powtórnią wam osadę otworzyły wrota.

ROZDZIAŁ III

O powtórnej osadzie Moldawskiej i Multanskiej ziemi po spędzeniu Tatarów.

Po tak wielkiej swej klęsce z bitwy pod Romańskiej
 Tatarskie zewsząd seszły ordy, a Multańskiej
 Najpierwej wnet Moldawskiej ziem wtóre osady
 Następują obławem, już żadnej zawady
 Nie mając od Tatarów; ztąd Dragosz z swoimi,
 A tam Negrut Wajdowic z Multany pieszymi;
 A lub jeszcze Romana miasta tam niebyło,
 Dla wiadomości miejsca tak się położyło.
 Już teraz Moldowanie a z tamtąd Multanie —
 Wyżej się namieniło z kąd takie przezwanie —
 W powtórnej tej osadzie te obydwie ziemie
 Odmieniły z Rumynów ciągnąc swoje plemie,
 Pewnie z Rzymu nie tracąc nazwiska swoje.
 Rumyn to jest Romanus, i jeden drugiego
 Kiedy pyta o język, to : *sztý rumyneszte* ?
 Blisko (*scis rommanisce*) nie *moldoweneszte*
 I po dziś dzień; i tylkoż ci, którzy tu zesзли
 Do tych dwóch ziem, w inakże te imiona weszły,
 Jak Multan tak Moldowan; ale pozostali
 Na miejscach Siedmiogrodzkich w dawnym swym zostali
 Imieniu nie odmiennym, i dziś Rumynami
 Szczycą się a Węgrowie zowią Ołachami
 Z Włoch; im Multan Moldawian imiona nie służą,
 Bo tym rzeki te dali, tamci Węgrom płują.

CANTUL III.

A doua colonizare a Moldovei și Țerei-Românești.

După învingerea cea mare în bătălia dela Romanu, — așa numimă locul, de și orașul nu estă încă,—urdiele tătăresci retrăgându-se din toate părțile și spațiul rămânându liber de stricăciunile lor, se începă colonizarea cea a doua, de'ntăiu a Țerei-Românești, în care descălecă Negru-vodă cu pedestrii săi Munteni, și apoi curând aceea a Moldovei, în care se pogori Dragoș.

De aci înainte locuitorii acestor două țeri primesc să se numească Moldoveni și Olteni; dar tot ținându la suvenirea Romei, ei conservă și numele Romanu de la cuvântul «Romanus» în cât chiar astăzi, vorbindu despre limbă, nu se ăice : *săty moldawenestă ?* ci *săty rumynestă ?* adică : «scis romanisce?»

Și apoi numai acei Români, cari trecură munții încôce, adoptară de pe riuri numele deosebite de Moldoveni și Olteni; iar cei rămași în Ardealu, să păstrată anticul nume, fălindu-se pănă acum de a fi Români, pe când Ungurii îi numesc Olachi, vrea să ăică Italieni; și ocupându nu numai tot Ardealul, unde covăresc cu multu numărul Maghiarilor, ci încă și tot Banatul, unde covăresc cu multu numărul Serbilor.

Însuși Maramureșul și țera Făgărașului coprindă astăzi atâtia Români, ca și când nici uă-dată n'arū fi fostu vre uă emigrațiune : ei vorbesc dialectul românesc celū mai frumos și celū mai apropiat de limba italiană; mai cu sémă Maramureșenii, cari se mai bucură de a nu fi țobagi, ci ca nisce ómeni liberi se cărmuesc după legile lorū proprie, avându-și dată pe sémă cetatea Hust, și servind la răsboie în călărimea regală, în care se distingū prin vitejiă.

Afară de numele naționale, s'au mai schimbată în acea epocă și porecele individuali : Bogdan sėu Dragoșu la Moldoveni, Stanu sėu Vladu la Munteni, Dragomir sėu Stanemir, nu mai suntă nume romane, ci curată serbesci, im-

Przebijał się z zagonów oni zawsze torem
 Za nim gonią. Już góry karpatskie mijają,
 Już z tramów gór wysokich na miejsca patrzą
 Przyszłej ziemi Moldawskiej, już i łąk Prutowych,
 Uśmiechających w sobie pól czystych Dniestrowych
 Sięga oko szerokie, podobne dymowi

Pola albo podobne wszęsz Oceanowi.

Dniestr wspaniały źródła swe poczyną z Korony
 Polskiej daleko inszej (Nilowi nie równy);
 Już, gdzie dzieli Podole, w swych przyrodnych płynie
 Skałach, niby ciosanych sławą, choć Nil słynie
 Okrążony trzcinami, nawet i samemu

Nie rówien Dunajowi, w sobie niesforenemu.

Pod umbrą ciasne ściany aż murtami moczy,
 I o promienie moję z samym Phebem toczy;

Skałami zwiesistymi przed niebem się kryje;
 Przeszkoda snu ludzkiego komar tam nie żyje;

A gdzie choć się ukaże brzeg jaki na brodach,

Podobny labirynthom, ogrodom na wodach,

Albo więc brwiom podniosłym wesołego czoła

Lub nie bojaźnej twarzy wspaniałego króla.

Z Tebów greckich boginie gdyby to wiedziały,

Z swego by tu Olimpu pewnie przyjeżdżały.

Pola zewsząd obfite, pastwiska przestronne; —

I które świata kraje tym równać postronne?

. . . . . Wychodzi bogaty,
 Polami urodzajny, a w łągi rogaty.

Tu się więc darmo chwalisz Egipcie, w rodzajach

Że przewyższasz, co Prut ma, tam we twoich krajach;

Tu półkopek dochodzi siedmiu miar pszenicy,

Czego ledwie masz na twej piaszczystej granicy;

Jęczmienia, żyta, owsa bywa miar jednaście

W żyznym roku, lecz prosa bywa nad dwanaście.

I cóż więcej masz nad to? Cererą się chlubisz,

Oprócz tego że w państwach twoich cukier lubisz: —

Tu trafia się, że razem dwa żrebce klacz rodzi,

I jagniąt troje owca często tutaj spłodzi;

I to też się tu trafia jako barzo wiele,

Że jałowica spłodzi w trzecim roku ciele.

Nie godzi mi się ciebie, Berladzie, przypomnieć,

Żyzna w wszem rzeczko, i moło mi cię wspomnieć

W roskoszach prawie rajskich obficie płynąca,

Miodem i mlekiem znacznie dość obfitująca.

Dalej widzą i lasy ztąd, zkąd rzeki płyną,

Doliny rozciągnięte, i gdzie okiem kina,

Urmându totu înainte pe malul riulețului, ei se pogoră în câmpie deschise când de uă dată răsună cunoscuta bătaia a cățelei . . . toți se aruncă în aceea direcțiune.

La stânga riulețului era uă pădurice foarte désă, incinsă din toate părțile cu uă vâgăună : acolo bourul, obositu de atâta gônă și storsu din putere, se odihnea în linisce.

Nestêmpêrata cătea descopere refugiul; vênătorii se grămădescu în giură cu lâcomie; dar instinctul ultimei peiri reține pe fêră în desişul păduricei, pênă ce junii Românî, cu felurite arme, unii cu *topôre ungureşci*, alţii cu *măciuce*, o adjungu și o dobôră.

«Copiiloru ! — strigă atunci Dragoşu, — aici este patria noastră ! Nu mai încape multă vorbă ; mă juru că rămăiu aici pentru totu-d'a-una și că aici imî voiţi aşeşa casa, redobândindû prin vitejiă mostenirea străbuniloru ! Cui nu place, întorcă-se !»

Toți strigară : «jurămû cu tine de a rămâne aici !»

Capul bourulu celui precursoru, pentru memorie, fu pusû pe uă columnă, și de pe numele fêrei, cării Moldovenii îi dicu pênă astăzi «bour,» Dragoşu înfinşeză pe locul isbindei satul Boureni.

De atunci și sigiliul Moldovei poartă capul bourulu.

Pe de altă parte, cățeluşa Molda, obosită, și pe semne vătêmată de către bourul în vizunia lui, alêrgă cu aprindere la riulețu, pentru a'si stinge setea, și găsește acolo môrte : numele ei eternisându-se pentru posteritate, s'a acordatû acelu riulețu, care izvoresce din înălțimea munților de lângă Maramureşu și se vêrsă în Siretû lângă oraşul Romanu.

De pe numele riulețulu, însêși țera se numi Moldova, poporul — Moldoveni : Dragoşu fu primul Moldoveanu.

Cutrierându toate locurile împregiurû, ceta vênătoriloru zăresce de uă dată, în tăcerea seninei aurore, uă columnă cărunță de fumû înălțându-se în valuri pênă la nuori.

Nedomirirea îi cuprinde : cine ôre arû puté sê locuêscă în aceste pustietăți ? «de unde nu e focu, fumû nu ese,» dicu proverbul.

Mergû fără sfielă după indicațiunea fumulu, trecû unû alû duoilea riulețu, și li se presintă înaintea ochiloru uă dumbrăvlôră rotundă și veselă, din care ieşa misteriosul fumû de cărbune.

Alergându prin rediû, êtă că unii din vênători găseșcu într'o prisecă unû moşneguțu cocoşatû de anî, care acopere stupii, Iea sêma la toate, priveghêză cum matca își scôte albinuțele, deslipește strătuşorele de chihlimbarti ale cerei, drege, îndrêptă, rennuoiesce . . .

De uă dată resună vorba : «*bune ome!*» 1) bătrânul se cutremură și răspunde, «*neznaju bihme!*» 2) Vênătorii îi mai adreséză întrebări, îl questionêză prin semne ; dar, speriatû prin nisce ôspeți neveduți nici uă dată în giurul locuimței sêle, elû nu scie ce și cum sê răspundă.

1) Pusû așa românesce cu litere latine în textul polonû.

2) «Nu înțelegû cătû !» în limba malorosiană sêu rutenescă.

Widzą ziemie podobne bujnemu sadowi
 W czworograniastych zagrodach; oczy ku wschodowi
 Zapatrzywszy dziwią, takiemu krajowi,
 I kwiatorodnym polom podobnym rajowi.
 Już pewnego obłowy nadzieja odpadła;
 Była zebra ochota, już insza przypadła.
 Trzymając się tej rzeczki brzegiem dalej idą,
 A w tym już z gór na obłąń pól czystych wynidą.
 Aż tu krzyknie zwyczajnym suczka nagle głosem: —
 Porwą się na świadomy głos wszyscy stosem.
 Był lasek w lewą stronę, od rzeki zbyt gęsty,
 W koło dołem zaległy; tam żubr o pracy częstiej
 Odpoczywał bezpiecznie trudem wysiłony,
 Od suczki zbyt ciekawej nozdrzy nie zmylony;
 I tam w koło obstapia, już gęstszą gromadą,
 Młodzież obłowy chciwa, a ostatnią stratę
 Życia postrzegł z natury zwierz i nie wychodzi
 Z gęstwiny tej na pole, aż młódz mań nadchodzi
 Z wszelkimi orężami, jedni toporami
 Węgierskimi, a drudzy też prędko dzidami
 Tam zebra zamęczyli. Dragosz: «O młodzieńcy!» —
 Wykrzyknie, — tu ojczyzna! Nie trzeba już więcej
 Nam się radzić; już ztąd więcej nie powrócę,
 Dziadów naszych mieszkanie sam sobie przywrócę,
 Na co zaraz przysięgam i po swe posyłam
 Domostwo; kto inaczej, zaraz go odsyłam
 Nazad.» Ozwą się: «Wszyscy na to przysięgamy
 I my z tobą że tu już na wieki mieszkamy!»
 Kładą głowę zębrową za Omen na słupie,
 A Boureny pierwsza wieś po takim słupie;
 Bo zebra bour język moldawski mianuje.
 Z tą się ziemia zębrową głową pieczętuje.
 Na tem miejscu najpierwej miejsca zakładają
 I zebra z Boureny imie jej nadają.
 Suczka, czy spracowana, czy gdzie utracona
 W tej gęstwinie od zwierza znać nadwierżona,
 Po pracach swych do wody zapalona bieży,
 Gdzie patrzą: aż ona już w rzece zdechła leży,
 Dając imie na wieki — od Moldy Moldawa —
 Z którym to już nazwiskiem aż dotąd zostawa
 Rzeka, która z Karpatskich wzniosłych gór wychodzi,
 Blisko Maromoreszu począwszy tu schodzi
 W Syret blisko Romanu; taż rzeka Moldawa
 Narodowi i ziemi wieczne imie dawa,
 Z Moldawy już Moldowan Dragosz upatruje.

Adusă în fine înaintea lui Dragoșu și cercetată prin tâlmăciu, bătrânul răspunde rutenesce : « Sum Iașco de la Snetinū ; de vr'o căți-va ani 'mî-amî așe-
« datū aci prisecłara ; dar așarā de voi acuma, n'amî mai vēlūtū pe nimene. » 1)

Atunci Dragoșu îi descrie planul noiei colonisări, îi povestescă alungarea urdielor țărărești, îi îndemnă să-și strămute în aceste părți tot neamul, și-i dăruiesce și întăresce, ca moșia eternă și ereditară, tot teritoriul în giurul riuleșului.

Moșnegul cu bucurie priimesce darul, și aducându-i omenî din Pocuția, de la Snetinū, înființază de pe numele său satul Iașcani, celū mai vechiū satū moldovenescū după Boureni.

Colonia moșului Iașco deveni mai în urmă orașū Sucēva, căci sōrta n'a permisū să-i rămānă numele primului fondatorū.

Nisce cojocarî ungurescî venindū a se stabili acolo, — sociū (szots) se ȑice cojocarū în limba maghiarā, — de pe numele lorū se numi riuleșul și orașul Sucēva, numele Iașcanilorū conservāndu-se totuși unū din suburbiile.

Dupē ce a pusū la cale acēstā parte a țerei, Dragoșu voiesce a cunoșce și locurile mai de josū.

Elū apucā la drēpta apei Moldova, cutrierā câmpie imense, și mai găsesce alte două ape, din cari pe una de pe repeȑiciunea undelorū sēle o numesce Repede, adică latinesce « Rapida » ; iar altel, de pe limpeȑiciunea undelorū, îi dā numele de Limpede, latinesce « Limpida. »

Locul suride lui Dragoșu : elū singurū se aședā aice, dāndū scire tuturorū țerilorū învecinate despre nusa sea reȑedinȑa, care se numesce pēnē astāȑi Cāmpul lui Dragoss adecā : « Campi Dragossi » 2)

De aci înainte urmăzā grabnica impoporare a țerei.

Așa povestescū traditorū moldovenesci : omenilorū simpli trebuie sē le dāmū credinȑă ; căci ei nu suntū capabili de a inventa lucruri fantastice sēu de a desnatura faptele prin ornamente : adevērul celū curatū nu are nevoie de frase pompōse.

Ca nici uā altā țērā în lume, asemenea lutelei cu care se redicā și se pogōrā pānzele unei bune corabie, sēu asemenea puvoului cu care crescū și scadū pērațele din munȑi, se lāȑi de uā datā Moldova, rennuindū antica coloniā romanā între Nistru, Dunāre și pēnē la Marea-Nēgrā, și decādū apoi peste puȑintū.

Dragoșu aședā pe Romāni în câmpie, unde era trebuinȑă de nisce braȑie mai vitejesci ; iar Putenilorū, chitāmāndu-i din Pocuția și Polonia, le dade locuri mai muntōse : Cernauiȑi, Haȑinul, tot țerul Nistrului pēnē la Orheuȑi, Soroȑa, și pe Prutū jumētatea județului Iașilorū și alū Sucevei.

Vecini nu esistaū în țēra de josū : toȑi Romāni erau sēu arȑașȑi (Arcassami)

1) Acestū pasagiū probēzā, cā Miron Costin mānuia fōrte bine limba mǎlorosianā :

« . . . . . Jacko ze Sniatyna,
« Od kilka lat zajsnowszy tut pāsłesku maja,
« A nikoho oprōcz wās toper ne wydaȑa. »

2) Veȑi documente publicāte sub No. 92, 155 etc.

Dalej miejsca każdego i wszędzie lustruje
Położenia, aż widzą dym siwy do góry

Z rana przy cichej zorzy słupem prosto w chmury
Pnie się; stali zdumieni: na takich pustyniach

Ktoby mieszkał? lecz oginia dym w samych jaskiniach
Niebywa, na dym prosto idą nie; zmrużeni,

Spadają na powtórna, rzekę nawróceni
Dymem, a nad nią widzą przelaski okrągłe

I wesole zarazem, gdzie te dymią wagle;
Obiegają ten gaik, a drudzy dochodzą;

Staruszka zgrzybiałego w pasiece nachodzą,
▲ on ule nakrywa i koło nich chodzi,

Czego by tam poprawić: czy sporo wywodzi
Która matka swe pszczołki, lub prządków poprawia,

Lub im ambrowy woszczek zdziera, a ich wznawia
Do pilniejszej roboty; aż tu: «bune ome!»

Zadrzy starzec; pytają, on: «neznaju bihme.»
Jeszcze dalej próbują mową to znakami,

A on drzy zturbowany takimi gośćmi
Cale nie widzianymi wiek mieszkania swego,

Nie wie co ma na to rzec; wiodą do starszego,
Przez tłumacza pytają: jak dawna byłina?

Jako? i zkąd? powiada: «Jacko że Sniatyna,
Od kilka lat zajszowszy tut pasiczku maju,

A nikoho oprócz was teper ne wydaju.»
Opowiada mu Dragosz te nowe osady,

Jak tatarskie już wszelkie zegnane zawady;
Jeżli ma ludzi swoich niech sprowadza krewnych,

Zarazem go darując i w dziedzictwo pewnych
Wszystkich gruntów, leżących przy rzece, przyjmuje,

Dziedzicamy wiecznemi onych confirmuje.

Natychmiast ów staruszek wszystkie swoje plemie

Z pokuckiego Sniatyna w tę sprowadza ziemie

Na nowe osiedliny; odtąd wieś Jackany,

Po Bouranach druga, osiedła najdawniej.

Imieniem Jacka dziada ztąd sobie nadanem;

Teraz miastem Soczawą już jest mianowanem.

Fortuna mu zbroniła, że miasto nie jego

Imieniem się mianuje, osadcy pierwszego.

Kusznierzów kilka z Węgier wyszłych tam osiedli,

(Socz, kusznierz po węgiersku) do tego przywiedli,

Że miasto już i rzeka Soczawą się sływie,

Imie jednak Jackany część miasta nie ginie;

Dragosz jednak zwiedziwszy, że świat ludzi bliższy,

Gdzie dziada Jacka znalazł, co zacz i kraj niższy,

său calerași (Kularassami), și cei mai seraci lucrau ei însuși câmpul, iar cei mai bogași se serveau cu munca robilor Țiganii.

Orașele aproape toate s'au înființat de către Sași¹⁾ cari împreună cu Ungurii introduseră cele de-ntăiu cărăme.

În acelui timp teritoriul Moldovei se începea la Nordu de la Carpați, a-vându la Sudu Marea-Negră, în care se vărsau două linii de limită: Dunărea și Nistrul începându de la Hotin: astăzi Bugiacul nu mai este al nostru: Galați și Hotinul sunt în pericol, avem vameși Turci . . .

Domne! îndură-te de nu ne perde cu totul!

A doua descălecăre a Muntenilor cu Negru-Vodă e mai vechiă.

Țera lor se hotărâse la Sudu cu Dunărea care o desparte de Misia; la apus și Nordu cu munții; la răsăritu Siretul o deslipesce de Moldova.

De la Negru-vodă până acum, ei număra aproape patru sute de ani, pe când durată Moldovei are abia trei-sute optu-deci²⁾ și pare-se că a și adjunși deja la anii săi cei de pe urmă.

Sigiliul Muntenilor presintă un corb.

Tradițiunea despre începutul lor e următoarea:

Pe când Românii locuiau încă în Făgăraș, o frumoasă copilă cădându în dragoste cu Domnul Ardealului și simțindu-se grea, principele îi dă un inel de aur și o trimite înapoi la părinți, poruncindu-i de a reveni după ce va naște cu copilul și cu semnul.

Feta naște pe Negru și, luându-l în brație, întovărășită de un frate al său, porcede în drum; dar într-o dumbravă, sora și fratele adorm de oboseală, lăsându inelul, drept jucărie, în mâinile copilului, ca să nu plângă.

Prin o minunată întâmplare, un corb flămând, priivindu de pe stejar cum strălucesc ceva în mâinile copilului și creșându că e carne, se aruncă, apucă inelul, și-l înghite de tot.

Copilul țipă, sgârlat de ghiarele corbului; muma sare în picioare, frate-său se trezesc, și ambii privesc cu durere pierderea inelului, cu care era legată parola principelui.

Dar nici însuși corbul nu se mișcă, înțepenit prin efectul unei mâncări atât de nenaturală; unchiul copilului încordează arcul, se apropie, lovesce, și corbul cade jos cu sâgeta.

Pipându inelul în gâtul pasării, tânărul îl lasă acolo, pășesc vesel înaintea, și aducându pe soră-sa cu copilul la Domnul Ardealului, îi dă în mână inelul și-i oferă și pe minunatul corb.

De atunci Țera-Românească are un corb în sigiliu.

Principele dă lui Negru titlul de vajda, adică voevodă în limba ungară, către care s'a mai adăuș în urmă titlul sârbesc de hospodar.

Crescându mare, prin mijlocirea tatăne-său Negru căpătă de la regele unguresc voevodatul Făgărașului.

Acesta fu fondatorul Țerei-Românești, asemenea lui Dragoș în Moldova,

1) Confronteză documentul sub No. 141.

2) Prin urmare, după Miron Costin, Valachia ar fi fondată către 1284 și Moldova către 1804.

Idzie z Moldawy w prawą stronę; tam obchodzi
 Pola nazbyt obszerne, na trzecią nadchodzi
 Rzekę, bystrzą nad pierwsze; z bystrości Repede
 Dają imię, a drugiej przy tejże Limpede,
 Z nazbyt wody klarownej — z łacińska *limpida*, —
 A pierwszej z tejże mowy z bystrości *rapida*.
 Tam miejsce upodobał Dragoz sam osiadłszy,
 A o sobie po wszystkich blizkich krajach dawszy
 Znać, zkąd Kampułong Dragoz i po dziś dzień słyną,
 To jest (*campi Dragossi*); a tu jak w pław płyną
 Zewsząd nowi mieszkańcy, jeśli wiarę damy,
 Naszym też *traditorom* prostaczkom przyznamy;
 Prostak nie wymyślając prężej prawdę powie,
 Nie sadząc się na słowach wyrzeczcie to, co wie;
 I nie zawsze wymowy prawda potrzebuje,
 Najprostszą się powieścią ona kontentuje.
 Żadnego państwa nie masz, żeby wraz tak nagle
 Osiadło w swych granicach, i jak prędko żagle
 Sprawny okręt podnosi, lub powódz przypada
 Na potokach podgórnych, wnet prędko i spada:
 Podobnym i te ziemie sposobem osiadły,
 A po kilkudziesiąt lat zaraz z granic spadły;
 W kilka lat wszystkie miejsca ludźmi osadzili,
 I dawną colonię rzymską sporządzili.
 Między Dniestrem i Dunajem aż do samego
 Osiedli wszystkie pola do morza czarnego.
 A Dragoz w pole spędza Rumyny; Ruś bliżej
 Gór osadza, wojennych w pola, siebie niżej
 Sadzi Ruś te dzierżawy, z Pokucia, z Podola
 Osiadaj Czerniowce, Chocim, i do koła
 Dniestr wszystek po Orhejów, Sorokę Jaskiego,
 Prutem do pół powiatu wpół i Soczawskiego.
 W dolnych ziemie poddanych żadnych nie miewali;
 Wszyscy się Arkaszami i konnymi zwali,
 To jest Kalaraszami, i w robotach sami;
 A możniejszym robiły kupione Cygany.
 Miastom sąsiedni niemal wszystkim początkiem Sasowie;
 Winnice oni wnieśli, wespół i Węgrowie.
 Ziemia W pierwszych granicach swych, od gór węgierskich,
 Dochodzi ku wschodowi aż brzegów podniestrskich;
 Z północy ku południu morzem się zamyka
 Czarnym, wzdłuż od Chocima kładąc, gdzie potyka
 Tenże ocean wodę dunajską, a teraz
 Prut graniczy z Badziakem; już i Gałac nieraz
 We strachu był i Chocim, już Turcy mytnicy...

subt elă, cu ua repeđictune miraculoasă, ca și în Moldova, țermii Dunarii se impoporără cu Unguri, Sași, Serbi.

Dragoșu nu se bucură multu timpū de neorganisatele sële posesiuni : elū muri numaī peste șese anī de Domnie, ca uă profețiă de scurtele durate ale tutulorū domnielorū următore.

Dupē mórtea lui Dragoșu urmă pe tronū frate-sēu Romanū, fundatorul orașului Romanū la conșuintele Moldovei cu Siretul.

Elū muri peste patru anī de Domniă.

Apoi în cursū de patru-đeci și trei de anī se succeseră șapte Domni, fie-care câte uă clipă — rēu ogurū pentru timpii posteriori,—și tôte lucrările lorū aū rēmasū necunoscute, sēu din cauza nestabilității, sēu din nescința de carte, sēu din lipsa de relațiuni cu popóarele învecinate; pēnē ce în fine se sui pe tronū bătrānul Alexandru, majestosū ca unū adevēratū rege, primul din Domni moldovenesci care se asemenă cu monarhiū cel glorioși, și pe care poporul nostru îl numesce Alexandru celū bunū, respectāndu-l pēnē astăzi memoria.

Acesta redică Domniea moldovenescă la uă trēptă înaltă, și, voindū în speciă a organisa clerul național, trāmise cu acestū scopū ambasadori la Constantinopole.

Pe atuncī împēratul Paleologul fiindū plecatū cu patriarchul și cu tot clerul la conciliul de la Florența, ambasadori raportēză lui Alexandru-vodă, cerēndū deslegări : sēu sē ascepte în Constantinopole ? ori sē călătorēscă în Italia la Florența ?

Domnul convocă pe boierii sēi cei mari, și se lea decisiunnea de a trāmite pe aleși țereī sē se hirotonēscă în Ohrida, orașū bulgărescū, mēndru de prerogativele ce-l dede împēratul bisantinū Justinianū, originarū din acele locuri, făcēndū pe episcopul sēu al duoilea obrazū dupē patriarchū și celū mari mare între toți arhiepiscopii, în cât pēnē astăzi Ohrideanul rēmane capū al tuturorū vlădicilorū sēibesci.

Mergēndū acolo trāmișii lui Alexandru-vodă, priimiră hirotonia, împreună cu usul limbei sērbesci în biserică și în actele oficiali; introducēndu-se de atuncī și titlul domnescū : hospodarū și voevodū al țerei Moldovei de la platurī pēnē la Mare.

Nici forțele țerei nu erāu încă nepotrivite cu mărimea titlului ; căci Domni scoteau la rēsboiū cinci-đeci mi de óste, cavaleriă sēu căl-rași, și infanterie sēu arcași, cu arce și tulbe, ceva asemenea infanteriei turcesci numită solaci. 1)

Tot Alexandru-vodă, în lunga sea domniă de trei-đeci de anī, redică din ruine cetăđile cele mai vechie, și puse tótă țera pe unū pictorū gloriosū.

De aci înainte iubite lectorū, citesce pe autorii tei poloni, pe Kromer, pe Bielski, pe Litvanul St-yjcowski și pe recintele Piasecki, cărora Romāni cată sē le mulțumēscă, pentru că n'aū uitatū în trecētū sē ne menționēze și pe noi, chronologia resbelorū nōstre, revoluțiunile, căștigurile și pagubele ; de și lucrurile mai mănunte și prefacerile casnice le-aū rēmasū necunoscute, precum

1) Costumul solaciloră în timpul autorului, veđi în Ricaut, *Estat présent de l'empire ottoman*, Paris, 1670. p. 346.

Bóg gdyby to niestracił na ostatniej nici! . .
 Moltanie są dawniejsi swem tu wyjściem od tych
 Z swym Negrulem ; sam Dunaj już oblewa tamtych
 Od południa wciąż wszędzie, z Mizyą się dzieli ;
 Z zachodu i północy góry ich oblegli,
 A od wschodu Seretem z Moldawą graniczą,
 Blisko czterech set lat swych od Negrula liczą
 Moldanie, nad trzysta lat ośmdziesiąt dochodzą;
 Ostatnie już w tych czasach bodaj nie wychodzą....
 Pieczęcią się już inszą, krukiem, pieczętują ;
 To zaś o swym Negrule zdawna opisuja :
 Była dama nadobna w rumyńskim narodzie,
 Kiedy naród na oltskiej jeszcze mieszkał Wodzie ;
 Z xiążęciem na Ardelu spolkowanie wzięła ;
 Płodnym gdy białogłowa ciężarem objęła,
 Przekłada to xiążęciu, on jej pierścień daje
 I rodzicom na parol onej ją oddaje,
 Przyrzekając, jak skoroby co porodziła,
 By z potomkiem i znakiem do niego schodziła.
 Rodzi syna Negrula ; dziecię wzięwszy sama
 Przy swym bracie rodzonym idzie w drogę dama,
 Tam, zkąd przyczynę płodu ma ; w drodze strudzeni,
 Przy dąbrowin usiedli z prac trochę zmrużeni ;
 Daje matka piorścione, żeby sobie grało
 Dziecię, nim trochę zaśnie, aby nie płakało ;
 A trefunkiem dziwnym kruk z dęba zapatrzonny,
 Że się śni u dziecięcia, głodem znać wzbudzonny,
 Niby kaawłek mięsa poriwe pierścien złoty
 I polyka zarazem z zgłodniałej ochoty.
 Krzyknie dziecko od kruka szponami sdraśnione,
 Porywa się matka w skok i brat obudzone,
 Widzą pierścien i wiarę oraz utraconą.
 W lament oba ; kruk siedzi, mając obciążoną
 Naturę niezwyčajna potrawa, spierzony ;
 Ściąga brat łuk cięciwą strzałą namierzony,
 Zbliżywszy się ; dosiada kruk ociętały celu
 Złotem, spada ze strzałą ; a że pierścien w gardzielu
 Namacawszy, już pewny, niebierze go z kruka.
 Wziawszy siostrę i dziecko już weselszy szuka
 Xiążęcia w jego państwie, doszedszy oddaje
 Dziecię i pierścien, a kruka na cudo podaje.
 Ztąd się ziemia multańska krukiem pieczętuje,
 A dziecko tę sam xiąże wnet Wajdą mianuje ;
 Wojewode tak zowią językiem węgierskim.
 Pożno się zwać poczęły tym tytułem serbskiem

și epoca anterioară lui Alexandru-vodă, despre care Kromer scie numai și numai atâta, cum-că Românii sunt veniți din Italia.

După ce v'amă arătatăți testimoniele istoricilor destul de celebri despre originea poporului nostru, mă opresc aici : *pentru a scri la versuri, se cere uă minte voioasă, iar eu, apăsătu de tiranie fara nici uă dreptate, fui forțat de a'mi părăsi cu durere chiar vătra părintesca!*

Ad. M. D. G.

Hospodar, lecz z węgierską Wajdami się zwali;
 W swoich zaś imienia domu zawsze używali.
 Negrulowi już w lecie wiąże wyprawuje
 Województwo Faragasz, od króla daruje.
 Ten u Multan powtórnej osady authorem,
 Jak u Moldawian Dragosz; i tamtego torem
 Węgry, Sasi, Serbowie za dziwną prędkością,
 Zalegli naddunajskic brzegi osiadłością.
 Dragosz w swoich tak spornych nie długo się cieszył
 Osiadłościach; w sześciu lat na on świat pospieszył
 Panowania swojego. O jak prorokował,
 I tak krótki wiek jego iż będzie panował,
 Każdego z successorów będą krótkie lata.
 Po jego ześciu padł rząd na Romana brata.
 Miasto Roman stało pod jego imieniem,
 Gdzie się z Moldawa łączy Syret swem płynieniem;
 Ale i ten niedługo bawił się za bratem,
 We cztery lata i on pożegnał się z światem.
 Przez czterdziesti i trzy lat siedm ich panowało,
 Co także w prawdzie przyszłym wiekom rokowało.
 A w tych czterdziestu i trzech leciech co się działo
 Za tych siedm panowania? czy że osiadało
 Tylko miejsca na ten czas, czy że pism nie mieli.
 Czy jeszcze bliskie o nich państwa nie wiedzieli —
 Co zacz? i jeśli jakie ich sprawy bydy majz,
 Niewiadome nikomu dotychczas zostają.
 Aż stary Alexander podobny królowi,
 Ten najpierwszy Hospodar równy Monarchowi
 Sławnemu; tego starym i dobrym mianują,
 I po dziś dzień ziemianie pamięcią szanują.
 On w poważniejszą odział ozdobę to państwo;
 Najpierwej się postarał wnieść tam duchowieństwo,
 Po które do Carogrodu wyprawił swe posły,
 Gdzie jego intencye do skutku niedoszły;
 Bo cesarz Paleolog na synod Floreński
 Z patriarchą był ruszył z stolicy Carogrodykiej.
 Oznajmują posłowic, że już w Carogrodzie
 Niczastali nikogo, wszyscy na synodzie;
 Cesarz i patriarcha, wszystkie duchowieństwa;
 Co za mandat będzie w tym jego destojenstwa
 Czy iść do Florentiej w Italię kaze,
 Czy czekać tam na miejscu cesarza rozkaże?
 Radzi się Alexander swych pierwszych bojarów; —
 Staje dekret, aby szli do państwa Bulgarów,
 Do Ochrydy, z czerncami wtenczas obranemi,

Jest Ochryda w Serbiej miasto, nadanemi
 Wolnościami bogate od Justyniana,
 Bo z tych krajów Grekowie mieli tego pana;
 Nad wszech metropolitów patriarchom bliższym
 Ziomka swego uczynił, biskupem najpierwszym;
 I teraz pierwsze miejsce nad arcybiskupów
 Ma ten stolec duchowny, i serbskich biskupów
 Wszystkich głów. W Ochrydę jechali posłowie;
 Tam czerńców poświęcili odtąd Wołochowie,
 Wziawszy sakrę od Serbów, serbskim odprawujz
 Językiem nabożeństwo, i ten zachownjz
 W przywilegiach język otdad gospodarstwa
 Tytuł i wojewoda moldawskiego państwa
 Od Płonin aż do morza; i w siłach bywali;
 Bo pięćdziesiąt tysięcy tysięcy na wojnach miewali
 wojska wsego; piechotę zwali arkaśzami;
 A konnych z konia zwali już kalaraszami.
 Była piechota u Turków, zowia sołakami;
 Podobna ta arkaśzom, bo ona z łukami
 Pieszo w wojnach, bez łuka tylko przy kołczanach
 Stawać byli powinni, takiz ramionach.
 Ten gospodar i zamki z ruin podniósł dawnych.
 I państwo do porządków przyprowadził sławnych,
 Przez trzydzieści lat żyjc panowania swego.
 Otdad cię już bezpiecznie odsyłam do twego,
 Caytelniku łaskawy, Kromera Bilskiego,
 Strykowskiego Lithwina, świeżo Piaseckiego,
 Którym scriptorom siła winni Moldawowie,
 Ze przy inszych ich pismach tamże Wołochowie
 Wspomnieni sz; i wojny często już porządkiem
 Znajdziesz, i większe sprawy, i jakim kto środkiem
 Lub nabywał lub tracił; choć rzeczy drobniejszych
 Nie wiedzieli, domowych utarczek już mniejszych;
 I przed tym Alexandrem sami wymawyaja,
 Ze o pierwszych początkach narodu nie maja
 Wiadomości; lecz Kromer dowiedział się o tem,
 Ze Wołosza sa ze Włoch, jeźliś jest co potem?
 Tak się rzecz ma w początkach; skąd sa te narody,
 Historyków nie podłych sa na to dowody.
 Ze mnie dosyć i tego na moje kłopoty
 Bo wierszom wesoły zmysł dodaje ochotz;
 Ja zniszczony tyranstwy, za i z mej ojczyzny
 Ustąpić z zalem muszę bez słusznej przyczyny. —

Ad. M. D. G.

VERȘURI

PENTRU PREA LUMINAȚII ȘI SLAVITU-POMENIȚII DOMNI

DB

DOSOFTEIU MITROPOLITUL

Pré luminatului întru pravoslavie, blagocestivului și pré cinstitului și milostivului nostru Domnă, Măria Sea Ion Duca Voevoda, din mila lui Dumne-deu Domnă țerei Moldovei. Dela vecinica santei Troiței putere', poftimă Măriei-Téle sănătate și pace cu vieță norocită să petreci Măria-Ta pururea adevărtă.

Dice proorocul împărată David, milostive și pré luminate Dómne : «Κύριος ὁ θεὸς εὐλογεῖς, εὐλογεῖς κύριος ἡμέραν καθ' ἡμέραν,» Domnul Dumne-deu blagoslovită, blagoslovită și Domnul și din și ; spori-ne-va Dumne-deul mēntu-ințeloră nōstre, Dumne-deul nostru, Dumne-deu de mēntuire. Slavă să fie lui Dumne-deu în vecl, și preste vecl, și preste vremi nesfîrșite. C'au sporit Sântia sea, și au ajutată, și au blagoslovită în zilele Măriei-Téle de s'au făcută acéstă sântă carte pre limba românescă, tainele santei beserici cu carile se face spăsenia nōstră a chreștiniloră, adecă *Molitfelnicul*. Pentru aceea, milostive Dómne, la acéstă pomană dumne-dească, amă socotită de amă scrisă pre toți pré luminații și slăvită-pomeniții Domnii țerei, ca să se pomenescă pentru nevoința ce au nevoită cu chreștinătatea și cu pravoslaviea. Pentru aceea le amă scris și verșuri, precăt m'au aglunsă sciința, într'acesta chipă :

Domnii țerei Moldovei, pus-au nevoință,
D'au învățatuși țera dirépta'i credință,
Pravoslavnica lege ferindă necorcită,
Și 'n ceră Christos le cruță vieța fericită.
Descălecat-au țera Domnul Dragușu-Vodă,
Fericită buiaca cu totă felă de ródă,
Când au adusă într'insa românesca limbă,
De bună neamă și ferită dela calea strămbă.
Se trage de pre sânge rudă împărătescă,
Dumne-deu 'lă-au sporitu-'l 'nainte sé'i créscă.
Pre urma lui, Sasă-Vodă, de aci Bogdan-Vodă,
După dînsul stătu Lațco, de-aci Pētru-Vodă
Carele dică mușatină, crescendă bună viță
Pre Roman Voevoda i dirépta credință ;
Acesta ce se scrie : din plaiă pēnă 'n mare
Stăpēnă samodrăjavnică și domnitoră tare.
Dintr'acesta se nasce Alexandru Domnul,

Să cuvine ș'acesta să 'lă scie tot omul :
 C'aū împodobitū țera cu beserici late,
 Cu mōnăstiri vestite i frumseși lunate :
 Bistrița este una, duoē 'i Moldovița,
 Ș'alte beserici multe ce 'și da cuvința ;
 Adus'aū și pre Sântul Ioan în țără
 De 'și-aū vestituși cinstea și preste ghotară.
 'Naintea lui mai fost-aū Ștefan și cu Iuga,
 Și Dumneșeu cu bine le-aū ascultatū ruga.
 Er' după Alexandru, fiu-seū Ilie,
 Și Ștefan a lui frate nescurtă bucurie.
 D'acia Bogdan-Vodă domni mică vreme
 Și 'și-aū mutatū sălașul unde nu se teme,
 Lăsându pre urmă viță și rodū bunū în țără
 De 'i sē 'nalță vestea și preste ghotară.
 Pentru Ștefan acel bunū ce-aū bătutū rēsbōie,
 De-aū făcutuși de tōte inimei pre voie,
 Prin ținuturi, prin tōte, se vādū a lui semne,
 Mōnăstiri și Beserici ce-aū faptū fără lene ;
 Că nu numai prin sate și pre la orașe,
 Ca și prin munți, prin codri, lui Christos sălase,
 Ce-aū făcutū zugrăvite de dău strelucōre,
 Sē 'i trāiască pomana i bunū nume sub sōre.
 Pre fiu-seū pre Bogdan 'și-aū lăsatū sē 'i sedă
 In scaunū, sē 'și domnescă, țera sē se încrēdă,
 Că ș'a lui nevoiță nu aū fostū cu nemică,
 De-a lui, alū seū părințe sē fie mai mică.
 Sânta Mitropolie cea nua i Sucēvā
 De dīnsul îi făcută cu multă zăbavă,
 C'avea destulă luptă și trebă de oste
 Când își bătea pizmași lovindu 'i din cōste.
 De-a lui destoīnicie scrie și in cronice
 Că 'și aū apăratū țera cu bună ferice.
 Pre fiu-seū, pre Ștefan, tēnērū dupe sine,
 'Și-aū lăsatūși in scaunū Domnū bunū cum se cuvine.
 Dup'acesta statut-aū Rareșū Petru-Vodă
 De tōte bunătași plinū de cerēscā rōdă.
 In Pobrata sălașul unde odihnesce
 Cu Dōmna sa Elena de se pomenesce,
 C'aū faptū multe beserici de'ntregă, și innuoite,
 La țără și la munte mari mōnăstiri sante.
 Pre urma lorū domnit-aū a lorū bună rōdă
 Ilie, și celū tēnērū Ștefăniță Vodă.
 Nemică n'aū stricațū 'i vrājmașesca mōrte
 Că este 'n cerū cu sântii d'împreună 'n sōrte,

Și soră-sa Ruxanda, să nu se stingă neamul,
 Luă pre Alexandru ce îi dăcă Lăpușneanul.
 Domni ș'acesta bine, și în Slatina face
 Mănăstire frumoasă, pre toate le întrăce.
 Pre urma acestora, fiul Mihnei-vodă
 Din țera Muntenescă, sufletescă rodă;
 Petru 'lă chiamă pre nume și n'are prighană,
 Lăsatu-și-a în țeră slăvită pomană:
 Mănăstirea ce este în dealu la Gălata,
 Că este pentru ospetii cu mēsa totă gata.
 Fiu-seu Ștefan tēnērū stăpāni Domnia.
 Dupe Aron domnit-a: Domnul Eremia.
 Acesta de pre rudă îi nume Movila,
 Că Dumneșeu 'și-a tinsuși și preste dīnsul mila.
 După dīnsul domnit-a și Simion-Vodă,
 Lăsat-a și pre acesta Dumneșeu cu rodă,
 Că i se sciū cuconii, sufletescă viță,
 De 'i-a făcutu cu Domnul în ceru cunoscīnță.
 După dīnșii și Ștefan Tomșa ce-a faptu Solca,
 Domnū destoīnicū ce 'i zēleșu, aū domnitū cu gholca,
 Că 'n țilele acelea prin dese resbōte,
 Locuitorii țerei trăiaū cu nevoie.
 D'aciea Radul-Vodă aū domnitū cu pace,
 Cu bună 'nțelepciune tutulorū cum place,
 Ș'Alexandru Ilieșu când îi aū venitū rōndul,
 Aū domnitū și elū țera nu cum îi aū fostū gōndul.
 Barnowski Miron-Vodă are îndrăznire
 La Dumneșeu cu sântii fără de indoire.
 Moysi Voevoda i cerescul Movilă
 Cu frații săi petrece într'a lui Christos milă,
 Și Vasilie-Vodă, precum îi aū fostū gōndul,
 'I-a datū Christos odihnă cu sântii în rōndul.
 Cheorghitā Ștefan-Vodă încă să nu 'și pērdă
 Nădejdea dela Domnul, ce tot să se încrēdă,
 Că pentru tot greșitul Dumneșeu îngrijesce
 Cine cu direptū cugetū la dīnsul năzuesce,
 Și pentru Ghika-Vodă laudă se dīce
 Că de-a rōndul cu sântii trăiesce în ferice.
 Lui Ștefăniță-Vodă Dumneșeu să îi facă
 Odihnēlă cu sântii, în vieță să 'i placă
 Cu a sa bună maică, cu Ecaterina,
 La giudețu din dirēpta să îi fie odina.
 Evstratie Dabija, scrisū este la vieță
 Să trăiască cu sântii în rōndū fără grēță,
 Cu iubita sa hilcă, cu Dōmna Maria,

Să nu se mai stingă în veci bucuria,
 Și Dómnă sa Dahina încă să se vĕdă
 La Dumneđeū în casă, cu dînșil să se 'ncrĕdă.
 Și Duca Voevoda, Dumneđeū să îlă crĕscă,
 Să 'și domnescă în scaunū și să îmbĕtrănescă
 Cu cinstita sa Dómnă, cu Anastasia,
 Cu cinstite odrasle în tótă fericia.
 Din cerū să le trămiță Dumneđeū cunună
 Să 'și petrĕcă în vieță cu inimă bună.
 Ilieșū, Alexandru, când stăpăni în țĕră,
 Prin sĕraci ce da milă 'și-aū întinsū spre cerū scară,
 Și Petriceico-Vodă încă își are parte
 În cerū, cu Domniī țĕrei printr'a vieței carte,
 Cu luminatū cinstita Dómnă sa Maria,
 Să nu li se mai stingă în veci bucuria.
 Lui Dumitrașco-Vodă bine să se ȑică
 Că certă pe vicleni de le dete frică.
 Domnit-aū după dînsul Antonie Ruset,
 S'albă cu Domniī parte ș'a lui cinstitū suflet,
 C'aū lăsatuși pomană cât aū pututū face,
 Dea 'i Dumneđeū cu sântiī traiū în cerū cu pace.

Și sosindū cu verșurile pĕnĕ aici, ĕrăși rugămū dela milostivul Dumneđeū
 Măriei-Tĕle, pré luminatului și milostivului nostru Domnū Ion Duca Voevodū,
 și a cinstitei și întru totū blagoslovita Dómnă Măriei-Tĕle Gospojda Anastasia,
 și a cinstitului și cu de tótă blagoslovenia dăruitū fiī Măriei-vóstre: Măria
 sa Ion Constantin Voevoda, Ion Mateiū Voevoda, Ion Ștefan Voevoda ; și
 cu blagoslovitele fiĕcele Măriei-Vóstre, să ve cruțe milostivul Dumneđeū și să
 vĕ blagoslovĕscă așa cum aū blagoslovitū pre Avraam, și Isaac, și Iacov, și
 cum aū blagoslovitū pre Iosif cu Asineta și cu cuconiī lorū. Așa să te bla-
 goslovĕscă milostivul Dumneđeū cu blagoslovenie vecinică întru Domnul nos-
 tru Isus Christos cu duhul sântū adevĕrū.

SCARA TOMULUI AL TREILEA

Prefația . . . . . Pag. I.

LETOPISETUL ȚEREI MOLDOVEI

ATRIBUITŢ LUI NICOLAI MUSTE, DIEACŨ STARE DE DIVANŨ.

	Pag.
CAP. I. Domniea lui Istrati Dabija-Vodă în anul 7170 april. 1 . . .	3
CAP. II. Domniea întâia a Ducăi-Vodă	5
CAP. III. Domniea lui Iliășu-Vodă.	6
CAP. IV. A doua Domnie a Ducăi-Vodă	14
CAP. V. Domniea lui Petriceico-Vodă.	10
CAP. VI. Domniea întâia a lui Dmitrașco-Vodă Cantacozino . . .	13
CAP. VII. Domniea lui Antonie Russet	16
CAP. VIII. Domniea a treia a Ducăi-Vodă în anul 7188	19
CAP. IX. Domniea a doua a lui Dimitrașco-Vodă Cantacuzino. . .	23
CAP. X. Domniea lui Constantin Cantemir-Vodă.	24
CAP. XI. Domniea lui Constantin-Vodă seclorul Ducăi-Vodă celui bă- trână la anul 7201.	25
CAP. XII. Domniea lui Antioh Vodă seclorul lui Căntemir-Vodă la a- nul 7204.	27
CAP. XIII. Domniea a doua a lui Constantin Duca-Vodă la anul 7209. .	28
CAP. XIV. Domniea întâia a lui Mihail Racovița-Vodă	30
CAP. XV. Domniea a doua a lui Antioh Vodă.	32
CAP. XVI. A doua Domnie a lui Mihail Racovița-Vodă	36
CAP. XVII. Domniea lui Nicolai-Vodă Mavrocordată la anul 7218. . .	40
CAP. XVIII. Domniea lui Dimitrașco Cantemir-Vodă	43
CAP. XIX. A doua Domnie a lui Nicolai-Vodă Mavrocordată	51
CAP. XX. Domniea a treia a lui Mihail-Vodă Racovița	57
CAP. XXI. Domniea lui Gîgore Ghica-Vodă	72

Variantă la cronica atribuită lui Nicolae Muste

	Pag.
Domniea Ducăi-Vodă al treilea rândă	77
Domniea lui Dumitrașco-Vodă al doilea rândă	84
Domniea lui Cantemir-Vodă	85
De mărtea lui Miron logofătul și a lui Velicico Vornicul	88
Domniea lui Constantin Duce-Vodă	89
ea lui Antioh-Vodă	90
a Domnie a lui Constantin Duce-Vodă	92
ea lui Mihail Racovița-Voevod	93

CRONICA ANONIMĂ A ȚEREI MOLDOVEI

care se începe de la Domniea lui Istrati Dabija VV și se
 scoe cu Domniea lui Grigore Ghica-Vodă celă betrănă (1662-1733).
 dusă și Grecesce de biv-vel slugerul Alecsandru Amiras.

I. Domniea lui Istrati Dabija-Vodă	99
II. Domniea Ducăi-Vodă întâiu	id.
III. Domniea lui Ilieșu-Vodă feciorul lui Alecsandru-Vodă	100
IV. Domniea a duoa a Ducăi-Vodă	id.
V. Domniea lui Petriceloo-Vodă	103
VI. Domniea lui Dumitrașco-Vodă Cantacuzino	104
VII. Domniea lui Antonie-Vodă Ruset	id.
VIII. A treia Domnie a Ducăi-Vodă	105
IX. A duoa Domnie a lui Dimitrașco-Vodă Cantacuzino	108
X. Domniea lui Constantin Cantemir-Vodă	109
XI. Domniea lui Constantin feciorul Ducăi-Vodă	110
XII. Domniea lui Antiohi-Vodă Cantemir	112
XIII. A duoa Domnie a lui Constantin Ducăi-Vodă	113
XIV. Domniea lui Mihail Racovița-Vodă	115
XV. A duoa Domnie a lui Antiohi-Vodă Cantemir	id.
XVI. A duoa Domnie a lui Mihail Racovița-Vodă	116
XVII. Domniea lui Nicolai-Vodă Alecsandru Mavrocordat	117
XVIII. Domniea lui Dumitrașco-Vodă Cantemir	id.
XIX. A duoa Domnie a lui Nicolai-Vodă	120
XX. A treia Domnie a lui Mihail Racovița-Vodă	123
XXI. Domniea lui Grigore-Vodă Ghica	144
Vezirulul către Grigorie-Vodă	170
logodna lui Scarlat Bezede fiul celă mare a lui Grigore-Vodă	171
întorcerea Dōmnei Rucsandei din Moldova la Țarigrad, maica lui Grigorie-Vodă	172

	Pag.
Pentru supunerea Tătarilor Nohai despre Grigorie-Vodă	173
Judecata și așezăminturile cu Tătarii	175
Suretul zapisului Tătarilor ce au dat la mâna Măriei Săle lui Vodă .	176
Pentru cei nemulțămitori și lacomi cum îi întâmpină Dumnezeu și pē- catul lor	179

SPATARUL IOAN CANTA

**Dela a doua și pînă la a patra Domnie a lui Constantin Mavrocordat
VV. (1741 — 1769)**

A doua Domnie a lui Constantin Mavrocordat-Vodă	183
Domniea lui Ión Mavrocordat Vodă	185
Domniea a treia a lui Grigorie-Ghica-Vodă	186
Domniea a treia a lui Constantin Mavrocordat-Voevod	id.
Intîia Domnie a lui Constantin Cehan Racovița-Voevod	id.
Domniea lui Mateiu Ghica-Voevod	187
Domniea a doua a lui Constantin Racovița-Voevod	id.
Domniea lui Scarlat Ghica-Voevod	188
Domniea lui Ión Teodor-Voevod ce a fost terziman	189
Domniea lui Grigorie Calimah-Voevod feciorul lui Ión Vodă	191
Domniea lui Grigorie Alecsandru Ghica-Voevod	192
Domniea a doua a lui Grigorie Ión Calimah-Voevod	id.
Domniea a patra a lui Constantin Mavrocordat-Vodă	193

ENAKI KOGĂLNICEANU

**De la Domniea întîi și pînă la a patra Domnie a lui Constantin
Mavrocordat VV. (1733—1774)**

CAP. I. Domniea întîi a lui Constantin Mavrocordat-Vodă	197
CAP. II. A doua Domnie a lui Grigorie-Vodă Ghica în Moldova . . id.	
CAP. III. Domniea a doua a lui Constantin-Vodă Mavrocordat	203
CAP. IV. Domniea lui Ión-Vodă Mavrocordat, feciorul lui Neculai-Vodă	205
CAP. V. A treia Domnie a lui Grigorie-Vodă Ghica	211
CAP. VI. Domniea a treia a lui Constantin-Vodă Mavrocordat	213
CAP. VII. Domniea lui Constantin-Vodă, feciorul lui Mihail-Vodă Raco- vița Cehan	219

	Pag.
CAP. VIII. Domniea lui Mateiu Ghica-Vodă	227
CAP. IX. Al doilea Domnie în Moldova a lui Constantin-Vodă Rașo- viță Cehan, sectorul lui Mihail-Vodă	229
CAP. X. Domniea lui Scarlat Grigorie-Vodă	231
CAP. XI. Domniea lui Ión-Vodă Calimah Teodor	234
CAP. XII. Domniea lui Ión Calimah-Vodă	244
CAP. XIII. Domniea lui Grigorie Alecsandru Ghica-Vodă	250
CAP. XIV. A doua Domnie a lui Grigorie-Vodă Calimah	255
CAP. XV. A patra Domnie a lui Constantin-Vodă Mavrocordat	263
Stihuri asupra Domnului Gheorghe Ghica-Voevod	275
Stihuri asupra peirei lui Manolake Bogdan vel Vornic și a lui Ión Cuza vel apărător	281

GHEORGAKI AL DUOILEA LOGOFÊTÛ

Condica ce are întru sine obiceiuri vechi și noul a pre înălțărilor
Domni, scrisă în Iași la 1762 Noembrie în 5.

Çeremonia Domniei noia, când vine Domnul în scaunul cu ce politică și rânduială se cinstește	299
Alte boieri a Cuișii cari au osebită rânduială	302
Partea slujitorască ce rânduială are	303
Çeremonia ce se face la mucarele	id.
Când un părinte aședă pe un fiu al său în scaunul părintesc a Domniei	304
Obiceiul çeremoniei ce se face în ziua de agiunul Nascerei Domnului	306
Obiceiul çeremoniei ce se face în ziua Nascerei	310
Alte çeremonii pe obiceiul ce se urmărește tot la sfânta Nascere	313
Çeremoniile ce se face la Sfântul Vasile	314
Çeremoniile ce se face la ziua agiunului și a sfântului Botez	id.
Alte obiceiuri vechi ce avea Domni cel mai dinaltă vreme	317
Obiceiul çeremoniei ce se face la ziua Invierii Domnului Christos	319
Ce çeremonii se face la ziua sfântului Gheorghe	323
Ce obicei are Domnul când merge la Sfânt	324
Ce obicei este când face Domnul Mitropolitul țerei sale Episcopi	325
Ce obicei este când face Mitropolitul său Episcopul paretis	326
Obiceiul și orânduiala Divanului în ce chip se urmărește	327
Çeremoniile ce se face la solii străini ce trec prin orașul Iașului mer- gându la Tarigrad	328
Ce obicei este când se întâmplă să se împreune Domnul cu Hașul său cu Iuc-tutulun-pașa	329
Çeremonia ce se face pre deplin la Iuc-tutulun-pașa când este să treacă prin orașul Iașului	330

Vornicul ALECSANDRU BELDIMAN

	Pag.
Tragodia, s'eu mai bine a dice jalnica Moldovei întâmplare după resvrătirea Grecilor (1821).	335
Tălmăcirea Calmelei lui Vogoride ce scria la Silistra	434
Jurnalul mergerii boierilor deputați în Tarigrad.	435
Tractaturile prin cari s'au închinat țera, de către Bugdan VV Domn al Moldovei, împărășind Sultan Bajazet II, de Nicolae Costin.	450
Stihuri făcute în Tazlău, în vremea închiderii mele (Beldiman) acolo. Anul 1824, Aprilie 20.	463
Arz-magzară către pre înalta Pörtă din partea boierilor Principatului Moldovei, ce s'a dată la anul 1822	466

APENDICE

Spisanie Kroniki o zieme Woloskiej także y o hospodarach iey: iak naypierwey Wołochowie przyezli de ziemi Woloskiej, y który naypierwszy Hospodar albo Woiwoda ich był od Rocu pierwszego stworzenia swiata 6850 od. Narodzenia Bożego 1350.	471
Sumariul Cronicet despre țera Moldovenescă și despre Domnii ei: în ce modă descălicară dintru'ntău Moldovenii în țera Moldovenescă și cine fuse primul loră Domn s'eu Vodă în anul dela zădărea lumii 6580 ăra dela Nascerea lui Christos 1352	

MIIRON KOSTIN

Opisanie ziemi Moldawskiej i Mułtanskiej.	487
Despre Poporul Moldovei și al țerei Romănesci	

DOSOFTEIŢ MITROPOLITUL

Verşuri pentru pre luminaşii și slăvită-pomenişt Domni	526

Sfirşitul tomului al treilea.

... ..

... ..

...

...

